

Holy Bible

Aionian **Edition®**

Bekwil Bible

Bekwel Bible

Holy Bible Aionian Edition ®

Bekwil Bible

Bekwel Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 4/25/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0

Wycliffe Bible Translators, 2024

Formatted by Speedata Publisher 5.1.3 (Pro) on 5/4/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language

Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Bekwil at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Bekwil at AionianBible.org/History

06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
10/20/24 - Gospel Primer handout format.
11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.

Table of Contents

NEW TESTAMENT

Matye	1
Malak	34
Luk	54
Zaŋ	88
Mesa	114
eLom	147
Koolet yii Meken	162
Koolet yii Bəba	176
Ghalat	186
Efəz	191
Filip	196
Koləs	200
Təsalonik yii Meken	204
Təsalonik yii Bəba	207
Timote yii Meken	209
Timote yii Bəba	213
Tit	216
Filemən	218
Ebele	219
Zak	230
Pyəd yii Meken	234
Pyəd yii Bhəba	238
Zaŋ yii Meken	241
Zaŋ yii Bhəba	245
Zaŋ yii Eləl	246
Zuud	247
ε Sisim Zaŋ nabe	248

APPENDIX

Reader's Guide

Glossary

Maps

Destiny

Illustrations, Doré

NEW TESTAMENT

Yezu é boozeké náá: «Pela be, Saag'am, etee náá, be ààgu sa be di sa ε.»

Be eezekaa ekaad be, bhis be nazesa egwyeeeg ε.

Luk 23:34

Matye

1 Beeka dhaad ε Yezu Klisto, dha ε Abalaam, dha ε Dhavid e: **2** Ye ε Abalaam ε nabya Izak, Izak ε nabya Zakəəb, Zakəəb kabya ye ε Yuda ne bən nyeeɣ. **3** Tin, Yuda ε nabya Peleez be ne Zeedas. Din ε nyeeɣ'ə nabe ε Tamaad. Peleez kabya ε Esləm, Esləm kabya ye ε Alam. **4** Mon Alam kadi ε Aminadaab, Aminadaab nakabya ye ε Naason. Naason kabya ε Salman. **5** Salman naazebya Bhooaz be ne myel Layaab. Bhooaz be ne ngbe myel Luth nakabya ε Obəed. Obəed nakabya ε Yese, **6** Yese ε nabya mekoozi Dhavid. Mekoozi Dhavid naabya Saloməŋ, nye nabya Saloməŋ e be ne mwaa Wyiili. **7** Saloməŋ nabe ε seeg ε Loboam, Loboam nakabya ye ε Abiya, Abiya kazebya ye ε Asaf. **8** Asaf nazebya ε Yozafat, Yozafat kabya ye ε Yolam, mən Yolam nabe ε Ozias. **9** Ozias nadi ε seeg ε Yotam, Yotam kabya ε Akaaz, Akaaz eezəbya Ezekias. **10** Ezekias kabya ε Manase. Manase kabya ye ε Amən, Amən nakabya ye ε Yosias. **11** Yosias kadi ε seeg ε Yekonia ne bən nyeeɣ. Tin ε be nazetó é ekwom pe kyee dik Bhabhilən. **12** Bhii bən Yisalael nató é ekwom pe kyee dik Bhabhilən ε, Yekonia nakabya ε Salatyel, bhii tak Salatyel eezəbya Zolobabel, **13** Zolobabel kabya ye ε Abyuud, Abiyuud nabe ε seeg ε Elyakim, Eliyakim kadi ε seeg ε Azəəd; **14** Azəəd eezəbya Sadək, Sadək kabya ε Akim, mən Akim kadi ε Eliyuud. **15** Eliyuud kadi ε seeg ε Eleazaad, Eleazaad kabya ε Matan. Matan eezəbya Zakəəb, **16** Zakəəb kadi ε seeg ε Zozef ngom ε Maali. Ye ε Maali tak ε nabya Yezu bot di edjóo Mesia ə. **17** Tinaak, kana kəkə mebyel ε Abalaam, keyaka ne ye Dhavid, ye nabe é, ye naasa tyee ekəkə e mebyel kam ne ená. Ye naabaasa tyee ekəkə e mebyel kam ne ená kana ebyel ε Dhavid, keyaka ne membu me bən Yisalael nató é ekwom pe Bhabhilən ε. Kana membu me bən Yisalael nató é ekwom pe Bhabhilən ε keyaka ne ebyel ε Mesia, ye naasa tyee ekəkə e mebyel kam ne ená. **18** Gwakeka esuk ε ebyel ε Yezu Klisto. Maali nyeeɣ nabe ε ghəəd ε Zozef. Esok ne be ne di moma ne motom, ye nabe é, Maali eezəbela ebum ne ghwyil ε Sisim na Dəe. **19** Zozef, mwaaz'e nabe ε mot epiki, nye nabe ε àakwyel edhusal nye é mis me bot. Nye ε boozeke náá, emwaaz be ne Maali si to syaab. **20** Dáa nye nadi esiiza deenek ε, dhiiti fofop ε Gheŋ ngət eezetuula

nye to dhyam, nye eezeke ne ne náá: «Zozef, dha ε Dhavid, nəbem ba étep eba Maali, etee náá, ye é ne ghwyil Sisim na Dəe ε, nye bela ebum. **21** Nye waabya mən məə motom, bi aaget nye ε Yezu, etee náá, nye é kwaatsik bot ε mbyak'e to mesyem məə.» **22** Eseeε binek djas aasael ε, etee náá, etep djas Gheŋ naleε to nuub ε ngooel-mekpa ε Zeεb neebela esuk. Ye nabe é náá: **23** «Mən esyes ε moma di àəgu botom ə waabela ebum. Bhii tak, nye waabya mən məə motom, nye aaget nye é Emanuel.» Ye kwyel eleε é: «Zeεb é ne nena.» **24** Dáa Zozef kadjem é gə ε, nye zokasa é dáa fofop ε Gheŋ naleε nye ε, nye é boozebeeb myel Maali. **25** Tin, nye nabe é àaseεga goŋ be ne myel kekum dwoο myel nabya mən motom, Zozef naget Yezu ε.

2 Yezu nabyel é pe dəl ε Bheteleem pe kyee dik Yude é gheŋ Elood nadi mekoozi ε. É gheŋ tak, ye nabe é, betsoŋ ε bot naadus pe kyee edjem ε dwoο, kum pe Yeluzaleem. **2** Tin, be moo zedji náá: «Mekoozi me eYuda, mən di náá, nye àlloo ne ebyel ə, nye é wo? Bis eebee kwyikwyen ye edus pe edjem ε dwoο, bis é bookazyε zəduwal nye.» **3** Dáa mekoozi Elood nagwak deenek ε, ye nabe é, ye naakpaa nye lyem ebusepe dəə ne bot edi kə ghaada Yeluzaleem ə. **4** Wə gwaa nye zedjóo bot ε nadi kə elo eboo beghaa-Zeεb ə djas, ne beghaŋ ε mekana me etsi djas, nye needji be di Mesia di esiŋa ne ebyel ə. **5** Be eezəbəəza ne ne náá: «Pe Bheteleem, pe kyee dik Yude etee náá, ngooel-mekpa ε Zeεb nakwyal ε náá: **6** “Wəy Bheteleem, kyee dik Yude Ne tsəetse wə tok ne ghwyil ebyasela pe kə mel me di kə kyee dik Yude ε, etee náá, kə lə'e aapaawys boo kukuma mot aadjəed mbyak'am Yisalael ə.”» **7** Deenek, wə gwaa, mekoozi Elood zedjóo betsoŋ ε bot binək to syaab. Tin, be eezeleε nye sum di ne ewala ε kwyikwyen tak nanyen to gwoο ε. **8** Bhii tak, nye eezelwom be pe Bheteleem. Nyeɣ ne nəə náá: «Tóka kesaa, da bi é gu etep djas dum ne mən tak, dəə ne zeza ne di nye di ə. Bi é bela ə, da bi é lee me, etee náá, mam pe neezye, zəduwal nye.» **9** Bhii be nazegwak dáa mekoozi nalii ne nəə ε, be eezenəə menyel dhaa yəə. Tin, kwyikwyen be nadi ebee pe edjem ε dwoο ε, moo ke pe sok bhwoob'ə pe eko, é sok be nakum zeza ne di mən tak nadi é, Wə gwaa kwyikwyen zetyaa piki, é di wat, àakabaake. **10** Dáa be nabee kwyikwyen ε, be nabe é, be

naamyaala ebuepe. **11** Bhii tak, be eezeni to ndjaa, zebela mon be ne nyee Maali tin. Wo gwaa, be zekwyit mebon si etep eduwal mon. Bhii tak, be eezekke mekom mao. Be eezeppek nye ne elood, ne bemenanas di edikaa to du e, zenoo mul me di djooaa miid e. **12** Bhii tak, wo gwaa Zeeb zelu be to dhyam naa, be naddhaa pe daa Elood. Tin, e esik e loo pe del e loo, be nakadha e, pe ze sis. **13** Bhis betson e bot binok nató e, fofop e Gheh ngot eezetuula Zozef to dhyam. Nyey ne ne naa: «Wyela. Nona mwalo ne mon, da bi e kaab, to, kesowa pe Ezipte. Kedi penek, kekum dwoo me aake naa, wo bula e. Etee naa, Elood e waasaa mon etep nye neegó nyey.» **14** Tin, Zozef e boozewyel, noo mon ne myel, zekaab pum-e-pum, to, kesowa pe Ezipte. **15** Zozef zokadi penek e kekum elu e esyee e Elood. Ye nassee deenek e, etee naa, etep ee Gheh naloolle to nuub ngooel-mekpa me e, neebela esuk. Ye nabe e naa: «Me eedjoo mon'am etep nye neewyis to del e Ezipte.» **16** Bhis Elood nazege naa, betson e bot binok naakoo nye e, nye naazebiyoy elyelepe. Wo gwaa nye zedje elee ne bot be naa, be to pe Bheteleem ne mel me di e mengwoob e djas, kegó bon botom djas di naa, be dinaa aapaakum membu membá o. Etee naa, ndem betson e bot nalee nye e, ye nabe e naa, mon tak nadi e, to loog membu menek. **17** Tin, etep ee ngooel-mekpa e Zeeb Zelemi nalee e boo zebela esuk. Nye nabe e, nye naake naa: **18** «Etsim epegék pe del e Lama; etsim e boo megwyne ne mezuk. Ye e Lasel e di edje bon be. Nye aanakwaakat egwyne, etee naa, bon tokape.» **19** Bhis esyee e Elood, fofop e Gheh ngot eezetuula Zozef to dhyam pe Ezipte. **20** Nyey ne ne naa: «Wyela. Nona mwalo ne mon, da bi e sik pe kyee dik Yisalael etee naa, bot djas nadi ekwyel egó mon'o o, be eezesi “bheee”.» **21** Tin, Zozef e boozewyel, noo mon ne myel sik pe kyee dik Yisalael. **22** Tinaak, daa nye nagwak naa, Alselaos naadjila seeg Elood ko bóo mekoozi pe Yude e, bwoo naasa nye e etó pe yiizaag. Zeeb e boobaazedje nye melyo mesis to dhyam. Tin, nye eezetó pe dhiiti del esis, pe kyee dik Ghalile. **23** Nye e boozetó kedi pe dhiiti del, din e del e tak e Nazalet. Ye nassee deenek e, etee naa, dhiiti etep ee Zeeb nalee to enuub e bengooel e mekpa e Zeeb e, neebela esuk. Ye nabe e naa: «Be aadjoo nye mot Nazalet.»

3 E gheh tak ye nabe e Zay Nduuel-bot eetuula to kyee bos besye di aabe ne medii e e kyee dik Yude. Nye nadi elyo e naa: **2** «Liigka elyem bin, etee naa, Eyoy e di to gwoo e, ye eezekunaal!» **3** Ngooel-mekpa Ezayi nalii etep'e e naa: «Mot ngot epetuud ko kyee bos besye di aabe ne medii e naa: “Koobalka meze e Gheh! Tuuka nye meze me na looba-loobal!”» **4** Kaad Zay nadi ebót e nasael e ne mya me boo yaaga kyee bos besye di aabe ne medii e. Nye nabe e ne bhele ket e kuu. Nye nadede e etsemaaka ne eghe. **5** Bot e ghaada Yeluzalem ne bot e kyee dik Yude djas, zenoo bot e nadidi mbaka-mbaka ne dii Yulden o nadi ezye pe daa le. **6** Be nadi evaa mesyem mao e mis me bot. Bhii tak o, Zay zeduu be Zeeb to dii Yulden. **7** Daa Zay nabee naa, bete ne eFalizye ne eSadusee nadi ezye pe daa le ebuepe zeduwa Zeeb e, nye e boozeke ne noo naa: «Biyo mbyak megel mak! Eze lyo bin naa, bi kaab ebuk e Zeeb ze kunaa ne ezye enek?» **8** Lyaalka ne esesee bin naa, ye e tseetse naa, bi eezeliig elyem bin. **9** Betka eke biyo ne biyo naa: “Dhiiti sonok aanakwaasa mena, etee naa: Abalaam e bhaab'enaka.” Etee naa, Zeeb e ne ghwyil eliig mekok mak ye liiza bedha e Abalaam. **10** Ye nyo e bi gu naa, zoy moo e neega e ebok e le etep ye neetsaal ekanal e tak. Ele ee di aadje mbee bhum o djas, goka e ne ekwyalaa. Bhii tak, da ye e kemwasaa to du. **11** «Ye e tseetse naa, mam duu bin Zeeb e to medii, etep ye neelyaal naa, bi eezeliig elyem. Ye kabe mot di zye bhis'am o, nye aaduu bin Zeeb e, to ghwyil Sisim na Dee ne du. Nye eedhaa me ne mebwala. Mam aanakwaakobela-bela duu emalal etep ekotii-tiiak ekel ekoko be. **12** To membo me, nye eemet wal etep nye neewa mbek pak ezeenza ne bhum. Ezeenza pak wat, mbee bhum yak pak. Tin, nye waakwom mbee bhum to taa. Ye kabe ezeenza o, nye kakemwas ye e to du na kom-kom.» **13** Dhiiti dwoo Yezu naazedus pe kyee dik Ghalile zekum pe dii Yulden pe kyee Zay nadi e, etep nye needuwa Zeeb daa Zay. **14** Wo gwaa Zay zebyen ye. Nyey ne ne naa: «Ye e mam e di egoka ne ezye, zeduwa Zeeb pe daa lo. Ghuna ye e way e kazyne pe daa lam e!» **15** Yezu eezebooza ne ne naa: «Wo goka e wo myaal naa, ye see deenek e ewala elak. Etee naa, deenek mena sa e ekwosak e Zeeb.» Tin, Zay e boo zemyaal. **16** Daa Yezu naduwa Zeeb e, wyisa nye nazowyis to medii e, e di tak wat, wo gwaa gwoo zebengel ko eko e le. Bhii tak, Sisim na Dee ezye, zesul

kò lè tyee eghum. 17 Dhiiti gwood eezegék to gwoo náá: «Nwyak é mən'am mē di kwyel ɔ. Mē eedyebamyala nē nē ebupe.»

4 Bhii tak, Sisim Zeeb eezewyel Yezu, tó nē nē pe kyee bōs besye di ààbe nē mēdii ε, etee náá, Dim mot mekōŋ neekewa nye tō mebhawal. 2 Dáa nye nazetsi edee étep mendjaala tyee melu mekam-mená nē epum mekam-mená ε, za naazesa nye. 3 Tin, Satan, Mot mebhawal eezetiila pe daa lē. Nyey nē nē náá: «Ye bē náá, wó é Mōn ε Zeeb ɔ, kea nē mekok mak náá, ye liiza emapa.» 4 Yezu eezebōza nē nē náá: «Ekwyala ε Zeeb lē é náá: “Ye tok emapa nē emapa di esa náá, mot di nē tsik. Mot tsak é nē mekpa djas di edus tō nuub Zeeb ε.”» 5 Bhii tak, Dim mot mekōŋ eebaazetó nē nē pe Yeluzalem ghaada na dē. Nye eezegel nye kō nges Ndjaa-ebuwa. 6 Nyey nē Yezu náá: «Ye bē náá, wó é Mōn Zeeb ɔ, tsela, da wó é keduma pe si, etee náá, ekwyala ε Zeeb lē é náá: “Kó esu ε ló, Zeeb é waake nē efofop bē náá: Bē bēp wó nē membo mō, é kaab náá, wó é zkebema ebek.”» 7 Tin, Yezu eezebōza nē nē náá: «Ekwyala baale é náá: “Sa wó ààwa Gheŋ Zeeb'ɔ tō mebhawal.”» 8 Dim mot mekōŋ eebaazēnō nye, tó nē nē pe kō dhiiti etsok ε na vyēgyvye. Nye eezetel nye meyoŋ mē bōs djas nē mekas nē enem tak djas. 9 Dim mot mekōŋ eezeke nē nē náá: «Me waadje wó esesē bak djas, wó kwyit meboŋ mō si meko mam, da wó é duwal mē ɔ.» 10 É di'enek, Yezu é boozeke nē nē náá: «Dusa tin, Satan! Etee náá, ekwyala lē é náá: “Ye é Gheŋ Zeeb'ɔ é wó di egoka nē eduwal. Wó goka nē esa é mesa mē met.”» 11 É sok'enek, Dim mot mekōŋ eezebet nye, nye eezetó ye. É di'enek, wó gwak efofop zokazyē zekwyee nye. 12 Bhis Yezu nagwak náá, Zarŋ naametaa é mbok ε, nye naazetó pe Ghalile. 13 Nye nabe é ààkosulal kō ghaada Nazalet. Tin, nye nakwos é ekedi pe ghaada Kapelnaum, ghaada tak nadi é mbakambaka nē boo soob na djato-djato Ghalile, pe pak kyee dik ε Zabulon nē Neftali. 14 Nye nasa deenek é, etee náá, etep ngoolel-mekpa Ezayi nalē é neebela esuk: 15 «Ekyee medhik mē Zabulon nē Neftali pe kyee ze boo soob na djato-djato pe yii kyiid dii Yulden, Ghalile, pe bot ε di ààbe bot ε mbyak eYuda di ɔ! 16 Mbyak di tō ghooghom ε waabee boo ngel gwyé é kas tō lō! Dō nē bot ε di ekōla tō ghooghom pe kyee dik esyee ɔ, gwyes é waakas kō lō.» 17

Kana ewala elenek, Yezu naazekan elyo bot náá: «Liigka elyem, etee náá, Eyōŋ ε di tō gwoo ε, ye eezekunaal!» 18 Dhiiti dwoo Yezu nadi eke mbaka-mbaka nē boo soob na djato-djato e Ghalile. Dáa nye nabee belael ε mēwyet bebá, dhyeeb nē tel, bōo ela mēwyet ε. Bot ε tak nabe é Simōŋ, mot nagetaa Pyēd ɔ, zēnō dhyeeb Andele ela ewyet tō dii. 19 Tin, Yezu eezeke nē nō náá: «Duka mē, mē waasa náá, bi di belael ε mēwyet étep emet ε bot.» 20 É di'enek wat, bē eezedhuugal mēwyet mō, étep edu Yezu. 21 Bhii Yezu nake ba «zii» é, nye eezeboma nē bedhiiti bot esis, dhyeeb nē tel, Zak bē nē mōn ε nyēeg Zarŋ, bon ε Zebede. Bē nadi é tō eleed, ekoobal mēwyet mō, bē nē sēeg'ɔ. Tin, Yezu eezedjōo bē. 22 É di'enek wat, bē eezedhuugal eleed nē sēeg'ɔ, bē eezedu Yezu. 23 Tin, Yezu naazetó pe kyee dik Ghalile djas, nye nadi edje mēlyo tō mendjaa mē mendjaala mē eYuda nadi pe kyee dik tak ε. Nye nadi egoola Mbē Bhaadal dum nē Eyōŋ ε Zeeb, nē ebaatsik bot ε nazye nē mebē membi nē membi ɔ nē bot ε nadi nē edjam ɔ. 24 Ye nabe é, menduk mē naake kō kyee dik Siili djas. Bē é boodi zēzye nye nē bot ε nadi nē mebē membi nē membi ɔ, nē bot ε embee esisim nadi edhe-dhek ɔ, dō nē bot ε nadi ebil djem ɔ nē eboka e bot. Yezu zokatsik bōo djas. 25 Medhuu mē bot ε nadi edu nye ɔ, nadudus é pe Ghalile, pe pak eghaada kam, pe ghaada Yeluzalem, pe Yude nē bot ε kyee dik nadi pe yii kyiid dii Yulden ɔ.

5 Dáa Yezu nabee edhuu ε bot binok ε, nye naazebyet kō etsok, nye eezēnō nyel'e, disi. Bedjekel bē eezedisi ε ngwoob'e. 2 Nye eezēni é dje bē mēlyo: 3 «Menyo nē bedjel ε bot tō sisim, etee náá, Eyōŋ ε di tō gwoo ε, ye é yōbō. 4 Menyo nē bot ε di edje nenak ɔ, etee náá, Zeeb é waadis ghoŋ di tō elyem bōo ε! 5 Menyo nē bot ε di etela ɔ, etee náá, bē waabela kyee bōs Zeeb nakek bē ε! 6 Menyo nē bot ε di nē za nē gwyes esa ekwosak ε Zeeb ɔ, etee náá, bē waade, djill! 7 Menyo nē bot ε di gek bot esis ghoŋ ɔ, etee náá, Zeeb é waagek bē ghoŋ! 8 Menyo nē bot ε di nē mbē elyem ɔ, etee náá, bē waabee Zeeb. 9 Menyo nē bot ε di esaa egwyem pak'ɔ ε, etee náá, Zeeb é waadiig bet náá, bē é bōn bē! 10 Menyo nē bot ε di tō tsik mezuk ɔ etee náá, bē epesa ekwosak ε Zeeb, etee náá, Eyōŋ ε di tō gwoo ε, ye é yōbō! 11 Menyo nē nen, ye bē náá, bot epelee bin ɔ, nē ewa bin tō tsik

mezuk o, be di esu bin etep mbes o, ne ebaasaab dék'en, étep'am o. 12 Myaalaka, da bi é bol zeñ, etee náá, boo etuud bin é neega pe to gwoo. Etee náá, ye é deenek e be nazuk bengooole e mekpa e Zeeb nazye esok ne nen o.» 13 «Ye é biyo é di meson ko bos. Ye be náá, meson moo é, àakagwom o, ye goka é ne esaaa dáa étep meson neebaagwom? Deenek meson aakadi é, ààbe ne mesa me ye aasaaa ne ye e. Deenek, ye goka é ne emwasaa pe kel, da bot é nyal ye. 14 «Ye é biyo é di mekas ko éko e bos. Del e di suma ko etsok o, tok ne ghwyil edi syela. 15 Wo aanàkwaatuub lama, da wo é wa ye si bhe. Ye ààseaa deenek, ye goka ne ekelaa é, pe ko teeg é di bot djas aadi to gwey tak o. 16 Deenek é di egoka náá, mekas men nyen to bot, étep bot neebée menyo me esesee bi di esa e, étep be needuwal Seeg'en di to gwoo o.» 17 «Nàkeka náá, me nazye é zegó etsi e Moiz ne melyo me bengooole e mekpa e Zeeb nadje e. Me nabe é ààzye zegó etsi, me nazye é zelyaal mesuk me tak. 18 Tsetse ne tsetse, me lee bin e náá: Dáa ye di náá, gwoo ne bos dinaa àapaadum e, ye tok ne sa wat aadisaa to etsi. Ye nakoozodi ba moo eton neghu ba moo kyeeb, sa wat aanàdus to etsi kekum dwoo mesik me etep djas. 19 Étep tak é di náá, mot aazodis tsi wat, ye nakoozotool, da nye é lyo bon nyeeeg náá, be sa dáa nye sa o, yenok aadi é, moò dhyeeb to Eyon e di to gwoo e. Tin, mot di eduwal etsi da nye é lyo bon nyeeeg náá, be sa dáa nyey o, yenok aadi é boo-mot to Eyon e di to gwoo e. 20 Me lee bin e náá: Epiki bin é mis me Zeeb é di ààdhaa yii beghan e mekana me etsi ne eFalizye o, bi aanàkwaani to Eyon e di to gwoo e.» 21 «Ye nabe é, bi naagwak náá, nye nake ne bebhhaab bina náá: “Sa wo ààgó mot. Mot é gó so mot o, ye goka é ye tóaa ne ne é mis me betetep, nye neepééaa.” 22 Ye kabe mam o, me lee bin e náá: Mot djas aagwak ebuk ne mon nyeeeg o, ye goka é náá, betetep pee nye. Mot aake ne so mot náá, “wo é wo o”, nye goka é nye tó kepééaa pe boo zeeega betetep eYuda. Mot aake ne so mot náá, “wo é ndjemet o”, ye goka é náá, nye kemwasaa to du na kom-kom. (Geenna g1067) 23 Ye be náá, wo epetó pe mesa ebuwa étep ekeduwal Zeeb ne esa bo o, tin, wo siiza náá, mon nyooog é ne tep nye di ebwak wo ko esu e tak o, 24 pookobet esa e duu tak ko mesa ebuwa. Da wo é pookokegwakel ne mon nyooog. Bhii tak e wo aakazye, zekaa Zeeb. 25 «Mot é keptit woy o, bi é di etó pe dáa betetep o, lela

egwakel ne ne é di bi dinaa é ze yenek, é kaab náá, mot tak é zekaka wo é mis me betetep. Bhii tak, da betetep é dje wo é membo me esodja, da be é wa wo é membok. 26 Tsetse ne tsetse, me lee bin e náá: Wo aanàkwaawis tin, wo di àatuud doo ne falanga esik o.» 27 «Ye nabe é, bi naagwak náá: “Sa wo ààsa ezo.” 28 Tin, mam kalee ne nen e náá, motom djas aagwyák mwaa so, da é wyeeb nye to lyem o, yenok tak eezesa ezo ne moma tak to lyem'e. 29 Ye be náá, ye é dis e kyee mbo eghen bo é di ebelal wo náá, wo sa mesyem o, wo goka é ne epiid e ye, da wo é mwas ye etsetaepe. Ye aadi é, enyoepe ne no náá, wo dis dhiiti kyee nyel'o, àakabe náá, wo kedyak to du na kom-kom ne nyel'o djas. (Geenna g1067) 30 Ye be náá, ye é, mbo eghen bo é di esa náá, wo syem o, tsaala ye, da wo é mwas ye etsetaepe ne no. Ye aadi é, enyoepe ne no náá, wo tsaal dhiiti kyee nyel'o, àakabe náá, wo kedyak to du na kom-kom ne nyel'o djas.» (Geenna g1067) 31 «Ye nabe é, be naabaake náá: “Mot epee myel o, nye goka é ne edje nye mekana me ebel e eba.” 32 Ye kabe mam o, me ke é náá: motom djas di epee myel, àamet nye ne sa etsi di elu o, motom tak sanj é náá, moma tak di moma mezo nye baató eba e sis o. Tin, motom aaba moma zebyenaa é eba o, nyey baasa é ezo.» 33 «Ye nabe é, bi naagwak dáa be nake ne bebhhaab binaka náá: “Sa wo ààgwakel ne mot, da wo é tuwal myon ne meson bhii tak wo kadi é ààsa sa wo nakek e. Ye goka é náá, wo sa sa wo kek é mis me Ghen e.” 34 Ye kabe mam o, me lee bin e náá, sa mot àatuwal myon ne meson, da é moò gwoo dáa tyaases, etee náá, penek é pe bóó mekoozi me Zeeb di e. 35 Sa mot àatuwal myon ne meson ne bos, etee náá, bos é di Zeeb di enyal ne meko me o. Sa mot àatuwal myon ne meson ne din e Yeluzalem, etee náá, ye é ghaada e boo Mekoozi. 36 Sa wo àatuwal myon ne meson, da é wa lo'o é ban, etee náá, wo tok ne ghwyil eswoola bhoo lo'o náá, ye bhilal neghu ye pum. 37 Ye be náá, wo eemyaal tep o, kea “Iyoo”. Ye kabe náá, wo eebyen o, kea “ooh”, etee náá, ekela-ekela ee bot dyeebakel ko étep'enek dyeebadus é pe daa Mbee mot.» 38 «Ye nabe é, bi naagwak náá: “Mot é tuu so dis o, ye goka é náá, nye baatuuaa ye. Mot é bwak wo edje o, da woy é baabwak nye edje.” 39 Deenek, mam kalee bin e náá: Sa mot ààbulal ebiyo ne ebiyo. Mot é nyuu wo beez é emuk pe mbo eghen o, baaka nye yak kyee emuk. 40 Mot é di esaa wo ne etep étep

nye neenoo kuwa yo oo, beta nye, nye baanoo doo ne ndjookuwa yo. **41** Mot é besal wo náá, wo ke nɛɛ wat oo, kea enɛɛ ebá. **42** Gwyena ne mot di ewaab wo sonok o. Ye be náá, mot eenoo sa yo oo, sa wo ààkabaakedu.» **43** «Ye nabe é, bi naagwak náá: “Ye goka é, wo kwyel so'o mot, da wo é byen mot mebhuka mo.” **44** Ye be mam o, me kalee bin e náá: kwyelka bot e mebhuka men. Djaalaka Zeeb ko esu e bot e di ezuk bin o. **45** Deenek é bi aadi bon Seeg'en di pe to gwoo o, etee náá, Zeeb sa é náá, gwyes kas ko bot djas: bembee e bot ne betete e bot. Tyee wat, Zeeb sil bhi é, étep bot e di sosoob o, ne bot e di ààbe sosoob o. **46** Ye be náá, bi goka é ne ezokwyl é bot e di ekwyl bin o, étep ye bi di bun náá, bi é waabela efute aadus pe eko e? Doo ne benɔɛɛ e epata e lapo zobaakwyl é, bot e di ekwyl be o. **47** Ye be náá, bi zoswos é bon nyeeɛ bin o, bi bee tin é náá, bi epesa enem esa? Etee náá, bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o, boo pe zobaasa e deenek! **48** Dika ne mbee elyem dáa Seeg'en di to gwoo o di ne mbee lyem e.»

6 «Bi é kotiibal dum ne dáa bi di esa enem esa ne bot étep eduwal e Zeeb e. Bi é sa deenek é mis me bot, étep bot djas neeke náá: “Biyo é di bembee bot” o. Deenek, bi é sa deenek oo, bi aanàkwaabela efute e Seeg'en di to gwoo aadje e. **2** Wo kwyel edje djel mot sonok oo, wo goka é ne esa ye to so, sa mot ààgu. Nàsa dáa bot e luwalɛɛ di sa to mendjaa me mendjaala me eYuda ne é egba e. Be sa deenek é étep bot needuwal be. Tseetse ne tseetse, me lee bin e náá: Mbi bot binok eezebela yobo efute. **3** Ye be náá, mbo eghɛɛ bo epedje djel mot sonok oo, ye àànyo náá, mbo myel e lo gu. **4** Etee náá, ye goka é náá, sa wo dje mot e, ye di so. Tin, Seeg'en, mot di egu dáa wo di ekwyee bot to so e, nye waadje wo yo efute.» **5** Yezu eezake ne noo náá: «Bi é di edjaala oo, nàdika dáa bot e di ne lualɛɛ, be dyeebakwyl edjaala e metetel to mendjaa me mendjaala me eYuda ne é beman, étep bot neebee be. Tseetse ne tseetse, me lee bin e náá: bot binok eezebela yobo efute. **6** Ye kabe woy o, wo kwyel edjaala Zeeb oo, nia to dhen'o, da wo é diyal ebe. Bhii tak, da wo é djaala ne Soog di to di so o. Tin, Soog, mot di ebee esesee wo di esa to so o, nye waadje wo efute. **7** «É sok bi di edjaala é, sa mot ààbasal ekpa wat esok ne esok gwyes dáa bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o. Boo gek é náá, Zeeb é waagwak be, etee náá,

be ne bil mekpa ebuepe to mendjaala moo. **8** Sa mot ààbaya be, etee náá, Seeg'en ne gu sa elyem bin di ekwos e, esok ne bi ne waab ne ne. **9** Deenek, Gwakeka dáa bi di egoka ne edjaala e. Keka náá: “Seeg'es di to gwoo o, ye goka é náá, mot ne mot gu náá, wo é Zeeb na Dee. **10** Mekoozi mo zyɛ. Beta náá, ekwosak e lo sael ko bos, dáa ye di sael pe to gwoo e. **11** Djea bis melu ne melu edee di egoka ne nes e. **12** Pela ebiyo e bis zesa e, etee náá, biso pe, bis epepel bot e nazesa bis ebiyo o. **13** Sa wo ààbet bis to mebhawal. Peka bis é membo me Mbee mot, [etee náá, ye é woy é di ne Mekoozi, ne mebwala, ne duma na kom-kom.]» **14** «Guka náá: Bi é pel ebiyo e bot e di etó ne esa bin o, Seeg'en di pe to gwoo o waabaapel yobo pe. **15** Tin, ye kabela náá, bi ààpel beso bin oo, Seeg'en di to gwoo o aanàkwaabaapel ebiyo e bi di esa e.» **16** «Ye be náá, bi epetsi edee oo, sa mot ààdi ne bhwoob ghonj dáa bot e di ne lualɛɛ o. Be lyaal bhwoob ghonj deenek é, étep bot djas neegu náá, be epetsi edee. Tseetse ne tseetse, me lee bin e náá: bot binok eezebela yobo efute. **17** Ye kabe woy o, wo tsi edee oo, gwyiia bhwoob, da wo é loob mul é lo, **18** etee náá, bot needi ààgu náá, wo epetsi edee. Tin, ye é Soog mot di to so o di egu, deenek Soog, mot di ebee esesee djas wo di sa to so o, nye waadje wo efute.» **19** «Nàsaaka edi é ne bete ne ekum é bos'ak. Ekum ee di náá, beses ne emaa é waapul e. Ekum ee di náá, bot e djii é waakwak ebo e ndjaa, da é djii, noo, to ne ye e. **20** Kwomka ekum bin pe daa Zeeb. Penek, bot e djii aanàkwaani kedjii ye, beses ne emaa aanàkwaapul ye. **21** Etee náá, é di mot di ekwom esa be o, lyem'e di é tin.» **22** «Mis me mot é dáa lama nyel. Ye be náá, mis mo epenyaasok enyɔɛpe oo, gua náá, nyel'o djas é to selele. **23** Ye kabe náá, mis mo epekpaɛ oo, nyel'o djas é to ghooghom. Ye kabe náá, ngel di to lo eezedim oo, tin, kwaa yenek meghomla aanɔɛɛ ne yé?» **24** Mot ngot aanàkwaadi mot-mesa me ekukuma ebá. Ye be deenek oo, nye waabhina ngot, da nye é kwyel nwyak ngot, neghu nye kaseya ne mot esok oo, nye waapee nwyak ngot. Bi tok ne ghwyil esa mesa me Zeeb ne mesa me epata é di wat. **25** «Étep tak é me di eleɛ ne nen náá: Nàbemka ba dum ne tep edee, ne gwyes medii ne tep eduuba. Etee náá, tsik eedhaa edee ne menyo. Nyel eedhaa ekaad ne metaj. Etsal é? **26** Beeka enen pe eko, be ààbe epyeeb, ààbók edee di ewum to epyeeb e. Be ààkwom edee

tò mebhwaà né kò etaa. Tin, dhi Sëeg'en di tò gwoo ò, di dje bë edee! Bi ààpadhaa enen né boo metarj é mis mé Zëb é? 27 Ye bë náá, bi epebem ba ò, èze pak'en di né ghwyil ebil ba elu é wat kò melu mé tsik'e?» 28 «Ètep ye bi di bem ba kò esu é ekaad? Beeka dáa mézem di ekwyil né wyee tò pyeeb é. Mézem mé tak ààsa mesa, ààlat ekaad. 29 Tin, mé epelee bin náá, ddo né Salomòj, né boo duu ye, nye nabe é ààbe né mbée kaad na nyo dhaa wat tò kòko mézem menek. 30 Ye bë náá, Zëb epebet eka ee di tò dik mos, da djemen ye é nòjaa, dikaa tò du ò, tin, nye tok né ghwyil esa deenek né lyem'e met ètep'en é? Ye nakoozodi náá, bi tok né boo emyaal né nē!» 31 «Nàbemka ba é ekeke náá: “Mena aadeka yé? Mena aadeka yaa medii? Mena aabotka yé?” 32 Yenek djas, ye é bot é bös é di ebwos esesee binek melu djas. Tin, Sëeg'en mot di tò gwoo ò né gu náá, bi é né gwyes tak. 33 Pookosaaka sok Eyonj é Zëb né tsik tò epiki nye di ewaab é. Tin, Zëb é waadjé bin esa djas bi di né gwyes tak é. 34 Nàbemka ba né ètep aasaal djemen é, etee náá, ètep ee djemen aagwyé lo é nye emet. Dwoo né dwoo é né ye ekwosak.»

7 «Sa bi ààdidi é pée bot, deenek Zëb aanàkwaapée bin. 2 Etee náá, Zëb aapée bin é dáa bi di epée besò bin é. Nye aalwoodal bhwarj'en é dáa bi di elwoodal bhwaà besò bin é. 3 È tep yé wò gwyák kwyeezyonj di tò dis é so'ò mot, wò kadi é ààbee pek le di tò dis é lo é? 4 Wò nàkwaake né so'ò mot náá: “Mòn nyaag'am, beta mé dis kwyeezyonj tò dis é lo,” woy ààbe é bee pek le di tò yo dis é. 5 Woy mot medjhaaz pé eko, bhimis pé si, pookodis sok pek le tò dis é lo é! Bhii tak é wò waanyaa sok, ètep wò needis kwyeezyonj di tò dis é mòn nyoog é.» 6 «Nàdjeka esa ee di deé é né bëbhye, é kaab náá, bhii tak bë é zekebula zeduma wò é nyel né mekwaala. Nàmwaska mevunga sok bhwoob begghwyee, é kaab náá, bë é zekenyal ye.» 7 «Waabka, bi é waadjéaa. Saaka, bi é waabela. Diigka, bë waadii bin ebe é ndjaa. 8 Ètep tak é ye di náá, mot é waab ò, nye epedjéaa. Mot é sarj ò, nye epebela. Ebe é ndjarj aadiiaa é, ètep mot diig ò. 9 Ye é né mot ngot pak'en di né ghwyil edje mòn'e ekok bela náá, mòn waab é mapa? 10 Nèghu èze di né ghwyil edje mòn nyo, ye bë náá, mòn waab é su ò? 11 Kwyyi biyo, bëmbée é bot, di gu edje embée esonok né bòn bin, gwyata né Sëeg'en di tò gwoo ò aapaadi ààdje embée

esonok né mot aawaab nye sonok ò! 12 «Kanka esa sok né besò bin esesee bi di ekwyel náá, bot sa bin ye é. Deenek é mekana mé etsi é Moiiiz né yii bengooel é mekpa é Zëb di elyo.» 13 «Nika tò ebe é ndjaa na maad-maad, etee náá, ze di eniigal mot pé del é esyee é, ye né bok. Bete né bot dyebakwyel edharj é penek. 14 Tin, guka náá, ebe é ndjaa tak né maad, bela náá, pé ze di edul bot pé ze tsik é, ye né pata. Ètep tak é di náá, bot èbuepe ààdyeebadu ye.» 15 «Bi é di né etsonj né bengooel é mekpa é Zëb yii mekòj. Bë zye pé daa len é, né ezaaba dáa mòn é taa, ghuna bë é eben, bë zosyel é mya mào. 16 Bi aagu bengooel é mekpa é Zëb yii mekòj tak é né mefulu mào. Etee náá, bum le vin ààbòkaa tò mekpak mé megok nèghu bum fiig kò le megok. 17 Etee náá, mbée le zodje é mbée bhum. Mbee le kadjé é mbee bhum. 18 Mbée le tok né ghwyil edje mbee bhum. Tyee wat né mbee le. Ye tok né ghwyil dje mbée bhum. 19 Ele djas di ààdje bhum é, ye goka é né ekwyalaa, bhii tak da ye é mwasaà tò du. 20 Ètep tak é di náá, bi aagu bengooel é mekpa é Zëb yii mekòj tak é né embee mefulu mào.» 21 «Ye tok bot djas di djoo mé: “Ghej, Ghej!” ò, aani tò Eyonj é di tò gwoo ò. Bot aani é, ye é bot é di esa ekwosak é Saag'am di tò gwoo ò. 22 È dwoo Zëb aazepée bot é, bot èbuepe é waake né nam náá: “Ghej, Ghej”, ye é né din é lo é bis nadi bengooel é mekpa é Zëb! Etsal é? Ye é né din é lo é bis nadi eseso melyeeb! Etsal é? Ye é né din é lo é bis nasa bete né endem é mebwala! Etsal é? 23 Tin, mé waalé né nò é mis mé bot náá: “Mé nabe ààgu bin. Duska é mis mam, tòka etsetape né nam, biyo, bot é di esa embee esesee ò!”» 24 «Gwakeka, mé pookolyaal bin mbi mot zye pé daa lam ò. Nye gwak mekpa mam, da nye é ké tyee tak ò, nye é mot etsonj di esum ndjarj'e kò ekok ò. 25 Wò gwaa bhi zenée èbuepe, tyee bhyonj natuula né ghuu na lyel-lyel é, ye naanyuna é ndjarj'enek. Aàbik, etee náá, ndjaa tak nasumel é, enyoèpe kò ekok. 26 Tin, mot di egwak mekpa mam, da nye é kadi ààke tyee mekpa mé tak di elée ò, nye é dáa ndjemet mot di esum ndjaa kò bös besye, ààwyel epap kò ekok ò. 27 Dáa bhi nakanée èbuepe é, tin, tyee bhyonj nakatuula é, ghuu na lyel-lyel eezenyuna é epap é ndjarj'enek, epap eezebik “syééé” é di tak wat.» 28 Dáa Yezu nasilal elyo bemelyo mé é, medhuu mé bot naadyeebadjoka dáa nye nadi elelyo é. 29 Etee náá, nye nabe é ààlyo dáa

beghanj e mekana me etsi nalelyo é, nye nalelyo é, ne eghej e Zeeb.

8 Dáa Yezu nasul kó etsok e, zukamwaa ne mot naazedu nye. **2** Tin, wó gwaa dhiiti mot nadi ne éb é zezam o, zetiila pe daa le. Nye eezekwyit meborj si, zedjaala ne ne náá: «Ghej! Me ne gu náá: wó kwyel o, wó é ne ghwyil etsik me, nyel'am bula de.» **3** Tin, Yezu eezeseeb mbo, met nye. Nyey ne ne náá: «Me eekwyel. Tsaka!» É di tak wat, wó gwaa, éb é zezam mot'enok zesi. **4** Bhii tak, Yezu e boozeke ne ne náá: «Gwaka me enyope: Sa wó àalee mot sa dhaa wak e. Tóa, kelyaal nyel pe daa beghaa-Zeeb, da wó é kedje esa e egwyena dáa Moiz nalyo e, étep wó neelyaal bot djas náá, wó eetsak.» **5** Dáa Yezu nadi eni to ghaada Kapelnaum e, wó gwaa dhiiti kukuma to loog esodja zezye pe daa le. Bhii tak, nye eezeke ne Yezu náá, nye zekwyee nye. **6** Nyey ne ne náá: «Ghej, mot-mesa mam ngot é ndjaasi pe ndjar'am, nye eezesob nye epebé elyelepe.» **7** Tin, Yezu eezebóza ne ne náá: «Me epetó, ketsik nye.» **8** É di'enek, kukuma to loog esodja binok eezebóza ne ne náá: «Ghej, mam e yam ze, wó neezeni to ndjar'am. Ye goka é náá, wó zolóo ekpa wat, étep mot-mesa mam neetsak. **9** Di me di'aak, ye é ne ekukuma bam e, me di egwak esese me di egoka ne esa ne noo e. Doo ne mam pe, me é ne esodja si meko mam. Me ke ne noo: "Tóka" o, be epetó; "Bulaka" o, be epebula; "Saka dáak" o, be epesa.» **10** Dáa Yezu nagwak eyala e kukuma yenok e, ye nabe é, nye naadyebamyaala. Tin, nye é booke ne bot e nadi egyee be ne noo náá: «Tsetse ne tsetse, me lee bin e náá: me dinaa àapaabee mot di edum korj ne Zeeb, kó Yisalaél dáa mot'ak. **11** Betka me lee bin náá, bot ebuepe e waadus pe ebil e dwoo ne pe edjem e dwoo. Be waazyé, zedi kó mesa wat, be ne bon Abalaam, Izak ne Zakóob to Eyorj e di to gwoo e. **12** Tin, bot e nagoka ne edi e bot e eyorj e tak o, be aadi é, wusa pe kel, to ghooghom pe baadi edje megwyé ne ekwaal e metsok e.» **13** Bhii tak, Yezu eezeke ne kukuma esodja binok náá: «Sika pe ndjar'wó etee náá, kó edum e korj e lo ne Zeeb, Zeeb eedje wó sa lyem'wó di ekwos e!» É di tak wat, ye nabe é, mot-mesa e kukuma esodja binok naatsak. **14** Yezu eezewyis, tó pe daa Pyeed. Ghuna tsi ye yii moma nadi é ndjaasi ne mekosa ekpanepe. **15** Nye eezemet nye é mbo, mekosa eezesi. É di tak wat, moma yenok eezewyél, nye moo zebe be. **16**

Dáa dwoo nadi esila e, wó gwaa be zezye nye ne bot e melyeeb nadi edhek o. Dáa Yezu nadi elii kó membel menok e, embee esisim nadi ewyis to loo, tin, nye naatsik doo ne bot e mebé djas. **17** Nye nasa deenek é, etee náá, esese ngoolle-mekpa e Zeeb Ezayi nalee é neebela esuk. Nye nake é náá: «Nye naano edjam bina ne mebé mena.» **18** Bhii tak dáa Yezu nabee edhuu e bot e nadi edu nye o, nye é boozeke ne bedjekel be náá, be see dhaa pe yii kyiid boo soob na djato-djato. **19** Wó gwaa dhiiti ghaa mekana me etsi zezye pe daa le. Nyey ne ne náá: «Lyoe! me epekwyel edu e wó é meze djas wó aadi tó e.» **20** Deenek Yezu eezebóza ne ne náá: «Bebhek é ne eku be di djaasi to tak e, enen é ne mek moo. Ye kabe Seenje! Mōn Mot o, nye tok ne zeza ne di nye aadi ndiindil ne edja e go.» **21** Dhiiti mot ngot pak bedjekel be eezeke ne ne náá: «Ghej, esok ne me ne du wó, pookobet me, me pookokedel saag'am.» **22** Tin, Yezu eebóza ne ne náá: «Dua me. Beta bot e di ààbe ne tsik o, be delel pak'wó.» **23** Wó gwaa Yezu zeni to boo eleed sama wat ne bedjekel be. **24** Ààbōya deenek, kaseka é boo ghūu na lyel-lyel eezekan epupal kó boo soob na djato-djato. Mepupal me tak eezeghe e ebhyeeb e medii zekēza é eleed. Ye kabela tin é, Yezu edja gó. **25** Tin, bedjekel be zokazetiila pe pak nye nadi to eleed e. Be eezedjem nye ne etsim: «Ghej, tsika bis! Eyyee é yak!» **26** É di'enek, ye nabe é Yezu naazebóza ne noo náá: «Étep yé bi di ne keñ? Ebwaalel e len ne Zeeb ne tóol!» Bhii tak, nye eezewyél, zebhem ghūu, ne dii, nye eezelyak ghūu. Nyey ne dii náá: «Sila ghulal'wó ye di gwyem.» Wó gwaa, ghūu zesila, bhwak moo tin «kup». **27** Bóo djas nabe é, be naadyeebadjoka. Tin, bóo náá: «Nwyak é nwyaa kwaambi mot di náá, doo ne ghūu ne boo soob na djato-djato epegwak nye?» **28** Dáa Yezu nasee pe yii kyiid boo soob na djato-djato pe kyee dik Ghadasa e, wó gwaa bot ébá zetuula to mevit, be neezeboma ne ne. Ye nabe é bot e embee sisim nadi dhek o, be nadi é, ne mbee menyan dhaa tye, bot nabe é ààbe ne ghwyil edhaa é ngwoob mevit me tak. **29** Bot binok moo tin etsim náá: «Bis sa wó yé, woy Mōn Zeeb? Wó zye wak é zezem bis, sonok ewala e tak dinaa ààdjala?» **30** Ba etsetaepe ne di tak, ye nabe é ne boo esarj e beghwyee nadi egoo tin o. **31** Embee esisim eezedjaala ne Yezu, bóo náá: «Wó kwyel eso bis o, kyeeda bis to esarj e beghwyee bak.» **32** Yezu eezemyaal,

nye eezake ne nɔɔ náá, be tó. Tin, wɔ gwaa embee esisim zɛwɔyis tɔ bot binɔk, zeni tɔ esan ɛ beghwyee binɔk. Bhii tak, esaa djas eezesul etsok pɛ be nadi é, kaab, keghaaga tɔ dii, bɔɔ djas si na «bheɛɛ.» 33 Bot ɛ nadi ebaal esan ɛ beghwyee tak ɔ, zokazekaab, sik pɛ del. Be moo tin ebanja bot ɛ del edjema be bee penek dum ne bot ebá binɔk. 34 Tin, wɔ gwaa bot ɛ del djas zokazewɔyis, keboma ne Yezu. Dáa be naboma ne ne ɛ, be naazɛdjaala ne Yezu náá, nye dus kɔ kyee dik'ɔɔ.

9 Wɔ gwaa Yezu zeni tɔ elɛɛd, sɛɛ boo soob na djato-djato, sik pɛ del. 2 Tin, bedhiiti bot zokazye ne mot ngɔt nazesɔɔb ne ebé ɔ, byaala kɔ mwaala. Dáa Yezu nabee edum ɛ korɛ ɛ bot ɛ nazye ne mbel tak ɛ, nye naazake ne mbel náá: «Sa megghaaz mɔn'am, mesyem mɔ eepelel!» 3 Dáa be nabee deenek ɛ, bedhiiti begħan ɛ mekana me etsi ɛ Moiz nabe é, be moo nyiɛgla pak'ɔɔ náá: «Nwyak mot epebyasal Zɛɛb!» 4 É di tak wat, ye nabe é Yezu naagu esiiza bɔɔ. Nye boozeke náá: «Étɛp yé bi di ne mbee esiiza tɔ elyem bin deenek?» 5 Eyé di elyel ne nen, eke é ne mot ebé náá: «Mesyem mɔ eepelel» ooho, neghu eke náá: «Wyɛla, da wɔ é kɛ?» 6 Ye goka é bi é gu náá, Sɛɛɛɛɛ Mɔn Mot é ne ghwyil epel mesyem me bot kɔ bɔs.» Bhii tak, nye eezake ne mot zesɔɔb ne ebé ɔ náá: «Wyɛla, nɔɔa mwaala yɔ, da wɔ é sik pɛ ndjan'ɔ!» 7 É di'enek, mot'enɔk eezewɔyil, sik pɛ ndjan'ɛ. 8 É di'enek wat, dáa edhuu ɛ bot ɛ nadi tin ɔ nabee deenek ɛ, be naadyebadjoka elyɛɛpɛ. Bhii tak, be moo eduwal Zɛɛb dáa nye nadjɛ mbi yenek mebwala ne bot ɛ. 9 Yezu eezɛdus tin, dáa nye nadi edhan ɛ, nye naazɛbee dhiiti mot, din ɛ lɛ é Matye, nye nadi é ndiindil é di mɛsa me. Nye nadi é nɔɔɛl epata e lapo. Yezu eezake ne ne: «Dua me!» Matye eezewɔyil «ngbat», bhii tak, nye eezɛdu nye. 10 Yezu be ne bedjekel be nadi edɛ edee pɛ ndjan ɛ Matye. Wɔ gwaa, betɛ ne benɔɔɛl ɛ epata e lapo ne bot ɛ mesyem zokazelwood tin, zɛdɛ be ne be nɔɔ djas kɔ mesa wat. 11 Dáa eFalizye nabee deenek ɛ, be naazɛdji bedjekel be náá: «Étɛp ye lyoel yen di edɛ edee é di wat be ne benɔɔɛl ɛ epata e lapo ne bot ɛ na mbee dék?» 12 Yezu eegwak dáa be nadi elii ɛ, tin, nye é boozeke ne nɔɔ náá: «Bot ɛ di ne menyel enyɔɛpɛ ɔ tok ne gwyɛs dhɔkɔtɔɔ nye neegwom be. Ye é membɛl ɛ di ne gwyɛs megwoma. 13 Tóka, kedjekeka esuk ɛ mekpa ɛ

Zɛɛb di eke náá: «Mɛ kwyɛl é enɛm esa, dhaa ebuwa e betit.» Etɛɛ náá, me nabe é àazye zesaa bot ɛ epiki. Mam nazye é zesaa bot ɛ di egu náá, be é bot ɛ mesyem ɔ.» 14 Dhiiti dwoo, bedjekel ɛ Zan Nduuel-bot naazye zɛdji Yezu náá: «Étɛp yé bisɔ ne eFalizye di etsi edee étɛp mendjaala, dhi bedjekel bɔ di àatsi edee étɛp mendjaala?» 15 Wɔ gwaa, Yezu zɛbɔɔza ne nɔɔ náá: «Bi nakobee sok paa náá, besɔ ɛ mwaaz di tɔ ghon dwoo eba, dhi be di lɔɔg wat ne mwaaz, mot paazye, zɛba moma ɔ? Yenɛk ààsaell! Deenek ewala tak epezye, ewala ɛ di náá, mot zɛba moma ɔ waadisaa pak'ɔɔ. É di tak é be aatsi edee. 16 «Ye tok ne mot aanyaa pes bes kaad étɛp ekoobal put kaad ne ye. Wɔ sa deenek ɔɔ, é sok wɔ aagwyii kaad tak ɛ, bes kaad é waanyaa put kaad, da é bek elen ɛ tak. 17 Menyok me na bes ààwaaa tɔ bheɛb na mwa. Ye sɛɛ deenek ɔɔ, bheɛb é ne ghwyil ebɛl, da menyok é see, deenek bheɛb eepulel. Étɛp tak é di lɛɛaa náá, ye ààgoka deenek, etɛɛ náá, menyok me bes goka é tɔ ebes e bheɛb.» 18 Dáa Yezu nadi elii ne nɔɔ deenek ɛ, wɔ gwaa dhiiti kukuma eYuda zɛzye pɛ daa lɛ. Nye eezekwyit meborɛ si meko me. Nyey ne ne náá: «Esyes ɛ lam ààlɔo ne pɛka. Mɛ kwyɛl é, wɔ zekel membo kɔ lɛ étɛp nye neegom!» 19 Yezu eezewɔyil, «ngbat», be ne bedjekel be, du nye. 20 Dhiiti moma nadi ebé ebé ɛ ghiya, ghiya nadi ekekek nye é nyel ààbe ne etsek. Ebé ɛ tak naaboya ne ne é di membu kam ne ebá. Moma tak zokazetiila pɛ bhii korɛ ɛ Yezu, nye eezɛmɛt kyee eghɔ ɛ kaad ɛ Yezu. 21 Étɛp nye nabe é, nye eekɛ tɔ lyem'e náá: «Mɛ zomɛt kaad'e ɔɔ, me epetsak!» 22 Tin, Yezu eezeliig mis, gwyák nye. Nye eezake ne ne náá: «Sa megghaaz esyes ɛ lam! Edum ɛ korɛ ɛ lɔ ne Zɛɛb eetsik wɔ.» É di tak wat, moma yenɔk naazetsak. 23 Bhii tak, Yezu eezɛtɔ pɛ ndjaa kukuma eYuda é tak. Dáa be nakum ɛ, be kabɛla bot ɛ, é ebwom ngombi, zenɔɔ bak bot é sa yɔbɔ ezɛm pɛ ndjaa tak étɛp ekoobal esesɛɛ, be neetɔ ndɛla. 24 Tin, Yezu eezake ne nɔɔ náá: «Wyiska pɛ kel, etɛɛ náá, esyes elak ààpagwye, nye dja é gó.» É di'enek, be moo tin eduk Yezu. 25 Dáa be nawyisal edhuu ɛ bot pɛ kel ɛ, Yezu eezɛni tɔ dhan, nye eezɛmɛt nye é mbo, wɔ gwaa esyes elenɔk zewɔyil. 26 Menduk me tɛp'enek naake kɔ kyee dik'enek djas. 27 Dáa Yezu nadus tin ɛ, wɔ gwaa bot ɛ mebé me edhim beba zokazeni edu nye bhii korɛ ne etsim: «Mɔn Dhavid, geka bis ghon!» 28 Dáa Yezu nakum pɛ ndjan ɛ, wɔ gwaa, be na edhim binɔk zetiila pɛ

daa le. Yezu eezedji be náá: «Bi eemyaal náá, me é ne ghwyil esa sa bi di ewaab'enek é?» Bot binok eezebóoza ne ne náá: «Iyoo, Ghej! Wó é ne ghwyil esa.» **29** Tin, Yezu eezemet be é mis. Nyey ne náo náá: «Zeeb eedje bin sa djala ne edum e korj e len e.» **30** É di tak wat, wó gwaa be nyaasok. Yezu eezelu be elyelepe náá: «Gwakeka me enyoepe: sa mot ngot àgu sa see wak e.» **31** Tin, bot binok kató é, elee to kyee dik'enek djas esesee Yezu nasa e. **32** É sok be nadi ekwyel etó e, bedhiiti bot nabe é be eezye Yezu ne mot ngot nadi bubu o, etee náá, embee sisim nadi edhek nyé. **33** Dáa Yezu nasó mbee sisim tak e, é di tak wat mot'enok nabe é, nyé moo elii. Tin, ye nabe é edhuu e bot e nadi edi tak o, moo tin edjoka. Bóo náá: «Bis dinaa àapaakobee kóko mbi yak sonok to Yisalaél.» **34** Ye kabe eFalizye o, bóo nake yobo é náá: «Ye é kukuma embee esisim e di edje Yezu mebwala me nyé di eso embee sisim ne ye e!» **35** Yezu nadi eke kó boo eghaada ne kó mel. Nyé nadi elelyo medhuu me bot to mendjaa me mendjaala me eYuda. Nyé nadi egoola be Mbée Bhaadal dum ne Eyorj e Zeeb. Nyé nadi etsik bot e di ne epel o, zenóo bot e nadi ne edjam o. **36** Ye nabe é ghorj naasa nyé elyelepe dum ne edhuu e bot e nadi tin o. Etee náá, bot e tak nadi é be eezewak dáa mesaa me ebhata di ààbe ne mbaalel e. **37** Nyé é boozeke ne bedjekel be náá: «Bhum ne bu to bok, tin, bot e ebók ààbu. **38** Ye goka é, bi djaala ne nakuma pyeeb náá, nyé baadhis bot e mesa étep be neezesa mesa to pyeeb'e.»

10 Yezu naazedjóo bedjekel be kam ne bebá. Bhii tak, nyé eezedje be egherj eso embee esisim ne etsik e bot e di ne epel, zenóo bot é nadi ne edjam o. **2** Beeka min me bot e lwoma kam ne bebá tak e: Mot meken é Simorj nadjeaa din e Pyeed o, ne dhyeeb Andele, Zak be ne dhyeeb Zanj, bóo bebá nabe é bon Zebede, **3** Filip ne Bhaatelemi, Toma zenóo Matye nongel epata e lapo, baazenóo Zak mon Alfe, wó kabela é Tade, **4** Simorj, mot di to edhuu e bot e nadi edjóoaa eZelot o, zenóo Yudas Iskaliot mot naka Yezu o. **5** Yezu zokazelwom bedjekel be kam ne bebá étep esa mesa me. Nyey ne náo náá: «Bi é kookyee mel me bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o. Sa bi ààni pe to eghaada e bot e Samali. **6** Bi goka ne etó é, pe daa ebhata e bot e mbyak Yisalaél nazewo ze o. **7** Ze e ze, gheegoolaka ne bot náá: “Eyorj e di to gwoo e, moo é ekunaaepe!” **8**

Tsikeka bot e mebé. Gomalka bot e ze gwyé o. Gelalka bot mebé me zezam, ezezam bóo. Soka embee esisim. Esa ee bi bela ààbom-bomak e, djeka bot ye yii toto. **9** Nànóoka elóod, àànóo epata, ààbaanóo-nongak dóo ne meea étep ewa to mengwyé da é tó ne ye. **10** Nànóoka mekoo me di tóaa ne ye medjorj e. Nànóoka dhiiti kuwa. Nànóoka bedhiiti ekoko. Nànóoka sek, étep etó medjorj ne ye, etee náá, mot di esa mesa o goka é nye bela sa dek. **11** «Bi é kum kó dhiiti móo del neghu kó ghaada o, saaka mot di ne ghwyil emyaal bin náá, bi sulal pe daa le o. Dika pe daa mot'enok. Bi dus tin e, ye be bi moo twol kó del e tak o. **12** Bi é ni to ndjaa mot o, keka náá: “Bis eeswos bin hoo.” **13** Ye be náá, bot e ndjaa tak eemyaal bin o, tin, egwyem bin di ne náo. Tin, be pee náá, bi nàsulal to mendjaa móo o, betka egwyem bin sik ne nen. **14** Ye be náá, kó dhiiti del neghu to dhiiti ndjaa be eepée náá, bi nàsulal o, be byen egwak bin o, wyiska yebo kó del é tak, neghu to ndjaa tak, da bi é kut piib meko men. **15** Me lee bin é etep etsetse náá, é dwoo Zeeb aazepée bot e, del elenek aapéeaa é elyelepe dhaa-dhanjak epée bot e kyee mel me Sodóm ne Ghomóod.» **16** «Gwakeka! Me kyeed bin é dáa ebhata kuku eben. Dika ne etsorj dáa benyo, da bi é di bot e edee dáa megum. **17** Dika betsorj e bot, etee náá, bot e waakepit bin sok bhwoob betetep, bi é waanyuunja ne eghwyes to mendjaa me mendjaala me eYuda. **18** Kó esu e lam, bi é waaketanjá pe daa ekukuma ne bemekoozi, zenóo pe daa bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o, étep bi needi betyaases e etep ee bi nazebee e. **19** É sok be aató ne nen sok bhwoob betetep e, sa mot ààbem ba étep mekpa aawis to enuub bin ne dáa bi aatajan e. Mekpa me tanjal é waadjéaa bin é di'enek wat. **20** Etee náá, ye tok biyo aakalii tin. Ye é Sisim Seeg'en é aapakalii é di'enek.» **21** «Bon mó ngot waakekael pak'oo é esarj e náá, mon nyee'g'oo neegóaa, dóo ne besee'g e bon aazobaasa é deenek ne bon bóo. Bon é waapit bebyael bóo, bóo kemetaa, kwyé ndje sós, góaa. **22** Bot djas é waabhina bin, etee din e lam. Ye é bot e aamaad lyem kekum pe esik o aapaabela tsik. **23** É sok bi aadi kó dhiiti ghaada e, bot é ghaada tak é di esa bin esa e kokok ne etep epes ne mezuk o, kaabka, da bi é tó pe del e sis. Me lee bin é etep e tsetse náá, bi aanákwaasilal eke kó mel me di kó kyee dik Yisalaél o djas, esok ne náá, Seengele Mon Mot zye.» **24** «Ye tok ne djekel aadhaa mot di elyo

nye ɔ. Ye tok ne mot-mesa di edhaa kukuma ye. 25 Djekel goka é, nye di dáa lyoel ye. Da mot-mesa é di dáa kukuma ye. Kwyii nakuma mebyel é koodjóoaa Belzebul, “Aah” gwyata ne bot é mebyel me! Be aazoleleaa é leea.» 26 «Étep tak é di náá, sa mot àakaab bembée bot binɔk. Dhiiti dwoo é tak, dwoo di náá, esesee djas di syela é waawysis é gwe é. Esesee djas di to syaab é waaguaa. 27 Tep me di elee bin to ghooohom é, leeka ye popoopwon é mwos dwoo. Etep ee bi nadi nyiinlaa to elo é, tuudka ye elyelepe ko emii e mendjaa. 28 Nàkaabka bot é di egu egó epuud ɔ, etee náá, be aanàkwaagó sisim. Bi goka é ne ekaab é Zeeb mot di ne ghwyil egó sisim ne epuud to du na kòm-kòm ɔ. (Geenna g1067) 29 Tin, bɔɔ enen ebá tok wak ebɔmsaa ne ba mɔɔ pata wat é? Bela náá, ngɔt pak'ɔɔ tok ne ghwyil ekwyit é bɔs, Seeg'en é di ààmyaal ɔɔ. 30 Ye kabe biyo be emet ɔ, meko me bhoo di to elo bin djas é elaja. 31 Sa mot àabem ba etee náá, é mis me Saag'am bi dhaa bete ne bɔɔ enen ne boo metaj!» 32 «Mot aamyaal popoopwon é mis me bot djas náá, nye é djekel'am ɔɔ, mam pe, me waamyaal nye é mis me Saag'am di to gwoo ɔ náá, nye é ngbam. 33 Bela náá, mot aakela popoopwon é mis me bot djas náá, nye tok djekel'am ɔɔ, mam pe, me waakela nye é mis me Saag'am di to gwoo ɔ náá, me ààgu nyel!» 34 «Nàgekeka náá, me nazye kɔ bɔs é, étep egwyem to bot. Me nabe é ààzye, zewa egwyem ne egwakel to bot. Me nazye é zekus eghuub ne ezebək é bot. 35 Me nazye é zewa membək pak seeg ne mɔn motom, pak nyeeɔ ne mɔn moma, pak nakɔla ne bheebel. 36 Bot é mebhuka men aadi é, bot é mebyel men met. 37 Mot di ekwyel mot ngɔt pak seeg ne nyeeɔ, dhaa me ɔɔ, mot tak ààkɔa ne nam. Mot di ekwyel mɔn'e mɔɔ moma, neghu mɔn'e mɔɔ motom dhaa me ɔɔ, mot tak ààkɔa ne nam. 38 Mot é di ààbep melaaba me, da nye é du me ɔɔ, mot tak ààkɔa ne nam. 39 Mot aakwyel ekwyeeɔ tsik'e dhaa me ɔɔ, nye waasu tsik'e. Mot aakakwyel esu tsik'e étep edu é me ɔɔ, nye waabela tsik.» 40 «Mot aamyaal náá, bi sulal to ndjarj'e ɔɔ, nye myaal é mam. Mot aamyaal me to ndjarj'e ɔɔ, nye myaal é mot nadhis me ɔ. 41 Mot aamyaal ngooel-mekpa é Zeeb to ndjarj'e da dil nye náá, nye é ngooel-mekpa é Zeeb ɔɔ, nye waabela efute ee di egwe ne ngooel-mekpa é Zeeb é. Mot di emyaal mot epiki, etee náá, nye é mot epiki ɔɔ, nye waabela efute mot epiki di gwee

ne ye é. 42 Me lee bin é etep e tseetse náá, mot aadje dhiiti ba mɔɔ djekel'am ngɔt ba mɔɔ beele medii metela, etee náá, nye é djekel'am ɔɔ, nye waabela efute be.»

11 Dáa Yezu nasilal elyo bedjekel be kam ne bebá é, nye eezedus tin, tó kelyo ne ekegoola Mbée Bhaadal pe eghaada kyee dik'enek. 2 Zarj Nduuel-bot pe nye nadi to ndjaa membok é, nye naagwak menduk é Mesia. Tin, nye é boolwom bedhiiti bedjekel be 3 be kedji Yezu náá: «Ye é wɔy é di Mesia nabe náá, nye epezye “ohoo”, neghu ye é náá, ye baabwoodaa dhiiti di baazyé ɔ?» 4 Yezu ezebeɔɔa ne nɔɔ náá: «Keleeka Zarj sa bi bee é ne yii bi gwak ne melo men é. 5 Bot é edhim moo nyaa sok. Eboka e bot moo ke. Bot é mebé me zezam eezetsak. Be na endiila e melo moo gwak, bot é nazegwe ɔ, be é zegom. Mbée Bhaadal epegooel kekum pe daa bedjel é bot. 6 Menyɔ ne mot aadi àadis ebwaale é le kɔ lam ɔ!» 7 Bhii bedjekel é Zarj nasik é, Yezu moo tin elii ne zukamwaa ne mot nadi tin é kɔ esu é Zarj. Nyey ne nɔɔ náá: «Bi nakebee yé pe to kyee dik besye di ààbe ne medii é? Bi nakebee é mɔɔ le ghwaazok edheegel ne pup é? 8 “Ha” bi nakebee yé pe kyee dik besye di ààbe ne medii é? Bi nakebee é mot ngɔt ne varj mbi bhet é? Bi ne gu náá, bot é dyeebabot evarj ekaad ɔ dyeebadi é pe to eboo mendjaa beməkoozi. 9 Bi nakebee yé? Bi nakebee é ngooel-mekpa é Zeeb é? Ne tseetse, me lee bin é náá, nye eedhaa-dhanjak ngooel-mekpa é Zeeb. 10 Etee náá, ye é kɔ esu é Zarj é ekwyala nalee náá: “Esok ne wɔ ne tó, me waalwom ngoola-ngoola yam, nye neekedii wɔ ze.” 11 «Me lee bin é etep e tseetse náá: pe to bot djas Zeeb nasa ɔ, ye tok ne mot dhaa Zarj Nduuel-bot. Tin, mot di mɔɔ dhyeeb to Eyonj é di to gwoo ɔ, é boo boo-mot ne ne. 12 Kekan membu me Zarj Nduuel-bot nadi elyo bot to mekpa é Zeeb é, keyaka ne elu é mos, eni é to Eyonj é di to gwoo é ne lyel. Bot é di ne meghaaz é di ne ghwyil edek ye. 13 Kana ne bengooel é mekpa é Zeeb djas, zenɔɔ etsi é Moiz, mekpa me Zeeb naagooel kekum membu me ekwyil é Zarj. 14 Bi é kwyel etiibal enyɔɔpe ɔɔ, ye é Zarj é di Eli, ngooel-mekpa é Zeeb nalookekaa náá, nye waabula ɔ. 15 Ye be náá, bi é ne melo ɔɔ, gwakeka ye enyɔɔpe! 16 «Me gek bot é membu mak ne beze? Be é dáa zeeɔa bɔɔ dhyeeb mendiindil kɔ ebesee é bot djas di di é, da bedhiiti é gheetsim kɔ besɔ bɔɔ náá: 17 “Bis eebwom bin ngambi, bi

ààpaból. Bis eedjeeb bin medjeeb me esyee, bi ààpadje!” 18 Etee náá, Zarj eezye, nye nabe é, nye eetsi edee ne menyok. Deenek, bot kake é náá: “Ye é embee esisim é di sa nye deenek!” 19 Seengele Mòn Mot eezye. Nye epede ye edee ne menyok me vin, bi kake é náá: “Beeka nwyak é? Mesa me é ede edee ne de menyok me vin, nye be meso é ne benogel e epata e lapo dáo ne bot é di ne mbee tsik o!” Tin, etsonj e Zeeb nadi enyen to mesa me.» 20 Tin, Yezu eezeni ne melyo me edul e melo me bot e egghaada ee nye nasa bete ne endem e mebwala o, etee náá, bot e egghaada tak nabe é ààliig elyem bôo. Nye é boozeele náá: 21 «Haa kpaaghorj ne nò, del é Koodazin, kpaaghorj ne nò, del é Bhetsaida! Etee náá, bete ne endem e mebwala nasael pe yebo o, ye epedi é di náá, ye nasael é pe egghaada Tiid ne Sidon o, pe bot é egghaada binok naaloobot kaad epum, pe be naazelôoba mesii, pe be naaloozeliig elyem bôo. 22 Ètep tak é me di elee ne nen náá, dwoo Zeeb aazepée bot é, yebo epée é waadhaa yii bot é egghaada Tiid ne Sidon ne melyel. 23 Ye kabe woy o, del é Kapelnaum, wò gek é náá, wò é ne ghwyil e byet tó pe to gwoo? Wò waasilaa kekum pe del é bot é nazegwyé o. Etee náá, endem e mebwala me nasée penek é, ye epedi é di náá, ye naasée é pe del é Sodòm o, pe del elenek dinaa tak dáo ne mos. (Hadēs g86) 24 Ètep tak é me di elee bin náá, dwoo Zeeb aazepée bot é, epée nye aapée bin é, ye waadhaa yii bot é ghaada Sodòm ne melyel.» 25 É gherj tak, Yezu naazeke náá: «Hyee Bhaaba, Gherj gwoo ne bos, me epegghaapee wò, etee náá, esesee wò nasyl betsonj é bot ne bot é di etselal o, wò eelyaal ye ne bôo dhyeeb. 26 Iyoo, Bhaaba, wò nakwyel é, ye see deenek. 27 «Saag'am naadje me esonok djas. Ye tok ne mot di egu Mòn Zeeb, ye di ààbe Seeg nye emet o. Deenek, ye tok ne mot di egu Seeg, ye di ààbe Mòn neghu mot Mòn aakwyel elyaal o. 28 «Biyo, bot é zewak ètep ebep edil-dil mekom men o, dhaka pe daa lam, me needje bin ewala. 29 Bepka kom etep bam. Tin, betka náá, me dje bin etsonj, etee náá, mam é mot mesila ne etela é lyem. Tin, bi é waabela di ewala biyo be emet. 30 Kom me di edje bin é, ye ààdil, ebep é lam me di djóo bin náá, bi zebep é, ye ne gwyaa.»

12 Dhiiti dwoo saba, Yezu nadi edhaa to pyeeb kòko mbi bhek bhisa di edjóoaa ble é. Tin, wò gwaa, za zebe bedjekel be, be moo tin ebók

mebhisa me tak ètep ede. 2 Dáa eFalizye nabee deenek é, be eezake ne Yezu náá: «Beea, bedjekel bô epesa esesee di náá, ye ààpadjeaa be ze dwoo saba é!» 3 Yezu zokazeboza ne nò náá: «Bi nabe é ààlaa sa Dhavid nasa é sok be ne bot é nadi egyee be ne be nò nagwak za é? 4 Ye nabe é, be ne bot é loog'e naani to ndjaa Zeeb, bôo zokakele emapa ee nakanjaa Zeeb ye é. Dhi ye di náá, be nabe é ààgoka ne ede emapa e tak. Etee náá, etsi bina lee é náá, bot é di egoka ne ede emapa e tak o, ye é begghaa-Zeeb bôo be emet. 5 Neghu bi nabe é ààlaa to etsi e Moiz náá, begghaa-Zeeb nadi esa mesa to Ndjaa-ebuwa dwoo saba o, be nabe é ààdi eduwal etsi e saba, dhi bôo, ààbela ndje kò esu é tak é? 6 Tin, betka me lee bin náá, wak, ye é ne sonok wat di edhaa Ndjaa-ebuwa ne mebok o! 7 Bi é pe di egu enyoepe sa esuk é ekwyala bak: “Me kwyel é enem esa, ààkabe ebuwa e betit” di ekwyel elee o, pe bi ààpazye zepit bot é di ààgu tep o gwyes. 8 Etee náá, Seengele Mòn Mot é di kukuma dwoo saba.» 9 Bhii tak, Yezu eezedus tin, nye eezetó pe ndjaa mendjaala me eYuda. 10 To ndjaa mendjaala me eYuda e tak, ye nabe é ne dhiiti mot ngot nadi ne soobela mbo o. Ekwosak é eFalizye nabe é, Yezu bela ndje é mis mao. Ètep tak é be nadi nye náá: «Etsi bina epemyaal náá, mot tsikaa dwoo saba?» 11 Yezu é boozeeboza ne nò náá: «Ye be náá, mot ngot pak'en é ne sim bhata ngot o, nye gwak náá, dwoo saba, sim bhata tak eekwyit to guk na dim-dim o, nye aanákwaatò kewyisal nye to guk tak é? 12 Dáa ye di náá, mot eedhaa bhata ne metarj é, tin, etsi lee é náá, mena saka bot enem esa dwoo saba.» 13 Yezu é boozeke ne mot nadi ne soobela mbo o náá: «Seeba mbo'o.» É di tak wat, mbo mot'enok eezebula enyoepe, dáa yak dhiiti mbo. 14 Bhii tak, eFalizye é boozedus tin, tó yobo. Wò gwaa be keseege é kwan, ètep edjek dáa be aadje nye epée e esyee é. 15 Dáa Yezu nagwak deenek é, nye eezedus tin, wò gwaa, zukamwaa ne mot zokadu nye. Wò gwaa, nye zokazetsik membél djas. 16 Tin, nye eezelyak be elyelepe náá, be nasa náá, bot gu mbi mot nye nadi é. 17 Nye nasa deenek é, etee náá, etep ee ngoollel-mekpa e Zeeb Ezayi nalee é, ye neebela esuk. Ngoollel-mekpa é Zeeb Ezayi nalee é náá: 18 «Zeeb lee é náá: “Bee mot-mesa mam me nasée o, mot me di ekwyel o. Lyem'am é to memyaala kò esu é le. Me waawa Sisim'am to le. Tin, nye é aapagoola ne bot é membyak djas, epiki bam me aadhis é.

19 Nye aanàkwaawaya ne bot. Nye aanàkwaabiyo ne mot. Bi aanàkwaagwak gwood'e é gba. 20 Nye aanàkwaabwak-bwakak móo le ghwaazok di náá ye eeenyaabel é. Nye aanàkwaadimal móo ngel lama di esaa náá, ye dim é. Nye aasa deenek, kekum dwoo epiki be aanyen é mis me bot é. 21 Tin, bot djas di ààbe bot é mbyak eYuda o, be waawa ebwaalel é loo ko le.”» 22 Wó gwaa be zokazyé Yezu ne dhiiti mot, mot tak nadi é, bubu ne ebé é edhim. Ye é embee sisim é nasa mot tak deenek. Tin, Yezu eezetsik mot tak, nye moo tin elii ne enyaasok. 23 Medhuu me bot é nadi tin o, naadyebadjoka. Be moo tin eke náá: «Wó ke é nwyak tok Mòn Dhauid é?» 24 Dáa eFalizye nagwak bot binok elii é, be boozeke náá: «Mot tak so embee sisim é etee náá, Belzebul kukuma embee sisim é, di edje nye kóko yak mbi mebwala me nye di eso embee sisim ne ye é.» 25 É di'enek, Yezu nadi egu egeka e elyem boo, nye boozeleé ne náo náá: «Eyonj é di náá, mesa me bot é tak é mewa ne edho pak'oo, esik eyonj é tak é ebel ne ewaazel. Bot to ghaada wat neghu bot é mebyel me wat, é di ne mewa ne etuub pak'oo o, yenek mebyel ne yenek ghaada aanàkwaapyet enyoepe. 26 Ye be náá, Satan moo so sa di náá, ye é ye Satan é, bi ààbee náá, Satan kaduu tuub é, be ne nyel'e met e? Tin, eyonj é le aakapyet dáa? 27 «Ye be náá, mam so embee sisim é ne ghwyil é Belzebul oo, eze di edje bot bin ghwyil boo di eso embee sisim ne ye é? Me bee é náá, ye é boo be nakuma tak é aapalyaal bin náá, bi tok ne gham. 28 Sa di tseetse é náá: me so embee sisim é ne ghwyil é Sisim é Zeeb. Yenek djas kwyel eleé é náá, Eyonj é Zeeb moo é wak ne nena é di wat. 29 «Ye tok ne mot di ne ghwyil eni to ndjaa mot menyan, da é náo esa e ndjaa mot tak, nye di ààkol nye membo ne meko oo. Ye é bhis ekol nye é, nye aakabela ghwyil enoo esa e ndjanj'e djas, da nye é wyis to ne ye. 30 Mot di ààdi pe yam kyee o, ye lee é náá, mot tak é mot di ebhina me o. Tin, mot di ààkwyee me é eseeg é bot o, nye waaz é waazak. 31 Étep tak é me di eleé bin náá, me é ne ghwyil epel mesyem me bot djas, ye nakoozodi ebyas ne embee eseseé be nasa Zeeb é. Ye kabe náá, mot eebyasal Sisim na Dee oo, nye aanàkwaapelaa. 32 Mot é lii ebiyoépe ne Seenjele Mòn Mot oo, mesyem me é ne ghwyil epelaa. Tin, mot é lii ebiyoépe ne Sisim na Dee oo, mesyem me aanàkwaapelaa to tsik mena dika mos'aak neghu tsik ebhis.» (aión g165) 33

«Étep wó neebela mbée bhum, ye goka é le pookokan édi sok mbée le. Etee náá, le é di ne ebé oo, bhum tak aabaazodi é mebé ne mebé, etee náá, le gwyakaa é ne bhum di ekwyil é tak é. 34 Mbyak megell! Bi aakwak elii embee etep dáa, bela náá bi é bembée é bot? Etee náá, nuub dyeebawiyisal é etep ee zelwood to lyem é. 35 Mbée mot náo etete etep ee nye di lii é to ekwom é mbée eseseé be. Tye wat ne mbee mot, nye náo embee etep ee nye di elii é, to ekwom é mbee eseseé be. 36 Betka me lee bin, sa di tseetse náá, dwoo Zeeb aazepée bot é, bot é waatyaa sok bhwoob betetep étep melee me be nadi eleé bot é. 37 Etee náá, ye é kó mekpa mo met é wó aabela gham neghu ekwyé ndje sos é mis me Zeeb.» 38 É di'enek, bedhiiti beghanj é mekana me etsi ne eFalizye zokazedji Yezu náá: «Lyoell! Bis kwyel é náá, wó lyaal bis dhiiti ndem mebwala.» 39 Yezu é boozebozoa ne náo náá: «Étep yé di náá, bot é di ewaab mos dhiiti ndem mebwala pe daa Zeeb o, di di bembée é bot, bot é di ààbe sosoob é mis me Zeeb o? Tin, Zeeb aazolyaal be é ndem wat. Ye aadi é kóko mbi ndem ngoolet-mekpa é Zeeb Yonas nabee é. 40 Ye é tye wat ne dáa ngoolet-mekpa é Zeeb Yonas nakpaa emwos elél ne epum elél to mo boo su é, Seenjele Mòn Mot aabaasa é emwos elél ne epum elél to bos. 41 Dwoo Zeeb aazepée bot é, bot é ghaada é Niniv é waazyé, zetyaa sok bhwoob bot é di mos'aak étep epit be, deenek, be neekwyesal ndje sos. Etee náá, gwaka be nagwak Yonas é elyo be mekpa me Zeeb é, ye nabe é bot é Niniv naaliig elyem boo. Ye nyo é, bi gu náá, mot di nenak wak'aak, nye eedhaa Yonas. 42 Dwoo Zeeb aazepée bot é, mekoozi me moma del é di pe kye bos é waazyé, zetyaa sok bhwoob bot é di mos'aak étep epit be, deenek, be neekwyesal be ndje sos. Etee náá, nye nadus é pe medhik me etseta, nye é booze gwak mbée melyo me etsonj é mekoozi Salomónj. Ye nyo é bi gu náá, mot di nenak wak'aak, nye eedhaa Salomónj!» 43 «É sok mbee sisim di ewyis to nyel mot é, nye kató é pe kyee bos besye di ààbe ne medii é, kesaa di nye aakedi é. É di nye aakadi ààbela di nye aadi o, 44 nye kake é náá: “Me pookosik pe ndjan'am, ndjaa me nawyis to tak sok é.” Tin, sika nye aakasik é, nye aabela ndjaa tak toto, be eezewaabal ne ekoobal ye. 45 Tin é nye aakató, kenoo bedhiiti embee esisim be na nyan-nyan beten ne bebá di edhaa nye ne embee mesa o. Tin, boo djas

kabula é to ndjaa tak, da é be di tin. Deenek, tsik yenok mot eezepulel dhaa-dhajak yii nabe sok ε. Ye aadi é deenek étep bembée ε bot di pak'ena mos'aak.» 46 Yezu dinaa kuku elii, wɔ gwaa bɔn nyɛɛg nɛ nyɛɛg zekum é di nyɛ nadi ɔ. Be eezetyaa pɛ kel. Tin, be nadi ekwyel elii nɛ nɛ. 47 Dhiiti mot é boozelee Yezu náá: «Beea, nyooɔ nɛ bedhyeeb bɔ é pɛ kel, be epekwyel elii nɛ nɔ.» 48 Yezu é boozebɔɔza nɛ mot'enok náá: «Nyaag'am é zɛ, da mɔn nyaag'am é kadi be zɛ?» 49 Bhii tak, nyɛ eezelyo bedjekel be nɛ djin. Nyɛy náá: «Beeka nyaag'am, nɛ bɔn nyaag'am di wak e. 50 Eteɛ náá, ye é mot di esa ekwosak ε Saag'am di to gwoo ɔ, di mɔn nyaag'am, kel'am nɛ nyaag'am.»

13 Dwoo tak wat, Yezu nadus ε pɛ ndjaa nyɛ nadi é, nyɛ é boozetɔ, kedisi pɛ eboɔ ε boo soob na djato-djato. Tin, nyɛ moo zelyo bot. 2 Wɔ gwaa, zukamwaa nɛ mot zokazemaala é di tak. Dáa nyɛ nabee náá, zukamwaa nɛ mot naazeseɛga tin ε, nyɛ é boozeni to dhiiti elɛɛd, nɔɔ nyel, disɪ. Nyɛ eezɛpus elɛɛd to dii, ɛdhuu ε bot eezelik pɛ kyiid é ngwoob dii. 3 Melyo mɛ nyɛ nalelyo be ε nadyeebabu é to ekana. To ekana ee nyɛ nadi elyo be nɛ yɛ ε, wat nabe é kɔ esu ε sɔsɛl mɛbhek. Tin, nyɛ é boozeke nɛ nɔɔ náá: «Dhiiti dwoo mot ngɔt natɔ pɛ pyeeb kesɔs bhek. 4 Dáa nyɛ nakadi emwam bhek tak ε, kyee wat nakwyit é é gba. Wɔ gwaa enen zokazede yɛ. 5 Yak kyee kakwyit é kɔ bat ekok. Tin, àakobɔya deenek, mɛbhek eezekwyil, etɛɛ náá, di tak nadi é, nɛ ba bɔs. 6 É di gwyɛs na ghe-ghe nakakas ε, wɔ gwaa mɛbhek djas zɛsyee, etɛɛ náá, ekaɔal e tak nabe é ààni to bɔs ɛdimepe. 7 Yak pak mɛbhek nakakwyit é to engwyinini. Wɔ gwaa, engwyinini binek zokawyye, kala kɔ mɛbhek ààbe nɛ dáa mɛbhek wyee enyɔɛpe. 8 Tin, mɛbhek mɛ nakakwyit kɔ mbɛɛ bɔs ε, naakwyil enyɔɛpe, wɔ gwaa yɛ kwyl bhum. É kwos wat, bhum mekam-melel, é yak mekam-meten nɛ wat, é yak tak bhum dhɛt.» 9 Bhii tak, Yezu eezeke náá: «Yɛ be náá, bi é nɛ melɔ mɛ egwak ɔɔ, gwakeka enyɔɛpel!» 10 Tin, bedjekel eezetiila pɛ pak Yezu nadi é, be é boozedji nyɛ náá: «Éteɛ yé wɔ di elii nɛ nɔɔ to ekana?» 11 Wɔ gwaa nyɛ zebɔɔza nɛ nɔɔ náá: «Biyo, bi eezedjeaa etsoɔ egu esuk ε Eyɔɔ ε di to gwoo ε. Ye be besɔ bin ɔ, be dinaa ààpaamet esuk ε tak. 12 Eteɛ náá, mot aadi nɛ ba bim sonok ɔ, be waabil nyɛ dhiiti, éteɛ yɛ neebu.

Tin, mot aakadi toto ààbe nɛ sonok ɔ, be waadek nyɛ dɔɔ nɛ eghutu-ghutu nyɛ lik nɛ yɛ ε. 13 Éteɛ tak é mɛ di elii nɛ nɔɔ to ekana. Eteɛ náá, be é nɛ ghwyil egwyák nɛ mis, ààbee. Be é nɛ ghwyil egwak nɛ melɔ, dhi be di ààsiiza sa yɛ di ekwyel elɛɛ ε. 14 Ye é deenek é, etɛp ee ngooolel-mekpa ε Zɛɛb Ezayi naleɛ é aabela esuk. Nyɛ nabe é, nyɛ eekɛ náá: “Bi é waagwak enyɔɛpe, bi é aanàkwaagu esuk ε tɛp tak. Bi é waabee nɛ mis, bi aanàkwaasiiza esuk ε tak. 15 Eteɛ náá, bot ε mbyak'ak nɛ kalyel elyem dhaa nyel. Be nɛ kasa maa-elɔ dhaa tyɛ. Be eezedipal mis mɔɔ éteɛ be é zekebee. Be eediyal melɔ mɔɔ, yɛ nàgwak. Be eezelu etsɛlal ε lɔɔ náá, yɛ nàgwak sonok. Tin, be tok nɛ ghwyil ebula, dum koɔ nɛ Zɛɛb etɛɛ náá, Zɛɛb neetsik be.”» 16 «Yɛ kabe biyo be emet ɔ, mɛnyɔ nɛ nen, etɛɛ náá, mis men epebee, melɔ men epegwak! 17 Mɛ lɛɛ bin é etɛp ee tseɛtse náá: Bɛtɛ nɛ bengooolel ε mekpa ε Zɛɛb, bot ε epiki naadyeebakwos ebee nɛ egwak sa bi di ebee nɛ gwak mos'aak. Be ààpabela bhwoob ebee nɛ gwak sa bi di ebee mos'aak.» 18 «Biyo, bot bak! Gwakeka esuk ε kana sɔsɛl mɛbhek: 19 Bɔs é ngwoob gba di bhek nakwyit ɔ, yɛ kwyl elyaal ε bot ε nadi egwak etɛp Eyɔɔ ε Zɛɛb, be kadi é, ààmet esuk ε tak ɔ. Tin, Mbee Mot eetuula, nyɛ eezɛdek mɛbhek beaa to elyem bɔɔ ε. 20 Bedhiiti bot kadi é dáa mɛbhek nakwyit kɔ bat ekok ε, é sok be di egwak-gwakak mekpa ε Zɛɛb ε, be nɛ dyeebamyaala to elyem bɔɔ. 21 Tin, be ààpakabet náá, mekpa mɛ tak pookoni be to ebhum elyem enyɔɛpe. Be kadi é, ààwa zii ebueɛpe to ebaal ε mekpa mɛ tak. Tin, é gheɔ mezuɔ nɛ mɛbhawal aatuula be kɔ esu ε mekpa ε Zɛɛb ɔ, eliig ε lɔɔ koɔ nɛ Zɛɛb ààbɔya. 22 Bedhiiti to len gwak mekpa ε Zɛɛb ε dáa kyee mɛbhek nakwyit to engwyinini ε. Be nɛ gwak mekpa ε Zɛɛb, yɛ kabela ε náá, yɔbɔ elyem é to ewyeeb ε esa e bɔs, mevu mɛ di ekɔɔ bot kɔ bɔs'ak ε, nɛ mbee esiiza to elyem bɔɔ di enyal mekpa ε Zɛɛb ε. Tin, mɛbhek mɛ tak kadi é, ààwum. (aiɔn g165) 23 Bedhiiti bot kadi é dáa mɛbhek nakwyit kɔ mbɛɛ bɔs ε. Be epegwak mekpa ε Zɛɛb, myaal yɛ nɛ lyem wat, be kake é dáa Zɛɛb kwyl ε. Tin, yɛ waawum ebueɛpe. Yak mekam-melel, yak mekam-meten nɛ ngɔt, yak dhɛt.» 24 Yezu zokabaaleɛ bedhiiti kana sis: «Beeka dhiiti sonok di tyee Eyɔɔ ε di to gwoo ε: Dhiiti mot ngɔt naabe mbɛɛ mɛbhek to pyeeb'ɛ. 25 Yak pum, é sok bot ε dɛl djas nadi é gɔ ε, wɔ gwaa dhiiti mot mɛbhuka mɛ zokazɛbe nyɛ

mbee bhek to pyeeb, nye eezeno nyel sik. 26 Daa mebhek nakawye e, ye eezewum, mbee mebhek menek eebaazewye ye. 27 Tin, bot e mesa me nakuma pyeeb tak e boozee ne kukuma yobo naa: "Gheh, wo nabe to pyeeb'o e mbee mebhek, etsal e? Ha yak mbee bhek kadus paa?" 28 Nye e boozebooza ne naa: "Ye e mot mebhuika e sa esese binek." Bhii tak, bot e mesa e boozedji nye naa: "Bis sa daa, wo kwyel e, bis kedis embee mebhek menek e?" 29 Nye eebaazebooza ne naa: "Hoo! Aabel Ette naa, bi e kegu ye oo, bi e ne ghwyil egu doo ne mbee mebhek loog wat ne yiizaag. 30 Deenek, betka naa, mebhek menek djas wyee loog wat, kekum dwoo ye aakabe naa, bi moo kedis e. Tin, me waalee ne bot aakedis o naa, be pookokan sok edis e mbee bhek, da be e kol ye e di wat etep be needik ye. Bhii tak e be aakaseng mbee bhek, kwom ko tan'am." 31 Wo gwaa Yezu baazele be yak kana sis, nyey naa: «Eyon e di to gwoo e, ye e daa bhek le di edje bhum di edjooa mutaad e dhiiti mot nakebe pe to pyeeb'e e. 32 Bhum mutaad e bhek na sike-sike dhaa mebhek djas di ebcaa ko eko e bos e ne metool. Tin, e gheh ye di ekwyil e, mebok me di edhaa ele e bok djas ne mebok. Ye kadi e, ye moo le di naa, enen epebatazeloo mek moo ko ele e tak.» 33 Yezu zokabaazedje bedhiiti kana. Nyey ne naa: «Eyon e di to gwoo e, ye e daa moma di enoo ba moo deez pu leviid, seeg ne bete ne pu falin, etep nye neesa tsim mapa ne ye e. Moo ewala bhii tak, tsim'enek djas kadi e, ye eezeghamta.» 34 Melyo me Yezu nadyeebadje medhuu me bot e nabe-be e to ekana. Nye nabe e aadje dhiiti melyo, aalee ye to kana. 35 Nye nasesa deenek e, ette naa, sa bengoolle e mekpa e Zeeb nalee e neebela esuk. Ye nabe e bengoolle e mekpa e Zeeb naake naa: «Me waalii ne nen to ekana. Tin, me waalee be esa ee nadi syela kana bos nakusel e.» 36 Bhii tak, Yezu zokazedus to edhuu e bot, nye eezesik, to pe ndjaa. Tin, bedjekel e boozeye pe nye nadi e. Bhii tak, be e boozeke ne ne naa: «Lea bis esuk e kana mbee bhek to pyeeb.» 37 E di'enek, Yezu e boozeni ele bedjekel be naa: «Ye e Seengele Mon Mot e di be mbee mebhek. 38 Pyeeb kwyel elyaal e medhik djas di ko bos e. Mbee mebhek kwyel elyaal e bot e di eke daa Eyon e Zeeb di kwyel e. Mbee bhek kalyaal e bot e Mbee Mot. 39 Mot mebhuika nazebe bhek o, kabe e Dim mot mekonj. Dwoo ekebok bhum kabe e esi e bos, bot e mesa

kwyel elyaal e efofop. (aion g165) 40 Daa ye di naa, embee mebhek e waatsaalaa etep ekemwasaa to du e, ye aabaazodi e deenek e esi e bos. (aion g165) 41 Seengele Mon Mot e waalwom efofop be, nye waadis to Eyon e le bot djas di ezem emyaal e bon nyeege bo o, zenoo bot e mbee mesa. 42 Nye waamwas be to boo du di egoo na kom-kom e. Penek, bot ebuepe aadi e to megwe ne ekwaal e metsok. 43 Tin, bot e epiki e waakas to Eyon e Seeg'o daa gwyes. Ye be naa, bi e ne melo me egwak oo, gwakeka enyoere.» 44 «Eyon e di to gwoo e daa di ekwom e epata di syela to pyeeb e. Daa dhiiti mot nakabela ye e, nye e boobaazesyel ye e di sis to pyeeb'enek. E di'enek, nye moo e to memyaala, ette naa, nye nadi ekwyel ekebomsa esa be djas etep nye neezebom pyeeb tak. 45 «Eyon e di to gwoo e baanongel e, ne mot di esaa esa e ghorj etep nye neebomsa o. Nye dyeebasan e tete esa e ghorj na nyenyo-nyo. 46 Ye kabe naa, nye eebela yii na nyenyonyo dhaa bes o djas ne boo metan oo, nye kakebomsa e esa be djas etep nye neezebom yii zaag na boo metan.» 47 «Eyon e di to gwoo e, baanongel e, ne ewyet be di ela to dii e. Ewyet e tak dyeebamet e ekoko besu djas. 48 Tin, ye be naa, ewyet eezelwood oo, belael e mewyet kadul ye e, zye ne ye pe kyiid, da be e naa menyel disi etep edis e besu e bel e ewyet e tak o. Tin, be kabek be edi e bekak. Be naa betete, wa to mebool, ye kabe be na sike-sike ne embee e tak o, be kamwas be e mwasak. 49 Esi e bos aadi e deenek: Zeeb e waadhis efofop be zewa mbek pak mbee bot ne bot e epiki. (aion g165) 50 Ette naa, mbee bot e waakelooa to boo du na kom-kom. Tin, bot ebuepe waadje megwe ne ekwaal e metsok.» 51 Yezu zokazedji be naa: «Bi eemet esuk e etep binek e?» Bo naa: «Iyoo» 52 Yezu e boozeke ne naa: «Etep tak e di naa: ghaa mekana me etsi djas di ekwos edi djekel etep Eyon e di to gwoo o, nye e daa kuma mot di enoo ekwom e le pe to mev me na mwa zenoo yii na bes e.» 53 Bhii Yezu nasilal elyo bot to ekana binek e, nye e boozeno nyel, to ye. 54 Nye nat o e pe del e nye nawye ko tak e. Nye moo tin elyo bot to ndjaa mendjaala me eYuda. Tin, bot e nadi egwak nye o, naadyeebadjoka ebuepe, be moo tin eke naa: «Nye kebela yak kwaambi etson ne mbi yak endem e mebwala paa? 55 Mon'ak tok wak mon salpande? Ye tok Maali di wak nyeege e? Zak be ne Zozef, ne Simon, zenoo Yudas tok bedhyeeb e? 56 Haa ye tok bekel

mena ne be nao di melu djas é di wat'aak é? Ha nye kebela yenek meb'wala paa?» 57 Egeka binek djas é nasa náá, emyaal ne eb'walel é bot binok djas dus ko Yezu. É di'enek, Yezu é boozeke ne nao náá: «Ngooel-mekpa e Zeeb dyeebaduwala é, pe kyee sis, ààbe pe ko del e nye nabyel ko tak é, neghu to ndjarj'e ne to bil'e.» 58 Yezu nabe é ààsa bete ne endem e meb'wala tin, étep m'yl'el me elyem boo.

14 É gherj tak Elood mot nadi mekoozi ko Yeluzalem o, zokagwak menduk é Yezu. 2 Nye é boozeke ne bot é mesa me náá: «Ye é Zarj Nduuel-bot é baagom é gomak é! Étep tak é nye di ne ghwyil esa bete ne yenek endem e meb'wala.» 3 Ne tsetse, ye nabe é mekoozi Elood naalwom náá, be met Zarj, da be é kol nye ne eghwooz. Bhii tak, be naak'ewa nye é membok. Ye nabe é étep Elodiaad, mwaa tel Filip, 4 etee náá, Zarj naake ne Elood náá: «Dum ne etsi é Moiz, ye ààgoka náá, woy dek Elodiaad mwaa tel'ol!» 5 Étep tak é Elood nakadi esaa dáa nye aasa étep nye neegó Zarj. Nye nadi ekaab edhuu é bot é mbyak eYuda, etee náá, boo djas nakeke é náá, Zarj Nduuel-bot nabe é ngooel-mekpa é Zeeb. 6 Tinaak, é dwoo ebyonj é Elood di eduwal ebyel elée é, esyes é Elodiaad naaból é mis me bedjonj é nadjóoaa é ebyonj o. Elood naadyeebamyala ne ko zerj esyes é tak. 7 Tin, mekoozi Elood é booke ne esyes é moo moma yenok náá: «Myonj ne mesonj mam! Waaba esa ee lyem'ol kwyel é djas, me waadje wol!» 8 Esyes elenok zokazewaab sa nyeeg nalee nye é. Nye náá: «Me kwyel é, wo dje me nenak yak lo é Zarj Nduuel-bot kela ko pet kongo na pyaaz!» 9 Wo gwaa, ye sa Mekoozi Elood nyel «woyonj» ne ghorj. Tin, nye nabe é ààkabé ne tyee nye pee, etee náá, nye naazetuwal myonj ne mesonj me é mis me bedjonj. Nye é boozelée ne bot be náá, be dje nye sa nye nawaab é. 10 Tin, nye eezelwom dhiiti mot étep nye neeketsaal lo é Zarj Nduuel-bot pe nye nadi to membok é. 11 Wo gwaa, be zokazyé ne lo é Zarj ko pet kongo na pyaaz, be eezedje esyes é moo moma yenok. Tin, esyes é tak é boonoo ye, kedje ne nyeeg. 12 Tin, bedjekel é Zarj é boozenoo muu'e, kedel. Bhii tak, be é boozetó kebaja Yezu etep djas nadharj é. 13 Dáa Yezu nagwak etep binek djas é, nye é boodus tin, nye eezeni to eléed, to, kesaa di ewala pe bot aadi ààbee nye é. Ghuna edhuu é bot naagu ze nye nató é, wo gwaa, zukamwaa

ne mot nadus pe mel me nadi é engwoob tin o, zedu nye ne meko mbaka-mbaka ne dii. 14 Dáa Yezu nasul to eléed é, nye kabée é edhuu é bot binok, ye nabe ghorj naasa nye elyelepe. Nye moo tin etsik bot meb'é moo. 15 Dáa be nabee náá, dwoo moo é bikoko é, bedjekel é boozetiila pe daa le. Boo ne ne náá: «Dwoo eezeleega. To kakorj'ak, ye tok ne boo mel. Swaala bot bak étep be neekesaa edee pe boo mel me di é engwoob'aak.» 16 Yezu é boozebóoza ne nao náá: «Ye ààgoka náá, be swaalaa, djeka be edee biyo be emet!» 17 Tin, be é boozeke ne Yezu náá: «Zuka ne sa bis di ne ye wak é, ye é etsim e emapa eten ne besu ebá.» 18 Yezu é boozeke ne nao náá: «Dhaka ne ye wak.» 19 É di'enek, nye é boozeke ne medhuu me bot é nadi tin o náá, be disi mendiindil ko boo eka e na bes. Bhii tak, Yezu é boozenoo emapa eten ne besu ebá binek, nye eezeben mis pe eko, zeghaapee Zeeb. Nye eezepyak emapa, nao, dje bedjekel be. Bedjekel é boozenoo ye, kaa, dje edhuu é bot é nadi tin o. 20 Mot ne mot naade, djil. Wo gwaa, bedjekel baabula ne mebhuhwak me emapa ne besu é nalik é, ye naalwoodal mebh'waa kam ne ebá. 21 Bot é nade emapa ne besu binek o, nabe é tyee botom bemil eten, ààkalaa metarj me boa ne boo dhyeeb. 22 Batsa bhii tak, Yezu eezelwom bedjekel be náá, be ni to eléed, tsaal, to pe yii kyiid boo soob na djato-djato. Tin, nye eezelik é eswaal é zukamwaa ne bot binok pe mendjaa moo. 23 Bhii nye nazeswaal be é, nye é boo zebhet ko etsok étep ekedjaala Zeeb. Dáa ye nabe náá, dwoo nabe é ye eezesila é, nye nakalik tin é nye emet. 24 Eléed nabe é ye moo etsetape ne eborj. Wo gwaa, boo ghuu zepupal ko dii, tin, bhuuge moo tin enyura e eléed, etee náá, pup nadi ebulal be eléed pe bhis. 25 Kuku pum, to ghooghom, wo gwaa Yezu zesul ko dii, nye moo tin edu bedjekel be. Nye nadi eke é ne meko me ko dii. 26 Dáa bedjekel be nabee nye eke ko dii é, bwoo naasa be elyelepe. Boo náá: «Nwyak é dim!» Be moo tin etsim ne bebeb'wol. 27 Batsa deenek, Yezu eezedjóo be. Nye náá: «Nàbemka ba. Saka meghaaz. Ye é mam.» 28 Dáa nye nabee deenek é, Pyeed é boozeke ne Yezu náá: «Gherj, ye be náá, ye é tsetse náá, ye é woy o, kea náá, me ke ko medii, zye pe wo di'enek.» 29 Yezu é boozeke ne ne náá: «Dha!» Tin, Pyeed é boozewyis to eléed, sul ko dii. É di'enek, Pyeed moo ke ko dii ne meko me, etó pe kyee Yezu nadi é. 30 Tinaak, dáa nye nabee

náá, ghuu naalyel pyep ε. Wɔ gwaa bwoo zesa nye. Ɛ di tak wat, nye moo ediida tɔ dii, nye Ɛ boozetsim elyelepe náá: «Gheɲ, tsika me!» 31 Ɛ di tak wat, Yezu Ɛ boozeseɓ mbo, wɔ gwaa, nye zokamet Pyeɗ, nye Ɛ booke ne náá: «Ɛteɲ yé wɔ be meso? Emyaal ε lo ààdyeebabok.» 32 Bhii tak, bɔɔ djas bebá eezego tɔ elɛɗ. Tin, ghuu yenek eezesila. 33 Tin, bedjekel ε nadi tɔ elɛɗ ɔ, zokazyɛ, zekwyit meboɲ si meko ε Yezu. Bɔɔ ne ne náá: «Ye Ɛ tseetse náá, wɔ Ɛ Mɔn Zeeb!» 34 Bhii be nasɛɛ dii ε, be Ɛ boozetɔ pe kyee dik Ghenezalet. 35 Dáa be nakum Ɛ di'enek ε, wɔ gwaa, bot ε ɗel ε tak zokazegwyak Yezu. Tin, leɲ ε ekum ε Yezu zokadjala mel djas, wɔ gwaa, be zokazyɛ ne membɛl djas be nadi ne nɔɔ ε. 36 Bot ε tak Ɛ boozedjaala ne Yezu náá, nye bet membɛl djas, bɔɔ be ɛmet zokee-keek elɔ ε ndjookuwa ye. Tin, bot djas namet nye ɔ nabe Ɛ be naatsak.

15 Dhiiti dwoo eFalizye ne begħar ε mekana me etsi naadus pe Yeluzalem zeboma ne Yezu, be Ɛ boozedji nye náá: 2 «Ɛteɲ yé bedjekel bɔ di ààduwal etsi e bebhhaab bina nalik ε? Eteɛ náá, bɔɔ be ààgwyii membo, be di náá, be moo ɗe edee ɔ.» 3 Yezu Ɛ boozebɔɔza ne nɔɔ náá: «Ɛteɲ yé bi di ààke dáa etsi e Zeeb di lɛ ε? Bi kwyel eke Ɛ dáa etsi e mbyak'en di elɛɛ ε! 4 Eteɛ náá, Zeeb ke Ɛ náá: “Dila soog ne nyoog. Mot ε di ekal seeg ne nyeeɲ ɔɔ, nye goka Ɛ ne esyee.” 5 Ye kabe biyo ɔ, bi lyo bot Ɛ náá, mot Ɛ ne ghwyil elɛɛ ne seeg ne nyeeɲ náá: “Esa ee me waakwyee bin ne ye ε, me eenɔɔ kedje ɛteɲ etuud ε Zeeb ne ye.” 6 Mot Ɛ ke deenek ɔɔ, nye tok ne gwyee ekwyee seeg ne nyeeɲ. Ɛ di'enek, bot ebuepe epesa náá, mekpa ε Zeeb zehoola, ɛteɲ esa ne eduwal etsi bin biyo be ɛmet. 7 Bot ε medjhaaz pe eko, bhimis pe si! Ngoolel-mekpa ε Zeeb Ezayi nabe Ɛ ne gham ne nye ne ke náá: 8 “Bot ε mbyak'ak duwal me Ɛ duwela mekoɲ, elyem bɔɔ Ɛ pe kyee sis. 9 Zeeɲa mendjaala mɔɔ, ye Ɛ yii toto Ɛ mis mam, etɛɛ náá, melyo me be di elyo Ɛ melyo me epuud.” 10 Wɔ gwaa Yezu zokazedjoo ɛdhuu ε bot, nye Ɛ boozeke ne bɔɔ djas náá: «Biyo djas, gwakeka me, da bi Ɛ met sa me di elii'aak: 11 Ye tok sa mot di ewa tɔ nuub'ε ε, di epul mot Ɛ mis ε Zeeb ε. Ye Ɛ sa wysi tɔ nuub ε di epul mot tak Ɛ mis ε Zeeb.» 12 Tin, bedjekel Ɛ boozye, zelɛɛ Yezu náá: «Wɔ ne gu náá, eteɲ ee wɔ lii'enek eedyeebakpaa eFalizye tɔ elyem Ɛ?» 13 Nye Ɛ boozebɔɔza ne

nɔɔ náá: «Meɓhek djas di náá, ye tok Saag'am di tɔ gwoo ε nabe Ɛ, ye aadi Ɛ guaa.» 14 Yezu Ɛ boozeke náá: «Betka be. Ye Ɛ be na edhim ε di edjeɗ besɔ bɔɔ be na edhim. Tin, ye nyɔ bi Ɛ gu náá: Ye be náá, ye Ɛ mot edhim ε di edul sɔ mot edhim ze ɔɔ, esik ε tak ε náá, bɔɔ djas Ɛ waadjoola tɔ guk.» 15 Tin, Pyeɗ Ɛ boozeke náá: «Leɛa bis sa ekaná binek di ekwyel elɛɛ ε.» 16 Yezu Ɛ boozebɔɔza náá: «Dɔɔ ne biyo pe, bi tok ne etsoɲ etiibal Ɛ? 17 Bi ààgu náá, esa djas mot di ewa tɔ nuub ε, dħar Ɛ tɔ mɔ ye. Bhii tak, ye kakewyis Ɛ tɔ ebyeɗ Ɛ?» 18 Bhii tak, nye eebaazeke náá: «Sa di ewyis tɔ nuub mot ε ààpul edɛɛ e mot. Ye ε sa di edus tɔ lyem ε di epul edɛɛ e mot. 19 Eteɛ náá, embee egeka dus Ɛ tɔ lyem mot. Ye Ɛ esiiza ε di elwom bot náá, be gó bot, be sa mezo, be sa meɲam, be djii, ne esu bɔn nyeeɲ bɔɔ eteɲ ne meɓhekɛl. 20 Yenek Ɛ eseseɛ ee di epul egwakel pak bot ne Zeeb ε. Ye kabe teɲ ede edee ààgwyii membo ɔ, ye ààpul mot Ɛ mis me Zeeb.» 21 Yezu zokadus tin, tɔ pe kyee dik egħaada Tiid ne Sidon. 22 Dhiiti moma ɗel ε Kanan nadidi kɔ kyee dik ε tak ɔ, zokazyɛ pe daa lɛ, nye moo tin etsim náá: «Gheɲ, Mɔn Dhavid, geka me ghon, dhiiti kwaambi mbee sisim epedhek mɔn esyes ε lam, nye tok enyoɗepe!» 23 Tin, Yezu gwyem'enek, ààbis moma tak. Wɔ gwaa bedjekel be zokazeke ne Yezu náá: «Sɔa nye, ɛteɲ nye epedu mena ne etsim lookebok mos.» 24 Ɛ di'enek, Yezu Ɛ boozebɔɔza náá: «Me nadhisaa Ɛ, kɔ esu ε bot ε mbyak Yisalaɛ di be eezediib dáa bɔɔ ebhata ee di ààbe ne mbaalel ɔ.» 25 Tin, wɔ gwaa moma yenok zekwyit meboɲ si meko ε Yezu. Nye Ɛ boozeke ne ne náá: «Gheɲ, kwyeeá me!» 26 Yezu Ɛ boozebɔɔza ne ne náá: «Ye àànyo náá, bɔn bebhye djɛaa emapa di náá, ye Ɛ yii bɔn bot ε.» 27 Wɔ gwaa moma yenok baazepesal náá: «Wɔ Ɛ ne gham, Gheɲ! Tin, bebhye aazodede Ɛ bɔɔ egħutu-ghutu emapa dyeɓakwyit Ɛ mesa kukuma yɔɔ ε.» 28 Tin, Yezu eezeke ne moma yenok náá: «Hee moma! Ɛdum ε koɲ ε lo ne Zeeb ne bok. Ɛteɲ tak ε Zeeb Ɛ waadje wɔ sa lyem'ɔ di ekwos ε.» Ɛ di tak wat, wɔ gwaa mɔn zokatsak. 29 Bhii tak, Yezu eezɛɗus tin, nye eezetɔ pe eboɲ ε boo soob na djato-djato Għalile. Nye eezɛbyet kɔ mɔɔ etsok, nɔɔ nyel, disi. 30 Bot medhuu-medhuu zokazyɛ ne bot ε edjam, bot ε edhim, eboka e bot, ebubu e bot, ne bete ne membɛl. Be eezɛsil be sok bhwoob'ε. Tin, Yezu zokazetsik be. 31 Ɛdhuu ε bot naadyeebadjoka dáa be nadi

eebe ebubu moo lii ε, bot ε edjam ne eboka moo ke ε, bot ε edhim moo nyaa sok ε. Be moo tin eduwal Zeεb Yisalaεl. **32** Yezu eezεdjoo bedjekel be. Nye ε booke ne nɔɔ nάά: «“Ha” kpaa-ghon ne εdhuu ε bot bak e! Mena ne be nɔɔ moo mos ε melu melel e di wat. Be tokape ne edee e dek. Me tok ne ghwyil eswaal be pe mendjaa mɔɔ tɔ emɔ toto, be waazuk, ze ε ze.» **33** Tin, bedjekel be ε boozeke ne ne nάά: «Mena aabela edee ee εdhuu ε bot bak djas aade, djil ne ye ε paa? Menabel ε dika kuku kakon'aak?» **34** Yezu eezεdji be nάά: «Bi ε ne emapa edhen?» Be ε boozeboɔza nάά: «Eten ne ebά ne ba boɔ besu.» **35** Nye ε boozelee ne εdhuu ε bot nάά, be disi ε bɔs. **36** Bhii tak, nye eezenɔɔ emapa eten ne ebά ne besu binek zeghaape Zeεb. Bhii tak nye eezepyak ye ebil-ebil. Nye eezenɔɔ ye nάά, dje bedjekel be, be neekaa bot djas. **37** Mot ne mot naade, djil. Bedjekel bula ne yii nabwak ε. Mεbhuhwak naalwoodal bebhwan eten ne ebά. **38** Bot ε nade ɔ, naakum botom bemil enά, ààlaa-lanak boa ne boɔ dhyyeb. **39** Bhii tak Yezu ε boozeswaal bot ε tak be sik pe mendjaa mɔɔ. E di'enek wat, nye eezeni tɔ elεed, be ne bedjekel be zokazetɔ pe kyee dik Maghadan.

16 eFalizye ne eSadusee naazye pe dάa Yezu εtep esan ε eloo ε nye pe εko, da ε bwood nye pe kiye. Be eezeke ne ne nάά, nye lyaal bedhiiti ndem mebwala di edus pe tɔ gwoo ε. **2** Yezu ε boo kabulal be dάak: «Dwoo ε sila ɔ, bi ke ε: “Ye aadi ε, mbee dwoo, etee nάά, gwoo moo ε tɔobelaa.” **3** Keεɲ tɔ melem, bi dyeebake ε: “Bhi ε waanee mos, etee nάά, gwoo ε tɔobelaa.” Bi ne gu ebek embi e gwoo; ghuna bi àagu ebek embi e endem di edhaa melu mak ε. **4** Biyo, bot ε melu mak, bi ε bembee ε bot, bot ε di àabe sosoob ε mis me Zeεb ɔ. Bi kasan ε endem e mebwala. Ye aanakwaadjeaa bin bhis ye Yonas nasael ε.» Bhii tak, nye eezebet be, zetɔ. **5** E di bedjekel nadhaa pe yii kyiid soob ɔ, be eezεdjisa enon ε emapa. **6** Yezu ε boolee be nάά: «Dika ne etson, da bi ε kyee leviid e eFalizye ne eSadusee di ne ye ε.» **7** Bedjekel moo tin ε nyiingela pak'ɔɔ nάά: «Nye lii deenek ε, etee nάά, mena àapanɔɔka emapa.» **8** Yezu eezεgu sa be nadi enyiingela ε. Nye ε boozedji be nάά: «Etep yé bi di elii pak'en: Ye ε etee nάά, mena tok ne mapa ε? Dάa ebwaalel ε len ne Zeεb di batsa e! **9** Bi dinaa àapaamet esuk, bi tok ne ghwyil etaala emapa eten me nakaa botom bemil eten

ye ε, dɔɔ ne betε ne mebhwa bi nabula ne ye ε? **10** Bi tok ne ghwyil etaala emapa eten ne ebά me nakaa bot bemil ena ye ε, ne betε ne bebhwan ε bi nabula ne ye ε? **11** Etep yé bi di àagu nάά, me be ε àalii ne nen εtep emapa ε sok me lii ne nen ε? Me ke ε nάά: “Kyeeka emapa eFalizye ne eSadusee”.» **12** E di tak, bedjekel eezεgu nάά, nye nabe ε àake nάά, be kyee leviid di waa tɔ emapa ε. Ghuna ye nabe ε melyo me eFalizye ne eSadusee. **13** Yezu zekum ko bɔs ε Sezaad ε Filip. Nye ε boozedji bedjekel be nάά: «Bot ke dάa dum ne Seεɲεle Mɔn Mot?» **14** Be eezεboɔza ne ne nάά: «Bedhiiti ke ε nάά, wɔ ε Zan Nduuel-bot, bak nάά, wɔ ε Eli. Bedhiiti kabaake ε nάά, wɔ ε Zelemi neghu dhiiti ngooel-mεka ε Zeεb.» **15** Yezu ε boozedji be nάά: «Haal! Biyo, bi ke nάά, mam ε ze?» **16** Tin, Simon Pyeed zεboɔza nάά: «Wɔ ε Mesia, Mɔn Zeεb di ne tsik na kɔm-kɔm ɔ.» **17** Yezu ε boozeke ne ne nάά: «Menyo ne nɔ, Simon mɔn Zan, etee nάά, ye tok mot epuud zetel wɔ yenek etseetse, gua nάά ye ε Saag'am di tɔ gwoo ɔ. **18** Ye be mam ɔ, me epelee wɔ, woy Pyeed wɔ ekok, kɔ ekok ε tak ε me aakus di zεega ndjaa mendjaala mam. Esiye aanakwaakwak ye. (Hadεs g86) **19** Me waaboodje wɔ besap ε ndjaa Eyon ε di tɔ gwoo ε. Sa wɔ aalu kɔ bɔs ε, ye waaluel tɔ gwoo. Sa wɔ aadje ze kɔ bɔs ε, ze ε waadjel tɔ gwoo.» **20** Bhii tak, Yezu eezelu bedjekel be nάά, sa be àaleε mot nάά, nye ε Mesia. **21** E di'enek, Yezu moo zεlee ne bedjekel be nάά: «Ye goka ε nάά, me tɔ pe Yeluzalem, εtep me neekεzεk εbuepe ε membɔ me bepaa eYuda, be ne eboo beghaa-Zεeb, zenɔ beghan ε mekana me etsi. Be waagɔ me, bhii melu melel, me waagom.» **22** E di'enek, Pyeed eezεdul nye ε ngwoob be ne ne bebά, nye moo dje nye mebe: «Zeεb baal wɔ, Gheɲ! Yenek aanakwaakosael.» **23** E di'enek, Yezu eezεbhem nye. Nye ne Pyeed nάά: «Dusa! Tɔa etsetape ne nam, Satan! Wɔ ε ebek ε ze yam, etee nάά, esiiza bɔ tok dάa yii Zeεb, gua nάά, yo esiiza ε yii bot.» **24** Bhii tak, Yezu ε boozeke ne bedjekel be nάά: «Mot ε ke nάά, nye aazye bis ne ne ɔɔ, nye bet esiiza etep nyel'e, nye bep melaaba me, da nye ε du me. **25** Etee nάά, mot di ekwyel etsik ε nyel'ɔ ɔ, nye ε waasu nyel'e. Ghuna mot aasu nyel'e εtep'am ɔ, nye waabela ye! **26** Duma yé mot aadi ne ye, nye bela dik djas, da nye ε kasu ε tsik'e ɔ? Ye ε ne dhiiti sa mot aadje εtep ebɔm ε tsik'e? Mam àabee! **27** Ye ε deenek ε Seεɲεle Mɔn Mot aazye tɔ duma Seεg, be ne efofop be. E di'enek ε nye

aadje mot ne mot efute mesa me tyee nye nadi eke e. **28** Me lee bin e etep e tseetse náá, bedhiiti bot e di wak o, be aanákwaagweyε esok ne be ne bee Seenjele Mōn Mot ezye to Mekoozi me.»

17 Melu meten ne wat bhii tak, Yezu naanoo Pyeed, Zak ne Zarj mōn nyeeε e Zak. Nye naazetó ne nōo ko vyeeε-vyeeε etsok é di tak be nadi é bōo bemet. **2** É di'enek, wō gwaa Yezu zeswoola bhwoob é mis mōo. Bhwoob'e moo tin ekasepe dāa gwyε, ekaad be moo ekasepe dāa dwoo. **3** É di tak wat, bedjikel be eezεbee Moiz ne Eli eleε elej be ne Yezu. **4** Wō gwaa Pyeed zokazeke ne Yezu náá: «Ghej, ye goka é náá, mena di wak. Wō kwyel o, me é sum epet elél: wat yō, yak ye Moiz, yak wat kadi é, ye Eli.» **5** Dāa nye nadi nye dinaa elii é, wō gwaa eguud na kas-kas zedipal be. Bhii tak, gwood zokazégék náá: «Yenók é mōn'am me dyebakwyel o, ye é nyey é me natō. Gwakeka nye!» **6** É di bedjikel nagwak gwood'enek ε, bwōo naazesa be elyelepe, wō gwaa be zekwyit meborj mōo, bhwoob si. **7** Yezu naazetiila pe daa lōo, nye eezemet be. Nyey ne nōo náá: «Wyeika. Nādika ne bwōo.» **8** Tin, be nakaben mis ε, be nabe é àakabee dhiiti mot bhii Yezu nye emet. **9** Dāa be nadi ewyeeε etsok ε, Yezu naazεke ne nōo náá: «Sa mot àaleε mot esesε mebwala me bi bee ε. Baalka ye kekum dwoo Seenjele Mōn Mot aagom bhis esyee ε.» **10** Bhii tak, bedjikel naazedji Yezu náá: «Étep yé begharj ε mekana me etsi dyeebake náá, Eli é kwaaleezye esok?» **11** Nye naazεbōoza ne nōo náá: «Ye é deenek. Eli é di egoka ne ezye sok étep ezekoobal etep djas. **12** Gwakeka, me lee bin é náá, Eli eezεzye, bot àapagwyak nye. Be kasa nye ε, dāa elyem bōo di ekwyel ε. Ye é deenek ε, be aatiig Seenjele Mōn Mot.» **13** É di'enek, bedjikel naazεgu náá, nye nalii ne nōo é dum ne Zarj Nduuel-bot. **14** Dāa be nakum é di edhuu ε bot nadi o, wō gwaa mot ngot zokazyε é bhaaz ε Yezu, zekwyit meborj si meko me. **15** Nyey náá: «Ghej, geka mōn'am ghorj, nye é ne ebé ε djem. É sok ye dyebamet nye é, ye ne lwak nye, kegheε nye to du, é dhiiti ewala, ye gheε nye é to dii. **16** Me naazyε ne ne pe daa bedjikel bō, be nabe é àakwak etsik nye.» **17** É di'enek, Yezu naazεkim elyelepe, nyey ne nōo náá: «Biyo bembee ε bot di àādum korj ne Zεeb o! Membu medhen me aabaadi di wat ne nen sama? Me baamaad bin, kekum yaa elu? Dhaka me ne mōn'enók wak.»

18 Tin, wō gwaa Yezu zebhem mbee sisim. Mbee sisim tak naazewyis to mōn'enók. É di'enek wat, mōn'enók naazetsak. **19** É di'enek, bedjikel eezetiila é bhaaz ε Yezu nyey nye emet, be eezεdji nye náá: «Étep yé biso nadi àakwak εso mbee sisim'enek?» **20** Yezu eezεbōoza ne nōo náá: «Étep náá, edum ε korj ε len ne Zεeb ne tōol. Me lee bin ε etep e tseetse náá: Bi é pe di ne edum ε korj ne Zεeb ebokεpe dāa bhek le mutaad o, pe bi é ne ghwyil eke ne etsok elak náá: “Dusa wak. Tó penek,” pe ye waadus. Tin, pe ye tok ne sa wat aadi ne ghwyil dhaa bin. [**21** Guka náá, ye é ne ghwyil mendjaala ne etsi ε edee ε wō aadis mbi yenek embεe esisim.]] **22** Dwoo wat, bedjikel eezεdi é di wat pe Ghalile. Tin, Yezu eezεlee be náá: «Seenjele Mōn Mot é waakaaa é membo me bot. **23** Be waagó nye, melu melel bhii tak, nye waagom.» Tin, ghorj naazemet bedjikel dhaa nyel. **24** É ghej Yezu ne bedjikel be nakum pe ghaada Kapelnaum ε, benōjel ε epata e lapo Ndjaa-ebuwa zokazyε pe kyee Pyeed nadi é. Be é boozεdji nye náá: «Lyoe! yen àatuud lapo Ndjaa-ebuwa?» **25** Pyeed ε naazεbōoza náá: «Hee, nye ne tuud.» É ghej Pyeed nani to ndjarj ε, Yezu nadi é mot meken elii. Nyey náá: «Wō gek dāa, Simōj? Eze di egoka ne etuud lapo neghu bedhiiti etuud pe dāa bemekoozi me bōs'ak? Ye é bot ε del “ohoo” neghu ye é bedjorj?» **26** Pyeed é boozεbōoza ne Yezu náá: «Ye é bedjorj.» É di'enek, Yezu eezεpesal náá: «Wō bee o, bot ε del àagoka ne etuud lapo. **27** Ye é, etεε náá, mena é zekedhusal bot binók. É di tak, Tōa pe boo soob na djato-djato. Lōoa ngwyep to dii, nōja su meken wō aabela ε, da wō é dii nuub'e, wō waabela pata aagoka ne etuud ε lapo yam ne yō ε. Nōja ye, da wō é tuud mena yenabel lapo.»

18 É ewala elenek, bedjikel naazetiila é bhaaz ε Yezu, be naazedji nye náá: «Ye é eze di boo-mot to Eyorj ε di to gwōo ε?» **2** É di'enek, wō gwaa Yezu zedjōo mōo dhyeeb, zetel nye é mis mōo. **3** Nyey ne nōo náá: «Me lee bin é etep e tseetse náá: Bi é di àaswoola mefulu men, da bi é di dāa bōo dhyeeb o, bi aanákwaani to Eyorj ε di to gwōo ε. **4** Boo-mot to Eyorj ε di to gwōo o, ye é mot di esil nyel'e, da nye é di dāa mōn'ak o. **5** Mot é be enyōεpe mōo dhyeeb dāa mōn'ak ko esu ε din ε lam o, nye be é mam.» **6** «Mot aakwyεsal mōn ngot to sama bōn zedum korj ne nam to mesyem o, ye goka é náá, be

tiŋal nye boo ekok é tsuŋ. Bhii tak, da be é lóo nye tó boo dii meson, da nye é diida kekum pe si. 7 “Haa” kpaa-ghoŋ ne bot ε di kó bós ɔ, etee náá, mebek me di ekwyesal bot tó mesyem ɔ ne bu! Ye tok ne ghwyil édi ààbe. Tin, “haa” kpaa-ghoŋ ne mot aadi mebek menek ɔ. 8 Ye be náá, ye é, mbo'ɔ, neghu ko'ɔ é di esa náá, wó gheekwe-kwe tó mesyem ɔ, tsaala ye, da wó é mwas ye etsetaepe ne nɔ. Ye goka é náá, wó ni tó mbee tsik ne tsaala mbo, neghu tsaala ko, ààbe náá, wó baal membo membá ne meko membá, bhii tak, wó kakemwasaa é tó du na kóm-kóm. (aiōnios g166) 9 Ye be náá, dis ε lɔ, di esa náá, wó kwe, tó mesyem ɔ, piida ye, da wó é mwas ye etsetaepe ne nɔ. Ye goka é náá, wó ni tó mbee tsik ne tiila dis, ààbe náá, wó baal mis membá mɔ, bhii tak, wó kakemwasaa é, tó du na kóm-kóm.» (Geenna g1067) 10 «Bi é koobaka! Sa mot àabyasal mot ngot tó bòn bak etee náá, efopop bɔɔ dyeebadi é, é di wat é mewala djas be ne Saag'am di pe tó gwoo ɔ. [11 Etee náá, Seengele Mòn Mot nazye é zetsik bot ε nabe náá, be eezediib ɔ.] 12 «Bi ke dǎa? Pookogekeka náá, dhiiti mot ngot nabe é ne ebhata dhet. Tin, ngot zokazediib, nye aanàkwaalik ebhata mekam-meten ne mekam-mená ne eten ne ená kó etsok, étep nye neekesaa ngot diib ɔ? 13 Me lee bin é tseetse náá, nye bela nye ɔɔ, nye waadi tó memyaala ebuepe étep bhata wat'enòk, dhaa ebhata nadi àadiib ɔ. 14 Ye é tye wat ne Seeg'en di tó gwoo ɔ. Nye àakwyel náá, mot ngot tó bòn be djas wo ze.» 15 «Ye be náá, mòn nyoog eesa wó ebiyo ɔɔ, tó kebee nye way wo emet. Da wó é kelyaal nye ebiyo ε le. Nye gwak wó ɔɔ, tin, wó eekwak ebulal ε nye é ze. 16 Ye kabe náá, nye àapagwak wó ɔɔ, djóoa dhiiti mot ngot neghu bot ebá. Dǎa ekwyaala di elyaal ε náá: “Étep djas koobelaa é é mis me betetep ebá neghu belel.” 17 Tin, nye byen egwak be ɔɔ, tó ne ne sok bhwoob bot ε zeege mendjaala. Nye byen egwak bot ε zeege mendjaala ɔɔ, tin, bi kaabee nye é dǎa mot di àadum koŋ ne Zeɛb ɔ, dǎa benɔŋel ε epata e lapo. 18 «Me epelee bin, ye é tseetse náá, etep djas ee bi àapeɛ wak kó bós ε, Zeɛb é waapeɛ ye tó gwoo. Etep djas bi aamyaaal wak kó bós ε, Zeɛb é waamyaaal ye tó gwoo. 19 «Me kabaaleɛ bin ε náá, wak kó eko ε bós, bot ebá é gwakel, da be é waab sonok be aakwyel ewaab tó mendjaala mɔɔ ɔɔ, Saag'am di pe tó gwoo ɔ waadje be sa be waab ε. 20 Etee náá, bot ebá neghu bot elɛl é seega kó esu ε din

ε lam ɔɔ, me aadi é tin, pak'ɔɔ.» 21 Wó gwaa Pyeed zokazyε pe pak Yezu nadi é. Tin, nye boozedji nye náá: «Gheŋ, me goka é ne epel mòn nyaag'am esok edhen nye sa me ebiyo ɔɔ? Tyee esok eten ne ebá?» 22 Yezu naazeɛbɔɔza ne ne náá: «Ààbe, me àapaleɛ ne nɔ náá, ye di esok eten ne ebá. Me lee wó é, ye di esok mekam-meten ne mekam-membá, esok eten ne ebá. 23 «Étep tak é di náá, Eyon ε di tó gwoo ɔ nɔŋel ε, ne dhiiti mekoozi nadi ekwyel ekoobal etep be ne bot ε mesa me nakola epata be ɔ. 24 Tin, é gheŋ nye nakan edjóo ngot-ngot ε, wó gwaa be zokazyε nye ne mot-mesa me ngot nakola epata ebuepe ɔ. 25 Mot'enòk nabe é, ààbe ne sa nye aabulal epata e kukuma tak ne ye. Kukuma ye é boodje elee náá, nyey ne myel ne bòn zenɔɔ esa be djas bomsaa, etep epata e tak neebulal kola nye nadi ne ye ε. 26 Tin, mot-mesa menòk eezekwyit meboŋ si sok bhwoob kukuma ye tak. Nyey ne ne náá: “Sila lyem, da wó é gek me ghon. Me waazebulal wó epata binek djas!” 27 Kukuma ye zokazegek nye ghon, nye eezepel nye ne epata ee nye nakola ε djas. Bhii tak, nye eezebet nye, nye tó. 28 «Dǎa mot-mesa menòk nawyis tin ε, nye ezeɛboma ne dhiiti mòn nyeeɛ nyey nakola nye ba bɔɔ epata ɔ. Nye ezeɛvyek, met nye é tsuŋ “gbak”, nye moo tin enyam nye é tsuŋ ekee, nye aagó nye góak. Nyey ne ne náá: “Tuuda me kola yam nenak!” 29 Mɔɔ ɔɔ zokazekwyit meboŋ si sok bhwoob'e, nye eedjaala ne ne náá: “Sila lyem, da wó é gek me ghon. Bwooda batsa me waatuud kola yo!” 30 Wó gwaa nakuma epata zokapeɛ. Tin, nye é zokakekɔɔl mòn nyeeɛ é mbok é bwood dwoo nye aabulal epata be ε. 31 «Dǎa bedhiiti bot ε mesa nabee deenek ε, ye naakpaa be tó elyem. Be é boozetó, kelee kukuma yɔɔ etep djas dhaŋ ε. 32 Tin, kukuma yɔɔ é boozeɛbaadjóo mot-mesa menòk, nye é booke ne ne náá: “Wó é mot-mesa me di náá, wó é ne mbee lyem! Me be mbembe é, me eepel wó ne epata bam wó nakola ε, etee náá, wó be é, wó eedjaala ne nam náá, me bet wó. 33 Ye goka é náá, wó gek mɔɔ ɔɔ'ɔ ghon dǎa me gek wó ghon ε.” 34 Tin, ye nabe é, kukuma ezeɛbiyo elyelepe, nye é boolwom náá, be met mot-mesa menòk. Nye kesa mesa me bhel kekum dwoo nye aaboobulal kola yenek djas ε.» 35 Yezu eebaazeke náá: «Ye é deenek ε Saag'am di tó gwoo ɔ aasa ne nen, ye be náá, mot ne mot àapapel ɔɔ ne lyem wat ɔɔ.»

19 Bhii Yezu nasilal elyo bot pe kyee dik Ghalile e, nye naazetó pe kyee dik Yude, pe yii kyiid dii Yulden. **2** Tin, zukamwaa ne mot baazedu nye, Wó gwaa, nye zokatsik bot e mebé me be nazye ne nɔɔ e. **3** Tin, wó gwaa bedhiiti eFalizye zokazyé, zelaab nye ne dhiiti medjin. Bɔɔ ne Yezu náá: «Etsi bina epemyaal náá, mot pɛɛ myel kɔ esu e etep mbes é?» **4** Yezu é boozebɔɔza ne nɔɔ náá: «Bi ààlaa sa di kwyala to mekana me Zeeb é? “É gheɲ Zeeb nakus bɔs e, nye nakus e moma ne motom.” **5** Nye eebaazebil náá: “Étep tak é ye di náá, motom é waalik seeg ne nyeeg, étep nye neekeseega be ne myel. Tin, bɔɔ bebá aakadi é, be moo mot ngot. **6** É di'enek, be tokape bot ebá, be aakadi é, be moo mot ngot. Sa mot ààbek sa di náá, Zeeb eeseeg e.” **7** EFalizye é boo baadji nye náá: «Étep yé Moiiiz nalee náá, ye be náá, motom epekwyel esɔ myel ɔɔ, nye kwyal nye mekana me di lee mesɔ me nye pɛɛ nye kɔ esu e tak é?» **8** Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Moiiz namyaal náá, bi pɛɛ bel bin é, étep melyel me elyem bin. Etee náá, é eken e bɔs, ye nabe é ààbe deenek. **9** Me lee bin é náá, motom é pɛɛ myel, da nye é baakeba dhiiti moma sis, ààbe náá, myel tak eesa ezo ɔɔ, tin, motom'enɔk eesa ezo.» **10** Tin, bedjekel eezɛke ne Yezu náá: «Ye be náá, etep eba goka é ne edi é deenek pak moma ne motom ɔɔ, ye nyo é náá, mot di ye kɔ, ààba moma.» **11** É di'enek, Yezu eezɛke ne nɔɔ náá: «Bot djas ààdyebakwyel mbi melyo mak. Tin, ye é bot e Zeeb yii nyey nye emet aadje ghwyil ɔ aapaakwak ye. **12** Ye é ne bete ne etep di elu náá, bot nába e. Ye é ne bot e nabyel náá, be tok ne ghwyil eba yɔbɔ e. Ye kabe bedhiiti bot ɔ, ye é besɔ bɔɔ bot e aapaasa náá, be nàkwyel eba. Bedhiiti aadi ààba é, étep Eyɔɲ e Zeeb. Deenek ye be náá, mot epekwyel emyaal melyo mak ɔɔ, nye myaal.» **13** Dhiiti dwoo, bot naazɛzye Yezu ne bɔɔ dhyeeb étep nye needjaala be Zeeb ne ekel e be membo. Wó gwaa bedjekel be zokazelu bot e tak. **14** Dáa Yezu nabee deenek é, nye é boozɛke ne bedjekel náá: «Betka bɔɔ dhyeeb, be zye pe daa lam! Náluka be etee náá, Eyɔɲ e di to gwoo e goka ne bot e di tyee bɔɔ ɔ.» **15** Tin, nye é boozekel be membo. Bhii nye nakasilal e, nye boozenɔɔ nyel tó. **16** Dáa be nadi gba-gba é gorɲ e, dhiiti mot zokazyé pe daa Yezu, mot tak ne Yezu náá: «Lyoel! Me goka é ne esa yaa tete sonok étep me neebela tsik na kɔm-kɔm?» (aiōnios g166) **17** Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Étep yé wɔ di edji me medjin dum ne tete etep? Ye é Zeeb nye emet e di tete mot. Wó kwyel eni to tsik na kɔm-kɔm ɔ, wó goka é wó looba ne sa metin di ele e.» **18** Mot'enɔk eezedji Yezu náá: «Yaa metin?» Yezu é boozɛɛɛ nye náá: «Sa wó ààgó mot. Sa wó ààsa mezo. Sa wó ààdjii sa mot. Sa wó ààlee elɛɲ e etsal dum ne mot. **19** Duwala soog ne nyooɲ. Kwyela sɔ'ɔ mot dáa wó di ekwyel nyel'ɔ wó emet e.» **20** Ngbaaz'enɔk eezebɔɔza ne ne náá: «Metin menek djas me ne duwal ye. Me kabaasa yé?» **21** É di'enek, Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Wó kwyel edi to epiki ɔɔ, tó kebɔmsa esa bɔ djas, da wó é nɔɔ epata tak, dje bedjel e bot. Tin, wó waabela mevu to gwoo. Bhii tak, da wó é zye, zedu me.» **22** Dáa ngbaaz'enɔk nagwak deenek e, «kiyooo» nye eeliigel, sik ye, etee náá, ye naatek nye nyel, étep ekum ee nye nadi ne ye ebuepe e. **23** Bhii tak, Yezu eezɛke ne bedjekel be náá: «Me lee bin é etep ee tseetse náá: Ékɔla náá, bot e di ne mevu ɔ ni to Eyɔɲ e di to gwoo e! **24** Me baalee bin e náá, ékɔla náá, boo yaaga kyee bɔs besye di ààbe ne medii e dhaa to ba mɔɔ elen e dhɔɔ. Ye kabe bekum e bot ɔ, eni e lɔɔ to Eyɔɲ e Zeeb eebaadhaa-dharjak eni e yaaga to elen e dhɔɔ ne melyel.» **25** Dáa bedjekel nagwak mekpa menek e, be naadyebadjoka. Bhii tak, be é boozedji Yezu náá: «Ye be deenek ɔɔ, eze aabela tsik?» **26** Yezu zokabɔɔza ne nɔɔ náá: «Ye é epipepe é mis me bot. Tin, mot e dum koɲ ne Zeeb ɔɔ, ye waasaal.» **27** Wó gwaa, Pyeed zeke ne ne náá: «Gwaka! Bi eezekal meze mes ne etep bis djas étep edu e wɔ. Yisɔ efute aakadi tin yé?» **28** Tin, Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ: «Me lee bin é etep e tseetse náá, é gheɲ Seɲɛle Mɔn Mot aadi kɔ bóó mekoozi me ne duma to Eyɔɲ e na bes e, biyo, bot kam ne bebá namyaal edu e me ɔ, bi aadi é, kɔ mebhóó me mekoozi kam ne ebá, étep epée e membyak kam ne ebá e Yisalael. **29** Bot e di ebet mendjaa mɔɔ, bɔn nyeeg bɔɔ, ne bekel bɔɔ, zenɔɔ besɛeg bɔɔ ne benyeeg bɔɔ, bɔn bɔɔ, zenɔɔ epyeeb bɔɔ étep'am ɔ, be waabela bedhet ne bedhet kala ko yii. Be waabela tsik na kɔm-kɔm. (aiōnios g166) **30** Tin, ye kabala é náá, bete ne bot e di mos é lɔɔg esok ɔ, be aakaswaala é bot e ebhis. Bot e di mos pe lɔɔg ebhis ɔ, be aaswaala é bot e lɔɔg esok.»

20 «Beeka dhiiti sa di enɔɲel ne Eyɔɲ e di to gwoo e: Dhiiti kukuma naazɛwɛis to ghooghom melem kesaa bot étep be neekesa mesa to pyeeb vin'e. **2** Be ne be nɔɔ zokagwakel

náá, efute bōo aadi é, dāa bot di ezye ne efutaa sok ε, neghu falanga wat tō elu ε wat. Tin, nye eezelwom be, be kesa mesa tō pyeeb'e.» **3** «Nye eebaazewyis é ewala eten ne ená yii melem, wō gwaa nye baazeboma ne bedhiiti bot metetel kō ebeseé del, bōo tin, ààbe ne mesa. **4** Nye é boozeke ne nōo náá: “Biyo pe, tōka, kesaka mesa tō pyeeb vin'am, me aadje bin efute dāa ye di egoka ε.” **5** Tin, bot binok é boozenōo menyel, tō.» «Bhii tak, kukuma yenok naabaazyε kuku mwoos dwoo dōo ne é ewala elel yii bikoko. Nye nabaazolii é dāa nye nazolii ne bot esok ε. **6** Nye eebaazewyis bikoko, dwoo eezesila. Tin, nye é boo baazeboma ne yak edhuu ε bot. Nye eezedji be náá: “Étεp yé bi di wak, kana melem, keyaka ne yak ewala, àasa sonok?” **7** Bot binok zokazeboōza ne ne: “Ye é, etεε náá, bis tok ne mesa me esa.” Bhii tak, nye é booke ne nōo náá: “Dōo ne biyo pe, tōka, kesaka mesa tō pyeeb vin'am.” **8** «Dāa dwoo nakabe, ye moo bikoko ε, kukuma é booke ne mot nadi kō elo e bot ε mesa me djas o náá: “Djóoa bot ε mesa, da wō é dje mot ne mot efute be. Wō kan é ne bot ε nadjóoaa ebhis o, da wō é kesilal ne bot é nakanaa edjóoaa sok o.” **9** «Tin, bot ε nakan mesa bikoko o, zokazyε, zebela yōbō efute e pata wat. **10** Dāa bot esok nakazyε yōbō é, be nagek tō elyem bōo ε náá, be waabela efute dhaa bot ε nakan bikoko o. Tin, be nazokabaadje be é efute e pata wat. **11** Beεa be nabee deenek ε, be é boozeni é byak kukuma pyeeb. **12** Bōo náá: “Bot ε kan mesa nenak bikoko o, be zosa é mesa é di ewala wat. Tin, wō kadje be efute é tyee wat ne dāa wō dje biso ε? Bot ε kan mesa tō melem o, si kas-kas gwyεs ne eturj, zenōo menyel na 'wōyōj' ghwyil djas eezesi.” **13** «Tin, kukuma é booboōza ne ngot pak'ōo náá: “Mōn nyaag'am, ye tok ne ebiyo me sa ε. Tin, mena be àagwakel náá, wō sa mesa ε étεp wō neebela etuud e pata wat, di egoka náá, ye djeaa ne mot sa mesa me dwoo wat o, etsal é? **14** Nōja pata yō, da wō é tō yō, etεε náá, me neebaadje nwyak mot kalik'aak dāa me dje woy ε. **15** Me tok ne ghwyil ebe esa bam dāa lyem'am di ekwyel ε? Étεp yé wō di ebyen náá, me sa enem esa?” **16** É di'enek, Yezu é bookabaazepesal náá: «Ye aadi é deenek, betε ne bot é di bot ε mesik'aak, be kaaswaalaa é, bot ε esok. Bot ε esok'aak aaswaalaa é bot ε mesik.» **17** Dāa Yezu nadi etō pe Yeluzalem ε, nye naazenōo bedjekel kam ne bebá bōo be emet. Tin, dāa be nadi eke ze ε ze ε,

nye é boozelee bedjekel náá: **18** «Gwakeka, mena tōka wak é, pe Yeluzalem pe Seenjele Mōn Mot aakekaaa é membo me eboo beghaa-Zeeb ne beghar ε mekana me etsi ε, étεp be needje nye epée ε esyee. **19** Bhii tak, be waaka nye é membo me bot ε di ààbe bot ε mbyak eYuda o, étεp be needim nye ne eduk nye. Be waanyuu nye ne eghwyεs bhii tak, da nye é kebemaa kō melaaba. Tin, é melu melel bhii esyee ε le, nye waagom.» **20** Wō gwaa, mwaa Zebede zokazyε ne bōn be bebá zeebe Yezu. Dāa be nakum é di Yezu nadi é, nye eezekwyit meborj sok blhwoob'e étεp nye neewaab sonok pe daa le. **21** Yezu é booke ne ne náá: «Wō saa yé?» Moma tak é boozeboōza ne Yezu náá: «Beεa bōn bam bebá bak. Me kwyel é, wō kek me náá, be bela duma di náá, ngot di pe mbo egherj bō, nwyak ngot pe mbo emyel ε lo, é sok waadi tō mekoozi mō ε.» **22** Tin, Yezu é boozeboōza náá: «Bi àagu sa bi di ewaab ε. Bi é ne ghwyil ebep kom mezuk me mam aabep ε?» Be eezεboōza náá: «Heεε! Bis é ne ghwyil ebep.» **23** Yezu eezεke ne bōn be bebá náá: «Ye é tseetsel! Bi é waabep kom mezuk mam. Ye kabe dum ne tεp edi pe mbo egherj bam neghu pe mbo emyel ε lam o, mam tok ne ghwyil edje bin edi é tak. Etεε náá, Saag'am ε di egu bot ε nye aadje edi binek o.» **24** Dāa bak bedjekel kam nalik ε nagwak deenek ε, ye nabe é, ye naakpaa be elyem ne sa Zak be ne Zarj nasa ε. **25** Bhii tak, Yezu é bookazedjóo bōo djas, nye é boozeke ne nōo náá: «Bi kabe edjak náá, mesa me ekukuma e bot ε bōs é enyal bot é di ezuk o. Mesa me bot ε di djóoaa eboo bot ε bōs ε, ye é enyal bot ε di eduwal be o. **26** Ghuna, ye àagoka ne esée deenek pak'en. Ye goka é náá, ngot pak'en é kwyel edi kō elo besō o, nye di mot-mesa me besō. **27** É di'enek, mot aakwyel edi pe sok besō o, di kwom besō djas. **28** Étεp tak é di náá, ezye é Seenjele Mōn Mot nabe é ààbe, etεε náá, nye eezeliig bot, bot ε mesa me. Nye nazye ε, étεp ezedi mot-mesa me bot, ne ezedje bot tsik'e nye emet tyee etuud étεp epεk betε ne bot.» **29** Bhii be nawyis kō del ε Yeliko ε, zukamwaa ne mot naazedu Yezu. **30** Tin, wō gwaa bot ε edhim bebá nadidi é ngwoob gba o, zokagwak menduk náá, Yezu epedhaa tin. Wō gwaa be zεbo etsim náá: «Gherj, Mōn Dhavid! Geka bis ghorj!» **31** Edhuu ε bot ε nadi edu Yezu o, moo tin ebhem be étεp be needi gwyem. Wō gwaa be zokabaaben ebhyeed bōo elyelepe náá: «Gherj, Mōn Dhavid! Geka bis ghorj!» **32** É sok'enek, Yezu eezetyaa.

Wɔ gwaa nye zokadjoo be. Nye eezedji boɔ bebá náá: «Bi kwyel náá, me sa bin yé?» 33 Bot binok é boopesal náá: «Gheɲ, bis kwyel é náá, bis nyaasok.» 34 Tin, Yezu zokazegék be ghoɲ. Bhii tak, nye eezekel be membo kɔ mis. É di tak wat, mis mɔɔ eezebɛɲel, tin, be eezedu nye.

21 Dáa be nadi, be moo ekunaa ne Yeluzalem ε, be moo é ngwoob del ε be di djoo Bhetfaze, pe etsok ε pyeeb oliv ε, Yezu eezelwom bedjekel be bebá: 2 Nyeɲ ne nɔɔ náá: «Tóka kɔ del ε di pe sok'enek. Tuula bi aatuula kɔ del ε tak ε, bi é waabela dhiiti mbi myel tit di edjóoaa an ε ne mɔɔ swooz tak kɔla é di wat. Tiika be, da bi é zye me ne nɔɔ wak. 3 Mot é dji bin náá: “Bi tó ne nɔɔ wo ɔ?” Lɛka nye náá: “Ye é Gheɲ é di ne gwyes ne nɔɔ ɔ.” Tin, be waaleedje bin bak.» 4 Eseseε binek goka ne esael, etee náá, etep ee di kwyla tɔ mekana me ngooel-mekpa ε Zeeb ε neebela esuk: 5 «Lɛka ne esyes ε ghaada Siɔɲ náá: “Beea, mekoozi mɔ epezye pe daa lɔ. Nye zye é ne enem esa, nye é ndiindil kɔ mɔɔ swooz an. Nye zye é ààbe ne ebet, nye é ndiindil kɔ mɔɔ swooz an.”» 6 Bhii tak, bedjekel eezetó. Dáa be nakakum é di tak ε, be é boozesa tyee Yezu naleε be ε. 7 Wɔ gwaa be zesik ne myel an, ne swooz an tak Yezu nawaab ε. Be moo tin ezekel be endjookuwa boɔ kɔ ekoɲ. Bhii tak, Yezu eezekalal kɔ tak, disi. 8 É di tak wat, bot ebuepe naabaazedja yobo endjookuwa gba-gba, bedhiiti nadi etsaal yobo é ebhuuz e le, étep edja é gba. 9 Ngoɲ bot é nadi eke pe sok ɔ, ne bot ε nakabe pe bhis ɔ, moo tin ekyeeb: «Hozanna ne Mɔn Dhavid! Duu ne Zeeb! Zeeb goka é ne esee mot di ezye ne din ε Gheɲ ɔ mbée metel! Hozanna ne Zeeb pe tɔ gwool!» 10 Dáa Yezu nakani tɔ Yeluzalem ε, bot djas kɔ del nabe é, be moo «nyaa-nyaa», be é boozedji: «Yenok é nwyaa mot?» 11 Medhuu me bot nadi ebɔɔza náá: «Ye é ngooel-mekpa ε Zeeb, Yezu mɔn del ε Nazalet pe kyee dik Ghalile.» 12 Bhii tak, Yezu naazeni tɔ kok Ndjaa-ebuwa. Deenek, nye moo tin eso bot ε nadi ebɔmsa eseseε boɔ ɔ. Nye baadi eso dɔɔ ne bot é nadi ebɔm-bɔmak nadi tin ɔ, nye naawaaz emesa ee be nadi eswoola epata kɔ tak ε, ne mebhóo me bot é nadi ebɔmsa meghum ɔ. 13 Bhii tak, Yezu eezebaakaada be náá: Ye tok kwyla tɔ mekana ε Zeeb náá: «Ndjaɲ'am aadjóoaa é, “ndjaa mendjaala” Mɛ bee é ekεε, biyɔ, bi eezeliig ye, ye moo é zεga bot ε ezεm.» 14 É di tak wat, bot ε nadi ne edhim ɔ, ne bot

ε nadi ne edjam ɔ, naazye pe daa Yezu tɔ kok Ndjaa-ebuwa, nyeɲ zokatsik be. 15 Tin, begħaɲ ε mekana me etsi ne eboo begħaa-Zeeb nabe é ebee eseseε binek djas Yezu nasa ε. Be naabee pe dáa boɔ dhyeeb nadi eduwal nye ne etsim tɔ Ndjaa-ebuwa ε. Be nadi kyeeb é náá: «Duu ne Mɔn Dhavid!» Be é boozekpaa elyem. 16 Bot binok é boozedji Yezu náá: «Wɔ epegwak dáa boɔ dhyeeb di eke'enek é?» Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ: «Iyoo! Mɛ epegwak. Bi nabe é ààlaa tɔ mekana me Zeeb é di nakwyalaa náá: “Tɔ enuub e boɔ dhyeeb ne boɔ etólɔɔ, wɔ eelyaal dáa bis di egoka ne eduwal wɔ ε?”» 17 Bhii tak, nye zewyis, tó pe del ε Bhetani pe be nakedjaasi ε. 18 Yak melem, é gheɲ be nadi esik pe boo del ε, wɔ gwaa za zεmet Yezu. 19 Nye eezεbee le fiigh é ngwoob gba. Tin, Yezu eezetiila si le tak étep nye neebók. Dáa nye nakakum si le ε, nye kabela eka ne eka, ààbe ne bhum. É di'enek, Yezu é booke ne le tak náá: «Kana dwoo pan mos'ak, wɔ aanákwaakabaawum!» É di tak wat, wɔ gwaa le syee. (aiɔn g165) 20 Dáa bedjekel nabee deenek ε, ye nabe é, be naadyeebadjoka, be é boozedji Yezu náá: «Étep yé le fiigh zosyee é di wat deenek?» 21 Yezu eezebɔɔza ne bedjekel be náá: «Mɛ lɛε bin é etep e tseetse náá: bi é di edum koɲ ne Zeeb ɔɔ, bi é di ààsa meso ɔɔ, bi é ne ghwyil esa esa mebwala dhaa yii me sa ne le fiigh'ak ε. Bi é ne ghwyil eke ne etsok elak náá: “Gheεa nyel tin, dusa, keghaaga tɔ boo dii,” ye epesée. 22 Bi é dum koɲ ne Zeeb ɔɔ, eseseε djas bi aawaab tɔ mendjaala ε, Zeeb é waadjε bin ye ε.» 23 Bhii tak, Yezu eezeni tɔ kok Ndjaa-ebuwa, nye moo tin elyo bot mekpa ε Zeeb. Eboo begħaa-Zeeb, ne bepaa ε eYuda zokazye pe daa le zedji nye náá: «Kɔ eghεɲ e ze wɔ di esa eseseε binek? Eze nadje wɔ eghεɲ e tak?» 24 Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Bwoodka, me pookodji bin kiya wat. Bi é bɔɔza me ɔɔ, ye é me aakalεε bin kɔ eghεɲ e ze me di esa eseseε binek. 25 Ye é eze nadhis Zarɲ, nye zeduu bot Zeeb? Ye nabe é Zeeb “ohoo”, ye nabe é mot?» É di'enek, be moo tin esɔs pak'ɔɔ. Boɔ náá: «Mena aake nenak náá: “Ye é Zeeb é nadhis nye” ɔɔ, nye waadji mena náá: “Étep yé bi nadi ààmyaal Zarɲ?”» 26 Mena aakake nenak náá: “Ye é bot ε nadhis nye” ɔɔ, ye goka é náá, bis kaab edhuu ε bot, etee náá, be dyeebake é náá, Zarɲ nabe é ngooel-mekpa ε Zeeb.» 27 Be é boozeboɔza ne Yezu náá: «Bis ààgu.» Tin, Yezu é boozebulal ne nɔɔ náá: «Dɔɔ ne mam pe, me aanákwaalεε

bin kò eghen e ze me di esa eseseé binek.» 28 Yezu eebaazeke ne nòo náá: «Yak kwyel élee bin yé? Motom ngót nabe é ne bòn bebá. Nye eezeke ne yii megwyak náá: “Mòn'am, dwoo elak mos, tó kesa mesa tó pyeeb'am e vin.” 29 Nye eezebóza ne seeg: “Hoo, me aanàkwaatò.” Ba ewala eezedhaa bhii tak, mòn'enòk eezedje lyem mebe, tin, nye eezenòo nyel, tó pe pyeeb vin seeg nalwom nye e. 30 Wò gwaa seeg'òo baazelwom mòo dhyeeb. Mòn tak eezemyaal: “Iyoo, me waatò.” Bhii tak, nye kadi é, ààtò. 31 Tin, tó bòn binòk bebá, eze looba dum ne lwomel seeg'òo?» Be eezebóza ne Yezu náá: «Ye é mòn megwyak.» Tin, Yezu é boozeke ne nòo náá: «Me lee bin é etep e tsetse náá, benògel e epata e lapo ne boa e mezo é waaleeni tó Eyon e Zeeb esok ne nen. 32 Etee náá, Zarj Nduuel-bot nazye é zelyaal bin ze epiki, bi nabe é ààmyaal nye. Tin, benògel e epata e lapo ne boa e mezo naamyaal nye. Bela náá, dáa bi naabee ye e, bi nabe é ààliig elyem bin, bi ààpakomyaal-myaalak nye.» 33 «Gwakeka dhiiti kana. Mot ngót naabe pyeeb ele di edje bhum be di esa menyok me vin ne ye e. Nye eezepieb pyeeb tak, pu guk tó ekok é di be aadi esyaal medii me bhum tak o, baasum ndjaa, étép bot aadi ebaal pyeeb o. É di tak, nye eezedje bot e di egu mesa me vin o etep be neesa mesa tó tak. Nye eezenòo nyel, tó medjorj. 34 Tin, mbu epyeeb e tak di ewum e, ye eezekum. Wò gwaa, nakuma pyeeb zokazelwom bot e mesa me pe daa bot e nye nalik be ne pyeeb o, étép be needje nye ye pak vin be bela e. 35 Wò gwaa, bot e nalik ne pyeeb o, zokazemet be. Be eezeduma ngót é nyel ne mebin, be eenòo nwyak gó nye, zenòo nwyak tak, be eezewus nye ne mekok, gó nye. 36 Bhii tak, nakuma pyeeb é boozekyeed bot ebupe dhaa bot e nye nalwom sok o, pe pyeeb tak, be nabaazosa ne nòo é deenek. 37 Bhii tak, nye é boozelwom mòn'e met. Nye nabe é ne geka náá: “Bot binòk é waamyaaal nye ne edje nye duu, etee náá, ye é mòn'e met.” 38 Dáa bot e nadi esa mesa tó pyeeb e nabee mòn'enòk e, bòo náá: “Yawee! Beeka mot aalik ne mevú mak djas o! Dhaka, mena góka nye. Tin, mevú mak aakadi é, yenabelka.” 39 Wò gwaa, be zemet nye, mwas nye bhii pyeeb vin, be eezegó nye.» 40 Yezu é boozedji be náá: «É di'enek, é sok nakuma pyeeb aakazye é, nye goka ne esa bot binòk dáa?» 41 Yala yòbò kabe é náá: «Ye goka é nakuma pyeeb gó bot e nadi esa mesa tó pyeeb'e o ààgek be

ghonj. Bhii tak, da nye é nòo pyeeb, dje ne bot e sis aazedje nye ye pak ekee o.» 42 É di'enek, Yezu é booke ne nòo náá: «Bi dinaa ààpaalaa mekpa mak tó ekwyla e Zeeb é? “Ékok e besumel mwas é, ye moo é ekok e di epyet ndjarj e. Ye é ne ghwyil e Ghenj. Ye é tin e boo mbyok étép'ena!”» 43 Yezu eebaazeke náá: «Me lee bin é náá, bi é waadekaa Eyon e Zeeb, étép ye needjeaa ne bot e mbyak aadi edje bhum o. [44 Mot aaduma kò ekok e tak o, nye waabik. Ye kabe náá, ekok e kakwyit kò mot o, mot tak epetwaalel. Nye moo eghutu-ghutu.]» 45 Gwaka be nagwak kana tak e, eboo beghaa-Zeeb, ne eFalizye nabe é, be eegu náá, Yezu nalii é ne nòo. 46 Be é boozekan esaa mepek étép be neemet nye. Be nadi é ne bwoo ekaab medhuu me bot e nadi tin o. Bot e tak nake é náá, Yezu é ngooolel-mekpa e Zeeb.

22 Yezu eebaazekan elii ne bot tó kana. Nye náá: 2 «Beeka sa di enògel ne Eyon e di tó gwoo e: Dhiiti mekoozi naazedjóo ebyonj étép eba e mòn. 3 Ye é nye kazelwom bot e mesa me, be kedjóo bot étép ede edee ebyonj e eba. Tin, bot e tak ààpakakwyel ezye. 4 Bhii yenek, nye eebaazelwom bedhiiti bot e mesa me é yak kòkò ne bhaadal náá, be kelee bot náá: “Edee moo é ndjaaba. Me eezegó engòmbe ne etaa bam na medel. Esa djas moo é koobela. Dha deka ebyonj.” 5 Tin, bot e nadjóoaa o, ààkobis-bisak, mot ne mot naaghee ye nyel, tó meze me. Nwyak tó pe pyeeb'e, nwyak tó pe nye di ebòmsa esa be e. 6 Bak bot zokazemet bot e mesa me kukuma yenòk nalwom o, duma be é menyel ne mebin, be é boozegó be. 7 Mekoozi zokazekpaal lyem: nye é bookazelwom esodja be, be gó bot e nagó bot be o. Bhii tak, da be é dik eghaada bòo. 8 Bhii tak, nye ezelee bot e mesa me náá: “Edee e ebyonj e eba moo é koobela. Bot e djóoaa be zede o, ààkòo ne ede edee e tak. 9 Wyiska, da bi é tó kò eboo egba. Djóoka mot djas bi aaboma ne nòo e, be zede edee e ebyonj e eba.” 10 Bot e mesa zokazetó egba ne egba, kedjóo bot djas be aaboma ne nòo o, bembee e bot ne bembee bot. Tin, koo be nakoobal étép ebyonj e naalwood “kpep”. 11 «Tin, mekoozi eezeni tó koo tak, étép nye neekabee bot e zye zede edee ebyonj o. É di'enek, nye kabee kuku bot é dhiiti mot ààbe ne kaad di egoka ne ebòtaa é mebyonj e. 12 Nye é boodji nye náá: “Mòò sò'am, wò ni wak dáa, wòy ààbe ne kaad bot di egoka ne ebòt étép e ebyonj e?” Tin, mot'enòk kadi é, ààbòza kiya mekoozi

menok. 13 Tinaak mekoozi eezelwom bot e mesa me náá: "Metka mot'enok, da bi é kól nye meko ne membo. Bhii tak, da bi é mwas nye pe kel, to ghooghom. Penek aadi é megwe ne ekwaal e metsok."» 14 Yezu eebaazebil náá: «Ye é, etee náá, bot ebuepe é waadjóaa. Tin, bot aasééaa o àadyeebabu.» 15 EFalizye zokakeboma étep edjek dáa be di egoka ne esa, be neekwyesal Yezu ne medjin étep nye neebela ndje ko mekpa me emet e. 16 Be é boozekyeed bedhiiti bedjekel bo, ne bot e zéega e mekoozi Elood, be zélee ne Yezu náá: «Lyoel, bis ne gu náá, etep ee wo di eleé e, ye é etsetse. Wo lyo bot é epiki dáa mot di egoka ne eke dáa Zeeb di ekwyel e. Wo àabem ba ne sa mot di egek to lyem'e e, etee náá, woy àadyeebagwyák sa bot di esa étep be neetela menyel e. 17 Léa bis, to yo egeka dáa wo di ebee e: etsi bina lee é náá, bot tuud lapo ne mekoozi Sezaad, mena tuudka ohoo mena nàtuudka?» 18 Dáa Yezu nadi egu mbee mepek moo e, nye é boozeboza ne noo náá: «Bot e medjhaaz pe eko, bhimis pe si! Étep yé bi di ekwyel ewa me to mebhawal? 19 Pookolyaalka me falanga wat bot di etuud lapo ne ye e, étep me neebée.» Wo gwaa, be zezye nye ne moo falanga wat. 20 Bhii tak, Yezu é boozedji be náá: «Ko ghwooz'ak, ye lulaa ebhwoob e ze? Ye é din e ze di kwyla ko tak?» 21 Bot binok eezeboza ne Yezu náá: «Ye é ye Sezaad.» Tin, Yezu é boozeke ne noo náá: «Djeka mekoozi Sezaad sa di náá ye é ye Sezaad e, da bi é dje Zeeb sa di náá, ye é ye Zeeb e.» 22 Gwaka be nagwak eyala e Yezu deenek e, ye nabe é, be naadyeebadjoka elyelepe. Bhii tak, be boozenoo menyel, to yobo. 23 Dwoo tak wat, bedhiiti eSadusee zokazyé pe daa Yezu. ESadusee é bot e di ke náá, bot aanàgom bhis esyee o. Be eezedji kiya, 24 boó ne Yezu náá: «Lyoel, mekana e Moiz lee é náá: "Mot é gwe àalik mən o, ye goka é náá, dhyeeb mot lik o, ba kus myel étep nye neekwyiida tel gwe o." 25 Bela tin, to loog'es, ye nabe é ne bon botom eten ne bebá. Mot megwyak eezeba, dáa nye kagwe é, nye kalik kus myel nadi ààbe ne mən o ne dhyeeb. 26 Mot nabóba nye é kanoo moma bhii kon'e. Nyey eebaazekpaa ne mesyee, gwe, àalik mən. Tyee wat ne mot nabaazyé bhis yenok o. Tin, boó djas beten ne bebá kadi é, ààbya ne moma yenok. 27 Bhis esyee e boó djas, moma eebaazekpaa ne mesyee, gwe. 28 Dwoo bot aagom bhis esyee e, moma yenok aakadi mwaa ze pak boó beten ne bebá? Etee náá, boó djas

nabe é botom be!» 29 Yezu eezeboza ne noo náá: «Bi é to edjak, etee náá, bi ààmet enyoepe sa di kwyla to mekana me Zeeb e. Bi ààgu ghwyil e Zeeb! 30 Etee náá, é gher bot aagom bhis esyee e, botom ne boa aanàkwaabaabael. Boa pe aanàni meba, etee náá, bot djas aadi é, dáa efofop to gwoo. 31 Dum ne tep egom bhis esyee, bi dinaa àapaalaa sa Zeeb lee ko esu e tak e? Nye naake é: 32 "Ye é mam, Zeeb e Abalaam, ye Izak, ne Zeeb e Zakóob."» Yezu eebaazeke náá: «Zeeb tok Zeeb bot e zegwe o. Nye é Zeeb bot e di ne tsik o.» 33 Ye nabe é, melyo me tak naadyeebakwyesa to elyem e medhuu me bot e nadi egwak nye o. 34 Dáa eFalizye nagwak náá, Yezu naadiyal eSadusee enuub e, be é boozeseega. 35 Dhiiti lyoel etsi e Zeeb naazekwyel ebhoal Yezu. Nyey ne ne náá: 36 «Lyoel, yaa tsi di edhaa etsi djas?» 37 Yezu kabóza ne ne náá: «"Wo goka é, wo kwyl Gher Zeeb'o, ne lyem'o djas, ne sisim'o djas, ne etselal e lo djas." 38 Yenek é di boo tsi. Ye é tsi di dhaa etsi djas e. 39 Gwaka tsi di ebóba yii meken e: "Wo goka é, wo kwyl so'o mot dáa wo di ekwyel nyel'o emet e." 40 Etsi e Moiz djas ne melyo me bengoolle e mekpa e Zeeb pyet é ko etsi binek ebá.» 41 EFalizye nadi é, to yobo zéega. Yezu é boozedji be náá: 42 «To yebo egeka, Mesia é ze?» Be é boozeboza ne ne náá: «Nye é dha e Dhavid.» 43 É di'enek, Yezu é boozeke ne noo náá: «Ye nakosa dáa náá, Dhavid ne ghwyil Sisim na Dee djoo nye "Gher"? Etee náá, Dhavid naake náá: 44 "Gher Zeeb nake ne Gher'am e náá: Dha disi pe mbo egher bam. Me waalwom bot e mebhuka mo lwoma bhel náá, be zedhaa si meko mo."» 45 «Ye be náá, Dhavid nye emet naadjoo nye "Gher" o, é yaa tye Mesia aakabaadi dha ye?» 46 Boó djas moo tin «kup», ààbe ne ekpa elóo bhis étep djas Yezu nali e. Kana dwoo elenek, bot nabe é ààkadjheebal edji nye medjin.

23 Wo gwaa, Yezu zeli ne medhuu me bot e nadi tin o, doo ne bedjekel be. 2 Nyey ne noo náá: «Mesa me beghar e mekana me etsi ne eFalizye zelyo bot dum ne dáa etsi e Moiz di egoka ne eke e. 3 Bi goka é ne elooba ne noo, da bi é sa esesee be aalwom bin e, djas. Ye kabe mefulu moo o, sa mot àasa dáa boó. Etee náá, be àasa esesee ee be di elyo bot e. 4 Be epekanjal mekom me na dil-dil di elyelepe é ebep e, be kakel é ko mebyak me bot. É di'enek, be kadi é, ààkwyl ekokee-keeak ne djin be neekogek

medil me mekom me tak. **5** Be sa eseseε bōo djas é, étep be neetela menyel. Deenek, ye kabe ekwyla ee mekpa me Zeεb be di ebek é ebhata-bhwoob bōo ne é membō mōo o, be sa epεk ε tak é εbōkepe. Yōbo ekel ee di lataa kō ekaad ε, ne elōbo bōo ne dyeebadjaa dhaa tye. **6** Tō mebyon, be dyeebakwyel edisi é kō mebhōó me koobelaa étep bot ε duu ε. Ye kabe tō ndjaa mendjaala me eYuda o, be dyeebakwyel enon é mebhōó me pe sok é di be aatela menyel ε. **7** Be dyeebakwyel é bot swos be ne duu kō mebeσε é di bot di εbuepe o. Be kwyl ε, bot djōo be “Lyoeł”. **8** «Ye kabe biyo o, nàkeka náá, bi djōoaa “Lyoeł”, etee náá, biyo djas é bōn seeg ngot. Bi é ne lyoeł ngot. **9** Sa mot ààdjōo mot kō bōs'ak “Seeg'es” etee náá, biyo djas é bōn seeg ngot, Seeg'en ngot di pe tō gwoo o. **10** Nàkwylka náá, bot djōo bin “Kukuma” etee náá, kukuma yen é ngot, Mesia. **11** Mot é kwyl edi mot esok ε lōog o, ye goka é nye di tye mot-mesa me bōn nyeeg. **12** Mot di eben nyel tō bešo o, nye waasilaa. Mot di esil nyel tō bešo o, nye waabenaa.» **13** «Haa kpaa-ghon ne nen, biyo begħar ε mekana me etsi ne eFalizye, bot ε medjhaaz pe eko, bhimis pe si! Bi epediyal bot ebe ε Eyon ε di tō gwoo ε. Biyo bemet, bi aanàkwaani, tin, bi ààkwyl náá, bot ε di ekwos eni o, be ni tō Eyon ε tak. [**14** «Haa kpaa-ghon ne nen, biyo begħar ε mekana me etsi ne eFalizye, bot ε medjhaaz pe eko, bhimis pe si! Bi epedek bekus ε boa esa bōo djas. É di tak wat, bi ne kwyl edul ε mendjaala na “kpokolom” étep etela menyel tō bot. É tep tak é di náá, bi é waapéεaa é epéε wat di na lyel-lyel, ààbe ne għon ε!] **15** «Haa kpaa-ghon ne nen, biyo begħar ε mekana me etsi ne eFalizye, bot ε medjhaaz pe eko, bhimis pe si! Bi é epetó medjon é edi djas kō bōs ne kō eboo medhii me meson, étep esaa mot ngot di emyaal edjaala Zeεb eYuda o. Tin mot é kadu bin o, bi kaliig yii zaag mot ε mbi mot di egoka ne du na kom-kom ε, dhaa-dhanak biyo bemet. (Geenna g1067) **16** «Haa kpaa-ghon ne biyo bot ε edhim, biyo bot é di edjeed bot o. Bi dyeebaλε é náá: “Mot é tuwal myon ne meson kō Ndjaa-ebuwa o, ye aanàsa sonok. Nye katuwal myon ne meson kō lōod di tō Ndjaa-ebuwa o, nye goka é ne esa sa nye tuwal myon ne meson kō esu ε tak ε.” **17** Bi é endjemet e bot, bot ε edhim! Eyé di dhaa metar tin, ye lōod “ohoo” negħu Ndjaa-ebuwa di edje lōod edε ε? **18** «Bi baale ε náá: “Mot é tuwal myon ne meson kō mesa ebuwa o, ye

aanàsa sonok. Nye katuwal myon ne meson kō buwa di kō mesa ebuwa tak o, nye goka é ne esa sa nye tuwal myon ne meson kō esu ε tak ε.” **19** Biyo bot ε edhim! Eyé di dhaa metar tin, esa e buwa “ohoo” negħu mesa ebuwa be di eka għa kō tak ε? **20** Ye be náá, mot eetuwal myon ne meson kō mesa ebuwa o, nye tuwal ye é kō mesa ebuwa dōo ne kō esa e buwa ee di kaaa kō mesa ε. **21** Mot é di etuwal myon ne meson me kō Ndjaa-ebuwa o, nye tuwal myon ne meson me tak é dōo ne kō din ε Zeεb mot di tō ndjaa tak o. **22** Mot di etuwal myon ne meson, da nye é nōo gwoo dāa tyaases o, nye tuwal ye é kō bōó mekoozi ε Zeεb ne din ε Zeεb, mot di kō tak o. **23** «Haa kpaa-ghon ne nen, biyo begħar ε mekana me etsi ne eFalizye, bot ε medjhaaz pe eko, bhimis pe si! Bi dyeebakwyel é etuud Zeεb ne endiyal kam e nadjeebe ne eka e na mbee menuub zenōo aghomkōto. Tin, bi kadjisa é etete melyo me di ne boo mesuk tō etsi ε. Melyo me tak é: epiki, enem esa, ne eke dāa Zeεb di ekwyl ε. Yenek djas é sa di egoka náá, bot du melu djas ne zii, ààbet dhiiti sonok ε. **24** Biyo, bedjeedel, bot ε edhim! Bi epesyal menyok men ekaab náá, ba mōo kunj é zekedhaa tō tak, ghuna bi epemin boo tu yaaga kyee dik besye di ààbe ne medii ε! **25** «Haa kpaa-ghon ne nen, biyo begħar ε mekana me etsi ne eFalizye, bot ε medjhaaz pe eko, bhimis pe si! Bi gwyii é kon beεle ne kon saan, tin pe tō mō tak kadi é “tōo” ne mendi me embee mefulu men: esa é djii ne embee mekwosak men. **26** Biyo eFalizye, bot ε edhim! Pookogwyiika sok tō mō beεle. Tin, pe kon tak ε waadjhaazal. **27** «Haa kpaa-ghon ne nen, biyo begħar ε mekana me etsi ne eFalizye, bot ε medjhaaz pe eko, bhimis pe si! Bi é dāa mevit nasumaa enyoεpe da é lōobaa epyaab ε. Enem e tak nyen é pe kel é mis me bot, ghuna tō tak, ye é ebyok ε egwyes ààbe ne tsik ne ebet esonok. **28** Ye é dāa biyo, bot ε di ebee bin o, be ke é náá, bi é bot ε epiki. Ghuna pe tō len, ye é “tōo” ne medjhaaz pe eko, bhimis pe si ne embee eseseε. **29** «Haa kpaa-ghon ne nen, biyo begħar ε mekana me etsi ne eFalizye, bot ε medjhaaz pe eko, bhimis pe si! Bi epesum embee mevit étep bengoolle ε mekpa ε Zeεb. Bi epekoobal ne eson ε mevit me bot ε epiki. **30** Bi dyeebake é náá: “Mena epedi é, dika é għer bebhaab binaka o, pe mena nabe é ààgwakel ne nōo étep egó ε bengoolle ε mekpa ε Zeεb.” **31** Deenek, bi epemyaal biyo bemet náá, bot ε

nadi egó bengooel e mekpa e Zeeb o nabe é bebhhaab bin. **32** Ebesse'enek tsabidibila, belaka, duka ko bebhhaab bin nalik bin ye e. Silalka mesa me be nakan e. **33** Benyo, mbyak megell! Bi aasa dáa étep bi needi ààkedyak to du na kòm-kòm? (Geenna g1067) **34** «Gwakeka me enyoepe: me waadhis bin bengooel e mekpa e Zeeb, betsoy e bot, ne embee beghar e mekana me etsi. Bi é waagó bedhiiti, bi é waabem bedhiiti tak é melaaba. Bi é waabi bedhiiti ne eghwyes to mendjaa me mendjaala me eYuda men. Bi é waadu be ne swaka eghaada ne eghaada étep bi neegó be. **35** Tinaak, guka náá, ebiyo djas bot di esa ko bot e epiki kana esyee e Abhel mot epiki, keyaka ne ye Zakali mon Balakyi bi nagó pak Di na Dee e Ghej ne mesa-ebuwa o, ye waabulelaa ko len. **36** Me lee bin é etep e tseetse náá, efute e embee esesee binek é waabulelaa ko bot e di é dwoo mena dika mos'aak.» **37** «Yeluzalem! Yeluzalem woy mot di egó bengooel e mekpa e Zeeb o, woy mot di egó bot e Zeeb di edhis o, ne mekok. É sok edhen me di ekwyel esseg bot e di ko del e lo dáa nabwa-kuu di esseg bon be si mebhap me e, biyo ààkwyel! **38** Deenek guka náá, ndjar'en é waalik wum! **39** Ne tseetse, me lee bin é náá, bi aanákabaabee me, kana dwoo pan mos'ak, keyaka ne dwoo bi aake náá: “Menyo ne mot aazyee ne din e Ghej o!”»

24 Dáa Yezu nadi ewyis to Ndjaa-ebuwa é, bedjekel eezetiila pe daa le étep be neelyaal nye zumal Ndjaa-ebuwa. **2** Tin, Yezu moo zeli ne nwo, nye ye ne nwo náá: «Bi epebee esa djas di tin e? Me lee bin é etep e tseetse náá, ekok wat aanákwaalik yak ko yii. Djas é waawaazel.» **3** Yezu eezedisi ko etsok e pyeeb oliv, bedjekel eezedu nye é ngwoob. Bwo ne ne náá: «Leea bis esesee binek sael den? Lyaala bis endem e bis aagu náá, wo moo é ko ebula ne náá, bos moo é ko esi e.» (aión g165) **4** Yezu eezebwoza ne nwo náá: «Dika ne etsoy, sa mot ààkwo bin. **5** Etee náá, bete ne bot e waazyee ne din e lam. Be waalee bin náá: “Ye é mam é di Mesia!” Be waasa náá, bot ebuepe kat edum korj ne Zeeb. **6** Bi é waagwak bot elii etep e meeb é ngwoob'en ne menduk me meeb me di pe etseta e. Sa mot àabem ba etee náá, ye goka é, esesee binek see. Tin, guka náá, yenek tok mesi me bos. **7** Dhiiti mbyak é waaghee, kelumela deeb ne yak mbyak. Dhiiti eyon é waakeghee, kelumela deeb ne yak eyon. É bedhiiti edi, bos é waakuu, pwom edee é

waani ko mel. **8** Mezel menek djas aadi é dáa endem e meken esuula ebyel e mon. **9** Bot é waakepit bin, étep bi neezukaa. Tin bot é waagó bin. Membyak djas é waabhina bin ko esu e lam. **10** É sok'enek, bot ebuepe é waakat edum korj ne Zeeb. Bot é waapitel pak'wo. Bedhiiti é waabhina beso bwo. **11** Bete ne bengooel e mekpa e Zeeb yii mekorj é waatuula, be waakoo bot ebuepe. **12** Dáa ye di náá, embee esa é waazedhaa to elyem e bot e, kwyel to elyem e bot ebuepe waatyala. **13** Tin, mot aake ne ewa zii, kekum pe esik o, nye waabela tsik. **14** Mbee Bhaadal dum ne Eyon e Zeeb aadi é egooel ko eko e bos'ak djas, étep, bot djas di àagu Zeeb o neegwak ye. Bhii tak e esik e bos aakakum.» **15** «Bi aabee mot na mbee mesyem me na lyel-lyel dáa ngooel-mekpa e Zeeb Daniel nalee e, nye ye ebe di to Di na Dee. Ye goka é bot e di egu elaa mekana o tiibal enyoepe! **16** Étep tak é di náá, bot aadi pe kyee dik Yude o, kan ekaab, to pe to metsok. **17** Mot aadi ko mii ndjar'e o nabaasul pe si zeni to ndjaa étep ekenoo sonok. **18** Mot aadi to pyeeb o, nabaasik pe del, kenoo ndjookuwa ye. **19** Haa kpaaghej dwoo elenek ne boa aadi ne mebum o, zenoo boa aadi ne bon ede mebel o! **20** Djaalaka ne Zeeb étep, bi é zekewyis ekaab é mbu bebbhi, neghu é dwoo saba! **21** Etee náá, é ewala tak, mezuk é waadhaa mezuk me mena zebbee, kana bos nakusel e, keyaka ne dwoo pan mos'ak. Ye aanákwaakabaabe ne mbi mezuk deenek. **22** Zeeb nye emet epedi ààbek bim melu me tak oo, pe ye tok ne mot aatsak. Ye nyo é, bi gu náá, Zeeb bek bim melu me mezuk menek é, ko esu e bot e nye nazesée o. **23** Dhiiti mot é lee bin náá: “Beeka Mesia di wak e!” neghu be lee náá: “Mesia é poon!” oo, sa mot ààmyaal. **24** Etee náá, bemesia me etsal ne bengooel e mekpa e Zeeb yii mekorj é waatuula ebuepe. Be waasa etep e mebwala ne bemevyekele ebuepe étep be neekoo bot, dwo ne bot e Zeeb nazesée o. **25** Gwakeka, me dul bin melo esok ne esesee binek kum to len. **26** «Ye be náá, be lee bin é náá: “Beeka, nye é pe to kyee dik besye di ààbe ne medii!” e, natóka. Neghu be kalee bin é náá: “Beeka, ye sowa é wak!” Sa mot ààmyaal, nye tok tin. **27** Dáa ngwyee di ekas to gwoo, dus pe edjem e dwoo, ketó pe ebil e dwoo e, seeghele mon mot aazyee é deenek. **28** Enen ee di ede epuud o dyeebassegga é di muu tit di o.» **29** «Aàbwa batsa bhii ewala e mezuk menek aadhar e, bi é waabee náá, gwyee é waagwyiid dhoo, ngon aanákabaakas,

ekwyikwyen é waadus to gwoo, kwyit é bös, esa e mebwala djas di to gwoo e waadheegel. 30 Tin, ndem e Seengele Mön Mot é waanyen to gwoo. Membyak djas di kō bös e, ye aadi é, to etsim ne megwye. Tin, be waabee Seengele Mön Mot esul to eguud to gwoo ne bete ne mebwala ne duma. 31 Boo tōŋ é waalōel. Tin, nye waalwom efofop pe é edum e bös djas, be neekeseeg bot djas Zeeb nazesée o, kan yak edum e bös, keyaka ne yak edum.» 32 «Nōoka etsonj ne kana le fiigh: dāa medii me le fiigh aadi, ye moo byet to elēe e tak e, eka moo baakwyil é tak e, bi ne gu nāá, mbee mbu eezekunaa. 33 Ye é tye wat ne biyo, é sok bi aabee endem binek moo nyen e, guka nāá, ebula e Seengele Mön Mot moo é, ye eezeko. Ye aasael é deenek. 34 Me lee bin é etep e tseetse nāá, bot e membu mak aanākwaagwye djas esonok bak āasael. 35 Gwoo ne bös é waadhaa, ye é kabe mekpa e Zeeb o, ye aanākwaadhaa.» 36 «Ye kabe dum ne dwoo ne ewala e esese binek aasael e, ye tok ne mot ngot di egu, āākobe-beak efofop to gwoo, dōo ne Mön Zeeb pe āāgu dwoo tak. Ye é Seeg nye emet e di gu. 37 Ebula e Seengele Mön Mot aadi é, dāa sa nasée é gheŋ Noe e. 38 Etee nāá, é gheŋ tak, esok ne boo bhyonj ne zye, bot nadi é, to memyaala, ede edee, ede bemenyok, eba boa, ekyeed mesyes mōo é meba, kekum dwoo Noe nani to mesuwa e. 39 Bot nabe é āabis, kekum dwoo boo bhyonj nazesilal bōo djas na “bheee” e. Ye aabaadi é, deenek dwoo Seengele Mön Mot aabula e. 40 É gheŋ tak é di nāá, bot ebá é waadi to pyeeb. Ngot é waanōŋaa, nwyak ngot é waalik. 41 Boa ebá é waadi edum bhum to bwak wat. Ngot é waanōŋaa, nwyak ngot é waalik. 42 «Dika ne etsonj! Beeka mis etee nāá, bi āāgu dwoo Gheŋ'en aaboozye é. 43 Gwakeka sa me di elēe é, ye be nāá, nakuma ndjarj epedi egu ewala e pum mot djii aazyē zedjii to ndjarj'e o, pe nye aanākwaadja gō, étep nye neelu mot djii yenok, nye nāni to ndjarj'e. 44 Ye é me di elēe bin nāá, bi be é mis, nāpeebaka, etee nāá, Seengele Mön Mot aatuula é é ewala bi aadi āābwood nye e.» 45 «Eze di mot-mesa me na sosoob ne etsonj? Ye é mot-mesa kukuma ye dje nye mesa me ebaal e besō ne edje be edee bōo é ewala be di egoka ne ede e. 46 Menyo ne mot-mesa menok, ye be nāá, kukuma ye aabula, nye é zebela nye, nyey esa mesa me menek o. 47 Me lee bin é etep e tseetse nāá: kukuma yenok é waadje mot-mesa menok esa be djas nye baal. 48 Ye kabe nāá, nye é mbee mot-mesa di āābe sosoob ne etsonj o,

nye aake é nāá: “Kukuma aanākwaaleebula.” 49 Deenek, nye aadi é, ezuk besō di esa mesa be ne be nōo o, ne ekededē be menyok be ne bot e zegel menyel mōo to menyok o. 50 Tin, kukuma ye aabula e é dwoo nye aadi ebwaal nāá, nye aanākwaazyē e. 51 Kukuma yenok é waasō mot-mesa menok. Da nye é wa nye é di mezuk, é di wat ne bot e lwalēŋ. Bhii tak nye é wus nye pe kel pe bot e di edje megwye ne ekwaal e metsok di e.»

25 «Eni to Eyonj e di to gwoo é aadi é, dāa kana mesyes kam nanōo elama bōo, wyis, étep be neekeboma ne motom di ekwyel eba o. 2 Beten pak'ōo nadi é, endjemet e mesyes. Bak beten kadi é betsonj e bōo boa. 3 Endjemet e mesyes menok nanōo yōbo elama é, āānōo ba mul, ne gu yii di to elama é waasi. 4 Ye kabe bot e nadi betsonj o, bhii be nanōo elama e, ye nabe é be naatō ne yak bim bemul be nakwom e. 5 Tin, motom kadi é, āāleetuula. Gō naazesa bōo mesyes menok, wō gwaa, bōo djas zekpaa ne gō ndjaasi. 6 «É di'enek, wō gwaa, boo tuud zokazegék kuku egha e pum nāá: “Beeka motom eba! Kebomaka ne ne.” 7 Tin mesyes kam menok é boozedjem, be moo tin ekoobal elama bōo. 8 Tin, mesyes me nadi endjemet o naazeke ne betsonj nāá: “Bi é ne ghwyil ebek bis ba mul me lama batsa, etee nāá, elama bis epedim.” 9 Mesyes me nadi betsonj o é boobōoza ne nōo nāá: “Hooo, āābe! Etee nāá, bim bis di ne ye e, ye aanākwaadjala menabelka djas. Ye nyo é, bi kebom yebo to edjando.” 10 Tin, endjemet e bōo mesyes menok eezetō, kebom yōbo bemul. Bhii kon'ōo, motom eba eezekum, nye zokanōŋ é beten e nadi betsonj o. Nye é boozeni ne nōo to ndjaa nakoobelaa étep eba e. Bhii tak, be eezekōol ebe e ndjaa ne engonj. 11 Bhii ba ewala kadharj e, bedhiiti bōo mesyes menok eezebula, be moo tin etsim nāá: “Gheŋ, Gheŋ diia bis ebe e ndjaal!” 12 Motom eba eezebōoza ne nōo nāá: “Me lee bin ne tseetse é nāá, me āāgu bin.”» 13 Bhii tak, Yezu eebaazeke ne nōo nāá: «Beeka mis, nādjaka egō. Dika ne etsonj etee nāá, bi āāgu dwoo ne ewala e tak.» 14 «Ye aadi é, dāa dhiiti motom nadi ekwyel etō medjonj, nye é boozedjōo bot e mesa me, da é lik be ne esa. 15 Nye é boozenōo medheeb me lōod eten, dje mot meken. Mot nabōoba o, nye kadjē nye é medheeb me elōod ebá. Mot nazye bhii mot bhōoba o, nye kadjē nyey é edheeb lōod wat. Nye

zokadje mot ne mot e sa di edjala ne ghwyil'e e, bhii tak nye eezetó ye. 16 Mot-mesa nabela medheeb me lood eten eezetó, ye keliig membo ne lood'enek. Wó gwaa nye baazebela medheeb me lood eten kó yii nye nadjeaa sok e. 17 Ye é tye wat ne mot nabela medheeb membá o, nye nabaasa ye é dáa mot esok nasa e. Wó gwaa, nye baabela medheeb me lood membá kó yii nye nalikaa ne ye e. 18 Mot nabela edheeb e lood wat o, nye naató kepu bos, da é náo ye, nye ye pe si bos. 19 «Bete ne melu bhii tak, kukuma bot e mesa menok eezebula. Bhii tak nye moo zedji be dáa be nadi ebe lood nye nalik be ne ye e bhii kor'e. 20 Mot-mesa na medheeb meten é boozelyaal ye medheeb meten me nye nabaabela e. Nyey ne kukuma ye náá: "Ghej, wó nadjé me é medheeb me lood meten. Beea dhiiti medheeb me lood meten me me baabela é." 21 Kukuma ye é booke ne ne náá: "Enyöpel! Wó é mbée mot-mesa ne esosoob. Wó eesa mbée mesa ne sa dem. Me waadjé wó yii di bu e. Dha myaala é di wat ne nam." 22 Mot-mesa nabela medheeb me lood ebá o, baazye ye. Nyey náá: "Ghej, wó nadjé me é medheeb me lood ebá. Mam eebaabela yak medheeb membá kó tak. Beea ye." 23 Tin, kukuma ye ezeke ne ne náá: "Enyöpel! Wó é mbée mot-mesa ne esosoob. Wó eesa mbée mesa ne sa dem. Me waadjé wó yii di bu e. Dha myaala é di wat ne nam." 24 «Bhii tak, mot nabela edheeb e wat o, nye eezeye é ye kóko. Nye ne kukuma náá: "Ghej, me ne gu náá, woy ne goo lo dhaa nyel. Wó dyeebakenoó edee é to epyeeb ee wó di ààbe e. Wó dyeebakébók bhum é, to pyeeb wó nadi ààbe e. 25 É tep tak é me gwak bwóo. Me é bookesyel lood'ó to bos. Beea lood'ó, nōja." 26 É di'enek, kukuma ye é boobooza ne ne náá: "Mbee mot-mesa, tyaaabel. Wó ke é náá, wó ne gu náá, mam dyeebakenoó esa e dek é to pyeeb me di ààmwmam bhek e. Me kebók bhum é to pyeeb me nadi ààbe e. 27 Gwaka me, wó di àànó lood'am, kewa to eboo mendjaa me be di ebaal epata e bot e, étep ye? Wóy epedi é, di tsoj mot o, pe bula me bula e, me kazebela é dhiiti lood eezekala kó yii me nalik e. 28 Dekeka nye edheeb e lood'enek, da bi é dje mot di ne medheeb kam o. 29 Etee náá, mot aadi ne ba bim sonok o, be waabil nye dhiiti, étep ye neebu. Tin, mot aakadi toto ààbe ne sonok o, be waadek nye dáo ne eghutu-ghutu nye lik ne ye e. 30 Ye kabe mbee mot-mesa mak o, zyeegalka nye pe kel, to ghooghom, to

di megwyé ne di ekwaal e metsok."» 31 «É sok Seenjele Mōn Mot aazye to duma ye be ne efofop be djas e, nye waazedisi kó bóó mekoozi me. 32 Membyak djas di kó bos é waazesega sok bhwoob'e, bhii tak nye waawa membek pak bot dáa mbaalel mesaa di ewa mbek pak ebhata ne etarj e. 33 Nye waaneeg ebhata pe mbó egherj, etaa pe mbó emyel. 34 Tin, mekoozi waalee ne bot aadi pe mbó egherj o náá: "Biyo, bot e Saag'am zeseé metel o, dhaka pe kak. Dhanika to Eyonj e Zeēb naloozekoobal bin ye é sok nye nadi ekus bos e. 35 Etee náá, za naasa me, bi naadje me edee. Me naagwak gwyes medii, bi naadje me medii. Me nadi é ndjorj, bi naamyaal me to mendjaa men dáa mōn nyee'g'en. 36 Me nadi é ben toto, bi naabet me. Me naabé, bi naagwom me. Me naani membok, bi naazye zebée me." 37 «Deenek bot e nake to epiki o aabooza ne ne náá: "Ghej! Yaa dwoo bis nabee wó ne za, da bis é dje wó edee? Yaa dwoo wó nadi ne gwyes medii, da bis é dje wó medii? 38 Yaa dwoo wó nadi ndjorj, da bis é dje wó di to mendjaa mes? Yaa dwoo wó nadi ben toto, da bis é bet wó? 39 Yaa dwoo wó nadi ebé, da bis é zye, zegwyák wó? Yaa dwoo wó nadi é membok, da bis é zye zebée wó?" 40 Mekoozi kabooza é náá: "Me lee bin é etep e tseetse náá, esonok djas bi di esa ne mot mesik to bōo nyaag'am e, bi sa mbée esa binek é ne nam." 41 «Bhii tak, kukuma é waake ne bot aadi pe mbó emyel o náá: "Duska me é mis. Tóka etsetaepe ne nam, biyo, bot e Zeēb zelek ebiyoēpe e. Tóka to du di ààdim e. Ye nakoobelaa é, étep Dim mot mekorj be ne efofop be! (aiōnios g166) 42 Etee náá, me nabe é ne za, bi nabe é ààdje me edee. Me naagwak gwyes medii, bi nabe é ààdje me medii. 43 Me nadi é ndjorj, bi nabe é ààdje me di to mendjaa men. Me nadi é ben toto, bi nabe é ààbet me kaad. Me nadi ebé, bi nabe é ààgwom me. Me naani mbok, bi nabe é ààzegwyak me." 44 «Wó gwaa, be zebooza náá: "Ghej, yaa dwoo bis nabee wó ne za, ne gwyes medii, ne neghu ndjorj? Yaa dwoo bis nabee wó ben toto, wóy ebé, neghu wóy é membok, da bis é kadi ààkyee wó?" 45 Kukuma é boozebooza ne náo náá: "Me lee bin é etep e tseetse náá, esok djas bi nadi àasa esonok binek ne mot mesik to bōn nyaag'am e, bi nadi àasa ye e ne nam." 46 Be waató, kebee mesuk na kōm-kōm. Ye kabe bot e epiki o, be waabela tsik na kōm-kōm.» (aiōnios g166)

26 Bhii Yezu nasilal melyo me djas e, nye naazeke ne bedjekel be náá: **2** «Bi ne gu náá, ye kalik é melu membá, etee náá, ebyon e Pak neesaél. Seenje Mòn Mot é waaseebaa, étep nye neekebemaa kò melaaba.» **3** Tin, eboo beghaa-Zeeb ne bepaa e eYuda naazesega to ndjaa mekoozi Kayif, mot nadi boo ghaa-Zeeb o. **4** Wò gwaa, bòo djas zokazegwakel náá, be met Yezu to syaab, bhii tak, da be é gó nye. **5** Be nadi eke é náá: «Sa mena ààmetka nye dwoo ebyon e Pak, é kaab náá, bot é zekekpa e lyem, da be é sa ezem.» **6** Dáa Yezu nadi pe Bhetani to ndjan e Simon mot na ebé e zezam e, **7** wò gwaa, dhiiti moma zeni to ndjaa tak zeza ne di Yezu nadi é. Nye nadi é, ne beeb nasael ne ekok e albat e «tòòò» ne menanas di ne boo metan e. Moma tak zokazeso menanas menek kò lo e Yezu é sok be nadi kò mesa e. **8** Dáa bedjekel be nabee deenek é, ye nabe é, ye nakpaa be elyem. Bòo náá: «Yak é yaa kwaambi puluk? **9** Enyo é náá, be bomsa menanas me tak ne boo metan, da é nòo epata e tak, dje ne bedjel e bot!» **10** Ye nabe é Yezu naagu sa be nadi enyijela pak'òò e. Nye é boozeke ne nòo náá: «Betka moma yak gwyem. Étep yé bi di ezem nye? Sa nye sa kò esu e lam e, ye é enyòepe. **11** Ye be étep bedjel e bot o, bi ne be nòo é aapaazodi melu djas e é di wat. Ye kabe mam o, bi aanàdi sama ne nam melu djas. **12** Moma yak so me menanas é nyel'am é, étep nye neekan ekoobal nyel'am e dwoo medela mam. **13** Me lee bin é etep e tseetse náá, é edi djas Mbée Bhaadal aadi egoolaa kò bós e, tseja moma yak sa e waakaadaa medhik ne medhik. Tin, bot e waataala enem esa nye sa kò esu e lam e.» **14** Tinaak, djekel ngot to bedjekel kam ne bebá e Yezu, nadi edjóoaa Yudas Iskaliot e, zokazetò pe daa eboo beghaa-Zeeb. **15** Nye eezedji be náá: «Mam é ka bin Yezu o, bi kadje me yé é di tak?» Tin, wò gwaa, bot e tak zewyisal efalanga mekam-melel e epata, nòo, laa, bhii tak be eezedje nye. **16** Kana tin, Yudas nabe é, nye moo saa mepek étep nye neeka be Yezu. **17** É dwoo meken me ebyon e emapa ee di ààwaaa leviid e, bedjekel e Yezu zedji nye náá: «Wò kwyel náá, bis kekoobal wò di mena aadeka edee e ebyon e Pak wò é?» **18** Tin, Yezu é boozeke ne nòo náá: «Tòka pe del, pe daa dhiiti mot, da bi é lee nye náá: “Lyoele ke é náá: Éwala e lam eezekum. Mam ne bedjekel bam aade ebyon e Pak'ak e pe to ndjan'o.”» **19** Tin, bedjekel é bookesa dáa Yezu nalee be e. Bòo zokazeekoobal ne edjaab edee ebyon e Pak. **20** Dáa dwoo nakabe, ye moo bikoko e, Yezu eezedisi kò mesa be ne bedjekel be kam ne bebá. **21** Dáa be nadi kò mesa ede e, Yezu é boozeke náá: «Me lee bin é etep e tseetse náá, ngot pak'en é waaka me.» **22** Bedjekel djas moo tin ne ghon to elyem, bhii tak, ngot-ngot moo tin ezedji nye: «Ghej, ye é mam é?» **23** Yezu ezeebòza ne nòo náá: «Ye é mot duu mbo to saan wat bis ne ne o aapaaka me. **24** Ye é tseetse, Seenje Mòn Mot é waagwe dáa ekwyla di elée kò esu e le e. Tinaak, boo ghon ne mot aakeka nye é membo me mbee bot o. Ye nabe ààgoka náá, mot'enòk byel!» **25** Yudas, mot nadi ekeka nye gha o é boodji náá: «Lyoele, ye kabe é mam é?» Yezu é boozeebòza ne ne náá: «Ye é wò emet e ke deenek.» **26** Dáa be nadi ede kò mesa e, wò gwaa Yezu zenòo mapa. Nye eezeghaapee Zeeb, bhii tak, nye eezepyak mapa tak, nòo, dje bedjekel be. Nye náá: «Nòoka ye, da bi é de, etee náá, yak é nyel'am.» **27** Bhii tak, nye eezenòo beele nadi ne menyok me vin to tak e, nye eezebaazeghaapee Zeeb, nye eezeke ne nòo náá: «Nòoka ye, da bi é de biyo djas, **28** etee náá, yak é ghiya yam. Ye é ghiya di edje bot ze eni to ebhej e Zeeb e, ghiya nasee kò esu e bot ebuepe étep mesyem me bot neepelel e. **29** Me lee bin é náá: kana dwoo pan mos'ak, me aanakabaade menyok me vin, kekum dwoo me aakabaakade menyok me na bes menabelka to Eyon e Saag'am e.» **30** Tin, wò gwaa be zeduwal Zeeb to medjeeb. Bhii tak, be eezenòo menyel, tò pe etsok e pyeeb oliv. **31** Tin, Yezu zokake ne bedjekel be náá: «É pum'ak mos, biyo djas é waadhuugal me, etee náá, ekwyla lee náá: “Me waagó mbaalel ebhata. Tin, esaa djas é waawyeza na gwyiir.”» **32** Yezu eebaazebil ekpa náá: «Bhii egom e lam, me waatò, kebwood bin pe Ghalile.» **33** Pyeed zokake ne ne náá: «Ye be náá, bot djas é waakaab wò o, mam aanakwaakaab wò.» **34** Tinaak, Yezu kabòza ne ne é náá: «Gwaka, me lee bin é etep e tseetse náá, é pum'ak mos, esok ne kuu ne kòk, ye aabela é, wò ezelee ne bot esok eléle náá, wò ààgu me.» **35** Pyeed ezeebòza ne Yezu náá: «Me tok ne ghwyil eke ne bot náá, me ààgu wò, ye nakoozobe esyee, me epemyaal náá, menabel bebá gwe.» É di'enek, ye nabe tin é, bedjekel djas moo ekpa wat. **36** Bhis yenek, Yezu be ne bedjekel be naazekum pe di di edjóoaa Ghetesemani e. É di tak, nye é boozeke ne nòo náá: «Likeka wak. Me pookotiila poon, kedjaala

Zeeb.» 37 Tin, nye kanonj é Pyeed, ne bon Zebede beba, tó ne náo. É di'enek, ye nabe é, kenj ne ghorj moo sa nye ebuepe to lyem. 38 Nye eezeke ne náo náá: «Sisim'am é to ghorj saa-sajak náá me gwyé. Likeka wak dika ndjem sama ne nam. Nàdjaka egó, djaalaka Zeeb.» 39 Bhii tak, nye eezetiila batsa pe sok, zekwyit meborj bhwoob si na «ghókó», nye moo tin edjaala ne Zeeb náá: «Saag'am, wó kwyel ó, wó é ne ghwyil edis beele mezuk mak sok bhwoob'am. Ye goka é djas sael to ekwosak é lo, àakabe yam ekwosak.» 40 Bhii tak, nye eezesik, tó pe nye lik bedjekel be bele binok é, nye kazebla be é é gó. Nye é boozeke ne Pyeed náá: «Deenek, bi eedja gól Bi àapakodi-diak mis membek sama ne nam é ewala wat é? 41 Dika ndjem, djaalaka Zeeb, etee náá, bi é zekewye to mebhawal. Sisim é ghij, tin, epuud ne bu elete.» 42 Yak kókó, nye eebaazesik pe pak nye nadi sok é, nye kadjaala é sok tak é dáak: «Saag'am, ye kosael náá, beele mezuk mak dhaa mam àade ye ó, ye goka é náá, ekwosak é lo sael.» 43 Yezu eebaazebula pe nye nalik bedjekel be é, nye kabaazobela be é egó, etee náá, mis mó nadi é edilepe. 44 Yak sok, Yezu eebaazelik be, zebaasik, nye eezetseta ne náo. Ye nabe é, etó é le tyee esok elél nye nadi etetó kedjaala dáa nye nadjedjaala sok é. 45 Tin, Yezu eezebula pe bedjekel be nadi é, nyey ne náo náá: «Bi dinaa é gó? Bi epewala? Guka náá, ewala Seenjele Mòn Mot aaseebaa é membo me bot é mesyem é eezedjala. 46 Wylka, gheeka menyel, mena tóka, etee náá, mot ka me é membo me bot binok ó, moo é ekunaaepe ne nena.» 47 Yezu dinaa àapaakosilal elii deenek, Yudas, ngót to bedjekel be eezetuula ne boo edhuu é bot ne epel ne ebhil e ele é membo. Eboo beghaa-Zeeb, ne bepaa é eYuda é nalwom be. 48 Kabela tin é, Yudas, mot naka be Yezu gha ó naazelyaal be geka, be aagwyak Yezu ne ye é: «Mot me aakebeedal ó, ye é nyey, metka nye.» 49 Batsa deenek, Yudas eezetuula, nye eezetiila pe daa Yezu, nye eezeke ne ne náá: «Me eeswos wó, Lyoell!» Bhii tak, nye eezebeedal nye. 50 É di tak, Yezu é boozeke ne ne náá: «Wen só'am! Lela esa sa wó zye zesa é.» Bhii tak, bot é nazye be ne Yudas ó é boozemet Yezu. 51 Tin, wó gwaa, ngót pak bot é nadi be ne Yezu ó, zokawaal pel, tsaal dhiiti mot-mesa me boo ghaa-Zeeb elo. 52 Yezu eezeke ne mot'enok náá: «Nónja pel'ó, da wó é bulal to pep, etee náá, bot é di egó beso boo bot ne epel ó, be aabaazogwyé é

ne pel. 53 Wó àagu náá, me é ne ghwyil edjóo Saag'am, nye zekwyee me? É di tak wat, nye é ne ghwyil edhis me edhuu é esodja efofop ebuepe kum-kumak medhuu kam ne beba. 54 Me sa deenek ó, etep ee di to ekwyla aakasael dáa? Etee náá, ekwyla lee náá, ye goka é etep binek sael deenek.» 55 Bhii tak, Yezu eezeke ne edhuu é bot náá: «Ye goka ne nen é náá, bi zye ne epel ne ebhil e ele etep bi neezemet me tyee náá, me é mot ezem é? Dhi melu djas me di ndiindil to kok Ndjaa-ebuwa é lelyo, biyo àamet me. 56 Eseeé binek sael é, etee náá, etep ee nakwyalaa to mekana me Zeeb dum ne nam é neebela esuk.» Tinaak, bedjekel djas é boo zeghuma ne ekaab tó yó. 57 Bot é namet Yezu ó eezetó ne ne pe daa Kayif, mot nadi kó elo e beghaa-Zeeb ó, é di begharj é mekana me etsi, ne bepaa é eYuda nakeseega é. 58 Pyeed nadi edu be, nyey etsetape ne náo, batakeni to ebeseé é ndjanj é boo ghaa-Zeeb. Nyey zokani to ebeseé, náo nyel, disi be ne bot é di ebaal ndjaa tak ó, etep nye neebée dáa tep tak aake sik é. 59 Eboo beghaa-Zeeb, ne bedhiiti bot é boo kwan eYuda nadi esaa dhiiti esua-esua etep be needje Yezu epée é esyee. 60 Ye nakoozodi náá, bot ebuepe naazezye zepit nye ne etep esua-esua, tin, be nakadi é, àabela sonok. É di tak, wó gwaa, bot ebá zokazyé zepit nye. 61 Boo náá: «Mot tak naake náá: «Me waabwak kok Ndjaa-ebuwa é Zeeb, da me é sum ye to melu mefel'!» 62 Tin, boo ghaa-Zeeb eezewyel, zedji Yezu náá: «To mepita me bot bak zepit wó'aak, wó àakatagjal yo é?» 63 Yezu nabe é àabooza nye. Boo ghaa-Zeeb baazedji nye náá: «Tuwala myonj ne mesonj mó ne din é Zeeb. Leea bis tseetse tyee mwaado: Leea bis neghu wóy é di Mesia Mòn Zeeb!» 64 Tin, Yezu eezeboóza náá: «Ye é wóy, wó emet é ke deenek! Me lee bin é náá, kana ewala mena dika'aak, bi é waabee Seenjele Mòn Mot ndiindil pe kyee mbó eghen é Zeeb mebwala. Bi é waabee nye ezye kó eguud to gwoo.» 65 É di'enek, wó gwaa, boo ghaa-Zeeb zenya ekaad be, nye é boozeke náá: «Nye eeleé Zeeb! Mena tokape ne gwyes náá, mot zelee mena sa nye di esa é! Bi eegwak ebyas ee nye byasal Zeeb é. 66 Biyo kake dáa?» Boo djas eezeboóza náá: «Nye é ne ndje, nye goka é ne esyee.» 67 Bhii tak, be eezesee nye metel é bhwoob, be moo tu nye ne ekutupo. Bedhiiti bot moo tin epak nye mebhéez. 68 Boo ne ne náá: «Naja! Wóy Mesia, ye é zemyak wó?» 69 Pyeed nadi é ndiindil pe kel to ebeseé. Dhiiti

moma nadi esa mesa to ndjaa boo ghaa-Zeeb o, zetiila pe daa le. Nye e boozeke ne ne naa: «Woy pe, wo nadi e, bi ne Yezu, mot Ghalile yenok.» 70 Wo gwaa, Pyeed zeswonal. Nye naa: «Me aagu sa wo di kwyel elii'enek.» 71 Bhii tak, Pyeed eezeswoola di to peeb ebese, to ketyaa pe eniel. Tin, wo gwaa, dhiiti moma mesa baazegwyak nye. Moma tak ezelee ne bot e nadi tin o naa: «Mot'ak nadi e, be ne Yezu, mot Nazalet.» 72 Tin, wo gwaa, Pyeed baazekela Yezu kela sis, nye eetuwal myon ne meson ne din e Zeeb naa: «Me lee bin e tseetse naa, me aagu mot'enok.» 73 Bhii tak, bot e nadi e di'enek be ne be noo eezetiila pe Pyeed nadi e, be ezeke ne ne naa: «Ye e tseetse! Wo e mot'oo, etee naa, elii e lo epelyaal pe kyee del wo dus e.» 74 E di'enek, Pyeed eezeben gwood, kela. Nye e bookalal: «Zeeb Mekaake! Mam aagu mot bi di eke'enok!» Batsa deenek, kuu esok eezekok. 75 Tin, Pyeed eezetaala sa Yezu natee nye e: «Esok ne kuu ne kok, ye aabela e, wo eezeswonal me esok elel». E di'enek, Pyeed eezewyis, to, nye moo tin edje ebupe.

27 To ghooghom melem, eboo beghaa-Zeeb, ne bepaa e eYuda zokazesega. To zega tak, be nagwakel e naa, be neegó Yezu. 2 Be eezemet nye, kol nye membo, zenoo nye, to ne ne pe daa Pilat mot nadi kukuma del o. 3 Daa Yudas, mot naka nye gha nagwak naa, Yezu eemetaa etep nye neekégóaa e, ye nabe e, nye naadyeebadje lyem mebe. Tin, nye e bookanoo efalanga mekam-melel e epata ee eboo beghaa-Zeeb, ne bepaa e eYuda nadi nye e, nye eekebulal ye. 4 Nye e boozelee noo naa: «Me eekwe ndje! Me eemyaal naa, me eeka mot baa gwyee nye góaa!» Bot binok e boozebóza ne ne naa: «Yenek aakagwyák biso, ye gwyák e woy.» 5 Wo gwaa Yudas zokanoo epata binek, mwas to Ndjaa-ebuwa. Bhii tak, nye eezetó, ketinjal kel e tsun yeeda. 6 Bot e nadi ko eboo beghaa-Zeeb o e boozetek epata binek. Boo naa: «Etsi bina lee e naa, mbi epata daak aagoka ne ebaakekwomaa to di epata di ekwomaa to Ndjaa-ebuwa e. Etee naa, yenek moo e epata e ghiya.» 7 Bhii be nazegwakel e, be e boozenoo epata binek, kebom pyeeb meel mebbe me dyak. Be nabom ye e etep ye needi, di mevit me bedjon. 8 Etap tak e, be naget pyeeb tak «pyeeb ghiya», kekum doo ne dwoo pan mos'ak. 9 Djas yenek nasael e daa ngoolel-mekpa e Zeeb Zelemi natee

e: «Be eenoo boo efalanga mekam-melel epata binek, metan me bot e Yisael nazetinjal ko esu e le e. 10 Tin, be e boozenoo epata e tak, bom ye ne pyeeb e meel mebbe me dyak, daa Ghej natee me e.» 11 Yezu eezepééaa pe daa kukuma. Pilat eezedji nye naa: «Wo e mekoozi me eYuda?» Tin, Yezu ezeebóza naa: «Woy, wo emet eele!» 12 Bhii tak, daa eboo beghaa-Zeeb, ne bepaa eYuda nakadi esu nye zukamwaa ne etep e, nye nabe e aabóza ne noo. 13 Pilat ezeke ne ne naa: «Wo aagwak mepita me be di epit wo yenek e?» 14 Tinaak, Yezu kadi e aabóza be ekpa wat. Kukuma naadyeebadjoka ne daa Yezu nadi gwyem, aabee nuub e. 15 Esok djas yii eYuda nadi ebebol ebyon e Pak e, ekukuma boo nabebe e ne mefulu me epel e mot membok ngot yii edhuu e bot aasée e, da nye e wyselaa e membok. 16 E di tak, to membok, ye nabe e ne dhiiti ngék mot membok. Din e le nabe e Yezu Bhaalabas. 17 Pilat e boozedji edhuu e bot e nadi tin o naa: «Bi kwyel naa, me bet bin ze? Yezu Bhaalabas “ooho” Yezu, mot di djóaa Klisto o?» 18 Tin, Pilat nadi egu naa, Yezu nametaa e, etee naa, be nabe e ne mbee lyem ne ne. 19 Daa Pilat nadi ko bóo epée be e, myel zokadhis nye bhaadal naa: «Sa wo aasa mot epiki yenok ebiyo, etee naa, me eedyeebazuk e pum'ak mos to dhyam ko esu e le.» 20 E di'enek, eboo beghaa-Zeeb, ne bepaa e eYuda moo tin ebesal edhuu e bot, be lee ne Pilat naa, nye wysal be Bhaalabas, da be e gó Yezu. 21 Wo gwaa, kukuma Pilat baazedji be naa: «To bot ebá bak, bi kwyel naa, me bet bin nwyaa?» Edhuu e bot binok kabulal e naa: «Bhaalabas.» 22 Pilat e boozebaadji be naa: «Me sa daa ne Yezu di djóaa Klisto e?» Be kabóza ne ne naa: «Bema nye ko melaaba!» 23 Pilat eebaadji be naa: «Yaa etep e ebiyo nye sa?» Wo gwaa, be baazetsim elyelepe: «Bema nye ko melaaba!» 24 Daa Pilat nabee naa, bot nadi enenal e, nye e boozenoo medii, gwyii membo me e mis edhuu e bot binok, nye e boozeke ne noo naa: «Tep esyee e mot'ak aakagwyák me. Ye kagwyák e biyo be emet!» 25 Edhuu e bot e nadi tin o zokazebóza naa: «Beta naa, esesee binek djas kwe ko elo bis ne ko elo e bon bis!» 26 Tin, Pilat e boozewyisal be Bhaalabas, e di'enek nye eezelwom be, be bi Yezu ne eghwyee, bhii tak, nye eezedje be Yezu, etap be neekebem nye ko melaaba. 27 Esodja e Pilat zokató ne Yezu to ebese pe daa kukuma, e di'enek, be eezewa nye kuku ebwak. 28 Be eezeso nye kaad nye

nabot ε, bhii tak be eezebet nye ndjookuwa na tɔbelaa. **29** Tin, be eezenɔ lɛ le megok, pyeed nye kɔtɔ mekoozi ne ye. Wɔ gwaa, be sɔm nye ye ε ε lo, be eezesek nye mɔɔ le ghwaazok ε mbo egher be. Bhii tak, be eezekwyit mebor sok bhwoob'e, be moo tin eduk nye. Bɔɔ ne ne nɔɔ: «Bis eeswos wɔ, mekoozi me eYuda!» **30** Be moo tin esee nye metel ε nyel. Be eezedek mɔɔ le ghwaazok nye nadi ne ye ε mbo ε, be eezemyak nye ne ye ε lo. **31** Bhii be nasilal eduk nye elyelepe ε, be ε boozedis nye ndjookuwa be nazebet nye ε, be eebaazebet nye ekaad ee nye nadi ne ye sok ε. Bhii tak be eezetɔ ne ne etep nye neekɛbema kɔ melaaba. **32** E gher be nadi ewyis kɔ del ε, wɔ gwaa, be zeboma ne dhiiti mot del Silen. Din ε mot tak nabe ε Simɔr. Tin, esodja ε boolwom nye ne bhel nɔɔ: Nye kwyee Yezu ε ebep melaaba. **33** Tin, be eezekum ε di be nadi edjoo: Ghologhota ε. Din ε tak kwyel elɛ: «Di Bhobho Lo». **34** E di'enek, be ε boozedje Yezu menyok puuza ne dhiiti sonok menyana na gwyee-gwyee. Bhii nye nabowal ε, nye ε boozepɛɛ ede ye. **35** Bhii tak, be eezɛbem nye kɔ melaaba. Bot ε nadi tin ɔ ε boozekaa ekaad be, bhii be nasa egwyee etep be neesɛ mot aano ekaad e tak ɔ. **36** Bhii tak, be eezedisi tin ebaal Yezu. **37** Be nabe ε, be eekwyal kɔ lo'e, kɔ eko ε melaaba mesɔ me nye nagɔaa etep tak ε. Ye nakwyalaa ε nɔɔ: «Nwyak ε Yezu, mekoozi me eYuda.» **38** Bedhiiti bot ε ezem ne etuub bebɔ naabema ε yobo melaaba dwoɔ tak wat, ngot pe mbo egher ε Yezu, nwyak tak pe mbo emyel ε lɛ. **39** Bot ε nadi edhaa tin ɔ, be nadi elee nye, ne esyaal elo. **40** Bɔɔ ne ne nɔɔ: «Wɔy mot di ekwyel ewaaz kok Ndjaa-ebuwa, da bhii tak, wɔ ε baawyl ye bhii melu melɛ ɔ, tsika nyel'ɔ wɔ emet. Ye be nɔɔ, wɔ ε Mɔn Zeeb ɔɔ, nyel sula kɔ melaaba!» **41** Dɔɔ ne eboo beghaa-Zeeb, ne beghar ε mekana me etsi, zenɔɔ bepaa ε eYuda moo tin eduk nye. Bɔɔ ne ne nɔɔ: **42** «Nye epetsik bot ε sis, nye tok ne ghwyil etsik nyel'e nye emet! Ne tsɛetse nɔɔ, ye ε nyey ε di mekoozi me Yisalael ε? Nye pookokasul kɔ melaaba etep mena needumka kor ne ne. **43** Nye naadyebadum kor'e ne Zeeb, nyey batak nɔɔ: «Me ε Mɔn Zeeb». Tin, ye be nɔɔ, Zeeb ne kwyel nye ɔɔ, nye katsik nye ε di'enek nenak!» **44** Bot ε ezem ε nadi mbema ε mengwoob ε Yezu ɔ, moo tin ebaalee nye pe mekpa me wat tyee bot ε esok nadi elee nye ε. **45** Dɔɔ ye nakum kuku mɔs ε, wɔ gwaa, egwyitok zegwyiidela

kɔ eko ε bɔs djas, meghomla menek naaboya mewala melɛ. **46** Tin, ε gher ye nadhaa mewala melɛ bhii kuku mɔs ε, wɔ gwaa, Yezu zɛbo boo tsim: Eli, Eli, lema sabatani? Ye kwyel elɛ ε nɔɔ: «Zeeb Saag'am, Zeeb Saag'am! Etɛp ye wɔ bet me me emet deenek?» **47** Bedhiiti bot pak bot ε nadi tin ɔ, zokagwak dɔɔ Yezu natsim ε. Be ε boozeke ne besɔ bɔɔ nɔɔ: «Gwakeka! Nye epedjoo Eli!» **48** Tin, mot ngot pak'ɔ eezewyis kaab, kenɔɔ pes kaad, zekɔ ε bil le ghwaazok, duu tɔ menyok me na bwaaz-bwaaz, nye eesɛb Yezu ye ε, nye neede. **49** Tin, wɔ gwaa, bedhiiti bot zokake nɔɔ: «Bwooda, mena pookobeeka neghu Eli ε waazyɛ, zedis nye ε melaaba.» **50** Bhis yenek, wɔ gwaa, Yezu baazebo boo tsim, bhii tak nye zasil eswos. **51** E di'enek wat, wɔ gwaa, boo lɛmbe nadi tɔ Di na Deɛ ε Zeeb ε zokazenyɛ kuku tak kan pe eko kekum pe si. Bɔs dheegel, mekok bel, **52** mevit diel. Wɔ gwaa, bot ebuepe nagwyɛ bɔɔ edum kor ne Zeeb ɔ zokagom. **53** Bɔɔ zokawyis tɔ mevit, bhis egom ε Yezu, bɔɔ zokani tɔ Yeluzalem del ε na deɛ, ye nabe ε bot ebuepe nabee be. **54** Kukuma tɔ lɔɔg esodja ne esodja ee nadi tin ebaal Yezu ɔ naabee dɔɔ bɔs nadheegel ε, dɔɔ ne edjema djas nasal tin ε. Boo bwɔ naazesa be elyelepe, be ε boozeke nɔɔ: «Tsɛetse, nye nabe ε Mɔn Zeeb.» **55** Betɛ ne boa nadi ε tin, bɔɔ ebee etsetape sa nasɛ ε. Boa tak nadidi ε, be ne Yezu, kana pe Ghalile. Mesa mɔɔ nabe ε ekwyee ε Yezu. **56** Pak boa ε tak, ye nabe ε: Maali, moma del Makdala, Maali nyɛɛg ε Zak be ne Zozɛf, zenɔɔ nyɛɛg bɔɔ Zebɛde. **57** Dɔɔ ye nabe dwoɔ moo bikoko ε, dhiiti kuma mot del Alimate zokazyɛ, din ε lɛ nabe ε Zozɛf. Nye nabaabe ε ngot tɔ bedjekel ε Yezu. **58** Wɔ gwaa, nye zokatɔ pe daa kukuma Pilat, kɛwaab muu ε Yezu. Tin, Pilat ε booke nɔɔ, be dje nye muu ε Yezu. **59** Tin, Zozɛf ε boozenɔɔ bes bheeza na puu, pil muu ε Yezu tɔ tak. **60** Wɔ gwaa, nye zokanɔɔ muu tak, kɛwa ye tɔ evit ε nye nakpak tɔ bat ekok ε. Nye ε zokabinjal boo ekok ε be nasa etep be neediyal evit ε tak ne ye ε. Bhii tak, nye eezenɔ nyel, sik, tɔ pe ndjar'e. **61** Tin, kabela ε, Maali, moma del Makdala ne nwyak Maali nadi ebee di be nawa muu ε Yezu ɔ. **62** Elu ewat bhii tak, ye nabe ε dwoɔ saba. Eboo beghaa-Zeeb ne eFalizye zokazetɔ kesɛɛga pe daa Pilat. **63** Bɔɔ ne ne nɔɔ: «Gher, ye be ε bis eetaala nɔɔ, na ghaa mekor menɔk, ε gher nye nadi, nye dinaa ne tsik ε, ye nabe ε, nye naaleɛ nɔɔ: «E gher me aagwyɛ ε,

melu melel bhii tak, me waagom.” 64 Ye goka é, 14 Tin, kukuma yen e gwak o, ye aanakwaasa wo lwom bot náá, be kebaal evit melu melel, sonok, etee náá, bis é waagu dáa bis aasil nye etee náá, bedjikel be é ne ghwyil ezedjii muu, lyem e. Bis é waasa náá, bi nàbela etep pe di tó ne ye, da be é kake náá: “Nye eegom!” Tin, mesa men.» 15 Esodja é tak é boonoo epata mekorj menek é waabaagék dhaa-dhanjak yii nabe sok e.» 65 Pilat é booke ne nno náá: «Beeka esodja etep ekebaal é. Tóka, kebaal evit dáa bi di ekwyl e.» 66 Bhii tak, be eezetó, kekoobal dáa be aakebaal evit e. Be é boopyet ekok é ebe e evit e tak elyelepe. Esodja é tak eezenoo menyel, disi tin é ngwoob evit.

28 Dáa dwoo saba nadharj e, kej to melem me dwoo meken me yenga, wo gwaa, Maali moma del Makdala, ne nwyak dhiiti Maali zetó, kebee evit. 2 Dáa be kató é, be kaseka é, bos moo dheegel elyelepe. Fofop e Gherj ngot eedus pe to gwoo, sul é bos, nye eezebinal boo ekok e be nadiyal ebe e evit ne ye e. Bhii tak, nye eezenoo nyel, disi ko ekok e tak. 3 Nye nadi é, ekasepe dáa ngwyes bhi, ekaad be mepum dhaa nyel. 4 Tin, esodja ee nazebaal evit o, moo tin syeela ne bebebwol, be moo tin «gbegbagba» epwak ne bwoo, saa dáa be sa. 5 É di'enek, wo gwaa fofop zokake ne nno náá: «Nàdika ne bwoo, me ne gu náá, bi sarj é Yezu, mot nabemaa é melaaba o. 6 Nye tokape wak. Nye eezegom dáa nye nalée bin é gherj nye nadi, nye dinaa ne nen é di wat e. Dha beeka di be nakel muu'e o. 7 Lelka, tóka, kelee ne bedjikel be náá: “Nye eezegom! Nye eetó, kebwood bin pe Ghalile. Ye é penek e bi aakeboma ne ne.” Bhaadal me kwyl me neelee bin e, ye é yenek.» 8 É di tak wat, boa binok eezewyis to evit, boo zesum kaab. To elyem boo, ye nabe é ne bwoo ne memyaala elyelepe. Boo zokasik kegoola lej pe daa bedjikel e Yezu. 9 É di tak wat, Yezu zokazeboma ne boa binok. Nye ne nno náá: «Me eeswos bin!» Tin, boa binok eezetiila pe dáa Yezu, be eezemet nye é meko, be moo tin ne eduwal nye. 10 Yezu é booke ne nno náá: «Sa bi ààdi ne bwoo. Keleeka ne bon nyaag'am náá, be tó pe Ghalile. Ye é penek e be aakebee me.» 11 Boa binok dinaa é ze, bedhiiti bot to esodja ee naneejaa etep ebaal evit o eezekum pe del. Be moo tin elee eboo beghaa-Zeeb esesee ee nadhaa penek e djas. 12 Bot e nadi ko elo e beghaa-Zeeb o, ne bepaa eYuda zokaseega é kwan. Bhii be nazegwakel e, wo gwaa, be dje esodja binok bete ne epata. 13 Be eezeke ne nno náá: «Bi lee bot e náá: “Bedjikel be ezye é pum, zedjii muu mot'oo, biso é egó.”

Ye kabela tin é, bedhiiti nadi é, ne meso to elyem boo. 18 Yezu é bootiila pe be nadi é, nye é booke ne nno náá: «Ye nabe é, Zeeb eedje me egherj ne mebwala me djas pe to gwoo ne ko bos. 19 Deenek, tóka pe daa bot e membyak djas di ko eko e bos e, da bi é kesa náá, boo djas liigel, da be é di bedjikel bam. Duuka be Zeeb ne din e Seeg, ne Møn, ne Sisim na Dee. 20 Lyoka be, be kelooba ne esesee djas me nalyaal bin e. Tin, bi é waabee náá, mena waadika loog wat melu djas, kekum dwoo bos'ak aabookesi e.» (aiōn g165)

Malak

1 ΕΚΕΝ Ε ΜΒΕΕ Bhaadal dum ne Yezu Klisto, Mōn Zēeb. **2** Dáa ekwyaala di elēē tō mēkana me ngoolet-mekpa ε Zēeb Ezayi náá: «Mam Zēeb é waadhīs ngoola-ngoola yam pe sok bhwoob'ō étep nye neekoobal wō meze. **3** Ye é gwood mot di etuud kō kyee bōs besye di ààbe ne medii ε. Nye nakeke ne bot ε mbyak'ε é náá: “Kooabalka meze ε Ghēḡ! Tuuka nye meze me na looba-looba!”» **4** Tin, Zarḡ Nduuel-bot eezēzye pe kyee bōs besye di ààbe ne medii ε, nyey etuud náá: «Liigka elyem, da bi é kēduwa Zēeb. Tin, Zēeb é waapel mesyem men.» **5** Tin, bot ε kyee dik Yude djas ne bot ε ghaada Yeluzalēm lōōg wat, be eezetō pe daa lē, kēvaa mesyem mōō é mis me bot, ne ēduwa Zēeb tō dii Yulden. **6** Kaad Zarḡ nadi ebōt ε nasaal é, ne mya me boō yaaga kyee bōs besye di ààbe ne medii ε. Nye nabe é ne bhete ket é kuu. Nye nadede é etsemaaka ne ego. **7** Nye nadi elyo medhuu me bot binōk é náá: «Mot di ezye bhii mam ō, nye eedhaa me ne mebwala. Mam aanākwaakobela-belak duu emalal étep ekotii-tiiaḡ ekel ε ekoko be. **8** Mam duu bin Zēeb é pe tō dii. Ye kabe nyey ō, nye aaduu bin Zēeb é tō Sisim na Dēε.» **9** Tin, tō melu menek, Yezu naazēdus pe Nazalet, pe kyee dik Ghalile, nye eezetō pe dii Yulden, étep nye neekēduwa Zēeb pe daa Zarḡ. **10** É ghēḡ nye nadi ewyis tō dii é, wō gwaa, gwoo zebēḡel. Sisim na Dēε eezēsul kō lē tyee eghum. **11** Gwood wat zēgék tō gwoo eke náá: «Wō é mōn'am me dyeebakwyel ō. Bum lyem'am é ne memyaala ēbuepe kō esu ε lō.» **12** É di tak wat, Sisim Zēeb eezetō ne ne pe kyee bōs besye di ààbe ne medii ε. **13** Yezu naazesa tin pe kyee bōs besye di ààbe ne medii ε, melu mekam-mená. Satan naawa nye tō mebhōwal. Nye nadi é tō betit ε dik. Efofop nadi ezeḡwyee nye. **14** Ba melu bhii tak, Zarḡ naazēmētaa é mbok. Tin, ye nabe é, Yezu naazetō pe Ghalile egoola Mbēε Bhaadal Zēeb. Nyey náá: **15** «Éwala Zēeb nakek ε, ye eezekum! Eyōḡ ε Zēeb mōō é ekunaaεpe. Liigka elyem, myaalka Mbēε Bhaadal Zēeb.» **16** Yezu nadi eke mbaka-mbaka ne boō soob na djato-djato ε Ghalile. Wō gwaa, nye zēbee belael ε mēwyet bebá, Simōḡ be ne dhyyeb Andele ela mēwyet tō dii. **17** Yezu eezēke ne nōō náá: «Duka me, me waasa náá, bi di belael ε mēwyet étep emet ε bot.» **18** É di'enek wat, be eezēdhuugal

mēwyet mōō, étep ēdu Yezu. **19** Bhii Yezu nake ba «zii» é, nye eezēboma ne Zak be ne dhyyeb Zarḡ, bōn Zēbede. Be nadi é, mendiindil tō elēēd bōō sela é ēbōḡ, bōō ekoobal mēwyet mōō. **20** Batsa deenek, Yezu eezēdjōō be, wō gwaa, be zēdhuugal sēēḡ'ōō Zēbede ne bot ε mesa me tō elēēd, du nye. **21** Yezu be ne bedjekel be eezēni kō dēl Kapelnaum dwoo saba. Wō gwaa be zēni tō ndjaa mendjaala me eYuda. Nye eezēben gwood elyo mekpa ε Zēeb. **22** Bot ε nadi egwak nye ō nadi edjoka kōkō mbi yenek lyoa mekpa ε Zēeb. Eteε náá, nye nalelyo é, ne eghēḡ, àākabe dáa begħar ε mekana me etsi ε Moiiḡ di ezezye ne elelyaal be sok ε. **23** É di tak wat, tō bot ε nadi tō ndjaa mendjaala me eYuda ō, ye nabe é ne dhiiti mot mbee sisim nadi dhedhek nye ō. Wō gwaa, nye zēkyeeb náá: **24** «Haa! Mena é ne yaa tēp, Yezu, mot Nazalet? “Iyee!” Wō zye é zetwak bis é? Me ne gu náá, wōy é Mot na Dēε Zēeb nadhis ō.» **25** Wō gwaa, Yezu zēbhem nye elyēlepe. Nyey náá: «Dia gwyem, wyisa tō nyel mot'ak!» **26** Mbee sisim zokazēdheeg mot'enōk elyēlepe. Bhii tak, nye eezēwyis tō lē ne boō tsim. **27** Bot djas naadjoka elyēlepe, bhii tak be mōō djinēl pak'ōō: «Nwyak é nwyaa kwaambi kōkō lyoel di elyo ne eghēḡ djas'aak? Nye é ne eghēḡ ne ghwyil ēbatake ne embee esisim náá, be wyis, bōō batagwak nye, da é wyis!» **28** É di tak wat, dēk din ε lē zokakē kō kyee dik Ghalile djas. **29** Wyisa Yezu nawyis tō ndjaa mendjaala me eYuda ε, be eezetō pe ndjar ε Simōḡ ne Andele, be nabe é, be ne Zak zēnōō Zarḡ. **30** Be kabala tin é, tsi ε Simōḡ yii moma «kpop» ne mekosa ndjaasi. Kuma nye nakum ε, be eezēlēε nye. **31** Yezu zetiila pe daa lē, bhii tak, nye eezēmalal kō lē. Nye eezēmet nye é mbō, wyel nye. É di tak wat, mekosa eezēsi tō lē. Tin, tsi ε Simōḡ eezēwyel, nye mōō zēbe be. **32** Bikoko, dwoo eezēsila, wō gwaa, bot ε dēl zokazyε ne bot ε mebé membi ne membi, dōō ne bot ε embee esisim nadi edhedhek ō. **33** Bot ε mel djas zokazēmaala é ēbe ε ndjaa nye nadi é. **34** Tin, Yezu naazetsik bete ne membel membi ne membi nazye ō, nye naabaasō embee esisim tō bedhiiti. Tin, nye nabe é àābet náá, embee esisim gheelii, etēε náá, be nadi egwyák nye. **35** Tō ghooghōm mēlem me yak elu, Yezu eezēkuud tō pe kyee bōs besye di ààbe ne medii ε, étep ekedjaala Zēeb. **36** Simōḡ ne bot ε nadi be ne be nōō ō eezetō kesaa nye. **37** Bhii be nakabela nye ε, be eezēke ne ne náá: «Bot djas ēpesaa wō.»

38 Nye eezebboza ne nɔɔ nɔɔ: «Djhokaka pe yii mel etee nɔɔ, ye goka é me kegoola mekpa e Zeeb penek etee nɔɔ, me nazye é étep tak.» 39 Bhii tak, Yezu zokake kɔ kyee dik Ghalile djas, egoola mekpa e Zeeb tɔ mendjaa me mendjaala me eYuda ne esɔ embee esisim tɔ bot. 40 Dhiiti mot nadi ne ebé e zezam ɔ, zokazetiila pe daa le, kwyit meboɲ si, zedjaala ne ne nɔɔ: «Me ne gu nɔɔ, wɔ é ne ghwyil etsik me, lyem'ɔ é kwyel ɔɔ, étep me neebula nyel deé.» 41 Wɔ gwaa, ghoɲ zemet Yezu elyelepe. Nye eezeseeb mbo, met nye, nye eezeke ne ne nɔɔ: «Me eekwyel! Tsaka.» 42 É di tak wat, ebé e zezam zokasi é nyel mot'enok, nye moo deé. 43 Bhii tak, Yezu é boozeswaal mot'enok é di tak wat. Tin, nye é boozedul nye melo elyelepe. 44 Nye eezeke ne ne nɔɔ: «Gwaka me enyɔɔpe! Sa wɔ ààlee mot sa dhaa wak e. Tɔ kelyaal nyel'ɔ pe daa beghaa-Zeeb, da wɔ é kedje ebuwa e betit dɔɔ Moiiiz nake e, étep elyaal ne bot nɔɔ, wɔ eetsak.» 45 Mot'enok eezetɔ, nye ààpakadi gwyem. Nye moo lee ne bot egba ne egba sa dhanj e. Kɔ esu e tak, ye nabe é, ye naalyel ne Yezu nye tuula kɔ del. Nye nazokadi é pe tɔ kyee bos besye di ààbe ne medii e. Bot nadi edus pe ekyee sis, zye pe daa le.

2 Ba melu bhii tak, Yezu eezebula pe Kapelnaum. Dɔɔ bot nagwak nɔɔ, nye é pe ndjanj e, 2 wɔ gwaa zukamwaa ne mot zeseega kɔ ebeseé. Mebu me bot saa-sanjak di esee metel. Bot kum-kumak pe ebe e ndjaa. Tin, Yezu nabe é, elyo bot mekpa e Zeeb. 3 Bedhiiti bot zokazyé ne mot ngot, nye nabe é, nye eezesɔɔb ne ebé. Bot ená é nabyaal nye kɔ mwaala. 4 Dɔɔ edhuu e bot nadi ebuepe, ààbe ne ze ekpaa étep be neekeneg nye si meko e Yezu e. Wɔ gwaa, bot binok zokazetuu elen kɔ mii ndjaa, be eezesil mwaala mot ebé e tak. 5 Dɔɔ Yezu nabee edum e koɲ e bot e nazye ne mbel tak ɔ, nye é boozeke ne mot nazesɔɔb ɔ nɔɔ: «Mon'am, mesyem mɔ epelel.» 6 Bedhiiti beghanj e mekana me etsi e Moiiiz nadi mendiindil tin ɔ, nabe é, be moo ne bete ne esiiza tɔ elyem bɔɔ. Bɔɔ nɔɔ: 7 «Mot'ak lii deenek étep yé? Nye epebyasal Zeeb, etee nɔɔ, mot tok ne ghwyil epel mesyem me sɔ mot, bhii Zeeb nye emet.» 8 É di tak wat, Yezu naagu esiiza bɔɔ. Nye é booke nɔɔ: «Étep yé bi di ne mbi yenek egeka? 9 Eye di elyel ne nen, eke é ne mbel nɔɔ: “Mesyem mɔ epelel”, “ooho” neghu eke é nɔɔ: “Wyela, gheea

mwaala yɔ, da wɔ é ke”?» 10 Ye goka é bi gu nɔɔ, Seɲjele Mon Mot é ne ghwyil epel mesyem me bot e bos.» Bhii tak, nye eezeke ne mot nadi sɔɔba ɔ nɔɔ: 11 «Me ke é nɔɔ: Wyela, nɔɲa mwaala yɔ, da wɔ é sik pe ndjanj'ɔ!» 12 É di'enek wat, bot djas «dhuuu» ne mis é nyel'e, mbel eezewyel, gheé mwaala ye, zenɔɔ nyel tɔ. Bot djas naadyeebadjoka. Bhii tak, be moo duwal Zeeb é ekeke nɔɔ: «Mena dinaa ààpaabee kɔkɔ yak sok!» 13 Yezu eebaazesik mbaka-mbaka ne boo soob na djato-djato Ghalile. Bot medhuu-medhuu nadi ezye pe daa le. Tin, nye elyelo be mekpa e Zeeb. 14 Dɔɔ nye nadi edhanj e, nye é boozebee Levi, mon Alfe, ndiindil é di mesa me. Nye nadi é, nɔɲel epata e lapo. Yezu eezeke ne ne nɔɔ: «Dua mel!» Tin, «ngbat», Levi eezewyel, nye eezedu nye. 15 Bhii tak, Yezu eezetɔ, kedé edee pe ndjanj e Levi. É di tak, ye nabe é ne bete ne benɔɲel e epata e lapo, ne bot e mesyem, etee nɔɔ, kwaambi bot binok nadi edudu nye ebuepe. Dɔɔ ne bedjekel e Yezu pe nadi é tin. 16 Beghanj e mekana me etsi yii eFalizye, nadi ebee dɔɔ nye nadi de edee é di wat, be ne bot e mesyem ne benɔɲel e epata e lapo e. Be é boozedji bedjekel be nɔɔ: «É tep yé nye di de edee é di wat be ne benɔɲel e epata e lapo ne bot e di ne mbee mefulu ɔ?» 17 Yezu naagwak dɔɔ be nadi elii e, nye é boozeke ne nɔɔ nɔɔ: «Bot e di menyel enyɔɔpe ɔ, tok ne gwyes ngwomel bot étep nye neegwom be. Ye é membél e di ne gwyes me gwoma me. Me nabe é ààzye zesaa bot e epiki. Me nazye é zesaa bot e di egu nɔɔ, be é bot e mesyem ɔ.» 18 Dhiiti dwoo, bedjekel e Zanj, be ne eFalizye nadi etsi edee étep mendjaala. Tin, bot naazedji Yezu nɔɔ: «Étep yé bedjekel e Zanj ne yii eFalizye di etsi edee, bɔ kadi é, ààtsi?» 19 Wɔ gwaa, Yezu zokabɔɔza ne nɔɔ nɔɔ: «Bi nakobee sok paa nɔɔ, besɔ e mwaaz tsi edee é dwoo ebá, dhi be di loog wat ne mwaaz, mot paazyé, zeba moma ɔ? Mam ààbee. 20 Éwala e tak é waakum, é sok ye aadi nɔɔ, mwaaz mot zye zesa ebá ɔ aadisaa tɔ loo ɔ. É di tak é be aatsi edee. 21 «Ye tok ne mot aanyaa pes bes kaad étep ekoobal bet kaad ne ye. Wɔ sa deenek ɔɔ, é sok wɔ aagwyii kaad tak e, bes kaad e waanyaa bet kaad, da é bek elen e tak. 22 Ye tok ne mot aawa bes menyok tɔ bheeb na mwa, etee nɔɔ, ye wyl ɔɔ, menyok é ne ghwyil é ebo bheeb, da mot é su menyok, su dɔɔ ne bheeb. Ààbe! Ye ààgoka deenek etee nɔɔ, menyok me na bes goka é tɔ ebes e bheeb.» 23 Dhiiti dwoo saba,

Yezu be ne bedjekel be nadi edhaa to pyeeb kòkò mbi bhek bhusa di edjóóaa ble ε. Bòò kuku kyeed, bedjekel be nadi ebók meẓem me tak enyuraj. **24** EFalizye zeke ne ne náá: «Beea etep ee be di esa dwoò saba ε, ye ààpadjeaa be ze náá, be sa deenek.» **25** Yezu eezebòóza ne nòò náá: «Bi dinaa ààpaalaa dáa Dhavid nasa é sok be ne bot be nadi to mezuk, ààbe ne sa dek ε? **26** Be naani to ndjaa Zeeb, tó, kedε emapa ee nakanjaa Zeeb ye ε. É ghej tak, ye é Abiyataad é nadi boo ghaa-Zeeb. Ye nakoozodi náá, etsi lee é náá, mot di egoka ne ede emapa binek o, ye é ghaa-Zeeb. Tin, mekoozi Dhavid naade ye, bhii tak, nye naanoo yak kyeε, dje bot ε nadi egyee ne ne o.» **27** Yezu zokabaazeke ne nòò náá: «Zeeb nasa dwoò saba é, étep bot, ààkabe náá, nye nasa mot é étep saba. **28** Étep tak é Seenjele Mòn Mot é di kukuma dwoò saba.»

3 Bhii tak, Yezu eebaazesik to ndjaa mendjaala me eYuda. To tak, ye nadi é, ne dhiiti mot ngot ne mbo soobela. **2** Bot moo tinaak «dhuuu» ne mis é nyel ε Yezu egwyak neghu nye waatsik nye é dwoò saba, étep be neepit nye. **3** Yezu eezeke ne mot na mbo soobela yenok náá: «Wyla, dhal Tyarja tetel kuku ebwak.» **4** Nye eezedji edhuu ε bot ε nadi tin o: «Tò etsi, eyé di egoka ne esael dwoò saba, enem esa “ooho” embee esesεε?» Tin, bot djas moo tinaak «mòò», ààbòóza nye. **5** Yezu eezebulal mis, gwyák be ne ebuk to lyem, nyel tyak nye «wòyòj» ne mbi yenek melyel me elyem me bot ε tak. Nye eezeke ne mot tak náá: «Seeba mbo'o.» Nye eezeseeb mbo'e, wo gwaa, mbo'e tak zεsekel bula enyòpe. **6** EFalizye eezewyis to ndjaa mendjaala me eYuda. Tin, be eezeseεga ne bot ε zεεga mekoozi Elood. Be ne be nòò é boozeni é boob, étep edjek dáa be aasa étep be neegó nye ε. **7** Yezu ne bedjekel be eezetó mbaka-mbaka ne boo soob na djato-djato Ghalile. Wò gwaa, zukamwaa ne mot zedu nye. Bot ε tak nadudus é pe kyeε dik Yude ne pe Ghalile, **8** del ε Yeluzalem, pe kyeε dik Idhume, pe kyeε dik yii kyiid dii Yulden, zenoo pe kyeε dik Tiid ne Sidon. Be nadi ezye medhuu-medhuu etεε náá, be nabe é egwak menduk me sa nye nasa ε. **9** Dáa nye naadi etsik membεl ebuepe ε, bedhiiti nasuu é, be ghaaga nye é nyel, étep bòò bemet neemet nye ne membo mào, be neetsak. Tin, Yezu é booleε ne bedjekel be náá, be nòò nye dhiiti elεed étep nye neeni to tak, é kaab náá, bot ezekebila nye é nyel. **11** É sok bot ε

embee esisim nadi edhedhek o, nadi ebee nye ε, be nadi ekwyit mebon si, si meko me, é etsim náá: «Wò é Mòn Zeeb!» **12** Yezu é bozelyak be elyεlepe náá, be nàsa náá, bot gu mbi mot nye nadi é. **13** Bhii tak, Yezu eeezbyet kò etsok. Nye eedjóò bot ε nye nasée o, wò gwaa bot ε tak zokazyε pe nye nadi é. **14** Bhii tak, nye eezetó to sama yoo bot ε lwoma kam ne bebá yii nye aadi egyee ne nòò ε, étep nye neekyeed be, be kelyo bot mekpa ε Zeeb, **15** dòò ne edje be eghej εso embee esisim. **16** Beeka min me bedjekel kam ne bebá tak e: Simon, mot Yezu naget Pyeεd o, **17** Zak ne mòn nyeεg Zarj, bòò djas bòn Zebede. Yezu naget be din ε «Bhoanelghes» ye kwyl elεε é: bot ε di dáa ndum bhi o. **18** Andele, Filip, Bhaatelemi, Matye, Toma, Zak mòn Alfe, Tade, Simon mot di to edhuu ε eZelot o, **19** zenoo Yudas Iskaliot, mot naka Yezu gha o. **20** Bhii tak, Yezu eezesik pe ndjaa. Wò gwaa zukamwaa ne mot zelwood kò ebesεε, ààbe ne dáa be ne bedjekel be de edee. **21** Dáa bot ε mebyel me nagwak deenek ε, wò gwaa, be ghεε, tó, kesaa nye, be neebula ne ne etεε náá, to elo bòò, be nadi egek ε náá: «Yezu epebé myan.» **22** Begharj ε mekana me etsi nadus pe Yeluzalem o, moo tin eke pak'òò náá: «Nwyak é leega ne Belzebul, kukuma embee esisim djas.» Bòò náá: «Ye é kukuma embee esisim ε di edje kòkò yak mbi mebwala me nye di εso embee esisim ne ye ε.» **23** É di'enek, Yezu eezedjóò be. Nye eezelii ne nòò to kana. Nyeε náá: «Satan é ne ghwyil εso nyel'e nye emet é? **24** Ye be náá, mesa me bot ε eyonj ε wat é ewaya pak'òò o, eyonj ε tak aanàkwaadi. **25** Baabela náá, bòn bil wat ε di egena pak'òò o, bil tak aanàkwaadi. **26** Ye kwyl elεε náá, Satan é twak nyel'e nye emet o, mebeke'enek to eyonj ε le, tin, nye aanàkwaabaabe ne ghwyil, esi ε le'enek. **27** «Ye tok ne mot di ne ghwyil eni to ndjaa mot menyan, da é nòò esa be, ye be náá, nye dinaa ààpaamet nye sok, da é kol nye membo ne meko o. Tin ε, nye aadjala ne εnòò esa ε ndjan'ε djas, da nye é wyis, tó. **28** Tseεtse ne tseεtse, me lee bin é náá: Mesyem me bot djas é ne ghwyil epelaa, ye nakoozodi ebyas djas be byasal Zeeb ε ne mesyem mào djas. **29** Ye kabe náá, mot eebyasal Sisim na Dee o, nye aanàkwaapelaa, etεε náá, yenek é syem na kòm-kòm.» (aiōn g165, aiōnios g166) **30** Yezu nalii ne nòò deenek é, etεε náá, be nadi eke náá: «Ye é mbee sisim ε di to le.» **31** Nyeεg ε Yezu ne bòn nyeεg eezekum, be eezetyaa pe kel, ààn to ndjaa. Bhii

tak, be eezelwom mot, nye kedjoo Yezu. 32 Etee náá, zukamwaa ne mot nadi é mendiindil nye kuku ebwak. Wo gwaa, be zele ne ne náá: «Nyooog ne bedhyeeb bo, zenoo bekel bo é pe kel. Be epesaa wo.» 33 Tin, Yezu eezebooza ne noo náá: «Nyaag'am é ze? Da bon nyaag'am é kabe beze?» 34 Wo gwaa nye bulal mis, gwyák edhuu é bot binok djas. Nye é booke náá: «Beeka nyaag'am ne bon nyee bam di wak e. 35 Etee náá, mot di esa ekwosak é Zeeb o, nye é di mon nyaag'am, kel'am ne nyaag'am.»

4 Bhii tak, wo gwaa Yezu baazeni elyo bot mbaka-mbaka ne boo soob na djato-djato Ghalile. Wo gwaa zukamwaa ne mot zeseega tin, nye é boozeni to dhiiti eleeed. Nye eezenoo nyel, disi. Eleeed nadi é to dii, bot kadi é pe kyiid é ngwoob dii. 2 Nye naalyo be bete ne melyo to ekana. To dhiiti kana, nye naake ne noo náá: 3 «Gwakeka! Dhiiti dwoo mot ngot naatò pe pyeeb'e, kesos bhek. 4 Dáa nye nadi esos bhek é, kyee bhek wat nakwyit é, é gba, wo gwaa, enen zokazyé, zede ye. 5 Yak kyee bhek kakwyit é, ko bat ekok. Aakoboya deenek, mebhék eezekwyil etee náá, di tak nadi é, ne ba bim ebos. 6 Bhii tak, gwyee na "ghe-ghe" zekéza ko mebhék menek, wo gwaa djas zesye etee náá, ekanal e tak nabe é àani to bos edimepe. 7 Dhiiti kyee bhek nakwyit é to engwyinini. Engwyinini binek wyee, kala ko mbee mebhék, àabe ne dáa mebhék wyee enyoepe. Mebhék kadi é, àawum. 8 Tin, dhiiti kyee bhek nakwyit ko mbee bos o, naakwyil enyoepe, wo gwaa, ye kwyil mezem. É kwos wat, bhum mekam-melel, é yak kwos bhum mekam-meten ne wat, é dhiiti kwos bhum dhet.» 9 Bhii tak, Yezu zeke ne noo náá: «Ye be náá, bi é ne melo me egwak oo, gwakeka enyoepe!» 10 É sok be nadi be ne Yezu boo be emet é, bot é nadi egyee ne Yezu o, zenoo bedjekel be kam ne bebá, naazedji nye esuk é ekana binek. 11 Wo gwaa, nye zebooza ne noo náá: «Biyo, bi eezedjeaa etson egu é esuk é Eyon é Zeeb. Ye kabe beso bin o, be gwak ye é to ekana. 12 Deenek, «Be é ne ghwyil egwyák ne mis, àabee. Be é ne ghwyil egwak ne melo, àamet sa ye di ekwyel elee é, é kaab náá, be é zekébula dum ko ne Zeeb, da be é bela epelak é Zeeb!» 13 Bhii tak, nye eebaazeke ne noo náá: «Bi àatiibal esuk é kana yak enyoepe? «Aah» bi aagwak esuk é bak bedhiiti ekana dáa? Gwakeka esuk é tak: 14 Sosel mebhék kesos é mekpa é

Zeeb. 15 Bedhiiti bot é dáa mebhék me di é ngwoob egba é di mekpa é Zeeb kwyit o. Ne egwak é be zogwak é, Satan eelezye, zenoo be mekpa me tak to ebhum elyem boo. 16 Tin, ye é ne kyee bot é di dáa mebhék kwyit ko bat ekok o. Dáa be gwak mekpa é Zeeb é, wo gwaa, be myaal ne memyaala djas. 17 Tin, be àabet náá, mekpa me tak gheeni be enyoepe to ebhum elyem, be àawa zii ebuepe. Tin, mezuk ne metiga é tuula be ko esu é mekpa é Zeeb oo, eliig é loo Zeeb ko àaboya. 18 Bedhiiti to loo gwak mekpa é Zeeb é dáa kyee bhek nakwyit to engwyinini é. Ye é bot é di egwak mekpa é Zeeb o, 19 tin, esiiza esa é bos'ak, ewyeeb é mevu, ne egwyee é esonok mbes é di enyal mekpa é Zeeb to elyem boo. Tin, ye kadi é, àadjé bhum. (aiñ g165) 20 Bedhiiti bot kadi é dáa mebhék me kwyit ko mbee bos o. Ye é bot é di egwak mekpa é Zeeb, myaal ye ne lyem wat, da be é ke dáa Zeeb di ekwyel é. Tin, be waadjé bhum ebuepe, yak mekam-melel, yak tak mekam-meten ne wat, yak dhet.» 21 Wo gwaa, Yezu baazeke ne noo náá: «Mot é ne ghwyil zye ne lama, da nye é butal si bhwa, neghu enoo ye, da é wa pe si gon e? Ye neegaa é pe ko teeg, etsal é? 22 Ye tok ne sa eso aadi àanyen é mwos dwoo. Esa é meso djas aadi é, nyen é gwyé. 23 Beeka melo min, ye be náá, bi é ne melo me egwak oo, gwakeka enyoepe!» 24 Bhis yenek, Yezu baazeke ne noo náá: «Dika ne etson dum ne étep djas me di elee bin é! Dáa bi di edum ko ne Zeeb é, é di tak wat, nye waabil bin egu. Nye aalwoodal bhwan'en é dáa bi di elwoodal bhwa beso bin é. Tin, nye aalwoodal bin ye ebuepe. 25 Etee náá, ye é mot aadi ne ba bim sonok o, be aabil nye dhiiti. Ye kabe mot di àabe ne sonok o, nye aanákwaabela sonok. Ba bim nye aadi ne ye é, ye waadekaa djas.» 26 Wo gwaa, Yezu baazeke náá: «Beeka sa di enyel ne Eyon é Zeeb é: dhiiti mot zokakemwam mebhék é bos. 27 Bhii tak, nye eezesik. Nye nakoozodja go é pum, neghu nye kadi é dwooz, mebhék epekwyil ne ewyee to pyeeb. Nye ààgu dáa di esee penek é. 28 Kabela tin é, mbee bos é di esa náá, mebhék menek kwyil ne ewyee enyoepe. Kan etuu é bos, zye, kum le, bhii tak zedje mezem me na bes, batadje bhum mebhisa. 29 Tin, é di ye aakabe náá, bhisa eezesok é, nye kazye é ne elando, zekan mesa me edis bhisa tak.» 30 Wo gwaa, Yezu baazeke náá: «Eyon é Zeeb aakoa ne yaa mbi sa? To yaa kana mena aadjala ne etel Eyon é Zeeb? 31 Eyon é Zeeb é dáa bhek le di edje bhum di edjóaa

mutaad e. É sok be di ebe ye to bos e, nye eedhaa mebhək djas kə bos ne metool. 32 Tin, ye be náá, nye eebəaa ɔ, nye waakwyil, mewyee me é dhaa ele ee di to mɔɔ bok e djas. Nye waakwyil boo eleé djala náá, enen lóo mek mɔɔ kə ebhuuz e tak.» 33 Deenek, ye é to kəkə mbi ekana binek e Yezu nadi lelyo bot. Nye nalelee be, yii baadjala ne emet esuk e tak e. 34 Nye nabe é àálii ne bot, ààbe ne kana to sa nye di ekwyel eleé e. Ye kabe é sok nye nadi be ne bedjekel be, bɔɔ be emet e, nye nadi eleé be mesuk me ekana binek djas. 35 Bikoko dwoo tak wat, Yezu eezeke ne bedjekel be náá: «Djhooseka pe yii kyiid boo soob na djato-djato.» 36 Be eezelik edhuu e bot binok, bedjekel eezetɔ sama wat ne Yezu to boo eleéd. Tin, bedhiiti mēlēd nadi é, é ngwoob'ɔ. 37 Ààbɔya deenek, kaseka é boo ghuu elyelepe eezekan, ghulal tak eegheé ebhyeeb e medii kēza é eleéd, eleéd moo tin eni medii, kesa ye aalwood-lwooda. 38 Yezu, pe esik e eleéd, nye nadi é, é gɔ, lo kə boola. Bedjekel be zokazədjem nye ne etsim. Bɔɔ náá: «Lyool, mena é di esikaa. Ye ààgwyák wɔy é?» 39 Tin, Yezu eezədjem. Bhii tak, nye eezəlyak ghuu. Nyey ne dii náá: «Sila ghulal'ɔ. Dia gwyem!» É di'enek, ghuu eezesila, bhwak moo tin «kup». 40 Bhii tak, Yezu eezeke ne bedjekel be náá: «Étep yé bi di ne kɛɲ? Bi ààdum koɲ ne Zeeb é?» 41 Ye nabe é, bwoo naasa be elyelepe, be moo djinel pak'ɔ náá: «Nwyak é nwyaa kwaambi mot di náá, dɔɔ ne ghuu ne boo soob na djato-djato epegwak nye'aak?»

5 Yezu be ne bedjekel be eezesee pe yii kyiid boo soob na djato-djato Ghalile tɔ pe kyee dik Ghadasa. 2 Daa nye nadi esul to eleéd e, kaseka é dhiiti mot edus to mevit, ezye esaa tyee nye aaboma ne ne. Embee esisim nadi edhek mot tak. 3 Mot tak nadidi é to mevit. Nye nabe é ààbe ne mot aakwak emet nye, étep be neekol nye ne ekel e ghwooz. 4 Eteé náá, sok, ye nabe é, nye eewaaa meko é mbwak ne ekolaa nye membo ne eghwooz, nyey zokabwak mbwak, dɔɔ ne bwak eghwooz. Ye tok ne mot aakwak emet nye. 5 Melu djas, mwos ne pum nye nadidi é to mevit ne kə metsok, é tsitsim ne ebaal e nyel'e nye emet ne mekok. 6 Etsetaepe nye nadi é, nye eezebee Yezu, wɔ gwaa, nye sum kaab, zeghaaga si, si meko me meboɲ si. 7 Nye eezetsim elyelepe náá: «Me sa wɔ yé, Yezu, Mɔn Zeeb Mekaake? Me epedjaala ne nɔ ne din e Zeeb, nātɔwaka me!» 8 Nye nadi eke deenek é, etee náá, ye

nabe é, Yezu naake náá: «Mbee sisim, wyisa to mot'ak!» 9 Wɔ gwaa, Yezu zokazədjɛ nye: «Din e lo e yé?» Nye eezəbɔɔza ne ne náá: «Din e lam é “Mekom-mekom” etee náá, bis ne bu.» 10 Tin, nye eezədjala ne Yezu elyelepe náá: «Nàso bis etsetaepe ne kyee dik'ak!» 11 É di tak, ye nabe é ne boo esay e beghwyee nadi egɔɔ kə metsok menek e. 12 Embee esisim eezədjala ne Yezu, bɔɔ ne ne náá: «Kyeeda bis to beghwyee bak. Leea náá, bis ni to menyel mɔɔ!» 13 Yezu zokazemyaal be ye e. Tin, wɔ gwaa, be zewyis to mot'enok, ni to esay e beghwyee binok. Be nadi é, ebuepe tyee beghwyee bemil ebá. Bɔɔ djas zesul etsok pe be nadi é, ne ekaab. Wɔ gwaa, be zeges, keghaaga to dii. Bɔɔ djas si na «bheee». 14 Bot e nadi ebee edjema binek djas ɔ, zokasik ne ekaab, kelee bot kə del ne to epyeeb. Tin, wɔ gwaa, bete ne bot zokazyee, zebbe sa nasael e. 15 Be eezekum pe kyee Yezu nadi e. Tin, bɔɔ zokazəbee mot embee esisim mekom-mekom nadi edhedhek ɔ, ndiindil ne ekaad é nyel. Nye nabe é nyel enyɔepe. Wɔ gwaa, bwɔɔ zemet bɔɔ djas. 16 Bot e nabee edjema binek djas ɔ, moo tin ebaɲa bot dāa mot na embee esisim mekom-mekom natsak e, ne dāa beghwyee nakeghaaga to dii e. 17 Étep tak, be é booədjala ne Yezu, bɔɔ ne ne náá: «Dusa kə kyee dik'es. Tɔa pe kyee sis.» 18 É gheɲ Yezu nadi eni to boo eleéd e, wɔ gwaa mot embee esisim nadi edhedhek ɔ zeke ne ne náá: «Me kwyl e, me di sama wat ne nɔ.» 19 Tin, ye kabe Yezu ɔɔ, nye nabe àakwyel. Nye é booke ne ne náá: «Sika pe ndjan'ɔ, pe daa bot bɔ, da wɔ é lee be enem ne embee Gheɲ sa dum ne tsik'ɔ e, ne dāa nye gek wɔ ghoɲ e.» 20 Mot'enok eezetɔ, nye moo tin ekelee kə eghaada kam nadi pe kyee dik'enek e, dāa Yezu natsik nye e. Bot djas nadi egwak nye ɔ naadyeebadjoka. 21 Yezu eezəbula pe yii kyiid dii to eleéd, wɔ gwaa, zukamwaa ne mot baazeseege é ngwoob'e. Tin, nye nadi é, é ngwoob boo soob na djato-djato. 22 É di'enek, ye nabe é ne dhiiti kukuma ndjaa mendjaala me eYuda, din e le nabe é Yayilus. Dāa nye nabee Yezu e, nye eezekwyit meboɲ si, si meko me 23 é djaala ne ne, é basal náá: «Mɔn esyes e lam epebé elyelepe. Mendjaala mam é náá, wɔ zye zekel membo kə le étep nye neetsak, da nye é baadi ne tsik kə bɔs!» 24 Yezu eezetɔ be ne ne, zukamwaa ne mot é du nye, bak é tuma nye é nyel ne etiidal nye. 25 To edhuu e bot binok, ye nabe é ne dhiiti moma ghiya nadi ekekek nye é nyel boa, ààbe ne etsek

o, ebé e tak naasa ne ne tyee membu kam ne ebá. 26 Ye nabela é, nye naazeke ne ebé e tak to mendjaa me megwoma ebupe, epata si nye «pum», nyey àatsak. Yenek djas nakegheghe nye ebé e gheea. 27 Dáa moma yenok zegwak menduk e Yezu e, nye eezeni to edhuu e bot binok, nye moo du Yezu bhii korj, nye eezemet kyee egho e kaad e Yezu wat 28 etee náá, nye nabe é, nye naake to lyem'e náá: «Me zomet kaad'e o, me epetsak!» 29 Tin, meta nye zomet e, é di tak wat, nye eezebe náá, nye eetsak. Ghiya eezekat ekwyil nye. Nye moo é ne nyel enyope. 30 É di'enek wat, Yezu zegu náá, dhiiti mebwala eewyis to le. Nye eezeliig to edhuu e bot binok, wo gwaa, nye dji be náá: «Eze met me é kaad?» 31 Bedjekel be zokaboza ne ne náá: «Wo eebee yak kwaambi zukamwaa ne mot di etiidal wo'aak, bedhiiti é tuma wo é nyel'aak, da wo é baadji náá: “Eze met me é kaad?”» 32 Tin, Yezu eezeliig mis, nye moo gwyák é ngwoob'e, étep nye neebie mot sa deenek o. 33 Moma tak «gbegbagba» ne bwoo, étep nye nadi egu sa nye nasa e. Nye eezekwyit meborj si, si meko e Yezu, nye eezemyaal. Bhii tak, nye eeleé dáa ye nasael e, djas. 34 Wo gwaa, Yezu zebooza ne ne náá: «Esys e lam, edum e korj e lo ne Zeeb eetsik wo. Tóa enyope, wo eezetsak.» 35 Tinaak, Yezu dinaa elii, bot eezedus pe ndjarj e kukuma ndjaa mendjaala me eYuda, zelee Yayilus náá: «Esys e lo eezepoka, nakabaadhek lyoel.» 36 Yezu nabe aabis sa be nadi elii e. Nye é boozeke ne kukuma ndjaa mendjaala náá: «Nàbem ba. Duma korj ne Zeeb!» 37 Tin, nye eezelu bot djas náá, be nàdu nye. Nye nató é, be ne Pyeed, ne Zak be ne mon nyeeeg Zarj. 38 Be eezekum pe daa kukuma ndjaa mendjaala me eYuda, bela tin bhwak metetel ne megwe, ne etarjal ne etsim. 39 Nye eezeni to ndjaa. Bhii tak, nye eezeke ne noo náá: «Yak é yaa kwaambi etap ne megwe? Mon àapagwe. Nye é, é go.» 40 Wo gwaa, bot go nye. Nye eezewyisal bot djas pe kel. Nye nakalik to ndjarj é, be ne seeg, ne nyeeeg mon, zenoo bedjekel be. Be eezeni to dherj mon tak nadi e. 41 Nye eezemet nye é mbo, nye é booke ne ne náá: «Talita kumi!» Ye kwyel eleé é náá: «Mon moma! Me lee wo é, wyela!» 42 É di tak wat, mon moma yenok eezewyel, nye moo ke. Nye nabe é ne membu tyee kam ne ebá. Tin, ye nabe é, bot naadyebadjoka elyelepe. 43 Yezu eezelyak be náá, be nàlee bot. Bhii tak nye é boolwom be náá, be dje mon tak edee e dek.

6 Yezu eezedus pe nye nadi e, nye eezetó sama wat be ne bedjekel be pe Nazalet ghaada nye nawyee ko tak e. 2 Dwoo saba, nye nadi elyo bot to ndjaa mendjaala me eYuda. Zukamwaa ne mot nadi tin o naadyebadjoka ebupe. Boo ekeke náá: «Yak é yaa kwaambi elyo e bot? Eze dje nye mbi yak etsoj ne endem e mebwala me nye di ne ye'aak? 3 Ye tok nyey di salpande, mon Maali, mon nyeeeg e Zak be ne Yozes, ne Yude, zenoo Simoj é? Bekel tok wak mena ne be noo?» Yenek djas naasa náá, nye di tyee boo ebek dum ne noo. 4 Wo gwaa, Yezu zebooza ne noo náá: «Ngooel-mekpa e Zeeb dyeebaduwala é, pe kyee sis, àabe pe ko del e nye nabyel ko tak e, neghu to ndjarj'e ne to bil'e.» 5 Tin, nye nabe é àasa dhiiti ndem mebwala, bhii nye nazokel bedhiiti membél membo da be é tsak e. 6 Nye nadi edjoka dáa bot e del e le nadi àadum korj ne ne e. Bhii tak, Yezu naazeke elyo bot mekpa e Zeeb ko mel me nadi é ngwoob del e le e. 7 Nye eezedjoo bedjekel be kam ne bebá, nye eezekyeed be bebá-bebá. Wo gwaa, nye zedje be egherj ko embee esisim. 8 Nye eezedje be tsi náá: «Sa mot àanoo sonok wat, nye neetó ne ye medjorj. Bi zotó é, ne sek. Sa mot àanoo mapa, àanoo ekoo, àanoo-norjak meea to mengwe men. 9 Botka bemepapa. Sa mot àanoo dhiiti kuwa étep ekeswoola penek.» 10 Nye eebaazeke ne noo náá: «Bi é kum dhiiti di o, dika to ndjaa bi aasulal e. Dika é di'enek kekum dwoo bi aadus tin e. 11 Bot e di'epé náá, bi nàsulal pe daa loo o, neghu be kapée egwak bin o, kpaaka yebo, da bi é kut be piib di é meko min e. Ye aadi é, tyee mwana étep embee esesee boo.» 12 Bedjekel eezetó, kegoola ne bot djas náá, be liig elyem. 13 Boo zokaso bete ne embee esisim. Bete ne membél naatsak, bhii be nadi eloob be mul e. 14 Ghuna ye nabe é, Mekoozi Elood naagwak menduk e Yezu etee náá, dék'e nabe é, ye eezedjala mel djas. Bedhiiti bot nadi ekeke é náá: «Zarj Nduuel-bot naagwe, gom. Étep tak é nye di esa bete ne yenek endem e mebwala.» 15 Bak náá: «Ye é ngooel-mekpa e Zeeb, Eli!» Yak kyee bot náá: «Ye é ngooel-mekpa e Zeeb, dáa dhiiti ngooel-mekpa e Zeeb na mwala!» 16 Dáa Elood nagwak sa bot nadi elii-lii ko esu e Yezu e, nye é boozeke náá: «Ye be Zarj o, ye nabe é, me naazelwom náá, nye tsakaa, nyey é baagom!» 17 Ne tseetse ye nabe é, Elood naalwom náá, be met Zarj kol nye é membok ko esu e Helodhiaad, mwaa tel, Filip, nye nadek o. 18 Etee náá, Zarj

naake ne Elood náá: «Ye ààgoka náá, wò dek mwaa mon nyoog!» 19 Helodhiaad nadi ebhina Zarj elyelepe. Nye nadi esaa dáa nye aasa étep nye neego nye. Tin, nye nabe é, ààbela ghwyil esa. 20 Elood nadi ekaab Zarj, etee náá, nye nadi egu náá, Zarj nadi é mot edee ne epiki. Nye nabe ààkwyel náá, nye góaa. Nye nadi ekwekwyel egwak melyo me ebuepe, ye nakoozodi náá, melyo me tak naadyebadhedheeg nye mesel ebuepe. 21 Tinaak, dwoo ebyonj e Elood di eduwal dwoo ebyel e le e, ye nabe ne Helodhiaad é mbee ewala étep nye neesa sa lyem'e nadi ekwos esa e. Ye nabe é, Elood naadjóo bete ne ekukuma di esa mesa be ne nòò ò, ne ekukuma e esodja be, ne boo betsonj e bot e kyee dik Ghalile, be zede pe daa le. 22 Tin, esyes e Helodhiaad eezetuula kuku ebwak, to koo ndjaa é di bot nadi ede ò. Bhii tak, nye moo bøl é mis e Elood. Ye nabe é, Elood ne bedjon be naadyebamyaala ne ko zeh tak ebuepe. Tinaak, Mekoozi Elood é boozeke ne esyes e moma tak náá: «Waaba sa lyem'ò kwyel e, me waadjé wò.» 23 Nye nake ne ne deenek e, ne tsetse ne lyem wat: «Me eetuwal myonj ne mesonj mam! Sa wò waawaab e, me waadjé wò, ye nakoozodi pes eyonj e lam.» 24 Esyes elenok eezewyis, kedji nyeeg: «Me waab yé?» Wò gwaa, nyeeg zebóza náá: «Waaba lo e Zarj Nduuel-bot.» 25 Esyes eezesik kaab pe daa Mekoozi Elood. Nye eezeke ne ne náá: «Me kwyel é, wò dje me nenak yak lo e Zarj Nduuel-bot kela ko pet kongo na pyaaz!» 26 Wò gwaa, ye sa Mekoozi Elood nyel «wəyonj» ne ghorj. Tin nye nabe é ààbe ne dáa nye pee, etee náá, nye naazetuwal myonj ne mesonj me é mis me bedjon. 27 Tin, nye eezelwom sodja di ebaal nye ò, nye tsaal lo e Zarj Nduuel-bot, da nye é zye ne ye. É di'enek, sodja é boozetò pe ndjaa membok, ketsaal lo e Zarj Nduuel-bot. 28 Wò gwaa, nye zye ne lo tak ko pet kongo, nye eezedje esyes e moma yenok, esyes e tak é boonò ye, kedje ne nyeeg. 29 Dáa bedjikel e Zarj nagwak deenek e, be é boozenò muu'e, kedel. 30 Bhis ebula e lóò, bot e lwoma eezeboma pe daa Yezu, be moo banja nye esesee ee be nasa e, ne melyo me be nadi elyo e djas. 31 Tinaak, bot e nadi ezye, ne bot e nadi esik ò naadyeebabu, ààbe ne ewala di náá, be ne bedjikel be de edee. Yezu é boozeke ne bedjikel be náá: «Djhooka, mena tóka pe kasak di etseta ne bot e, étep mena neekewalaka batsa.» 32 Be eezetò to eleed, bòò be emet, pe bot di ààbe e. 33 Ghuna bot ebuepe naabee ze

be nadi etò e. Tin, pe be nadi etò e nadi eguaa, bhwak djas zesum kaab é etò pe kyee Yezu ne bedjikel be nadi etò e, bòò batakekum é di tak esok ne Yezu be ne bedjikel be. 34 Dáa Yezu nasul to eleed e, nye naabee edhuu e bot binok, wò gwaa, ghorj zemet nye elyelepe, etee náá, be nadi é, dáa mesaa me ebhata di ààbe ne mbaalel e. Tin, nye moo zelyo be ko esu e bete ne esonok. 35 Dáa be nabee náá, dwoo moo é bikoko e, bedjikel be é boozetiila pe daa le. Bòò ne ne náá: «Dwoo ezeleega, to kakon'ak, ye tok ne del. 36 Swaala bot bak pe bòò mel ne pe to epet ee di é engwoob'aak, be neekebom edee e dek!» 37 Tin, wò gwaa Yezu zebóza ne nòò náá: «Djeka be edee biyò be emet!» Bhii tak be eezedji nye náá: «Bis tok ne bete ne epata ee bis aabom emapa aadjala ne dek bot bak djas e» 38 Nye é boobaazeboza ne nòò náá: «Bi é ne emapa edhen? Pookokegwyákeka.» Bhii be kakegwyák e, be é boozelee nye náá: «Emapa eten ne besu ebá.» 39 Tin, Yezu é boozelee bedjikel be náá, be dil bot djas mendiindil, mebwak ne mebwak ko ebes eka. 40 Wò gwaa, bot zedisi zeege lóòg bot dheth, bak mekam-meten. 41 Bhii tak, Yezu eezenò emapa ne besu binek, nye eezeben mis pe eko, zeghaapee Zeeb. Nye eezepyak mapa, nòò, dje bedjikel be etee náá, be needje bot e be naneeeg mendiindil ò, dòò ne besu ebá be nadi ne ye e. 42 Mot ne mot naade, djil. 43 Bedjikel bula ne mebbebhwak me emapa ne besu é nalik e, sa ye aalwoodal mebhwa kam ne ebá. 44 To bot e nade emapa ne nabilel'enek ò, botom nadi é, bemil eten. 45 Ààkoboya bhii tak'enek, Yezu eezebesal bedjikel be, be ni to eleed, da be é tsaal, tó pe yii kyiid boo soob, pe kyee ghaada Bhetsaida. É di tak wat, nyey nye emet eezeswaal zukamwaa ne bot binok, be sik pe yòbò. 46 Bhii nye nasilal eswaal be e, nye eezebyet ko etsok, kedjaala Zeeb. 47 Dáa egwyitok nabe, ye moo gwyiidela e, eleed nabe é ye moo kuku dii. Tin, Yezu nalik e nye emet pe kyiid. 48 Dáa nye nabee náá, bedjikel be nadi ezuk é eduk, etee náá, pup nadi bulal be pe bhis elyelepe e. Tin, é pum dum ne melem, nye é boozedu be é ke ko dii ne meko, ye nabe é, nye naawaadhaa be. 49 Dáa be nabee nye é ke ko dii e, bedjikel nagu é náá, ye é dim. Be moo tin é tsim. 50 Etee náá, dáa bòò djas nabee nye é, bebebwol naamet be. Batsa deenek, nye moo lii ne nòò. Nyey náá: «Dika ne megghaaz. Ye é mam! Nàdika ne bwoo.» 51 Bhii tak, nye eezeni to eleed. Tin, pup eezetyaala.

Bɔ djas naadyeebadjoka ɛlyelepe. **52** Ye nabe ɛ́, bɔɔ àànyɔ emet esuk ɛ meɔvyekele me nasael dum ne ɛbil ɛ emapa ɛ. Etɛɛ náá, be nadi ɛ́, ne elyem e meso. **53** Bhii be nasɛɛ dii ɛ, be eezesɛl ɛ ɛboɔɔ ɛ Ghenezalet. **54** Dáa be nawyis tɔ elɛɛd ɛ, ààkobɔya deenek, bot eezɛgwyak Yezu. **55** Tin, bot eezetɔ kɔ mel djas, ne ɛ́ di djas kenɔɔ membel. Be nadidi ebe-beɔ be ɛ́, kɔ emwaala, tɔ ɛ́ di djas bot nagwak leɲ ɛkwyil ɛ le ɔ. **56** ɛ́ di djas be nadi etɔ ɛ́, kɔ mel, kɔ eghaada ne epet, be nadi ezye ne membel ɛ́ di bot djas di esɛɛga ɔ. Be nadi edjedjaala ne ne náá, nye bet be, bɔɔ be emet zokee-keek ɛlo ɛ ndjookuwa ye pe si. Tin, bot djas namet nye ɔ, naatsak.

7 Dhiiti dwoo eFalizye ne begħar ɛ mekana me etsi naadus pe Yeluzalem, bɔɔ zokazesɛɛga be ne Yezu, **2** ye nabe ɛ́, be naabee bedhiiti bedjekel ɛ Yezu nadi ede edee, ààgwyii membo dáa etsi di elyaal ɛ. **3** Etɛɛ náá, eFalizye ne bot ɛ mbyak eYuda djas nadi ebaal etsi e bebhhaab bɔɔ nalik ɛ ebuepe: be ààde edee, ààgwyii membo enyɔɔpe. **4** Zenɔɔ náá, be dus pe ndjando ɔɔ, be aanàkwaade edee, ààgwyia. Be nadi eduwal bete ne bedhiiti etsi e mbyak'ɔɔ, dáa varj mbi egwyii ebeɛle, ne ba bɔɔ mebbe me dyak, zenɔɔ esaan. **5** Wɔ gwaa, eFalizye ne begħar ɛ mekana me etsi zedji Yezu náá: «Étɛp yé bedjekel bɔ di ààsa dáa etsi e bebhhaab binaka nalik ɛ, di elɛɛ ɛ? Be de ààgwyii membo mɔɔ!» **6** Yezu eezɛbɔɔza ne nɔɔ náá: «Bi ɛ́ bot ɛ medjhaaz pe ɛko, bhimis pe si! Sa ngooel-mekpa ɛ Zɛɛb Ezayi naleɛ dum ne nen ɛ, nabe ɛ́ tseetse. Gwakeka sa di kwyala ɛ: “Zɛɛb ke ɛ́ náá, bot ɛ mbyak'ak duwal me ɛ́ duwela mekɔɲ, elyem bɔɔ ɛ́ pe kyee sis. **7** Zɛɛga mendjaala mɔɔ, ye ɛ́ yii toto ɛ́ mis mam, etɛɛ náá, melyo me be di elyo ɛ́ melyo me epuud.”» **8** Bhii tak, Yezu baazeke náá: «Bi byen ɛ́ etsi e Zɛɛb, da bi ɛ́ kaduwal ɛ́, yii bot nalik bin ye ɛ. **9** «Bi eezedhuugal etsi e Zɛɛb ɛlyelepe, étɛp eduwal etsi e mbyak'en! **10** Bela náá, ye nabe ɛ́ Moiz eke náá: “Dila soog ne nyoog” nye nabaake pe ɛ́ náá: “Mot di ekaɛ sɛɛg ne nyeɛg ɔ, goka ɛ́ ne góaa”. **11** Ye kabe biyɔ ɔ, bi lee bot ɛ́ náá, mot ɛ́ ne ghwyil eke ne sɛɛg ne nyeɛg náá: “Beeɛ esa ee me aadje wɔ ɛ. Me eekwom ye, me needje Zɛɛb ebuwa. Yenek lee ɛ́ Kɔbɔɔn.” **12** Deenek, bi ààbet náá, nye kwyee sɛɛg ne nyeɛg. **13** Ye ɛ́ deenek ɛ bi di ehoola mekpa ɛ Zɛɛb étɛp egoola etsi e mbyak'en. Zenɔɔ bete ne mbi kɔkɔ esonok ee di esael ɛ.» **14** Wɔ gwaa Yezu

baazedjoo edhuu ɛ bot binok djas. Nyey ne nɔɔ náá: «Biyɔ djas, gwakeka me. Metka sa me di elii'aak: **15** Ye tok ne sa di ni tɔ nuub mot di ne ghwyil ɛ pul edɛɛ e mot. Ye ɛ́ sa di ewyis tɔ le ɛ di esa náá, mot nàdi deɛ. **16** [Gwakeka enyɔɔpe, bi ɛ́ di ne melo me egwak etɛp ɔɔ!]]» **17** Dáa Yezu nadus tin ɛ, be eezɛni tɔ ndjaa etsetaɛpe ne edhuu ɛ bot, bedjekel be zokazɛdji nye sa esuk ɛ kana yenek nadi ekwyel elɛɛ ɛ. **18** Nye eezɛbɔɔza ne nɔɔ náá: «Dɔɔ ne biyɔ, bi tok ne etsoɲ etiibal ɛ? Bi ààgu náá, sa mot di ewa tɔ nuube ɛ́, ye aanàkwaapul edɛɛ e mot ɛ? **19** Esɛɛɛ binek ààni tɔ lyem; ye ni ɛ́ tɔ mɔ'e. Bhii tak, nye kakesaaz ye ɛ tɔ ɛbyeed.» Tɔ melyo menek Yezu nadi ekwyel elɛɛ ɛ́ náá, edee djas goka ɛ́ ne edɛɛl. **20** Bhii tak, nye eebaazeke náá: «Ye ɛ́ sa di wyis tɔ mot ɛ di pul edɛɛ e mot tak. **21** Etɛɛ náá, mbee egeka dus ɛ́ tɔ lyem mot. Ye ɛ́ esiiza ɛ di lwom bot náá, be sa epam, djii ne ego ɛ bot, **22** esa ɛ ɛzo, dɔɔb epata, mbee lyem, mekɔɲ, meba mbes, ewyeeb ɛ esa e baa, ebyas, ɛbet, melyet. **23** Esɛɛɛ binek djas, egeka tak dus ɛ́ tɔ elyem e bot. Ye ɛ́ di esa náá, edɛɛ e mot pulɛl ɛ́ mis ɛ Zɛɛb.» **24** Yezu zedus tin, tɔ pe kyee dik eghaada Tiid. Nye eezɛni tɔ dhiiti ndjaa, nye nabe ɛ́ ààkwyel náá, bot gu náá, nye ɛ́ tin. Ye nabe ɛ́ ààdjala náá, mot dáa nyey di ɔɔ. **25** Tin, ye nabe ɛ́ ne dhiiti moma, mbee sisim nadi edhek mɔn esyes ɛ le ɔ. Dáa nye nagwak menduk ɛ Yezu ɛ, nye eezɛzye kaab pe daa le, nye zokazɛkwiyit meboɲ si, sok bhwoob'e. **26** Moma tak nabe ààbe moma mbyak eYuda. Nye nabyel ɛ́ pe del ɛ Fenisi pe kyee dik Siili. Nye eezɛdjaala ne Yezu náá, nye ɔɔ mbee sisim nadi tɔ nyel mɔn'e ɔ. **27** Tin, Yezu eezɛbɔɔza ne ne náá: «Beta, bɔn pookode, djil. Etɛɛ náá, mapa bɔn goka ɛ́ ne ede ɛ, ye àànyɔ, ye mwasaa, djɛaa bɔn bebhye.» **28** Wɔ gwaa moma yenɔk baazɛpesal náá: «Għeɲ, wɔ ɛ́ ne gham. Ye goka ɛ́ wɔ gu náá, bɔɔ bebhye di si mesa ɔ, be de ɛ́ bɔɔ eghutu-ghutu emapa ee bɔn di kwiyital ɛ́ għeɲ be di ede kɔ mesa ɛ.» **29** Tin, Yezu eezɛke ne moma yenɔk náá: «Woy, moma, dum ne yala yɔ, sika pe ndjar'ɔ. Mbee sisim tak eezewyis tɔ nyel esyes ɛ lo.» **30** Wɔ gwaa, nye zɛsik pe ndjar'ɛ. Tin, nye eekɛbela mɔn'e ndjaasi kɔ goɲ, mbee sisim eezewyis tɔ le. **31** Bhii tak, Yezu eezɛdus pe kyee dik Tiid, zedhaa tɔ pe boo ghaada Sidon, zetsaal yii kyee bɔs medhik me eghaada kam, étɛp nye neetɔ pe kyee boo soob na djato-djato Ghalile. **32** Wɔ gwaa, be zɛzye nye ne mot na endiila e melo,

àànyo egu elii enyoepe. Be eezedjaala ne ne nàá, nye kel nye membo, nye neetsak. **33** Tin, wo gwaa, Yezu zenoo mot tak, tiila ne ne ba etsetape ne edhuu e bot. Bhii tak, nye eezewa mot tak bhin to melo. Nye eezese metel, zemet nye djem ne ye. **34** Bhii tak, nye eezeben mis pe eko, nye eezeso bhiyo. Nyey ne mot'enok nàá: «Effatal» Ye kwyel elee nàá: «Bejelal!» **35** E di'enek wat, melo me mot tak eezebenjel; djem pe eezetinel. Nye moo elii enyoepe. **36** Yezu zelee ne bot binok djas nàá, sa mot àalee mot ngot sa sael wak e, yenek nadhedheeg bot e dheega. Lyaka nye nadi e lelyak bot e, nabebesal bot e beselak. **37** Bot naadyebadjoka dhaa nyel. Boo nàá: «Esa ee nye di sa djas e enyoepe! Nyey batabee melo me be na endiila e melo, ebubu batalii!»

8 To melu menek, boo edhuu e bot naabaazeesega e ngwoob e Yezu. Daa be nadi àade e, nye e boozedjoo bedjekel be, nyey ne nòo nàá: **2** «“Ha” kpaa-ghor ne bot bak! Be moo mena ne be nòo mos e melu melol, be tokape ne edee e dek. **3** Me swaal be pe mendjaa moo to emò toto oo, be waazuk e ze. Etee nàá, mel me bedhiiti ne tseta.» **4** Bedjekel be eezebooza ne ne nàá: «Mena belaka edee ee bot bak djas aade djil e paa, menabel e dika kuku kakor'aak?» **5** Yezu eezedji be nàá: «Bi e ne emapa edhen?» Tin, be eebaazebooza ne Yezu nàá: «Eten ne ebá.» **6** Tin, nye e boozee ne edhuu e bot djas, be disi e bos. Bhii tak, nye eezenoo emapa eten ne ebá binek, zeghaapee Zeeb. Bhii tak, nye eezepyak ye eбил, zekanoo, dje bedjekel be, be neekaa bot djas. Boo sa deenek. **7** Ye nabaadi e, ne ba boo besu. Yezu eezenoo ye, ghaapee Zeeb, bhii tak nye eedje bedjekel be, be kaa. **8** Mot ne mot nabe e nye naade, djil, bedjekel bula ne mebhuhwak bebhwan eten ne ebá. **9** E di tak, bot nadi e, tyee bot bemil ená. Bhii tak, Yezu zeswaal be, be sik pe mel moo. **10** E di'enek wat, nye eezeni to elee be ne bedjekel be, zetó pe kyee dik Dalmanuta. **11** Tin, eFalizye eezekum pe Yezu nadi e, be moo be meso, be ne be nòo. Be nadikwyel elóo e nye pe eko, da e bwood nye pe kiye. Boo ne ne nàá, nye sa bedhiiti ndem mebwala me di edus to gwoo e. **12** Tin, Yezu eezesyel nyel «woyoy». Nye e boozeke nàá: «E tep ye bot e melu mak di esaa endem e mebwala? Tsetse ne tsetse, me lee bin e nàá: bi aanákwaabee!» **13** Yezu zedus e di'enek, ni to elee, see dii, tó pe yii kyiid. **14**

Ye nabe e, bedjekel eedjisa enoo emapa. Tin, to elee be nazodi e, ne mapa wat e djil. **15** Yezu eezedul be melo. Nyey ne nòo nàá: «Biyo bak! Bi e kobaka ne leviid eFalizye ne leviid Elood.» **16** Bedjekel moo tin elii pak'oo nàá: «Nye ke deenek e, etee nàá, mena àapazyeka ne emapa!» **17** Daa Yezu gwak deenek e, nye eezedji be nàá: «Bi gwe ye? Etee nàá, bi tok ne emapa? Bi dinaa àapaasiiza enyoepe? Bi tok ne etson e? **18** Bi e ne mis, bi àabee? Bi e ne melo, bi àagwak e? Bi àataala? **19** E sok me napyak emapa eten dwoo tak, da e dje bot bemil eten, boo de, djil e, bebhwan edhen nabwak ne betee ne eбил emapa to tak?» Wo gwaa be booza ne ne nàá: «Kam ne ebá.» **20** Yezu eebaadji nàá: «E dwoo me nabaapyak emapa eten ne ebá, dje bot bemil ená e, bebhwan edhen nabwak ne betee ne eбил emapa to tak?» Boo nàá: «Ye nabwak e bebhwan eten ne ebá.» **21** Bhii tak, Yezu eezeke ne nòo nàá: «Bhis yenek bi àagu sa ye di kwyel elee e?» **22** Be eezekum pe Bhetsaida. Tin, be eeezye Yezu ne mot edhim, boo nàá, nye met nye etep nye neetsik nye. **23** Yezu eezemet mot edhim binok e mbo, tó ne ne ba etsetape ne del. Nye eezese metel, loob nye ye e mis. Bhii tak, nye eekel nye membo, nye eezedji nye nàá: «Wo epebee sonok e?» **24** Mot edhim binok eezeben mis pe eko. Nyey nàá: «Me epebee bot! Me bee be e, daa ele, be epeke!» **25** Yezu eebaazekel membo ko mis me mot tak. Bhii tak, nye moo zebee enyoepe, nye eezetsak. Tin, nye moo bee «popoopwon». **26** Bhii tak, Yezu eezeke ne ne, nye sik pe ndjaa, nye eezeke ne ne nàá: «Sa wo àatuula ko del.» **27** Bhis'enek, Yezu be ne bedjekel be eezetó pe kyee mel me di e ngwoob kyee del Sezaade e Filip e. Ze e ze daa be nadi ke e, nye eezedji be nàá: «Bot ke nàá, mam e ze?» **28** Boo nàá: «Bedhiiti ke e nàá, wo e Zarj Nduuel-bot. Bak nàá: Wo e Eli. Ye kabe yak pak bot o, boo ke e nàá, wo e ngot to bengoolle e mekpa e Zeeb.» **29** Yezu eezeke ne nòo nàá: «Ye kabe biyo o, bi ke nàá, mam e ze?» Pyeed eezebooza: «Wo e Mesia e Zeeb nadhis o.» **30** Deenek Yezu eezedul be melo elyelepe nàá, sa be àalee bot. **31** Bhis'enek nye moo lyo bedjekel be nàá: «Ye goka e Seeyele Mon Mot zukaa ebuepe. Bepaa e eYuda, ne eboo beghaa-Zeeb, zenoo beghan e mekana me etsi e waabhina nye. Nye waagóaa. Melu melol bhis esyee e le, nye waagom.» **32** Nye nalelee be etep binek djas e «mepyme», àasyel sonok wat. Daa Pyeed nagwak deenek

ε, nye eezedul nye é ngwoob. Nyey ne ne náá: «Nàke deenek.» 33 Bhii tak, Yezu zokazebulal mis, gwyák bedjekel be. Tin, nye eezebiyo, zeke ne Pyeed náá: «Satan, dusa é mis mam etee náá, egeka bɔ tok egeka e Zeeb. Ye é yii bot ε epuud!» 34 Bhii tak, wɔ gwaa, Yezu zedjoo edhuu ε bot, dɔɔ ne bedjekel be. Nyey ne nɔɔ náá: «Ye be náá, mot epékwyel edu me ɔɔ, nye kat ekwyeeɔ ε nyel'ε, nye bep melaaba me, da nye é du me. 35 Etee náá, mot é di esaa etsik ε nyel'e ɔɔ, nye waasu ye. Ye kabe mot aamyaal esu é tsik'e kɔ esu ε lam, ne kɔ esu ε Mbée Bhaadal ɔɔ, nye waabela tsik. 36 Ye é tete ye, wɔ bela mevu me bɔs'ak djas, da wɔ é su tsik na kɔm-kɔm? 37 Tete yaa mbi sa metan etuud mot aadje étep wɔ neebɔm tsik? 38 Mot é gwak sen ne nam, neghu ne mekpa mam, é mis me bot ε mesyem ne bot ε di àakaab Zeeb é melu me mena dika mos'aak ɔɔ, tin, Seenjele Mɔn Mot é waadi ne sen ne ne é gheɲ nye aazyε zεega ne efofop be tɔ duma Seeg ε.»

9 Wɔ gwaa Yezu baazeke náá: «Tseetse ne tseetse, me lee bin é náá: Bedhiiti bot tɔ sama bi di'aak aanàkwaagwyε, bɔɔ àabee dɔa Eyon ε Zeeb aazyε ne eghen ε.» 2 Bhii ye nadhaa tyee melu meten ne wat ε, Yezu eezenɔ Pyeed, ne Zak zenɔ Zan, nye zokazebyet ne nɔɔ kɔ boo etsok pe be nadi bɔɔ be emet ε. Nye zokazeswoola bhwoob é mis mɔɔ. 3 Ekaad be moo puu ekasepe, mbi mekas me wat di ààbe ne mbi sonok gekaa ne ye pe kɔ bɔs ε. 4 Batsa deenek, bedjekel kaseka é Eli be ne Moiiiz moo lee elen ne Yezu. 5 Wɔ gwaa, Pyeed zeke ne Yezu náá: «Lyoel, enyo náá, mena dika wak. Djhoosumka epet elɛl: wat yɔ, yak ye Moiiiz, dhiiti wat ye Eli.» 6 Nye nadi é, àagu sa nye nadi elii é, etee náá, bebebwool naadyeebamet be ne bɔn nyeeg elyelepe. 7 Eguud zokazesul, wɔ gwaa, ye zekala kɔ lɔɔ, butal be. Tɔ eguud binek, wɔ gwaa dhiiti gwood zegék, é ke náá: «Nwyak é mɔn'am me dyeebakwyel ɔ. Bi é gwak nyel!» 8 É di'enek wat, bedjekel moo tin é gwyák é mengwoob mɔɔ, be kadi é, àakabaabee mot. Ye nazokalik é Yezu nye emet. 9 Dɔa be nadi ewyeed etsok ε, Yezu eezεke ne bedjekel be náá: «Sa mot ààlee mot sa bi bee ε, kana dwoɔ elak mos, keyaka ne dwoɔ Seenjele Mɔn Mot aagom ε.» 10 Be naamet mekpa menek djas, be moo tin esɔs pak'ɔɔ náá: «Nye kwyel elee yé dum ne “egom bhis esyee”?» 11 Bhii tak, be eezedji Yezu

náá: «Étep yé beghan ε mekana me etsi di elee náá: ye goka é Eli pookonyel ezye esok?» 12 Nye eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Tseetse, ye goka é náá, Eli pookozye esok étep nye neezekoobal esesεε djas. “Haa”, étep yé ekwyala ε Zeeb di baaleε náá, ye goka, Seenjele Mɔn Mot zuka elyelepe, náá nye waabhinaa? 13 Ye be mam ɔɔ, betka me lee bin náá: Eli eezεzye, kabela é, bot eesa nye dɔa be nakwos ε, dɔa mekpa ε Zeeb di ekwyala, dum ne ne ε.» 14 Dɔa be nakakum é di bedhiiti bedjekel nalik ɔ be kabela é, zukamwaa ne mot, ne beghan ε mekana me etsi kuku ebwak é suu meso. 15 Beea bot nabee Yezu ε, ye nabe é, be naadyeebadjoka, be eezesum ekaab, be neeke swos nye. 16 Yezu eezedji bedjekel be náá: «Ye é meso me yé bi di esuu, bi ne be nɔɔ?» 17 Wɔ gwaa mot ngɔt tɔ edhuu ε bot binɔk zeke ne ne náá: «Lyoel, me ezye ne mɔn'am etee náá, mbee sisim epedhek nye, nye ààlii. 18 Mbee sisim tak zogheε nye é edi djas, gheeg nye é bɔs, mewyil é nuub, mɔn kwaal metsok, mɔn nyel kaada dɔa muu. Me é booke ne bedjekel bɔ náá, be sɔ mbee sisim tak. Be àapakwak ye.» 19 Tin, wɔ gwaa Yezu zeke ne nɔɔ náá: «Bi é bot ε di ààdum kɔɲ ne Zeeb ɔ! Mena kalikeka é di wat melu medhen? Ye kabaalik melu medhen me di egoka ne emaad ε bin? Dhaaka me ne mɔn'enɔk wak.» 20 Bhii tak, be eezεzye nye ne mɔn tak. Beea mbee sisim nabee Yezu ε, wɔ gwaa, nye zedheeg mɔn'enɔk elyelepe «buku-buku». Nye eezεghaaga si, nye moo boola si, medheed ewyis é nuub. 21 Tin, Yezu eezedji seeg mɔn'enɔk náá: «Mɔn'ak moo ne ebil ebé elak mos melu medhen?» Seeg mɔn ne ne náá: «Kana edhɔma be, keyaka ne dwoɔ pan mos'ak. 22 É dhiiti tyε, mbee sisim epezyeegal nye tɔ du, yak tyε tɔ dii étep nye neegwyε. “Yaayee!” Geka bis ghoɲ, tsika bis, wɔ di ne ghwyil esa ɔ!» 23 Wɔ gwaa Yezu zebɔɔza ne ne náá: «Étep yé wɔ ke náá: “Wɔ di ne ghwyil esa ɔɔ.” Ghuna ye é náá, mot ε dum kɔɲ ne Zeeb ɔɔ, esa djas nye aawaab ε, nye waabela.» 24 É di'enek wat, seeg mɔn'enɔk eezetsim elyelepe. Nyey náá: «Me eedum kɔɲ. Kwyeeε me etee náá, me neewa lyem tɔ emyaal enyɔɔpe!» 25 Dɔa Yezu nabee edhuu ε bot ezye ekaab pe kyee be nadi é, nye eezεbhem mbee sisim. Nyey ne ne náá: «Wɔy sisim di ediyal bot melɔ ne enuub ɔ, ye é mam ε di eke ne nɔ náá: Wyisa tɔ nyel mɔn'ak. Sa wɔ àabaabula tɔ le!» 26 Wɔ gwaa, mbee sisim zebo boo tsim, zedheeg mɔn'enɔk elyelepe. É

di tak, mbee sisim tak eezewyis, mən tak moo tin dāa muu, sa nāá, bot ε nadi tin ɔ, ke nāá: «Nye eegwy!» 27 Tin, Yezu eezemet nye é mbo, zewyel nye, mən tak eezetyaa tetel. 28 É sok Yezu nazeni to ndjaa be ne bedjekel be bɔɔ be emet ε, bedjekel eezedji nye nāá: «Étɛp yé bis di ààkwak esɔ mbee sisim tak?» 29 Yezu eezɛbɔɔza ne nɔɔ nāá: «Mbi esisim binek wyis é, ye é be nāá, wɔ ne djaala Zɛɛb ebuepe ɔ.» 30 Be eezɛdus tin, wɔ gwaa, be zetsaal kyee dik Ghalile djas. Yezu nabe ààkwyl nāá, bot gu pɛ nye nadi ε. 31 Etɛɛ nāá, nye nadi elyo bedjekel be. Nyeɛ ne nɔɔ nāá: «Sɛɛɛle Mon Mot é waakaaa é membo mɛ bot ε mesyem. Bhii tak, be waagó nye. Melu mɛlel bhii tak, nye waagom.» 32 Tin, bedjekel nabe é, ààmɛt lo etɛp ee nye nadi elɛɛ be ε. Be nadi é, ne bwoo ɛdji nye etɛp binek djas. 33 Be eezɛkum pɛ Kapelnaum. Dāa be nadi to ndjarj ε, Yezu eezɛdji bedjekel be nāá: «Meso mɛ yé bi di esuu ze ε ze?» 34 Bɔɔ djas «kup», ààlii, bela tin nāá, ze ε ze be nadi esuu meso dum ne etooba. 35 Tin, Yezu eezɛdisi, bhii tak, nye eezɛdjóo bedjekel be kam ne bebá. Nyeɛ ne nɔɔ nāá: «Mot ε kwyl etooba ɔɔ, ye goka é nye di mot ebhis to besɔ djas. Nye di mot-mesa mɛ besɔ djas.» 36 Bhii tak nye eezɛnɔɔ dhiiti mɔɔ dhyeeb, nɛɛɛ nye kuku ebwak ε lɔɔ. Nye eezɛbeedal nye. Bhii tak, nye eezɛke ne nɔɔ nāá: 37 «Mot aamyaa mɔɔ dhyeeb dāak ko esu ε kwyl nye di ne ye ne nam ɔɔ, ye é mam mɛ emet ε nye myaal. Mot aamyaal mɛ ɔɔ, nye ààpamyaal mam mɛ emet. Nye myaal é dɔɔ ne mot nadhis mɛ ɔ.» 38 Zarj eezɛke ne Yezu nāá: «Lyoeɛ, bis eebee dhiiti mot esɔ embee esisim ne din ε lo. Bis eekoolyak nye, etɛɛ nāá, nye ààke lɔɔɔ wat mena ne be nɔɔ.» 39 Tin, Yezu zɛbɔɔza ne nɔɔ nāá: «Sa mot ààlyak nye, etɛɛ nāá, ye tok ne mot aasa endem e mɛbwala ne din ε lam é di'enek wat, da nye é byak mɛ. 40 Etɛɛ nāá, mot é di ààbhina mena ɔɔ, nye é mot'ena. 41 Tseetse ne tseetse, mɛ lɛɛ bin é nāá: Ne mot aazodje bin djeak neghu beɛle mɛdii mɛ wat etɛɛ nāá, bi é bot ε Mesia ɔ, nye waabela boo etuud.» 42 «Mot é di tyee boo ebek étɛp ekɔa to mesyem ngot to bɔn di dum korj ne nam ɔ, ye goka é nāá, be tsel nye boo ekok é tsurj, da be é lóo nye to dii mesɔn. 43 Ye be nāá, mbo'ɔ di esa nāá, wɔ kwyl melu djas to mesyem ɔɔ, tsaala ye. Ənyo nāá, mot ni to tsik na kɔm-kɔm ne mbo tsaala. Əbiyo kabe é nāá, wɔ di ne membo membá, da wɔ é su tsik, da wɔ é tó, kedyak to du na kɔm-kɔm.

[(Geenna g1067) 44 Pɛ to di di nāá, elum ààgwye ε, é di di nāá, ngel du ààdim ε.] 45 Ye be nāá, ko'ɔ di esa nāá, wɔ gheekwye-kwye melu djas to mesyem ɔɔ, ye goka é, wɔ tsaal ye. Ənyo nāá, mot ni to tsik na kɔm-kɔm ne ko tsaala. Əbiyo kabe é nāá, wɔ di ne mɛko membá, da wɔ é su tsik, da wɔ é tó, kedyak to du na kɔm-kɔm. [(Geenna g1067) 47 Ye be nāá, dis ε lo é di esa nāá, wɔ gheekwye-kwye melu djas to mesyem ɔɔ, ye goka é, wɔ dis ye. Ənyo nāá, mot ni to Əyɔɛ ε Zɛɛb ne dis wat. Əbiyo kabe é nāá, wɔ di ne mis membá, da wɔ é su Əyɔɛ ε Zɛɛb, da wɔ é tó, kedyak to du na kɔm-kɔm. (Geenna g1067) 48 Pɛ to di di nāá, “elum ààgwye é, é di di nāá, ngel du ààdim ε.” 49 Tin, ye aadi é, bot djas moo egwom zam du. 50 «Mesɔn é mbɛɛ sonok. Ye be nāá, mesɔn moo é, ààkagwom ɔɔ, “haa” ye saaa dāa, étɛp ye neebaagwom? Dika ne mesɔn to len, da bi é gwakel ne bot djas.»

10 Yezu eezetó pɛ kyee dik Yude, pɛ yii kyiid dii Yulɔɔn. Wɔ gwaa, zukamwaa ne mot baazɛsɛɛga tin, nye moo baazelyo be dāa nye nazezye ne esesa sok ε. 2 Bedhiiti eFalizye eezɛtiila pɛ daa lɛ, étɛp be neelóo nye pɛ eko, bwood nye pɛ kyɛ. Be eezɛdji nye nāá: «Ətsi bina epemyaal nāá, mot pɛɛ myel é?» 3 Yezu kabɔɔza ne nɔɔ to kiya nāá: «Moiiz nakodje bin yaa tsi?» 4 Be eezɛbɔɔza ne ne nāá: «Moiiz nake é nāá, motom kwyl mɛkana mɛ di lyaal nāá, nye eepɛɛ myel ε. Bhii tak, nye é ne ghwyil epɛɛ myel.» 5 Deenek Yezu eezɛke ne nɔɔ nāá: «Moiiz nakwyl deenek é, étɛp'en etɛɛ nāá, bi ne dyeebalyel elyem. 6 Mena bee é gheɛ Zɛɛb nakus bɔs ɔ, “Nye nasaa é motom ne moma”, ekwyla lɛɛ é deenek. 7 “Étɛp tak é di nāá, motom é waalik sɛɛɛ ne nyɛɛɛ, kesɛɛga ne myel. 8 Bhii tak, bɔɔ bebá kadi é, be moo mot ngot.” Tin, be tokape bot ebá; be moo é mot ngot. 9 Tin, sa mot ngot ààbo sa Zɛɛb sɛɛɛ ε.» 10 É sok be nazeni to ndjarj ε, wɔ gwaa bedjekel baazɛdji Yezu mɛdjin dum ne tep tak. 11 Nye é boozɛbɔɔza ne nɔɔ nāá: «Mot é pɛɛ myel, da nye é keba moma sis ɔɔ, nye é mot mɛzo etɛɛ nāá, be ne moma megwyak dinaa mot ngot. 12 Tyee wat ne moma. Nye byen ngom, da nye é myaal etó, keba motom sis ɔɔ, nye sa é ɛzo.» 13 Bot zokazyɛ Yezu ne bɔɔ dhyeeb étɛp nye neekel be membo. Tin, bedjekel eezɛbhem be. 14 Dāa Yezu nabee deenek ε, lyem naakpaa nye. Bhii tak nye eezɛke ne bedjekel be nāá: «Betka bɔɔ dhyeeb

zye pe daa lam! Nàluka be etee náá, Eyon e Zeeb é, étep bot e di tyee bōo o. 15 Tseetse ne tseetse, me lee bin e náá: Mot e di àamyaal Eyon e Zeeb dāa mōo dhyeeb o, nye aanākwaani to tak.» 16 Bhii tak, nye eezegheē mōn ngot, nye moo tin ekel mēmbō kō bōn binok, esee be metel. 17 Yezu gba e gba, nyey kuku kyeed, dhiiti mot zokazyē ne kaab, zekwyit meborj si, si meko me. Nyey ne ne náá: «Mbee lyoel, me goka ne esa dāa étep me neebela tsik na kōm-kōm?» (aiōnios g166) 18 Yezu eezebōoza ne ne náá: «Étep yé wō di edjōo me mbee lyoel? Ye tok ne mbee mot kō bōs'ak bhii Zeeb nyey nye emet. 19 Wō ne gu etsi djas: “Sa wō ààgō mot, sa wō ààsa mēzo, sa wō ààdjii sa mot, sa wō ààlee elerj e etsal dum ne mot, sa wō ààsa sa ebiyo ne mot, duwala soog ne nyoog.”» 20 Mot'enok eezebōoza ne ne náá: «Lyoel, etsi binek djas me ne duwal ye, kana edhōma bam, kekum dwoō pan mos'ak.» 21 Yezu eezegwyák nye ne lyem mekwyla. Nye eezēke ne ne náá: «Ye zokalik wō é, wō sa sa wat: Tōa, kebōmsa esa bō djas, da wō é nōo epata e tak, dje bedjel e bot, tin, wō waabela mevū to gwoō, bhii tak da wō é zēdu me.» 22 Dāa mot ekum'enok nagwak deenek e, ye nabe é, mekpa menek naatek nye nyel «wōyōj». Nye eezesik ne ebuk etee náá, nye nadi é, ne ekum ebuepe. 23 Bhii tak, Yezu eezeliig mis to ebwak, gwyák bedjekel be. Nyey ne nōo náá: «Ekōola ne bekum e bot, be ni to Eyon e Zeeb!» 24 Ye nabe é mekpa menek naadyeebadhek bedjekel be ebhum elyem, bhii tak Yezu eebaazeke náá: «Bōn bam, eni é to Eyon e Zeeb, tok ebee! 25 Elyel náá, bōo yaaga bal, nye ni to ba mōo elen e dhōo, baalyel dhaa-dhanjak ne mot ekum, nye ni to Eyon e Zeeb.» 26 Bedjekel nadjodjoka yenek djas é djoka. Tin, be moo djinel pak'ōo náá: «Ye be deenek o, eze aabela tsik na kōm-kōm?» 27 Yezu zebulal mis, gwyák be. Nyey ne nōo náá: «Ye be bot o, be aanākwaakwak. Ye é Zeeb nyey nye emet é aapaakwak, etee náá, ye tok ne sa Zeeb aadi àakwak.» 28 Wō gwaa, Pyeed ke náá: «Gwyák! Bis eezebet esa bis djas étep edu e wō.» 29 Yezu baazebōoza náá: «Tseetse ne tseetse, me lee bin é náá: Mot é bet seeg ne nyeeeg, ne mōn nyeeeg, zenōo bōn be, ne bekel, zenōo mendjaa me, ne epyeeb be étep'am, ne étep Mbee Bhaadal e Zeeb o, 30 kana mos, nye waabela mendjaa, bedhyeeb, bekel, benyeeeg, bōn ne epyeeb bedhet ne bedhet kō bōs. É di tak wat, nye waade goo kō esu e lam. To tsik aazyē

bhis yak e, nye waabela tsik na kōm-kōm. (aiōn g165, aiōnios g166) 31 Bela náá, bete ne bot e di mos é lōog esok o, be aakaswaala bot e ebhis, bot e di mos pe lōog ebhis o, be aakaswaala é bot e lōog esok.» 32 Be nadi é é ze, bōo etō pe Yeluzalem. Yezu pe sok, bedjekel be pe bhis ne bedhiiti bot e nadi edu nye o. Kerj nabe é ye moo sa be. Wō gwaa Yezu baazeseeeg bedjekel be kam ne bebá, nye moo tin eleē be sa aasaal dum ne ne e. 33 Nye eezeleē be náá: «Gwakeka! Mena epetōka pe Yeluzalem pe Seenjele Mōn Mot aakaaa é mēmbō me eboō beghaa-Zeeb ne begharj e mekana me etsi e. Be waapit nye, bhii tak, be waadje nye epēe e esyee. Nye waadjeaa é mēmbō me bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o. 34 Bot binok é waaduk nye, see nye metel é mis, nyuu nye ne eghwyē, gō nye. Melu melēl bhis esyee e le, nye waagom.» 35 Wō gwaa Zak be ne mōn nyeeeg Zarj, bōn e Zebede, zokazetiila pe daa Yezu, bōo ne ne náá: «Lyoel, bis kwyel é náá, wō sa sa bis aadji wō nenak'aak.» 36 Nye eezedji be: «Bi kwyel náá, me sa bin yé?» 37 Be eezebōoza ne ne náá: «Bis kwyel é náá, é sok wō aadi to duma yo e, wō dje bis duma e dje bis ghwyil edisi, ngot pe mbō egherj bō, nwyak ngot pe mbō emyel e lo e.» 38 Tin, Yezu zokazebōoza ne nōo náá: «Bi ààgu sa bi di ewaab e. Bi é ne ghwyil ekwak ede medii me mbi beele mam aade e neghu bi é ne ghwyil eduwa Zeeb kōkō mbi mam aaduwa e?» 39 Bōo ne Yezu náá: «Bis é waakwak esa ye.» Bhii tak, Yezu zebaabōoza ne nōo náá: «Ye é tseetse náá, bi é ne ghwyil ede to beele mezuk me me aade e. Bi é ne ghwyil eduwa me mezuk dāa mam aaduwa e. 40 Ye kabe dum ne tep edisi pe mbō egherj bam neghu pe mbō emyel e lam o, ye tok mam di ne ghwyil edje bin edi e tak, etee náá, edi binek aadjeaa é, ne bot e ye nazekoobela étep'o o.» 41 Dāa bedjekel kam nalik e, nagwak deenek e, ye nabe é, ye naakpaa be elyem dum ne tep Zak be ne Zarj nalii e. 42 Tin, Yezu zokazedjōo be. Bhii tak, nye eezeleē be náá: «Bi ne gu dāa bōs'ak di e: Ye é bot e di ebeaa dāa ekukuma e membyak é di ezuk bot bōo. Eboō bot e bōs epenyal be ne meko mōo. 43 Ye ààgoka ne esael deenek pak'en. Ye goka é náá, mot di ekwyel edi kō elo besō pak'en o, mot tak paakodi mot-mesa me besō. 44 Mot aakwyel edi pe sok besō o, di kwom besō djas. 45 Étep tak é di náá, Seenjele Mōn Mot nyey nye emet nabe ààzye, etee náá, bot neezedi bot e mesa me. Nye nazye é, zesa bot mesa, ne ezedje tsik'e

tyee etuud étep bot ebupe.» 46 Be eezekum pe del e Yeliko. Dáa Yezu nadi, nye moo wyis be ne bedjekel be tin é, zukamwaa ne mot nadi edu be. Ye nabe é ne dhiiti mot na edhim ne engwyeebel, din e le nabe Balatime. Nye nabe é mon e Time. Nye nadidi é ndiindil é ngwoob gba. 47 Dáa nye nagwak náá, ye nabe é Yezu, mot Nazalet e, wo gwaa, nye zetsim náá: «Yezu, Mon e Dhavid, geke me ghon!» 48 Beté ne bot e nadi tin o moo tin ebiyo ne ne, ebhem nye, étep nye needi gwyem. Tin, nye eebaazeloogal gwood elyelope: «Mon e Dhavid, geke me ghon!» 49 É sok'enek, Yezu eezetyaa. Nye ne bedjekel be náá: «Djóoka me nwyak.» Tin, be eezedjoo mot edhim binok. Boo ne ne náá: «Wyela, sa meghaaz. Nye é epedjoo wo!» 50 Tin, «ngbat», Balatime eezewyel, mwas boo ndjookuwa ye, tó pe Yezu nadi é. 51 Deenek Yezu eezedji nye náá: «Wo kwyel náá, me sa wo yé?» Mot edhim binok eezebóza ne ne náá: «Lyoel, me kwyel é náá, mis mam bejell!» 52 Yezu eezeke ne ne náá: «Tóa, emyaal e lo eetsik wo.» É di'enek wat, mis me eezebengel. Bhii tak, nye moo du Yezu é gba.

11 Dáa be nadi, be moo kunaa ne Yeluzalem e, ye nabe é, be moo é ngwoob Bhetfaze ne Bhetani, mbaka-mbaka ne etsok e pyeeb oliv. Tin, Yezu eezelwom bedjekel be bebá. 2 Nye ne náo náá: «Tóka ko del di pe sok'enek. Tuula bi aatuula ko del e, bi é waabee mao swooz an tijela di náá, mot dinaa aapaago ko le o. Tiika nye, da bi é zye me ne ne wak. 3 Mot é dji bin náá: «Bi tó ne ne wo oo?» Leeka nye náá: «Ye é Ghej é di ne gwyes ne ne. Nye waabulal bin nwyak nenak.» 4 Bhii tak, be eezetó, be kabela é, mao swooz an tijela é ebe e ndjaa dhiiti mot. Wo gwaa, be zetii nye, zesik ne ne pe Yezu nadi é. 5 Bedhiiti bot e nadi tin o eezedji be étep yé be di etii mao swooz an. 6 Wo gwaa, be zebóza ne náo dáa Yezu nalee ne náo e. Tin, be eezebet be, be etii mao swooz an tak. 7 Bhii tak, be eezetó ne mao swooz an tak pe Yezu nadi é, wo gwaa be zekel nye endjookuwa boo ko kon'e, bhii tak Yezu eezekalal ko le, disi. 8 Wo gwaa bot ebupe zetó ne edja endjookuwa boo gba e gba, bedhiiti kadja yobo é, ebhuuz e ele ee be nadi etsaal to epyeeb e. 9 Ngoy bot e nadi pe sok o, ne bot e nadi pe bhis o, moo tin edjeeb: «Hozana! Zeeb see mot zye ne din e Ghej o metell 10 Zeeb goka é ne esee metel me ko Eyoy e di ezye yenek, eyoy e Dhavid seeg'enaka! Hozanna ne Zeeb to

gwoo.» 11 Yezu eezeni to Yeluzalem, nye eezetó pe kok Ndjaa-ebuwa. Bhii nye nakazegwyák é ngwoob'e e, nye eezabee esesee ee nadi esee to tak e djas, nye eezenao nyel, be ne bedjekel be kam ne bebá dhaa yobo, tó pe Bhetani, etee náá, ye nabe é dwoo eezesila. 12 Yak melem, é ghej be nadi edus pe Bhetani e, wo gwaa za zemet Yezu. 13 Be dinaa etsetape, wo gwaa, nye zeebe le fiigh ne beté ne eka. Tin, Yezu eezetiila si le tak neghu nye waabela bhum, étep nye neebók, de. Dáa nye nakakum si le e, nye aapakabela sonok. Nye kabela é, eka ne eka, etee náá, ye mbu nye di edje bhum e, nabe é, aadjala.

14 Tin, Yezu eezeke ne le tak náá: «Kan dwoo pan mos'ak, ye tok ne mot aabaade bhum'o!» Bedjekel be nabe é egwak etep binek djas. (aiōn g165) 15 Be eezekum pe Yeluzalem. Wo gwaa be zeni to kok Ndjaa-ebuwa. Nye eezeni é so bot e nadi ebomsa esa boo o, ne bot e nadi ebombomak o nadi tin o. Nye eezewaaz emesa be nadi eswoola epata ko tak e, ne mebhóo me bot e nadi ebomsa meghum o. 16 Yezu nabe é àabet náá, mot ngot dhaa ne sa wat to kok Ndjaa-ebuwa. 17 Bhii tak, nye moo lyo be náá: «To mekpa me Zeeb, ye tok kwyala náá: “Ndjan'am aadjóoa é, ndjaa mendjaala me eYuda, étep bot e membyak djas é”? Ye kabe biyo o, bi eezesa náá, ye di zeege bot e djii.» 18 Tin, wo gwaa etep binek djas kum to melo me eboo beghaa-Zeeb ne beghej e mekana me etsi. Be moo tin esaa dáa be aasa étep be neegó nye. Etee náá, be nadi é, ne bwoo dáa be nadi ebee dáa edhuu e bot nadi eduwal melyo me e. 19 Dáa dwoo nakabe ye eesila e, wo gwaa be ne bedjekel be zokazewyis, tó. 20 To melem keej dáa be nakadhaa é ze'enek e, be kabela é, le fiigh eezesyeed doo ne ekanjal. 21 Tin, Pyeed eezetaala sa nasael koko é di'enek e. Nye ne Yezu náá: «Lyoel! Gwyáka le fiigh wo nalek koko e. Ye eezesyeel!» 22 Yezu eezebóza ne bedjekel be náá: «Me lee bin é náá: Dumka konj ne Zeeb. 23 Tsetse ne tsetse, me lee bin é náá: Mot é ke ne etsok elak: “Gheea nyel tin, dusa, keghaaga to dii meson” oo, ye é be náá, mot tak tok ne meso to lyem oo, nye dum konj ne Zeeb oo, djas nye aake e, ye waasaal étep'e. 24 Étep tak é me di eke ne nen náá: É sok bi di edjaala étep ewaab sonok e, dumka konj náá, bi ezebela, tinaak é bi aabela sa bi waab e. 25 Tin, bi é di tetel étep mendjaala oo, wo siiza náá, wo é ne tep ne mon nyooog oo, ye goka é wo pel nye etee náá, Seeg'en di to gwoo o

neepel bin yebo ebiyo bi sa ε. [26 Ye be náá, bi ààpapel bòn nyεεg bin ð, Sεεg'en di tɔ gwoo ð, aanàkwaapel yebo mesyem me bi sa ε.]» 27 Bhii tak, be eezεbula pe Yeluzalem, dāa Yezu nadi edjaad tɔ kok Ndjaa-ebuwa ε, wɔ gwaa, begħarj ε mekana me etsi, ne bepaa ε eYuda, zenɔɔ eboo begħaa-Zεeb, zokazyε pe daa Yezu begħu. 28 Be nazyε zεdji Yezu ε náá: «Kɔ egħerj e zε wɔ di esa esesεε binek? Eze dje wɔ egħerj esa deenek?» 29 Yezu eezεbɔɔza ne nɔɔ náá: «Mε pookodji bin kiya wat. Bi ε bɔɔza me ð, ye ε me kalεε bin kɔ egħerj e zε me di esa esesεε bak. 30 Ye ε eze nadhis Zarj, nye zεduu bot Zεeb? Ye nabe ε Zεeb “ohoo” ye nabe ε mot? Bulalka me kiya yenek.» 31 Pak'ɔɔ be moo tin esɔs. Bɔɔ náá: «Mena ε keka nenak náá: “Ye ε Zεeb” ð, nye waadji mena náá: “Étεp yé bi nadi ààmyaal Zarj?” 32 “Haa” mena keka nenak náá: “Ye ε mot ε nalwom nye ð”?» Be nake deenek é, etεε náá, be nadi ekaab εdhuu ε bot, bela náá, bɔɔ djas nadi eke ε náá, Zarj nabe ε tεtε ngooel-mεkpa ε Zεeb. 33 Be ε boozebɔɔza ne Yezu náá: «Bis ààgu.» Tin, Yezu ε boozebɔɔza ne nɔɔ náá: «Dɔɔ ne mam pe, me aanàkwaalεε bin kɔ egħerj e zε me di esa esesεε bak.»

12 Bhii tak, Yezu zelii ne nɔɔ tɔ kana náá: «Mot ngot naabe pyeeb vin. Nye zokapeeb pyeeb tak, tin, wɔ gwaa nye kpak tyee mɔɔ bwak tɔ ekok, edi be aadi esesyaal medii me bhum vin tak ð. Bhii tak, nye eebaazesum ndjaa pe εko, étεp bot aadi ebaal pyeeb ð. Bhii tak nye eezεdjɔɔ bot ε di egu mesa me vin ð, da ε dje be mesa me tak. Nye eezenɔɔ nyel, tɔ medjɔɔ. 2 Mbu epyeeb e tak di ewum ε, ye eezεdjala. Wɔ gwaa, nakuma pyeeb zokazelwom mot ngot di esa mesa pe daa le ð, pe dāa bot ε nye nalik ne pyeeb ð, étεp be needje nye ye pak bhum vin be nabela ε. 3 Wɔ gwaa, bot ε nalik ne pyeeb ð, zemεt mot tak, duma nye ε nyel ne mebin. Bhii tak swaal nye membo toto. 4 Bhii mot sok, nakuma pyeeb eebaazelwom dhiiti mot di esa mesa pe daa le ð náá, nye tɔ pe daa lɔɔ tɔ pyeeb, be eezenyuu nye ε lo, nyek nye εbuepe. 5 Yak kɔkɔ tyee esok elεl. Nye eebaazelwom nwyak mot, bɔɔ duma nye ε nyel ne mebin, gó nye. Be nabaazosa ne bot ε nazyε ebhis ð deenek, bedhiiti biaa, bak góaa. 6 Nye nabe ε ne etsak ε mɔn'e nye nadi ekwyel dhaa tye ð nalik ð. Nye eezεlwom nye pe daa lɔɔ ne egeka náá: “Be waadil nye, etεε náá, ye ε mɔn'e met.” 7 Dāa

bot ε di esa mesa tɔ pyeeb'e nabee mɔn'enɔk ε, bɔɔ náá: “Yawee! Beeka mot aalik ne mεvu mak djas ð! Djhookegókɔ nye. Tin, mεvu mak aadi é, yenabelka.” 8 Wɔ gwaa be zemεt nye, gó nye, mwas muu'e bhii pyeeb vin.» 9 Yezu eezεdji be kiya náá: «É di'enek, nakuma pyeeb goka ne esa ye? Nye waazyε, da nye ε gó bot ε nadi esa mesa tɔ pyeeb ð. Bhii tak, da nye ε nɔɔ pyeeb, dje ne bot esis. 10 Bi nabe ààlaa mekpa mak tɔ ekwyala? “Ékok ε besumel mwas ε, moo ε ekok di epyet ndjarj ε. 11 Ye ε ne ghwyil ε Ghεj ε nye moo deenek. Ye tok tin mbyok ε mis menaka?”» 12 Tinaak, begħarj ε mekana me etsi, ne bepaa ε eYuda, zenɔɔ eboo begħaa-Zεeb, nadi esaa mepek étεp be neemεt nye. Tin, be nadi ekaab ε εdhuu ε bot, etεε náá, be nabe ε, egu náá, Yezu naleε kana tak é, kɔ esu ε lɔɔ. É di tak wat, be eezεbet Yezu, tɔ yɔbɔ. 13 Begħaa-Zεeb zεkyeed bedhiiti eFalizye ne bedhiiti bot ε zεεga mekoozi Eloud pe daa Yezu tyee mebhawal, étεp nye neebela ndje kɔ mekpa me emet. 14 Be ε boozeke ne ne náá: «Lyoeel, bis ne gu náá, étεp ee wɔ di eleε ε, ye é tseεtse. Wɔ ààbem ba ne mot, etεε náá, wɔy ààdyeebagwyák sa bot di esa ε. Wɔ lyo é sa Zεeb kwyel ε, ne lyem epiki. Tɔ yɔ beea, ye goka é náá, bot tuud epata e lapo ne mekoozi Sezaad é? Bis tuud “ohoo”, bis nàtuud?» 15 Dāa Yezu nadi egu mbee mefulu me medjhaaz pe εko, bhimis pe si ε, nye ε boozebɔɔza ne nɔɔ náá: «Étεp yé bi di ekwyel ewa me tɔ mebhawal? Dhaka me ne pata wat, étεp me neebεe.» 16 Be eeezye nye ne pata wat. Yezu eezεdji be náá: «Kɔ syaa yak, ye é wak εbhwoob ε zε? Ye é ekwyala ε din ε zε ε di kɔ tak?» Bot binɔk eezεbɔɔza ne ne náá: «Ye é ye mekoozi Sezaad.» 17 Bhii tak, nye eebaazebɔɔza ne nɔɔ náá: «Djεka Sezaad sa di ye Sezaad ε, da bi é dje Zεeb sa di ye Zεeb ε.» Gwaka be nagwak deenek ε, be eezεdjoka nye εlyelepe. 18 ESaduseε, bot ε nadi eke náá, bhis esyee, bot aanàkwaabaagom ð, be eeezye yɔbɔ pe, pe daa Yezu, zεdji nye náá: 19 «Lyoeel, mekana me Moiz leε é náá: “Ye be náá, mɔn nyεεg dhiiti mot eegwyε, ààlik mɔn ð, ye goka é náá, mɔn nyεεg lik ð, ba kus myel, étεp nye neekwyiida mɔn nyεεg gwyε ààlik bòn ð”. 20 Beea: Tin, ye be náá, be nadi é bòn mɔ ngot beten ne bebá ð. Mɔn megwak eezεba, da gwyε, ààlik mɔn. 21 Mot nabooba mɔn megwak ð, kanɔɔ moma bhii koŋ'e. Tin, nye eebaakpaa ne mesyee, gwyε, ààlik bòn. Ye zokabaasaεl é tye wat ne mot nabaazyε bhis yenɔk ð. 22 Tin,

bɔɔ djas beten ne bebá kadi é ààbya ne moma yenok. Bhii bɔɔ djas, moma eebaazegwyé yé pé. **23** É sok bot aagom bhis esyee é, moma yenok aakadi mwaa zé, tɔ bɔɔ beten ne bebá? Eteé náá, bɔɔ djas nabe é botom bé.» **24** Yezu eezébɔɔza ne nɔɔ náá: «Bi ààbee tin náá, bi eewo? Eteé náá, bi ààsiiza enyɔɔpé sa di kwyala é, baanɔɔ náá, bi ààgu ghwyil é Zéeb. **25** Eteé náá, é gheɲ bot aagom bhis esyee é, botom aanàkwaakabaaba boa, boa pé ààkwaani meba, etéé náá, bot djas aadi é, dɔá efofop tɔ gwoo. **26** Dum ne tɛp egom bhis esyee, bi naalaa tɔ mekana mé Moiz sa Zéeb naleé nye dum ne tɛp tak tɔ le nagel, ààdyak é: “Ye é mam, Zéeb é Abalaam, Zéeb é Izak, ne Zéeb é Zakɔɔb.” **27** Zéeb tok Zéeb bemyonɲ. Nye é Zéeb bot é di ne tsik ɔ. Bi epedjak ébuepé.» **28** Wɔ gwaa dhiiti ghaa mekana mé etsi é Zéeb nadi egwak dɔá Yezu nadi elii ne bot binok é, zokazetiila pé daa Yezu, etéé náá, nye naabee náá, Yezu nabe é ne gham. Nye é boozedji Yezu náá: «Tɔ etsi é Zéeb djas, yaa di dil dhaa bɛsɔ?» **29** Yezu é boozébɔɔza ne ne náá: «Yii di dil tɔ bɛsɔ é: “Gwaka, Yisael, Gheɲ Zéeb'enaka, ye tok ne dhiiti Zéeb bhis Gheɲ. **30** Da wɔ é kwyel Gheɲ Zéeb'ɔ, ne lyem'ɔ djas, ne sisim'ɔ djas, ne esiiza bɔ djas, ne ghwyil'ɔ djas.” **31** Beeka yii di du yé é: “Kwyela sɔ'ɔ mot dɔá wɔ di ekwyel nyel'ɔ met é.” Ye tok ne dhiiti etsi di edhaa binok bebá ne medil.» **32** Ghaa-mekana mé etsi é Zéeb'enok ezeke ne ne náá: «Tsetse, lyoell! Wɔ é lée tsetse náá, Zéeb é ngot. Dhiiti Zéeb tok bhii konɲ'é. **33** Eteé náá, ekwyel é nye ne lyem'ɔ djas, ne sisim'ɔ djas, ne etselal é lɔ djas, ne ghwyil'ɔ djas, ne ebaakwyel é sɔ'ɔ mot, dɔá wɔ kwyel nyel'ɔ met é, ye eedhaa ebuwa é betit, ne esa ee di kanjaa Zéeb é.» **34** Dɔá Yezu nabee dɔá mot'enok nabɔɔza ne etsonɲ djas é, nye é boozelée ne ne náá: «Eyonɲ é Zéeb ààtseta ne nɔ.» Bhii tak bot nadi é, bé moo kyee edji é nye ekiya. **35** Tin, Yezu epelyo bot tɔ kok Ndjaa-ebuwa, nye eezedji bot náá: «É tɛp yé begħan é mekana mé etsi di eke náá, Mesia é dha é Dhavid? **36** Ye nabe é, Dhavid nye émet ne ghwyil é Sisim na Dée naake náá: “Gheɲ Zéeb nake ne Gheɲ'am é náá: Dha disi pé mbo eghen bam, kekum dwoo mé aalwom bot é mebhuka mɔ, Bé zedhaa si méko mɔ é.” **37** Dhavid nye émet naadjóo nye “Gheɲ”. É yaa tye nye aakabaadi dha'é?» Zukamwaa ne mot nadi tin ɔ, nadi egwak Yezu ne memyaala tɔ elyem. **38** Tɔ melyo mé, nye nakeke é náá: «Kyeeka begħan é mekana mé

etsi, bot é di ekwyel éke tɔ bot ne eboo elobo na djaa-djaa é elyaalaa menyel, étep bé needuwalaa ne eswosaa é edi ee bot di eséga ébuepé ɔ. **39** Bé é bot é di saa mebhóó pé sok tɔ mendjaa mé mendjaala mé eYuda ne mebhoo mé bedhil é bot tɔ edi é mebyonɲ ɔ. **40** Bot é di edek bekus é boa esa tɔ mendjaa ne mekonɲ, ekwyel é bé edul é mendjaala “kpɔkɔlom”. Epée bɔɔ aadi é elyélépé.» **41** Wɔ gwaa Yezu zedisi, ebɔɔ sok bhwoob'é étep nye neebée dɔá edhuu é bot é di zeduwal Zéeb ne esa bɔɔ é. Bete ne bot é ekum nadi ewa epata ébuepé. **42** Wɔ gwaa dhiiti djel kus moma zokazyé yé sok, zelóo yé tɔ ebɔɔl, nye eezewa yé ba bɔɔ efalanga ebá. **43** Dɔá Yezu nabee deenek é, nye é boozedjoo bedjekel bé. Nyeɲ ne nɔɔ náá: «Tsetse ne tsetse, mé lée bin é náá: Djel kus moma yak eelóo tɔ ebɔɔl, dhaa yii bot djas lóo tɔ ebɔɔl elak é. **44** Eteé náá, bot é lóo wak djas'aak, lóo é eghutu-ghutu. Ye kabe djel kus moma yak ɔ, nye dje ekwom é le djas.»

13 Dɔá Yezu nadi ewyis tɔ kok Ndjaa-ebuwa é, dhiiti djekel'é ngot ezeke ne ne náá: «Lyool, gwyáka kɔko yak mbi zumal ne mbi yak mekok e!» **2** Yezu zebɔɔza ne ne náá: «Wɔ eebée mbi eboo zumal mendjaa mak é? Tin, ye aanàkwaaboolik ekok é wat kela kɔ sɔ, etéé náá, djas aadi é, bik, waazel, see é bɔs.» **3** Yezu eezedisí kɔ etsok é pyeeb oliv, pyeeb tak nadi egwyakel é, ne kok Ndjaa-ebuwa. Pyeeb ne Zak, bé ne Zanɲ, zenɔɔ Andele zokazedji nye é ngwoob náá: **4** «Léa bis, esesé binek aasael den? Lyaala bis endem é mebwala mé bis aagwyak náá, esesé binek moo kɔ ne esé é.» **5** Yezu ezeke ne nɔɔ náá: «Dika ne etsonɲ, sa mot ààkɔɔ bin. **6** Bete ne bot é waazyé ne din é lam. Bé aake é náá: “Ye é mam é di Mesial!” Bot é tak é waakwyital edum é konɲ ne Zéeb yii bot ébuepé. **7** É sok bi aadi, bi moo gwak meeb ne menduk mé meeb é, sa mot ààbem ba, etéé náá, ye nyo é náá, esesé binek sael. Yenek djas ààlée náá, ye é esi é bɔs. **8** Yak mbyak é waakeghee, zelumela deeb ne sɔ, yak eyonɲ ne yak sɔ eyonɲ. Ye bedhiiti edi kɔ bɔs é waadheegel, za waani kɔ mel. Yenek djas é ekɛn é esuula ebya. **9** Ye kabe biyo bé émet ɔ, dika ne etsonɲ ne menyel min. Bi é waakepitaa pé daa betetep. Bi é waabiaa ne eghwyés tɔ mendjaa mé mendjaala mé eYuda. Bi é waakepitaa pé daa ekukuma ne pé daa bemekoozi kɔ esu é din é lam, étep bé neebela gham kɔ len. **10** Tin, ye goka é náá, Mbée Bhaadal pookogoolé sok kɔ

bos djas ne to membyak djas. **11** E sok be aadi etó ne nen, be neekaka bin e, sa mot ààbem ba ne dāa bi aaketaŋal e. Liika dāa Sisim aadjeed bin é di'enek wat e. Eteé nāá, ye tok biyo aakabaalii tin. Ye é Sisim na Dee paalii é di'en. **12** Bón mō ngot é waagónel, beseeḡ gó bōn bōo. Bōn e waapit bebyael bōo é esaa nāá, be dje be mendje étep be neegóaa. **13** Bot djas é waabhina bin étep din e lam. Ye é mot aamaad lyem kekum mesik o, nyeý é aapaabela tsik.» **14** «Bi é waabee mot di edjóaa «etep e epes ne bwoo» o. Bi é waabee nye, nye eezetyaa é di nabe nāá, nye aanàkwaadi sok o. Bot e di egu elaa mekana o, goka é ne egwak nāá, bot aadi pe kyee dik Yude o, kaab, tó pe kō metsok. **15** Mot é di kō mii ndjaŋ'e é ewala elenek o, sa nye ààsul, étep ekenoo dhiiti sonok to ndjaa. **16** Mot aadi pe pyeeb é ewala elenek o, sa nye ààsik, kenoo ndjookuwa pe ndjaŋ'e. **17** Ha kpaa-ghonj ne boa aadi ne mebum o, ha kpaa-ghonj ne boa aadi ne bōn é mbel dwoo tak o! **18** Djaalaka Zeeb, etee nāá, esonok binek nàkum é mbu kwol. **19** Eteé nāá, melu menek aadi é, melu me mezuk, mezuk me wat di nāá, ye dinaa àapaakosee sok, kana dāa Zeeb nalookus bos'ak e, keyaka ne dwoo pan mos'ak. Ye aanàkwaadi pe ne dhiiti tak deenek. **20** Gheŋ epedi àasa nāá, melu me tak nàdyeebabōya o, pe ye tok ne mot aatsak. Ye é kō esu e bot e nye nazesée o, melu me tak di ba bim deenek. **21** Tin, mot é lee bin nāá: «Mesia é wak» neghu nye ke é nāá: «Beeka nye di poon'enek» o, sa mot ààmyaal nye, **22** etee nāá, bemesia me etsal ne bengoolle e mekpa e Zeeb yii mekorj é waatuula ebupe. Be waasa bemevyekele ne dhiiti endem mebwala, étep ekoo bot e Zeeb nazesée o. **23** Dika ne etsoŋ etee nāá, me eezedul bin melo.» **24** «Tin to melu menek, bhii melu me mezuk menek, gwyee é waagwyiid, dōo ne ngon pe moo àakakas, **25** ekwyikwyen é waadus to gwoo, bil, esa e menyan djas di to gwoo e, ye waapulel. **26** «E di'enek, bot é waabee Seŋjele Mōn Mot etuula to eguud ne ghwyil ne duma djas. **27** Tin é, nye aakalwom efofop, be neekeseeg bot e Zeeb nazesée o, pe to etuma ená yii bos, kana pe yak edum e bos, keyaka ne pe yak edum.» **28** «Nōoka etsoŋ ne kana yak, dum ne le fiigh. Ye be nāá, elee be moo zebula ebese o, eka moo baakwyil e tak o, guka nāá, mbu gwyee moo kunaa. **29** Ye é tye wat ne biyo pe, é sok bi aabee endem binek moo nyen e, guka nāá, ebula e Seŋjele Mōn Mot moo zekunaa. Nye moo é é

ngwoob ebe e ndjaa. **30** Tseetse ne tseetse, me lee bin é nāá: Bot e kōko membu mak aanàkwaasi, esonok ee di eleeaa djas'aak, ààsael. **31** Gwoo ne bos é waadhaa, ye kabe mekpa e Zeeb o, ye aanàkwaadhaa.» **32** «Dum ne dwoo, ne ewala e eseseé binek aasaal e, ye tok ne mot ngot di gu, efofop to gwoo àagu, dōo ne Mōn àagu dwoo tak. Ye é Seeg nye emet e di egu. **33** Dika ne etsoŋ, nyanka mis. Djaalaka Zeeb etee nāá, bi àagu elu ne ewala esonok binek aasaal e. **34** Ye aadi é, dāa mot di etó medjoŋ, lik ndjaŋ'e. Da nye é lik bot e mesa me ebaal ndjaa. Tin, nye eezekaa mot ne mot ye mesa me nye aasa bhii korj'e e. Bhii tak, nye kalee sangili di é ebe e ndjaŋ'e o nāá, nye lik ebaal. **35** Nyanka mis, etee nāá, bi àagu dwoo nakuma ndjaŋ aabula é, neghu nye aabula é, bikoko, neghu ye aadi é, kuku pum, neghu ye aadi é é bekuu e sok, neghu ye aadi é to melem. **36** Kyeeka, nye é zekebela bin zaka, biyo egó. **37** Etep ee me di elee bin'aak, me lee ye e, ne bot djas: «Beeka mis.»»

14 Melu membá esok ne ebyonj e Pak ne yii be nadi edede emapa ààbe ne leviid e kan, eboo beghaa-Zeeb ne beghaŋ e mekana me etsi nadi esaa mepek étep be neemet Yezu tyee syaab, étep be neegó nye. **2** Be nadi eke é nāá: «Ye àagoka ne esée é dwoo e ebyonj, ekaab nāá, ye é zekekus eghuub to zukamwaa ne mot dwoo ebyonj.» **3** Dāa nye nadi pe Bhetani to ndjaŋ e Simoŋ na ebe e zezam e, tin bōo kō mesa ede edee, wō gwaa, dhiiti moma zeni to ndjaa tak ne beeb nasael ne ekok e albat e, «tōoo» ne menanas na boo metan. Menanas me tak nasael é, ne medii me dhiiti le na mbee menuub di djóoaa naad e. Ye nabe é, ààpuuzaaa ne dhiiti sonok. Wō gwaa, moma tak zeko elas e tak, so kō lo e Yezu. **4** Bedhiiti bot e nadi be ne be nōo o, naadyeebabyen sa tak. Bhii tak, be moo nyiinjela pak'ōo: «Yak é yaa puluk menanas? **5** Ye waagoka é nāá, be bōmsa menanas me tak ne epata mekam-meten ne wat, da é nōo epata e tak, dje bedjel e bot!» Tin, be moo byak moma yenok ebiyoeppe. **6** Wō gwaa, Yezu zeke nāá: «Betka moma yak gwyem. Étep yé bi di ezem nye? Sa nye sa kō esu e lam e, ye é enyoeppe. **7** Etee nāá, bi ne bedjel e bot é waadi melu djas é di wat. E sok djas bi aakwyel elyaal be ghwyikwyee e, bi é ne ghwyil esa. Ye kabe mam o, bi aanàkwaakabaadi ne nam melu djas é di wat. **8** Moma yak eesa tseŋja nye sa e: nye eelōob

me mul é nyel, mam dinaa ààgwyé, ekoobal ndela yam. 9 Tseetse ne tseetse, me lee bin é náá: Kò edi djas Mbée Bhaadal aadi egoolaa kò bos é, tɛp moma yak é waakaadaa medhiik ne medhiik. Tin, bot é waataala menyò me mesa me.» 10 Yudas Iskariot, ngot to bedjekel kam ne bebá é Yezu, naazetò pe daa eboo beghaa-Zeeb éteɛ nye neekeka Yezu. 11 Tin, ye nabe é eboo beghaa-Zeeb naadyebamyaala é gheɛɛ be nagwak leɛɛ tak é. Wò gwaa, be zekek Yudas epata. É di'enek, Yudas kadi tin é, nye moo saa mepek éteɛɛ nye neeka be Yezu. 12 É dwoo meken me ebyonj é emapa ààbe ne leviid, dwoo tak é bòn é ebhata e Pak di etsakaa, bedjekel é Yezu zeke ne ne náá: «Wò kwyel náá, bis kekoobal wò di mena aadeka edee é ebyonj é Pak wò é?» 13 Tin, Yezu é boozekyeed dhiiti bedjekel be bebá pe sok. Nye ne nò náá: «Tóka pe del. Bi é waaboma ne dhiiti mot ebep bhe medii. Duka nye. 14 É di nye aadjel o, leeke nakuma ndjaa náá: "Lyoele ke é, bis dji náá, di bi ekoobal nye ye é éteɛɛ nye neezede ebyonj é Pak, be ne bedjekel be to tak é wò é?" 15 Tin, nye waalyaal bin pe eko é ndjaa, boo koo koobela ne esa djas to tak. Tin é, bi aasa esesee é ebyonj é Pak.» 16 Bedjekel eezetò pe del é tak. Be kabela djas é dáa Yezu nalex be é. Bhii tak, be eezekan ekoobal é ebyonj é Pak. 17 Bikoko Yezu eezeyé, nye katuula loog wat ne bedjekel be kam ne bebá. 18 Dáa be nadi kò mesa ede é, Yezu é boozeke náá: «Tseetse ne tseetse, me lee bin é náá, ngot pak'en é waaka me. Ye é mot bis ne ne di duu mbo to saan wat o.» 19 Bedjekel djas moo tin ne ghonj to elyem, bhii tak, be é boozedji nye ngot-ngot náá: «Ye é mam é?» 20 Yezu eezebóza ne nò náá: «Ye é mot ngot pak'en, to biyo kam ne bebá. Ye é mot di eduu mbo to saan wat ne nam o. 21 Ye é tseetse náá, Seɛɛle Mòn Mot é waagwyé, dáa ekwyla di eleé kò esu é le é. Tinaak, ha kpaa-ghonj ne mot aakeka nye é membo me bembee é bot o. Ye nabe ààgoka náá, mbi mot deenek byel-byelak!» 22 É gheɛɛ be nadi ede é, wò gwaa Yezu zenò mapa, zeghaapee Zeeb to mendjaala. Bhii tak, nye eezepyak mapa, dje bedjekel be. Nyey ne nò náá: «Nòka ye. Bi é de etee náá, ye é nyel'am.» 23 Bhii tak, nye eezennò beele nadi ne vin to tak é, baaghaapee Zeeb. Nye eezedje bedjekel be, be de. Tin, boo djas eezede. 24 Nyey ne nò náá: «Yak é ghiya yam, ghiya ebheɛɛ aasee éteɛɛ bot ebuepe é. 25 Tseetse ne tseetse, me lee bin é náá: Me aanàkwaabaade medii

me bhum vin, kana mos, keyaka ne dwoo me aabaade dea sis to Eyonj é Zeeb é.» 26 Bhii tak, boo zokazeduwal Zeeb ne medjeeb. Wò gwaa, be zetò pe Etsok é pyeeb oliv. 27 Yezu eezeke ne bedjekel be náá: «Biyo djas é waakaab me mos, etee náá, to mekana me Zeeb, ye kwyalaa é náá: "Me waamyak mbaalel etaa, esaa djas é waawyeza na gwyiij."» 28 Tin, Yezu baabil náá: «Bhii me aagom é, me waatò kebwood bin pe sok, pe Ghalile.» 29 Pyeed zokake ne ne náá: «Ye be náá, bot djas é waakaab wò o, mam aanàkwaakaab wò.» 30 Wò gwaa Yezu zebóza ne ne náá: «Tseetse ne tseetse, me lee bin é náá: E pum'ak mos, esok ne bekuu ne kòk esok ebá, ye aabela é, wò eezeswonal me esok elel.» 31 Pyeed eezeben gwood, lee ne Yezu náá: «Me tok ne ghwyil eke ne bot náá, me ààgu wò. Ye be esyee o, me epemyaal náá, menabel bebá gwyé.» Tin, bedjekel djas nabe é ekpa é wat. 32 Bhii tak, be eezekum pe dhiiti moo sum di, din é di tak nabe é Ghetesemani. Dáa be nakum é, Yezu é booke ne bedjekel be náá: «Dika si wak. Me pookotiila poon, kedjaala Zeeb.» 33 Tin, nye kanonj é Pyeed, ne Zak, zenò Zan, tó ne nò. Ye nabe é, keɛɛ ne bwoo moo sa nye. 34 Nye eezeke ne nò náá: «Sisim'am é to ghonj, kana nenak, keyaka ne ewala esyee. Likeka wak, nàdjaka go, djaalaka Zeeb.» 35 Bhii tak, nye eezetiila ba etsetape pe sok, zeduma mebonj si, nye moo djaala ne Zeeb náá, Zeeb dis mezuk menek sok bhwoob'e, nye kwyel o. 36 Nye nadi eke é náá: «Bhaaba saag'am, me ne gu náá, wò é ne ghwyil esa esonok djas. Disa pe sok bhwoob'am baka mezuk mak. Tin, ye goka é náá, ekwosak é lo sael, ààkabe ekwosak é lam.» 37 Bhii tak, nye eezennò nyel, sik pe nye nalik bedjekel be é. Nye kazebela é, boo é ego. Nye é boozeke ne Pyeed náá: «Simonj, wò eedja go! Wò ààpakodi mis membek ewala é wat é? 38 Djemka, dika dwooz, djaalaka Zeeb, etee náá, bi é zekekwyé to mebhowal. Sisim é ne ghwyil elooba, kabela é náá, epuud ne sa elele.» 39 Nye eebaasik pe kyee nye nadi sok é. Nye eebaazedjaala dáa nye nadjaala Zeeb sok é. 40 Yezu eebaazebula pe nye nalik bedjekel be é. Nye kabaazobela be é é ego, etee náá, mis moo nadi é, edilepe. É di'enek, be moo «yooo», ààkabaabóza ne Yezu. 41 Yezu baazebula yak kòkò tyee esok elel, boo é go. Nye eezeke ne nò náá: «Bi dinaa edja go? Bi dinaa ewala? Ye eedjala! Ewala é Seɛɛle Mòn Mot moo zeseebaa é membo me bot é mesyem é,

ye eezedjala. 42 Wyełka, ghæeka menyel. Mena tóka, etee náá, mot aaka me o moo zekunaa ne nena.» 43 Ye nabela é, Yezu dinaa elii, é di tak wat, Yudas, ngot to bedjekel be kam ne bebá eezetuula ne edhuu e bot ne epel ne ebhil e ele é membo. Ye nabe é, eboo beghaa-Zeeb, ne beghanj e mekana me etsi, zenoo bepaa e eYuda nalwom be o. 44 Kabela tin é náá, Yudas, mot naka be Yezu o, nabe é, nye naalyaal be geka be nawaagwyak Yezu ne ye e. Nye nabe é, nye eezelee ne noo náá: «Bi zobee é, mot me aakebeedal o, ye é nyey. Metka nye “gbak”, da bi é tó ne ne.» 45 Dáa Yudas ne bot be natuula é, nye eezetiila pe daa Yezu. Nye eezeke ne ne náá: «Lyoe!!» Bhii tak, nye eezebeedal nye. 46 Bhii tak, bot e nazyee be ne Yudas o, be eezemet nye. 47 Tin, mot ngot to bot e nadi é di tak o, naazewaal pel to pep, tsaal elo e mot nadi esesa mesa pe daa boo ghaa-Zeeb o. 48 Wó gwaa, Yezu zelii ne noo náá: «Me kabe é mot ezem étep bi neezye, zemet me ne epel ne ebhil e ele é? 49 Me tok wak melu djas to len elyo to kok Ndjaa-ebuwa, bi nadi àamet me étep yé? Sa bi sa'aak, ye é etee náá, etep ee nakwyalaa to mekana me Zeeb, dum ne nam e neebela esuk.» 50 Tin, bedjekel djas eezeghuma ne ekaab «gbes», lik Yezu é membo me bot binok. 51 Dhiiti ngbaaz ngot nadi edu be pe bhis, zuka ne kaad nye nabe ne ye é nyel e, ye nabe é kaad esoa ko gonj. Wó gwaa bot e tak zesuu emet moo ngbaaz tak, 52 nye eezekaab, lik be kaad tak é membo, noo nyel'e, tó ben toto «syee». 53 Be eezetó ne Yezu pe ko ebeseé ndjaa boo ghaa-Zeeb, pe di bhoma bot e nadi ko elo e beghaa-Zeeb o, ne bepaa e eYuda, zenoo beghanj e mekana me etsi. 54 Pyeed nadi edu-du nye etsetape, batakani to ebeseé e boo ghaa-Zeeb. Nye eezedisi egool du, be ne bot e nadi ebaal ndjaa tak o. 55 Eboo beghaa-Zeeb ne bedhiiti bot e boo kwan eYuda nadi esaa embee etep di náá, ye é ne ghwyil edje Yezu ndje e, étep be neegó nye, be kadi é, àabela sonok. 56 Etee náá, bot ebuepe nadi ezezye, zesu etep e mekonj ko esu e le. Saabegos kabe é náá, boo djas kadi é, àabe lenj wat. 57 Bedhiiti wyeł, zokazyee, zesu nye tep. Boo náá: 58 «Bis naagwak nyey eke náá: “Me waabo kok Ndjaa-ebuwa bot nasum'aak. Bhii tak, me kasum é, dhiiti ndjaa sis. Zumal tak aaboya melu melel. Yiiizaag aanakabaadi zumal membo me bot.”» 59 Ye kabela tin é, bete ne bot é napookozye sok, zepit nye o, nabe é àabe ne tanjal wat. 60 Tin, boo ghaa-Zeeb eezewyel

kuku edhuu e bot binok, zedji Yezu náá: «To mepita me bot bak zepit wó e, wó àakatanyal yo é!» 61 Yezu zokadi é gwyem, àalii. Boo ghaa-Zeeb baazedji nye náá: «Ye woy é di Mesia, Mon Zeeb see metel é?» 62 Tin, Yezu eezebooza náá: «Heee, ye é mam. Bi é waabee Seenjele Mon Mot ndiindil pe mbo eghenj mebwala e Zeeb, ezye to eguud to gwoo.» 63 Tin, wó gwaa, boo ghaa-Zeeb zenyaa ekaad be. Nye eezeke náá: «Dum ne yak, menaka é ne gwyee náá, bot zeleé mena sa nye di esa e? 64 Bi eegwak dáa nye di ebyasal Zeeb e! Bi bee dáa?» Boo djas eezebooza náá, nye é ne ndje, nye goka é ne esyee. 65 Bedhiiti bot moo tin esee Yezu metel é nyel. Be moo tin é zebutal nye bhwoob, ne tu nye ne ekuta. Boo ne ne náá: «Nanja! Eze sa wo deenek!» Tin, bebaalel e Ndjaa-ebuwa, moo tin epak nye mebhæez. 66 É ewala e Pyeed nadi pe si ko ebeseé e, dhiiti moma nadi esa mesa to ndjanj e boo ghaa-Zeeb o zezye tin. 67 Dáa nye nabee Pyeed egool du é di tak e, nye eezegwyak Pyeed. Bhii tak, nye eezeke ne ne náá: «Doo ne woy pe, wó nagyegyee é, bi ne Yezu, mot Nazalet é?» 68 Wó gwaa Pyeed zekela. Nyey náá: «Me àagu sa wo di elii'enek. Me àanyo egwak ye.» Bhii tak, Pyeed eezeswoola di, tó pe peeb ebeseé, tó, ketyaa pe eniel. [Tin, wó gwaa kuu zekok.] 69 É di'enek, moma tak eebaazeebe nye, nye moo tin elée bot e nadi tin o, náá: «Mot tak é ngot to bedjekel be.» 70 Pyeed eebaazekela nye, kela sis. Bhii tak, doo ne bot e nadi be ne be noo tin o, baazeke ne Pyeed náá: «Ye é tseetsle! Wo mot'oo etee náá, wo é mot kyee dik Ghalile.» 71 É di'enek, Pyeed to ekela tep. Wó gwaa, nye moo tin etsaal tsunj é mis e Zeeb: «Zeeb pe eko! Me àagu mot bi di eke ne nam'enok.» 72 Batsa deenek, kuu eebaakok tyee koka esok ebá. Tin, wó gwaa Pyeed zetaala sa Yezu naley nye e. «Esok ne bekkuu ne kók esok ebá, ye aakabela é, wó eezekela me esok elél.» Bhii tak, Pyeed eezekek ne egwyee yenek.

15 Tó melem keenj, eboo beghaa-Zeeb, ne bepaa eYuda, zenoo beghanj e mekana me etsi, naazeboma étep edjek tep tak. Ye nabe é boo kwan eYuda. Bhii be namet Yezu, e be é boo zekol nye membo. Bhii tak, be eezetó ne ne pe daa Kukuma Pilat. 2 Kuma be nakum ne Yezu e, wó gwaa, Kukuma Pilat zedji nye náá: «Ye é woy é di mekoozi me eYuda?» Yezu zebooza ne ne náá: «Heee ye é dáa woy wo emet ke'enek.» 3 Wó gwaa, eboo beghaa-Zeeb zesu nye zukamwaa ne

etep. 4 Tin, kukuma Pilat eebaazeke ne ne náá: «Di Bhoobo Lo». 23 Tin, be eezekwyel edje Yezu «Wó ààkatanal é? Gwaka etep djas ee di ekeaa náá, ye é wóy é di ekus é.» 5 Yezu ààkobóóza é, Yezu eezepéé edé. 24 Bhii tak, be eezebem nye nye yenek. Wó gwaa, Pilat djoka nye. 6 É ghej é melaaba. Bot é nadi tin ó, zokazekaa ekaad mebyonj me ePak djas, Pilat nabebe é ne mefulu me epel mot membok ngot, da nye é wyiselaa é membok. Edhuu é bot é naadi esée, mot Pilat aawiyisal é membok ó. 7 É ghej tak, é membok, ye nabe é ne dhiiti mot ndiila. Din é le nabe é Bhaalabas. Nye nametaa é loog wat, be ne bot é nabe boo dho nagó mot é. 8 Tin, edhuu é bot é nadi tin ó, zokazebyet, tó pe daa mekoozi étep ekedji nye náá, nye sa, dáa nye bela ne esesa sok é, nye bet mot membok ngot. 9 Dáa Kukuma Pilat nabee deenek é, nye eezebóóza ne náo náá: «Bi kwyel é náá, me wyisal mekoozi me eYuda é?» 10 Etee náá, Pilat nadi egu náá, Yezu nawaaa é membok é étep mbee lyem eboo beghaa-Zeeb. 11 É di'enek, eboo beghaa-Zeeb nabe é, be moo besal edhuu é bot be lee ne Pilat náá, ye goka é, nye wyisal be Bhaalabas. 12 Pilat eebaazeke ne náo náá: «Bi kwyel náá, me sa mot bi di edjóo mekoozi me eYuda ó, dáa?» 13 Edhuu é bot eebaazetsim: «Bemka nye é melaaba!» 14 Pilat eezedji be náá: «Yaa esesé ebiyo nye sa?» Wó gwaa, be baazetsim elyelepe: «Bemka nye é melaaba!» 15 Dáa ye nabe náá, Pilat nadi ekwyel edje be sa elyem boo nadi ekwyel é, nye é boowyisal be Bhaalabas. Tin, bhii nye nalwom náá, Yezu nyujaa ne eghwyes é, nye é boodje be nya, étep be neekebem nye é melaaba. 16 Esodja zokazetó ne Yezu kó ebesé é bil é kukuma Pilat. Bhii tak, be eezedjóo edhuu é esodja djas, zeséeg be. 17 Be eezebet Yezu ndjookuwa na tóobelaa. Be eezepyeeed nye kel megók, sóm nye ye é é lo dáa koto mekoozi. 18 Be moo tin eswos nye meswosel me meduka: «Me eswos wó, mekoozi me eYuda!» 19 Bhii tak, be moo nyuu nye é lo ne le ghwaazok, esee nye metel é mis, ekwyit mebonj ne emalal sok bhwoob'é. 20 Bhii be nazeduk nye deenek é, boo zokazedis nye ndjookuwa na tóobelaa be nabet nye é, be eezebulal nye ndjookuwa nye nadi ne ye sok é. Bhii tak, be eezewyis ne ne, étep be neekebem nye é melaaba. 21 Wó gwaa, be zedje dhiiti mot nadi edus ye pe pyeeb ó, nye kwyee Yezu é ebep é melaaba nye aakebema é tak é, ne bhel. Din é mot tak nabe é Simonj, mot del é di djóóaa Silen é. Nye nabe é seeg é Alekzandele ne Lufus. 22 Tin, be eezetó ne Yezu pe dhiiti di be nadi edjóo Ghologhota é. Din é tak kwyel élee

«Di Bhoobo Lo». 23 Tin, be eezekwyel edje Yezu menyok puuza ne dhiiti ngwyel be di djóo miid é, Yezu eezepéé edé. 24 Bhii tak, be eezebem nye be, bhii be nazesa egwyeeeg étep be neesée mot aanáo kaad tak ó. 25 Be nabem nye é melaaba é, é ewala eten ne ená yii melem. 26 Ekwyala ee nadi elee esuk é be nabem nye é melaaba é, nakwyel elee náá: «Nye é mekoozi me eyuda.» 27 Be nabem nye é melaaba é, ne bot é djii bebá: ngot pe mbo é ghej; nwyak ngot pe mbo emyel. [28 Deenek é esesé djas nadi kwyala é, nabela esuk: «Be nabee nye é tye ngot ne bembee e bot».] 29 Bot é nadi edhaa tin ó, nadi ego nye, boo esesyaal elo, edji náá: «Hee! Wóy mot di náá, wó é ne ghwyil ewaaz kok Ndjaa-ebuwa, da wó é baasum tó melu melel ó, 30 tsika nyel'ó wóy wó emet. Sula kó melaaba me wó di bema kó tak'enek!» 31 Tye wat ne eboo beghaa-Zeeb ne beghanj é mekana me etsi moo tin ekwyii nye náá: «Nye epetsik bot, nye tok ne ghwyil etsik nyel'é nye emet! 32 Mesia, mekoozi me bot é mbyak Yisalaél, kasul kó melaaba be bem wó é tak é, étep bis neebée, bhii tak, da bis é dum koj ne nó!» Doo ne bot é nabemaa be ne be náo ó, nabaadi é, elee nye. 33 Dáa ye nadhaa mewala melel bhii kuku mwos é, wó gwaa, egwyitok zegwyiidela kó éko é bos djas, egwyitok elenek naabóya, kekum ewala elél yii bikoko. 34 Tin, é ewala é tak wat, wó gwaa Yezu zebo tsim: Eloyi, Eloyi, lama sabatani? Ye kwyel elee é náá: «Zeeb saag'am, Zeeb Saag'am! Étep ye wó bet me mam me emet deenek?» 35 Dhiiti mot to bot é nadi tin ó, zokagwak dáa Yezu nalii é. Nye ne besó náá: «Gwakeka! Nye epedjóo Eli!» 36 Mot ngot pak'óo eezewyis kaab, kenáo pes kaad, kól e le ghwaazok, duu ye tó menyok me na bwaaz-bwaaz. Bhii tak, nye eezeseeb Yezu ye é, nye needé. Wó gwaa nye baake ne náo náá: «Betka, djhooka beeka neghu Eli é waazyé, zedis nye é melaaba!» 37 Tin, bhii Yezu bo boo tsim é, nye naazesil eswos. 38 É di'enek wat, wó gwaa boo lembe na pip-pip nadi tó Di na Dee, di ebek dhej ne koo tó Ndjaa-ebuwa ó, zokanyee kuku tak, kan pe éko, kekum pe si. 39 Dáa mot di kó lo esodja nadi pe sok bhwoob é Yezu, nabee dáa Yezu nasil eswos deenek é, nye ezeke náá: «Ne tseetse, mot'ak nabe é Mòn é Zeeb.» 40 Ye nabaabe pe é, ne boa nadi ebee etep binek etsetaepé ó. Boa é tak nabe é: Maali, moma del é Makdala, ne Maali, nyeeé é Zak

yii mɔɔ dhyeeb be ne Yoses, zenɔ Salome. 41 Ye nabe é, boa nadi egwee e loog e Yezu ɔ, ye é bɔɔ é nadi edjedjaabal Yezu é gherɔ be nadi pe kyee dik Ghalile ɔ, zenɔ bedhiiti betɛ ne boa natɔ pe Yeluzalem be ne be nɔɔ loog wat étɛp be neekwyi-kwyee nye ne mesa ɔ. 42 Dáa ye nabe náá, dwoɔ moo é bikoko e, ye nagoka é náá, mot ne mot ke ekoobal ye esesee etee náá, melem me nadi du dwoɔ tak e, nabe é melem me dwoɔ saba. 43 Tin, wɔ gwaa dhiiti mot, din e le nabe é Zozef, nye nadi é mot del Alimate. Nye nadi é, ngot tɔ bedhil e bot e boɔ kwan eYuda. Ye mefulu nabe é ààdjala ne yii besɔ. Nye nabe é ne ebwaalel e ebee e Eyon e Zeeb. Wɔ gwaa nye zetɔ, kɛwaab muu e Yezu pe daa Kukuma Pilat. 44 Tin, Pilat eezedjoka dáa Yezu naleegweyɛ kaab deenek e. Bhii tak, nye eezedjoo mot nadi kɔ elo e esodja be ɔ, nye é boozedji nye náá: «Yezu eeloogweyɛ mos é?» 45 Bhii nye nagwak boɔza mot nadi kɔ elo e esodja náá, be nalee nye tsɛetse náá, ye nabe é Yezu naazegweyɛ é, nye é boozedje Zozef mot Alimate muu e Yezu. 46 Bhis Zozef nakabom bheeza na puu e, nye é boozesil muu e Yezu é melaaba. Bhii tak, nye eezɛpil muu'e tɔ bheeza tak. Tin, nye eezenɔ ye, kɛwa tɔ evit e be nabwak tɔ ekok e. Bhii tak, be é boozediyal ebe e evit e tak ne boɔ ekok e be nakpak étɛp tak e. 47 Ghuna Maali, moma del e Makdala, ne Maali, nyeeg e Yoses, nadi ebee di be nawa muu e Yezu e.

16 Dáa dwoɔ saba nadharɔ e, wɔ gwaa Maali, moma del e Makdala, ne Maali, nyeeg e Zak, zenɔ Salome zetɔ, kɛbom bemul e na mbee menuub étɛp be neekeloɔb ye é muu e Yezu. 2 Tɔ ghooghom melem dwoɔ meken me yenga, be eezeghee menyel, zetɔ pe mevit. 3 Be moo tin elii pak'ɔɔ: «Be ze aakobiɲal mena ekok e be diyal evit ne ye e nenak é?» 4 Dáa be kaben mis, gwyák pe sok e, be kabee é, boɔ ekok e be nadiyal evit ne ye e, ye eezebɛjelaa, ye moo é ngwoob evit. 5 Wɔ gwaa be zeni tɔ evit, be kabee é, dhiiti mɔɔ ngbaaz ndiindil pe mbɔ eghɛɲ ne kaad na puu é nyel. É di tak wat, bwoɔ eezɛmet be. 6 Mɔɔ ngbaaz tak é boozeke ne nɔɔ náá: «Sa mot ààbem ba! Bi saɲ é Yezu, mot Nazalet, nabemaa é melaaba ɔ. Nye eezegom! Nye tokape wak. Beeka di be nakel nye ɔ. 7 Tóka, kelee ne bedjekel be ne Pyeed náá: “Nye eetɔ, kɛbwood bin pe Ghalile. Ye é penek e bi aakeboma ne ne dáa nye nalee bin e.”» 8 Bhii tak, be eezɛwɛyis tɔ

evit, zesum kaab é gbakeba etee náá, bebebwoɔ naasa be. Wyisa be nawyis tin e, kaab wat, ààlee bot étɛp bwoɔ be nadi ne ye e. 9 (note: The most reliable and earliest manuscripts do not include Mark 16:9-20.) [Yezu eezegom tɔ melem me elu eken e yenga, nye nakan elyaal nyel'e é ne Maali, moma del e Makdala, moma nye nasɔ embee esisim eten ne ebá tɔ le ɔ. 10 Wɔ gwaa Maali tak kelee etɛp e tak ne bot e nadi be ne Yezu ɔ. Be nadi é, tɔ ghon ne megweyɛ. 11 Tin, dáa be nadi egwak dáa Maali nadi eke náá: «Yezu é ne tsik! Me eebɛe nyel!» Bɔɔ djas nabe é ààmyaal nye. 12 Bhis yenek, bot ebá nadi esik, tɔ pe del e loɔ. Wɔ gwaa, Yezu zeboma ne nɔɔ é ze, nye zokazetel nyel mbi tela sis. 13 Bedjekel binɔk bebá zokabula, zelee besɔ bɔɔ. Bɔɔ ààmyaal be yenek. 14 Bhii tak, wɔ gwaa nye zetel nyel ne bedjekel kam ne ngot nalik e, é sok be nadi kɔ mesa ede edee e. Tin, nye eezedul be melɔ náá: Be ààdum kɔɲ ne Zeeb. Dɔɔ ne elyel e lo be di ne ye e, ààmyaal sa bot e nabee nye, nye eezegom ɔ nalee e. 15 Bhii tak nye ezelee ne nɔɔ náá: «Tóka kɔ bos djas, kegoolaka bot e membyak djas Mbɛe Bhaadal. 16 Mot é dum kɔɲ ne Zeeb, da nye é duwa Zeeb ɔɔ, mot tak é waabela tsik. Mot é pee emyaal ɔɔ, nye waabela ndje tɔ epée. 17 Beeka endem e mebwala aalyaal náá, bak é bot e di edum kɔɲ ne nam ɔ: Ne din e lam, be waasɔ embee esisim. Be waalii elii na bes. 18 Be waamet benyɔ ne membo. Neghu be de medii me dho ɔɔ, ye aanákwaasa be sonok. Be waakel membo mɔɔ kɔ bot e mebé, bot e mebé tsak.» 19 Bhii Gherɔ Yezu nazelii ne nɔɔ deenek e, wɔ gwaa nye zebyet tɔ gwoo. Penek, nye é ndiindil pe mbɔ eghɛɲ e Zeeb. 20 Bhii tak, bedjekel naazetɔ medhik djas, kegoola Mbɛe Bhaadal. Gherɔ nadi é ne nɔɔ sama wat, ekwyi-kwyee be tɔ mesa. Endem e mebwala menek é nadi elyaal bot ne tsɛetse náá, Zeeb é nadhis be.]

Luk

1 Boo-mot Teofil, dáa ye nabe náá, bot ebuepe naakwyel ekaada to mekana etep ee nadhaa pak'ena ε, 2 ne dáa bot ε nabee ne mis mō met tyee etep bak djas nadi esael nakaadaa bis é meken ε. Bot ε tak nabe é, be moo bot ε mesa ε Zeeb. **3** Bhii me nazedu etep tak kekum pe mesuk me tak ε, me é booke náá, ye goka é náá, mam pe, me kaada wō etep bak djas to ekwyla, wōy kukuma Teofil. **4** Me sa deenek é, étep wō neegu etsēetse e mēlyo me wō nabela ε. **5** É gheṛ Flood nadi mekoozi kō Yude ε, ye nabe é ne dhiiti ghaa-Zeeb, din ε le nabe é Zakali. Nye nadi é ngōt to sama edhuu ε beghaa-Zeeb nadi to loog ε Abiya o. Myel nabe é dha ε boo ghaa-Zeeb Alon. Din ε le nabe é Elizabet. **6** Bōo djas bebá nadi é bot ε epiki é mis ε Zeeb. Be nadi eduwal ne eke tyee etsi ne mētiṇ ε Gheṛ di elē ε enyoepe. **7** Saabegōs kabe é náá, be nabe é ààbe ne mōn. Elizabet nabe é kwyiid moma, nye nabe é ààbe ne ghwyil ebya etēε náá, bōo djas nabe é, be moo betōa-bot. **8** Dhiiti dwoō, Zakali nadi esa mesa me yii ghaa-Zeeb to Ndjaa-ebuwa, etēε náá, ye nabe é yōbō loog ε nadi to mesa é dwoō tak. **9** Be eezesa dhiiti egwyeeṅ to ezel ε loo, dáa eboo beghaa-Zeeb nadi ezezye ne esa sok ε étep be neesēε mot aani, tō kedik bemul na mbēε menuub to Di na Dee ε Gheṛ ε. Zakali é nasēεaa dwoō tak étep ekedik menanas. **10** Edhuu ε bot djas naleelik ε pe kel edjaala é ewala ε menanas na mbēε menuub nadi edikaa to Di na Dee ε. **11** Tin, dhiiti fofop ngōt ε Gheṛ zokazetuula Zakali «zaka». Fofop tak eezetyaa tetel pe mbō eghēṇ mesa ebuwa di edikaa bemenanas ε. **12** Dáa Zakali nabee nye é, ye nabe é bwoō ne bebebwol naamet nye elyelepe. **13** É di'enek, fofop ezeke ne ne náá: «Nādi ne bwoō Zakali, etēε náá, Zeeb eegwak mendjaala mō! Elizabet mwalo é waabela ebum. Nye waabya wō mōn mōō motom. Wō aaget mōn tak ε Zarj. **14** Wō aadi é to boo memyaala. Tin, bot ebuepe é waamyaala dum ne ebyel ε le. **15** Etēε náá, nye aadi é boo-mot é mis ε Gheṇ. Nye aanāde menyok me vin, àāde dōō ne kwaambi bedhiiti menyok me di edje elangi ε. Sisim na Dee é waalwood to le nye dinaa to mō nyeeṅ. **16** Nye waasa náá, bōn Yisael ebuepe bula zedum kōṇ ne Gheṇ Zeeb'ō. **17** Tin, nye waake sok bhwoob ε Gheṇ ne sisim ne eghēṇ ε ngoolē-

mekpa ε Zeeb Eli, étep nye neebulal egwakel pak bešēεṅ ne bōn bōō. Ne ebaasa náá, bot ε di elyel elo o swoola mefulu étep be needi bot ε etsoṇ ne epiki.» **18** Tin, Zakali ezeke ne fofop náá: «Mam aagu náá, etep ee wō di elēε ε, ye é tsetse dáa? Etēε náá, me moo é tōa-mot. Mwalam pe moo é ye sil-moma.» **19** É di'enek, fofop é boozebōōza ne ne náá: «Din ε lam é Ghabhiliel. Ye é mam é dyeebadi sok bhwoob ε Zeeb étep elwomel be. Nye lwom me ε, me zeli ne nō, me zēεε wō mbēε bhaadal'enek. **20** Deenek, wō àāpamyaal etep ee me lēε wō ε, sonok be náá, etep tak ε waasēε é ewala ε Zeeb zekoobal ε. Étep tak é di náá, wō aadi é bubu. Wō aanākwaabaalii, kana dwoō mos kekum dwoō esesēε binek djas aasael ε.» **21** É di'enek, bot ε nazye mendjaala o nadi ebwood Zakali, bōō edjoka dáa nye nadi ebōya to sum Di na Dee ε Zeeb. **22** Tin, dáa nye nakawiyis ε, nye nabe é, nye moo àākabe ne tyee nye kalii ne nō. Tin, bot ezegeṅ náá, nye eebee dhiiti djema mebwala penek to sum Di na Dee ε Zeeb. É di'enek, nye nakalii-lii ne nō ε ne egeka dáa bubu, étep nye nabe é, nye moo bubu. **23** Tin, dáa Zakali nasilal bim melu me nye nagoka ne esa mesa me to Ndjaa-ebuwa ε Zeeb ε, nye eezesik pe del ε le. **24** Ba melu bhii tak, Elizabet myel ezebela ebum. Wō gwaa, nye zokazesōwa ne ebum ε tak tyee bengōn etēn. Nye nadi ekeke é náá: **25** «Bee sa Gheṇ sa dum ne nam ε, nye eemyaal edis ε me to esa ee nadi edje me sen é mis me bot ε.» **26** Bhii bengōn etēn ne wat yii ebum ε Elisabet, Zeeb eebaazedhis fofop Ghabhiliel pe del ε Nazalet, pe kyee dik Ghalile. **27** Nye nadhis fofop tak é pe daa mōō moma ngōt di àāgu botom o, din ε le nabe é Maali. Nye nadi é, ghōōd motom ngōt ne din ε Zozef. Zozef nabe é dha ε Mekoozi Dhavid. **28** Fofop eezetuula nye, swos nye, nyey náá: «Dia to memyaala, wō eeboma ne mbēε bhwoob ε Zeeb. Gheṇ é ne nō loog.» **29** Maali moo tinaak «yooo», edjoka ne mbi yenek mekpa. Nye é boozedji esuk ε yenek meswosel. **30** Fofop é bookake ne ne náá: «Maali, nābem ba, etēε náá, wō eeboma ne mbēε bhwoob ε Zeeb. **31** Wō waabela ebum. Wō waabya mōn mōō motom. Din ε wō aaget nye ε, ye aadi é Yezu. **32** Nye aaboodi é boo-mot, be aadjōō nye Mōn Zeeb-Mekaake. Gheṇ Zeeb é waaneεṅ nye mekoozi dáa Dhavid bhaab'ε nadi é. **33** Deenek, nye aadi é mekoozi kō mbyak Yisael kōm-kōm. Eyōṇ ε le aadi é ààbe ne esik.» (aiōn g165) **34** Maali ezeke

ne fofop náá: «Yiizaag aasael dáa? Mam é di ààgu botom'aak?» 35 Fofop eezebóza ne náá: «Sisim na Dée é waazyé kò lo. Ghwyil é Zeeb-Mekaake é waabutal wò. Ètép tak é mòn na dèe wò waabya ò, nye aadjóaa é Mòn Zeeb. 36 Dòò ne Elizabet mòn nyooog é waabya ngbe mòn motom, ye nakoozobe náá, nye é sil-moma. Nyey mot be nadi ekeke náá, nye é kwyiid ò, ebum é le moo mos é ne bengon eten ne wat. 37 Etee náá, ye tok ne sa Zeeb aadi ààkwak.» 38 Tin, Maali zebóza ne ne náá: «Mam é mot-mesa é Ghej. Ye sael ne nam dáa mekpa mò di eke náá, ye sael é.» Bhii tak, fofop eezetò ye. 39 Aàbaya to melu menek deenek, Maali eezegheé, tó kaab pé del é metsok nadi pé kyee dik Yude é. 40 Nye eezeni to ndjar é Zakali, bhii tak nye eezeswos Elizabet. 41 Dáa Elizabet nazogwak-gwakak meswosel é Maali é, é di tak wat wò gwaa, mòn zekuu nye to mò. Tin, wò gwaa Sisim na Dée zelwood to le. 42 Nye eezetsim elyelepe náá: «Zeeb eeséé wò metel dhaa boa djas kò bós'ak! Deenek, esééa metel menek é dòò ne kò mòn wò aabya ò. 43 Mam é yam nwyaa dhiiti varj moma, etée náá, nyéeg é Ghej'am zye pé daa lam? 44 Etee náá, ye be é, wò eebee náá, é sok mé gwak meswosel mò é, ye be é, mòn eekuu mé to mò ne memyaala. 45 Menyò ne nò, etée náá, wò eemyaal náá, Ghej é waasa sa nye lée wò é!» 46 É di'enek, Maali eezéke náá: «Mé epeduwal Ghej ne lyem'am djas. 47 Sisim'am é pé to boo memyaala kò esu é Zeeb metsik-bot mam. 48 Etee náá, nye eellig mis mé, gwyák mot-mesa mé, nam ààkobe yam mot etela é nyel. Ne tsetse, kana dwoo elak mos, membu ne mesee, bot aakadjóò mé é “moma Zeeb nazeséé metel ò”. 49 Etee náá, Zeeb Mekaake eesa eboo esonok to lam. Nye é Zeeb na Dée. 50 Nye ne bu enem esa, melu ne mewala djas dum ne bot é di eduwal metinj mé ò. 51 Nye eesa mesa me mebwala ne eghen be. Nye eetwak bot é di ne mebet to elyem ò. 52 Nye eedis bemekoozi kò mebhóó mé mekoozi mào. Bhii tak, nye eedje bot é di ààbe ne ebet ò, mebhóó mé mekoozi. 53 Nye eedje mbée edee ne bot é nadi ne za ò. Nye eeswaal bekum é bot membo mé toto. 54 Nye nazye é zekwyee Yisalaél, mot-mesa mé. Nye àadjisa elyaal enem ne embée be 55 ne Abalaam be ne bedha be, kòm-kòm sii ne kòm, dáa nye nakek bebhaab binaka é.» (aiòn g165) 56 Tin, Maali eezedi pé daa Elizabet tyee bengon elél, bhii tak, nye eezesik pé del é le. 57 Ewala nabe náá, Elizabet é waabya é, ye eezékum. Wò gwaa, nye zébya mòn motom. 58 Besò bot é nadi ne mendjaa ekunaaepe ne ne ò, ne bot é mebyel mé zokazegwak náá, Ghej nabe é, nye naagek nye ghorj. Be ne be nòò moo tin to memyaala bòò djas. 59 Dáa mòn nabe, nye moo ne melu meten ne elél bhis ebyel é le é, wò gwaa, be zetò étép ekeniigal nye beka. Be nakwyel eget nye é ne din é sèeg Zakali. 60 Tin, nyéeg é boopeé, nye é boozeke náá: «Ààbe! Din é le aadi é Zanj.» 61 É di'enek, wò gwaa be zéke ne ne náá: «Deenek, ye tok ne mot ngot to bot bò nadi ne din é Zanj!» 62 Tin, to egék é dáa ebubu di elii é, be eezedji sèeg mòn, din é nye nakwyel eget mòn'é é. 63 Wò gwaa Zakali zokazewaab náá, be zye nye ne mào pé ebaya be di eezéye ne ekwyal kò tak é. É di tak, wò gwaa, nye zokakwyal náá: «Ne tsetse, din é le é Zanj.» Tin, bòò djas naazedjoka ebuepe. 64 É di tak wat, wò gwaa, Zakali zebaakan elii enyoepe. Nye moo tin etsim elyelepe eduwal Zeeb. 65 É di'enek, bot djas nadi be ne be nòò é, be nadi é be moo ne bwoo, pé kò mel mé nadi to metsok mé kyee dik Yude é. Tin, bot nazokakekaada é tep'enek. 66 Bot djas nadi egwak dáa tep tak nasael é, be moo tin esiiza to bhum elyem bòò, edji náá: «Mòn tak aadi zé?» Ye nabe é tsetse náá, ghwyil é Ghej nadi é to le. 67 Zakali, sèeg mòn nabe é, nye eelwood ne Sisim na Dée. Wò gwaa, nye zokani egoola mekpa mé Zeeb to Sisim. Nye nadi ekeke é náá: 68 «Mena goka é ne eséé Ghej Zeeb bot é Yisalaél metel. Etee náá, nye eezekwyee bot é mbyak'é, nye eepek be. 69 Nye eewyisal mena ghej mot, metsik-bot, pé to bedha é mekoozi Dhavid mot-mesa mé. 70 Ye é étép ee nye naloozelee to enuub é bengoolé é mekpa mé na edée é. (aiòn g165) 71 Nye naakek mena tsik di epek mena é membo mé bot é mebhuka mena é, dòò ne si meko mé bot é di esa mena ebiyo ò. 72 Nye naagék ghorj ne bebhhaab benaka. Nye nabe é àadjisa ebhej é le na dèe nye nalik é. 73 Ne tsetse ye nabe é, Zeeb eetuwal myorj ne mesorj mé é mis mé bhaab'ena Abalaam náá, 74 nye waazepek mena é membo mé bot é mebhuka mena. Ètép mena neesaka mesa mé, ààbe ne bwoo to ebhum elyem bena. 75 Etee náá, mena needika dèe ne piki é mis mé, é melu mé tsik'ena djas. 76 Deenek, woy mòn'am, wò aadi é, ngoolé-mekpa é Zeeb-Mekaake. Etee náá, woy é kwaake sok bhwoob é Ghej étép wò neekoobal méze mé. 77

Etep wo neeleε bot be n   , nye epezye zetsik be, da pel mesyem mo . 78 T     , Z  b'enabelka ne bu enem esa, ne kwyel. Dusa to gwoo, nye eewyisal k  lena gwe tyee wat ne mekas me gwyes di edjem to melem  . 79 Ete  n   , nye neewyisal bot   di to ghooghom, ne to piyo esyee  , to gwe. Nye needje  meko me kyeed mena pe ze egwyem.  80 D   m n nadi ewyee  , sisim ye nabaadi ewyee ebuepe. Nye nadidi  , to kyee dik besye di      ne medii  , kekum dwoo nye nazelyaal bot   Yisala  nyel  .

2   ghe  tak, wo gwaa, Sezaad Oghust zokazelwom bot, be kwyal min me met   me bot   b s djas. 2   en   el  ga ne ekwyal   min me bot nasael     ghe  Kilinus nadi kukuma dik Siili  . 3 Bot djas nadi et  kekwyekwyalaa min   mot ne mot pe del   le. 4 Zozef zokadus pe kyee dik Ghalile, pe ghaada Nazalet, nye neezet  pe kyee dik Yude, pe del   Bhetele m, et  n   , nye nabe   dha   Dhavid. 5 Nye   boot  pe el  ga ne ekwyla   min be ne gh  d'  Maali. Maali nadi   ne  bum. 6 D   be nakadi tin  , wo gwaa, ewala   nabe n   , Maali   waasyas   zokazekum. 7 Nye   booz bya m n megwyak me. Tin, nye   booz bet nye egh  d, pil nye to bhelangiti, bhii tak nye eez kel nye k  mo  te g be nadi ekekel edee   ebhata  , et  n   , be nabe     bela di to ndjaa bedj  . 8   kyee dik tak wat, ye nabe   ne bebaalel   ebhata, be nadi   to bal ebaal es     ebhata b     pum. 9 Wo gwaa, fofop   Ghe  zetuula be. Mekas   Ghe  naazekaal be  bwye  . Wo gwaa, bwoo zesa be ebuepe. 10 Tinaak, fofop eez    be n   :  N  emka ba, et  n   , me zye  , z goola bin m   bhaadal, yii bot djas aamyala ne ye  . 11   pum'ak mos, k  del   Dhavid, metsik-bot eez byel  te 'en. Ye   Mesia, Ghe . 12 Beeka geka bi aagwyak nye ne ye  : bi   waabela m n tol   wola to bhelangiti, ndjaasi k  mo  te g be di ekel edee   ebhata  .  13   di'enek wat, wo gwaa, bet  ne efofop zokadus to gwoo, z   ga ne fofop nadi tinaak sok  , be mo  tin eduwal Z  b, b   n   : 14  Duu ne Z  b pe  ko to gwoo, tin, egwyem k  b s dum ne bot   nye di ekwyel  !  15 D   efofop nalik be, sik pe to gwoo  , bebaalel   mesaa me ebhata zokaz  e pak'  n   :  Djhoot ka pe Bhetele m. Ye goka   n   , mena beeka sa tuula penek  , sa Ghe  lyaal menaka  .  16 Be eez ghe  menyel t , tin, be eez bela Maali be ne Zozef, d   ne m n tol   ndjaasi k  mo  te g be nadi ekekel

edee   ebhata  . 17 D   be nakabee nye  , wo gwaa, be z    et  ee fofop'enak nal   be dum ne m n tak  . 18   ghe  bot djas nadi egwak mbi et  ee bebaalel   mesaa me ebhata binek nadi el    , bot djas naadyebadjoka. 19 Ye kabe Maali  , nye nazobaal et  binek djas   to bum lyem' . Tin, nye moo esiiza ebuepe. 20 Bhii tak, bebaalel   mesaa me ebhata   booz sik. Be nadi eduwal Z  b,  te  endem ee be nazebee  , ne yii be nazegwak  , ne et  ee efofop nal  , nabatasael  . 21 Bhii melu met n ne el l m n nabyel  , wo gwaa, be zet , k niigal nye beka, tin, be eez  et nye din   Yezu, din   fofop nal   be, esok ne nye g ne bela  bum  . 22 Tin, ewala   nabe n   , Zozef be ne Maali kesa mezel me etsi   Moii  nadi el    te   byel   m n  , ye eez djala. Wo gwaa, be zet  ne m n pe kok Ndjaa-ebuwa Yeluzalem  te   kelyaal Ghe  m n. 23 Ete  n   , to etsi   Ghe , ye nabe  , ye eekwyalaa n   :  M n motom, yii megwyak aabyel  , nye aadi   ng   Ghe .  24 Be nabaadi  , edje d   ne dhiiti buwa yii etsi   tak wat di edji  . Ye nabe  :  Mepepak memb , neghu b   megum memb .  25 Pe Yeluzalem, ye nadi  , ne dhiiti mot, din   le nabe   Simey  . Nye nadi  , mot epiki, eduwal Z  b. Nye nadi ebwood mot aazetsik Yisala   . Sisim na D   nadi   ne ne l  g. 26 Sisim na D   naaloole  nye n   , esok ne nye ne gwe, nye waabee Mesia Ghe  aadhis  . 27 Wo gwaa, Sisim na D   z   l Simey  , nye t  pe kok Ndjaa-ebuwa. Bebyaal   Yezu naazy  ne m n'    te  ezesa nye d   mekpa me etsi di el    . 28 Simey     boob p m n to membo me. Bhii tak, nye eez ghaape  Z  b. Nyey n   : 29  Nenak, Ghe , beta kwom'  nye gwe to egwyem, tyee wo nal   nye  . 30 Ete  n   , mis mam ezebee tsik wo nadhis bis ye  , 31 tsik wo nazekoobal  te  membyak djas  . 32 Ye   ng l aasa n   , membyak mesis gu wo  . Ye   duu bot   mbyak' , Yisala .  33 S  g ne nye g   Yezu nabe  , edjoka d   Simey   nadi elii dum ne m n'    . 34 Simey     booz    be met l, nye ne Maali nye g n   :  Z  b dhis m n'ak  ,  te   kwy sal bot ebuepe ne ewy l bot ebuepe pe k  Yisala . Nye aadi  , nd m ng t   Z  b. Bot ebuepe   waasyala bhyeed k  lo' . 35 Tin, nye waalyaal popoopwon egeka ee di esyela to ebhum ely     bot ebuepe  . Ye kabe w y Maali  , me  k   waatuu wo ly m d   pel, ketuula pe yii kyee.  36 Ye nabaabe   ne dhiiti ng    -mekpa   Z  b. Din   le nabe

é An. Nye nabe é esyes e Fanuel, mot mbyak e Aseed. Nye nabe é, nye eezedyeebageeb. Nye nabe é, nye naadi membu meten ne ebá, be ne ngom naba nye, nye dinaa ààgu botom o. 37 Bhis esyee e ngom, nye nabe é ààkabaató eba, kekum membu mekam-meten ne elél ne membu mená. Nye nabe é ààdus to kok Ndjaa-ebuwa. Nye nadidi é, esa mesa me Zeeb mwos ne pum, ne etsi e edee to mendjaala. 38 Wó gwaa, nye zetuula dwoó tak wat, nye moo tin eduwal Zeeb, bhii tak nye moo elii ne bot e nadi ebwood náá, Yeluzalem zepkel é ban o, dum ne mon toloo. 39 Dáa seeg ne nyee e Yezu nasilal esa esesee djas etsi e Gheri nadi elée e, be eezesik ne ne pe kyee dik Ghalile pe del e loo Nazalet. 40 Tin, ye nabe é mon eewyee ne ebée e mis, Zeeb naawa to le etson ne enem ne embée be. 41 Membu djas bebyael e Yezu nabe é, etetó pe Yeluzalem étep ekebol ebyon e Pak. 42 Dáa Yezu nabe nye moo ne membu kam ne ebá e, be é boozetó ne ne, dáa ye nadi ezezye ne esesee to mefulu moo e. 43 Dáa ebyon nasi e, be eezesik. Ghuna mon'oo Yezu naalik pe Yeluzalem, tinaak, bebyael e Yezu ààgu. 44 Bóo nadi egek e náá, nye é be ne bedhiiti bot to zukamwaa ne bot e nadi eke loog wat be ne be náo o. Tin, bóo zokake muu dwoó. Wó gwaa, be zekan esari e nye pak bon nyee bóo, ne beso bóo bot e nadi é ebyon be ne be náo o. 45 Bóo ààbela nye e yenek. Be é boozesik pe Yeluzalem esaa nye. 46 Tin, kuma ye nakum melu melé bóo esaa nye e, wó gwaa, be zebela nye to kok Ndjaa-ebuwa. Nye nadi é, ndiindil, belyoel eewa nye kuku ebwak, nyey egwak be, ne ebaadji be ekiya. 47 Bot djas nadi egwak nye o, be nadi edjoka ebuepe ne kwaambi etson nye nadi ne ye e, ne dáa nye nadi ebóoza ekiya bóo e. 48 Dáa seeg ne nyee nabee nye e, wó gwaa be zedjoka ebuepe. Nyee é boozeke ne ne náá: «Mon'am, étep yé wó sa bis deenek? Bhum elyem e bis ne soog di é pe eko. Bis esaa wó, saa saa.» 49 Nye é boozeboza ne náo náá: «Bi saa me étep yé? Bi ààgu náá, me é to ndjaa saag'am, étep esa mesa me?» 50 Kabela náá, be nabe é ààmet esuk e sa nye nadi elii e. 51 Bhii tak, be eezesik ne ne pe Nazalet. Nye nadi elooba ne nyee ne seeg. Tin, nyee zokabaal etep binek djas to lyem'e. 52 Yezu moo tin ewyee ne tyé, ne etson, ne enem ne embée e mis me Zeeb ne é mis me bot.

3 Ye nabe é, é sok Sezaad Tibéed nadi, nye moo ne membu kam ne eten kó bóó ekukuma dik'e e, Póos Pilat nadi é kukuma Yude, Elood kadi é ekók kó Ghalile. Ye kabe mon nyee Filip o, nye nadi é kukuma kyee dik Ituud, ne Talakonitid. Lizanyas nakabe ye e kukuma kyee dik Abilen. 2 É gheri Anas ne Kayif nadi eboo beghaa-Zeeb e, ye nabe é Zeeb naalii ne Zari mon Zakali pe to bal. 3 Zari zokazyé kó mel me nadi pe kyee dik wat ne dii Yulden e. Nye natutuud é náá: «Liigka elyem, da bi é kedua Zeeb. Tin, Zeeb é waapel mesyem men.» 4 É di'enek, etep ee nadi kwyala to Mekana me ngooel-mekpa e Zeeb Ezayi e, ye naabela esuk. Ye nabe é náá: «Mot ngot epetuud to bal: “Koobalka ze e Gheri, da bi é tuu nye meze me na looba-looba! 5 Edi e na sebetee di pak metsok djas e, ye waabimelaa. Metsok ne eghooda djas é waasilaa. Membon djas di é ze e, ye waasekaa. Meze me di, ye eezepule e, ye waakoobelaa. 6 Tin, bot djas é waabee tsik Zeeb aadje e.”» 7 Medhuu me bot nadi ezye pe daa Zari etee náá, Zari neezeduu be Zeeb. Zari zokake ne náo náá: «Biyo megel mak, eze lyo bin náá, bi kaab ebuk e Zeeb di ekunaa yenek? 8 Lyaalka ne esesee bin náá, ye é tseetse náá, bi eezeswoola etsik bin, da bi é bet eke biyo ne biyo náá: “Dhiiti sonok aanákwaasa mena, etee náá, Abalaam é bhaab'enaka.” Betka me lee bin náá, Zeeb é ne ghwyil esa náá, mekok mak liiza, ye di bedha e Abalaam. 9 Ye goka é bi é gu náá, zoni moo é neega é ebok e le, étep ye neetsaal ekanal e tak. Ele djas aadi ààdje bhum e, goka é ne etsaalaa. Bhii tak, ye waakedikaa to du.» 10 Wó gwaa bot moo tin edji nye náá: «Bis goka ne esa dáa?» 11 Nye é boozeboza ne náo náá: «Mot di ne ekuwa ebá o, goka é ne egwyena wat, dje mot di ààbe ne ye o. Bela náá, mot di ne edee e dek o, nye kaa ne bot é di ààbe ne ye o.» 12 Benjél e epata e lapo zokabaazyé yobo zeduwa Zeeb. Wó gwaa be dji Zari Nduuel-bot náá: «Lyoel, bis goka ne esa dáa?» 13 Nye eezeboza ne náo náá: «Nàwaabka bot epata e lapo dhaa yii kukuma di elée náá, bi goka ne ewaab e.» 14 Esodja zokabaadji yobo náá: «Ye kabe bis o, bis goka ne esa dáa?» Nye eezeboza ne náo náá: «Sa mot ààbaanoo sa mot ne bhel, sa mot ààsu mot tep. Bi goka é ne ede e efute e mesa min.» 15 Bot djas nadi ebwood ne ebwaalel djas. Bot djas nagek é náá, Zari nabe é Mesia. 16 Nye ezeke ne bóo djas náá: «Mam duu bin Zeeb é to medii. Ye kabe mot di

ezye bhis'am ɔ, nye eedhaa me ne mebwala ne ghwyil. Mam aanakwaakobela-belak duu emalal étep ekotii-tiak ekel e ekoko be. Nyey aaduu bin Zeeb é tɔ ghwyil Sisim na Dee ne tɔ du. 17 Tɔ membo me, nye eemet zyaagal étep nye neewa mbek pak mbee bhum ne mbee bhum. Tin, da nye é wa mbee bhum kɔ taa. Ye kabe embee bhum ɔ, nye kakemwas ye é tɔ du na kom-kom.» 18 Zar naalele bot Mbee Bhaadal ne bete ne dhiiti bemelyo. Nye nadi elyo be ne edje be ghwyil. 19 Wɔ gwaa, Zar zokazedl mekoosi Elood melɔ kɔ esu e Helodhiaad mwaa mon nyeyeg nye nadek ɔ, dɔɔ ne étep embee esesee nye nadi esa e djas. 20 Tin, Elood naabaazesa dhiiti mbee tep: nye naawa Zar é mbok. 21 Bhii bot djas nazeduwa Zeeb e, Yezu pe naazeduwa Zeeb. Nye nadi edjaala, wɔ gwaa gwoo zebengel. 22 Bhii tak, Sisim na Dee eezesul kɔ le tyee eghum. Wɔ gwaa, dhiiti gwood zokazégék tɔ gwoo náá: «Wɔ é mon'am me dyebakwyel ɔ. Me eedyebamyaala ne no ebuepe.» 23 Yezu nabe é, nye moo ne membu tyee mekam-melɛl é sok nye nakan mesa me e, ne dáa bot nadi eke náá, nye é mon Zozef e. Zozef nadi é mon Eli. 24 Eli é mon Mattat, Mattat nakadi é mon Levi. Levi nabe é mon Melki, Melki nakadi é mon Zanayi, Zanayi nabe é mon Zozef. 25 Zozef nakadi é mon Mattatya, Mattatya nabe é mon Amos. Amos é mon Nawum. Seeg e Nahum nabe é Esli, Esli é mon Naghayi. 26 Naghayi nabe é mon Maat. Mot nabya Maat ɔ nabe é Matatyas. Matatyas nabe é mon Semeyi. Mot nabya Semeyi ɔ, nabe é Yosek. Yosek nabe é mon Yoda. 27 Yoda nakadi é mon Yoanan. Seeg e Yoanan nabe é Lesa. Lesa nadi é mon Zolobabel, Zolobabel nakadi é mon Salatyel, Salatyel nabe é mon Neeli. 28 Neeli nakadi é mon Melki, Melki nadi é mon Adhi, Adhi nakadi é mon Kosam, Kosam nadi é mon Elmadham. Elmadham nakadi é mon Eed. 29 Mot nabya Eed ɔ, nabe é Zosue, Zosue nabe é mon Eliezeed, Eliezeed kadi é mon Yolim, Yolim nabe é mon Matat. Matat kadi é mon Levi. 30 Levi nabe é mon Simeyɔɔ, Simeyɔɔ kadi é mon Yuda. Yuda nabe é mon Zozef, Zozef kadi é mon Yonam, Yonam nabe é mon Eliakim. 31 Eliakim nakadi é mon Melea, Melea nabe é mon Mena, Mena nakadi é mon Matata. Seeg e Matata nabe é Natan, Natan kadi é mon Dhavid. 32 Dhavid nabe é mon Yese, Yese kadi é mon Obeed. Obeed nabe é mon Bhooz, Bhooz kadi é mon Sala. Sala nabe é mon Naason. 33 Naason

kadi é mon Aminadaab, Aminadaab nabe é mon Almin, Almin kadi é mon Aalni. Aalni nabe é mon Eslon, Eslon kadi é mon Peleez, Peleez nabe é mon Yuda. 34 Yuda nabe é mon Zakɔɔb, Zakɔɔb nakadi é mon Izak. Izak nabe é mon Abalaam. Seeg e Abalaam nabe é Teela, Teela nabe é mon Nakɔɔd. 35 Nakɔɔd nabe é mon Seluug, Seluug nabe é mon Lewu, Lewu kadi é mon Peleez. Peleez nabe é mon Ebeed, Ebeeb nabe é mon Sala. 36 Sala nabe é mon Kenan, Kenan nabe é mon Alpaksaad, Alpaksaad é mon Sem, Sem é mon Noe, Noe é mon Lemek. 37 Lemek nabe é mon Matusalem, Matusalem nabe é mon Enok. Enok é mon Yeleed, Yeleed nabe é mon Malaleel. Malaleel nabe é mon Kenan. 38 Tin, Kenan nabe é mon Enos, Enos nakadi é mon Set. Set kadi é mon Adam, Adam é mon Zeeb.

4 Dáa Yezu nabula pe dii Yulden e, ye nabe é Sisim na Dee moo tɔ le na «tɔɔɔ», Sisim zedul nye tɔ bal, 2 é di Dim mot mekɔɔ nakewa nye tɔ mebhawal ɔ. Ye nabe é, nye naasa melu mekam-mená ààde edee. Bhii tak za zokazesa nye. 3 Dim mot mekɔɔ ezeke ne ne náá: «Neghu wɔ é Mon Zeeb ɔɔ, kea ne ekok elak náá, ye liigel, da ye é di mapa.» 4 Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Ekwyala e Zeeb lee náá: “Tsik mot tok ne mapa toto.”» 5 Bhii tak, dim mot mekɔɔ ezebyet ne ne kɔ dwol, wɔ gwaa nye lyaal nye tɔ ewala ewat meyɔɔ me di kɔ bɔs e, djas. 6 Satan ne ne náá: «Gwýáka, me waadje wɔ eghen ne mekas me di tɔ meyɔɔ mak e djas. Etee náá, ye naazedjeaa me. Me é ne ghwyil edje ne mot me aakwos edje ɔ. 7 Ye be náá, wɔ eemyaal ekwyit meborɔ mo si meko mam ɔ, me waadje wɔ djas.» 8 Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Ekwyala lee é náá: “Ye é Ghen, Zeeb'ɔ é wɔ di egoka ne eduwal. Wɔ zosa e mesa me nyey nye emet.”» 9 Bhii tak, Dim mot mekɔɔ eebaazetɔ ne ne pe Yeluzalem, zegel nye kɔ eko e kok Ndjaa-ebuwa. Nyey ne Yezu náá: «Ye be náá, wɔ é Seengele Mon Zeeb ɔɔ, tsela, da wɔ é keduma pe si. 10 Deenek, etee náá, ekwyala lee e náá: “Zeeb é waalee ne efofop be náá, be baal wɔ.” 11 Tin, baabela náá: “Be waabep wɔ kɔ membo mɔɔ, é kaab náá, ko'ɔ ezekebema ebek.”» 12 Tin, Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Ekwyala baalee é náá: “Sa wɔ ààwa Ghen, Zeeb'ɔ tɔ mebhawal.”» 13 Bhii nye nazewa Yezu tɔ mebhawal dáa nye nakwyel e, Dim mot mekɔɔ ezebet nye, nye tɔ etsetaepe, kekum é dhiiti ewala aanyɔ ne ne e. 14 Yezu eezesik pe

Ghalile, ghwyil Sisim na Dee to le «tōō». Duma ye zokake kō mel me nadi mbaka-mbaka ne tin ε djas. **15** Tin, Yezu moo tin elyo bot mekpa ε Zeeb tō mendjaa me mendjaala me eYuda. Bot ε nadi egwak nye ɔ, naadyeebaduduwal nye. **16** Dhiiti dwoo Yezu zetō pe Nazalet, ε di nye nawyelaa ɔ. E dwoo saba, nye eezeni tō ndjaa mendjaala me eYuda dāa nye natawa ne esesa ε. Nye ε boowyel ε mis me bot étep elay ε ekwyla ε Zeeb. **17** Bhii tak náá, be eezedje nye mbwoob mekana me ngooel-mekpa Ezayi, nye eezewyiiz mekana me tak. Nye kabela é di nakwyalaa náá: **18** «Sisim ε Ghej é ne nam etee náá, nye naadje me ebota, étep me neezetuud bedjel ε bot mbee bhaadal. Nye naadhis me, me zelee bot ε membok náá, be moo é tiia. Me zelee be na edhim náá, be moo zenya sok. Me zelee bot é di nyalaa ɔ, be neepeka. **19** Me zetuud náá, mena moo é, é mewala me Ghej di zetsik bot be ε.» **20** Bhii tak, Yezu eezewol mekana, zedje ne mot nakwokwom mbwoob mekana me tak ɔ, nye eezeno nyel, disi. Bot djas nadi tō ndjaa mendjaala me eYuda ɔ, moo tin «dhuuu», ne mis é nyel'ε. **21** E di'enek, nye boozeele be náá: «Mos ekwyla ee bi zegwak ε, eedjala.» **22** Bō djas nadi etarjal étep'ε, be nadi edjoka mbee etep ee nye nadi eleε be ε. Be zokazedji náá: «Ye tok mōn Zoze'f'aak é?» **23** Tin, Yezu eeeke ne nō náá: «Tseetse náá, bi é waadje kana yak: “Ngwomel bot, tsika nyel'ɔ woy wō é emet.” Bi é waabaake ne nam náá: “Bis eegwak menduk me mesa me wō nasa pe del ε Kapelnaum ε. Baasa esa e tak wak kō ghaada yō met!”» **24** Bhii tak nye eezebaabli náá: «Ne tseetse, me lee bin é náá, ye tok ne dhiiti ngooel-mekpa ε Zeeb àamyalaa kō del ε le met. **25** Tseetse, me lee bin ε náá: E ghej ε ngooel-mekpa ε Zeeb Eli, ye nabe é ne bete ne bekus ε boa tō Yisalael, é sok ye nasa membu melel ne pes, bhi àanee ε, é sok boo pwom nasa kō del djas ε. **26** Zebela náá, Zeeb nabe é àakeed Eli pe daa kus moma dik'ena. Nye nazokyeed nye é pe daa dhiiti kus moma, nadidi pe del ε Salepta ɔ, pe kyee dik Sidōn. **27** Ye nabaabe pe é, ne bot ε nadi ne ebé ε zezam ɔ, ebuepe tō Yisalael é ghej ε ngooel-mekpa ε Zeeb Eliize. Zebela náá, ye nabe àabe ne mot ngot tō sama yō natsak, bhis Naaman, mot kyee dik Siili nye emet.» **28** Tin, wō gwaa ebuk zemet bō djas tō ndjaa mendjaala me eYuda, bhii be nazegwak deenek ε. **29** Wō gwaa be zewyel, bhii tak be eezewyis

tō ne Yezu edi sis ààbe kō del, pe kō nges boo etsok ε Nazalet nasumaa kō tak ε, étep be neeke zyeegal nye, nye neeges tō torj. **30** Tin, Yezu zokazesyala tō lō, nō nyel'ε, tō ye. **31** Dhiiti dwoo, Yezu naatō pe Kapelnaum, del ε Ghalile. Nyey é lelyo bot mekpa ε Zeeb, dwoo saba. **32** Bot naadyeebadjodjoka dāa nye nadi elelyo ε, etee náá, nye nalelyo é ne egherj. **33** Tō ndjaa mendjaala me eYuda nadi é ne dhiiti mot nadi ne mbee sisim nadi edhedhek ɔ. Mot'enok moo zetsim elyelepe. **34** Nyey náá: «Haa! Mena é ne yaa tep, Yezu, mot Nazalet? Wō zye, zetwak bis é? Me ne gu náá: Wōy é mot na dee Zeeb nadhis ɔ.» **35** Yezu eezebhem nye elyelepe. Nyey náá: «Dia gwyem, wyisa tō nyel mot'ak!» Mbee sisim zegheeg mot'enok si é mis me bot. Bhii tak, nye eezewyis tō le, àazuk nye é dhiiti di. **36** Bot djas naadjoka elyelepe, be moo tin elieli pak'ō náá: «Yak é yaa kōkō lii ne nwyak mot? Nye é ne egherj ne ghwyil ebatake ne embee esisim náá, be wyis, bō é batawyis.» **37** Wō gwaa, dék din ε le zedjala kō kyee dik'enek djas. **38** Yezu eezewyis tō ndjaa mendjaala me eYuda, tō pe daa Simōj. Ghuna tsi ε Simōj yii moma nadi é ne mekosa ekpape. Be eeeke ne Yezu náá, nye sa sonok étep'ε. **39** Nye eezemalal é ngwoob'ε, tinaak nye zebhem mekosa, nye wyis. Wō gwaa, mekosa zewyis tō le. E di tak wat, moma yenok eezewyel, nye moo ebe be. **40** Kaseka é, é ebil ε dwoo ε, bot ε nadi ne membel membi-membi ɔ, naazyε ne nō pe daa Yezu, nye é bookel membo kō lō. Bhii tak náá, be eezetsak. **41** Embee esisim nadi ewyis tō bete ne membel, bō é tsitsim náá: «Wō é Mōn ε Zeeb!» Yezu é boozelyak be náá, be diyal enuub etee náá, be nadi egu náá, nyey é di Mesia. **42** Dāa melem nalem ε, Yezu eezedus tō ghaada tō pe kyee di ààbe ne bot ε. Tin, zukamwaa ne mot moo zesaa nye, wō gwaa, be zokazebela nye. Ekwosak ε lō nabe é, be ne be nō di é di wat, nye nākabaalik be. **43** Nye eeeke ne nō náá: «Ye goka é náá, me tō, kegoola mbee bhaadal dum ne Eyōj ε Zeeb pe bedhiiti eghaada esis, etee náá, me nadhisaa é, étep tak.» **44** Tin, nye nadi egoola mekpa ε Zeeb tō mendjaa me mendjaala me eYuda kyee dik Yude.

5 Dhiiti dwoo Yezu nadi é, é ngwoob boo soob na djato-djato Ghenezalet. Tin, bot ebuepe eezesaala nye é nyel pe kyee nye nadi é, étep be neezegwak mekpa ε Zeeb. **2** Nye eezabee

é eboŋ ɛ dii, meleeɗ membá ye zeseɛ, belael ɛ mewyet naaseɛ éteɓ egwyii mewyet mɔɔ. **3** Nye eezeni tɔ elɛɗ wat. Yiizaag nabe é ye é Simɔŋ. Nye é booke ne nɔɔ náá, be waatiila batsa ne eboŋ. Bhii tak nye eezɛnɔɔ nyel, disi. Tin, nye moo zelyo bot mekpa ɛ Zeɛb. **4** Dáa Yezu nasilal elii ɛ, nye é booke ne Simɔŋ náá: «Tiila kuku dii, bhii tak, da bi é la mewyet men.» **5** Simɔŋ é boozɛbɔɔza ne ne náá: «Gheŋ, bis eegɔɔl tu pum'ak djas mos, ààbela sonok. Tin, dum ne mekpa mɔ, me epela mewyet.» **6** Dáa be kala mewyet ɛ, wɔ gwaa be zemet besu ebuepe, mewyet mɔɔ moo saa ye neekɛk. **7** Be é boozɛdjóo besɔ bɔɔ nadi tɔ dhiiti elɛɗ ɔ, be zekwyee be. Be é boozye. Bɔɔ bela besu, bhii tak, wɔ gwaa be zokazelwoodal meleeɗ membá mɔɔ, meleeɗ ekee saa diida. **8** Dáa Simɔŋ Pyɛɗ nabee deenek ɛ, wɔ gwaa nye zekwyit meboŋ si meko ɛ Yezu. Nyey ne ne náá: «Gheŋ, tɔa yɔ etsetaɛpe ne nam, etɛɛ náá, me é mot mesyem.» **9** Eteɛ náá, ekeeɗ naadyeebasa nye ne bot ɛ nadi tin be ne be nɔɔ ɔ sama, dum ne yenek mbi betɛ ne besu ɛ be nagó ɛ. **10** Ekeeɗ ɛ tak baazemet dɔɔ ne Zak ne Zarɔ bɔɔ Zebede bot ɛ be ne be nɔɔ nadi ɔ. É di'enek Yezu é booke ne Simɔŋ náá: «Nàbem ba, etɛɛ náá, kana dwoɔ pan mos'ak, wɔy aakadi é lael mewyet éteɓ emet bot.» **11** Bhii be nasel meleeɗ é eboŋ ɛ, be eezɛdhuugal eseseɛ bɔɔ djas, be eezɛdu Yezu. **12** Yezu nadi é, kɔ dhiiti del, wɔ gwaa dhiiti mot nadi ne ebé ɛ zezam ɔ, zetiila pe daa le, kwyit meboŋ, bhwoob si, zedjaala ne ne náá: «Gheŋ, lyem'ɔ é kwyl ɔɔ, wɔ é ne ghwyil etsik me, da nyel'am é bula deɛ.» **13** Yezu eezeseɛb mbo, met nye. Nye ezeke ne ne náá: «Me eekwyel! Tsaka.» É di tak wat, zezam zokasi é nyel mot'enok. **14** Tin, nye é boozɛdul nye melɔ elyelepe náá: «Sa wɔ ààleeɛ mot sa dhaa wak ɛ. Tɔa kelyaal nyel pe daa ghaa-Zeɛb, da wɔ é kedje ebuwa ɛ betit dáa Moiz nake é. Eteɓ náá, be neetanɔl é di yen dum ne tsik wɔ zetsak ɛ.» **15** Tin, dék'e, nabaazekala dhaa tye kɔ mel djas, bot ebuepe nadi ezye, zegwak melyo me Zeɛb ne zesaa tsik pe daa le. **16** Yezu nabe é é etetɔ tɔ bal é edi di ààbe ne bot ɔ, éteɓ nye neekɛdjaala. **17** Dhiiti dwoɔ Yezu nadi elyo bot mekpa ɛ Zeɛb, eFalizye ne begħaŋ ɛ mekana me etsi nadus mel ne mel pe kyee dik Ghalile, ne Yude, zenɔɔ ghaada Yeluzalem ɔ nadi é tin mendiindil é gwoob Yezu. Tin, ghwyil ɛ Gheŋ Zeɛb nadi é tɔ Yezu éteɓ nye neetsik bot ɛ mebé. **18** Wɔ gwaa, bedhiiti bot zokazyɛ ne

mot zesɔɔb ne ebé ɔ, byaala kɔ mwaala. Be nadi esaa dáa be aaniigal nye tɔ ndjaa éteɓ ekenɛɛg nye si meko ɛ Yezu. **19** Dáa be nadi ààbe ne dáa be sa ɛ, wɔ gwaa, bot binok zokazebyet kɔ mii ndjaa, tuu elen tɔ ebo, be eezɛsil mbel'enok kɔ mwaala ye, kuku ebwak, zeza ne di Yezu nadi ɔ. **20** Dáa Yezu nabee edum ɛ koŋ ɛ bot ɛ nazye ne mbel tak ɔ, nye é boozeke ne mbel náá: «Mɔɔ sɔ'am, mesyem mɔ epelel.» **21** Begħaŋ ɛ mekana me etsi ne eFalizye moo tin ne betɛ ne esiiza tɔ elyem. Bɔɔ náá: «Yenok eze di ebyasal Zeɛb deenek? Nwyak mot di ne ghwyil epel mesyem me sɔ mot, bhis Zeɛb nye emet?» **22** Dáa Yezu naagu esiiza bɔɔ ɛ, nye é booke náá: «Éteɓ ye bi di ne mbi yenek egeka? **23** Eyé di ààdyeebalyel ne nen, eke é náá: “Mesyem mɔ epelel” ooħo, neghu eke é náá: “Wyela, da wɔ é ke”? **24** Ye goka é, bi gu náá: Seeghele Mɔn Mot é ne ghwyil epel mesyem me bot kɔ bɔs.» Bhii tak, nye ezeke ne sɔɔbela mot'enok náá: «Me ke é náá, wyela, nɔŋa mwaala yɔ, da wɔ é sik pe ndjaŋ'ɔ!» **25** É di'enek wat, bot djas «dhuuu», ne mis é nyel mbel, wɔ gwaa, nye zewyel, għeɛ mwaala nye naghegħeɛaa ne ye ɛ, zenɔɔ nyel, tɔ pe ndjaŋ'e, nyey é duwal Zeɛb. **26** Bot djas naadyeebadjoka, bhii tak be moo duwal Zeɛb é ekeke náá: «Bis dinaa ààpaabee kɔkɔ yak sok!» **27** Bhii tak Yezu zokazewyis, wɔ gwaa, nye bee dhiiti nɔŋel epata e lapo, din ɛ le nabe é Levi, ndiindil é di mesa me. Yezu ezeke ne ne ɛ náá: «Dua mel!» **28** Ngbat, Levi eezewyel, nye eezelik eseseɛ be djas, du nyɛ. **29** Bhii tak, Levi eezesa ebyoŋ tɔ ndjaŋ'e. Betɛ ne benɔŋel ɛ epata e lapo, ne bedhiiti bot ebuepe nadi é, lɔɔg wat be ne be nɔɔ kɔ mesa. **30** eFalizye ne begħaŋ ɛ mekana me etsi nadi be ne be nɔɔ ɛ nadi elii ebyioɛpe ne sa tak elyelepe. Be é boozeke ne bedjekel be náá: «Éteɓ ye bi di edé é di wat bi ne benɔŋel ɛ epata e lapo ne bot ɛ di ne mbee dék ɔ?» **31** Yezu é boozɛbɔɔza ne nɔɔ náá: «Bot ɛ di menyel enyoɛpe ɔ, tok ne gwyɛs ngwomel mot éteɓ nye neegwom be. Ye é membel ɛ di ne gwyɛs megwoma me. **32** Me nabe é ààzye, zesaa bot ɛ epiki. Me nazye é, zesaa bot ɛ di gu náá, be é bot ɛ mesyem ɔ, éteɓ be neeswoola mefulu mɔɔ.» **33** eFalizye zokazɛdji Yezu náá: «Bedjekel ɛ Zarɔ Nduuel-bot ne bedjekel bis ne tsi edee éteɓ mendjaala esok ne esok. Éteɓ yé bɔ bedjekel di ààtsi edee éteɓ mendjaala?» **34** Wɔ gwaa, Yezu zokabɔɔza ne nɔɔ náá: «Bi nakabee sok paa náá, besɔ ɛ mwaaz tsi edee dwoɔ eba, dhi be di lɔɔg

wat ne mwaaz, mot paazyē zeba moma ɔ? Mē ààbee deenek. **35** Tin, ewala ɛ tak é waakum, so'ɔɔ mot zye zesa eba ɔ, nye waadisaa tɔ loo. É di tak é be aatsi edee.» **36** Yezu eebaazeboɔza be tɔ kana náá: «Ye tok ne mot aanyaa kaad na bes étep ekoobal bet kaad ne ye. Ye sael deenek ɔɔ, pes bes kaad é waanyaa bet kaad, tin, pes bes kaad tok ne ghwyil elataa é bet kaad. **37** Ye tok ne mot aawa bes menyok tɔ ebheeb na mwa etee náá, ye wyl ɔ, menyok é ne ghwyil ebo ebheeb. Menyok waasee é bos tin, bheeb waapulel. **38** Enyo náá, menyok me bes waaa tɔ ebheeb na bes! **39** Ye tok ne mot aakwyel ede menyok me bes, bhis nye eezede menyok me na mwa ɔ. Ye dyeebakeaa ɛ náá: “Menyok me na mwa ne nyɔ.”»

6 Dhiiti dwoo saba Yezu nadi edhaa tɔ pyeeb mebhēk me di edjóaa ble ɛ. Bedjekel be nadi ebók mebhēk ne edjas ye tɔ membo mɔɔ, bhii tak, be eezede bhum tak. **2** Bedhiiti eFalizye é boozeke ne Yezu náá: «Étep yé bi di esa sa etsi di elyak dwoo saba ɛ?» **3** Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Bi dinaa ààpaalaa dāa Dhavid nasa é sok za nasa be ne bot be ɛ? **4** Be naani tɔ Ndjaa Zeeb, nycy zokanɔɔ emapa ee nakanjaa Zeeb ɛ, de, nɔɔ yak pak, dje bot ɛ nadi egyee be ne ne ɔ. Dhi bɔɔ eezogu enyɔɔpe náá, etsi lee náá, bot di egoka ne ede emapa binek é, ye é bɔɔ bemet beghaa-Zeeb.» **5** Yezu zokabaazeke ne nɔɔ náá: «Seɛɛle Mɔn Mot é di kukuma dwoo saba.» **6** Dhiiti dwoo saba, Yezu eezeni tɔ ndjaa mendjaala me eYuda, nye moo tin elyo bot mekpa ɛ Zeeb. Tɔ tak nadi é ne dhiiti mot ngɔt ne mbo eghen sɔɔbela. **7** eFalizye ne begħar ɛ mekana me etsi moo tinaak «dhuuu» ne mis é nyel ɛ Yezu é gwyák neghu nye waatsik nye dwoo saba, étep ebela lo meso me be aapit nye. **8** Tin, Yezu nadi egu egeka ɛ ebhum ɛ elyem bɔɔ. Nye eezeke ne mot na sɔɔbela mbo náá: «Wyela! Tyana tetel tin kuku ebwak.» Wɔ gwaa, mot'enok eezewyel, nye eezetyaa tetel. **9** Nye eezedji edhuu ɛ bot é nadi tin ɔ náá: «Tɔ etsi, eyé di egoka ne esael dwoo saba, enem esa “ohoo” embee esesee? Etsik ɛ mot “ohoo”, neghu ebet náá, nye gwyé?» **10** Yezu eebulal mis gwyák be, bhii tak nye eezeke ne mot tak náá: «Seeba mbo'ɔ.» Nye eezeseb mbo'ɛ, ye eezesekel, bula enyɔɔpe. **11** Wɔ gwaa begħar ɛ mekana me etsi ne eFalizye zokazekpa lyem elyelpē, be moo tinaak esos pak'ɔɔ, edjek tyee be aasa ko

esu ɛ Yezu ɛ. **12** É ghen tak, Yezu naazebyet kɔ etsok étep ekedjaala Zeeb. Nye naadjaala Zeeb tu pum tak djas. **13** Dāa melem nakalem ɛ, nye eezedjóo bedjekel be. Bhii tak, nye eezesé tɔ sama yɔɔ bot kam ne bebá, nye nadjóo be «bot ɛ lwoma». **14** Min mɔɔ nabe é: Simɔn Yezu naget Pyeed ɔ, zenɔɔ mɔn nyeeɛ Andele, Zak ne Zarj, Filip, Bhaatelemi, **15** Matye, Toma, Zak mɔɔ Alfe, zenɔɔ Simɔn, mot di tɔ edhuu ɛ bot ɛ nadi djóaa eZelot ɔ, **16** zenɔɔ, Yuda mɔɔ Zak, be ne Yudas Iskaliot, mot aaka nye ɔ. **17** Yezu eezewyeed etsok be ne be nɔɔ. Nye eezetyaa é di na sebetee, é di bedhiiti bedjekel ebuepe nadi ɔ. É di tak, ye nabaabe é ne zukamwaa ne mot. Bot ɛ tak naadudus é pe kyee dik Yude ne Yeluzalem, kɔ eghaada di é ngwoob boo dii mesɔn ɛ, pe Tiid ne Sidon. **18** Be nazyezegwak embēe melyo me Zeeb, dɔɔ ne zesaa tsik. Bot ɛ embee esisim nadi edhedhek ɔ, nabe é, be naabela yɔɔ tsik. **19** Bot nadi esuu é, be met nye bɔɔ be emet, etee náá, dhiiti kwaambi mebwala nadi ewyis tɔ le, é tse-tsik bɔɔ djas. **20** Yezu eezegwyák bedjekel be, nyey ne nɔɔ náá: «Menyo ne biyo, bedjel ɛ bot etee náá, Eyon ɛ Zeeb é yibo. **21** Menyɔ ne biyo, bot ɛ di ne za nenak ɔ, etee náá, bi é waade, djil. Menyɔ ne biyo, bot ɛ di edje nenak ɔ, etee náá, bi ɛ waago.» **22** «Menyo ne biyo, bot ɛ di ebhina bin ɔ, be sɔ bin ɔ, be lee bin, ne esaab ɛ dék ɛ len, kɔ esu ɛ Seɛɛle Mɔn Mot ɔ. **23** É dwoo tak, myaalka, da bi é bɔl zen, etee náá, boo etuud bin é neega pe tɔ gwoo. Bebhaab bɔɔ nasesa é deenek ne bengooole ɛ mekpa ɛ Zeeb.» **24** «Haa kpaagħor ne biyo, bekuma ɛ bot etee náá, bi nazebela yebo enem ne embēe. **25** Kpaagħor ne biyo, bot ɛ zede, djil nenak ɔ, etee náá, bi aadi é ne za. Haa kpaagħor ne biyo, bot ɛ di ego nenak ɔ, etee náá, bi aadi é dje.» **26** «Haa kpaagħor ne biyo, ye be náá, bot djas epeduwal bin ɔ. Ye é deenek ɛ, bebhhaab bɔɔ nadi eduwal bengooole ɛ mekpa ɛ Zeeb yii mekɔn.» **27** Ye be biyo, bot ɛ di egwak me ɔ, me lee bin ɛ náá: Kwyelka bot ɛ mebhuka men. Saka enem esa ne bot é di ebhina bin ɔ. **28** Seeka bot ɛ di ekal bin ɔ, metel. Da bi é baadjaala Zeeb étep bot é di esa bin ebiyo ɔ. **29** Ye be, mot é nyuu wɔ beez é emuk ɔɔ, baadje yak kyee emuk. Mot é nɔɔ wɔ ndjookuwa ɔɔ, beta nye baanɔɔ kuwa yɔ. **30** Gwyena ne mot ne mot di ewaab wɔ sonok ɔ. Ye be mot eenɔɔ seeyɔ ɔɔ, sa wɔ ààkabaadu. **31** Saka ne bot tyee bi di ekwyel náá, be sa ne nen ɛ. **32** Ye be náá, biyo zokwyel é bot ɛ di

ekwyel bin ɔ, éteɓ yé bi di ebun náá, bi djéaa bhɔɔ? Dɔɔ nɛ bot ɛ mesyem zobaakwyel é, bot ɛ di ekwyel bɛ ɔ. **33** Yɛ bɛ náá, biyɔ zosa enɛm esa ɛ, nɛ bot ɛ di esa bin enɛm esa ɔɔ, éteɓ yé bi di ebun náá, bi djéaa bhɔɔ? Dɔɔ nɛ bot ɛ mesyem baasaa deenɛk. **34** Yɛ bɛ náá, bi ekola bot esonok ɛ é bwaal náá, bɛ neebaadje bin yɔbɔ ɔɔ, éteɓ yé bi di ebun náá, bi djéaa bhɔɔ? Dɔɔ nɛ bot ɛ mesyem baadjeel pak'ɔɔ ɛ fulu ekola, etɛɛ náá, bɛ neebulela yɛ. **35** Yɛ bɛ biyɔ ɔ, yɛ goka é, bi kɔɔɔl bot ɛ mebhuka men. Saka bɛ enɛm esa. Gwyenaka nɛ bot esa bin, ààbwaal náá, bɛ waabaabulal bin yɛ. Deenɛk Zɛɛb é waadje bin boo etuud. Bhii tak, bi é waadjóɔaa bɔn Zɛɛb-Mekaake, etɛɛ náá, nɛ é Zɛɛb mɛnyɔ nɛ bot ɛ lwalɛɓ, zɛɛg nɛ bɛmbɛɛ ɛ bot. **36** Gekeka bot ghoɓ, dǎa Sɛɛg'en di egek bin ghoɓ ɛ. **37** «Sa bi ààdidi é pɛɛ bot, deenɛk Zɛɛb aanǎkwaapɛɛ bin. Sa bi ààdidi é kwyɛsal bot ndje sɔs, deenɛk Zɛɛb aanǎkwaakwyɛsal bin ndje sɔs. Pelka bot ebiyɔ ɛ bɛ di esa bin ɛ, deenɛk Zɛɛb é waapel bin. **38** Gwyenaka nɛ bot. Deenɛk Zɛɛb é waadje bin ɛbueɓe, lwoodal. Zɛɛb é waaso tɔ boo bhwan'en bɛtɛ nɛ bhum, nyɔmɛlaa, dital-dital, “tɔɔɔ” see. Hɛɛɛ! Zɛɛb bɛɛ é dǎa bi di elwoodal bhwaabɛsɔ bin ɛ. Yɛ é deenɛk ɛ nyɛ aalwoodal yɛbɔ bhwaabɛsɔ.» **39** Tin, Yezu eebaazɛlii nɛ nɔɔ pɛ tɔ kana náá: «Mot edhim tok nɛ ghwyil ɛdul sɔ mot edhim éteɓ ɛlyaal é nyɛ ze, deenɛk tɛ? Bɛ é sa deenɛk ɔɔ, bɔɔ djas bɛbǎ é waakedjoola tɔ guk. **40** Yɛ tok nɛ djekɛl di nɛ ghwyil ɛdhaa sɛɛg mot di ɛlyaal nyɛ mɛsa ɔ. Tin, yɛ bɛ náá, djekɛl di ɛdjɛk mɛsa ɔɔ, nyɛ eezɛdjɛk ɛnyɔɓɛ ɔ, nyɛ aakaswaala é, nyɛ moo dǎa sɛɛg mɛsa mɛ. **41** Éteɓ yé wɔ gwyák kwyɛɛzyɔɓ di tɔ dis ɛ sɔ mot, wɔ kadi é, ààbɛɛ pɛk lɛ di tɔ dis ɛ lɔ ɛ? **42** Wɔ naakwaake nɛ sɔ mot náá: “Mɔɔ sɔ'am, bɛtǎ, mɛ dis mɔɔ kwyɛɛzyɔɓ tɔ dis ɛ lɔ,” dhi wɔy di ààbɛɛ pɛk lɛ di tɔ yɔ dis ɛ! Wɔy mot mɛdjhaaz pɛ ɛko, bhimis pɛ si, pookodis sok pɛk lɛ tɔ dis ɛ lɔ! Bhii tak é wɔ aanyaa sok, éteɓ wɔ needis kwyɛɛzyɔɓ di tɔ dis ɛ mɔɔ sɔ ɛ. **43** «Mɛɛ lɛ ààbya mɛɛ bhum. Tyɛɛ wat nɛ mɛɛ lɛ, yɛ aanǎkwaabya mɛɛ bhum. **44** Lɛ djas gwyakaa é, nɛ ebhum nyɛ di ɛdjɛ ɛ. Bhum ɛfiigh ààbókaa kɔ lɛ mɛgɔk. Baadi náá, bhum di saaa mɛnyok mɛ vin nɛ yɛ é, yɛ ààbókaa tɔ engwyiniini. **45** Mɛɛ mot dyɛɛbawɛyisal é embɛɛ etɛɓ di ɛdus tɔ di ekwom ɛ di tɔ lyɛmɛ ɛ, kadi é náá, mɛɛ mot dyɛɛbawɛyisal é embɛɛ etɛɓ mɛbiyɔ mɛ di tɔ mɛɛ lyɛmɛ ɛ. Etɛɛ náá, mɛkpa

mɛ mot dyɛɛbawɛyisal tɔ nuubɛ ɛ, yɛ é mɛkpa mɛ zelwood tɔ lyɛmɛ ɛ.» **46** «Éteɓ yé bi di ɛdjóo mɛ “Ghɛɓ, Ghɛɓ”, da bi kadi é, ààsa dǎa mɛ ke ɛ? **47** Mɛ paalyaal bin mbi mot zyɛ pɛ daa lam é gwak mɛkpa mam, da nyɛ é kɛ tyɛɛ tak ɔ, di egoka nɛ ɛdi ɛ: **48** Nyɛ é dǎa mot nadi eesum ndjaa, nyɛ é zɛbɛn epap ɛ tak, zɛpu bɔs ɛdimeɓe, tuula kɔ bat ɛkok ɔ. Nyɛ nakawɛyɛl epap é kɔ tak, tyɛɛ bhyɔɓ nakatuula ɛ, ɛbhyɛɛb ɛ mɛdii mɛ tak naanyunja é ndjan'ɛnɛk, ààbik, etɛɛ náá, ndjaa naasumɛ ɛ ɛnyɔɓɛ. **49** Deenɛk, mot maa-ɛlɔ di gwak mɛkpa mam, nyɛ kadi é, ààkɛ tyɛɛ tak ɔ, nyɛ é dǎa mot nasum ndjan'ɛ kɔ bɔs, ààpu ɛdimeɓe, ààbɛ ghɛs epap. Tyɛɛ bhyɔɓ nakatuula ɛ, ndjan'ɛnɛk eezɛbik é di tak wat é “syɛɛɛ”.»

7 Bhii Yezu nasilal ɛlii nɛ mɛdhuu mɛ bot ɛ nazemaala tin ɔ, nyɛ eezɛtɔ pɛ Kapɛlnaum. **2** Tin, dhiiti boo kukuma tɔ lɔɔg ɛsodja ɛLom nadi é, nɛ dhiiti mot-mɛsa mɛ ngɔt nyɛ nadi ekwyɛl ɛbueɓɛ ɔ. Mot-mɛsa mɛ tak nadi ɛbɛ ɛkpaɓɛɓ, é siila nɛ ɛsyɛɛ. **3** Dǎa boo kukuma ɛsodja tak nagwak mɛnduk ɛ Yezu ɛ, nyɛ é boolwom bɛdhiiti bɛpaa ɛ ɛYuda, bɛ zɛdjóo Yezu éteɓ nyɛ neezɛtsik nyɛ. **4** Bɛ eezɛkum pɛ dǎa Yezu. Bɛ moo tin ɛdjaala nɛ nɛ ɛlyɛɛɓɛ. Bɔɔ náá: «Mot tak goka é náá, wɔ kwyɛɛ nyɛ. **5** Nyɛ nɛ kwyɛl bot ɛ mbyak'enaka. Yɛ nyɛɛ é nasum ndjaa mɛndjaala mɛ ɛYuda yɛnaka.» **6** Tin, Yezu eezɛghɛɛ nyɛl, tɔ bɛ nɛ bɛ nɔɔ. Bɛ dinaa ààpaakotseta nɛ ndjaa deenɛk ɛ, kukuma ɛsodja eezɛlwom bɛsɔ bɛ, bɛ lɛɛ nyɛ náá: «Ghɛɓ, nǎdhek nyɛl'ɔ gwyɛs. Mam tok mɛɛ mot éteɓ wɔ neeni tɔ ndjan'am. **7** Éteɓ tak é mam nakuma nyɛl, di ààzyɛ zɛlii nɛ nɔ. Deenɛk, “iyɛɛɛ!” Lóɔa ɛkpa wat etɛɛ náá, mot-mɛsa mam neetsak. **8** Di mɛ di'aak, mɛ é nɛ ekukuma bam mɛ di gwak esɛɛɛ mɛ aasa é nɛ nɔ ɔ. Pɛ si mɛko mam, mɛ é nɛ ɛsodja. Mɛ ke nɛ ngɔt náá: “Tɔák” ɔɔ, nyɛ ɛpɛtɔ. Mɛ ke nɛ nwyak náá: “Bulak” ɔɔ, nyɛ ɛpɛbula. Tin, mɛ ke nɛ mot-mɛsa mam: “Sa dǎak” ɔɔ, nyɛ ɛpɛsa.» **9** Dǎa Yezu nagwak ɛbɔɔza kukuma yɛnɔk ɛ, yɛ nɛbɛ é, nyɛ naadyɛɛbakwyɛl nyɛ. Nyɛ é boo liig mis, nyɛ nɛ ɛdhuu ɛ bot ɛ nadi ɛgyɛɛ nɛ nɛ nɔɔ náá: «Mɛ lɛɛ náá, mɛ dinaa ààpaabɛ kwaambi yak ɛbwaalɛ nɛ Zɛɛb sok, yɛ nakoozɔbɛ kɔ dɛl ɛ Yisalaɛl.» **10** Bot ɛ nalwomaa ɔ, eezɛtsik yɔbɔ pɛ dǎa kukuma ɛsodja, bɛ kakebɛla mot-mɛsa nadi bɛ ɔ, nyɛ eezɛtsak. **11** Bhii tak, Yezu eezɛtɔ pɛ dɛl ɛ di

djóoa Nayin ε, bedjekel be ne medhuu me bot ε
 nadi egyee ne ne ο. **12** Dáa nye nadi, nye moo
 ε ngwoob eniel ε del ε tak ε, bot ε del nadi
 ezye ne muu mot pe mevit étep ekedel nye.
 Ye nabe ε etsak ε mon dhiiti kus moma. Bot
 ε del ε tak εbuspe nadi é, é ngwoob'ε. **13** Dáa
 Gheη nabee kus moma yenok ε, gheη naasa
 nye εbuspe étep'ε. Nye é booke náá: «Nàdjel»
14 Nye eezetiila, wò gwaa nye met kes, bot ε
 nadi ebeη kes ο, eezetyaa. Yezu zeke náá: «Mòò
 ngbaaz, me lee náá: Wyela!» **15** Mot nagwyε
 ο eezegom, di niindil, nye moo tinaak elii.
 Yezu eezebulal nye é membo me nyeε. **16** Bot ε
 nadi tin ο, naadjoka εbuspe. Be é boozeduwal
 Zεεb é ke náá: «Boo ngooel-mekpa ε Zεεb
 eetuula pak'enaka. Deenek, Zεεb eezekwyee bot
 ε mbyak'el» **17** Bot ε kyee dik Yude ne mel me
 mengwoob ne mengwoob nabe é, be naagwak
 menduk me sa Yezu nasa ε. **18** Bedjekel ε Zarj
 eezekaada Zarj etep binek djas. Zarj eezedjoo
 bedjekel ebá pak'oo. **19** Nye eezelwom be pe
 dáa Yezu, étep edji Gheη náá: «Ye é woy ε di
 Mesia nabe náá, nye epezye ο, “ohoo” neghu
 ye baabwoodaa dhiiti baadi ezye ο?» **20** Dáa be
 nakum pe Yezu nadi ε, be eezeke ne ne náá:
 «Zarj Nduuel-bot lwom bis é, bis zedji wò náá:
 “Ye é woy ε di Mesia nabe náá, nye epezye é,
 ‘ohoo’ neghu ye baabwoodaa dhiiti baadi ezye
 ο?”» **21** É ewala ε tak wat, Yezu zokazetsik bete
 ne membél, bot ε nadi ne edjam ο, ne bot ε
 embee esisim nadi edhedhek ο, doo ne ebé ε
 mis me bot ε edhim. **22** Bhii tak Yezu eezεboza
 ne ngoola-ngoola ε Zarj náá: «Kεbaanaka ne
 Zarj esesεε bi bee ε, ne yii bi gwak ε. Bot ε
 edhim moo nyaasok, bot ε di ne edjam ο moo
 ke enyoepe, bot ε nadi ne ebé ε zezam ο, be
 eezetsak. Be na endiila e melo, moo gwak. Bot ε
 zegwyε ο, be eezegom. Mbεε Bhaadal epegooel,
 kekum pe daa bedjel ε bot. **23** Menyò ne mot
 aadi àadis ebwaalet ε le kò lam ο!» **24** Bhis
 engoola-ngoola ε Zarj nasik ε, Yezu moo tin elii
 ne zukamwaa ne mot nadi tin ο kò esu ε Zarj.
 Nye naleε ne nòò náá: «Bi nakebee yé pe tò bal?
 Mòò le ghwaazok é dheegel ne pup é? Ààbe! **25**
 Haa eyé bi naakebee tò bal? Mot ngòt ne varj
 mbi bhet é? Bi ne gu náá, bot ε dyeebabot evarj e
 ekaad ο, ne bot ε di edi tò ekum ο, dyeebadi é tò
 eboo mendjaa me bemekoozi. **26** Ha bi nakebee
 yé? Bi nakebee é ngooel-mekpa ε Zεεb é? Ne
 tseetse me lee bin náá, yii bi nakebee ε, nyeey
 eedhaa-dhaηaak ngooel-mekpa ε Zεεb. **27** Eteε

náá, Zarj é mot ekwyala naleε náá: “Esok ne wò
 ne tó, me waalwom ngoola-ngoola yam, étep
 nye neekekoobal wò meze.”» **28** Yezu eebaabil
 náá: «Me lee bin ε etseetse náá: Pe tò bot ε di kò
 bòs'ak ο djas, ye tok ne mot dhaa Zarj Nduuel-
 bot. Tin, ye guaa náá, tò bot djas di tò Eyoy ε
 Zεεb ο, mot di mòò dhyeeb ο di boo-mot ne ne.
29 «Bot ε mbyak Yisael djas ne benoηel ε epata
 e lapo naagwak nye, bòò myaal náá, Zεεb é mot
 epiki. Bhii tak, bòò batazeduwa Zεεb pe daa Zarj.
30 Tin, eFalizye ne belyoel ε etsi ε Zεεb naabyen
 ekwosak ε Zεεb étep'oo, be naapeε náá, Zarj duu
 be Zεεb.» **31** Yezu eebaazeke náá: «Me gek bot ε
 melu mak ne beze? Be baakoa ne ze é? **32** Be é
 dáa zεga bòò dhyeeb mendiindil kò ebeseε ε bot
 djas di edi ε. Tin, ngòt katsim é, lee ne bòò besò
 be náá: “Bis eebwom bin ngombi, bi ààpabòl. Bis
 eedjeeb bin medjeeb me esyee, bi ààpadje!” **33**
 Eteε náá, Zarj Nduuel-bot eezye. Nye nabe ààde
 mapa, ààde menyok, bi kake ε náá: “Ye é elyeeb
 ε di esa nye deenek!” **34** Seηeε Mòn Mot eezye.
 Nye epede ye edee ne menyok, bi kake ε náá:
 “Beeka nwyak é, mesa me é, ye é ede edee ne
 menyok. Nye é mòò sò benoηel ε epata e lapo,
 ne bot ε di ne mbee tsik ο!” **35** Tin, bot djas di
 myaal etsoη ε Zεεb ο, be epegu náá, ye é epiki.»
36 Dhiiti mot Falizye zokazedjoo Yezu, nye zede
 edee be ne. Wò gwaa, Yezu zetó pe daa le, nye
 eezenoo di kò mesa. **37** Pe kò del ε tak ye nabe é
 ne dhiiti moma nadi ne mbee dék ο. Dáa nye
 nagwak náá, Yezu nadi é, kò mesa pe daa mot
 Falizye ε, nye eezzye ne beeb nasael ne ekok ε
 albat ε «tòò» ne menanas. **38** Nye eezetyaa bhii
 koη ε Yezu, é dje si meko me. Nye moo tin ebel
 meko ε Yezu ne miηal me. Tin, nye moo suηal
 ye ne bhoo lo'ε, dòò ne eboma nuub'ε é meko
 ε Yezu. Bhii tak nye eezeso menanas kò meko
 me tak. **39** É gheη mot Falizye nadjoo Yezu náá,
 nye zede pe daa le ε, nabee deenek ε, nye moo
 tin elii tò lyem'ε náá: «Mot tak epedi é ngooel-
 mekpa ε Zεεb ο, pe nye eegu mbi moma met
 nye'aak. Pe nye eegu náá, nye é moma na mbee
 dék!» **40** Yezu eezeke ne mot Falizye yenok náá:
 «Simoη, me é ne sa wat me di kwyel eleε wò.»
 Simoη eezeke ne ne náá: «Bela, liia lyoel.» **41**
 Yezu eezeke ne ne náá: «Mot ngòt naakola bot
 ebá epata. Ngòt nakola é, epata bemil eten,
 dhiiti tak epata bemil mekam-meten. **42** Dáa
 bòò djas nadi ààbe ne ghwyil ebulal epata tak ε,
 nakuma epata é boopel kola bòò djas bebá. Pe tò
 bot ebá binok eze aakwyel mot'enok dhaa tyε?»

43 Simōn eezeeboowa náá: «Ye be mam o, me gek é náá, ye aadi é, mot nakola epata ebuepe o.» Yezu eezeeboowa ne ne náá: «Simōn, wó é ne gham.» 44 Bhii tak nye eezeliig mis, gwyák moma tak. Nyey ne Simōn náá: «Wó eebée moma yak é? Me eeni to ndjar'ó, wó àapadje me medii me egwyii é meko. Gwyáka! Nye eegwyii me meko ne miŋal me, bhii tak nye eesunjal ye ne bhoo'è. 45 Wó àapaboma nuub'ó é memuk mam. Ye kabé nyey o, dáa me looni wak mos é, nye àapakat eboma nuub'è é meko mam. 46 Wó ààpalóob me mul kó lo. Ye kabé nyey o, nye eelóob me menanas é meko! 47 Étep tak é me di lee wó náá: Bete ne mesyem me eepele! Étep tak é nye lyaal boo kwyel deenek. Mot pelaa ba bim o, zobaalyaal é ba bim kwyel.» 48 Yezu é boozeke ne moma tak náá: «Mesyem mó, eepelel.» 49 Bot é be ne be nò nadi kó mesa o moo tin elii pak'ó náá: «Nwyak é nwyaa kwaambi mot di ne ghwyil epel mesyem me bot'aak?» 50 Tin, Yezu eezeke ne moma yenok náá: «Emyaal é lo eetsik wó. Tóá to egwyem.»

8 Bhii tak, Yezu eezetó kegoola bot Mbée Bhaadal Eyon é Zeeb pe to eghaada ne kó bóo mel, be ne bedjekel be kam ne bebá, 2 zenóo bedhiiti boa nye nawyisal embee esisim to lóo o, ne bot nye natsik be o. Ye nabe é Maali di djóoa Maali mot del é Makdala o, mot esisim eten ne ebá nasóaa to le o, 3 Zan, mwaa Kuuzá, ngot to loog ekukuma di sa mesa to ndjaa mekoozi Elood o, Suuzan, ne bete ne bedhiiti boa nadi ekwyee Yezu ne bedjekel be ne esa e bóo met. 4 Zukamwaa ne mot nadus mel ne mel o, naazesáala é bhaaz é Yezu. Wó gwaa Yezu zekan kana yak: 5 «Dhiiti mot ngot zokazetó, kemwam mebhék to pyeeb'è. Tyee nye nadi emwam é, dhiiti kyee bhek eezekwyit é ze. Haa kpaá-ghon ne bhek'enek, bhii tak, enen é zede ye. 6 Dhiiti kyee bhek kakwyit é, kó bós di ne bat mekok é. Tyee bhek'enek nakwyit é, ye é boozesyeé, etee náá, é di tak, bós nadi é ghas. 7 Dhiiti yak kyee bhek kazekwyit é to engwyinini. Bhek tak eezekwyil loog wat ne engwyinini. Dikel engwyinini e tak eeboozegó ye. 8 Ghuna dhiiti kyee bhek naazekwyit é mbée bós. Tyee ye nawyee é, bhek ne bhek naadje bhum bedhet ebuepe.» Bhii Yezu nasilal kana yenek é, nye eezeke náá: «Gwakeka enyóepe, bi é di ne melo étep egwak o.» 9 Bedjekel é Yezu zokazedji nye esuk é kana tak. 10 Wó gwaa nye zeeboowa ne nò

náá: «Biyo, bi eezedjeaa etson é egu esuk é Eyon é Zeeb. Ye be besó bin o, be gwak ye é to ekana. Deenek, “Be é ne ghwyil egwyák ne mis, ààbee. Be é ne ghwyil egwak ne melo, ààpiibal sa di kwyel elée é.”» 11 «Gwakeka esuk é kana tak: Bhek é mekpa é Zeeb. 12 Mebhék me nakwyit é ngwoob gba é, ye é dáa bot é di egwak mekpa é Zeeb, da Dim Mot Mekon é zedis be ye to ebhum e elyem o, étep ekaab náá, be é zekedum kon ne Zeeb, da be é tsak. 13 Mebhék nakwyit kó bós di ne bat ekok é dáa bot é di egwak mekpa é Zeeb o, be dja ye é ne memyaala. Ghuna be ààbet náá, ye tyaa “zik”. Be dyeebamyaa ye é, é ba móo ewala batsa, kaseka é, é di mebhawal aakatuula o, be eekat edum kon ne Zeeb. 14 Bhek nakwyit to engwyinini é, ye é dáa mbi bot é di egwak mekpa é Zeeb o, bhii tak, be kawak é tete ze kó esu é embee esiiza, ne ekum é bós'ak, ne menyó me tsik bós'ak. Be tok ne ghwyil edje tete ebhum. 15 Bhek kwyit kó mbée bós kwyel elyaal é, bot é di egwak mekpa é Zeeb, da be é wa lyem é ebaal é ye, da be é ke mbée kyeed, be aadje mbée ebhum é.» 16 «Mot é ne ghwyil etuub lama, da nye é butal ye ne móo bhe, neghu enóo ye, da wa pe si gon é? Ye neegaa é, pe kó teeg etee náá, bot é di ni to ndjar o, needi to gwyé. 17 Esa ee di to so é djas aadi é, wyis é gwyé mwos dwoo. Esa e mesó djas aadi é, nyen é gwyé. 18 Dika ne etson dum ne etep djas bi di egwak é! Etee náá, mot aadi ne ba bim sonok o, be waabil nye dhiiti. Tin, mot kwaadi ààbe ne sonok o, be aadis nye ba bim djas nye di ne ye é.» 19 Nyee é Yezu ne bón nyee zokazyé, zebela Yezu. Be eezetyaa pe kel etee náá, ze edhaa étep be neekéboma ne Yezu nadi é, ekólaepe étep mebu me bot. 20 Deenek, be eezélee Yezu náá: «Nyoog ne bón nyoog é metetel pe kel, be epekwyel eboma ne nò.» 21 Wó gwaa Yezu zeeboowa ne bot djas náá: «Nyaag'am ne mōn nyaag'am é bot é di egwak mekpa é Zeeb, da looba ne ye o.» 22 Dhiiti dwoo, Yezu eezeni to boo eléed be ne bedjekel be. Bhii tak nye eezeke ne nò náá: «Djhooséeka, tó pe yii kyiid boo soob na djato-djato.» Bhii tak be eezetó. 23 Dáa be nadi eke to eléed é, gó eezebe Yezu. Kaseka é, boo ghuu elyelepe eezekan epupal kó dii. Mepupal me ghuu tak eeghée ebhyeeb é medii kéeza é eléed, eléed moo tin eni medii. Medii me tak ekee sa ye aalwoodal-lwoodelak eléed, be moo tin pak tsik ne esyee. 24 Bedjekel é Yezu eezetiila pe daa le, be eezedjem nye ne etsim: «Gheŋ, Gheŋ,

mena é di esik'aak!» Tin, Yezu eezedjem. Bhii tak, nye eezebhem ghuu ne ebhyeeb. É di'enek, ghuu eezesila, bhwak moo tin «kup». 25 Bhii tak, Yezu eezeke ne bedjekel be náá: «Emyaal é len é wo?» Ye nabe é boo bwoo naamet be, be naadyebadjoka dhaa nyel. Be moo tin edjinel pak'oo náá: «Nwyak é nwyaa kwaa mbi mot di náá, doo ne ghuu ne medii epegwak nye?» 26 Yezu ne bedjekel be eezekum pe kyee dik Ghadasa di di egwyákel ne kyee dik Ghalile é. 27 Dáa Yezu nadi esul to eleeé é, dhiiti mot del tak zokazyé, zeboma ne ne. Mot tak nabe é ne embee esisim nadi dhedhek nye é. Nye nabe é ààbe ne ekaad é nyel, ààkadidi to ndjaa. Nye nakadidi é to mevit. 28 Dáa nye nabee Yezu é, wo gwaa nye zebo tsim. Nye eezekwyit meborj si meko me. Nye eezebo tsim, nye ne ne, náá: «Mena é ne yaa tep, Yezu, Mòn Zeeb-Mekaake? Me epedjaala ne no, nàtwak mel» 29 Yezu eezeke ne mbee sisim náá, nye wyis to le, etee náá, ye nabe é, mbee sisim tak eezeloobe di to le. Nye nadi é koola membo ne meko ne eghwooz étep nye neemetaa é di wat. Mot tak nabebwak ye é bwakak. Da mbee sisim tak é kazyeegal nye, kyeeed nye to bal. 30 Yezu zokazedji nye náá: «Din é lo é éyé?» Nye eezebóza ne ne náá: «Yam din é “Mekóm-mekóm”», etee náá, bete ne embee sisim naani to le. 31 Tin, embee esisim nadi edjaala ne Yezu náá, nye nàkyeed be to guk di ààbe ne esik é. (Abyssos g12) 32 É di tak, ye nabe é ne boo esanj é beghwyee nadi é egoo ko metsok menek o. Embee esisim eezedjaala ne Yezu, náá, nye kyeed be to menyel me beghwyee binok. Yezu zokamyaal be. 33 Tin, wo gwaa embee esisim zewyis to mot'enok, ni to esanj é beghwyee binok. Bóo djas eezesul ne ekaab pe be nadi ko ekalel etsok é. Wo gwaa be zeges, keghaaga to dii, diida. Bóo djas si na «bheéé». 34 Dáa bot é nadi ebaal mesaa me beghwyee binok nabee edjema binek djas é, be é boozetsema ne ekaab, sik, kelee bot ko eghaada ne ko bóo mel. 35 Bot zokawyis tó kebee sa nasée é. Be eezekum pe kyee Yezu nadi é. Tin, be eezebbe mot na embee esisim mekóm-mekóm nawyis to le o, ndiindil é ngwoob é Yezu, nye ne ekaad é nyel. Nye nyel enyoepe. Wo gwaa, bwoo zemet bóo djas. 36 Bot é nabee edjema binek djas o, moo tin ebara dáa mot na embee esisim mekóm-mekóm natsak é. 37 Tin, bot é kyee dik'enek djas zokazedjaala ne Yezu náá, nye dus ko kyee dik'oo, etee náá, ye naadyebakpaa be

boo ekeed. Bhii tak, Yezu eezeni to eleeé, noo nyel'e, sik. 38 Mot na embee esisim nawyis to le o booke ne ne náá: «Me kwyel é, mena gyeeka loog wat.» Yezu é boozeswaal nye. Nye é booke ne ne náá: 39 «Sika pe ndjarj'o, da wo é kelee enem ne embee Zeeb sa wo é.» Mot'enok eezetó, nye moo tin eketuud ko ghaada djas dáa Yezu natsik nye é. 40 Dáa Yezu nabula pe yak kyiid dii é, wo gwaa zukamwaa ne mot baazeboma ne ne, etee náá, be nadi ebwood nye. 41 Dhiiti mot, din é le nabe é Zayilus. Nye nadi é, kukuma ndjaa mendjaala me eYuda. Nye eezekwyit meborj si meko é Yezu, é djaala ne ne, nye zye pe ndjarj'e, 42 etee náá, nye nabe é ne sim esyes é le ngot, mòn membu kam ne ebá nadi ebé ekpapepe pak tsik ne esyee. Dáa Yezu nadi etó é, zukamwaa ne mot nadi edu nye, bak eghuŋa nye é nyel, bak tak etiidal nye. 43 Ghuna to edhuu é bot binok, ye nabe é ne dhiiti moma, ghiya nadi ekekek nye é nyel boa, ààbe ne etsek o. Ebé é tak naasa ne ne tyee membu kam ne ebá. Nye naasilal epata be djas to mendjaa me megwoma ebuepe, ebé ààsi. Ye nabe ààbe ne mot nakwak egwom ebé é tak. 44 Nye eezedu Yezu bhii korj, zye, zemet kyee egho é kaad'e wat. Meta nye nazomet é, é di tak wat, ghiya eezetsek. 45 Yezu eezedji náá: «Eze met me?» Wo gwaa bot djas kela, Pyeed eezeke náá: «Ghej, beea kwaambi zukamwaa ne mot di etiidal wo ekyee djas'aak.» 46 Deenek, Yezu eezeke náá: «Tseetse mot eekwyet me, etee náá, me eegwyak náá, dhiiti pes mebwala eewyis to lam.» 47 Dáa moma tak nagu náá, nye eepanaa é, moma tak eezetiila, nye moo pwak ne bwoo. Bhii tak, nye eezekwyit meborj si, si meko é Yezu. Nye eezemyam é mis me bot djas, tin, nye moo elee ne bot djas étep yé nye namet kaad é Yezu é, ne dáa nye nakatsak é di tak wat é. 48 Wo gwaa Yezu eezeke ne ne náá: «Esyses é lam, edum é korj é lo ne Zeeb eetsik wo. Tóa to egwyem.» 49 Tinaak, Yezu dinaa elii, ngoola-ngoola ngot eezedus pe ndjarj é kukuma ndjaa mendjaala me eYuda, zeleé nye náá: «Esyses é lo eezepéka. Nàkabaadhek lyoel.» 50 Yezu nabe ààbis sa be nadi elii é. Nye é boozeke ne Zayilus náá: «Nàbem ba. Duma korj ne Zeeb, nye waatsak!» 51 Dáa nye nakum pe ndjarj é, nye eezelu bot djas náá, be nàni to ndjaa. Nye nazomyaal é, bedjekel be, Pyeed, Zarj ne Zak, zenoo seeg ne nyeeeg mòn. 52 Bot djas, metetel ne megwyé, ne etanjal ne etsim. É di'enek Yezu é booke ne noo náá: «Nàdjeka. Mòn ààpagwyé.

Nye é é gó.» 53 Wó gwaa bot gó nye etee náá, be nadi egu náá, mōn naazegwye. 54 Nye eezemet mōn é mbo, nye eeezen gwood. Nye ne ne náá: «Mōn'am, wye!a!» 55 É di tak wat, mōn'enok eezegom, nye eezewyel. Bhii tak, nye é boolwom be náá, be dje mōn tak edee e dek. 56 Tin, ye nabe é, seeg ne nyeeg naadyebadjoka elyelepe. Yezu eezelyak be náá, be nálee bot sa nasael é.

9 Yezu eezeseeg bedjikel be kam ne bebá, nye eezedje be ghwyil ne eghen esó embee esisim ne etsik é bot é mebé. 2 Bhii tak nye eezelwom be, be kegoola Mbée Bhaadal Eyon é Zeeb, ne etsik é membél. 3 Nye eezedje be etsi náá: «Sa mot àànó sonok wat, nye neetó ne ye medjon. Sa mot àànó sek, àànó ekoo, àànó mapa, keyaka ne epata tó mengwye men. Sa mot ààdi ne ekuwa ebá. 4 Tó edi djas bot aamyaal náá, bi sulal é, dika tó ndjaa tak, kekum dwoo bi aadus tin é. 5 Mel djas bot aapee náá, bi nàsulal pe daa loo ó, kpaaka yibo, da bi é kut be piib meko men. Ye aadi é, tyee mwana étep embee esesee bō.» 6 Bedjikel eezetó pe mel djas, kelee bot Mbée Bhaadal, ne etsik é beté ne membél é edi djas. 7 Tin, Elod mot nadi mekoozi kó kyee dik Ghalile ó, naagwak menduk me etep binek djas. Nye nabe é ààkagu sa nye gek é, etee náá, bedhiiti bot nadyeebake náá: «Zarj Nduuel-bot nagwye ó, naazegom.» 8 Bak náá: «Ye é ngoolet-mekpa é Zeeb, Eli, eebaatuula!» Yak kyee bot náá: «Ye é ngoolet-mekpa é Zeeb na mwa, eezegom!» 9 Elod é boozeke náá: «Ye nabe é mam emet naazelwom náá, be tsak Zarj Nduuel-bot. Ha yenok é nwyaa mot? Mot me di egwak bot é lii etep bak kó esu é le'aak é ze?» Nye nadi esaa nye neebée Yezu. 10 Bot é lwoma zokazebula pe daa Yezu, be moo tin é bāna nye esesee ee be nasa é. Yezu é boozedul bedjikel be, tó ne nōó é ngwoob dhiiti ghaada di edjóaa Bhetsaida é. 11 Ghuna bot ebuepe naagu ze be nadi tó é, be é boozedu be. Yezu zokazeboma ne nōó. Bhii tak, nye moo tin é lyo be dum ne Eyon é Zeeb, ne etsik é bot é nadi kwos metsika ó. 12 Dáa dwoo nabe ye moo sila é, bedjikel be kam ne bebá é boozetiila pe daa le. Bō ne ne náá: «Swaala bot bak, be tó pe kó mel ne pe tó epet eedi pak ne wak é, etee náá, penek be waake bela di ndjok ne edee e dek, etee náá, menaka wak é tó bal.» 13 É di'enek, Yezu eeezeboza ne nōó náá: «Djeka be edee biyo be emet!» Be eeezebaake ne Yezu náá: «Bis zokalik é, ne emapa eten, zenōó besu

ebá. Wó kwyel bilak é náá, bis keebom edee ee bot bak djas ee?» 14 É di'enek, metarj me bot naakum tyee botom bemil eten. Tin, Yezu é boozelee bedjikel be náá: «Dhilka bot djas mendiindil, zeege bot mekam-metee-ten e di wat.» 15 Bedjikel é boozesa dáa Yezu nake é. Be eezedil be si. 16 Bhii tak, Yezu zenōó emapa eten ne besu ebá binek, nye eeezen mis pe éko, zeghaapee Zeeb étep edee binek. Nye eezepyak mapa, nōó, dje bedjikel be, be kaa bot djas. 17 Mot ne mot naade, djil. Bedjikel zokabula ne mebhwaakam ne ebá yii mebhuhwak. 18 Dhiiti dwoo, dáa Yezu nadi é djaala ne Zeeb e dhiiti sum di é, bedjikel nadi é, be ne ne. Nye eezedji be náá: «Medhuu me bot ke náá, mam é ze?» 19 Be eeezeboza ne ne náá: «Bak ke é náá, wó é Zarj Nduuel-bot. Bedhiiti náá, wó é ngoolet-mekpa é Zeeb Eli. Bedhiiti pe ka baake é náá: Wó é ngot tó bengoolet-mekpa é Zeeb ee na mwa zegom ó.» 20 Yezu eezedji be náá: «Ye kabe biyo ó, bi ke náá, mam é ze?» Pyeed eeezeboza ne ne náá: «Wó é Mesia Zeeb nadhis ó.» 21 Yezu eezedul be melo elyelepe, nye eeezeke ne nōó náá, sa be ààlee bot. 22 Bhii tak nye eebaazebil náá: «Ye goka é Seengele Mōn Mot zukaabuepe. Bepaa, ne eboo beghaa-Zeeb, zenōó begharj é mekana me etsi é waabhina nye. Nye waagóaa. Melu melé bhis esyee é le, nye waagom.» 23 Bhii tak, Yezu eezelii ne bōó djas náá: «Ye be náá, mot ngot epekwyel edu é me ó, nye bet ekwyeege é nyel'e, da nye é bep melaaba me melu djas, da nye é du me. 24 Etee náá, mot di ekwyel etsik nyel'e ó, nye aanákwaabela tsik, mot é myaal esu é tsik nyel'e étep'am ó, nye waabela tsik. 25 Mot ebela mevu me bōs djas, da nye é gel nyel'e emet ó, neghu epul é nyel ó, ye é tete yé nye sa? 26 Mot aagwak sen étep'am ne étep mekpa mam ó, tin, mam Seengele Mōn Mot é waagwak sen étep'e dwoo me aazyé tó duma yam é, ne tó duma Saag'am ne efofop na dee é. 27 Me lee bin ne tseetse náá: Tó sama bot é di wak'aak, bedhiiti aanákwaagwye, bōó ààbee Eyon é Zeeb.» 28 Ye naasa tyee yenga wat bhii nye naalii deenek é, Yezu zenōó Pyeed, ne Zarj, zenōó Zak, nye eeezbyet kó dhiiti etsok étep edjaala ne Zeeb. 29 Esok Yezu nadi edjaala é, bhwoob'e zokaaswoola; ekaad be moo puu, ekasepe dáa ngwyes bhi. 30 Kaseka tin é, bot ebá é bhaaz'e, bōó elee elerj ne Yezu. Ye nabe é Moiz be ne Eli. 31 Be eezetuula kuku mekas é Zeeb. Be ne Yezu nadi elii dum ne tyee nye aasilal

lwomel'ε ε, ne dāa nye aakegwye pe Yeluzalem ε. 32 Tinaak, Pyeed ne bot ε loog'ε eezeduma to gó, «syaaz». Dāa be nakadjem ε, be eezeebe mekas ε Yezu ne bot ebá be ne be nōo nadi o. 33 É di nabe náá, bot binók moo é lik Yezu o, Pyeed eezeke ne ne náá: «Gheɲ, ye goka é náá, mena di wak. Djhoosumka epet elɛl: Wat yó, dhiiti yii Moiz, dhiiti kadi é yii Eli.» Tinaak, nye nadi é, ààgu sa nye nadi eke ε. 34 É di nye nadi elii deenek o, eguud eezesul, zebutal be. Bedjikel é boozegwak bwoo é ebee dāa eguud di ebutal be ε. 35 To eguud binek, gwood zokagék náá: «Nwyak é Mōn'am me nazeto o. Gwakeka nye.» 36 Bhii gwood nazegék ε, ye nakalik é, Yezu nye emet. Bedjikel é boozesyl tep tak, é gheɲ tak, be nabe é ààbara bot etep ee be nabee ε. 37 É yak elu Yezu be ne bedjikel elɛl binók moo é sul etsok elenek, wó gwaa zukamwaa ne mot zeboma ne ne. 38 To edhuu ε bot binók, mot ngot moo tin etsim: «Lyoel, me epedjaala ne nō, kela mis kó mōn'am. Ye é sim mōn'am! 39 Etee náá, mbee sisim é met nye o, é di tak wat nye epekyeeb, bhii tak, ye é kadheeg nye elyelepe, é di'enek mewiyil moo tin ewyis é nuub mōn. Mbee sisim tak epezuk nye elyelepe, edus ε le tin ne lyel. 40 Ye be é, me eedjala ne bedjikel bō náá, be so mbee sisim tak. Be ààpakwak ye.» 41 Yezu eezeke ne nōo náá: «Embee bot, bot di ààdum kor ne Zeeb o! Melu medhen kalik ne nam é edi to len? Baabela náá, melu medhen me di egoka ne emaad bin? Dha me ne mōn'o wak.» 42 Dāa mōo tak nazokunaa ne Yezu ε, wó gwaa mbee sisim zegheeg nye si. Bhii tak ye moo zedheeg mōn'enók elyelepe na «buku-kuku». Tin, Yezu eezebhem mbee sisim tak, mōn eezetsak. Bhii tak Yezu eezebulal nye é membō me seeg. 43 Ye nabe é bot naadyeebadjoka mebwala me Zeeb tin. Dāa ye be náá, mot ne mot nabe é, nye dinaa edjoka ne esos etep djas Yezu nadi esa ε, Yezu é booleε ne bedjikel be náá: 44 «Beeka melo men enyoepe etep bi neebaal sa me aaleε bin ε: Ye kalik é batsa Seɲjele Mōn Mot neekaaa é membō me bot.» 45 É di'enek, bedjikel nabe é, ààmet lo tep nye nalεε be ε, etεε náá, esuk ε tak nadi be é syela etep be needi ààmet ye. Be nadi é ne bwoo edji ε Yezu tep'enek. 46 Bedjikel moo tin ebe meso pak'ōo etep be neegu to sama yōo, eze di boo-mot. 47 Yezu eezegu sa nadi edhaa pak'ōo ε, wó gwaa nye zenōo mōo dhyeeb, neeg nye é ngwoob'ε. 48 Nyey ne nōo náá: «Mot é myaal mōn'ak kó esu ε kwyel nye di ne ye ne

nam o, nye myaal é mam. Tin bela náá, mot é myaal me o, nye myaal é, mot nadhis me o. Etee náá, mot di mōo dhyeeb pak biyo djas o, ye é nyey ε di boo mot.» 49 Zarj eezeke ne Yezu náá: «Gheɲ, bis eebēe dhiiti mot eso embee esisim ne din ε lo. Bis eelyak nye, etεε náá, nye ààke loog wat mena ne be nōo.» 50 Tin, Yezu eezebōoza ne nōo náá: «Sa mot ààlyak nye, etεε náá, mot di ààbhina bin o, yenók é mot'en.» 51 Dāa elu ε nabe náá, nye neebyet to gwoo ε, nadi ye eezekunaa ε, Yezu é boozeke ne lyeme wat náá: Nye epetó pe Yeluzalem. 52 Nye é bookyeed engoola-ngoola mebhhaalal pe sok. Engoola-ngoola eezetó, be eezeni to dhiiti del pe kyee dik Samali etep be neekoobal nye di, ne esesεε djas. 53 Tin, bot ε del zokabyen náá, nye nàsulal kó del ε tak, etεε náá, nye nadi etó pe kyee dik Yeluzalem. 54 Dāa Zak ne Zarj bedjikel be nagwak deenek ε, be é boozeke náá: «Gheɲ, wó epekwyel náá, bis djóo du, dus to gwoo etep ye neezedik be?» 55 Yezu eezeliig mis, bhem be. Bhii tak, nye moo edul be melo. 56 Be eezetó pe dhiiti del. 57 Yezu be ne bot ε nadi egvey ne ne o gba-gba kuku kyeed, wó gwaa dhiiti mot zokake ne ne náá: «Me epekwyel edu ε wó é di djas wó aató ε.» 58 Yezu zokazebōoza ne ne náá: «Bebhek é ne eku, enen é ne mek. Kabela náá, Seɲjele Mōn Mot tok ne di nye di edjaasi ne ewala ε.» 59 Nye eezeke ne nwyak dhiiti mot náá: «Dua me.» Mot'enók eezebōoza ne ne náá: «Gheɲ, pookobet me, me pookokedel sok saag'am.» 60 Yezu eezebōoza ne ne náá: «Beta bot ε zegwye o be del myorj mōo. Ye be way o, tóa, kelyaal bot Eyorj ε Zeeb.» 61 Nwyak dhiiti mot eebaake ye náá: «Gheɲ, me waadu wó. Pookobet náá, me ke emwana ne bot ε mebyel mam.» 62 Yezu eezebōoza ne ne náá: «Mot zemet awata, da nye baake náá, nye bulal mis, gwyák pe bhis o, yenók tak ààpakōa ne Eyorj ε Zeeb.»

10 Bhii tak Gheɲ eebaaześεε bedjikel mekam-meten ne mekam-membá ne ebá. Nye eezelwom be bebá-bebá pe to eghaada ne kó mel me Yezu nabe náá, nye aadharj ε. 2 Nye eezeke ne nōo náá: «Pyeeb ne bók. Bot ε mesa ààbu. Ye goka é bi djaala náá, nakuma pyeeb nye dhis bedhiiti bot ε mesa etep be needis edee to pyeeb. 3 Tóka! Me kyeed bin tin é, dāa bōo ebhata to eben. 4 Sa mot àànōo ngwye epata, àànōo ekoo, àànōo-norjak dōo ne mepapa. Sa mot ààbe tyε etep meswosel e ze. 5 Pe to

mendjaa me bi aani e, keka sok náá: “Betka náá, egwyem di to ndjan'ak!” 6 É di'enek, mot di ne egwyem o di tin o, egwyem bin é waakala ko le. Ye kabe náá, mot egwyem tok tin o, egwyem bin é waabula pe daa len. 7 Sulalka to ndjaa mot egwyem é tak. Bi é djeaa medii ne edee o, da bi é de ye, etee náá, mot-mesa goka é ne ebela etuud e mesa me. Sa mot ààke mendjaa ne mendjaa. 8 Bi é ni ko del, da be é myaal bin o, deka edee be aadje bin e. 9 Tsikeka bot e mebé di ko del e tak o, da bi é lee bot e del náá: “Eyon e Zeeb eezekunaa ne nen.” 10 Pe ko bedhiiti mel me bi aani, da bot é mel me tak epee náá, bi nàsulal pe daa loo e, tóka ko ebesee e del, da bi é lee ne noo náá: 11 “Bis epekut piib meko mes. Ye é piib del e len zenaata bis é meko e. Ye goka é náá, bi gu náá, Eyon e Zeeb moo é ekunaaepe ne nen.” 12 Me lee bin e tseetse náá: Dwoo Zeeb aazepée bot e, bot e del elak é waapéeaa é elyelepe dhaa bot e del e Sodòm.» 13 «Haa kpaaghon ne no, ghaada Koodazin! Haa kpaaghon ne no, ghaada Bhetsaida! Etee náá, endem e mebwala me nasael pe yebo epedi náá, ye nasael é pe ghaada Tiid ne pe Sidon o, pe bot e mel menok eeloobot kaad epum, pe be naazelobba mesii, pe be naaloozeliig elyem boo. 14 Étep tak é me di elee bin náá, dwoo bot aadi pééaa é, yebo mepéaa waadhaa yii Tiid ne Sidon ne melyel. 15 Kapelnaum! Ye kabe woy o, egeka bo é náá, wo é ne ghwyil ebyet, tó pe éko? Wo waasila pe si, batakekum del e myon me bot.» (Hadēs 986) 16 Nye eebaazeke ne bedjekel be náá: «Mot aagwak bin o, nye eegwak me. Mot e byen bin o, nye byen é mam. Tin, mot e byen me o, nye eeyen mot nadhis me o.» 17 Bedjekel mekam-meten ne mekam-membá ne ebá nalwomaa o, be eezebula ne memyaala djas. Boo ne Yezu náá: «Gheh, doo ne embee esisim epegwak bis esok bis di elii ne noo é ghwyil din e lo e!» 18 Yezu eezebooza ne noo náá: «Me di é, ebee Satan eedus pe éko sila pe ko bos tyee ngwyes bhi. 19 Gwakeka: Me eedje bin eghen eke ko benyo, ebaalwol, doo ne eke ko ghwyil mot mebhuka men. Ye tok ne sa ye aasa bin. 20 Tin, nàmyaalaka, etee náá: Embee esisim epegwak bin. Bi goka ne emyaala é, ye be náá, min men é kwyalaa to gwoo o.» 21 É gheh tak, Yezu naazebela boo memyaala Sisim na Dee nadjé nye é. Nye eezetsim: «Hee Saag'am, Gheh gwoo ne bos. Me eeghaapee wo, étep náá, wo eelyaal boo dhyeeb esesee ee di esyela é mis me betson e bot ne bot e metselal

e. Ne tseetse, Saag'am, wo ne kwyl náá, eesael deenek. 22 «Saag'am naadje me esonok djas. Ye tok ne mot di egu Mòn, ye di ààbe Seeg o. Tin, mot aanàkwaagu náá, Seeg eze, ye di ààbe Mòn o, ne bot e Mòn aakwyel elyaal be nwyak o.» 23 Bhii tak Yezu eezeliig mis, gwyák bedjekel, nyey ne noo, boo bemet náá: «Menyo ne biyo, etee náá, bi epebee sa bi di ebee'enek! 24 Etee náá, me lee bin é tseetse náá, bete ne bengoolé e mekpa e Zeeb ne bemekoozi ebuepe nadi é, ne gwyes ebee esa ee bi di ebee'aak. Saabegos ne noo é náá, be nabe é ààbee. Be nadi é ne gwyes egwak sa bi di egwak mos'ak, saabegos ne noo é náá, be nabe ààgwak.» 25 Dhiiti lyoel etsi e Zeeb naazewyl, lii, étep ebhowal e Yezu. Nye eezedji nye náá: «Lyoel, me sa dāa étep me neebela tsik na kòm-kòm?» (aiōnios 9166) 26 Yezu kabooza ne ne náá: «Haa, yé nakwylale to mekana me etsi bina? Wo gwak dāa to tak?» 27 Mot'enok zebooza náá: «“Wo goka é wo kwyl Gheh, Zeeb'o ne lyem'o djas, ne sisim'o djas, ne ghwyil'o djas, ne etselal e lo djas.” Zeno náá: “Wo goka é wo kwyl soo mot dāa wo di ekwyl nyel'o met e.”» 28 Yezu é bookake ne ne náá: «Wo é booza enyoepe. Sa deenek, wo neebela tsik na kòm-kòm.» 29 Ghuna ghaa mekana me etsi e Zeeb nakwyl é, nye neebela gham. Nye é boodji Yezu náá: «So'am mot eze?» 30 Yezu kadje nye kana é náá: «Dhiiti motom nadi edus pe Yeluzalem, eesul pe Yeliko. Wo gwaa bot e djii zemet nye, duma nye é nyel ne mebin, boo zedek nye esa be djas. Be eezekaab, lik nye ekoo ne esyee. 31 Dhiiti ghaa-Zeeb nadi edhaa é ze'enek tyee zem-dhyee. É gheh nye nabee mot'enok e, nye eezegwoob, tó ye. 32 Tyee wat ne dhiiti Levit eezekwyl é di'enek, bee mot mepyon, gwoob nye, tó ye. 33 Tin, dhiiti mot del e Samali nadi etó ye medjon o nazekum é ngwoob mot mepyon menok. Dāa nye nakabee nye é, wo gwaa gheh zemet nye elyelepe. 34 Nye eebaazetiila é bhaaz'e, zeso nye menyok ne mul to mepyon, zedjel nye ye é. Bhii tak, nye eezekel nye ko yaaga ye, tó ne ne pe ndjaa bedjon. Tin, nye eezegwom nye enyoepe. 35 Yii myen, mot del e Samali yenok eezewyisal ghwooz epata medil ebá, zokadje nakuma ndjaa bedjon. Nyey ne ne náá: “Gwoma motom'ak. Epata djas ee wo aadi ebaawyisal étep'e e, me waaboobulal wo ye é, dwoo me aabula e.”» 36 Yezu eebaazedji náá: «To boo belel, eze kōa ne edi é mōo so mot bot e djii namet o?» 37 Ghaa etsi zokabooza náá: «Ye

é mot nagek nye ghonj o.» Yezu é booke ne ne náá: «Tóá, da wo é sa deenek.» 38 Dáa Yezu nadi é ze, be ne bedjekel be e, wo gwaa be zokazeni to dhiiti del. To del e tak ye nabe é ne dhiiti moma din e le nabe é Maat. Nye eezesulal pe daa le. 39 Nye nabe é ne dhyeeb, din e le nabe é Maali. Maali tak nadi é si meko e Ghej Yezu é gwak melyo me. 40 Ye kabelá é náá, Maat nadi eghuula étep edjaab e edee e bedjonj. Maat é boozye zeke ne Yezu náá: «Ghej, wo ààbee dáa dhyeeb'am dhuugal me ne bete ne yak mesa mam me emet'aak é? Léea nye náá, nye kwyee me.» 41 Ghej eezebóza ne ne náá: «Maat, Maat, wo epebem ba é etep e gwyee, lyem'o epesos etep ebuepe yii toto. 42 Ye é ne sonok wat di ne boo metanj. Maali sée sa di ne boo metanj e. Yiiizaag é di náá, mot tok ne ghwyil e dek nye ye e.»

11 Dhiiti dwoo, Yezu nadi edjaala é dhiiti di. Dáa nye nasilal e, djekele ngot eezeeke nye náá: «Ghej, lyaala bis edjaala Zeeb, dáa Zan nalyaal bedjekel be e.» 2 Yezu eezeeke ne náo náá: «Bi é di edjaala o, keka náá: “Zeeb Sseg'es, din e lo di Dee ye guaa. Eyonj e lo zye. 3 Dje bis elu ne elu edee di egoka ne nes e. 4 Pela bis mesyem mes etee náá, biso epepel bot e nasa bis mebiyo o. Sa wo ààbet bis to mebhawal.”» 5 Yezu eezebaake ne náo náá: «Djhoopookogek tyee náá: mot ngot pak'en é ne so, nye eezetó pe daa le kuku pum. Nye eezeeke ne ne náá: “So'am, djema! Kola me emapa elel, 6 etee náá, dhiiti so'am ngot nadi é mendjonj o, aloo ne tuula nenak pe daa lam. Me tok ne edee me dje nye.” 7 Djhoopookogekeka náá: So'e eezebóza ne ne to ndjan'e náá: “Beta me gwyem! Ebe e ndjaa moo é kóla ne engonj. Bis ne bon moo é 'kpop' mendjaa me si. Me aanákwaawyel, zedje wo emapa é takl!” 8 Me lee bin e tsetse náá, ye be náá, nye di àawyel zedje nye é, ko esu e eso e be ne ne o, nye waabatawyel, zedje nye sa nye sanj é, etee náá, so epenaada ewaab, ààbe ne sen. 9 Ye be mam o, me kalee bin e náá: Waabka, bi e waadjeaa. Saaka, bi e waabela. Diigka é ebe e ndjaa, be waadii bin ye é. 10 Ye é deenek, mot aawaab o, nye waadjeaa. Mot aasanj o, nye waabela. Be dii ndjanj é, ne mot diig o. 11 «Ye be náá, dhiiti mot pak'en é seeg mon o, mon é waab su o, nye ne ghwyil edje mon nyo é di tak é? 12 Ye kabe náá, mon waab é eke o, nye é ne ghwyil edje nye baalool é di tak é? Ye aanákwaasael. 13

Kwyii biyo, bembee e bot bi di e, bi ne gu edje embee esonok ne bon bin, gwyasa ne Sseg'en di to gwoo o, nye waadje Sisim na Dee ne mot aawaab o.» 14 Dhiiti dwoo, Yezu nadi eso mbee sisim nanseg dhiiti mot bubu e. Wo gwaa mbee sisim zokawyis to mot'enok, bubu mot'enok moo tin é lii. Tin, edhuu e bot e nadi tin o moo tin é djoka. 15 É di'enek, bot e nadi tin o moo tin é ke pak'ó náá: «Ye é Belzebul, kukuma embee esisim, e di edje kóko yak mbi mebwala me nye di eso embee esisim ne ye é!» 16 Bedhiiti nadi ekwyel elóo e nye pe eko, da é bwood nye pe kye. Be é boolee ne ne náá: «Sa bis dhiiti etseja mebwala di elyaal náá, Zeeb é nadhis wo e!» 17 Tin, Yezu nabe é, eegu egeka e elyem bwo. Nye é booke ne náo náá: «Eyonj e di náá, mesa me bot e tak ewaya pak'ó e, eyonj e tak aanákwaadi. Bon bil wat tak e waagonel pak'ó. 18 Ye be náá, Satan é di etwak nyel'e nye met o, eyonj e le aapyet dáa? Etee náá, bi ke é náá, me twak embee esisim e ne ghwyil e Belzebul dje me e. 19 Ye be náá, me so embee esisim é ne ghwyil e Belzebul o, haa yebo bot aaso embee esisim ne yaa ghwyil? Étep tak é di náá, bot bin bwo bemet aadi é betetep bin. 20 Ne tsetse me lee bin e náá: Ye é ne ghwyil e Zeeb e me di eso embee esisim. Ye kwyel elyaal é náá: Eyonj e Zeeb eezekum to len. 21 «Ye be náá, mot ghwyil di ne mekoo me deeb e di ebaal ndjan'e o, esa be é waabaalaa enyoere. 22 Ye kabe náá, dhiiti mot di dhaa nye ne ghwyil ezye o, nye kwak ebhaad nye si o, bhii tak, nye kadek nye mekoo me deeb me nye nadi ebe-bwaal e. Tin, nye kanoo esa be djas é kaa. 23 «Mot e di àadi bis ne ne o, nye é mot mebhuka mam. Zenoo náá, mot di ààkwyee me ne eseg o, waaz e waaz'aak.» 24 «É sok mbee sisim di ewyis to nyel mot e, ye dyeebawyis é tó, to di di ààbe ne medii o, é kesaa di ye aakewala o. Ye di ààbela di o, ye kake é náá: “Me pookosik pe ndjan'am, ndjaa me nawyis to tak e.” 25 Tin, sika ye aakasik e, ye kabelá ndjaa tak é, toto, waabela, koobela. 26 É di'enek, ye kató, kenoo bedhiiti embee esisim eten ne ebá di edhaa ye ne embee mesa o. Tin, bwo djas kazeni é to ndjaa be bela di edisi o. É di'enek, tsik mot'enok kazepulel dhaa-dhanjak tyee nabe sok e.» 27 Dáa Yezu nadi elii deenek e, dhiiti moma zokazeben gwood to edhuu e bot, nyey ne ne náá: «Menyo ne moma nabep ebum e lo o! Menyo ne mebel me wo nadee!» 28 Tin, Yezu eezebóza ne ne náá: «Menyo ne

nen, bot ε di egwak mekpa ε Zeeb, da bi é ke dāa Zeeb di ekwyel ε.» **29** Dāa medhuu me bot nadi esaala é ngwoob ε Yezu ε, nye moo tin é ke náá: «Bot ε di kō bōs'ak mos'aak àànyo bot. Be epewaab dhiiti tserja mebwala me Zeeb. Be aanākwaakobee dhiiti wat, ye di ààbe yii nabe ye é ngooel-mekpa ε Zeeb Yonas ε. **30** Deenek, tyee wat Yonas nadi tserja é mis me bot ε ghaada Niniv ε, deenek é Seengele Mōn Mot aadi tserja étep bot ε di kō bōs'ak mos'ak. **31** É dwoo Zeeb aazepée bot ε, moma di mekoozi kō mel me di pe kye bōs ε, waatyaa sok bhwob bot ε melu mak. Tin, nye waakwyasal be ndje sōs, etee náá, nye naadus pe mesik me bōs, étep ezegwak mekpa me etson ε Salomōn. Ghuna yii di wak ε eedhaa-dhanjak ye Salomōn. **32** É dwoo Zeeb aazepée bot ε, bot ε del ε Niniv waatyaa sok bhwob bot ε melu mak. Tin, be waazekwyasal be ndje sōs, etee náá, bot ε ghaada Niniv naazeliig elyem bōo, bhii be nazegwak melyo ε Yonas ε. Ghuna yii di wak ε dhaa-dhanjak ye Yonas!» **33** «Mot aanākwaatuub lama, da nye é butal ye si bhwa. Ye àasaaa deenek. Ye goka ne ekēlaa é, pe kō tēeg, etee náá, bot djas aadi eni tō ndjar ɔ needi tō gwe tak. **34** Mis mō é lambi nyel'ɔ. Mis mō é di enyaasok enyɔɔpe ɔɔ, gua náá, nyel'ɔ djas é tō selele. Ye kabe náá, mis mō àànyaasok ɔɔ, nyel'ɔ djas é tō ghooghōm. **35** Deenek é, me di eleε wō náá, wō di tsonj mot étep ebaal eselele di tō lō ε, é kaab náá, eselele bin ezekeliiza ghooghōm. **36** Ye be náá, nyel'ɔ djas é tō selele, ààbe ne kyee nyel wat di tō ghooghōm ɔɔ, nyel'ɔ djas aadi é, tō gwe, dāa lambi di edje wō gwe ne mekas me ε.» **37** Dāa Yezu nasilal elii ε, dhiiti Falizye zokadjōo nye, nye zede pe ndjar'ε. Yezu zokani tō ndjaa mot tak, nōo nyel, disi kō mesa. **38** Falizye yenok zokadjoka dāa nye nabee náá, Yezu nabe ààgwyii mēmbō esok ne nye ne de edee ε. **39** Tin, Ghej é booke ne Falizye yenok náá: «Beeka dāa biyō eFalizye di ε: Bi dyeebagwyii é ekonj e ebēle ne ekonj e esaan. Ye kabe tō tak ɔ, bi ne bu ekwosak ε djii ne embee elyem dhaa nyel. **40** Bi ààtselal, ye tok Zeeb mot nasa pe kel ɔ naba àasa tō tak é? **41** Djeka bedjel ε bot esa eedi tō ebēle ε, ne yii di tō esaan bin ε. Deenek é esonok djas aadi, deε étep'en. **42** «Haa kpaa-ghonj ne biyō, eFalizye etee náá, bi epetuud Zeeb ne endiyal kam e nadjeebe ne aghomkōtō, zēnō mēwyee me di ebēaa tō bok ε. Da bi é kapeeba é epiki ne kwyel ε Zeeb. Ghuna, sa be di egoka ne ewa lyem é

tak é, ye é yenek, ààpeebe bedhiiti kalik ε. **43** «Haa kpaa-ghonj ne biyō, eFalizye etee náá, bi kwyel é, mebhōó me pe sok étep etela menyel tō mendjaa me mendjaala me eYuda, bi ne kwyel bi swosaa ne duu kō mebesee. **44** Haa kpaa-ghonj ne biyō, etee náá, bi é dāa mevit me di ye moo ààkanyen ε. Mēvit me bot di ke kō tak ààgu ε!» **45** Mot ngot tō belyoel ε etsi e Zeeb zokazedji nye náá: «Lyoe, dāa wō di elii deenek'enek, wō lee tin é dōo ne biso!» **46** Yezu eezēbōoza ne nōo náá: «Kpaa-ghonj dōo ne biyō, belyoel ε etsi e Zeeb! Bi epekel kō ekonj e bot mekōm me na dil-dil, da bi kadi é, ààkosēeb-seebak djin wat étep ekwyee be é ebep dil-dil mekōm me tak. **47** Haa kpaa-ghonj ne nen, etee náá, bi epesum mevit me bengooel ε mekpa ε Zeeb, bengooel ε mekpa ε Zeeb bebhāab bin nagó ε! **48** Deenek, bi kwyel elyaal ε náá, bi eemyaal embee esesē bebhāab bin, etee náá, be naagó bengooel ε mekpa ε Zeeb, ye é biyō ε kadi esum mevit mōo! **49** Kō esu ε tak ε Zeeb tō etsonj be, nake náá: “Me waakyeed be bengooel ε mekpa ε Zeeb ne bot ε lwoma, be waagó bedhiiti, da be é wa bedhiiti tō tsik mezuk.” **50** Kana ekus ε bōs, betε ne bengooel ε mekpa ε Zeeb naadyebagōaa, étep tak é di náá, esesēe binek djas kwe kō elo e kōkō bot ε di kō bōs dwoo mos'ak. **51** Kana dwoo esyee ε Abhel, keyaka ne ye Zakali, mot nagōaa pak mesa ebuwa, be di eka ebuwa ɔ, ne Di na Deε ε Ghej, ne tsetse me lee bin é náá, esesēe binek djas kwe kō elo e kōkō bot ε di kō bōs dwoo mos'ak. **52** «Haa kpaa-ghonj ne nen, biyō, belyoel ε etsi e Zeeb, etee náá, bi eezediyal ze di etó ne bot pe daa Zeeb ε. Biyō bemet bi ààpake é ze tak. Tin, bi epela bot ε di ekwyel edhaa é ze tak ɔ, ze.» **53** Dāa Yezu nawyis tō ndjar'enek ε, eFalizye ne begharj ε mekana me etsi moo tin ne mebhuk tō elyem. Bhii tak be moo tin edji nye betε ne ekiya dum ne betε ne etep. **54** É di'enek, be nadi elóo nye pe eko, da bwood nye pe kye étep be neebela mekpa me be aapit nye ne ye ε.

12 É ghej tak, bot eezesēega é di tak. Mēbu me bot sa náá, bedhiiti nyalel pak'wō. Tin, Yezu eezēke ne bedjekel be náá: «Esok ne esonok djas, ye goka é náá, bi kyee leviid eFalizye. Ye kwyel elyaal é, mefulu mōo yii mēdjhaaz pe eko bhimis pe si. **2** Esesēe djas di esyela ε, ye waawyis é gwe, etep ee nadi tō sō ε, ye waaguua ne bot djas. **3** Étep tak é di náá, etep djas bi aadi elii tō ghooghōm ε, ye aadi egék

é gwyé mwos dwoo. Sa bi nanyiiŋelaa tó ɛlɔ
 pɛ tó dɛɛɛ ɛ, yɛ aadi é moo tuuda kɔ emii e
 mendjaa.» 4 «Biyo besɔ bam, mɛ lɛɛ bin é náá,
 nákaabka bot ɛ di egó tsik epuud ɔ, bhii tak, bɛ
 kadi é ààsa dhiiti sonok. 5 Mɛ paakolyaal bin
 sa bot di egoka nɛ ɛkaab dhaa nyel ɛ. Bi goka
 nɛ kaab é Zɛɛb, mot di náá, bhis ɛsyee, nyɛ é
 nɛ ghwyil ɛkemwas bin tó du na kɔm-kɔm ɔ.
 Nɛ tɛɛtɛ, mɛ lɛɛ bin ɛ náá, yɛ é nyɛy ɛ bi di
 egoka nɛ ɛkaab! (Geenna g1067) 6 Bot djas nɛ gu
 náá, bɔɔ enen etɛn dyeebabɔmsaa é nɛ epata
 ebá. Kabela náá, yɛ tok nɛ sa Zɛɛb aadjisa é
 mis mɛ. 7 Deenek, bhoo elo bin é elaja, sa mot
 ààdi nɛ bwoo, etɛɛ náá, é mis ɛ Zɛɛb, bi é nɛ
 boo metaj, dhaa enen!» 8 «Mɛ lɛɛ bin é náá,
 mot aamyam popoopwon é mis mɛ bot djas
 náá, nyɛ é djekel'am ɔ, Sɛɛɛɛlɛ Mɔn Mot pɛ é
 waamyam nyɛ é mis mɛ efofop ɛ Zɛɛb. 9 Tin,
 Mot ɛ kɛla popoopwon é mis mɛ bot djas náá,
 nyɛ tok djekel'am ɔ, mam pɛ, mɛ waakɛla nyɛ
 é mis mɛ efofop ɛ Zɛɛb. 10 Yɛ bɛ náá, dhiiti mot
 eelóo mbee ɛkpa nɛ Sɛɛɛɛlɛ Mɔn Mot ɔ, mot
 tak é nɛ ghwyil ɛbɛla epɛlak. Yɛ kabɛ náá, mot
 eɛbyasal Sisim na Dɛɛ ɔ, yɛnɔk aanákwaabɛla
 epɛlak. 11 «É sok bɛ aatɔ nɛ nɛn sok bhwɔɔb
 bɛtɛtɛp, tó mendjaa mɛ mendjaala mɛ eYuda nɛ
 pɛ daa ɛkukuma nɛ bɛmekoozi ɛ, sa mot ààbɛm
 ba dum nɛ dáa bi aataŋal nɛ mekpa mɛ bi aalóo
 ɛ. 12 Etɛɛ náá, é di'enek wat Sisim na Dɛɛ waalyo
 bin dáa bi di egoka nɛ etajal ɛ.» 13 Mot ngot
 tó ɛdhuu ɛ bot ɛ nadi tin ɔ zokazeke nɛ Yezu
 náá: «Lyoe! Lɛɛ nɛ mɔn nyaag'am náá, bis kaa
 esa ɛɛ sɛɛg'en nalik ɛ.» 14 Yezu eɛzɛbɔɔza nɛ
 nɛ náá: «Mɔɔ sɔ'am, ɛzɛ nɛɛg mɛ tɛtɛp dum nɛ
 etɛp bin, dɔɔ nɛ ɛtɛp ɛkaa esa ɛɛ sɛɛg'en nalik
 bin nɛ yɛ ɛ?» 15 Bhii tak nyɛ eɛzeke nɛ nɔɔ náá:
 «Bi é kobaka nɛ dɔɔ mɛvu, etɛɛ náá, tsik mot
 tok ɛtɛp mɛvu. Yɛ nakoozobɛ náá, nyɛ é kum
 mot.» 16 Tin, nyɛ é boozeɛɛ bɛ kana yak: «Dhiiti
 kum mot nadi é nɛ medhik mɛ nadi sa náá, nyɛ
 gó bhek ebuepe ɛ. 17 Nyɛ moo tin é siiza. Nyɛy
 náá: “Mɛ sa dáa etɛɛ náá, mɛ tok nɛ bɛtɛ nɛ e
 di ɛtɛp mɛ neekwom edɛɛ mɛ gó tó pyeeb'am
 ɛ?” 18 Bhii tak nyɛ eɛzeke náá: “Bɛɛa dáa mɛ
 aasa ɛ: mɛ waawaaz etaa bam, da mɛ é lóo bɛ na
 bɔk-bɔk. Tin, da mɛ é wa edɛɛ bam nɛ mɛvu
 mam djas.” 19 Bhii tak mɛ ka ke nɛ nyel'am
 ɛ náá: “Mɔɔ sɔam, e di deenek, wɔ moo é nɛ
 mɛvu ebuepe, yii aadjala ɛtɛp membu ebuepe ɛ.
 Wɔ é nɛ ghwyil ɛka wala. Dɛa edɛɛ nɛ medii.
 Dia tó mɛ myaala.” 20 Tin, Zɛɛb zokazeke nɛ nɛ:

“Wɔy mot di ààbɛ nɛ lyem'aak! E pum'ak mos
 mɛ ɛpɛnɔɔ tsiko. Deenek, esɛsɛɛ ɛɛ wɔ kwom ɛ,
 ɛzɛ aabɛ yɛ?”» 21 Yezu eɛbaazeke náá: «Yɛ aadi
 é, deenek dum nɛ bot ɛ di saa mɛvu mɛ mɛnyɛl
 mɔɔ ɛmet. Da é mis mɛ Zɛɛb bɛ é kadi ɛ, ààbɛ
 bɛkuma ɛ bot.» 22 Yezu zɛkɛ bhii tak nɛ bɛdjekel
 náá: «Étɛp tak é mɛ di ke náá: Nàbɛmka ba ɛtɛp
 edɛɛ bi di nɛ gwyɛs tak ɛtɛp tsikɛn ɛ, nɛ ɛtɛp
 eduuba ɛkaad ɛɛ bi di egoka nɛ ɛbot ɛ. 23 Etɛɛ
 náá, tsik eedhaa edɛɛ nɛ mɛnyok. Nyɛl eedhaa
 ɛkaad nɛ boo metaj. 24 Bɛɛka enen ɛɛ di djóɔaa
 kolbo enek: Bɛ ààbɛ epyeeb, ààbók edɛɛ ɛɛ di
 wum tó epyeeb ɛ. Bɛ tok nɛ ɛdi ɛkwom edɛɛ tó
 bhwaa nɛ kɔ etaa. Dhi tin, Zɛɛb é dɛɛ bɛ! Biyo,
 bi dhaa enen nɛ boo metaj. 25 ɛzɛ pak'en di nɛ
 ghwyil ɛbil ba melu kɔ melu mɛ tsik'ɛ nɛ esiiza
 bɛ? 26 «Yɛ bɛ náá, bi tok nɛ ghwyil ɛkwak esa
 ba sa dem ɔ, ɛtɛp yɛ bi di bɛm ba kɔ ɛsu ɛ yii ka
 likenɛ? 27 Pookogwyákeka dáa mɛzɛm di wyɛɛ
 tó medhik ɛ: Bɛ ààsa mɛsa. Bɛ ààlat ɛkaad. Tin,
 yɛ goka é, mɛ lɛɛ bin náá, yɛ nakoobɛ Salomɔŋ
 nɛ bɛtɛ nɛ duu, nyɛ nabɛ é ààbɛ nɛ mɛbɛɛ kaad
 nanyo dhaa wat tó kókɔ mɛzɛm mɛnɛk. 28 Kwyii
 Zɛɛb di e bet ɛka e medhik, da djɛmɛn yɛ é
 nɔŋjaa, dikaa tó du, gwyaaasa nɛ biyo! Zɛɛb tok nɛ
 ghwyil esa deenek dum nɛ nɛn ɛ? Dáa bi di náá,
 bi tok nɛ boo ɛmyaal nɛ nɛ ɛ! 29 Nà dhekeka
 mɛnyɛl min ɛtɛp esɛsaa edɛɛ nɛ medii mɛ bi
 aadɛ ɛ. 30 Yɛ é bot ɛ bɔs'ak ɛ di pɛɛ Zɛɛb ɔ, di
 nɛ egwyɛs ɛ esaala binek. Guka náá, Sɛɛg'en
 nɛ gu egwyɛs bin. 31 Pookosaaka ɛsok ɛyɔŋ ɛ
 Zɛɛb. Bhii tak, nyɛ waadjɛ bin yii ka lik ɛ.» 32
 «Mɔɔ ɛsaa é Zɛɛb, nàbɛm ba, etɛɛ náá, Sɛɛg'en
 kwyl é, nyɛ needjɛ bin ɛyɔŋ ɛ lɛ. 33 Bɔmsaka
 ɛkum bin. Sa bi aabɛla ɛ, bi kaa-karj é nɛ bɛdjɛl
 ɛ bot. Saka mɛngwyɛ mɛ epata ɛɛ di yɛ ààgwyɛ
 é. Kwomka ɛkum bin pɛ dáa Zɛɛb. Penek, bot ɛ
 djii aanákwaani, kɛdjii yɛ. Bɛsɛs aanákwaagɔɔ
 yɛ. 34 Bi sa deenek etɛɛ náá, e di mot di kwom
 esa bɛ ɛ, lyɛmɛ di é tak.» 35 «Dika nɛ ɛkaad e
 mɛsa min, nɛ elambi etuuba. 36 Dika dáa bot ɛ
 mɛsa di bwood kukuma yɔbɔ ɔ, etɛɛ náá, ɛsok
 nyɛ aabula kɛbɛɛb moma ɛ, nyɛ diig ɛbɛ ɛ ndjarj
 ɔ, bɛ neeleedii. 37 Mɛnyɔ nɛ bot ɛ mɛsa aadi é
 nyan ɛ mis ɔ, é ghɛɛɛ kukuma yɔbɔ aatuula ɛ.
 Tɛɛtɛ nɛ tɛɛtɛ, mɛ lɛɛ bin ɛ náá: kukuma
 nyɛ ɛmet é waabot ɛkaad e mɛsa mɛ, da bhii tak
 nyɛ é dil bɛ kɔ mɛsa, da nyɛ é djɛ bɛ edɛɛ. 38
 Nyɛ é bula kuku ɛgha ɛ pum ɔ, nɛghu kabɛ pum
 eezeliig ɔ, da nyɛ é bɛla bɛ e mis mɛmbɛk ɔ,
 mɛnyɔ nɛ nɔɔ ebuepe! 39 «Gwakeka sa mɛ di

lee e: Ye be náá, nakuma ndjanj epedi é di é gu ewala e pum mot djii aazyé, zedjii tó ndjanj'e ó, pe nye aanákwaabet nye, nye zení tó ndjanj'e. 40 Biyo pe nyanka mis, etee náá, Serejele Mon Mot aatuula e ewala bi aadi ààbwood nye é.» 41 Tin, Pyeed eezedji nye náá: «Ghej, wó lee kana yak é, étep biso be emet “ohoo” étep bot djas?» 42 Wó gwaa Ghej zebóóza ne ne náá: «Nwyak mot-mesa di sosoob ne etsoj ee? Beea kukuma ngot zokazelee mot-mesa me náá, nye baal ndjanj'e. Bhii tak, da nye é dje bedhiiti bot e mesa yobo edee e tete ewala. 43 Menyo ne mot-mesa menok, kukuma ye é bula zebela nye, nyey é sa mesa me tak ó. 44 Tsetse ne tsetse, me lee bin e, náá: Kukuma e waadje mot-mesa menok esa be djas, nye baal. 45 Mot-mesa menok e ka ke náá: “Kukuma aanákwaaleebula.” Bhii tak nye moo duma botom ne boa e di sa mesa tin ó ne mebin e menyel. Di nye di de edee ne kuka ye menyok. 46 Tin, kukuma ye aabula é, e dwoo ne ewala mot-mesa menok aadi pel náá, nye aanákwaazyé dwoo tak e. Nye waaso mot-mesa menok, da nye é lyaal nye kyet dáa bot e di ààdum korj ne Zeeb ó. 47 «Mot-mesa me di gu sa lyem kukuma ye di kwyel ó, da nye é kadi é, ààsa ó, nye waabíaa ne ghwyes ebuépe. 48 Ye kabe náá, mot di ààgu ekwosak e kukuma ye di sa esonok binek ó, ye mebin aadi é, ba bim eghwyes. Mot e djeaa bete ne esa ó, pe dáa mot tak ye aabaawaabaa é ebuépe; pe dáa mot be aakwom daa le ebuépe ó, pe daa le, be aabaazowaab e ebuépe kedhaa dhanja bim be nakwom é.» 49 «Me nazye, zetuub du kó bós. Me kwyel é náá, pe du tak kaa di moo tuuba! 50 Ye goka é náá, me duwa kókó mbi eduwa Zeeb sis. Me epebwood eduwa Zeeb tak ne lyem pe eko, lyem'am é pe eko kekum dwoo eduwa Zeeb elenek aazyé é. 51 «Bi gek é náá, me nazye kó bós é, étep egwyem ne egwakel to bot e? Ààbe! Me lee bin e náá: me nazye, zebek ne wa eghuub pak bot. 52 Kana dwoo pan mos'ak, bot eten di to mebyel me wat ó, waabeka. Bot elé! waapek bot ebá. Bot ebá waawaya ne bak belel. 53 Seeg e waabhina mon'e; mon bhina seeg. Nyeeeg bhina mon'e mao moma; mon mao moma bhina nyeeeg. Bheebel moma bhina nakola; nakola bhina bheebel moma.» 54 Yezu nadi baake ne medhuu me bot náá: «Esok bi di baabee eguud é keghee pe ebil e dwoo e, e di tak wat, bi dyeebake e náá: “Bhi e waanee.” Ye é waabataswaala e nee. 55 Ye ka be, esok bi bee pup epeke ghee pe

kye bós e, bi dyeebake e náá: “Gwyes e waakas mos ebuépe.” Ye aabataswaala deenek. 56 Bot e medjhaaz pe eko, bhimis pe si, bi é ne ghwyil esiiza enyoepe endem di kó bós e, ne ekyee e bós ne gwoo. Ha, étep yé bi di ààgu sa ewala mena dik'ak, di ekwyel elee e?» 57 «Étep yé biyo be emet di ààgu epée náá: “Yak é mbee sonok?” 58 Ye be náá, wó epeke tanjal bi ne mot ó, bi ne mot tak é di edjaad ze wat ó, étep etó pe baake péé bin ó, sa meghaaz bi gwakel e di bi dinaa e ze'enek esok. Deenek wó waalu náá, mot bi ne ne di ne tep ó nádul wó sok bhwoob betetep. Bhii tak betetep eezedje wó e membo me esodja, da wó é metaa e mbok. 59 Me lee wó náá, wó aanákwaawysis tin, ààtuud sa mot wó nabe e, dáo ne bena-tseetsa.»

13 Egherj tak, bedhiiti bot zokazyé, zelee Yezu dáa mekoozi Pilat nagó bot e Ghalile esok be nadi dje Zeeb ebuwa e betit e. 2 Yezu é boobóóza ne náo náá: «Bi gek bilak é náá, bot e Ghalile binok góaa deenek é, etee náá, be nadi é bot e mesyem, dhaa bot e Ghalile djas e? Ààbe! 3 Betka, me lee bin náá: Bi e di ààliig elyem ó, biyo djas pe e waagwye dáa bot binok. 4 Tin, bot kam ne eten ne belel vyeegvyeeeg ndjaa Silowe nagó, esok ye nabik e, bi ke bilak e náá: Be nadi egu esuk e tep dhaa bot e Yeluzalem e? Ààbe! 5 Betka, me lee bin náá: Bi e di ààliig elyem ó, biyo djas pe e waagwye dáa bot binok.» 6 Bhii tak Yezu eezelii ne náo to kana náá: «Mot ngot nadi é, ne le fiigh to pyeeb vin ye, nye zokazesaa ebók e bhum, nye kadi é, ààbela sonok. 7 Nye eezeke ne mot di baal pyeeb vin tak ó: “Bee, e moo mos é, membu melel me di zye, zesaa ebók e bhum le fiigh'ak. Me ààbela. Tsaala ye, etee náá, ye ààgoka ne enao yenek boo di tin gwyes.” 8 Tin, mot di baal pyeeb vin tak e zebóóza ne ne náá: “Ghej, pookobaabet nye mbu yak. Me waapu guk e mengwoob. Bhii tak da me é wa eka ne ezezea, ye needje nye ghwyil esam. 9 Deenek ye é ne ghwyil ewum e mbu di zye yenek. Nye di, ààka wum ó, da wó é ka tsaal ye.” 10 Dhiiti dwoo saba, Yezu nadi lyo bot mekpa e Zeeb to ndjaa mendjaala me eYuda. 11 Dhiiti mbel moma nadi é, to ndjaa tak. Kana membu kam ne eten ne elé ye nabe é dhiiti mbee sisim naazenyak nye korj. Nye nabe é ààbe ne ghwyil esek e korje. 12 Dáa Yezu nabee moma tak e, nye eezedjóo nye. Bhii tak nye eezeke ne ne náá: «Wó é pekel to ebé e lo.» 13 Nye

eezekel membo ko le, e di tak wat konj eezesekele nye. Moma tak moo tin é duwal Zeeb. 14 Tin, ye nabe é kukuma ndjaa mendjaala me eYuda naadyebakpaa lyem dum ne daa Yezu natsik mot dwoo saba e. Kukuma tak é booke ne edhuu é bot náá: «Bot é ne melu meten ne wat bot di sa mesa e. Dhaaka zetsikaa é, e melu menek, àakabe dwoo saba.» 15 Ghej zokazeboza ne ne náá: «Bi é bot e medjhaaz pe eko, bhimis pe si. Dwoo saba mot ne mot aadi etii ngombe neghu an ye étep ekedje be edee ne medii, etsal é? 16 Moma yak é ngot to bedha e Abalaam. Tin, kabela náá, Satan naazelookol nye. Nye moo mos é ne membu kam ne eten ne elél. Ye ààgoka náá, nye tsikaa e dwoo saba?» 17 Boza Yezu nabooza deenek e, ye nasa mot e nadi bhina nye o, boo sen. Ye kabe medhuu me bot djas nadi tinaak o, boo be naadyebamyaala ne esesee e duu djas nasee tin e. 18 Yezu eebaazeke náá: «Eyonj e Zeeb ko kaa ne yak mbi sa? Me goka ne egek ye ne yaa sonok? 19 Eyonj e Zeeb é daa bhek na sike-sike di ee djóaa mutaad e. É sok mot di noo ye kebe ye to bok e, tin, bhek epekwyil, wyee zye boo le, enen lóo mek maa ko elee e tak.» 20 Yezu zokabaazeke ne noo náá: «Me koogek bin Eyonj e Zeeb ne yak sonok? 21 Eyonj e Zeeb ngeh é ne met moma di wa to boo edham e tsim nye di pul étep nye neesa mapa ne ye. Ba ewala bhii tak, tsim'enek djas aadi é, eezeghamta.» 22 Yezu nadi é dhaa eghaada ne ko mel é lyo bot mekpa e Zeeb, nye eeto pe Yeluzalem. 23 Dhiiti mot eezedji nye náá: «Ghej, Zeeb aazo tsik é ba bim bot ee?» Yezu zebooza náá: 24 «Lyelka ghwyil étep bi neeni to ebe e ndjaa na maad-maad, etee náá, me lee bin é tsetse náá, bot ebuepe e waagek eni penek, be aanakwaakwak eni. 25 Esok kukuma ndjaa aawyl e, nye waakol ebe e ndjaa ne engonj. Tin, biyo, bi e waalik pe kel. Bhii tak, bi e waazuk e diig ebe e ndjaa, é ke náá: “Ghej! Diia bis ndjaa!” Nye ka boza ne nen e náá: “Me ààgu, pe bi dus e!” 26 Deenek bi aaka boza ne ne náá: “Mena naadeka edee ne medii e di wat. Wo nadi lyo mekpa e Zeeb e egba e ghaada yis.” 27 Nye aabaazoke ne noo náá: “Me ààgu pe bi dus e. Duska e mis mam, biyo djas, bot e di sa embee esa o.” 28 Ye é deenek e bi aadje megwey, ne ekwaal e metsok, etee náá, bi e waabee Abalaam, Izak, Zakoo, zenoo bengooel e mekpa e Zeeb penek to Eyonj e Zeeb. Ye kabe biyo o, bi aadi é mwasa pe kel. 29 Bot e waadus pe edjem e dwoo ne pe ebil e dwoo, bedhiiti

dus pe kye bos ne eko e bos. Be waazedisi ko mesa wat to Eyonj e Zeeb. 30 Tin, guka náá, bete ne bot e di mos pe loog ebhis o, be aaswaala bot e loog esok, bot e di mos e loog esok o be aakaswaala bot ebhis.» 31 Edi tak wat, bedhiiti eFalizye eezeye, zeele nye náá: «Dusa ko del e les. Tóa pe kyee sis, etee náá, mekoozi Elood epesaa nye neezuk wo.» 32 Yezu eezebooza ne noo náá: «Tóka, kelee bebhek binok náá: “Me epeso melyeeb, me epetsik membél dwoo mos ne djemen. Beegél é me aasilal mesa mam.” 33 Ye goka é náá, me kemos, djemen ne beegél, etee náá, ye àànyo náá, ngooel-mekpa e Zeeb gwey etsetape ne ghaada Yeluzalem. 34 «Yeluzalem! Yeluzalem! Woy mot di gó bengooel e mekpa e Zeeb o, woy mot di gó bot e Zeeb di dhis wo bak, ne mekok o. É sok edhen me di kwyel eseege bot e di ko del e lo daa nabwa-kuu di seeg boo be si mebhap me e, biyo àakwyel! 35 Deenek, gua náá, ndjan'en e waalik wum! Ne tsetse, me lee bin e náá: Bi aanakabaabee me, kana dwoo pan mos'ak, keyaka ne dwoo bi aake e náá: “Zeeb see metel me ko mot aazyé ne din e Ghej o!”»

14 Dhiiti dwoo saba Yezu zokazetó pe daa dhiiti kukuma eFalizye ngot étep ekede. Bot e nadi é di tak moo tin «dhuuu» ne mis é nyel e Yezu. 2 Dhiiti mot eezetyaa tetel sok bhwoob'e, mot tak nabe é, nye eezebeyal nyel ne ebé. 3 É di'enek, Yezu zeke ne beyoel e etsi e Zeeb ne eFalizye náá: «Etsi bina nedje mena ze étep etsik e bot dwoo saba?» 4 Be moo tin «gwyem», ààboza. Bhii tak, Yezu eezemet mot ebé elenok, nye eezetsik nye, bhii tak, nye eezeswaal nye. 5 Nye eeezeke ne noo náá: «Ye be náá, ngot pak'en é ne mon'e, neghu ngombe ye ges e to guk o, nye aanakwaaleeke wyisal nye kaab, ye nàkwyii zo di dwoo saba?» 6 Be nabe é, ààbe ne ekpa ebooza ne ne kiya tak. 7 Yezu eeezee daa bot e nadjóaa o, nadi esaa é, edisi ko mebhóo me di pe sok e. Deenek nye é boozeele kana yak étep bot djas: 8 «Mot e djóo wo e ebyonj e ebá o, sa wo ààsuu edi ko mebhóo me di pe sok e, e kaab náá: neghu ye nabe é, be eedjóo dhiiti dhil mot, dhaa woy o. 9 E kaab náá, mot djóo biyo bebá o, ezekeke ne noo náá: “Djea nye di'ak.” Tin, sen-e-sen, wo moo tin é sik, kesaa ekedisi ko boo ebhis. 10 E nyo é náá, wo é djóaa e ebyonj o, wo goka é ne edi é, ko boo di pe bhis e, etee náá, esok nakuma ebyonj aatuula e, nye waake ne noo náá: “Soom, wyela, dha zedisi

ko boo di pe sok e.” Deenek e waabela duu e mis me bot e bi ne be nno aadi ko mesa o. **11** Mot e di ekwyel eghee nyel ne ebet o, nye waasilaa, mot e di esil nyel, nye e di aabe ne ebet o, nye waabena. **12** Tin, Yezu ezeke ne mot nadjoo nye o naa: «Wo e di edje bot edee e mwos, neghu yii bikoko o, sa wo aadjoo bo beso bo, bon nyoo, bot e mebyel ma, bekuma e bot bi ne be nno di di e di wat o, e kaab naa, be ezeke djoo wo dhiiti dwoo. Tin, e kaab be ezekebhulal yii wo nanyel edjoo be sok e. **13** E nyo e, wo djoo ebyon o, wo goka ne edjoo e, bedjel e bot, bena-etiyon, eboka, ne be na edhim. **14** Menyoo ne no e di'enek, etee naa, be tok ne ghwyil ebulal wo ye e. Zeeb e waabulal wo ye e ghej bot e epiki aagom to esyee e.» **15** Bhis be nazegwak etep binek djas e, mot ngot pak bot e nadi e de be ne Yezu ko mesa o zokake naa: «Menyo ne mot aade edee to Eyon e Zeeb o!» **16** Yezu ezelee nye kana yak: «Dhiiti mot naazedjoo ebyon. Nye eezedjoo bot ebupe. **17** Esok ewala ede edee nadjala e, nye eezelwom mot-mesa me, nye ke edjoo bot, mot-mesa ezeke ne nno naa: “Dha deka, etee naa, edee ezebee.” **18** «Tin, e ewala nakoobela etep dek e, bot e nadjooa o, moo tin, mot ne mot e dje ye gham epeeba. Mot esok ezeke ne mot-mesa naa: “Me eebom pyeeb na bes. E goka, me to, ke ebee ye. Pela me, mon nyeeg.” **19** Nwyak mot naa: “Ye nabe e, me eebom engombe kam: Edjas e ten, ne eswooz e ten. Ne pookokegwyaala megghwyil moo. Pela me, mon nyeeg.” **20** Nwyak tak zezye ye. Nye naa: “Me aloo ne beeb ghoomdam. Etap tak e di naa, me tok ne ghwyil eto.” **21** Mot mesa menok eezesik pe daa kukuma ye, kelee nye daa bot binok djas lee e. Nakuma ndjarj ezeekpaa lyem elyelepe. Nye e booke ne mot-mesa me naa: “Lela, Toa ko mebesee me del ne ko egba. Toa, kedjoo bedjel e bot, eboka e bot, be na edjam, ne be na edhim. Dha me ne nno wak.” **22** Bhii tak, mot-mesa ezelee ne kukuma ye naa: “Ghej, sa wo lwom naa, me sa e, eezesael. Ka bela e naa, e di dinaa tak to ndjaa.” **23** Tin, kukuma ezeke ne mot-mesa me naa: “Toa egba ne egba, ne ko boo mel pe ze epyeeb. Mot ne mot wo aaboma ne ne o, besela nye, nye zye. Ettee naa, me kwyel e, ndjarj'am lwood.” **24** Ne tssetse me lee bin e naa: “To bot djas me nadjoo sok o, e tok ne mot aade edee e ebyon e lam!”» **25** Zukamwaa ne mot nadi eke loog wat be ne Yezu. Yezu zokazeliig mis. Bhii tak, nye ezeke ne nno naa: **26** «Mot

e kwyel edu me o, ye goka e nye byen seeg ne nyeeg, myel ne bon, bon nyeeg ne bekel. Nye goka e ne ebyen-byenaa tsik'e emet. Ye di aadi deenek o, nye aanakwaakwak edi djekelam. **27** Mot e di aabep melaaba me, da bhii tak nye e du me o, yenok tok ne ghwyil edi djekelam. **28** Mot ngot pak'en e kwyel esum boo ndjaa na vyeegvyeeeg o, ye goka e nye pookodisi, etep eval neghu metarj me nye goka ne ewyisal etep esum ndjaa tak e, waadjala. **29** E kaab naa, nye e zekekan mesa, da nye e sik e ze. Tin, ekpaa-gon e bee deenek o, be ezekego nye. **30** Bot neekeke naa: “Mot tak eekan esum ndjaa enyoepe. Nye aapakakwak esilal zumal.” **31** «Ye e tyee wat ne dhiiti mekoozi di kwyel eke lumela deeb, be ne nwyak dhiiti mekoozi o. Ye goka e nye pookodisi sok etep edjek neghu, ne esodja bemil kam, nye e ne ghwyil ekwak elumela deeb ne so mot zeke ghee ne esodja bemil mekam-membá o. **32** Ye be naa, nye aanakwaakwak o, nye waakeyed engoola-ngoola ne mebhadaal pe daa so mekoozi, nye dinaa etsetape etep edji nye sa nye di kwyel e, etee naa, egwyem needi pak'oo e.» **33** Deenek bhii tak Yezu eebaazebil ekpa naa: «E tok ne mot ngot pak'en aakwak edi djekelam, nye di aabet esa be djas o.» **34** «Meson e mbee sonok. Ye be naa, meson moo e, aakagwom o, ye saa daa etep ye neebaabula egwomepe? **35** Ye aanaka baako val sonok, ye nakwyii be etep ekoobal e bos neghu etep emwas ko ekwyiid. Yenek kagoka e ne emwasaa-mwasak pe kel. Gwakeka neghu bi e ne melo me egwak o.»

15 Benogel e epata e lapo, be ne bot e mbee dek naazeseseega e bhaaz e Yezu etep eze gwak nye. **2** EFalizye be ne begharj e mekana me etsi e Zeeb nadi e so-sos pak'oo. Boo naa: «Ezaaba e mot'ak e dno ne embee bot. Nye epede be ne be nno e di wat.» **3** Deenek, Yezu e boolee be kana yak naa: **4** «Dhiiti motom pak'en e di ne ebhata dheto, ngoto e wo o, nye kum ebhata ka bet dhiiti ebhata mekam-meten ne ena ne ebhata eten ne ena lik o, to bal, kesaa yii wo o sarja, kebatabela nye. **5** Ye be, nye eebela nye o, nye waamyala, da nye e ka kel nye e, ko mebyak me, **6** bula pe del, djoo beso ne bon nyeeg, zelee be naa: “Me eebatabela bhata yam nawo o. Dhaaka mena myaalaka.” **7** Ye e tye wat ne biyo pe. Me lee bin naa: Ye waadi ne boo memyaala to gwoo etep mot mesyem ngot naliig elyem o, dhaa bot mekam-meten ne ena ne bot

eten ne ená epiki, di ààbe ne gwyes eliig elyem boó.» **8** «Neghu, ye be náá, dhiiti moma naadi ne epata kam yii ghwooz na boo metarj, ye be náá, wat eediib o, nye waató, ketuub lambi, da nye é kewaabal ndjarj'e, bhii tak da nye é saa tityok-tityok ne lyem wat, batake bela ye. **9** Ye be nye eebela ye o, nye waadjóo besó boa ne bot é be ne be náo di di elet mendjaa wat o náá: “Me eebatabela pata yam nadiib é, dhaaka zemyaala ne nam sama.” **10** Ye é tye wat ne biyo pe. Me lee bin náá: Efofop é Zeeb é waadi to memyaala étep mot mesyem ngot aaliig lyem o.» **11** Ye Yezu ka baazeke náá: «Dhiiti motom nadi é ne boó botom ebá. **12** Ye é dhyeeb tak kazye, ke ne seeg náá: “Saag'am, dje me yam ekee lyak di náá, me waaboobela é, ne djheed.” E di tak é, seeg'óo nazekaa ekum be, pak boó bebá. **13** Ye zekpaa ba melu bhii tak, ye é dhyeeb ka zenáo ye kyee náá, bomsa ye, náo epata e tak, tó ne ye pe dhiiti dik etsetaepe. Penek, wó gwaa nye keboya to medjemel, zesaab elyak be. **14** Bhis nye nakazesaa esá be djas é, boo pwom naazetuula pe dik tak. Nye nakadi é, nye moo to edjel. **15** Nye é boozetó, keni mesa pe dáa dhiiti mot dik tak. Mot'enók é bookyeed nye kebaal engulu to pyeeb é. **16** Nye nadi é, ne gwyes edé bhum le kalubye engulu nadi é dedé é, ye naka saa é, ne nye ààbe ne mot dje nye ye é. **17** É di'enek, nye moo tin “ziibilii” é siiza étep nyel'é. Nyey náá: “Bot é di sa mesa pe daa saag'am o, djas é loó epede edee kat, dhi mam eegwyé ne za wak. **18** Me paakosik pe daa saag'am, kelee nye náá: Saag'am ee! Me naasa mesyem sok bhwoob é Zeeb, baasa ne nó. **19** Me ààpakabaagoka náá, me djóóaa mon'ó. Náoja me tyee wat dáa bot é mesa mó.” **20** Nye eezesik pe daa seeg. «Dáa nye nadi, nye dinaa ba etsetaepe ne ndjarj é, seeg eezebee mon, nye é boo gek nye ghorj. Seeg eezetó kaab, kebhomá ne ne, nye eezebeedal nye. **21** Mon eezeke ne seeg náá: “Saag'am, me nasa mesyem sok bhwoob é Zeeb, baasa ne nó. Me ààbaagoka náá, me djóóaa mon'ó.” **22** Wó gwaa seeg zeke ne bot é mesa me náá: “Lelka ezye me ne kaad na nyenyó-nyó. Betka nye ye é. Sómka nye ghwooz e djín. Betka nye mepapa. **23** Ke metka móo ngómbe mena nawyel o, da bi é gó nye, mena neesaka ebyonj, **24** etée náá, mon'am nadi é, nye eezegwyé; nye eegom. Nye nadi é, nye eewo; nye eebatabelaa.” Mbée ebyonj é boozekan. **25** «Esok tak, mon megwyak me nadi é, pe epyeeb.

Dáa nye ka bula é, nye moo kunaa ne ndjarj é, nye ka gwak é dhok é tap, kul ne ghom, ne mebol. **26** Nye eezedjoo dhiiti kwom, zedji nye náá: “Yenek é yaa?” **27** Ye é kwomenók ka boóza ne ne náá: “Boo-mot, dhyeebo eebula. E di tak é, soog é boogó móo ngómbe mena nawyelka o, etée náá, mon eebula nyel enyóepe.” **28** Mon megwyak é boobela ebuk, nye eezebyen eni-niaa to ndjaa. Ye é seeg kawyis kedjaala ne ne étep nye neeni to ndjaa. **29** Wó gwaa mon zebóóza ne seeg náá: “Gwaka, me moo é ne zukamwaa ne membu me di sa wó mesa tyee kwom é. Me ààbyen dhiiti lwomelo wat. Wó bee o, wó dinaa ààpaakodje me djeak ba móo ngómbe étep me neesa ebyonj, bis ne besó bam. **30** Beea, e di mon'ó nwyak ka bula o, nyey mot naasaab elyak bo djas ne boa mézo o, étep'e, wó eebatalwom náá, be gó nye móo ngómbe mena nawyel o.” **31** Ye é seeg ka lee nye náá: “Mon'am ee! Menabel é di melu djas. Me bee é náá, esa ee me di ne ye djas é, ye é yó. **32** Mena goka é ne esa tete ebyonj, da mena é myaala, etée náá, dhyeebo nwyak nadi é, nye eezegwyé; nye eegom. Nye nadi é, nye eewo ze; mos nye eebelaa.”»

16 Yezu eezeke ne bedjekel be náá: «Dhiiti kum mot nadi é, ne ndómbe. Bot eezelee kum mot'enók náá, ndómbe ye epesaab nye esa. **2** Kukuma ye eezedjoo nye, bhii tak nye eezeke ne ne náá: “Me epedyeebagwak embee menduk dum ne din é lo. Pokobanja me dáa wó di baal esa bam é, etée náá, wó aanákabaadi ndómbe yam.” **3** Ndómbe eezeke to lyeme met náá: “Me sa dáa, dáa di náá, kukuma yam moo zeedek ebaalel é esa be e membo mam'aak. Mam é di ààbe ne ghwyil mesa me epyeeb bak. Ebeak ne sa mam sen. **4** Me ne gu dáa me aasa étep bot neemyaal me to mendjaa móo bhis kukuma yam aadis me e mesa é.” **5** Tin, nyey zokazedjoo mot ne mot nadi kola kukuma ye sonok o. Nye eezeke ne mot esok náá: “Wó o ne kola kukuma yam edhen?” **6** Nye eezeboóza náá: “Etondo bemul me bhum oliv dhét.” Ndómbe zeke ne mot'enók náá: “Lela edisi, ba mekana mó, kwyala to tak mekam-meten.” **7** Bhis yenók nye eebaake ne nyaa tak náá: “Ha wóy, wó é ne kola kukuma yam edhen?” Mot tak eezeboóza náá: “Eghuude mebhisa dhét”. Ndómbe zeke ne mot'enók náá: “Lela edisi, ba mekana mó. Kwyala mekam-meten ne mekam-melél.” **8** Tin, kukuma zokazeduwal mbee ndómbe yenók dum

ne mesa me etsonj nye sa ne bot étep nye needi ààbyenaa bhis nye aasaa é mesa é. Eteé náá, bot é bós'ak ne gu ekwyee pak'wó dhaa dharyaa bot é di ké to gwyé w.» (aiōn g165) 9 Yezu eebaazebil náá: «Deenek mam læ bin é náá: Beyaka eso ne mevú me di kóo bot kó bós'ak é. Eteé náá, e di mevú menek aadi náá, ye tokape w, Zeeb é waamyaa náá, bi di to ndjarj'ε di na kóm-kóm. (aiōnios g166) 10 Mot di sosoob to esa ee dem w, mot tak é waadi pe sosoob to eboo esa. Mot aadi àadi sosoob to esa ee dem w, nye aanàkwaadi sosoob to eboo esonok. 11 Ye be náá, bi nabe ààgu édi sosoob w ne dáa bi nadi é be mevú me mekōj di kó bós'ak w, eze aadi ne ebwalel ne nen, da be é dje bin tete mevú? 12 Ye be náá, bi nabe ààgu édi sosoob dum ne esa e bōo bēso bin w, eze aadjε bin embεε esa ee nazekoobela bin ye é? 13 «E tok ne mot-mesa ngot aasa mesa me ekukuma ebá. Deenek nye waabhina ngot da nye é kwyel nwyak; neghu nye waake kwyel esa mesa me ngot, da nye é byen yii nwyak mot. Bi tok ne ghwyil esa e di wat mesa me Zeeb ne mesa me epata.» 14 EFalizye naagwak etep ee Yezu nadi lii ε djas. Be é boozeni ego nye etεε náá, elyem bōo naadyeebakwyel epata dhaa nyel. 15 Yezu eezεbōoza ne nōo náá: «Bi é bot ε di tela menyel e mis me bot náá, bi é bot ε epiki. Guka náá, Zeeb ne gu ebhum elyem bin. Eteé náá, esa ee bot di bee náá, ye é eboo esonok ε, Zeeb bee ε náá, ye é etep ε gwyε e mis me. 16 «Ewala ε etsi ε Moiiž ne ekwýala e bengoolε ε mekpa ε Zeeb naboya, kesik é ghej ε Zarj nduuel-bot. Kana membu me tak, Mbεε Bhaadal Eyōj ε Zeeb epeleεel, mot ne mot goka é nye sa ye megħaaz étep ebela di to tak. 17 Ye nakoozobe náá, gwoo ne bōs é ne ghwyil esi yōbō, ààbe ne tep. Ye kabe mekpa me etsi w, ye aanàkwaakodisaa-disak ba mōo ekýe wat to tak. 18 «Motom djas aabyen myel, da nye é kεba dhiiti moma sis w, motom tak sa é εzō. Tin, motom aaba moma nazepeεaa e ebá w, sa pe é, εzō.» 19 «Ye nabe é ne dhiiti mot ekum. Mot ekum tak nabe-bot é mbεε ekaad bεna-eboo-mεtarj. Nye nadidi ε to mbεε wolo ndjaa ne to mevú. Nye de-dε é mbεε edee bekuma ε bot ne boo metarj dáa bot ε di to mebyōj ε melu djas. 20 Sok eniel ε ndjarj'ε, ye nabe é ne dhiiti djel mot nadi é dje-dja si tin w. Din ε mot tak nabe é Lazaad. Nye nabe é ne mepyōj “kpεeerj” e nyel djas. 21 Djel mot'enok nabe é ne gwyε e dedε bōo eghutu-ghutu edee nadi é kwyt e mesa mot ekum enok. Tin, bela

náá, bebhýe nadi ezye, zewýiiz mepyōj me. 22 Tin, djel mot eezεkpaa ne mesýee, gwyε. Efofop zokazenōo nye, kenεεg nye é bhaaz ε Abalaam. Mot ekum zokabaazεgwyε ye, nye zokadelaa. 23 Nye nadi ezuk εbuepe kó dεl ε bot ε nazεgwyε w. Nye é boo zεben mis, nye kabee ne etseta é, Abalaam zenōo Lazaad e bhaaz'ε. (Hadēs g86) 24 Bhii tak nye eezεbootsim: “Tata Abalaam! Geka me ghōj. Lwoma Lazaad nye duu djin to medii, bhii tak da nye é zetolal me etō ε tak kó djem. Eteé náá, me epezuk εbuepe ne megoo me du'ak.” 25 Tin, Abalaam eezεbōoza ne ne náá: “Mōn'am, taala náá, wō naabela betε ne ekum esok wō nabe, wō dinaa ne tsik ε. Ye kabe Lazaad w, nye nabe é mot mezuk. E di nye di wak'ak, nye epebela ye menyo. Ye kabε wōy w, wō moo é to mezuk. 26 Baabela náá, ye é ne boo guk na diidim pak'enaka. Deenek bot aakwyel etsel, étep ezye penek w, nye aanàkwak etsaal dwoob. Baabela náá, bot aadi ee kwyel εdhaa, tō pe yii kyee w, aanàkwaakwak pe.” 27 Mot ekum zokazeke náá: “Tata, me waab ne nō náá, wō kyeed Lazaad to ndjaa saag'am, 28 penek, me é ne bεdhýeeb etεn. Nye kε εdul be melo e kaab náá, be ezekezye pe yak di mezuk.” 29 Abalaam eezεbōoza ne ne náá: “Bōo penek, be é ne etsi ε Moiiž ne bengoolε ε mekpa ε Zeeb étep εdul ε be melo. Be gwak melyo mōo.” 30 Mot ekum zεke náá: “Tata Abalaam, yenek djas aanàkwaadjala! E nyo é náá, mot dus to bot ε nazεgwyε w, da nye é kelii ne nō wō, tin é be aaswoola mefulu mōo ne tsεetse.” 31 Deenek Abalaam eebaazeke ne ne náá: “Be é di àakwyel egwak Moiiž ne bengoolε ε mekpa ε Zeeb w, be aanàkwaakomyaal mot ye nàkoo zo di mot dus to bot ε nazεgwyε w.”»

17 Yezu eezεke ne bεdjekel be náá: «Ye é tsεetse náá, ye waadi ne mebek me di náá, mot aanàkwaagwoob ε, mebek me tak ε waasa náá, bot sa mesýem. Tin, saabεgos é náá, ha kpaa-ghōj ne mot aaka mebek menek w. 2 Ne mbi mot deenek ye goka é náá, be tsel nye boo ekok ε tsuñ, da be é lóo nye to boo dii mesōn. Ye àànyo náá, nye kwyεsal ngot to bōo di dum kōj ne nam w to mesýem. 3 Nyanka mis. «Mōn nyoog ε syem ne nō wō, djōoa nye, da wō é dul nye melo ne lyem wat. Tin, nye liig lyem wō, pela nye. 4 Nye sa wō é embee esa dwoo wat esok etεn ne ebá, nye bubula esok djas, étep ezeke ne nō náá: “Pela me! Me eegu ebiyo ε

lam” ɔɔ, da wo é pel nye.» 5 Bot e lwoma eezeke ne Gheɲ náá: «Bila bis edum e koɲ ne Zeeb.» 6 Deenek, Gheɲ eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Bi é pe di é di, é dum e koɲ ne nam ebuepe dáa mɔɔ ndu le mutaad ɔ, pe bi e waake ne etsok elak náá: “Disa ekanjal bɔ wak. Tóá, kebe nyel’o tɔ dii meson”, nye waasa sa ekwosak e lo kwyl e.» 7 «Djhooka, pookogek dáa: Wo di ne mot-mesa me di be wo epyeeb neghu ebaal e wo esaa e etaj ɔ, esok wo di é bee mot tak é bula pe ndjaa bhis mesa e, wo ne ke ne ne náá: “Lela ezye zedi ko mesa wo neede ee”? Ààbe! 8 Me bee é náá, nye waake ne ne náá: “Djaaba me edee, bhii tak da wo é kegwyia, da wo é swoola ekaad. Bhii tak da wo é zelaa me edee, me neede. Bhis mam aasilal ede edee ne medii e, woy é ne ghwyil eka de yo.” 9 Nye tok ne tep eghaapee mot-mesa me etee náá, nye eesa mesa me kukuma ye lwom nye é. Ye tok deenek ee? 10 Ye é tyee wat ne biyo pe. Esok bi aadi náá, bi eezesa mesa me bi lwomaa náá, bi sa e, keka náá: “Bis tok vanj bot e mesa. Bis zo sa é, yii lwoma náá, bis sa e.”» 11 Dáa Yezu nadi etó pe Yeluzalem e, nye nadhan e mbaka-mbaka é kpal pak kyee del e Samali ne Ghalile. 12 Dáa nye natuula ko ebeese e del e, wo gwaa bot e ebé e zezam kam zokazeboma ne ne. Be eezetyaa tetel ba etsetape ne ne. 13 Be moo tin é tsim náá: «Hyee Yezu, Gheɲ! Geka bis ghonj!» 14 Dáa Yezu nabee be e, nye é booke ne nɔɔ náá: «Tóka kelyaal menyel men pe daa beghaa-Zeeb.» Dáa be nadi be dinaa etó-tóak e, be naazetsak. 15 Mot ngot pak’ɔɔ zokabula pe bhis, é eduwal e Zeeb ne etsim. 16 Nye eezeduma sok bhwoob e Yezu mebonj si, nye eezeghaapee Yezu. Ye kabela é náá, mot tak nabe é mot del Samali. 17 Yezu eezeke náá: «Bɔɔ bot kam djas eetsak, etsal é? Haa bak bot beten ne bená moo wo? 18 Ye tok ne mot ngot pak’ɔɔ taala ebula etep ezeghaapee Zeeb, ye di ààbe ndjonjak nye emet ɔɔ?» 19 Bhii tak Yezu eezeke ne ne náá: «Wyla, da wo é nɔɔ nyel’o tó. Emyaal e lo eetsik wo!» 20 EFalizye zokazedji Yezu náá: «Eyonj e Zeeb aazyé den?» Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Eyonj e Zeeb aanàkwaazyé, mis me bot djas é bee. 21 Bot e waake ne nen náá: “Beeka, ye é wak,” neghu “Beeka ye di poon’enek!” E nyo é, bi gu náá, Eyonj e Zeeb é e di bi di’enek.» 22 Bhii tak nye eezeke ne bedjekel náá: «Ewala epezye, ewala bi aadi ne gwyes ebee Sɛɲɛle Mɔn Mot, ye nàkoo zo be beea ba dwoo wat e. E ewala tak bi aanàkwaabee nye. 23 Be waalee

bin náá: “Nye é wak,” neghu náá, “Nye é poon.” Deenek, sa mot ààtɔ. Sa mot àadu ne kaab. 24 Dáa ngwyes bhi di kas tɔ gwoo e, dje gwyé tɔ gwoo djas e, ye aadi é deenek e dwoo Sɛɲɛle Mɔn Mot. 25 Esok ne etep binek ne sɛɛ, ye goka é náá, Sɛɲɛle Mɔn Mot pookozuk ebuepe, da bot é di ko bɔs’ak mos’aak e pookoswonal nye. 26 Dáa ye nasael é gheɲ e Noe e, ye aabaazosael deenek e dwoo Sɛɲɛle Mɔn Mot. 27 Eghɛɲ tak bot nadi ede edee ne de menyok. Be nadi eba meba ne ekedje bɔɔ bɔɔ é meba, keyaka ne dwoo Noe nani tɔ boo eleed e. Bhii tak, boo bhyonj nazye, wo gwaa ye zedesal bɔɔ djas, bɔɔ djas gwyé. 28 Ye aadi é, tyee é gheɲ e Lot. Eghɛɲ tak, bot nadi ede edee ne de menyok. Be nadi ebɔmsa esa bɔɔ ne bɔm yii besɔ bɔɔ. Be nadi ebe epyeeb ne esum e mendjaa. 29 Tin, dwoo Lot nadus ko del e Sodɔm e, ye nabe é Zeeb naakwyital bhi ma du, ne pup na góo-góo ko del, bot djas zokagwyé. 30 Ye aabaazosael e deenek é dwoo Sɛɲɛle Mɔn Mot aalyaal nyel e mis me bot e. 31 «E dwoo tak, mot aadi e di di pe ko tɔ ndjan’e, da nye é ka lik esa be pe si tɔ ndjan ɔ, nye tok ne ghwyil ebaasul etep ezɛnɔɔ esa ee nye lik pe si e. Tyee wat ne mot aadi tɔ pyeeb ɔ: Nye aanàkwaabaabela ghwyil esik pe ndjan’e. 32 Taalaka sa nasɛɛ ne mwaa Lot e! 33 Mot aasuu ekwyɛɛg e tsik’e ɔ, nye waasu tsik’e. Mot aakwyel esu tsik’e ɔ, waabaal tsik’e. 34 Me lee bin é tseetse náá, e pum tak, bot ebá waadjaasi gonj wat. Ngot e waanɔɲaa; nwyak ngot likaa. 35 Boa ebá aadi é, é dum tɔ bwak wat. Ngot e waanɔɲaa; nwyak ngot likaa. [36 Bot ebá e waadi tɔ pyeeb. Ngot e waanɔɲaa; nwyak ngot likaa.] 37 Bedjekel be zokazedji nye náá: «Gheɲ, etep binek djas aasaal pe yaa sum di?» Wo gwaa nye zebɔɔza ne nɔɔ náá: «Esok bi aadi é bee mebek é kii tɔ gwoo e, keka náá, muu tit é tin.»

18 Bhii tak Yezu eebaazelii ne nɔɔ tɔ kana yak etep nye neelyo be náá, be goka é náá, be gheedjaala melu djas, ààbula bhis. 2 Nye eezeke náá: «Pe ko dhiiti ghaada wat, ye nabe é ne dhiiti tetep ngot nadi náá, etep e Zeeb, ààgwyak nyey ɔ. Nye nabe é ààkobem ba ne mot. 3 Ko del e tak, ye nabe é ne dhiiti kus moma nadi é pyap ezye pe dáa tetep tak é zekeke ne ne náá: “Péaa me tep bis di ne ye bis ne bot bak’aak,” etee náá, nye nadi é gu náá, nye é ne gham. 4 E meken, tetep nadi byen. Deenek nye eezeke tɔ lyeme náá: “Ye ko be náá, me ààkaab Zeeb ɔ,

baadi náá, mam ààbis bot ɔ, 5 dāa ye di náá, kus moma yak epemyel me e, ye goka é me pée tep'e étep nye neekat epyap wak.”» 6 Bhii tak Gheɲ eezebaabil náá: «Gwakeka dāa mbee tetep tak nalii é. 7 Tin, Zeeb tok ne ghwyil ekwyee bot e nye nazesée ɔ, bot e tak e di ewaab esonok pe daa le mwos ne pum ɔ. Nye aanàkwaakwyee be? 8 Me lee bin e tseetse náá: Nye waalel ekwyee bin kaab dum ne ghamen. Tin, esok Seɲele Mòn Mot aazyé é, nye waazebela bot e di dum korɲ ne Zeeb ɔ kò bɔs'ak ee?» 9 Yezu eebaazelee kana kò esu e bot e di bun náá, be é bot e epiki, da be é kadyamal é bòn nyeeg bɔɔ ɔ. Nye eezeke ne nɔɔ náá: 10 «Bot ebá naazebyet pe kok Ndjaa-ebuwa kedjaala; ngot nadi é Falizye, dhiiti kadi é nɲel epata e lapo. 11 Falizye eezetyaa e ye di, nye moo djaala náá: “Hee, Zeeb! Me eeduwal wɔ, etee náá, me tok dāa bedhiiti bot: be é bot e djii, embee bot, bot e mezo. Me epeduwal wɔ, etee náá, me tok dāa nɲel epata e lapo di'ak. 12 Mam tsi edee é, esok ebá tɔ yenga wat. Me ne dje wɔ endiyal kam bam.” 13 Nɲel epata e lapo natyaa ye é ba etsetaepe. Nyey ààben mis pe éko. Nye eekel membo kò lo. Nyey náá: “Iyeee, Zeeb, wɔy ààkokeg me ghonj e? Mam mot mesyem.”» 14 Yezu é boozeke náá: «Nɲel epata e lapo naka sik é, Zeeb eezepel mesyem me, ààbe Falizye. Étep tak é di náá, mot e ghee nyel ɔ, Zeeb e waasiil nye. Mot e siila ɔ, Zeeb é bin nye.» 15 Bot naazyé ne bɔɔ tɔlɔɔ bɔɔ pe dāa Yezu étep nye neekel membo kò lɔɔ. Tyee bedjekel nakabee deenek e, be naazebhem be. 16 Tin, Yezu eezeke náá, bɔɔ tɔlɔɔ tiila pe nye nadi é: «Betka bɔɔ dhyeeb be zye pe daa lam. Sa bi ààlu be, etee náá, Eyonj e Zeeb é yii bot e di dāa bɔɔ dhyeeb ɔ. 17 Tseetse ne tseetse, me lee bin e náá: Mot e di ààmyaal Eyonj e Zeeb dāa mɔɔ dhyeeb ɔ, nye aanàkwaani tɔ tak.» 18 Dhiiti kukuma eYuda ngot zokazedji Yezu náá: «Mbee lyoel, me goka ne esa dāa étep me neebela tsik na kòm-kòm?» (aiōnios g166) 19 Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Étep yé wɔ di djóo me mbee lyoel? Ye tok ne mbee mot kò bɔs'ak bhis Zeeb nyey nye emet. 20 Wɔ ne gu etsi djas: “Sa wɔ ààsa mezo. Sa wɔ ààgɔ mot. Sa wɔ ààdjii sa mot. Sa wɔ ààlee eleɲ e etsal dum ne sɔ mot. Duwala soog ne nyooɲ.”» 21 Mot'enòk eezebɔɔza ne ne náá: «Etsi binek djas me ne duwal ye, kana edhoma bam, kekum dwoɔ pan mos'ak.» 22 Bhis Yezu nagwak nye é, nye eezeke ne ne náá: «E zokalik é wɔ sa sa wat: kebomsa esa bɔ djas, da wɔ é nɔɔ

epata e tak, dje bedjel e bot. Tin, wɔ waabela mevu tɔ gwoo, bhii tak da wɔ é zedu me.» 23 Dāa mot mevu menòk nagwak deenek e, ye nabe é mekpa menek naatek nye nyel na wɔyɔɲ, etee náá, nye nadi é, ne mevu ebuape. 24 Dāa Yezu nabee náá, lyem mot mevu menòk nabe é, ye naakpanj e, nye é boozeke náá: «E kɔɔla ne bot e di ne ekum ɔ, be ni tɔ Eyonj e Zeeb! 25 Elyel náá, boo yaaga kyee bɔs besye di ààbe ne medii e dhaa tɔ ba mɔɔ elen e dhɔɔ, baadhaa-dhaɲa melyel ne mot mevu étep nye neeni tɔ Eyonj e Zeeb.» 26 Bot e nadi gwak nye moo tin é ke pak'ɔɔ náá: «Ye be deenek ɔ, eze aabela tsik?» 27 Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Sa di náá, bot aanàkwak e, Zeeb aanàkwaakat ye.» 28 Wɔ gwaa Pyeed ke náá: «Gwyáka, bis eezebet djas étep edu e wɔ.» 29 Yezu é boolee be náá: «Tseetse ne tseetse, me lee bin e náá: Mot e bet ndjanj'e, neghu myel, neghu bòn nyeeg, neghu seeg, ne nyeeg, nye baabet bɔɔ be étep e Eyonj e Zeeb ɔ, 30 nye waabela bete ne bot binòk é mewalá mak. Dɔɔ ne tɔ tsik aazyé bhis'aak, nye waabela tsik na kòm-kòm.» (aiōn g165, aiōnios g166) 31 Dhiiti dwoɔ, Yezu zokanɔɔ bedjekel kam ne bebá, e bhaaz'e. Nyey ne nɔɔ náá: «Gwakeka! Mena moo tɔ pe Yeluzalem. Penek e ye aadjala djas bengooel e mekpa e Zeeb nazekwyal dum ne Seɲele Mòn Mot e. 32 Nye waaseebaa é membo me bot e di ààbe bot é mbyak eYuda ɔ. Bot binòk aadek nye, lee nye, ne esee é nye metel. 33 Be waanyuu nye ne eghwyee. Bhii tak, be waagɔ nye. Melu melé bhii tak, nye waagom.» 34 Ghuna bedjekel kadi é, ààgu sa wat tɔ etep ee nye nadi é ke e. Ye nadi ne nɔɔ syela. Be nadi é, ààgu sa Yezu nalii e. 35 Dāa Yezu nabe náá, be moo kunaa ne Yeliko e, ghuna dhiiti mot na edhim nadi é, ndiindil e ngwoob gba. Nye nadi é, mot engwyeebel. 36 Nye eezegwak etap e zukamwaa ne mot eezye pe kyee nye nadi é, wɔ gwaa nye zedji sa nadi dhanj e. 37 Be zeleé nye náá: «Ye é Yezu, mot Nazalet, e di dhaa tin.» 38 Wɔ gwaa nye zetsim náá: «Yezu, Mɔɔ Dhavid, geka me ghonj!» 39 Betee ne bot e nadi kepe sok ɔ moo tin é bhem nye, ne é lyak nye, étep nye needi gwyem. Tin, nye eebaazeloogal gwood elyelepe: «Mɔɔ Dhavid, geka me ghonj!» 40 Yezu eezetyaa. Bhii tak, nye eezelwom náá, be zye ne ne daa le. Dāa mot edhim binòk natiila pe Yezu nadi é, Yezu eezedji nye náá: 41 «Wɔ kwyel náá, me sa wɔ yé?» Mot edhim binòk eezebɔɔza ne ne náá: «Gheɲ, me kwyel e náá,

mis mam baabeŋel!» 42 Yezu zeke ne ne náá: «Bee, emyaal e lo eetsik wo.» 43 É di'enek wat, mis me eezebengel. Bhii tak, nye moo du Yezu é duwal Zeeb. Dáa edhuu e bot e nadi tinaak o djas nabee deenek e, boo djas naduwal Zeeb.

19 Bhis nye natuula ko del e Yeliko, Yezu eezekpaa to pe yii kyee del. 2 Ko del e tak, ye nabe é ne dhiiti mot, din e le nabe é Zasye. Nye nadi é, kukuma benengel e epata ee elapo, nye nadi é, mot ekum. 3 Nye nadi esuu ebee Yezu, saabegos kabe é náá, nye nadi é ewulalepe. Nye nabe é ààbe ne tyee nye bee Yezu, etee náá, bot nadi é ebuepe. 4 Tin, nye é boozewyis kaab to pe sok kego ko moo le sikomood, etee náá, Yezu e dhaa tin o, nye neebeye nye. 5 Dáa Yezu nakum é di'enek e, nye zebeen mis pe eko, nye é boolee ne Zasye náá: «Lela esul Zasye, etee náá, ye goka é náá, mos, me sulal to ndjan'ó.» 6 Tin, wo gwaa Zasye zesul ko le kaab e kaab. Bhii tak, nye eekedisi be ne Yezu to ndjan'e ne memyaala ebuepe to lyem. 7 Dáa bot nabee deenek e, bot naadyeebalii ebiyoŋe ko esu e Yezu étep tak. Be nadi ekeke e náá: «Mot tak eetó, kedí to ndjaa mot na mbee dék!» 8 Zasye eezewyel sok bhwoob e Yezu, nye eezeke, ne ne náá: «Gheŋ, gwaka. Me waakaa mevu mam ekyee ebá. Kyee wat me waadjé bedjel e bot, ye be náá, me naanoo epata e mot, dhaa yii me nawaagoka ne enon e, me waabulal nye metan me menon é esok ená.» 9 Tin, Yezu eezeke ne ne náá: «Dwoo pan mos'ak, tsik eeni to ndjan'ak, etee náá, woy pe é dha e Abalaam. 10 Etee náá, Seengele Mon Mot nazyé é, zesaa ne tsik bot djas nazewo ze o.» 11 Yezu eebaazelee dhiiti kana dum ne bot e nadi é gwak nye o. Nye nadi é, nye eezekunaa ne Yeluzalem. Bot nadi é gek é náá, Eyon e Zeeb eezeko ne etuula. 12 Tin, Yezu eezeke ne noo náá: «Mot ngot nabyel du wat ne bekuma e bot o zokazetó medjon pe dhiiti del etsetape ne del e le étep nye neeke djeaa boo mekoozi. Bhii tak nye zebula pe del e le. 13 Esok ne nye ne to, nye eezedjoo bot e mesa me kam, lik be mot ne mot edheeb e lood wat nadi ne boo metan e. Bhii tak nye eezeke ne noo náá: «Likea é liig membo ne epata bak, kekum dwoo me aaboo bul e.» 14 Tin, kaa bela náá, bot e del e le nadi bhina nye. Wo gwaa be zelwom bot nyey ààgu, étep bot e tak neeke lee náá: «Bis ààpakwyel náá, mot'enok di mekoozi mis.» 15 Saabegos ne noo, ye naka swaala náá,

be naabatadje nye boo mekoozi. Bhii tak nye eezesik pe del e le. Dáa nye nakakum e, wo gwaa nye zedjoo bot e mesa me nye nadjé be epata o, étep nye needji be bim epata ee nakala ko yii nye nalik be ne ye étep eliig e membo e. 16 Mot esok eezeyye, nyey ne ne náá: «Kukuma, me eebela medheeb me lood kam ko yii wo nalik me ne ye é.» 17 Mekoozi eezebooza ne ne náá: «Enyoŋe! Wo é mbee mot-mesa. Dáa ye di náá, wo ke to etson dum ne boo esonok e, me eedil wo ko bóo mekoozi me let eghaada kam.» 18 Mot nadi to bhis koŋ mot esok o eezeyye ye. Nye ezeke ne kukuma ye náá: «Kukuma, me eebela medheeb me lood meten ko yii wo nalik me ne ye é.» 19 Mekoozi eezebooza ne ne náá: «Enyoŋe woy, me eedil wo ko bóo mekoozi me let eghaada eten.» 20 Nwyak dhiiti mot-mesa eezeyye. Nye ezeke ne kukuma ye náá: «Kukuma, beea edheeb e lood wo nalik me ne ye e. Me ààpabe. Me kwom ye é syela to pes kaad. 21 Etee náá, me di é, ne bwoo ne no. Woy é mot ngot di náá, wo é ne biyo dhaa tyé. Wo ne dyeebanoo doo ne sa di náá, wo ààpakwom e. Wo ne to to epyeeb e baa, kenoo edee boo, ààbe náá, woy é nabe ye.» 22 É di'enek, kukuma ye boobooza ne ne náá: «Mbee mot-mesa, beta náá, me pee wo ne mekpa mo emet. Wo nadi egu náá, mam dyeebabók esa ee dek é to epyeeb me di ààbe e. 23 Ha wo di àànoo epata bam, kewa to eboo mendjaa me di ebaal epata ee bot e, étep yé? Pe bula me bula e, me eezebelaa, me zebela bedhiiti epata eezekala ko yii me nalik e.» 24 Bhii tak nye eezeke ne bot e nadi tin o náá: «Dekeka nye edheeb e lood ee nye di ne ye enek, da bi é dje mot bela kam ko yii me nadjé nye é.» 25 Bot e tak eezebooza ne kukuma tak náá: «Kukuma, nyey moo é ne medheeb me lood kam!» 26 Kukuma eebaazebooza náá: «Me lee bin e náá, ye é pe dáa bot djas aadi ne batsa o be aabil étep ye neebu. Tin, mot aakadi toto ààbe ne sonok o, be waadek nye doo ne eghutu-ghutu nye lik ne ye e. 27 Ye kabe bot e di bhina me o, bot e nadi ààkwyel náá, me di mekoozi o, dhaaka ne noo wak, da bi é tsak be e mis mam.» 28 Bhis be nalii deenek e, Yezu eezeybet to pe Yeluzalem. Nyey pe sok lood medhuu me bot. 29 Dáa be nadi, be moo é kunaa ne mel me Bhetfaze ne Bhetani e, e ngwoob Etsok e pyeeb oliv. Tin, Yezu eezelwom bedjekel be bebá. 30 Nyey ne noo náá: «Tóka ko del e di pe sok enek. Tuula bi aatuula ko del e, bi

é waabee mōo swooz an tinjela, nye nabe é, nye di náá, mot dinaa ààpaago kō lē ɔ. Tiika nye, da bi é zye mē nē nē wak. **31** Mot é dji bin náá: “Bi tii nye étep yé ɔ?” Lēeka nye náá: “Ye é Gheɲ é di nē gwyes tak.” **32** Bhii tak, bot ε nāl womaa ɔ eezetó, be kakebela esonok djas é dáa Yezu nazolē be ε. **33** Dáa be nakadi etii mōo swooz an tak ε, be nakuma tak eezedji be náá: «Bi tii mōo swooz an étep yé?» **34** Wō gwaa be zebóza nē nōo náá: «Ye é gheɲ é di nē gwyes tak.» **35** Be eezetii mōo swooz an tak. Tin, be eezetó nē nē pe daa Yezu. Bhii tak be eezedja endjookuwa bōo kō korɲ mōo swooz an tak. Tin, be eezegel Yezu kō lē. **36** Dáa be nadi bōo eke, be moo tin edja endjookuwa bōo gba ε gba. **37** Dáa be nadi, be moo kunaa nē Yeluzalem ε, be nadharj é pe ze di esul Etsok ε pyeeb oliv ε, medhuu mē bedjekel moo tin eduwal Zeeb elyelepe dum nē endem e mebwala mē be nadi ebee ε. **38** Be nakeke é náá: «Zeeb seɛ Mekoozi mē di ezye nē din ε Gheɲ ɔ metel. Egwyem tō gwoo dōo nē duma nē Zeeb!» **39** Bedhiiti eFalizye nadi tō medhuu mē bot binok ɔ zokake nē Yezu náá: «Lyoel, lyaka bedjekel bō náá, be di gwyem.» **40** Yezu eezebóza nē nōo náá: «Beeka, mē lēε bin náá, bōo be diyāl enuub bōo di gwyem ɔ, mekok ε waatsim e diɔ.» **41** Dáa Yezu nakum e bhaaz ghaada ε, beea nye nabee Yeluzalem ε, Yezu zokadje kō esu ε del ε tak. **42** Nyeɲ náá: «Ye pe be é di náá, dōo nē woy pe epegu dwoo elak mos dáa ye di egoka nē esaa étep ebela egwyem ɔ. Saabegos nē ye kasa étep náá, nenak e moo é syela e mis mōo. **43** Eteε náá, melu mē bot ε di bhina wō ɔ, aasum boo peeb étep ezelumela nē nō epezye. Be waakaal wō kuku ebwak. Bhii tak, be é kemaado tō dhiiti tuma. **44** Be waasii wō, bi nē bot bō. Be aanákwaalik wō ekok ewat kela kō sō, eteε náá, wō nabe é ààsiiza ewala Zeeb nazekwyee wō ε.» **45** Wō gwaa Yezu zeni tō kok Ndjaa-ebuwa, nye eezeni é sō bot ε nadi bōmsa esa bōo tō tak ɔ. **46** Nyeɲ nē bot ε tak náá: «Pe tō ekwyaala Zeeb lēε náá: “Ndjar'am aadjóoaa é ndjaa mendjaala mē eYuda.” Ye kabe biyō ɔ, bi zeliig ye, ye di zεega bot ε djii.» **47** Melu djas Yezu nadi lelyo bot tō kok Ndjaa-ebuwa. Tin, eboo beghaa-Zeeb, nē begharj ε mekana mē etsi, zenōo bedhil é bot ε del nadi esaa dáa be sa étep be neegó Yezu. **48** Deenek be nabe é ààgu dáa be nawaa di ye goka nē esa ε. Eteε náá, bot djas nadi kwyl egwak mēlyo mē ebuepe.

20 Dhiiti dwoo, Yezu nadi dje bot mēlyo tō kok Ndjaa-ebuwa. Nye nadi lēε be Mbēε Bhaadal ε Zeeb. Eboo beghaa-Zeeb, nē begharj ε mekana mē etsi, zenōo bepaa ε eYuda, zokazetuula é di'enek. **2** Be eezedji Yezu náá: «Kō egherj ze wō di esa etep binek? Eze dje wō ghwyil esa deenek?» **3** Yezu eezebóza nē nōo náá: «Mē pookodji bin kiya wat. Bi ε bōoza mē ɔ, ye é mē ka lēε bin étep yé mē di nē ghwyil esa esesεε bak. **4** Eze nadhis Zarj, nye zeduu bot Zeeb? Ye nabe é Zeeb ohoo ye nabe é mot?» **5** É di'enek, be moo tin é, é sōs pak'wō. Bōo náá: «Mena ε ke nenak náá: “Ye é Zeeb” ɔ, nye é waadji mena náá: “Étep yé bi nadi ààmyaal Zarj?” **6** Mena ε ka keka náá: “Ye é bot ε nadhis nyo” ɔ, medhuu mē bot bak djas é waasaa egó mena nē mekok. Eteε náá, bōo djas nē myaal náá, Zarj nabe é ngoolel-mekpa ε Zeeb.» **7** Be é boozebóza nē Yezu náá: «Biso ààgu mot nalwom nye náá, nye zeduu bot Zeeb ɔ.» **8** Tin, Yezu é boozebóza nē nōo náá: «Dōo nē mam pe mam aanákwaaleε bin kō egherj e ze mē di esa esesεε bak ɔ.» **9** Bhii tak, Yezu zeliɲ nē edhuu ε bot binok tō kana náá: «Dhiiti mot ngot naabe pyeeb ekel e di dje bhum vin ε. Bhii tak, nye eezekola ye nē bot ε di gu mesa mē vin ɔ étep be neesa mesa tō tak. Nye eezenōo nyel, tō medjorj, kebōya pe dhiiti del. **10** Tin, ye wum ɔ, da nye é lwom dhiiti mot-mesa mē étep be dje nye ye bim tō yii be aabela ε. Mbu epyeeb e tak di wum ε, eezekum. Wō gwaa nakuma pyeeb zokazelwom mot ngot di sa mesa daa lē ɔ pe dáa bot ε nye nalik nē pyeeb ɔ, étep be needje nye ye pak vin be bela ε. É di'enek, wō gwaa bot ε nalik nē pyeeb ɔ met mot tak, duma nye e nyel nē mebin, bhii tak swaal nye membo toto. **11** Bhis mot sok, nakuma pyeeb baazelwom dhiiti mot di esa mesa pe daa lē ɔ, nye eezetó pe daa lōo tō pyeeb, be eezenyuu nye, zenyek nye ebiyoεpe. **12** Yak kōkō tyee esok elél, nakuma pyeeb eebaazelwom nwyak mot, bōo duma nye e nyel nē mebin, wus nye pe kel. **13** Nakuma pyeeb eezedji náá: “Mē sa dáa? Mē aaka kyeed é, sim mōn'am ngot mē dyeebakwyel ɔ. Tin, mē bee ε náá, be waakaab nye.” **14** Dáa bot ε di sa mesa tō pyeebe nabee mōn'enok ε, bōo náá: “Yawee! Beeka mot aalik nē mevū mak djas ɔ! Dhaaka, mena góka nye. Tin, mevū mak aadi é, yenabelka.” **15** Wō gwaa be zemet nye, mwaa nye bhis pyeeb vin, gó nye.» Tin, Yezu eezedji be náá: «É di'enek, nakuma pyeeb goka nē esa yé? Nye eebil náá: **16** Nye waazyε, da

nye é gó bot ε nadi sa mesa tó pyeebe ɔ. Bhii tak da nye é nɔ pyeeb, dje ne bot esis.» Bhis bot nagwak deenek ε, be é boozeke náá: «Ààbe! Yenek aanàkwaasaal.» 17 Bhii tak Yezu eezeliig mis, gwyák be. Nyey ne nɔ náá: «Mekpa me di kwyala tó mekana'aak kwyel elɛɛ yé “Ékok ee bezumel mwas ε, moo é ékok di epyet ndjar ε?” 18 Mot aaduma kó ékok ε tak ɔ, nye waabik ekyes ekyes. Ye kabe náá, ékok ε ka kwyit kó mot ɔ, yenok mot aatwaalel é twaalela.» 19 Tin, begħan ε mekana me etsi, ne ebou begħaa-Zeeb nadi esaa mepek étep be neemet Yezu e di tak wat. Etee náá, be nabe é, é gu náá, Yezu nalee kana tak é, kó esu ε lɔɔ. Tin, be nadi kaab é edhuu ε bot ε nadi tin ɔ. 20 Be moo tin ebɔnal Yezu. É di'enek, wɔ gwaa, be zedhis bedhiiti bot ε nadi sa mepek náá, be é bedhil ε bot ɔ. Bot ε tak nazye é étep eze lóo Yezu pɛ eko, da é bwood nye pɛ kye ne dhiiti van kiya, étep be neebela lo meso me di kwyesal nye ndje sɔs e mis me kukuma del ɔ. 21 Be é boozeke ne ne náá: «Lyoel, bis ne gu náá, etep ee wɔ di lɛɛ ε, ye é tseetse. Woy ààpée tep mot djhak. Woy lyo ε, sa Zeeb kwyel ε, ne lyem epiki. 22 Tinaak, lɛɛa bis, etsi lɛɛ é náá, epata e lapo tuudaa é ne Sezaad ee?» 23 Tin, Yezu eezegu mepek mɔɔ. Bhii tak nye é booke ne nɔ náá: 24 «Dhaaka me ne falanga wat, étep me neebée. Be eezzye nye ne falanga wat. Yezu eezedji be náá: bhwoob di sɔna kó falanga yak ε wak bhwoob ze? Ye é ekwyla din ε eze di kó tak?» Bot binok eezebɔɔa ne ne náá: «Ye é bhwoob ne din ε Sezaad.» 25 Bhii tak, Yezu eebaazeɔɔa ne nɔ náá: «Djeka Sezaad sa di ye Sezaad ε; da bi é dje Zeeb sa di ye Zeeb ε.» 26 Kóko eyala ε Yezu nayala ε, nabe é, ye naalyel ne nɔ náá, be bela mesɔ me nye aabela ndje e tak ε. Etee náá, gwaka be nagwak deenek ε, ye nabe é be nadiia djoka nye elyelepe, tin, be eezedi gwyem. 27 Bedhiiti bot tó lɔɔg eSadusee zokazye pɛ dāa Yezu zedji nye dhiiti kiya. ESadusee, bot ε nadi eke náá, bhis esyee, mot aanàkwaabaagom ɔ, 28 bɔɔ ne Yezu náá: «Lyoel, mekana me Moiz lɛɛ náá: “Ye be náá, mɔn nyeeɔg dhiiti mot ε gwyɛ, àalik mɔn ɔ, ye goka é náá, mɔn nyeeɔg lik ɔ, ba kus myel étep nye neekwyiida mɔn nyeeɔg gwyɛ àalik bɔn ɔ.” 29 Ghuna tó mɔ bot binok, be nabe é beten ne bebá. Mɔn megwyak zeba, nye eezekpaa ne mesyee, gwyɛ, nye àapakalik mɔn. 30 Mot nabɔɔba mɔn megwyak ɔ, nye eeba kus. 31 Tin, nye eebaakpaa ne mesyee, gwyɛ, àalik bɔn. Bhii tak, nwyak tak eebaazenɔɔ moma tak,

ye zokabaasaal é tyee wat ne bot ε naba moma tak sok ɔ, zenɔɔ zwaabel lɔɔg. É di'enek, bɔɔ djas beten ne bebá kadi é, ààbya ne moma yenok. 32 Bhis bɔɔ djas, moma eezebaagwyɛ ye pɛ. 33 Esok bot aagom bhis esyee ε, moma yenok aakadi mwaa ze tó bɔɔ beten ne bebá? Etee náá, bɔɔ djas nabe é botom be.» 34 Yezu eezebɔɔa ne nɔ náá: «Meba é, étep botom ne boa di kó bɔs'ak mos'aak. (aiɔn g165) 35 Tin, guka náá: Botom ne boa aabela mbyok egom bhis esyee, da be é kedipɛ kye dik na bes ɔ, be aakadi é, botom ne boa di ààbael ɔ. (aiɔn g165) 36 Be aanàkwaakabaagwyɛ, be aakadi é dāa efofop. Be é bɔɔ Zeeb, etee náá, be eezedhaa esyee, kebela tsik. 37 Moiz naalee popoopwon náá: Bot ε nazegwyɛ ɔ waagom. Nye nalee deenek é tó ekwyla ee di kaada tep ekpak nadi é gel ààdyak ε. Nye nadjóo Għey é: “Zeeb ε Abalaam, ye Izak, ne ye Zakɔɔb.”» 38 Yezu naabil náá: «Zeeb tok Zeeb bot ε zegwyɛ ɔ. Nye é Zeeb bot ε di ne tsik ɔ, etee náá, ye é, étep'ε ε, bot djas di ne tsik.» 39 Wɔ gwaa bedhiiti begħaa mekana me etsi nadi tin ɔ zokake ne Yezu náá: «Lyoel, wɔ eedyeebalii enyɔɔɛɛ.» 40 Deenek, be nabe é ààbe ne ghwyil edji nye bedhiiti mekiya. 41 Tin, Yezu eezেকে ne nɔ náá: «Dum ne yé bot di ke náá, Mesia é dha ε Dhavid? 42 Etee náá, ye é Dhavid nye emet ε nalee tó Mekana me Medjeeb náá: “Għey Zeeb nake ne Għey'am ε náá: Dha disi pɛ mbɔ egħey bam. 43 Me waaneeg bot ε mebhuka mɔ be di esa ee meɔ mɔ aanyal ε.” 44 Ye be náá, Dhavid nye emet naadjóo nye “Għey” ɔ, ha e yaa tyɛ Mesia aakabaadi dha ε Dhavid?» 45 Dāa zukamwaa ne mot nadi tin ε nadi é gwak nye é, Yezu eezেকে ne bedjekel be náá: 46 «Kyeeka begħan ε mekana me etsi, bot ε di kwyel ε ke tó bot ne ewolo ekaad naboo metan é elyaala mɛnyel étep be needuwalaa ne swosaa é edi ee bot di seega ebueɛ ɔ. Be dyeebakwyel edi é kó mebhóo me di pɛ esok ε tó mendjaa me mendjaala me eYuda ne tó e di e mebyon. 47 Bɔɔ dyeebadi é dɛk bekus ε boa esa tó mendjaa mɔɔ. Tó mekon mɔɔ, be ne kwyel edul ε mendjaala na kpokolom. Epée bɔɔ aadi é, elyelepe.»

21 Yezu zokazeɛben lo, nye moo tin é bee dāa bekum ε bot nadi ezeduwal Zeeb ne epata tó ebɔɔl ε, nanɛga kó ebeseε ε kok Ndjaa-ebuwa étep tak ε. 2 Nye eezɛbee dhiiti djel kus moma eezye, zelóo ye tó ebɔɔl. Tin, nye eezɛwa ye bɔɔ efalanga ebá, ààkokoka-koka ne pata mot bɔm

sonok wat ε. **3** Dáa Yezu nabee deenek ε, nye é é, ne kaab tó to metsok. Bot aadi ko ghaada booke náá: «Tseetse ne tseetse, me lee bin ε náá: Yeluzalem o, goka é ne edus tin, tó etsetaepe. Djel kus moma yak eeloo to ebbool dhaa yii bot djas lóo to ebbool elak ε. **4** Etee náá, bot ε dje wak djas'aak, dje é eghutu-ghutu. Ye kabe djel kus moma o, nye dje ekwom ε le djas.» **5** Bedhiiti bot nadi esos dum ne zumal kok Ndjaa-ebuwa, dáa ye nasumel ne mbee mekok ε, zenoo esa e bot nakadje Zeeb ε. Tin, Yezu eezeke náá: **6** «Dwoo epezye, dwoo ye aabe náá, ye àaka baalik é di'ak ekok ewat kela ko so ekok to ndjaa bi di bee'enek; etee náá, djas aadi é, bik, waazel, see e bos.» **7** Bedjekel be eezedji Yezu náá: «Lyoe! Leea bis, esesee binek ε aasaal den. Lyaala bis endem e bis aagwyak náá, esesee binek moo ko ne esee ε.» **8** Nye eezebooza náá: «Tselalka, nàbetka náá, be koo bin etee náá, bot ebuepe waazezye ne din ε lam. Mot ne mot ε waalee náá: “Ye é mam ε di Mesia.” Be aake náá: “Elu ε tak eezedjala.” Sa bi àadu be. **9** Esok bi aadi bi moo gwak lej meeb, ne ebyen ne lek ekukuma ε napwakeka, ye goka é yenek ko see esok, guka náá, yenek aanàkwaaleedi esi ε bos.» **10** Yezu baazeke náá: «Mbyak ngot ε waalumela deeb ne dhiiti dhaad mbyak. Eyonj ewat ε waalumela deeb ne dhiiti eyonj. **11** Bos ε waaboo dheegel elyelepe. Edi-ne-edi, pwom ne gum, bot djas ε waagwak bwoo e di baabee edjema ne epela to gwoo o. **12** «Esok ne esesee binek ne sael, bi ε waake metaa, bi ε waake waaa to tsik mezuk, bi ε waakekaa étep be neeke pée bin to mendjaa me mendjaala me eYuda, bi ε waake metaa e membok, bi ε waake pééaa dáa bemekoosi ne ekukuma ko esu ε lam. **13** Yenek djas aasaal étep bi neebela ze ekelee bot sa bi di gu dum ne nam ε. **14** Tin, guka náá, bi di ne lyem wat, sa mot aabem ba ne dáa bi aaketarjal ε. **15** Mam me emet, me waadje bin mekpa ne etsonj. Tin, bot ε bi aadi ne tep ne noo aanàkwaakwak ekwyesal ε bin, ne dupal mekpa min. **16** Bot aaka bin o ye aadi é, beseeeg bin, ne benyeeg bin, zenoo bon nyeeg bin, ne beso bin dso ne bot ε mebyel min. Bete ne bot pak'en ε waadiyala e membok me na kom-kom. **17** «Bot djas ε waabhina bin ko esu ε lam. **18** Tin, ye aanàkwaadi ne ko bhoo wat e elo bin aako diib. **19** Go pyetka pe yebo kyee elyelepe, etee náá, deenek é bi aatsik menyol min.» **20** «Esok bi aabee náá, medhuu me esodja eezekaal Yeluzalem. Tin, bi é ne ghwyil eka gu náá: Ye ka lik é batsa Yeluzalem neewaazell! **21** É di'enek, bot aadi pe kyee dik Yude o, goka

Bot aadi pe to epet e ewala elenek o, ààgoka ne sik, tó pe to ghaada. **22** Etee náá, ye aadi é, dwoo Zeeb aazepée bot ε, ye é dwoo ekwyaala djas aabela mesuk me tak. **23** Ha kpaag-ghonj dwoo tak ne boa aadi ne mebum o, ne bot aadi ne bon e mebel o. Etee náá, boo mezuk ε waadi dwoo tak ko bos. Bot ebuepe waagu ebuk ε Zeeb ko ghaada tak. **24** Bot ε tak ε waagóaa ne epel. Bedhiiti ε naametaa, tóaa ne noo tyee ekwom ko mel djas. Tin, Yeluzalem ε waazenyalaa ne bot ε di ààbe bot ε mbyak eYuda o. Be waasa deenek, kekum dwoo Zeeb nadje be é aaboo si ε.» **25** «Bot ε waabee edjema ne epela to gwyee, to ngon, to ekwyikwyen. Pe si, membyak djas ε waadi ne boo ba ne keɲ, di be aagwak ghuu ne ebee boo mebhyyeb to boo dii meson o. **26** Dwoo ne ngon ne ekwyikwyen ε waadheegel ne ghwyil ε Zeeb. Bhii tak, bete ne bot ε waagwyee ne bwoo esiiza e etep aaboo tuula ko bos djas ε. **27** É di'enek, be waabee Seɲɲele Mon Mot é zye to eguud. Nye waazyee ne ghwyil ne mekas me djas. **28** Dwoo etep binek ε aakan ε, tyaaka, pyetka pe yebo kyee, etee náá, Zeeb moo zepék bin e ekwom.» **29** Bhii tak Yezu ezelee be kana yak: «Pokobeeka mbek le fiigh ne bedhiiti ele djas. **30** É sok bi di bee náá, eka e bes moo kan ekwyil e tak ε, guka náá, mbu ele di wum ε moo eezekunaa. **31** Tye wat ne biyo pe, esok bi aabee endem binek moo nyen ε, guka náá, Eyonj ε Zeeb moo é ye zekunaa. **32** Tseetse ne tseetse, me lee bin ε náá: Bot ε koko membu mak aanàkwaasi, esonok ee me di eleε djas ε, ààsaal.» **33** Yezu naake náá: «Gwoo ne bos ε waasi, ghuna yam mekpa aanàkwaasi.» **34** «Bi é gheedi ne etsonj, sa bi àapul ebhum e elyem bin gwyee, ne dek menyok e mebyonj, dso ne étep ewyib esa e bos'ak. Deenek, dwoo Zeeb aazyee zepée bot ε, ye aatuula bin é zaka. **35** Ye aazyee dáa ewyet. Ye deenek é ye aatuula bot ε bos djas zaka. **36** Nyanka mis. Gheedjaalaka Zeeb melu djas. Deenek é bi aabela ghwyil emaad ε lyem dum ne etep ee di zye yenek. Da bi é tyaa tetel sok bhwoob Seɲɲele Mon Mot.» **37** É mwos Yezu nadi elelyo bot pe to kok Ndjaa-ebuwa, é pum nye katetó, kedja si ε ko etsok ε pyeeb oliv. **38** Tin, to bemelem djas bot ε del ka zye to kok Ndjaa-ebuwa, zegwak nye é lelyo melyo me Zeeb.

22 Ebyonj e emapa di ààbe ne leviid, di djóoaa Pak ε, nabe é eezekunaa. **2** Eboo beghaa-Zeeb ne begharj ε mekana me etsi nadi esaa mepek étép be neemet Yezu etée náá, be neegó nye. Tin, be nadi ekaab zukamwaa ne mot nadi tin o. **3** Tin, Satan eezeni to bum lyem ε Yudas Iskaliot nadi ngot to bedjekel ε Yezu o. **4** Yudas nazetó pe dáa eboo beghaa-Zeeb ne bot ε di kó elo e bebaalel ε kok Ndjaa-ebuwa o, étép nye neekéka be Yezu. **5** Tin, bot ε di kó elo e beghaa-Zeeb o naadyeebamyaa. Wó gwaa be zekék Yudas epata. **6** Yudas eezemyaal, nye moo tin é saa mepek me nye kabe Yezu gha to syaab e kaab náá, medhuu me bot ezegu. **7** E dwoo ebyonj ε emapa di ààbe ne leviid ε, dwoo bóo ebhata e Pak di tsakaa ε, eezekum. **8** Yezu eezekyeed Pyeed be ne Zarj pe sok. Nyey ne náo náá: «Tóka, kekoobalka mena edee e ebyonj ε Pak.» **9** Tin, be eezedji Yezu náá: «Wó kwyel náá, bis kekoobal wó di mena aadeka edee e ebyonj ε Pak wo?» **10** Yezu eezebóoza ne náo náá: «Gwakeka, esok bi aakum kó del ε, bi ε waaboma ne dhiiti mot ne bhe medii kó lo. Duka nye. **11** E di nye aadjel o, leeke nakuma ndjaa náá: “Lyael ke é, bis dji wó náá, ndjaa nye aade ebyonj ε Pak to tak be ne bedjekel be ε, wo ee?” **12** Tin, nye waalyaal bin pe eko ε ndjaa boo dhej koobela ne esa djas to tak. Tin é bi aasa esesee e ebyonj ε Pak.» **13** Bedjekel eezetó pe del ε tak. Be ka bela djas ε dáa Yezu nalee be ε. Bhii tak, be eezeni é ekoobal ebyonj ε Pak. **14** Dáa ewala tak nakadjala ε, Yezu eezedi kó mesa be ne bot ε lwoma. **15** Nye eezeke ne náo náá: «Me be é me eedyeebakwyel náá, mena deka ebyonj ε Pak'ak é di wat, esok ne náá, me zuk! **16** Etee náá, ye goka é me lee bin náá, me aanákabaade ebyonj elak, kana mos, keyaka ne dwoo esuk ε tak aabela lo to Eyonj ε Zeeb ε. Tin, me waabaade.» **17** Nye eezenáo beele nadi ne vin to tak ε. Bhii tak, nye eezeghaapee Zeeb, nye eezeke ne náo náá: «Nóoka beele vin'ak. Kaaka ye pak'en, da bi é de, **18** etee náá, egoka é, me lee bin, náá, kana mos, keyaka ne dwoo Eyonj ε Zeeb aazyε ε, me aanákabaade menyok me vin.» **19** Bhii tak nye eezenáo mapa, baazeghaapee Zeeb to mendjaala, bhii tak, nye eezepyak ye, náo ye, dje bedjekel be. Nyey ne náo náá: «Yak é nyel'am zekaaa kó esu ε len ε, gheesesaka deenek étép bi neetetaala me.» **20** Nye eebaazedje be beele tak wat bhis dek. Nyey ne náo náá: «Beele yak ε beele ebhej ε na bes ne Zeeb, ebhej ε kwyaalel ne ghiya yam see kó esu ε len ε. **21** Tin, guka náá, mot aaka me ε wak, bis ne ne é kó mesa yak! **22** Ye é tseetse náá, Seengele Mon Mot ε waagwyε, dáa Zeeb nazekoobale ε. Tinaak, ha kpaa-ghonj ne mot aakeka nye o!» **23** Tin, bedjekel moo tin é djinel pak'óo náá, nwyak mot pak'óo aakeka Yezu. **24** Bedjekel ε Yezu moo tin é be meso pak'óo, etee náá, be nadi kwyel egu náá, eze di dhil mot pak'óo. **25** Yezu eezebóoza ne náo náá: «Bemekoozi me bós'ak di àakwyel Zeeb o djas epeke tyee wakoko kó loo. Bot ε di nyal be o djóoaa é, bot ε enem esa. **26** Tin, yebo ye ààgoka ne edi é deenek. Etee náá, pe yibo, mot di boo-mot o, goka ne di to besó é, dáa mao dhyyeb. Deenek, mot ε kwyel edi dhil mot o, goka é ne di mot-mesa me bóo besó. **27** Etee náá, eze di boo-mot? Ye é mot di kó mesa o, ohoo mot di be besó o? Ye é mot di kó mesa o, etsal e? Beeka mam é to len tyee mot di sa bin mesa o! **28** Bi é bot ε nadi melu djas e ngwoobam to mbee mebhawal o. **29** Tyε wat ne dáa Saag'am nadje me Eyonj ε le ε, tyε tak wat me epedje bin Eyonj ε tak. **30** Bi ε waade edee ne medii kó mesa yam, to Eyonj ε lam. Bi ε waadi kó mebhóó me mekoozi mam étép bi neepeε membyak kam ne ebá Yisalaε.» **31** Yezu eezeke náá: «Simonj, Simonj, gwaka! Satan be é, nye eebela ze étép esyaal ε wó dáa bhum di syaalaa to zyaagal étép edis ezeza ε. **32** Tin, ye be é, me eedjaala étép'o, e kaab náá, edum ε wó di dum konj ne Zeeb ezekewyii. Tin, bula wo aabula daa lam ε, djaaa bon nyooog ghwyil.» **33** Pyeed eezeke ne Yezu náá: «Ghej, e di me di'ak, me eezemyaal étó membok, neghu esyee menabel.» **34** Wó gwaa Yezu zebóoza ne ne náá: «Beta me lee wó, Pyeed, sa di tseetse ε: E pum'ak mos, esok ne bekuu ne kók esok ebá, ye aabela wóo zeswonal me esok elel.» **35** Bhii tak Yezu eezeke ne náo náá: «Esok me nalwom bin bi ke esa mesa, toto ààbe ne ekpa, àànáo ngwyε epata, àànáo ekoko, ye nabe é sa wat nasu bin e?» Bóo náá: «Aàbe. Bis nabe é ààsu sa wat.» **36** Deenek nye eezeke ne náo náá: «Nenak e tokape deenek, ye moo é náá, ye goka é náá, mot di ne ngwyε epata be o, náo ye. Tyε wat ne mot di ne kpa o, náo kpaε, dáo ne mot di ààbe ne pel o, goka é ne ebómsa ndjookuwa ye étép ekebom pel. **37** Etee náá, ne tseetse betka me lee bin náá, ye goka é náá, etép ee ekwyala nalee kó esu ε lam náá: “Nye nalanjaa to loog bot ε na mbee mesa.” Ne tseetse etép ee naliel kó esu ε lam ε, goka é ye see.»

38 Bhii tak bedjekel eezake ne ne náá: «Gheŋ, beea! Bis é ne epel ebá.» Yezu eezake ne noo náá: «Yenek, eedjala.» 39 Yezu eezewyis. Nye eezetó pe kó Etsok e pyeeb oliv, dáa nye nabela ne esesa sok e. Bedjekel be zokadu nye. 40 Bhis be nakum e di tak e, Yezu e boo ke ne bedjekel be náá: «Djaalaka Zeeb étep bi ezekekwyee e mebhawal.» 41 Bhii tak nye eezetiila ba zii tyee wusa pwak, nye eezekwyit meboŋ si, nye moo djaala. 42 Nye nadi é keke to mendjaala me náá: «Saag'am, wó kwyel o, wó é ne ghwyil edis beele mezuk mak sok bhwoob'am. Ye nákoo zo di, ye goka é náá, ekwosak e lo sael, àakabe yam.» [43 Tin, wó gwaa fofop ngot zokadus to gwoo, zedje nye meghaaz me emaad. 44 Yezu to bebebwol ne bwoo, nye eebaazenenal nyel to mendjaala. Ediidyok moo tin é pak nye e nyel, é see e bos dáa meto me ghiya.] 45 Bhis nye nazedjaala e, nye eezewyel, sik pe kyee bedjekel be nadi é. Nye ka kebela be boo djas mendjaa me si é egó ne kwyesa ghon nazekwyesa be to elyem e. 46 Nye eezake ne noo náá: «Étep yé bi di edja gó? Wyelka, da bi é djaala étep ekaab náá, bi ezekekwyee e mebhawal.» 47 Ye nabelaa é Yezu dinaa elii, tin, Yudas, ngot to bedjekel be, eezetuula ne edhuu e bot. Bhii tak, Yudas eezetiila pe dáa Yezu étep nye neebeedal nye. 48 Tinaak Yezu zokaaake ne ne náá: «Yudas, ye é ne mebeedela menek e wó dika Seengele Mòn Mot e?» 49 Dáa bot e nadi gyee ne Yezu o nabee sa nadi kwyel esael é di'enek e, be é boozedji nye náá: «Gheŋ, wó epkekwyel náá, bis lum be ne epel e?» 50 Ngot pak'oo zokakwyal mot-mesa me boo ghaa-Zeeb, zetsaal nye elo pe kyee mbo e gheŋ. 51 Tin, Yezu é booke ne noo náá: «Betka, eedjala.» Bhii tak Yezu eezemet elo mot tak, pyon tak eezegel. 52 Bhii tak, Yezu eezake ne eboo beghaa-Zeeb, ne bebaalel e kok Ndjaa-ebuwa zenoo bepaa e eYuda zye, zemet nye o. Nye náá: «Bi zye ne epel ne eghwyes é, e ke é náá, bi zemet é mot djii? 53 Bi e bee o, melu djas, me nadi é, ne nen to kok Ndjaa-ebuwa. Bi nabe é àasaa náá, bi met me. Ghuna yak ewala é yibo, yii ghwyil e egwyitok.» 54 Dáa be namet Yezu e, be eezetó ne ne pe ndjan e boo ghaa-Zeeb. Kaa bela tin, Pyeed é du be pe bhis koŋ, ba etsetape ne noo. 55 Ye nabe é be naapaada du kuku ebesee peeb. Tin, Pyeed zokazedisi é gool du be ne bot e nadi tin o. 56 Dhiiti moma nadi é sa mesa to ndjaa boo ghaa-Zeeb o zokazebee nye ndiindil egool du. Moma

tak zegwyák nye «kpéee», nyey ne ne náá: «Mot tak pe nadi é, be ne Yezul!» 57 Wó gwaa; Pyeed zeswonal, nye náá: «Mam ààgu nye.» 58 Ba moo ewala bhii tak, dhiiti mot-mesa eebaazegwyak nye. Mot tak ne Pyeed náá: «Doo ne woy pe, wó é mot'oo.» Tin, Pyeed eezebóza ne mot tak náá: «Ààbe. Ye tok mam.» 59 Tyee ba ewala wat bhii tak, dhiiti baazeke ne ghwyil djas náá: «Ye é tseetse náá, mot tak nadi é, be ne ne, etee náá, nye é mot kyee dik Ghalile.» 60 Tin, Pyeed eezebaabóza náá: «Mé ààgu sa wó di kwyel elii enek.» É di'enek, Pyeed dinaa é lii deenek, kuu eezekok. 61 Gheŋ zokaliŋ mis, gwyák Pyeed bhii tak mis moo eezeboma. É di'enek, Pyeed eezetaala sa Gheŋ nalee nye é: «Esok ne kuu ne kók mos, ye aabela e wó eezeswonal me esok elél.» 62 Tin, Pyeed eezewyis, tó, nye moo tin é djii ebupe. 63 Bot e nadi baal Yezu o moo tin é duk nye. Bhii tak be eezenyuu nye ne eghwyes. 64 Be eezebutale kaad kó mis. Bhii tak, be moo dji nye náá: «Nan! Eze nyuu wó?» 65 Tin, be naalee nye ebupe. 66 To melem keeŋ, bepaa e eYuda, be ne eboo beghaa-Zeeb, zenoo beghan e mekana me etsi eezeseega. Be eezetel Yezu kuku boo kwan ekukuma eYuda, e di etep dii pééaa wó. 67 Tin, be eezedji nye náá: «Ye be náá, wó é Mesia o, léaa bis!» Yezu eezebóza ne noo náá: «Mé lee bin náá, me é Mesia o, bi aanàkwaamyaal me. 68 Me ko dji bin kiya o, bi aanàkwaabóza me. Bi nakoodi ààmyaal, me epelee bin náá, 69 kan e dwoo elak mos, Seengele Mòn Mot aadi é ndiindil, to di dék e Zeeb na ghaa Ghwyil.» 70 E tyee enek, boo djas zedji Yezu náá: «Wó é Mòn Zeeb e?» Yezu zebóza ne noo náá: «Ye é dáa bi zo ke enek. Ye é mam.» 71 Be kaa tsim e náá: «Mena tokape ne gwyes ne mot aapit nye o. Ne tseetse menabel be emet eegwak mekpa me nuube.»

23 Bot e seega djas eezewyel, bhii tak beezetó ne ne pe dáa kukuma Pilat. 2 Tin, be moo tinaak é su nye etep. Boo náá: «Bis bela mot tak é, é besal bot e mbyak es be kus eghuub. Nye epelu bot náá, be nàdje epata e lapo ne Sezaad. Nye ke é náá, ye é nyey e di Mesia, e kwyel elee é: “mekoozi”.» 3 Kukuma Pilat eezedji nye náá: «Woy é di mekoozi me eYuda?» Yezu eezebóza ne ne náá: «Ye é dáa woy wó emet ke enek.» 4 Bhii tak Mekoozi Pilat eeke ne eboo beghaa-Zeeb, ne edhuu e bot nadi tin o náá: «Mam ààpabee tep me di egoka ne ekwyesal mot tak

ndje sɔs ne ye é.» 5 Tin, be eebaazeben gwood, bet nye.» 23 Ghuna bot nadi ebesal ne etsim tsim elyelepe náá: «Nye epebesal bot, be kus elyelepe náá, nye bema e melaaba. Etsim bo eghuub ne kɔk mbi melyo me. Nye nakan ne ye é, pe kyee dik Ghalile. Nye eezetuula ne ye kɔ Yude. Ye é nye moo ne ye mos wak'ak.» 6 Dáa mekoozi Pilat nagwak mekpa menek e, nye é boodji náá: «Mot tak é mot Ghalile?» 7 Tin, be eezele nye náá, Yezu nadas é pe kyee dik Elood, nadi kɔk kɔ tak e. Deenek nye eezekyeed nye pe dáa Elood. Ze bela náá, ye nabe é mekoozi Elood naazyee, zekwyee ba melu tin to Yeluzalem. 8 Mekoozi Elood naadyeebamyaala ebuepe dáa nye nabee Yezu e. Etee náá, ye nabe é, nye naadyeebagwak menduk e Yezu. Nye nadi esaa eboma ne ne. Nye nadi suu é náá, Yezu sa dhiiti ndem mebwala e mis me, nye neebée. 9 Tin, nye eezedji Yezu bete ne medjin, Yezu kadi é, «gwyem» ààbɔɔza. 10 Eboo beghaa-Zeeb ne begħan e mekana me etsi nadi é, tin, be nadi é su etep e mepita ebuepe kɔ lo e Yezu. 11 Mekoozi Elood be ne esodja be zokaduk nye, go nye. Be nabee nye é tyee ba van put mot deenek. Bhii tak be eezebet nye mbee wolo kaad, bhii tak be eezeswaal nye pe dáa kukuma Pilat. 12 Mekoozi Elood be ne kukuma Pilat nabe sok é, ààgwakel. Dwoo e tak é be nakan egwakel pak'ɔɔ. 13 Kukuma Pilat eezeboma e boob be ne eboo beghaa-Zeeb, ne ekukuma eYuda, zenɔɔ bedhiiti bot e del, 14 nye ezeke ne nɔɔ náá: «Bi zye me ne mot tak é, etee náá, nye epebesal bot be kus eghuub. Deenek ye be é me eedji ye tanal e mis min wak, ka bela náá, mam ààpabee embee etep ee bi zepit nye etep tak e. 15 Mekoozi Elood nabe é ààbela nye ne ndje sɔs etep tak é nye naswaal nye wak. Deenek mot tak ààpasa dhiiti tep mena di egoka ne egó e nye kɔ esu e tak e. 16 Etép tak é di náá, me waalwom náá, be nyuu nye ne meka. Bhii tak da me é bet nye.» [17 Eghen mebyon me ePak djas, mekoozi Pilat nabe é ne ezel e wysal mot membok ngot.] 18 Wɔ gwaa bo djas zokazetsim náá: «Góa nye, da wɔ é bet bis Bhaalabas.» 19 Ze bela náá, Bhaalabas naametaa é, etép nye nagó mot esok bot e mbyak'e nabe boo dho ne eLom e. 20 Dáa Pilat nakwyl ebet e Yezu e, nye eebaazedji edhuu e bot. 21 Deenek bot djas zetsim elyelepe náá: «Bema nye e melaaba! Bema nye e melaaba!» 22 Pilat zokazebaadji be tyee djia esok elé, nye náá: «Mot tak sa yaa ebiyo ee? Me ààpabee għamen bi di é ke náá, nye góaa e. Etép tak é me ke náá, be nyuu nye ne eghwyes, da be é

bet nye.» 23 Ghuna bot nadi ebesal ne etsim elyelepe náá, nye bema e melaaba. Etsim bo naadhaa Pilat. 24 Deenek Pilat zokazetsaal tep dhen náá, ye kaa sael dáa edhuu e bot kwyl e. 25 Tin, kukuma Pilat eezewyisal mot bo nadi kwyl náá, nye wysal o. Mot tak nametaa é, etee náá, nye naabe boo dho, mot zokagwe e dho tak. 26 Dáa be nadi tó ne Yezu e, wɔ gwaa be zeboma ne Simon mot del e Silen. Nye nadi é dus ye e pe pyeeb. Esodja zokamet nye, zedje nye melaaba nye kwye Yezu e ebep e ye pe bhis kon e Yezu. 27 Zukamwaa ne mot medhuu medhuu nadi edu be, zenɔɔ boa é dje megwe ne etanjal kɔ esu e le. 28 Tin, Yezu zokazeliig mis, gwyak be. Nyey ne nɔɔ náá: «Boa e Yeluzalem, nadjeka kɔ esu e lam! Bi goka ne edje e etép'en ne etép bo bin! 29 Dáa di náá, ewala mot aake náá: “Menyɔ ne boa di náá, be aanàkwaabya o, ne bekwyiid e boa, zenɔɔ boa di ààgu dáa mon di djéa ebel e!” moo é, ye eezekunaa, ne tseetse. 30 E di'enek, bot e waake ne metsok náá: “Dha dumaka kɔ les!” Ne eghooda náá: “Dha syelka bis!” 31 Etee náá, kwyl le bes saa deenek, gwyaa ne syeela le? Be aakasa dáa ne ye?» 32 Esodja baazetɔ ne botom ebá, bembee e bot, be neegó be, be ne Yezu loɔg wat. 33 Eghen be nakum e di be di djó «Bhobho Lo» e, esodja zokazebem Yezu e melaaba, ne bembee e bot ebá, nwyak pe mbɔ e ghen, dhiiti pe mbɔ emyel. 34 Yezu é boozeke náá: «Pela be, Saag'am, etee náá, be ààgu sa be di sa e.» Be eezekaa ekaad be, bhis be nazasa egwyee e. 35 Medhuu me bot nadi é, tin é bee. Ekukuma eYuda moo é go ne duk é nye. Bo náá: «Nye naatsik bot esis. Nye kaa tsik nyel'e emet, ye be náá, nye é Mesia Zeeb natɔ o!» 36 Dɔɔ ne esodja pe nadi ego ne eduk e nye. Be zokazetiila, wɔ gwaa be dje nye menyok me na bwaaz-bwaaz. 37 Bo ne ne náá: «Ye be náá, wɔ é mekoozi me eYuda o, tsika nyel'o woy wɔ emet!» 38 Pe eko e melaaba e Yezu, ye nabe é, be naabek mɔɔ pes le kwyla kɔ tak náá: «Mekoozi me eYuda é nwyak.» 39 To bembee e bot ebá nabemaa e melaaba o, ngot naabyasal Yezu. Nyey ne ne e náá: «Wɔ paalee náá, wɔ é Mesia. Deenek, tsika nyel'o to esyee, da wɔ é baatsik biso.» 40 Tinaak dhiiti mbee mot naadje so mbee. Nyey náá: «Wɔ ààkaab Zeeb e, é di wɔ di ezuk dáa nyey'aak?» 41 Yenabel mezuk e goka, etee náá, mena gwe é, etép embee esese bena. Ghuna mot tak nabe é àasa ebiyo.» 42 Bhii tak, nye eebaazeke náá: «Yezu, sa wɔ àadjisa

me, dwoo wo aaboozye dāa mekoozi to Eyon e lo e.» 43 Yezu eezēbōōza ne ne nāá: «Tsetse ne tsetse, me lee bin e nāá: Mos wo aadi e ne nam to del e memyaala.» 44 Dāa dwoo nadi e moo kuku mwos e, wo gwaa egwyitok zegwyiidelā ko dik djas, kekum dwoo e leega. 45 Ka sēka é, boo kaad na pip-pip di é bek Dherj na Dēe ne boo koo, to kok Ndjaa-ebuwa o eezenyee kuku tak. 46 Yezu zokazetsim elyēlepe, nye nāá: «Saag'am, me eenō sisimam, wa to membo mo.» Bhis nye nali mekpa menek e, nye eezesil eswos. 47 Dāa kukuma loog esodja nabee etep binek e, nye naaduwal Zeeb. Nye nāá: «Me bee é nāá, mot tak nabe é àagu tep.» 48 Medhuu me bot e nazye, zeebe etep ee nadi sē e di tak o, naabee esesē binek djas. Bhii tak be eezesik, membo ko elo, ne ghoj to elyem bōo. 49 Beso e Yezu djas ne boa nadus be ne be nōo pe kyee dik Ghalile o, nadi é, ba etsetape é bee esa ee nadi sē e djas. 50 Ye nabe é ne dhiiti mot, din e le Zozef. Nye nadi é, mot del e Alimate dhiiti ghaada eYuda. Nye nabe é tete mot, epiki. Nye nadi ebwood nāá, Eyon e Zeeb zye, ye nākwyii zo di nāá, nye nabe é mot ngot to bot boob ekukuma e eYuda. Nye nabe é àamyaal egeka bōo, ne esesel bōo. 52 Nye é boozetō pe dāa Pilat kēwaab muu e Yezu. 53 Bhii tak, Zozef zokasil muu e Yezu e melaaba, zewol nye to bheza na puu, zenēeg nye to evit e bes, yii nakpakaa to gho ekok e. 54 Ye nabe é dwoo ekoobal esonok étep dwoo saba. Tin, nabe é saba moo aakan. 55 Boa nadus be ne Yezu pe kyee dik Ghalile o eezetō loog wat be ne Zozef. Bōo zokabee evit e Yezu ne dāa be nanēeg muu to tak e. 56 Bhii tak be eezesik pe ghaada kekoobal bemul, ne bemenanas étep eke loob muu e Yezu. Dwoo saba be eezewala dāa etsi di é lee.

24 Keerj to melem me yenga boa zetō pe evit. Be natō e ne bemul ne bemenanas be nasa e. 2 Be ka bee tin é, ekok e nadiila evit ne ye e moo é mbingela etsetape ne evit. 3 Dāa be ka ni to evit e, be nabe é àākabela muu e Gherj Yezu. 4 Esiiza bōo nadi é ye moo mbes. É di'enek, botom bebā eezetuula be, ne ekaad e na kas-kas. 5 Boa é boosil mis pe si ne bwoo. Botom binok ezeke ne nōo nāá: «Étep yé bi di saa to myonj mot di nāá, nye é ne tsik o? 6 Nye tokape wak; nye eezegom. Siizaka sa nye nalee bin esok bi ne nōo nadi pe Ghalile e: 7 “Ye goka é nāá, bot e mesyem met Sēngje Mōn Mot, bem nye e

melaaba. Bhis melu melēl, ye goka é nāá, nye gom.”» 8 Tin, be eetaala sa Yezu nali ne nōo e. 9 Bhii tak be eezedus pe mevit, sik pe del, kebaŋa bedjēkel kam ne ngot nalik o zenōo bak bedhiiti bedjēkel. 10 Bot e tak nabe é Maali moma del e Makdala, Zan zenōo Maali, nyēeg e Zak. Bedhiiti boa nadi be ne be nōo o, nabaaazo zēlee bot e lwoma etep binek e tyē wat ne bot e nazelee sok o. 11 Deenek, be nabe é àadyēebamyaal tep tak, bōo nadi gek é nāá, etep ee boa binok nadi lee be e, nabe é etsal. 12 Tin, Pyēd zokazewyel «piya», sum kaab, tō pe evit. Kuma nye nakum e di tak e, nye eezemalal, gwyák to evit, àabee muu. Nye nazobee e ekaad e na puu be napil nye to tak e. Bhii tak nye eezenōo nyel, sik pe ndjaa é djoka kōko mbi sa nye bee e. 13 E dwoo tak wat, bedjēkel nadi etō pe del e Emayus, del e tak na tseta ne Yeluzalem tyee ba mewala membā gonj meko. 14 Bot e tak nadi sōs etep djas ee nadhanj e. 15 Dāa be nadi kuku kyēd é etanjal ne esōs e, wo gwaa, Yezu nye emet zokazetiila pe yōo, nye eezeni e loog'ōo. Be moo tin é kesama wat. 16 Be nadi bee nye. Tin, ye nabe é ne sa wat nadipal be mis étep be needi àagwyak nye é. 17 É di'enek, Yezu eezedji be nāá: «Eyé bi di sōs biyo, é kegba-a-gba?» É di'enek, be eezetyaa, menyel e teka ne eghonj to elyem. 18 Ngot pak'ōo, mot nadi djōōaa Keleopat o zokazeke ne ne nāá: «Pe ko del e Yeluzalem djas, mot di àagu etep ee sē penek to tsil melu mak é woy wo emet!» 19 Yezu eezedji be nāá: «Ha yé sē penek?» Be eezēbōōza ne ne nāá: «Sa nasee dum ne Yezu mot del e Nazalet e! Nye nabe é ngoolel-mekpa e Zeeb ngot ne mebwala ebuepe. Nye naalyaal ye to kōko mesa me, ne etep ee nye nadi lelii é mis e Zeeb ne e mis me bot djas e. 20 Bot e di ko elo eboo beghaa-Zeeb bina o, ne ekukuma bina naaka nye étep be neepēe Yezu epēe e esyee, da bhii tak, nye é ke ebemaa e, é melaaba. 21 Bis nadi é, ne ebwaalet nāá, nye nabe é mot nawaazepek Yisael e bhel o. Saabegōs é nāá, ye moo mos é melu melēl etep binek djas nazesē. 22 Bedhiiti boa to edhuu elis eediaadjoka bis. Ye é tsetse nāá, ye be é be eetō pe evit to ghooghom melem. 23 Deenek, be be àabee muu. Bhii tak be eezēlee bis nāá, ye be é, Zeeb eebēe be mis me bee efofop. Efofop e tak lee be nāá, Yezu é ne tsik! 24 Bedhiiti pak'es zokatō pe evit, be ka bela esonok é dāa boa binok nazolee. Tin, Yezu ne Yezu nye emet é di nāá, be nabe é àabela nye.» 25 Bhis yenek Yezu eebōōza

ne nɔɔ náá: «Bi tok ne etson, etee náá, elyel e bin ne emyaal etep djas ee bengooel e mekpa e Zeeb nakwyal e! 26 Ye nabe é ààgoka náá, Mesia zuk. Bhii tak é nye aaka ni to duma ye?» 27 Bhii tak nye moo tin é lee be etep ee naleel dum ne ne to ekwyla e djas. Nye nakan é, to etsi e Moii, zenɔɔ yii ekwyla me bedhiiti bengooel e mekpa e Zeeb. 28 Dáa be nabe, be moo kunaa ne del e be nadi é tó e, Yezu eezesa tyee náá, nye nadi dhaa ye. 29 Tin, be eezeebe nye. Bɔɔ ne ne náá: «Pokosulal menabelka wak, etee náá, dwoo eezesila. Egwyitok moo aagwyiidela.» Tin, nye eezemyaal esulal e di wat be ne be nɔɔ. 30 Deenek, be eezedisi e mesa be ne be nɔɔ, bhii tak nye eezenɔɔ tsim mapa, nye eezeghaape Zeeb, nye eezepyak, nɔɔ ye dje be. 31 É di'enek, mis mɔɔ eezebɛɛl, bhii tak be eezegwyak nye. Tin, wɔ gwaa nye zediib be e mis. 32 Be moo tin é sɔs pak'ɔɔ náá: «Elyem be mena ààdi dak esok nye di é lii ne nena gba-gba e, esok nye di kaada mena sa ekwyla nadi é lee e?» 33 É di'enek wat, wɔ gwaa be zewyel «ngbat». Be eezesik pe Yeluzalem, be eezebela bedjikel kam ne ngot e di wat be ne bedhiiti bot e loɔg'ɔɔ. 34 Bɔɔ é keke náá: «Ye é tseetse náá: Gheɛ eegom to esyee! Simɔɛ be é, nye eebee nye!» 35 Tin, bɔɔ be emet eezeni é baya be dáa ye nadhaa ne nɔɔ pe be nadus e, ne dáa be nakagwyák Yezu esok nye napyak mapa e. 36 Dwoo tak wat, bikoko, dáa bedjikel nadi be dinaa é sɔs pak'ɔɔ e, Yezu nye emet eezetuula to loɔ. Nyey ne nɔɔ náá: «Zeeb dje bin egwyem!» 37 Bedjikel djas moo pwak, be moo é ne bwoo. Ne tseetse, be nagu e náá, be eebee dim, ghuna ye é Yezu. 38 Yezu ka ke ne nɔɔ e náá: «Étep yé bi di pwak? Étep yé bi di ne meso? 39 Gwyákeka meez mam, ne meko mam. Ne tseetse ye é mam. Bwooka me, da bi é gwyák me. Dim tok ne epuud ne egwyes dáa mam, dáa bi di bee'aak.» 40 Nye ezeke ne nɔɔ deenek. Bhii tak, nye eezelyaal be membo ne meko me. 41 Dáa be nadi be dinaa àànyo emyaal náá, Yezu eegom e, tin, Yezu eezedji be náá: «Bi é ne edee e dek wak ee?» 42 Tin, be eezedje nye pes su ndika. 43 Wɔ gwaa Yezu zenɔɔ ye náá, de e mis mɔɔ. 44 Bhii tak nye ezeke ne nɔɔ náá: «É sok me nadi menabelka dinaa é di wat e, me nabe é, me naalee bin náá: “Étep ee di kwyla ko esu e lam to etsi e Moii, ne to Mekana me bengooel e mekpa e Zeeb ne to bemekana me Medjeeb e waasaal djas.”» 45 Yezu é boozedje be etson etep be neegwak sa nakwyalaa e. 46 Nyey ne nɔɔ náá:

«Beeka sa ze kwyaalel é: Ye goka é Mesia zuk, da nye é gom bhis melu melel. 47 Ye goka é náá, bi tuud bot ne din e le pe dáa bot e di ààbe bot e mbyak eYuda ɔ djas, kan pe Yeluzalem náá, bot liig elyem. Tin, Zeeb e waapel mesyem mɔɔ. 48 Biyo e kwaa di betyaases esee ee bi zeebe e djas. 49 Bhii tak, mam emet e waadhis sa Saag'am nakek e. Ye kabe biyo be emet ɔ, dika to ghaada, etep ebwood náá, Zeeb dje bin ghwyil aadus to gwoo e.» 50 Bhii tak, Yezu e zewyis, be ne bedjikel be, ko ghaada, nye eezetó e ngwoob del e Bhetani. É di'enek, nye é boo bin membo pe eko, zesee be metel. 51 Esok nye nadi é see be metel e, nye eezebeka ne nɔɔ, byet to gwoo. 52 É di'enek, bedjikel é booduwal nye, bula, zye pe Yeluzalem to boo memyaala. 53 Be naaka didi é to kok Ndjaa-ebuwa melu djas, etep eduwal e Zeeb.

Zarj

1 «Тодд» e meken me esonok djas, Mekpa nabe e e moo tak. Ye nabe e be ne Zeeb, Ye nabe e Zeeb. **2** Ye é tseetse náá, e meken «тодд», Mekpa nadi é, é di wat be ne Zeeb. **3** Esonok djas di ko bos e, nakusel e ne Mekpa. Ye tok ne sa wat ko bos'ak Mekpa nadi àakus. **4** Tsik nadus e pe to le. Deenek, tsik tak naasa náá, bot djas nyen popoopwon to gwyé. **5** Gwyes epekas, dje boo gwyé e di meghomla nadi é. Tin, meghomla kadi é àakwak esaab ye. **6** Ye nabe e ne dhiiti mot Zeeb nadhis o. Din e mot tak nabe e Zarj. **7** Nye nazye é tyee tyaases etep ezelyo bot dum ne gwyé. Etee náá, bot djas needum koj ne Zeeb ko esu e le. **8** Zarj nyey nye emet nabe ààbe gwyé tak. Deenek, nye nazye é tyee tyaases etep ezelyo bot dum ne gwyé tak. **9** Mekpa me tak nabe e sim gwyé na tseetse. Ye nabe e tete gwyé di dje bot djas eselele e. Ye nazye ko bos e, ye neezedje bot gwyé. **10** Deenek, Mekpa naazyé pe ko bos, ye é nyey e nakus bos. Tin, bot e bos'ak ààpakamyaal nye. **11** Mekpa naazyé to bot e mbyak'e. Ye ka bela náá, bot e mbyak'e naabyen emyaal e nye. **12** É di'enek, bot djas aamyaal nye o, bot aadum koj ne ne o, Mekpa aadje be ghwyil edi e boo Zeeb. **13** Deenek, bot e tak waabyel. Be aanàkwaabyel byela ghiya. Ààbe byela di dus to gwyes epuud e. Ààkobaabe bea byela ne ekwosak e mot. Ye é ebyel e byelaa ne ekwosak e Zeeb e. **14** Mekpa nadi e moo mot. Mot tak naazebe di to lena. Mena naabeeka mekas me, ye é mekas me seenjele sim Mòn di bela ne Seeg e. Lwoodela ne enem ne embée e Zeeb ne etseetse. **15** Zarj naakan edi é tyee tyaases etep elyo bot dum ne ne. Nye nadi e tuud náá: «Ye é ko esu e le e me nadi keke náá: “Mot di zye bhis mam o, nye eedhaa me. Etee náá, esok ne mam ne byel, nye nadi é tak.”» **16** Ne tseetse náá, mena naabelaka bete ne ekum be. Nye naakel ko lena enem ne embée be yak ko yii. **17** Ye é tseetse náá, Zeeb naadje mena etsi ne Moiz. Deenek, Zeeb ka baadhis mena enem ne embée ne etseetse ne Yezu Klisto. **18** Ye tok ne mot ngot nabee Zeeb sok. Seenjele sim mòn'e emet, nyey mot di Zeeb o, nye die e di wat be ne Seeg. Ye é Mòn e di lyaal bot Seeg. **19** EYuda e ghaada Yeluzalem naalwom bedhiiti beghaa-Zeeb ne bedhiiti bot e di sa mesa to kok Ndjaa-ebuwa. Bot e tak e nake e dji

Zarj Nduuel-bot náá: «Woy e yo ze ee?» **20** Nye naazele e be ne etseetse náá: «Ààbe, mam tok Mesia.» **21** Bhii tak, be eezedji nye náá: «Bha woy é ze? Wo é ngooel-mekpa e Zeeb Eli?» Nye eezebóóza ne nò náá: «Ààbe! Me e tok Eli.» Be eebaazedji nye náá: «Ye é woy e di ngooel-mekpa e Zeeb di bwoodaa e?» Nye eebaazebóóza ne nò náá: «Ààbe.» **22** É di'enek, be eezedji nye náá: «Ah woy é ze? Etee náá, bis e siko o, bis neekele e bot e dhis bis o. Woy nakuma nyel ke náá, wo é ze?» **23** Nye eezebóóza náá: «Me é gwood mot di tuud pe kyee bos besye di ààbe ne medii e náá: “Koobalka meze e Ghej, ye di looba-looba!”» Dáa ye di kwyala to mekana me ngooel-mekpa e Zeeb Ezayi e. **24** Tin, bot e nalwomaa pe daa Zarj o, nabe e bot e edhuu e eFalizye. **25** Deenek, be eebaazedji nye náá: «Etep yé wo di duu bot Zeeb, ye be náá, woy tok Mesia, ààbe Eli, ààbaabe dhiiti ngooel-mekpa e Zeeb o?» **26** Zarj eezebóóza ne nò náá: «Mam duu bin Zeeb e, pe to medii. Tin, to edhuu e len, ye é ne mot ngot bi di ààgu o. **27** Mot di zye bhis'am o, nye eedhaa me ne mebwala. Mam aanàkwaakobela-belak duu emalal etep ekotii-tiiak ekel e ekoko be.» **28** Etep bak djas see tin e, pe ghaada Bhetani, pe yii kiid dii Yulden. Ye é pe kyee Zarj Nduuel-bot nadi duu bot Zeeb e. **29** To yak melem, Zarj ka bee e Yezu é zye pe daa le. Tin, Zarj eezeke náá: «Beeka mō bhata Zeeb e. Ye é nyey e di dis mesyem me bot e bos djas. **30** Ye é dum ne ne me nalee náá: “Mot di zye bhis kojamo o, nye eedhaa me. Etee náá, esok ne mam ne zye, nye nadi é tak.” **31** Mam nabe ààdi é gu náá, nye Mesia. Tin, mam nazye, zeduu bot Zeeb to medii é. Etep me neelyaal bot e Yisalael nya.» **32** Zarj boo zekaada sa nye nabee e. Nyey náá: «Me eebée Sisim Zeeb é dus to gwoo sul pe si dáa eghum, bhii tak Sisim tak eezetyaa ko le. **33** Kekum dwoo elak mos, mam nabe ààdi gu náá, nye é Mesia. É di'enek, ye é mot e nadhis me náá, me zeduu bot Zeeb to medii o nalii ne nam. Nye nake ne nam e náá: “wo waabee Sisim é dus to gwoo sul zedi ko mot. Bhii tak Sisim tak e zetyaa ko le. Ye é nyey é aapaduu bot Zeeb ne Sisim na Dee.” **34** Mam eebée ye ne mis mam met. Etep tak e me di barja bin ye é. Ye é mot tak, nye é Mòn Zeeb.» **35** Yak elu bhii tak, Zarj dinaa é di'enek wat, be ne bedjekel be bebá. **36** Dáa nye nabee Yezu é dhan e, nye eezeke ne bedjekel be náá: «Beeka mot di mō bhata e Zeeb o!» **37** Bedjekel be bebá eezegwak

2 Melu melɛl bhii tak, ye nabe ε ne ebá pɛ dɛl
ε Kanan, pɛ kyee dik Ghalile. Nyεεg ε Yezu
nadi é tin. **2** Ye nabe ε Yezu bε ne bɛdjekel

Zan

wo aatel bis, étep bis neemyaal náá, wo ε ne ghwyil esa dáa wo di esa'aak?» 19 Tin, Yezu eezebóza náá: «Bwakeka Ndjaa-ebuwa yak, bhii tak, to melu melel, me waabaawyel ye.» 20 Tin, eYuda eezeswonol, bóo ne ne náá: «Daawee? Sonok étep esum ε Ndjaa-ebuwa yak, ye nabe é, ye naaboya membu mekam-mená ne eten ne wat. Woy lee náá, wo ε ne ghwyil esum ye to melu melel!» 21 Ghuna Ndjaa-ebuwa Yezu nadi lii ε, nabe é nyel'e met. 22 Bhis egom Yezu, bedjekel be naazetaala sa nye nake ε. É di'enek, be naazemyaal e etep ee nadi kwyala to mekana me Zeeb ε, ne etep ee Yezu nadi lee be ε. 23 E sok Yezu nadi, nye dinaa pe Yeluzalem ε, e ebyorj ε Pak, bot ebuepe naadyeebadum korj ne din ε le. Etee náá, be nadi bebee endem e mebwala me nye nadi sesa ε. 24 Tin, Yezu nabe ààbe ne ebwaalel ne nò. Etee náá, nye nadi gu bóo djas. 25 Bela náá, nye nabe ààbe ne gwyes náá, mot zelee nye sa bot binok di ε, etee náá, nye nadi gu sa nadi to lyem mot ne mot ε.

3 To sama eFalizye, ye nabe é ne dhiiti mot, din ε le nabe é Nikodhem. Nye nadi é, ngot pe to ekukuma eYuda. 2 Wo gwaa nye zokazezye pe daa Yezu e pum. Nye eezke ne ne náá: «Labhi, bis ne gu náá, Zeeb ε nadhis wo pe daa les etep wo neezelyo bis. Etee náá, mot tok ne ghwyil esa endem e mebwala me wo di sa yenek, ye di ààbe náá, Zeeb ε ne ne sama o.» 3 Yezu eezebóza ne ne náá: «Tsetse ne tsetse, me lee wo ε náá: Mot ε di ààbyel byela na bes o aanàkwaabee Eyorj ε Zeeb.» 4 Nikodhem eezke ne ne náá: «Mot waabaabyel-byelak na bes dáa, mot moo ye paa-mot? Nye é ne ghwyil é baani to mò nyeeε, da nye é baabyel byela sis e?» 5 Yezu eezebóza náá: «Tsetse ne tsetse, me lee wo ε náá: mot ε di ààbyel ne medii ne Sisim na Dee byela sis o, nye aanàkwaabee Eyorj ε Zeeb. 6 Mot ε byel, byela to epuud o, nye é mot epuud. Mot ε byel, byela to Sisim na Dee o, nye é mot sisim. 7 Nà djoka, etee náá, me eeke ne nò náá, “Bi goka ne ebyel ε, byela na bes.” 8 Pup kee ze nye di kwyel ε. Tin, woy epegwak ghuula tak. Deenek, kabela ε náá, wo ààgu pe ye dus ε, ne pe ye di tó ε. Ye dyeebadi ε, tyee wat ne bot ε zebyel to Sisim ε Zeeb.» 9 Nikodhem eezke ne ne náá: «Yenek aasael dáa?» 10 Yezu eezebóza ne ne náá: «Woy é boo lyoel kò Yisalael. Wo ààgu etep binek e? 11 Tsetse ne tsetse, me lee wo ε náá, bis dyeebaeε e etep ee bis di gu ε. Bis barja bot ε etep ee bis

nabee ne mis mis ε. Tin, biyo, bi ààmyaal etep ee bis di lee bin ε. 12 Bi ε di ààmyaal me, esok me di lyo bin etep e bos ε. Ha bi aamyaal dáa, ye be náá, me moo lee bin etep ee di to gwoo ε? 13 Ye tok ne mot aabyet ni to gwoo ye di ààbe mot nadas to gwoo o. Mot tak ε, Seejele Mòn Mot. 14 Deenek ε di náá, dáa Moiz nadi nye dinaa to kyee bos besye di ààbe ne medii ε, nye naatsel nyo e le. Tin, nye eezeben ye pe eko. Tye wat, ye goka é náá, Seejele Mòn Mot tselaa e le. 15 Etee náá, deenek ε, mot kwaadum korj ne ne o, nye aabela tsik na kòm-kòm. (aiōnios g166) 16 «Zeeb naadyeebakwyel bot kò bos. Ye é nye nadhis sejele mòn'e met. Etee náá, mot kwaadum korj ne ne o needi ààgwyε. Nye goka nye bela tsik na kòm-kòm. (aiōnios g166) 17 Etee náá, Zeeb nabe ààdhis Mòn'e kò bos étep epée ε bot. Nye nadhis Mòn'e étep bot ε bos neebela tsik kò esu ε le. 18 Mot aadum korj ne ne o, yenok mot aanàkwaakweselaa ndje sòs. Tin, mot aadi ààdum korj ne ne o, yenok eezelookweselaa ndje sòs. Nye aapeεaa, etee náá, nye nabe é, nye eepεe edum ε korj ne Mòn Zeeb. 19 «Beeka dáa Zeeb aapée bot ε. Mekas naazyε kò bos. Tin, bot ε bos kakwyel yóbó ebuepe ε ghooghom dhaa mekas. Etee náá, be nadi é bot ε embee mesa. 20 Bot djas di sa embee mesa o, be ààkwyel mekas. Deenek, mot tak ààkwyel etó pe gwyε di ε. Etee náá nye epekaab náá, embee etep be ezekenyen na “ngbelele” emis me bot. 21 Tin, mot di eke dáa etsetse di lee ε, nye epetiila to ngel gwyε. Etee náá, mesa me nye di sa sama ne Zeeb ε neenyen popoopwon emis me bot djas.» 22 Bhii tak, Yezu eezetó pe kyee dik Yude be ne bedjekel be. Be ezebe di penek. Tin, nye nadi eduu bot Zeeb. 23 É ghej tak, pe del ε Enon e ngwoob del Salim, Zanj nabaadi pe ε, eduu bot Zeeb penek etee náá, pe kyee dik tak nabe é ne medhii ebuepe. Tin, bot ebuepe nadi ezye, zeduwa Zeeb. 24 Etep binek djas naseε, Zanj dinaa ààkóola e mbok. 25 Tin, bedhiiti bedjekel ε Zanj nadi é be meso be ne dhiiti mot dhaad mbyak eYuda. Mot tak nadi lii ε dum ne dáa mot di egoka ne esa étep nye needis edhuud da bula dee e mis ε Zeeb. 26 Wo gwaa be zokazyε pe daa Zanj, be eezke ne ne náá: «Labhi, é sok mena nadika pe yii kyiid dii yulden ε, ye nabe é, wo naalii ne ne nes kò esu ε mot ngot. Beea! Mot tak epeduu bot Zeeb, deenek bot djas ka tó ε penek pe daa le.» 27 Zanj eezebóza ne nò náá: «Dhiiti mot tok ne ghwyil ebela duu sis, bhis yii Zeeb zedje

nye é. **28** Biyo be emet nadi é tak, esok me nalee náá: “Me tok Mesia é. Mam é mot Zeeb nanyel edhis esok ne ne ó.” **29** Mot di nakuma moma ba ó, ye ngom. Tin, mao so motom ba moma ó di é di'enek é gwak gwoode ó. Nye é to memyaala ebuepe daa nye gwak gwood motom ba ó. Tye wat memyaala menek é me memyaala mam. Memyaala me tak eebela esuk. **30** Ye goka é náá, duma é Yezu byet ebyet ne ebyet, da yam é sila. **31** «Mot dus pe éko ó, nye eedhaa bot djas. Mot di ko bos é mot bos, nye lii é, etep é bos. Deenek é, di náá, mot dus pe éko ó, nye eedha bot djas. **32** Nye ne dyeebalee bot esese ee nye di bee é, yii nye di gwak é. Tin, bot aakwyel emyaal etep ee nye di lii ne nao é. **33** Mot di myaal etep ee nye di lee é, baamyaal é náá, ye ne tseetse náá, Zeeb lee é etseetse. **34** Etee náá, mot Zeeb lwom ó, dyeebalii é etep é Zeeb. Etee náá, Zeeb naadje nye ghwyil Sisim na Dee djas. **35** «Seeg ne kwyel Mon. Etep tak é nye nadje nye egher ne ghwyil ko esonok djas. **36** Mot é dum korj ne Mon ó, yenok é waabela tsik na kom-kom. Tin, mot di aadum korj Mon ó, yenok aanakwaabela tsik na kom-kom. Deenek, ebuk é Zeeb é pe ko le.» (aiōnios g166)

4 Bot ebuepe nadi esaa náá, Yezu duu be Zeeb. Tin, Yezu nye emet nabe aadi duu bot é tak Zeeb. Ye nabe é bedjekel be é nadi duu bot Zeeb. Egher sama bot é eFalizye nagwak náá, Yezu nadi duu bot ebuepe dhaa Zarj é, wo gwaa be zesa mbee lyem. **3** Egher Yezu nagwak bot é lii deenek é, nye naazedus pe kyee dik Yude, nye é zokazesik pe kyee dik Ghalile. **4** É di'enek, ye nazogoka é nye dhaa pe ze kyee dik Samali. **5** Nye eezekum é ngwoob dhiiti ghaada nadi djóaa Siikaad pe kyee dik tak é. Ghaada tak nabe é é ngwoob pyeeb é Zakóob nadje mon Zozef é. **6** E di tak, ye nabe é ne guk medii é Zakóob. Daa nabela náá, Yezu nabe é nye eezewak ne kyee é. É di'enek, nye eezenao nyel disi é ngwoob guk medii. Ye nabe é dwoo moo tyee kuku gwoo. **7** Bedjekel eezetó pe del kesaa edee. Bhii tak, dhiiti moma Samali eezeye zedaa medii. Wo gwaa Yezu zokazewaab medii ne ne. Nyey náá: «Dje me medii me dek.» **9** Moma tak eezebóza ne ne náá, «Woy é mot dhaad mbyak eYuda. Ekan daa, etep wo neewaab medii ne mam moma dhaad mbyak Samali?» Tinaak, nye nake deenek é etee náá, bot é mbyak eYuda aagwakel ne bot é mbyak Samali. **10** É di'enek,

Yezu é boozebóza ne ne náá: «Wo epedi é di gu sa Zeeb aadje wo é. Wo é pe baadi gu mot di ke ne no náá: “Dje me medii, me dek” ó. Pe woy é waab medii ne ne. É di'enek, nye waadje wo medii me di dje tsik é.» **11** Moma yenok eezeke: «Gher! Wo tok ne sanorj ee wo aadaa medii ne ye. Guk ne dim. Ha wo aabela medii me di dje tsik wo? **12** «Wo kwyel elee náá, wo é boo-mot, dhaa bhaabes Zakóob mot nadje bis guk medii me tak ó? Tin, ye nabe é, nye eede medii me tak nyey nye emet, zenao boó be, ne mesaa me betit é nye nadi wyl é?» **13** Tin, Yezu eezebóza ne ne náá: «Bot djas aade medii mak ó, be waabaabela gwyes ede medii. **14** Tin, mot aade medii me me aadje nye ó, mot tak aanakwaabaagwak gwyes medii. Etee náá, medii me mam aadje nye é waaliigal to le soogo medii na kom-kom ee di aagel é.» (aiōn g165, aiōnios g166) **15** Moma yenok eezeke ne ne náá: «Gher, dje me medii me tak. Dje me etep me needi aabaagwak gwyes medii, me needi aabaazeye zedaa medii wak.» **16** Yezu eeke ne moma tak náá: «Tóa, kedjoo ngom'ó, da bi é bula wak.» **17** Tin, moma yenok eezebóza náá: «Me tok ne ngom.» É di'enek, Yezu é bookazeke ne ne náá: «Wo é ne gham ne eke é náá, wo tok ne ngom. **18** Etee náá, wo naaba botom eten. Motom wo di ne ne yenok tok ngomo. É di'enek, wo bee wo eele sa di náá, ye é tseetse é.» **19** Moma yenok eezeke ne Yezu náá: «Gher, me bee eke é náá, wo é ngoolel-mekpa é Zeeb. **20** Eebhaab bis, bot é Samali naduwal Zeeb é ko etsok é elak. Ye kabe biyo eYuda ó, bi ke é náá: “Di di egoka ne edjaalaa Zeeb é pe Yeluzalem.” **21** Yezu eezebóza ne ne náá: «Wee moma, myaala sa me di elee'aak. Ewala epezye, ewala di náá, bot aanabaakeduwal Zeeb Seeg pe ko etsok é elak neghu pe Yeluzalem. **22** Biyo bot é Samali, bi dyeebaduwal é Zeeb bi di aagu é. Ye kabe biso eYuda ó, bis duwal é Zeeb bis di gu é. Etee náá, tsik é etep biso eYuda. **23** Tin, guka náá, ewala epezye, ewala é tak eezekum, ewala betete beduwalé aaduwal Seeg pe to sisim ne to etseetse é. Etee náá, binok é betete beduwalé é Zeeb di kwyel ó. **24** Etee náá, Zeeb é sisim. Etep tak é di enyo náá, bot é di duwal nye ó, duwal nye pe to sisim ne to etseetse.» **25** Moma eebaazeke ne Yezu náá: «Me ne gu náá, Mesia di djóaa “Klisto” ó waazyé. E sok nye aazyé é, nye waazelee bis esa binek djas». **26** Tin, Yezu eezeke ne ne náá: «Mam, mot di elii ne no'aak, ye é mam é di Mesia.» **27** É di'enek, bedjekel

be eezetuula. Be moo tin é djoka etee náá, be naazebela Yezu é lii ne moma tak. Tin, mot ngot pak'wó nabe ààdji náá: «Wó saa ye?» Neghu: «Kó esu é ye wó di é lii bi ne moma yak?» 28 Bhii tak, moma tak zelik bhe edaa medii me, nye eezenó nyel'e sik pe ghaada. Nye moo tin é ke ne bot náá: 29 «Dha beeka dhiiti mot eele me etep ee me nadi esa djas é. Me bee é náá, mot tak é di Mesial!» 30 Bot é ghaada tak eezeghe, tó kebee Yezu pe nye nadi é. 31 É di'enek, bedjekel be eezebesal nye náá, nye de edee. Bóo náá: «Labhi, dea edee!» 32 Tin, nye eezeke ne náo náá: «Me epede mbi edee ee di náá, bi ààgu é.» 33 Tin, bedjekel moo tin é djinel pak'wó náá: «Dhiiti mot be é nye eezye nye ne edee bhis koŋ'ena?» 34 É di'enek, Yezu eezebóza ne náo náá: «Edee bam é esa é mesa me Zeeb. Nye é nadhis me náá, me sa mesa me kekum esik é tak. 35 Biyo be emet bi ne dyebakan kana yak: “Ye ka lik é bengon ená, étep eke dis edee ee ze kwak tó epyeeb é.” Mam ka lee bin é náá: benka mis min, da bi é gwyák mebhék min, ye eezesók, etee náá, ye neekedisaa tó epyeeb. 36 Mot di sa mesa me edis edee tó pyeeb ó, ne bela ye etuud djala ne mesa me nye sa é. Nye epeeseg mebhék. Mebhék me tak é, bot djas aabela tsik na kóm-kóm ó. Deenek etee náá, mot di be bhek ó ne mot di dis edee tó pyeeb ó neemyaala bóo djas. (aiónios g166) 37 É di'enek, kana di ke náá: “Dhiiti mot epebe bhek; nwyak tak eze bók bhum tak é.” Ye é tseetse. 38 Etee náá, me eelwom bin, bi tó ke edis mebhék, tó e di di náá, bi nabe ààbe mebhék me tak é. Bedhiiti bot é nazesa mesa. Biyo ka be é bot é zye zede edee mesa me mezuk móo é.» 39 Betee ne bot é Samali yii del elenek naadyebadum koŋ ne Yezu ebuepe. Be namyaa nye é kó esu etep moma yenók nalée be é. Egher nye nadi eke náá: «Dha beeka dhiiti motom eele me etep ee me di sa djas é.» 40 Bhii tak, dáa bot é Samali nazebela Yezu tin é, be eezeke ne ne náá: «Nákabaadhaa. Zoka di wak.» Tin, Nye eezedja melu membá be ne be náo. 41 Tin, bete ne bot naazedum koŋ ne Zeeb ebuepe, kó esu é mekpa me. 42 Tin, be é boozeke ne moma yenók náá: «E di mena kadi wak nenak'aak, bis ààpadum koŋ ne ne etee náá, wó nalée bis. Bis ka myaal é, etee náá, bis eegwak biso be emet. Bis eegu náá, ye é tseetse náá, nye é metsik-bot, kó bós.» 43 Bhis melu membá menek, Yezu eezedus kó del é tak, nye eezesik pe kyee dik Ghalile. 44 Nye nadi esa deenek é, etee náá, nye nye emet naalée

náá: «Ngooel-mekpa é Zeeb ààduwala kó del é nye nabyel é.» 45 Dáa nye nakum pe Ghalile, bot é kyee dik tak naabe nye enyoepe. Be naabee sa nye nasa tó ebyoŋ pe Yeluzalem é. Etep tak é, be nadi myaala ne Yezu ebuepe. 46 Bhii tak Nye eezesik pe ghaada Kana pe kyee dik Ghalile. Kana é ghaada nye naliig medii moo menyok é. Pe ghaada Kapelnaum, ye nabe é ne dhiiti boo kukuma esodja é mekoozi. Mòn'e nadi bé. 47 Nye nagwak náá, ye nabe é Yezu eezedus pe kyee dik Yude tó pe Ghalile. Nye eezetó pe daa le. Nye eezedjaala ne ne náá: «Geka me ghoŋ! Dha! Mòn'am epebé ekparjepe. Nye moo é pak esyee ne tsik. Dha tsik nye.» 48 Yezu eezebóza ne ne náá: «Bi é di ààbee endem e mebwala ne mevyekele ó, bi aanákwaadum koŋ ne nam.» 49 Kukuma tak eezeke ne Yezu náá: «Gheŋ, lela ezye pe daa lam étep mòn'am ezekegwyé.» 50 Yezu eezeke ne ne náá: «Sika pe ndjaŋ'ó. Mòn'ó eetsak.» Tin, mot'enók eezemyaal sa Yezu nalée nye é. Nye eezetó. 51 Dáa nye nadi, nye dinaa e ze é, wó gwaa bot é mesa me zeboma ne ne, be eezelee nye náá: «Mòn'ó é nyel enyoepe ne tsik.» 52 Tin, nye eezedji bot é mesa me náá: «Nye tsak e yaa ewala?» Be eezebóza náá: «Koko e ewala esok bhis ewala é dwoo di tyaa tó gwoo é, mekosa nasi nye.» 53 Tin, kukuma tak eezegwyak náá, ye nabe é e ewala Yezu nake ne ne náá: «Mòn'ó é ne tsik» é. Tin, nye eezedum koŋ ne Zeeb, be ne bot é mebyel me djas. 54 Yenek nabe é ndem mebwala yii esok ebá Yezu nasa bhis nye nadus pe Yude tó pe kyee dik Ghalile é.

5 Bhii tak, ye nabe é ne dhiiti ebyoŋ é eYuda. Tin, Yezu é boobyet tó pe Yeluzalem. 2 Pe Yeluzalem, e ngwoob ebee nadi djóoaa «eniel bhata» é, ye nabe é ne dhiiti boo tok egwyia nadi djóoaa tó lii ebhele, Betesda é. E di tak, ye nabe é ne bóo mebhaaz meten. 3 Tó mebhaaz me tak, ye nabe é ne bete ne membél mendjaamesi. Bot é mebé me tak nabe é, bot é edhim, be na edjam, bot é menyel nazesóob be ó. 5 É di'enek, ye nabe é ne dhiiti mot nazeboya ne ebé é nyel nazesóob ó membu mekam-melel ne membu meten ne elél. 6 Dáa Yezu nabee nye ndjaasi é, ne dáa nye nagu náá, nye eeloozeboya ne ebé é tak é. Nye é boozedji nye náá: «Wó epekwyel etsak e?» 7 Tin, mot ebé elenók eezebóza ne ne náá: «Gheŋ, me tok ne mot gheeg me tó boo tok egwyia bhis medii aadheegel é. E

sok djas me di saa náá, me tó keghaaga e, ye dyeebabela e mot sis eezeghaaga esok ne nam.» 8 É di'enek, Yezu eezeke ne ne náá: «Wyela, nonja mwaala yo, da wo e ke.» 9 É di'enek, mot yenok eezetsak. Nye eezeghe mwaala ye, nye moo ke. Tin, etep binek nasee e dwoo saba. 10 Bhii tak, ekukuma eYuda eezeke ne mot natsikaa o náá: «Wó aagoka ne eghée mwaala yo mos. Etee náá, mos e dwoo saba.» 11 Nye eezebóza ne náo náá: «Mot tsik me o lee ne nam e náá: “Gheea mwaala yo, da wo e ke!”» 12 Be eezedji nye náá: «Yenok e nyóaa mot lee wo náá: “Gheea mwaala yo, da wo e ke?”» 13 Tin, mot natsikaa o nabe àagwyak mot natsik nye é. Etee náá, ye nabe é, Yezu naazesyla to edhuu nadi é di'enek o. 14 Ba mewa bhii tak, Yezu eezeboma ne ne to kok Ndjaa-ebuwa. Nye eezeke ne ne náá: «Bee! Wó eezetsak. Sa wó àabaasa mesyem e kaab náá, dhiiti mbee sonok ezekebaabela wó.» 15 Tin, mot yenok eezetó, wó gwaa nye kelee ne eYuda náá, ye é Yezu e natsik nye. 16 Etep tak e, eYuda nadi esaa dáa be sa etep be neetiig Yezu. Be nakwyel esa deenek e etee náá, Yezu natsik mot yenok e dwoo saba. 17 Deenek, Yezu eezebóza ne náo náá: «Melu djas, Saag'am epesa mesa, dáo ne mam pe, me epesa mesa.» 18 Kó esu e etep binek, ekukuma eYuda nadi esaa dáa sa étep be neegó nye. Be nadi sa deenek e etee náá, Yezu nabe é àadi ne duu ne dwoo saba. Nye baadi ke e náá, Zeeb e Seegé met. Nye nabaakeke e náá, nye tye wat ne Zeeb. 19 Yezu eezelii ne náo náá: «Tseetse ne tseetse me lee bin e etep e tseetse náá: Mòn tok ne ghwyil esa dhiiti sonok ne ekwosak e le. Nye dyeebabee e mesa me Seeg di zye ne sa sok e. Tin, nye zokasaa deenek. Sa Seeg di sa e, Mòn pe ne sa ye. 20 Bela náá, Seeg ne kwyel Mòn. Tin, nye é boo di eelyaal nye esesee djas nye di sa e. Tin, nye waalyaal nye eboo esonok dhaa yii bi di bee'aak, etee náá, bi needjoka ebuepe. 21 Etee náá, Seeg ne gomal bot to esyee, da dje be tsik na kóm-kóm. Deenek e di náá, Mòn'e pe ne dje tsik ne mot nye aakwyel o. 22 Seeg àápée bot, etep nye naadje Mòn eghen e epée e bot. 23 Ye nagoka e deenek, bot djas needuwal Mòn, dáa Mòn di duwal Seeg e. Etee náá, Saag'am e nadhis mam mòn'e. Mot di àaduwal mòn'e o, nye àaduwal Seeg. 24 «Tseetse ne tseetse me lee bin etep e tseetse náá: Mot di gwak melyo mam, da nye é dum korj ne mot nadhis me o, nye waabela tsik na kóm-kóm. Tin, yenok aanákwaapéeaa, deenek, nye eezedus to

esyee, ni pe to tsik. (aiónios g166) 25 Tseetse ne tseetse, me lee bin e náá, ewala epezye, ewala e tak eezekum: ewala bot e nazegwyé o aagwak gwood e Mòn Zeeb. Tin, bot djas aagwak gwood tak o be waabela tsik. 26 Ye waasee etee náá, tye wat ne dáa Seeg di ne tsik e, deenek, Zeeb eedje mam mòn pe ghwyil e dje tsik. 27 Deenek, Zeeb naadje nye eghen epée e bot, etee náá, nye é Seengele Mòn Mot. 28 Sa mot àadjoka. Etee náá, ewala bot e nazegwyé o epezye, ewala di náá, be aagwak gwood e. 29 Bhii tak be waawiyis to mevit mao. Bot e nasa enem esa o, be waagom to esyee etep edi to tsik. Tin, bot ne sa embee mesa o waagom etep be neezekwyeselaa ndje sós. 30 «Mam tok ne ghwyil esa esonok dáa lyem'am di kwos e. Me péé e, dáa Saag'am di lee náá, me péé e. É di'enek, epée e me aapée bot e, ye waadie, to epiki, etee náá, mam àasaa ekwosak e lam. Me saa e ekwosak e mot nalwom me o. 31 «Me lee bin sa me di gu kó esu e lam o, bot aanákwaamyaal sa me aalee e. 32 Ye é dhiiti mot e di lee bot etep ee me di sa e. Tin, me ne gu náá, etep ee nye di lee bot kó esu e lam e tseetse. 33 Ye nabe é, bi nalwom bengooel e mekpa men pe daa Zarj. Tin nye naalee bin etep ee etseetse dum ne nam. 34 Ye be mam o, me tok ne gwyee náá, mot lee bot sa me di é, ne esa ee me di sa e. Tin, me lii etep bak e, étep bi neetsak. 35 Zarj nabe é dáa lambi di tuubel, da ye é wa bot djas to eselele gwyé e. Deenek bi nabe é bi eemyaala ba ewala wat to eselele gwyé ye. 36 «Guka náá, mam e ne boo lenj e ekaada dhaa Zarj. Etee náá, mesa me Saag'am dje me náá me sa e, ye é mesa me tak e di lyaal bot, mot me di e. Ye é di lyaal bot náá, Saag'am e nadhis me. 37 Deenek, Saag'am, mot nalwom me o, nyey nye emet di kem ne elyaal e bot kóko mbi mot me di e. Bi dinaa àapaakogwak-gwakak gwood'e. Bi dinaa àapaakobee-beeak bhwoob'e. 38 Bi àagwak mekpa me, étep tak e bi di àadum korj ne mot nye nadhis o. 39 «Bi epewa lyem to edjek e mekana me Zeeb. Bi bwaal e náá, to ewa e zii e medjek me bi di djek e, bi e waabela tsik na kóm-kóm. Tin, guka náá, ekwyla binek e di lii ne elee ne bot, mot me di e, ne mesa mam. (aiónios g166) 40 Sonok náá, etep binek djas nabe é tseetse. Bi kadi e, àakwyel ezye pe daa lam, etep bi neebela tsik! 41 «Mam aanásaa náá, bot dje me duu. 42 Tin, me ne gu náá, kwyel Zeeb tok to elyem bin. 43 Saag'am e nalwom me, etep me zesa mesa me ne eghen be. Bi kadi e, àamyaal

mε. Tin, dhiiti mot ε zye ne ghwyil ε met ο, bi e waamyaal nye. 44 Biyo di náá, mot ne mot sarj ε ye duu nye emet yenek. Bi ààsaa duu di dus pe daa Zεεb nye ye emet ε. Bi aakwak edum korj ne nam dāa? 45 «Sa mot ààgek náá, mam ε waakepit bin pe dāa Saag'am. Mot aakepit bin ο, ye aadi ε Moiiiz, mot bi nawa ebwaaalel elen kō le ο. 46 É di'enek, guka náá, bi epedi é, di myaal Moiiiz ο, pe bi myaal me etee náá, Moiiiz nakwyal ε kō esu ε lam. 47 Tin, bi ε di àamyaal sa Moiiiz nakwyal ο, ha bi aamyaal melyo mam dāa?»

6 Bhii tak, Yezu eezetό pe yii kyeed boo soob na djato-djato kyee dik Ghalile. Boo soob tak baadjóoaa ε Tibeliaad. 2 Wō gwaa zukamwaa ne mot zedu nye, etee náá, be nadi ebee endem e mebwala me nye nadi é sa ne etsik ε membél ε. 3 Tin, Yezu eeezbyet kō etsok. Bhii tak nye eezenō nyel disi be ne bedjekel be. 4 Egherj tak, ye nabe é dwoō Pak, ebyon ε eYuda. 5 Dāa Yezu naben mis bee náá, bot medhuu medhuu nadi zye pe pak nye nadi é. Nye é boozeke ne Filip náá: «Mena kebōm emapa etep bot bak neede ε paa?» 6 Nye nake ne Filip deenek é, etep nye neebée dāa nye aasa ε. Etee náá, nye ye emet nadi gu dāa nye aasa étep be neede ε. 7 Filip eeezebōza náá: «Ne edeniye bedhet ebá bis tok ne ghwyil ebōm emapa aadjala ne dek bot bak djas ε.» 8 Mot ngot tō bedjekel be, ye din ε nabee Andele. Nye nadi é dhyeeb ε Simōj Pyeed, nye y zokazeke ne Yezu náá: 9 «Tō sama bot ε di wak'ak, ye é ne mōō ngbaaz ngot di ne emapa eten, zenō bōō besu ε ebá. Yenek aakosa yé ne zukamwaa ne mot ε di wak'ak?» 10 Tin, Yezu eeezeke náá: «Dhilka be si mendiindil.» E di tak, ye nabee, ne meso-megwyii, ebuepe ee bot aadi kō tak ε. Tin, be eezenō menyel, disi. Bot ε nadi tin ο nabee tyee botom bemil eten. 11 Bhii tak, wō gwaa Yezu zenō mapa, ghaapee Zεεb. Nye eezenō dje be, be kaa bot binok ye é. Bhii tak nye eebaazenō besu, nye eebaadje be, be kaa bot binok ye é. Bot djas naade dāa elyem bōō kwyel ε. 12 Dāa bot nade djil ε, nye é booke ne bedjekel be náá: «Bulaka ne epes ee lik ε, e kaab náá, ye é zεεpulel.» 13 Tin, bedjekel eezeni é tek ebhil e tak. Wō gwaa be zokazelwoodal mebhwa kam ne ebá ne mebhuhwak me emapa eten ne besu ebá bot nakat ede ε. 14 Dāa bot nabee endem e mebwala me Yezu nasa ε. Wō gwaa be zεke náá: «Ne tseetse, nwyak ε ngooel-mekpa ε Zεεb

nakekaa náá, nye waazyε kō bōs'ak ο.» 15 Tin, Yezu naazege náá, be nadi suu ezemet nye ne ghwyil, étep edil ε nye kō boo mekoozi ne bhel ε. Nye é boo zεkaab byet kō etsok, nye ye emet. 16 Dāa dwoō nabe é moo sila ε, bedjekel be eezewyeed tō pe ebon ε boo soob na djato-djato. 17 Bhii tak be eezeni tō boo eleed. Tin, be moo tsaal dii tō pe yii kyiid pe kyee Kapelnaum. Ye nabee, egwyitok eezegwyiidela. Yezu nadi é, nye dinaa ààzebela be. 18 Tin, boo ghuu moo tin é pupal, bhuungee moo tin é ghee medii elyelepe. 19 Bhis be naduk tyee enen eten ε, be ka bee ε Yezu é kēkō dii. Nye é zye pe kyee be nadi tō eleed ε. Ye nabee bwōō ne bebebwool naamet bōō djas. 20 Tin, Yezu é boozeke ne nōō náá: «Ye é mam, nābemka ba!» 21 Be nadi kwyel eniigal nye tō boo eleed tak. Edi tak wat, eleed eezekum e ebon ε be nadi kwyel esee ε. 22 Edhuu ε bot ε nalik pe yii kyiid boo soob na djato-djato ο. Yak dwoō bhii tak, be eeezbee náá, ye nazokalik e ebon ε eleed wat. Be nadi gu náá, Yezu nabee ààtō tō eleed wat be ne bedjekel be. Be natό ε bōō be emet. 23 Bedhiiti eleed nadi dus pe ghaada Tibeliaad. Ye eezekum pe pak be nadi de emapa bhis mendjaala me Gherj naghaapee Zεεb ε. 24 Egherj medhuu me bot binok nabee náá, Yezu ne bedjekel be nabee ààbe tin ε. Be é boozeni tō melēed kesaa Yezu bōō be emet pe kyee dik Kapelnaum. 25 Be naazeboma ne Yezu pe nye nadi pe yii kyiid boo soob na djato-djato ε. Be eezedji nye náá: «Labhi, wō ka leezye kak é yaa ewala?» 26 Tin, Yezu eeezebōza náá: «Tseetse ne tseetse me lee bin etep e tseetse náá: Bi ààsaa me etee náá, bi naabee endem e mebwala mam. Bi saa me ε, etee náá, ye nabee bi naade emapa, bi naadjil enyōepe. 27 Nà saka mesa étep esarj ε edee ee di náá, ye waapulel ε. Saka mesa étep ebela edee di bōya ε. Edee di dje tsik na kōm-kōm ε, edee ee Seerjele Mōn Mot aadje bin ε. Etee náá, Zεεb Seeg nye ye emet naadje nye ze esa mesa me nye di sa yenek.» (aiōnios g166) 28 Be eeezeke ne Yezu náá: «Bis goka ne esa dāa étep bis neesa etep Zεεb di kwyel ε?» 29 Tin, Yezu eeezebōza náá: «Sa Zεεb di kwyel ε, ye é náá, bi dum korj ne mot nye nadhis ο.» 30 Bot binok eeezeke ne Yezu náá: «Lyaala bis dhiiti ndem mebwala. Tin, bis ε waadum korj ne nō. Yaa embēe mesa me yé wō di sa? 31 Bebhhaab binaka naade emapa ee nadus tō gwōō ε. Bōō tō kyee bōs besye di ààbe ne medii ε dāa nakwyaalel náá: “Zεεb naadje be emapa ee nadus

tò gwoo ε.”» 32 Yezu eezebɔɔza náá: «Tsetse ne tsetse me lee bin etep e tsetse náá: Ye tok Moiz nadje bin mapa nadus pe tò gwoo ε. Ye é Saag'am ε di dje bin tete mapa di dus pe tò gwoo ε. 33 Etee náá, mapa Zeeb di dje bot ε, ye é mapa di dus pe eko ε. Ye é di dje tsik ne bot ε bɔs djas.» 34 Tin, be é boozeke ne ne náá: «Ghej, gheedjedje bis mapa tak melu djas!» 35 Yezu eezebaake ne nɔɔ náá: «Ye é mam ε di mapa di dje tsik ε. Mot aazyε pe daa lam ɔ, nye aanakwaabaagwak za. Deenek, mot aadum korj ne nam ɔ, nye aanakwaabaagwak gwyε medii. 36 Tin, me lee bin ε náá, bi eebε me, saabegɔs kabe é náá, bi àadum korj ne nam. 37 Bot djas ee Saag'am di dje me ɔ, be waazyε pe daa lam. Deenek, mam, me àanakwaasɔ mot aazyε pe daa lam ɔ. 38 Ne tsetse, me nabεε àadus pe tò gwoo, sul kɔ bɔs étep esa ekwosak ε lam. Tsetse, me nadus pe eko sul kɔ bɔs ε, étep esa ekwosak ε Saag'am mot nadhis me ɔ. 39 Tinaak, ekwosak ε mot nadhis me ɔ náá: sa me àadiibal mot ngot, pak bot ε nye nadje me ɔ. Ekwosak ε le ε náá, me gomal bot bhis esyee e dwoo mesik. 40 Etee náá, ekwosak ε Saag'am ε náá, mot ne mot aabee Mɔn ɔ, da bhii tak nye é dum korj ne ne ɔ. Mot tak ε waabela tsik na kɔm-kɔm. Tin, me waagomal nye bhis esyee ε le e dwoo mesik.» (aiɔnios g166) 41 Tin, eYuda moo enyiirjla pak'ɔɔ dum ne ne. Etee náá, nye naake náá: «Mapa nadus pe eko, sul kɔ bɔs ε, ye é mam.» 42 Tin, be eebaazebil náá: «Mot'ak tok Yezu mɔn Zozef mot mena di eguka seeg ne nyeeg ɔ? Kɔ esu ε ye nye di ke nenak náá: me nadus ε pe eko, sul kɔ bɔs?» 43 Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Nà nyiirjla pak'en! 44 Etee náá, mot tok ne ghwyil ezye pe daa lam. Mot zye pe daa lam ε, ye be náá, mot nalwom me ɔ, eedhis nye pe daa lam ɔ. Me waagomal nye bis esyee ε le e dwoo mesik. 45 Tò mekana me bengoolε mekpα ε Zeeb, ekwyla lee náá: “Zeeb ε waalyo bot ε bɔs djas.” Tinaak bot aagwak Seeg, da be é myaal melyo me ɔ, be é waazyε pe daa lam. 46 Ye kwyel elee náá, ye tok ne dhiiti mot zεbee Seeg. Mot zεbee Seeg ɔ, ye é mot nadus pe daa Zeeb ɔ. Ye é, nye é zεbee Seeg. 47 «Me lee bin etep e tsetse náá: mot ε dum korj ne nam ɔ, nye waabela tsik na kɔm-kɔm. (aiɔnios g166) 48 Ye é mam ε di mapa tsik. 49 Be seeg bin naade mapa nadus tò gwoo ε bɔɔ tò bal. Saabegɔs é náá, be naagwyε. 50 Tin, mot aade mapa dus pe tò gwoo sul kɔ bɔs ɔ, mot tak aanakwaagwyε. 51 Ye é mam ε di mapa di

dje tsik ne bot ε. Mapa tak nadus pe tò gwoo, sul kɔ bɔs. Mot ε de mapa tak ɔ, nye epebela tsik na kɔm-kɔm. Tinaak, mapa me aadjε ε, ye é epuud e nyel'am. Me waadjε epuud e nyel'am étep etsik ε bot ε bɔs.» (aiɔn g165) 52 Dáa be nagwak deenek ε, eYuda eezεbe meso pak'ɔɔ elyεlepe. Be nadi keke ε náá: «Mot tak aasa dáa, étep nye needje mena nyel'ε, mena needεka?» 53 Yezu eezebɔɔza náá: «Gwakeka enyɔεpe sa me di lee bin'aak. Bi ε di àade epuud e nyel ne ghiya ε Seegjele Mɔn Mot ɔ, bi tok ne tsik tò len. 54 Mot aade epuud e nyel ne ghiya yam ɔ, mot tak ε waabela tsik na kɔm-kɔm. Tin, me waagomal nye bhis esyee ε le e dwoo mesik. (aiɔnios g166) 55 Etee náá, me lee bin ε náá, ye é tsetse náá, epuud e nyel ε mbεε edee, da ghiya yam kadi ε, mbεε menyok. 56 Mot ε de epuud e nyel'am, ne ghiya yam ɔ, bis ne yenɔk aakadi é, mot ngot. Nyeγ tò lam, mam tò le. 57 Me ε ne tsik ε kɔ esu ε Saag'am mot nadhis me ɔ. Nye é di ne tsik. Tye wat, mot aade me ɔ, aadi ne tsik kɔ esu ε lam. 58 Beeka mapa dus pe eko, sul kɔ bɔs ε. Nye tok dáa mapa nakwyit tò gwoo besεeg bin nade ε. Etee náá, bhis be nade ye é, be naagwyε. Ye kabe yak mapa yam ɔ, mot ε de ye ɔ, nye epebela tsik na kɔm-kɔm.» (aiɔn g165) 59 Etep binek djas naliel ε, tò melyo me Yezu nalyo bot tò ndjaa mendjaala me eYuda pe Kapelnaum ε. 60 Bhis betε ne bedjekel nazegwak etep ee Yezu nadi lii ε, wɔ gwaa be zeke náá: «Melyo me ne lyel. Nyɔaa mot aakwaagwak ye?» 61 Dáa Yezu nye emet nagu náá, bedjekel be nadi lii ebyoεpe dum ne melyo me nye nalyo ε. Nye é boodji be náá: «Ha etep ye, melyo mam di kpaa bin tò lyem? 62 Bha bi ε bee Seegjele Mɔn Mot é byet tò gwoo pe kyee nye nadi sok ε, bi aasa dáa? 63 Ye é Sisim Zeeb ε di dje tsik. Epuud e mot àaval dhiiti sonok. Etep ee me di lee bin ε, ye é etep e Sisim. Ye é etep di dje bot tsik ε. 64 Tin, pak'en, ye é ne bedhiiti bot ε di àadum korj ne nam ɔ.» Yezu nake deenek e etee náá, nye nadi gu bot aaboodi àadum korj ne ne ɔ. Nye nabaadigu mot aakeka nye gha ɔ. 65 Nye eebaazεbil ekpa náá: «Etep tak ε me di lee bin náá: “Mot tok ne ghwyil ezye pe daa lam, Saag'am àamyaal náá, nye zye.”» 66 Kana dwoo tak, betε ne bedjekel zokazεdus yɔ bɔ. Be eezekat egyee ne Yezu loog. 67 Tin, Yezu é booke ne bedjekel be kam ne bebá náá: «Biγ, bi àakwyel ekaab ε me?» 68 É di'enek, Simɔj Pyeεd eezebɔɔza náá: «Ghej, bis aatɔ paa? Wɔy ε di ne mekpα me di dje tsik

69 Bisɔ, bis eedum korj ne nɔ. Tin, bis ne gu nάά, wɔy ε di Mot na Deε Zεeb nadhis ɔ.» **70** Ɛ di'enek, wɔ gwaa Yezu zεbɔɔza ne nɔɔ nάά: «Ye Ɛ mam ε nasεε bin, biyɔ bot ε lɔɔg kam ne bebά. Deenek, mot ngɔt tɔ sama yen ε ne εlyeeb.» **71** Nyε naliι deenek ε ne Yudas, mɔɔ Simɔɔj Iskaliɔt. Eteε nάά, nyey ε kwaakeka nyε gha. Ye nakozodi nάά, nyε nadi Ɛ ngɔt tɔ sama bedjekel kam ne bebά.

7 Bhii tak, Yezu eεzεdjaad tɔ kyee dik Ghalile. Nyε nabεε āākwyel εgyee pε kyee dik Yude. Eteε nάά, bot ε eYuda nadi kwyel εgɔ ε nyε. **2** Ghuna melu mε ebyɔɔj ε eYuda nadi djoɔaa ebyɔɔj ε epet ε, nabεε ye eεzekunaa. **3** Tin, bɔn nyεεg ε Yezu eεzeke ne ne nάά: «Dusa wak, da wɔ ε tɔ pε kyee dik Yude etεε nάά, bedjekel bɔ neebεε mesa mε wɔ di sa ε. **4** Mot ε kwyel εgunel ɔ, nyε aanākwaasa mesa mε sɔ. Dάa di nάά, wɔ εpesa eboo Ɛtep ε, wɔ goka Ɛ wɔ lyaal nyel e mis mε bot ε bɔs.» **5** Bε nadi lii deenek ε etεε nάά, dɔɔ ne bɔn nyεεg nabεε āādi dum korj ne ne. **6** Yezu eεbɔɔza ne nɔɔ nάά: «Yam ewala dinaa āāpaadjala, yebo ε dinaa, melu djas ε, mbεε mεwala etεp'en. **7** Biyɔ, bot ε bɔs'ak tok ne ghwyil εbhina bin. Ye kabε mam ɔ, bot εpebhinaa mε. Eteε nάά, mε epeleε bot nάά, mesa mε bε di sa ε, ye āānyɔ. **8** Biyɔ, bi ε ne ghwyil εtɔ kebɔl ebyɔɔj. Ye kabε mam ɔ, e ewala elak, mam aanākwaatɔ. Eteε nάά, tεtε ewala mε di egoka ne εtɔ ε dinaa āāpaakum.» **9** Bhis nyε nazelii ne nɔɔ deenek ε, nyε eεzelik ye pε Ghalile. **10** Tin, dάa nabela nάά, bɔn nyεεg nabεε, bε eεzetɔ pε ebyɔɔj ε. Wɔ gwaa Yezu zetɔ ye pε pε ebyɔɔj ε tak tyee syaab, bot āāgu. **11** Tin, tɔ ebyɔɔj, eYuda moo tin Ɛ saa nyε. Bɔɔ nάά: «Nyε Ɛ wo?» **12** Tɔ mεdhuu mε bot ε nadi tin ɔ, ye nabεε ne bot ε nadi lii kɔ esu ε lε ɔ. Bak bot nάά: «Nyε Ɛ mbεε mot.» Bedhiiti nάά: «Nyε Ɛ epeful bot elo ne mεlyo mε.» **13** Ye tok ne mot nadi lii kɔ esu ε lε emis mε bot. Eteε nάά, bε nadi kaab ekukuma eYuda. **14** Dάa ebyɔɔj nabe ε moo kuku tak ε, Yezu eεzetɔ tɔ kok Ndjaa-ebuwa. Ɛ di'enek, nyε moo tin Ɛ lyo bot. **15** Tin, eYuda moo Ɛ djoka. Bɔɔ nάά: «Nyε gu ekwyala e Zεeb dάa, nyey āābe nάά, nyε nake djek mεdjek?» **16** Tin, Yezu eεzebɔɔza ne nɔɔ nάά: «E tok mam nakus mεlyo mε mε di elyo'aak. Ye Ɛ mot nadhis mε ɔ di nakuma tak. **17** Mot di ne lyem esa mesa mε Zεeb ε waagu neghu nάά, mεlyo mam ε yii Zεeb ɔ. Nyε waabaagu neghu mεlyo mε tak dus

ε pε daa lam. **18** Mot di elii dum ne nyel'ε emet ɔɔ, nyε saɔ Ɛ duu Ɛtep nyel'ε emet. Tin, mot di esaa duu mot nadhis nyε ɔ, yenɔk lεε etεp e tseetse. Yenɔk mot tok ne etsal tɔ lε. **19** Moiiiz nabεε āādje bin etsi? Tin, e tok ne mot ngɔt pak'en di kεdaa etsi e tak di lεε ε. Ɛtep ye bi di kwyel εgɔ ε mε?» **20** Mεdhuu mε bot ε nadi tin ɔ zokazebɔɔza nάά: «Wɔ ε ne εlyeeb tɔ lɔ! Ɛze di saɔ εgɔ ε wɔ?» **21** Ɛ di'enek, Yezu eεzeke ne nɔɔ nάά: «Mε eesa ndem mεbwala mε ngɔt wak, bi nabεε biyɔ djas naadjoka. **22** Moiiiz naadjε bin ze eniigal bɔɔ bin beka. Ne tseetse, ye tok nάά, Moiiiz ε nakus beka tak. Ye nadus ε pε daa bebhaab bin. Dɔɔ ne dwoo saba bi epemyaal eniigal bɔɔ bin beka. **23** Bi sa deenek ε, etεε nάά, etsi e Moiiiz eεzekεkataa εduwalaa. Dwoo saba bi epeniigal bɔɔ bin beka. Ha etεp ye bi di biyɔ ne nam etεε nάά, mε eetsik mot e dwoo saba? **24** Nάa mwaa pεεka etεp dάa biyɔ di bee ne mis ε. Pεεka dάa di egoka tɔ epiki ε.» **25** Bedhiiti bot pak bot ε ghaada ε Yeluzalem moo tin Ɛ ke nάά: «Mot tak tok mot ekukuma bis di saɔ εgɔ ε nyε ɔ? **26** Beeka nyε epelii e mis mε bot djas, āābe ne mot lyak nyε. E kwyel elεε ε nάά, ekukuma bina eemyaal nάά, ye Ɛ tseetse nάά, nyε Ɛ Mesia? **27** Zo bela nάά, nwyak mot tak bis ne gu pε nyε dus ε. Ye kabε Mesia ɔ, mot aanākwaagu pε pak nyε waadus ε.» **28** Ɛ di'enek, dάa Yezu nadi Ɛ lyo bot tɔ kok Ndjaa-ebuwa ε, nyε naazεben gwood, ke nάά: «Ne tseetse bi ne gu mε, bi ne baagu pε kyee mε nadus ε. Deenek guka nάά, mε nabe āāzyε ne ekwosak ε lam met. Tin, mot nadhis mε ɔ, ye goka Ɛ nάά bi myaal nyε. Eteε nάά, nyε Ɛ mot etseetse. Saabεgɔs kabε Ɛ, bi āāgu nyε. **29** Mε ne gu nyε, etεε nάά, mε nadus ε pε daa lε. Nyε Ɛ nadhis mε.» **30** Tin, bot moo saa mεpek mε emet ε Yezu. E sok yenek, e tok ne mot nάawaamet nyε. Eteε nάά, ewala ε nakoobelaa Ɛtep emet ε nyε nabεε, e dinaa āākum. **31** Bot εbuεpe tɔ mεdhuu mε bot ε nadi tin ɔ, naadyeebadum korj ne ne. Bɔɔ nάά: «E gheɔj Mesia aazyε Ɛ, nyε waasa eboo endem mεbwala dhaa mot tak e?» **32** Wɔ gwaa eFalizye zokagwak dάa bot nadi Ɛ lii deenek pak'ɔɔ, dum ne Yezu ε. Tin, eboo beghaa-Zεeb ne eFalizye eεzekyeed esodja di baal kok Ndjaa-ebuwa ε, bε zemet nyε. **33** Tin, Yezu eεzeke ne nɔɔ nάά: «Mε dinaa wak menabelka ba bim bɔɔ melu, bhii tak, da mε ε sik pε daa mot nadhis mε ɔ. **34** Bi ε waasaa mε, ka bela nάά, bi aanākwaabela mε. Eteε nάά, bi tok ne ghwyil εzye pε pak mε

aadi é.» **35** É di'enek, eYuda moo tin é djinel pak'wó náá: «Nye aató paa? Pè di di náá, mena aanàkwaabela nye é? Nye aató é pè daa eYuda ee di, e di wat ne bot é mbyak eGhelek e? Étép é baakelyo bot é yiizaag dhaad mbyak e? **36** Esuk é mekpa nye di ke náá: «Bi é waasaa mē, ka bela náá, bi aanàkwaabela mē.» Nye naabaake náá: «Bi tok ne ghwyil étó pè kyee mē di tó é.» Ye kwyel élee ye?» **37** Dwoo mesik mē ebyonj, dwoo nabe ne boo metanj é, Yezu tetel, wó gwaa nye zokabaaze ben gwood, e ke náá: «Mot é di ne gwyee medii ó, nye zye pè daa lam, nye neezede medii. **38** Mot é dum korj ne nam ó, «etok medii mē di dje tsik é waawo to le», dāa ekwyla di lee é.» **39** Yezu nadi eke deenek é, étép Sisim é Zeeb. Bot é di dum korj ne Yezu ó waabela Sisim tak. Tin, ye nabeé Sisim na Dee dinaa ààzye. Etee náá, Yezu nabeé, nye dinaa ààpaasik to gwoo étép ebela duu é Zeeb Seeg. **40** Dāa medhuu mē bot nadi gwak etép binek é, be é boozeke náá: «Ye é tseetse náá, mot tak é ngoolel-mekpa é Zeeb!» **41** Bak bot náá: «Ye é Mesia.» Bedhiiti kake é tyee sis náá: «Mesia tok ne ghwyil edus pè kyee dik Ghalile! **42** Tinaak, mena dyeebalaaka to ekwyla e mekana mē Zeeb náá: «Mesia dus é to bōo bedha é mekoozi Dhavid. Mesia aadus é pè Bheteleem, del é Dhavid.»» **43** Tin, kó esu é le, ye nabeé zyaala naani to bot ebuepe. **44** Bedhiiti bot, pak bot é nadhisaa é, nadi kwyel é náá, be met nye. Tin, ye tok ne mot namet nye. **45** É di'enek, bot é di baal kok Ndjaa-ebuwa ó eezenō nyel sik pè daa eboo beghaa-Zeeb ne eFalizye nadi é. Dāa be nakakum é, ekukuma eezedji bebaalel náá: «Bi di ààzye ne ne étép ye?» **46** Bebaalel binok eezebōoza náá: «Bis dinaa ààpaabee mot di elii dāa mot yenok!» **47** eFalizye eezebōoza ne bot binok náá: «Bis bee é náá, biyo pe, bi eezemyaal mekorj mē! **48** Ye é ne dhiiti kukuma, neghu dhiiti Falizye, di dum korj ne ne? **49** Etee náá, medhuu mē bot é di àaduwal etsi é Moiiž ó, ye é bot é zelekāa ebiyoepé ó!» **50** Tin, din é ngot to loog'ó nabeé Nikodhem. Ye é Nikodhem tak é nazye sok wat to ghooghom zemo ne Yezu. Nye nadi é ngot to sama eFalizye. Nye eezeke ne besō náá: **51** «Etsi bina lee náá, mot é ne ghwyil emetaa, bot dinaa ààgwak tanjale, bi dinaa ààgu mbee mesa mē mot tak sa é?» **52** Tin, bot é sama ye eezeke ne ne náá: «Wōy pe, wó é mot Ghalile? Lanja ekwyla enyoepé. Wó aabee náá, ekwyla lee náá: Ngoolel-mekpa é Zeeb tok ne ghwyil

etuula dus pè Ghalile.» [**53** Bhii tak, mot ne mot eezesik pè ndjan'ē.

8 Yezu eezetó pè etsok pyeeb oliv. **2** Kεεη to melem, nye eebaazesik pè kok Ndjaa-ebuwa. Tin, bot ebuepe eeezye pè daa le. Nye eezenō nyel disi, nye moo tin é lyo bot. **3** É di'enek, begħan é mekana mē etsi, ne eFalizye eeezye nye ne dhiiti moma ngot nabelaa é sa ezó ó. Be eezenēeg nye kuku ebwak, **4** be eezeke ne Yezu náá: «Lyoe, bis met moma yak é, nye é sa ezó. **5** Tó etsi é Moiiž ye lee náá, ye goka é náá, moma yak góaa ne mekok. Ye kabe wōy ó, wó ke náá, be sa moma yak dāa?» **6** Be nadi eke deenek é, étép elóo é nye pè eko, da bwood nye pè kyé. Etee náá, bhii tak be neekēpit nye. É di'enek, Yezu eezesil mis si, nye moo é kwyal e bos ne djin. **7** Dāa begħan é mekana mē etsi, ne eFalizye nadi belal nye ne medjin é, nye é boo bin lo, gwyák be. Bhii tak, nye eezeke ne nōo náá: «Pak biyo djas di tin yenek, mot di náá, nye dinaa ààpaasa mesyem ó, kan é wus moma yak ekok esok!» **8** Bhii tak nye eebaazemalal, tin nye eebaakan ekwyal e bos. **9** Dāa be nagwak deenek é, tin, «kili», mot ne mot naazelii mis sik: kan ne bepaa, zenō mengbaaz ne bōo dhyeeb. Bhii tak, Yezu nazokalik é bōo bebá, be ne moma nadi tetel sok bhwoob'ē ó. **10** Dāa Yezu nakaben lo bhii tak, nye eezeke ne moma tak náá: «Wēe moma, bot é zēpit wó moo wó e? Ye tok ne mot baadi e dje wó ndje?» **11** Moma tak eezebōoza náá: «Ààbe, Ghēη! Mot ààpakwyesal mē ndje sōs.» Deenek Yezu é boozeke ne ne náá: «Dōo ne mam pe, mē ààpatil wó ebhete. Tōa yó, sa wó ààbaasa mesyem.»] **12** Bhii tak, Yezu eebaazelii ne medhuu mē bot é nadi tin ó náá: «Ye é mam é di gwyé ngel di kas kó bot é bos djas. Mot aadu mē ó, nye aanàkwaabaake to ghooghom. Nye waabela gwyé ngel di dje tsik é.» **13** eFalizye eezedji nye náá: «Wó lee etép é nyel'ó wōy wó emet ó, ye kwyel élee é náá, etép wó di lee é, tok ne ghwyil emyaalaa.» **14** Tin, Yezu eezebōoza ne nōo náá: «Ye kobe náá, mē epelee etép e nyel'am mam emet ó, etép mē di lee é, ye é tseetse. Etee náá, mē ne gu pè pak mē dus é, ne pè pak mē di tó é. Deenek, biyo, bi ààgu pè pak mē nadus é, ne pè pak mē di tó é. **15** Bi pée mē é ne etson ee bi di pée bot é bos é. Mam ààpée bot. **16** Guka náá, mam é pée bot ó, epée bam aadi é, tete mēpēa. Etee náá, tó epée bam, mē tok mam mē emet. Mē pée bot é, bis ne Saag'am, mot nadhis

ne nɔɔ náá, «Ne tseetse me lee bin e náá: bot djas di sa mesyem ɔ, be é ekwom e mesyem. 35 Deenek, ye é tseetse náá, mɔn e di mot mebyel na kɔm-kɔm, àakabe kwom. Mot di kwom ɔ, tok ne ghwyil e liiza mot mebyel na tseetse. (aiɔn g165) 36 É di'enek, ye be náá, mɔn epek wɔ to ekwom ɔ, wɔ moo é peka ne tseetse. 37 Me ne gu náá, bi e bɔɔ bedha e Abalaam. Ha etep ye bi di sanj egó é me? Ye é etee náá, bi ààmyaal etep ee me di lee bin e. 38 Mam lee bin e etep ee me nabee pe daa Saag'am e. Ye kabe biyɔ ɔ, bi sa e etep seeg'en nalyaal bin e.» 39 Wɔ gwaa be baazeboɔza ne Yezu: «Yisɔ seeg e Abalaam.» Deenek, Yezu eezeke ne nɔɔ náá: «Bi epedi é bɔɔ e Abalaam e tseetse ɔ, pe bi sa étep e dɔa nyey. 40 Me eele e bin etseetse ee Zeeb nalyaal me e. Tin, bi kakwyil e egó é me. Abalaam nabee àasa deenek. 41 Biyɔ, bi sa e mesa me wat bi ne seeg'en.» Be eezebaayala ne Yezu náá: «Bis tok bɔɔ mbel, bis e bɔɔ du etee náá, Seeg'es e Zeeb nye emet.» 42 Yezu eebaazeboɔza ne nɔɔ náá: «Zeeb epedi Seeg'en ɔ, pe bi epekwyil me. Etee náá, Zeeb e nadhis me. Me di wak e e di e Zeeb. Me nabee ààzye kɔ ekwosak e lam. Ye é Zeeb e nadhis me. 43 Etep ye bi di ààgwak etep ee me di lee bin e? Ye é, etee náá, bi tok ne ghwyil egwak etep bam. 44 Deenek seeg'en e Dim mot mekɔɲ. Tin, bi dyeebasa e, mesa me seeg'en di kwyil e. Nye nadi é, mot egó e bot, kana bɔs nanyelaa e. Nye dinaa àapaakoke to etseetse etee náá, etseetse tok to le. E sok nye di, nye moo lee elenj etsal e, nye lee ye é ne lyem wat. Etee náá, nye é mot etsal, nye é seeg mekɔɲ. 45 Tin, ye kabe mam ɔ, me dyeebalee etep ee di tseetse e. Étep tak e bi di ààmyaal me. 46 To lɔɔg'en, eze aaben djin náá, me eesa mesyem? Ha ye kabe náá, me eele etep ee di náá, ye é etseetse ɔ, étep ye bi di ààmyaal me? 47 Mot di mot Zeeb ɔ ne gwak mekpa e Zeeb. Tin, dɔa bi di ààgwak mekpa mam e, ye lyaal e náá, bi tok bot e nadus pe dɔa Zeeb ɔ.» 48 Tinaak eYuda zokazeke ne Yezu náá: «Bis e ne gham ne eke e náá, wɔ e mot Samali, wɔ e ne elyeeb to lɔ.» 49 Yezu eezeboɔza ne nɔɔ náá: «Ààbe! Me tok ne elyeeb. Me kwyil e edje duu ne edil e Saag'am. Ka bela náá, biyɔ, bi ààkwyil edil me ne edje me duu. 50 Mam ààsaa duu kɔ esu e lam met. Etee náá, ye é ne mot ngot di saa duu'am. Nye é di pé e bot to epiki. 51 Tseetse me lee bin etep e tseetse é náá: mot di eke dɔa mekpa mam di elee ɔ, nye aanàkwaagwye.» (aiɔn

g165) 52 EYuda eebaazeke ne ne náá: «Tin, bis eemyaal tsætsæ náá, ye é mbee sisim é di dhek wo! Etee náá, Abalaam naazegwyé. Bengoolel é mekpa é Zeeb naabaazegwyé yóbo pe. Bóo djas naazegwyé, wo kabaake é náá: “Mot di eke dáa mekpa mam di elée ó, nye aanàkwaagwyé.” (aiōn **g165)** **53** Abalaam, seeg'es, naazegwyé. Wó kwyel elée náá, wo é boo-mot ne ne? Bengoolel é mekpa é Zeeb naabaazegwyé yóbo. Wó gek náá, wo é zé?» **54** Tin, Yezu eeezebóza ne náo náá: «Ye be náá, me duwal nyel'am mam emet ó, yenek duu tak ààval sonok wat. Mot di dje me duu ó, ye é Saag'am. Bi dyeebake kó esu é le náá: “Nye é Zeebes”. **55** Ghuna bi ààgu nye. Tin, bela náá, mam ne gu nye. Me é pe ke náá: “Me ààgu nye” ó, pe me é mot etsal dáa biyó. Tin, ye tok deenek, etee náá, mam ne gu nye, etep tak é me di eke dáa mekpa me di lyo é. **56** Abalaam seeg'en naamyaala, etee náá, nye nadi bwood dwoo ezye é lam. Nye naabee, bhii tak, lyeme naadyeebamyala ebuepe.» **57** Tin, eYuda eebaazeke ne Yezu náá: «Wó dinaa àapaakokum-kumak membu mekam-metén. Wó lee é náá, wo naabee Abalaam e?» **58** Yezu eeezebóza ne náo náá: «“Iyoo” me lee bin etep e tsætsæ náá, esok ne Abalaam ne byel, me é tak.» **59** É di'enek, be é boozetek mekok etep ewus é Yezu. Nye eezesowa, bhii tak nye eezewyis tó kok Ndjaa-ebuwa tyee syaab.

9 Dáa nye nadi tó gba-gba é, Yezu eeezebee mot ngot nadi ne ebé é edhim kana dwoo mebyel me ó. **2** Wó gwaa bedjekel be zokazedji nye náá: «Labhi, ha étep ye mot tak nabyel ne ebé é edhim? Ye é étep mesyem me met ohoo etee náá, seeg ne nyeeg naasyem?» **3** Yezu eeezebóza náá: «E tok tep mesyem me seeg ne nyeeg, neghu yii bot be. Nye bé edhim é, etee náá, mesa me mebwala me Zeeb neewyis kel kó esu é le. **4** E sok di náá, ye dinaa e mwos dwoo é, ye goka é mena saka mesa me mot nadhis me ó. Pum moo é ekunaape, esok ye aadi náá, mot aanàkwaabaakwak esa mesa é. **5** E sok me di, me dinaa kó bós'ak é, me é mot di dje gwyé kó bós ó.» **6** Bhii nye nazelii deenek é, Yezu eezeséé metel e bós. Bhii tak nye eezepul bós ne ye, náo bhoto tak, zelóob emis me mot edhim yenók. **7** Bhii tak, Yezu eeezeke ne ne náá: «Tóá kegwyii mis pe tok medii Silowe.» Ekpa é Silowe kwyel elée é «Mot lwoma». Tin, mot edhim yenók eezénó nyel, tó, kegwyii mis. Dáa

nye nasilal é, nye eezesik. Dáa nye nabula é, ye nabée, nye moo tin é bee enyóepe. **8** Bot é be ne be náo nadidi é let mendjaa wat sok ó, ne bot é nadi ebee dáa nye nadi sok é bós esa ne bot é. Bot é tak zeni é zedjinel pak'ó náá: «Ye tok mot nadidi ndiindil é ngwoob gba ebóo esa ne bot'aak e?» **9** Tin, bak bot náá: «Heéé ye é nyey.» Yak kyee bot náá: «Ààbe! Ye tok nyey. Be nɔɔl é nɔɔla.» Tin, mot'enók eeezeke ne náo náá: «Ye é mam.» **10** Tin, be eezedji nye náá: «Ha mis mɔ ka beɔel dáa?» **11** Mot'enók eeezebóza ne náo náá: «Mot di djóaa Yezu nok é seé metel é bós. Bhii tak nye eezénó bhoto tak, lóob me ye é mis. Bhii tak, nye eeezeke ne nam náá: “Tóá, kegwyii mis pe tó tok medii Silowe.” É di'enek, me eezetó kegwyii mis. Tin, me moo bee enyóepe!» **12** Be eebaazedji nye náá: «Mot tak moo wo?» Tin, nye eeezebóza náá: «Mam ààgu.» **13** Tin, be eeezye ne mot nadi sok ne ebé é edhim ó, pe daa eFalizye. **14** Yezu nasa bhoto, tsik nye ne ye é dwoo saba. **15** Etep tak é eFalizye pe yobo kyee nabaadji nye dum ne sa nasé etep mis me neebɔel é. Deenek, nye é boozebóza ne náo náá: «Nye eelóob me ebhoto é mis. Bhii tak, me eetó, kegwyii mis. Tin, me moo nenak é, é bee enyóepe.» **16** Bedhiiti bot pak eFalizye moo tin é ke pak'ó náá: «Mot sa kwaambi etep dáak ó tok lwoma é Zeeb. Etee náá, nye àaduwal etsi Zeeb dum ne dwoo saba.» Yak kyee bot pak'ó náá: «Mot mesyem tok ne ghwyil esa endem e mebwala mak.» Tin, eFalizye moo tin é, be eezesyaala pak'ó dum ne tep tak. **17** Wó gwaa eFalizye tak baazedji mot edhim natsak ó náá: «Mba woy wó emet, wó ke dáa dum ne mot be é mis mɔ ó?» É di'enek, nye eeezebóza náá: «Nye é ngooolel-mekpa é Zeeb.» **18** Bela tin náá, ekukuma eYuda nabée àakwyel emyaal náá, nye nadi sok é, ne edhim, mos nye moo nyaa-sok. Etep tak é be nabaadal seeg ne nyeeg mot tak náá, be zye. **19** Etee náá, be neezedji be. Tin, be eezedji be náá: «Ye é tsætsæ náá, nwyak é mɔn'en e? Ye é tsætsæ náá, nye nadi sok é, nye byel é ne ebéé edhim e? Ye sa dáa, etee náá, nenak, mis me nyaa-sok?» **20** Seeg ne nyeeg eeezebóza náá: «Bis eegwyak náá, ye é mɔn'es. Nye nabyel é ne ebé é edhim. **21** Nenak nye moo bee enyóepe. Tin, dáa nye tsak é, mot tsik nye ó di náá, bis ààgu yiɔ. Djika nyey nye emet. Etee náá, nye moo é ne membu di náá, nye é ne ghwyil elée bin nye emet dáa e sael el!» **22** Seeg ne nyeeg nalii deenek é, etee

náá, be nadi kaab ekukuma eYuda. Etee náá, be nadi egu náá, mot aake náá, Yezu é Mesia o, mot tak e waasooa to ndjaa mendjaala me eYuda. 23 Ye é, étep tak e seeg ne nyeege nake náá: «Nye moo é ne membu di náá, nye é ne ghwyil elee bin nye emet dáa e sael. Djika nye, nyey nye emet!» 24 Wo gwaa eFalizye zokabaadjoo mot edhim natsak o, djooa sis. Be eebaazeke ne ne náá: «Leea bis ne tseetse emis e Zeeb, etee náá, bis ne gu náá, mot yenok e mot mesyem.» 25 Nye eeezeboza ne noo náá: «Mam àagu yam, neghu nye é mot mesyem o. Mam gu e sa wat náá: Me nadi é ne edhim. Nenak, me moo bee enyoepe.» 26 eFalizye eezedji nye náá: «Nye sa wo ye? Nye tsik mis mo dáa?» 27 Mot yenok eebaazeboza ne noo náá: «Me ezelee bin, bi àakwyel egwak. Etep ye bi di kwyel náá, me baabasal bin ye esok ebá? Me bee e náá, bi epekwyel náá, bi di bedjekel be!» 28 Tin, be eezelee nye, be ezeke ne ne náá: «Ye é woy e di djekel mot tak, etee náá, biso e bedjekel e Moiz. 29 Bisó ne gu náá, Zeeb naalii ne Moiz. Ye kabe nyey o, bis àagu nye, àabaagu pe pe kyee nye nadus e!» 30 Mot edhim natsikaa o, zokabaake ne noo náá: «Beeka, sa me di djoka ye é yenek: Bi àabaagu pe kyee nye nadus e, dhi biyo é bee náá, nye é tsik me. Ye é me di bee enyoepe'aak. 31 Bela náá, mena ne guka náá, Zeeb àagwak bot e mesyem. Nye dyeebagwak e bot e di duwal nye ne esa ekwosak e le o. 32 Kana bos nalookusel, mena dinaa àapaagwak sok náá, dhiiti mot epetsik mis me mot nabyel ne ebe é edhim o. (aion g165) 33 Mot'ak epedi é àadus pe daa Zeeb o, pe nye aanakwaasa etep e mebwala me nye di esa'aak.» 34 eFalizye ezeke ne mot yenok náá: «Kana dwoo mebyel mo, keyaka ne dwoo pan mos'ak, wo e "top" to mesyem. Da mbi mot dáa woy e zelyo bis e?» Bhis nye nake deenek e, wo gwaa be zeso nye to ndjaa mendjaala me eYuda. 35 Daa Yezu nagwak náá, eFalizye naaso mot yenok to ndjaa mendjaala me eYuda e, nye é boo zeboma ne ne. Nye eezedji nye náá: «Wo ne edum koŋ ne Seerjele Mon Mot e?» 36 Tin, mot yenok eeezeboza ne Yezu náá: «Leea me, Gheŋ, ye é eze, étep me needum koŋ ne ne.» 37 Yezu eeezeboza ne ne náá, «Wo epebee nye, etee náá, nyey e di sok bhwoob'o, nye é di lii ne no nenak'aak.» 38 Tin, mot yenok eeezeboza náá: «Gheŋ, me eedum koŋ ne no!» Bhii tak, nye eezekwyit meboŋ si sok bhwoob e Yezu, étep eduwal nye. 39 Yezu eeezebil ekpa náá: «Me

nazyé ko bos'ak e, etee náá, bot neezepeéaa. Etee náá, mis me bot e edhim neebengel. Etee náá, bot e nadi nyaa sok o, neebela edhim.» 40 Bedhiiti eFalizye nadi e bhaaz'e o, naagwak dáa nye nalii deenek e. Wo gwaa be zedji nye náá: «Bot e edhim tak e dso ne biso e?» 41 Yezu eeezeboza ne noo náá: «Bi epedi é bot e edhim o, pe bi àapasa mesyem. Daa bi di ke náá: «Bis epebee» e, étep tak e bi di to ndje sos dáa bot e mesyem.»

10 Yezu ezeke náá: «Me lee bin e etep e tseetse náá: Mot e di àani to beebe ebhata pe eniel o, nye tsel peeb tselak e dhiiti di o, yenok mot e mot djii. Nye é mot ebhooba. 2 Deenek, mot di ni pe ebe e beebe ebhata o, nyey e di mbaalel ebhata. 3 É di'enek, mot di baal beebe ebhata e waadi nye ebe e beebe. Tin, ebhata e waagwak gwoode, bhii tak nye ka djoo be, ngoongot ne min moo. Bhii tak nye é wyisal be pe kel. 4 Bhis nye aazewyisal boo djas pe kel e, nye kake é pe sok. Ebhata é du nye pe bhis, etee náá, be ne gu gwoode. 5 Tin, ebhata tok ne ghwyil edu ndjoŋ mot. Deenek, ye be náá, be àagu mot tak o, be waakaab nye, tó etsetape, etee náá, be àagu gwoode.» 6 E sok Yezu zele e be kana e, bot e nadi gwak nye o, nabee àanyo emet esuk e kana tak. 7 Yezu eebaazeke náá: «Me lee bin e etep e tseetse náá: Ye é mam e di ebe e eniel beebe ebhata. 8 Bot djas nazyé esok ne nam o, nabee bot e djii, bot e ezem. Deenek, ebhata nabee àagwak be. 9 Ye é mam e di ebe e ndjaa. Mot aadhaa pe daa lam etep nye neeni o, nye waabela tsik. Nye é ne ghwyil eni ne ewyis dáa nye kwyel e. Nye waabela edee e dek. 10 Etee náá, mot djii zye é étep eze djii, ne zegó, ne saab. Mam nazyé etee náá, bot neebela tsik, be neebela esa djas di egoka ne noo étep be needi to mbee tsik e. 11 «Ye é mam e di mbee mbaalel ebhata. Mbee mbaalel ka nyel'e gha ko esu e ebhata be. 12 Mot noŋaa e mesa me ebaal e ebhata, étep nye neetuudaa ne epata o. Ye tok nyey di mbaalel ebhata. Etee náá, ebhata tok ye. Nye bee ben é zye o, nye é ne ghwyil edhuugal esaa e ebhata da nye kpaa ne ekaab. É di'enek, ben e waaghaaga esaa ebhata binok e nyel, noo be, de be ne etwak e be. 13 Beeka, ye see deenek e, etee náá, mot tak sa mesa e, etep nye neetuudaa. Nye àabem ba ne tep ebhata. 14 «Ye é mam e di mbee mbaalel ebhata. Etee náá, me ne gu ebhata bam; ebhata bam pe ne

gu e me. 15 Tyee wat ne dāa Saag'am di gu me e; mam pe ne gu Saag'am. Deenek e me di gwyena tsik'am kō esu e ebhata bam. 16 Me e ne bedhiiti ebhata di nāá, be dinaa ààpaani tō beeba e. Ye goka é nāá, me ke enōo be, etep edjeed e be. Be é waagwak gwoodam. Bhii tak be waazyē bōo be emet zeseega ne bōo be sō bōo, si meko me mbaalel ngot. 17 «Saag'am dyeebakwyel me e etee nāá, me waagel nyel'am, bhii tak da me e baabulal ye. 18 Mot tok ne ghwyil enōo tsik'am. Ye é mam me emet e di gwyena ye ne ekwosak e lyem'am. Me e ne ghwyil edje ye. Me e ne ghwyil e ebaanōo. Ye é ne egherj e saag'am e me nasa deenek.» 19 Mekpa menek naabaazewa mebeke elyelepe pak eYuda. 20 Kyee wat eYuda nāá: «Mot tak e ne elyeeb tō le! Nyē é mot mēlyet! Étep ye bi di gwak etep be?» 21 Yak kyee nāá: «Mot di ne elyeeb tō le o, tok ne ghwyil elii dāa nye di lii'aak. Elyeeb e ne ghwyil etsik mot edhim nye nyaa sok e?» 22 Ye nabeē, e mbu kwol, pe Yeluzalem be nadi ebōl ebyonj e be nadi taala dwoō Ndjaa-ebuwa nadiiaa e. 23 Yezu nadi duula si bhaaz me kok Ndjaa-ebuwa nagetaa din e «bhaaz e Salomōj» e. 24 Tin, wō gwaa eYuda zeseega e ngwoobe, be é boozedji nye nāá: «Wō kwyl e nāá, bis di ebhwood kekum yaa ewala? Nēghu wō e Mesia o, lēea bis enyōepe, etep bis neegwak.» 25 Yezu ezeebōoza ne nōo nāá: «Me nabeē, me ezelee bin, bi ààkwyl edum e kōj ne nam. Sonok esa e mebwala me me di sa ne din e Saag'am e ye epetanāl me. 26 Tin, bi di ààdum kōj ne nam e etee nāá, bi tok tō esaa e ebhata bam. 27 Esaa e ebhta bam ne gwak gwoodam; me ne gu be. Etep tak e be di du me. 28 Me epedje be tsik na kōm-kōm, be aanākwaadiib dhiiti dwoō. Mot tok ne ghwyil dek me ba. (aiōn g165, aiōnios g166) 29 Sa Saag'am nadje me e, eedhaa esonok djas. Etep tak e di nāá, dhiiti mot tok ne ghwyil edek sa tak tō mbō Saag'am. 30 Mam ne Saag'am, bis e mot ngot.» 31 Tin, wō gwaa eYuda baazetek mekok étep be neegō nye ne ye. 32 É di'enek, Yezu ezeke ne nōo nāá: «Me eedyeebazelyaal bin embē mesa me Saag'am. Tō mesa menek djas, kō esu e yaa mesa me me sa etep me goka ne egōaa ne mekok?» 33 Tin, eYuda ezeebōoza ne ne nāá: «Bis ààsaj egō e wō ne mekok etep mbēē mesa. Bis aasaj ego e wō etee nāá, wō epebyasal Zeeb! Dhi wōy di mot, wō kwyl elyaal bot e nāá, wō e Zeeb!» 34 É di'enek, Yezu é boozebōoza ne nōo nāá: «Tō etsi bin, ekwyla ke e nāá: “Me ke e nāá, bi e

bezeeb.” 35 Mena ne guka nāá, mena tokeka ne ghwyil edis sa zeekwyalaa e. Deenek, Zeeb djōo bot e di gwak mekpa me ne bot e di myaal ye o, “bezeeb”. 36 Ye kabe mam o, Saag'am naazetō me, bhii tak Nyē eezelwom me kō bōs. Etep ye bi di ke nāá, me eeleē Zeeb, etee nāá, me eeleē nāá: “Me e Mōn Zeeb” e? 37 Ye be nāá, mesa me me di sa e, tok mesa me Saag'am o. Ye é deenek e bi aadi ààdum kōj ne nam. 38 Ye kozobe nāá, bi ààdum kōj ne nam o. Dumka kōj dum ne endem e mebwala me me di sa e. Étep bi neegu gua wat nāá: Saag'am e tō lam; deenek mam e tō le.» 39 Tin, be nabaadie, é saa dāa be met nye. Nyē naadus be e membo. 40 Bhii tak Yezu eebaazetō pe yii kyiid dii Yulden, e di Zarj Nduuel-bot nadi é duu bot Zeeb sok o. Nyē eekedi ba melu penek. 41 Tin, wō gwaa medhuu me bot zokazyē pe nye nadi é. Bot e tak ezeke ne ne nāá: «Zarj nabeē àasa dhiiti ndem mebwala me wat. Beeka nāá, etep djas nye di lee dum ne mot tak e djas e tseetse.» 42 É di'enek, bot ebuepe naazedum kōj ne Yezu.

11 Dhiiti mot ngot din e le nabeē Lazaad, zokazebe. Nyē nadidi e kō ghaada di djōoaa Bhetani e, del e Maali be ne mōn nyēeg Maat. 2 Maali e moma naso elas menanas kō meko e Gherj Yezu o, da bhii tak nye é zesujal ne bhoos o. Ye é dhem, Lazaad e nadi be. 3 Boa binok bebá e, zokazelwom mot, nye lee ne Yezu nāá: «Gherj, sōo wō di kwyl o epebe.» 4 Dāa Yezu nagwak bhaadal tak e, nye é booke nāá: «Lazaad epebe. Ebé e tak tok etep nye neegwyē. Deenek e, etee nāá, dék e Zeeb neenyen emis me bot. Deenek e etee nāá, Mōn Zeeb neebaabela dék é mis me bot, dum ne tep tak.» 5 Bela tin nāá, Yezu naadyeebakwyel Maali, ne Maat zenōo dhemōo Lazaad. 6 Ghuna dāa nye nagwak bhaadal nāá Lazaad epebé e, nye naabaadjaasi melu membá bhii tak kō del e nye nadi é, nyey ààtō. 7 Bhii tak nye ezeke ne bedjekel be nāá: «Djhooka sikeka pe kyee dik Yude.» 8 Tin, bedjekel ezeke ne ne nāá: «Labhi, be aalōo ne sarj egō e wō ne mekok penek koko-e-koko. Mos wō baakwyel e, etō penek e?» 9 É di'enek, Yezu ezeebōoza ne nōo nāá: «Mwos wat e mewala kam ne ebá. Mot e ke tō gwyē mwos o, nye aanākwaabema ebek. Etee nāá, nye epebee gwyē enyōepe. 10 Tin, mot e kceepum o, nye waabema ebek. Etee nāá, nye tok ne sa aasa nāá, nye bee ze enyōepe.» 11 Bhii Yezu nake deenek e, nye é boo baakel nāá: «Mōo

so yena Lazaad eedhaa gó. Me epetó, kedjem nye.» 12 Bedjekel eezebóza náá: «Gheŋ, ye be náá, nye eedja gó o, nye waatsak.» 13 Yezu nadi lii deenek e, étep esyee e Lazaad. Bedjekel be nagu e náá, nye nadi lii e, dum ne tete go. 14 Tin, Yezu é boozelee be mepyeme àasyeeba náá: «Lazaad eegwye. 15 Me epemyaala etee náá, me bee àadi penek. Ye waasa náá, bi dum koŋ ne nam. Tin, djhokaka pe kyee nye di e.» 16 Tin, Toma nagetaa din e «Ewas» o, eezeke ne bak bedhiiti bedjekel náá: «Djhootóka, ye be esyee o, be gó menabelka djas.» 17 Dáa Yezu nakum e, Nye eegwak náá, Lazaad moo ne ediyoo mos e melu mená. 18 Tinaak, neŋ pak del Bhetani ne Yeluzalem nabee tyee ekilometele elél. 19 É di'enek, bete ne eYuda nabee, be eezye pe daa Maali ne Maat étep ezedje be ghwyil ko esyee e dhemo. 20 Dáa Maat nagwak náá, Yezu eetuuula e, wo gwaa nye zetó, keboma ne ne. Tin, Maali eezelik ye ndiidil pe ndjaa. 21 Maat eezeke ne Yezu náá: «Gheŋ, wo epedi wak o, pe dhem'am àapagwye. 22 Deenek, me ne gu náá, ddo ne nenak, esonok djas waawaab ne Zeeb e, nye waadje wo.» 23 Tin, Yezu zebóza náá: «Dhemo e waagom to esyee.» 24 Maat eezebóza náá: «Me ne gu náá, nye waagom to esyee e dwoo mesik, esok bot djas aazegom to esyee e.» 25 Yezu zokabaazebóza náá: «Ye é mam e di egomel e bot e nagwye o. Mam e di tsik. Mot e dum koŋ ne nam o, nye waabela tsik, ye nákozodi náá, nye naazegwye. 26 Tin, mot di ne tsik, e dum koŋ ne nam o, nye aanákwaagwye. Wo eemyaal e?» (aiŋ g165) 27 Maat eezemyaal náá: «Iyoo Gheŋ. Me ne gu náá, wo e Mesia, Mon Zeeb. Wo e di mot Zeeb nakek náá, nye epezye ko bos o.» 28 Bhis mekpa menek, Maat eezesik pe ndjaa kedjóo mon nyeeŋ Maali. Tin, nye eezenyenŋal nye to elo náá: «Lyoel eetuuula, nye ke e náá, wo keboma ne ne.» 29 Dáa Maali nagwak deenek e, nye eezewyel «ngbat», noo nyel, to pe pak Yezu nadi é. 30 Ghuna Yezu nabee, nye dinaa àakotuula-tuula ko del e tak. Nye nabee nye dinaa e di be ne Maat naboma o. 31 EYuda naazemo ne Maali to ndjaa étep edje nye ghwyil ko esyee. Dáa be nabee nye nawyel deenek «ngbat», wysis pe kel e, be eezedu nye. Etee náá, be nagek e náá, nye nató e pe evit kedje. 32 Bhii tak, Maali zekum pe Yezu nadi é. Dáa nye nabee nye é, nye eezeghaaga si meko me. Nyey ne Yezu náá: «Gheŋ, wo epedi wak o, pe dhemam àapagwye.» 33 Yezu nabee nye,

be ne bot e nadu nye edje. Tin, ye naazesaa nye ghon dhaa nyel. 34 É di'enek, nye eezedji be náá: «Bi keneeg muu e paa?» Be eezebóza ne ne náá: «Gheŋ, dha, wo neezebee.» 35 Tin, Yezu eezedje. 36 Deenek, eYuda eezeke náá: «Beeka dáa nye nadi kwyel nye e!» 37 Tin, bedhiiti bot pak eYuda binok moo tin é ke náá: «Nyey mot di ebee bot e edhim mis o, nye be é àakwak elu náá, Lazaad nágwye?» 38 Ye eezebaasa Yezu boo ghon to lyem, bhii tak nye eezetó pe evit. Ye nabee to gho ekok kpaka. Evit e tak nadidi aalaa e ne boo ekok na bok-bok. 39 Tin, Yezu eezeke ne noo náá: «Diska ekok!» Wo gwaa Maat, kel mot nagwye o, zepesal náá: «Gheŋ, nye moo mos e ne melu mená bhis nye nazedelaa e. Nye é ne ghwyil eka nuub elyelepe.» 40 Yezu eezebóza ne ne náá: «Me be é àalee wo náá, wo dum koŋ ne nam o, wo waabee duma e Zeeb e?» 41 Bhii tak, be eezedis ekok nadi é ebe e evit e. É di'enek, Yezu eezeben mis pe eko, wo gwaa nye ke náá: «Saag'am, ghaapee etee náá, wo eegwak me. 42 Me ne gu náá, wo eeloozye ne egwak e me, Tinaak, me lii deenek e, etee náá, medhuu me bot e di wak'ak neemyaal náá, woŋ e nadhis me.» 43 Dáa nye nazeke deenek e, wo gwaa Yezu zebam elyelepe náá: «Lazaad, wysal!» 44 Tin, mot nagwye o eezewyis to evit. Nye eezewyis ne membo ne meko ewola ne epes ekaad nye napilaa to tak e. Doo ne bhoob dipela ne epes ekaad e tak. Bhii tak, Yezu eezeke ne noo náá: «Tiika nye epes ekaad binek e nyel nye neeke enyoŋe. Da bi e bet nye, nye tó.» 45 EYuda ebuepe to sama bot e nazye, zemo ne Maali to esyee o nabee edjema mebwala me Yezu nasa e. Wo gwaa be zokazedum koŋ ne ne. 46 Tinaak, bedhiiti bot to sama eYuda tak eezetó, pe daa eFalizye. Be eekelée be etep djas ee nasael e. 47 Tin, wo gwaa eboo beghaa-Zeeb ne eFalizye zokazesega to boo kwan eYuda. Boo náá: «Mena saka dáa? Mot tak dinaa, esa bete ne eboo endem e mebwala yenek! 48 Mena betka nye, nye gheesa endem e mebwala menek o, bot djas e waadum koŋ ne ne. Tin, ekukuma elom waazewaaz Ndjaa-ebuwa lena ne dhaad mbyak yena.» 49 Mot ngot pak'oo, din e le nabee Kayif. Nye nabee boo ghaa-Zeeb e mbu tak. Nye eezeke ne noo náá: «Bi àatiibal enyoŋe! 50 Bi àagu sa di nyo ne nena e? Ye goka é mot ngot gwye étep bot e mbyak yena. Deenek e di náá, bot e mbyak yena djas aanákwaawyeza.» 51 Ghuna nye nabee àadi é ke deenek ne etselal e le emet.

Ye nabela e náá, nyey e nadi boo ghaa-Zeeb e mbu tak. Nye nadi lee etep binek ne ghwyil e Zeeb náá, Yezu e waagwye ko esu e bot e mbyak eYuda. **52** Tin suk esyee e Yezu tak nabee ààbe etep eYuda boo be met. Ye nabee dōo ne etep esee e nyel wat boo Zeeb djas zewyeeza «lapa-lapa» ko bōs o. **53** Kana dwoo tak, ekukuma eYuda naamyam egō e Yezu. **54** Etep tak e Yezu nakat eduula emis eYuda. Tin, nye eezetō pe dhiiti del e ngwoob bal. Din e del e tak nabee Efalayim. Penek e nye nakeweez ba melu be ne bedjekel be. **55** Ye nabee, ebyonj e eYuda di djōoaa «Pak» eezekunaa. Bot ebuepe nadi dus pe mel mōo, to pe ghaada Yeluzalem. Be natō e etep be neekedis edhuud esok ne dwoo ebyonj kum. Be neezesa edjema etsi nadi lee etep mot needi dee e. **56** E di'enek, be moo tin e saa Yezu, ààbee nye. Be moo tin to kok Ndjaa-ebuwa e djinelak pak'ōo náá: «Bi ke e náá, nye e ne ghwyil ezye e ebyonj elak mos e?» **57** Ka bela náá, eboo beghaa-Zeeb ne eFalizye naazedje elee náá, mot e bee Yezu o, da nye e zlee be. Etee náá, be nadi sarj emet e nye.

12 Melu meten ne wat esok ne dwoo ebyonj e Pak kum, Yezu eezetō pe Bhetani, del e Lazaad mot nagwye da nye e gomal nye o. **2** Tin, be eezedjaab edee etee Yezu. Maat e nadi sa mesa me ekeka edee. To bot e nadi ko mesa ne Yezu o, ye nabee ne Lazaad. **3** Wō gwaa Maali zokanōo pes litele menanas na boo metarj nadi djōoaa naad e. Nye eezeko elas e tak, so ko meko e Yezu. Bhii tak nye moo sunjal ye ne bhoo lo'e. Tin, menuub me menanas menek zokadjala ndjaa djas. **4** Mot ngot to bedjekel e Yezu, Yudas Iskaliot, mot aakeka Yezu o, eezeko náá: **5** «Etep ye mena di ààbomsa menanas me tak e ne boo metarj? Da nōo epata mekam-meten ne wat tak, dje ne bedjel e bot.» **6** Nye nabee ààke deenek, etee náá, nye nadi gek bedjel e bot ghorj. Nye nadi eke deenek e, etee náá, nye nadi e mot djii. Nyey e nadi met kola epata. Nye nadi djii epata ee bot nadi wa to tak e. **7** Tin, Yezu e boobōza ne nōo náá: «Betka moma yak gwyem, etee náá, nye nakwom menanas menek e etep dwoo medela mam. **8** Etee náá, bi ne bedjel e bot e waadi e di wat melu djas. Ye kabe mam o, bi aanàkwaabaadi ne nam melu djas.» **9** Betee ne medhuu me eYuda zokazegwak náá, Yezu nadi e pe Bhetani. Be naazetō, be nabee ààtō etep ekeboma ne Yezu nyey nye emet. Be nabaatō e,

etep ekebee Lazaad, mot Yezu nagomal o. **10** Tin, eboo beghaa-Zeeb zokabaagwakel náá, ye goka e be gō dōo ne Lazaad. **11** Etee náá, ye e ko esu e le e eYuda ebuepe nadi dus to edhuu e lōo etep edum e korj ne Yezu. **12** To yii melem, zukamwaa ne mot nazye etep ebyonj e Pak o zokagwak náá, Yezu nadi zye pe Yeluzalem. **13** Wō gwaa boo djas zokawwis ne membō me mebhi e membō. Be eezedus ko ghaada, etep ekeboma ne Yezu. Be nadi tsim náá: «Duu ne Zeeb! Zeeb goka e ne esee mot di zye ne din e Ghej o metel. Zeeb see mbee metel pe ko Mekoozi me Yisalael!» **14** Tin, Yezu eezebela mōo swooz an. Nye eezedisi ko le dāa ekwyala e mekana me Zeeb di elee e: **15** «Nàbem ba, wōy, esyees e ghaada Siōj! Beea, mekoozi mō epezye, ndiindil ko mōo swooz an.» **16** E di'enek, bedjekel be nabe e àànyō etiibal etep binek. E sok Zeeb aaniigal Yezu to dék e, tin be waazetaala náá, ekwyala naazelee etep binek ko esu e le. Tin, be naasa esa ee nagoka ne esael dum ne ne e. **17** Bot e nadi lōog wat be ne Yezu esok nye nadjōo Lazaad wyis to evit, da nye e gomal nye o. Bot e tak moo tin e lee bot esee djas nadharj e. **18** Etep tak e medhuu me bot nazye, zeboma ne ne. Bot naagwak náá, nye naasa ndem e mebwala menek. **19** Tin, eFalizye moo sōs pak'ōo náá: «Bot eebee náá, bot tokape ne ghwyil ebaasa dhiiti sonok e. Etee náá, bot djas moo e bhis korje!» **20** Bedhiiti bot e mbyak eGhelek, nadi e to sama bot e nazye pe Yeluzalem zeduwal Zeeb to ebyonj o. **21** Tin, be eezetiila pe dāa Filip mot del Bhetsaida pe kyee dik Ghalile. Bōo ne ne náá: «Ghej, bis epekwyel ebee Yezu.» **22** Tin, Filip eekelē Andele, bhii tak boo djas bebā eezetō, kelee Yezu. **23** E di'enek, Yezu zebōza ne nōo náá: «Ewala e Zeeb aadje Seengele Mōn Mot duu e, eezedjala. **24** Me lee bin e etep e tseetse, ndu bhisa dyeebadi wat e, ye dinaa ààbeaa. Ye be náá ye eewaaa to bōs tyee mot di delaa e, ye waawwis, da dje bhum ebuepe. **25** Mot di kwyl tsik'e o, nye waasu ye. Tin, mot e kwyl Zeeb dhaa dāa nye di kwyl tsik'e ko bōs'ak o, mot yenok e waabaal tsik'e. Nye waadi e di wat be ne Zeeb kōm-kōm. (aiōnios g166) **26** Mot e di kwyl esa mesa mam o, ye goka e náá, mot tak du me. Deenek e di náá, mot-mesa mam aadi e, e di me di o. Deenek e Saag'am aadje duu ne mot di sa mesa mam o.» **27** «E di mena kadi wak nenak'aak, lo'am moo e zem-zem ne bete ne esiiza ebuepe. Ye goka e me ke dāa? Me ke náá: «Saag'am, peka

me e sa di kwyel ezye me e nyel e ewala elak nenak"? Tin, ye é, étep sa di kwyel e sael me e nyel e ewala e elak e me nazyé. **28** Saag'am, djea din e lo duu!» É di'enek, wò gwaa gwood wat zebam to gwoo náá: «Me naaloozedje ye duu. Me epebaadjé ye duu djea sis.» **29** Edhuu e bot e nadi tin, nakwak gwood tak o, moo tin é ke náá: «Ye é ndum bhi!» Bak bot náá: «Ye é dhiiti fofop ngot elii ne Yezu!» **30** É di'enek, Yezu eezéke ne nò náá: «Gwood yenek àapagék étep'am. Gwood tak gék e étep'en. **31** Mena mooka é é ewala bot e bos'ak aapééaa é. Deenek, mekoozi me bot e bos'ak moo zesdaa. **32** Tin, esok mam aadus kò bos, benaa é, me waadul bot e bos djas pe daa lam.» **33** To mekpa menek, Yezu nadi lee é kòkò esyee nabe náá, nye waagwyé é. **34** Tin, medhuu me bot binok eezéke ne ne náá: «Bis djek to mekana me etsi bis e náá, Mesia aadi é ne tsik na kòm-kòm. Ha étep ye wò ke náá, "Seɛɛɛle Mòn Mot aadus kò bos, da nye é benaa pe eko"? Yenok "Seɛɛɛle Mòn Mot" é ze?» (aiōn g165) **35** Yezu eezébóza ne nò náá: «Gwyé ngel dinaa pak'en, étep ba mō ewala batsa. Keka e di bi dinaa to gwyé ngel yenek, e kaab náá, egwyitok ezekebela bin zaka. Etee náá, mot di ke to egwyitok o, ààgu ze nye di tó é. **36** Dumka korj ne gwyé ngel esok bi dinaa bi ne be nò e di wat yenek. Etee náá, bi needi bō gwyé ngel.» Bhis nye nalii ne nò deenek é, Yezu eezenō nyel, tó, kesōwa etsetape ne nò. **37** Bela náá, ye é tséetse náá, nye naasa bete ne endem e mebwala emis mō, be nabeé ààdum korj ne ne. **38** Deenek é, etep e ngoolel-mekpa e Zeeb Ezayi nalé é, neebela esuk. Nye nake é náá: «Gheɛ, eze myaal bhaadal yena? Gheɛ lyaal ze ghwyile?» **39** Ngoolel-mekpa e Zeeb Ezayi naalé é etep ee bot bak aadi ààdum korj ne Zeeb é: **40** «Zeeb naadje be mis me edhim. Nye naadiyal etsonj bō, etee náá, mis mō needi àànyaa sok. Náá, etsonj bō aanàkwaadjé ghwyil emet etep djas me nasa ne nò é. Be é ne ghwyil eliig mis gwyák Zeeb bula pe daa lam étep me neetsik be.» **41** Ngoolel-mekpa e Zeeb Ezayi nake deenek é, etee náá, nye nabeé, nye eebée dék é Yezu. Étep tak é nye nadi é lii kò esu e Mesia. **42** Ghuna to sama ekukuma eYuda, bete ne bedhiiti nadi edum korj ne Yezu. Tin, dáa be nadi é kaab náá, eFalizye é zekeso be to mendjaa me mendjaala me eYuda é. Be nabeé ààdi lyaal emyaal é loo popoopwon. **43** Deenek etee náá, be naadyeebadje náá, bot duwal be

ébuépe, dhaa dhaɛ duu Zeeb di dje bot é. **44** Yezu eezeben gwood, é ke náá: «Mot é dum korj ne nam o, nye ààpadum korj ne nam, mam me emet. Nye baadum korj é ne mot lwom me o. **45** Mot é bee me o, nye eebée mot lwom me o. **46** Mam zye kò bos é dáa gwyé ngel. Deenek etee náá, mot aadum korj ne nam o needi ààdi to ghooohom. **47** «Mot di gwak melyo mam. Da nye é di, ààke dáa mekpa me tak di kwos é, ye tok mam di kwyesal nye ndje sōs. Etee náá, me nazyé, zetsik bot é bos. Me nabeé ààzye, zepée bot é bos'ak. **48** Mot é byen emyaal é me o, nye é pee emyaal mekpa mam o, nye eebela lo meso me nye aapééaa dum ne tak é. Ye é melyo me me di lyo é, paakwyesal nye ndje sōs e dwo Zeeb aapée bot é bos é. **49** É di'enek, me aanàkwaalii kò ekwosak é lam. Etee náá, Saag'am mot nadhis me o, nabeé, nye eedje me elee dum ne mekpa me me di egoka ne lee é, ne etep me goka ne elyo é. **50** Deenek é me di ne gu náá, metij me nye di dje bot é, dje é tsik na kòm-kòm. Etep tak é di náá, etep ee me di lee bin é, me dyeebalee dáa Saag'am nalwom me lee é.» (aiōnios g166)

13 Ye nabeé e ges ébyonj é Pak. Yezu nadi gu náá, ewala é le nabeé, eezekum. Ewala nye aadus kò bos, tó pe daa Seeg to gwoo é. Nye naadyeebakwyel bō besō be di kò bos é. Nye naakwyel be kekum mesik. **2** Yezu be ne bedjekel be nadi de edee bikoko. Ye nabeé, Dim mot mekorj eezewa to lyem é Yudas Iskaliot, mō Simonj, gwyes eke seeb é Yezu. **3** Tin, Yezu nadi gu náá, Zeeb é nadhis nye. Nye nawaabaazosik é pe daa le. Yezu ne gu deenek enyōepe. Nye ne baagu náá, Seeg naadje nye eghenj kò esa e bos djas. **4** Bō é de kò mesa, wò gwaa Yezu zewyél «ngbat». Nye eezedis kuwa é nyel. Bhii tak nye eezenō pes kaad pil e kuu dáa dhut. **5** Bhii tak nye eezeso medii to kongo (silba). Tin, nye eezeni, e egwyii é bedjekel be meko. Nye eezenō pes kaad nye napil e kuu dáa dhut é, nye moo tin é suɲal be meko ne ye. **6** Dáa nye nakum pe dáa Simonj di baadijooa Pyeed é, wò gwaa nye zeke ne ne náá: «Gheɛ, wò kwyel é, wò neegwyii me meko?» **7** Yezu eezébóza ne ne náá: «Sa me di sa nenak'aak, wò aanàkwaalee nyo emet esuk é tak. Wò aaboomet esuk é tak é ebhis.» **8** Tin, Pyeed eezébóza náá: «Aàbe, woy tok ne ghwyil egwyii me meko!» É di'enek, Yezu eezébóza ne ne náá: «Me di ààgwyii wò meko o, wò tok mot'am.» (aiōn g165) **9** Tin, Simonj

Pyeed eezake ne ne náá: «Ye be deenek o, Ghej, nàgwyii me meko ne meko. Zo ka gwyii me ddo ne membo ne lo!» 10 Yezu eebaazeboza náá: «Mot di náá, nye eezegwyia o, nye tokape ne gwyes egwyia, bhis nye gwyiiaa meko e. Biyo, menyel min djas moo é dde. Tin, ye é ne mot ngot to len di ààbe dde.» 11 Yezu nadi gu, mot waakeka nye o. Étep tak e nye nake náá: «Etok biyo djas di dde.» 12 Bhis nye nazesilal e gwyii e be meko e, Yezu eezenoo kuwa ye som e nyel. Nye eebula zedisi e ngwoob mesa. Tin, nye eezebaake ne noo náá: «Bi eemet esuk e sa me sa bin e? 13 Bi dyeebadjoo me “Lyoel” ne “Ghej”. Bi e ne gham etee náá, me e ye. 14 Ye be náá, mam Ghej, Lyoel'en, me eegwyii bin meko o, ye goka é náá, bi gwyii meko me beso bin pak'en. 15 Me lyaal bin tin e, daa bi di egoka ne ebe bon nyee bin pak'en e. 16 Me eele bin étep e tseetse náá, etok ne mot-mesa ngot di dhaa kukuma ye. Zebaano náá, etok ne ngoola-ngoola di dhaa mot nalwom nye o. 17 Tin nenak yak, bi eezegu deenek, bi aadi to memyaala e bi e di sa daa me lyaal bin e. 18 «Me àalii deenek ne biyo djas. Me lii e ne bot e me zese o. Tin, ye goka é náá, mekpa me Zeeb di lee náá: “Mot bis ne ne nadi pyaala epes e tsim o, nye eeliig me ekoj e wak” neebela esuk. 19 Esok ne etep bak ne sael, me eezepoonyel elee bin. Etee náá, esok esese tak aazesael e, bi neemyaal náá: “Me e mesia.” 20 Me lee bin étep e tseetse náá, mot aamyaal mot mam dhis o, myaal e ddo ne nam. Tin, mot aamyaal me o, myaal e mot dhis me o.» 21 Bhis Yezu nazelii deenek e, ye nabee, ghoj naazemet nye ebupe. Nye é booke náá: «Me lee bin etep e tseetse náá, mot ngot pak'en e waakeka me gha.» 22 Bedjekel moo tin «ziibilii» é gwyakel pak'oo, ààgu mot nye nadi eke deenek ko esu e le o. 23 Ngot to bedjekel, mot Yezu nadi é kwyel ebupe o, nadisi e, e ngwoob e Yezu. 24 Simoj Pyeed eezetut nye dis, étep nye needji Yezu mot nye nadi é lii deenek ko esu e le o. 25 Tin, djekel yenok é zesis lo, kel ko bet e Yezu. Bhii tak nye eezedji nye náá: «Ghej, mot tak é ze?» 26 É di'enek, Yezu eezeboza ne ne náá: «Me epeduu pes mapa to saan. Mot me aadje nye pes mapa tak o, mot tak e nok.» Bhii tak Yezu eezenoo pes mapa, duu to saan, nye eezenoo ye, dje Yudas Iskaliot, moo Simoj. 27 Daa Yudas nanoo pes mapa tak, de e, e di tak wat, Satan eezeni to le. Yezu eezake ne ne náá: «Sa wo di kwyel esa e,

lela esa ye!» 28 To sama bot nadi ko mesa e, mot ngot pak'oo nabee àamet esuk e etep é nye nadi lii deenek e. 29 Daa nabela náá, Yudas e nadi é met kola epata e. Beso nagu e náá, Yezu naalwom nye, nye keebom dhiiti esa ee be nadi ne gwyes tak etep ebyoj e. Neghu be keedje dhiiti esonoj ne bedjel e bot. 30 Tin, Yudas eezenoo pes mapa yenek zewyel «ngbat», nye eezewyis to. Ye nabee egwyitok eezegwyiidela. 31 Bhis Yudas nakawyis e, Yezu eezake náá: «É di mena kadi wak nenak'aak, dék e Seenje Mòn Mot eezenyen. Tin, ddo ne dék e Zeeb eenyen to le. 32 [Ye be náá, Seenje Mòn Mot eedual Zeeb o,] ye ka lik e batsa, Zeeb nye emet e waalyaal e mis me bot duu Seenje Mòn Mot di ne ye é. 33 Boo bam, me ka lik ne nen mos e ba boo melu batsa. Bi e waasaa me. Daa me nalee ne eYuda e, ye é me baadi elee ne nen'aak. Bi tok ne ghwyil ezye pe pak me di to e. 34 «Ye é me di dje bin etij e na bes náá: Kwyelaka pak'en. Ye goka bi kwyela pak'en daa me nakwyel bin e. 35 Bi e kwyela pak'en o. Deenek e, bot aagu náá, bi e bedjekel bam.» 36 Simoj Pyeed zokazedji Yezu náá: «Ghej, wo to paa?» Yezu eezeboza ne ne náá: «Nenak yak, wo tok ne ghwyil edu me pe pak me di to e. Deenek, wo waaboodu me.» 37 Tin, Pyeed eezake ne ne náá: «Ghej, étep ye me di ààgoka ne edu e wo nenak? É di me di'ak, me eezemyam edje tsik'am é di yo!» 38 Yezu eezedji ne náá: «Wo eezemyam edje tsiko ko esu e lam e? Tin, beta me lee wo tseetse náá, esok ne bekuu ne kok, ye aaka bela, wo eezeswonal me tyee esok elee.»

14 Yezu eezake ne noo náá: «Sa mot ààbem ba. Dumka koj ne Zeeb, da bi e baadum koj ne nam. 2 Medhej ne bu to ndjaa Saag'am. Ye é pe die, ààbe tak o, pe me eele bin. Étep tak e me di to étep ekekoobal bin di ee bi aakedi e. 3 Bhis etó e lam kekoobal bin e di e, me aakazyé zesaa bin étep bi needi e ngwoobam. Bi needi e di mam aadi o. 4 Bi ne gu ze di dul bot pe pak me di e.» 5 Tin, Toma eezake ne ne náá: «Ghej, bis ààgu pe pak wo di to e. Bis aagu ze daa?» 6 Yezu eezeboza ne ne náá: «Ye é mam e di ze. Me e etseetse, ne tsik. Mot tok ne ghwyil etó pe daa Saag'am, nye di ààdhaa pe daa lam o. 7 Daa ye di náá, bi ne gu me e, bi ne baagu pe Saag'am. Deenek, di mena kadi nenak'aak, bi ne gu nye etee náá, bi eebee nye.» 8 Tin, Filip eezake ne ne náá: «Ghej! Lyaala bis Soog.

Tin, elyem ε waasila bis.» 9 É di'enek, Yezu eezebōza náá: «Mena eezebōya melu ebuepe e di wat, wō dinaa ààpaagu me, Filip? Mot zebbe me o, nye eezebbe Saag'am. Étep ye wō di baake náá: "Lyaala bis Soog"? 10 Wō ààmyaal náá, me é pe to Saag'am, dāa Saag'am baadi to lam ε? Étep ee me di eleε ne biyo djas'aak, ye àadus pe daa lam. Ye é Saag'am, mot di to lam o, di sa náá, eseseε binek djas sael. 11 Myaalka me esok me di ke náá, me é to Saag'am, Saag'am é pe to lam pe. Ye be náá, bi ààmyaal o, zomyaalka, etee náá, bi epebee endem e mebwala mam. 12 «Me lee bin ε, ye é tsetse náá, mot ε dum korje ne nam o, nye waasa endem e mebwala. Nye waasa eboo endem e mebwala etee náá, me epetó pe daa Saag'am. 13 Tin, me waasa esa ee djas bi aawaab ne din ε lam ε. Étep náá, Mōn neelyaal bot duu ε Seεg. 14 Bi ε waab sonok ne din ε lam o, me waasa sa tak.» 15 «Ye be náá, bi ne kwyel me o, keka dāa metiη mam di lyaal ε. 16 Me waawaab ne Saag'am nye dhis bin dhiiti mot étep nye neezekem bin. Etee náá, nye needi sama wat ne nen kōm-kōm. (aiōn g165) 17 Mot tak ε Sisim etsetse. Tinaak, bot ε bōs'ak aanākwaabela Sisim tak. Etee náá, be tok ne ghwyil ebee nye, be tok ne ghwyil egwyak nye. Ye kabe biyo o, bi é waagwyak nye etee náá, nye é ne nen sama. Nye é to len. 18 «Mam aanākwaalik bin biyo be emet tyee bō nyel. Me waabula pe daa len. 19 Ye ka lik ε batsa etee náá, bot ε bōs'ak needi ààbaabee me. Ye kabe biyo o, bi ε waabebee me. Etee náá, me ε ne tsik, dōo ne biyo pe, bi ε waadi ne tsik. 20 Dwoot tak bi ε waasiiza enyōpe náá, bis ne Saag'am ε mot ngot. Dāa biyo baadi mot ngot ne nam ε, mam ε mot ngot ne nen. 21 «Mot di emet metiη mam, da nye é ke dāa ekwosak ε tak di eleε ε, mot di ekwyel mam ε nok. Saag'am aakwyel nye. Mam pe, me waakwyel nye. Me waalyaal nye nyel'am.» 22 Yudas, àakabe Yudas Iskaliot, zokazeke ne ne náá: «Gheη, étep ye wō aalyaal biso nyel'o, da wō ε kaadi, àalyaal bot ε bōs di ààmyaal wō ε?» 23 Tin, Yezu eezebōza ne ne náá: «Mot di kwyel me o, nye waake dāa me di lee ε. Tin, Saag'am ε waakwyel nye. Bis ne Saag'am ε waazyε pe daa le, bis aadi ne ne ε sama. 24 Mot di ààkwyel me o, nye ààke dāa mekpa mam di lee ε. Bela náá, etep ee me di lii ne nen ε àadus pe daa lam. Ye dus ε pe dāa Saag'am, mot nadhis me o. 25 Me be é, me eelee bin etep binek, esok mena dika e di wat ε. 26 Mot-Meghem aazyε.

Ye é nye é di Sisim na Dee ee Saag'am aadhis ne din ε lam ε, étep nye neelyaal bin esonok djas. Nye waasa náá, bi siiza etep djas me nadi lelee bin ε. 27 «Me lik bin ε, egwyem. Ye é egwyem bam ε me di edje bin. Mam ààpadje bin ye dāa bot ε bōs'ak di dje ε. Sa mot ààbem ba. Sa mot àadi ne bwoo. 28 Bi eegwak dāa me ke náá: "Me epetó, me waabula pak'en". Bi ε kwyel me o, bi ε waadi to memyaala étep me ke náá, me epetó pe daa Saag'am ε. Etee náá, Saag'am eedhaa me boo dhanja. 29 Me ezelee bin ye é nenak, esok ne eseseε bak djas ne sael. E sok esonok binek djas aazyε, bi ε waadum korj ne nam. 30 Me aanākwaabaalii ebuepe ne nen etee náá, mbee mekoozi me bōs'ak moo aazyε. Nye tok ne ghwyil esa me dhiiti sonok. 31 Tin, ye goka é náá, bot ε bōs'ak gu náá, me ne kwyel Saag'am. Deenek, me sa mesa mam ε, dāa Saag'am nalwom me náá, me sa ε. Wyelka. Djhooduska wak.»

15 «Ye é mam ε di tete le vin. Saag'am ε nakuma pyeeb tak. 2 Nye waatsaal eleε djas di dus e kuuam di ààdje bhum ε. Tinaak, eleε di dje bhum ε, nye ka koobal ye é koobela, etee náá, ye needje bete ne bhum. 3 Bi moo mos ε bot ε na dee dāa le zekoobela ε dum ne melyo me me dje bin ε. 4 Dika mot ngot ne nam, dāa me di mot ngot bis ne Saag'am ε. Lee le tok ne ghwyil ebya bhum, ye é di àànaata e kuu le o. Tyee wat ne nen, bi tok ne ghwyil ebya bhum, bi ε di, àadi ne nam sama wat o. 5 «Ye é mam ε di le vin, biyo ε eleε. Mot ε di to lam o, mot edi ne nam sama wat o. Nye waabya bete ne bhum, etee náá, ye tok ne sa bi aasa, mam ààbe tak. 6 Mot ε di àadi to lam o, nye waamwasaa pe kel dāa esosela eleε e le. Dāa ye aade náá, be eezesōs ε, nye waatekaa da seega ne bedhiiti esosela eleε e le da be kedikaa to du. 7 Bi ε be di to lam o, da mekpa mam ε di to len o. Waabka eseseε djas bi aadi ne gwyes tak ε, deenek bi ε waabela ye. 8 Eghen bi aadje bete ne bhum ε, ye waalyaal ne bot náá, bi ε bedjekel bam. Deenek ε, bi ε waadje Saag'am boo duu. 9 Me ne kwyel bin dāa Saag'am di kwyel me ε. Dika to kwyelam. 10 Bi ε duwal metiη mam o. Bi ε waadi to kwyelam, dāa mam naduwal metiη me Saag'am ε, me é boodi to kwyel ε. 11 «Me lee bin etep binek ε, etee náá, memyaala mam needi memyaala men. Da memyaala men ε di yii tsetse ne lyem wat. 12 Beeka yam etiη e: Gheekwyi-kwyelaka pak'en.

Kwyelaka pak'en dāa mē é boozye nē ekwyel bin ε. 13 Mekwyela mē na bok-bok mot di egoka nē elyaal ε, ye é edje nyel'ε met étep besō. 14 Bi ε di sa etep ee mē di kwyel nāá bi sa ε, deenек ε bi ε waadi besō bam. 15 Tin, mē aanākwaabaadjōo bin bot ε mesa, etee nāá, mot-mesa ààgu sa kukuma ye di sa ε. Mē djōo bin ε besō bam, etee nāá, mē eezelyo bin esa ee Saag'am nalyo mē ε djas. 16 Ye tok biyo natō mē. Ye é mam ε natō bin. Mē eedje bin lwomel bi tō, bi keedje bhum. Mē keedje bhum aadi betē nē melu ε. Deenек ε Saag'am ε waadje bin esonok djas bi aawaab pe daa le nē din ε lam ε. 17 Mē dje bin metinj menek ε, etee nāá, bi gheekwyi-kwyela pak'en.» 18 «Ye be nāá, bot ε bos'ak epebhina bin dō, guka nāá, be naaloozebhinna mē esok nē biyo. 19 Bi epedi bot ε bos'ak o, pe bot ε bos'ak epekwyel bin, dāa bot bōo. Tin, ye nabee, mam eesée bin, mē eebek bin nē bot ε bos'ak. Deenек bi tokape bot ε bos'ak. Etep tak ε, bot ε bos'ak di bhina bin. 20 Gheetaalaka sa mē nalee bin ε: “Mot-mesa tok nē ghwyil edhaa kukuma ye.” Etee nāá, ye be nāá, bot naatiigal mē dō, guka nāá, be waatiigal bin pe. Ye be nāá, be naawa elyem tō melyo mam o, be waabaawa elyem tō melyo min pe. 21 Tinaak, be aasa bin etep binek djas ε étep'am, etee nāá, be aagu mot nadhis mē o. 22 Mē epedi ààzye, étep ezeli nē nōo etep bak o, pe be tok kwyē ndje sōs. Tin, dāa be di nāá, be naazegwak mē ε, e tokape nē mot aapel mesyem mōo. 23 «Mot di bhina mē o, nye eebaabhina dōo nē Saag'am. 24 Ye é pe die nāá, mē nabee àasa endem e mebwala di nāá, dhiiti mot dinaa àapaakosa sok é mis mōo ε, e di'enek, pe be tok nē mesyem. Tin, e dwoō pan mos'ak, be eeezebee endem e mebwala mē mē nasa ε, bhii tak be é kadi ebhina bis nē Saag'am. 25 Tin, etep binek sael ε etee nāá, esa ee di kwyala tō mekana mē etsi ε, neebela esuk ε tak. Ye é kwyala nāá: “Be eebhina mē, ààbe nē lo tep.” 26 «Mot-meghem ε epezye. Ye é Sisim etseetse Saag'am aadhis ε. Sisim tak aadus ε pe daa Saag'am, mē waadis bin ye é. Nye waalyaal bin etseetse dum nē mbi mot mē di ε. 27 Tin, dōo nē biyo pe, bi ε waalee bot esa ee bi di gu kō esu ε lam ε. Etee nāá, mena é boolōod nē egyee sama wat, kana meken mē mesa mam.»

16 «Mē lee bin etep bak djas ε, etee nāá, bi needi ààkat edum ε kōjen nē nam. 2 Bi ε waasōa tō mendjaa mē mendjaala mē eYuda.

Deenек, ewala waazyē. Ewala di nāá bot aadi gō bin ε, be waake nāá, ye deenек ε be di sa mesa mē Zeeb. 3 Be aasa deenек ε, etee nāá, be nabee ààgu Saag'am, ààgu dōo nē nam. 4 Tin, mē lee bin etep binek ε, etee nāá, esok ewala ε tak aakum ε, bi neegheesisiiza nāá, ye nabee mē eezeloolē bin.» «Mē nadi ààlee lee bin ye esok ε, etee nāá, mena nadika ε mena dinaa e di wat. 5 Nenak, mē moo tō pe daa mot nadhis mē o. Tin, ye tok nē mot pak'en aabaadji mē nāá: “Wō tō paa”? 6 Deenек, elyem bin eelwood nē ghonj, kō esu ε etep mē di lee bin'aak. 7 Ghuna mē lee bin ε tseetse nāá, kō esu ε len, enyo ε nāá, mē tō. Etee nāá, mē ε di ààtō o, Mot-Meghem nē di egoka nē ezye o, nye aanākwaabaazyē pe daa len. Tin, mē tō o, mē epedhis bin nwyak. 8 Tin, esok nye aazyē é, nye waalyaal bot ε di kō bos'ak o, edjak ε lōo kō esu ε mesyem mōo. Nye waalyaal bot ε di kō bos'ak o, edjak ε lōo kō esu ε epiki e Zeeb, zenōo dāa Zeeb aapēe be ε. 9 Mesyem mē bot ε bos ε nāá, bot epebyen edum kōj nē nam. 10 Ye be dum nē epiki e Zeeb o, bot ε tō edjak, etee nāá, mē epetō pe daa Saag'am. Tin, bi aanākabaabee mē. 11 Ye kabē dum nē daa Zeeb aapēe o, bot ε tō edjak, etee nāá, Zeeb eezepēe mekoozi mē bot ε bos'ak. 12 «Mē dinaa nē betē nē etep ee mē aalee bin, saabegōs é nāá, bi tok nē ghwyil etiibal ye nenak. 13 E sok Sisim etseetse aazyē é, nye waadjeed bin tō etseetse djas. Nye aanākwaalii nē nen kō esu ε le emet. Nye aalee bin ε etep ee nye nagwak ε. Nye waalee bin etep ee di zye pe sok ε. 14 Nye waaduwal mē etee nāá, nye waabala etep ee mē di nē ye é djas. Bhii tak, nye ka zye, zebanja bin ye é. 15 Etep e Saag'am djas ε etep bam. Kō esu ε tak ε, mē di ke nāá, Sisim na tseetse waanōo mekpa mam da nye é eezegoola bin ye é.» 16 «Ye ka lik ε ba ewala, bi aanābaabee mē. Tin, ba ewala batsa bhii tak, bi ε waabaabee mē.» 17 Bedhiiti bot tō sama bedjekel, be zokazedjinel pak'ōo nāá: «Nye dyeebakwyel eleē yé, esok nye di ke nāá: “Ye ka lik ε ba ewala, bi aanābaabee mē. Bhii ba ewala, bi ε waabaabee mē”. Dōo nē esok nye di ke nāá: “Mē epetō pe daa Saag'am”? 18 “Ba ewala batsa” nye di lee wak ε, ye kwyel elyaal yé? Mena ààmetka esuk ε sa nye di lee mena ε.» 19 Tinaak, Yezu eezegu nāá, be naadi kwyel edji nye bedhiiti etep. Wō gwak nye zeke nē nōo nāá: «Mē eeleē bin nāá: “Ye ka lik ε ba bim ewala, bi aanābaabee mē.” Ye é dum nē tak ε bi di djinel pak'en e? 20 Mē lee bin

ε ετεπ ε tseetse náá, bi ε waadjε megwye, bi waadi tó mezuk. É di'enek, bot ε bos'ak aadi é, tó memyaala εbuepe. Bi aadi é, tó ghorj. Tin, ghorjen ε waaliiza memyaala. **21** «Esok moma di kebya ε, nye bya tó mezuk ne mekpa. Etee náá, ewala ε mezuk me dyeebadi é, eezedjala. Tin, ye é kabe náá, mon eebyel o, nye eedjisa mezuk menek. Nye moo tó memyaala etee náá, dhiiti mot na bes eezye kó bos'ak. **22** Tyee wat ne nen, é di mena mooka nenak'aak, bi é tó ghorj ne mezuk. Tin, me waabaaboma ne nen. Tin, elyem bin aadi é, tó memyaala. É di'enek, e tokape ne mot aadis memyaala menek tó elyem bin. **23** «Esok ye aade náá, elu ε tak eekum ε, bi aanákwaabaadji mam kiya dum ne dhiiti tep. Me lee bin etep e tseetse náá: Saag'am ε waadjε bin esesee djas bi aawaab ne din ε lam ε. **24** Ke yaka ne dwoó pan mos'ak, bi dinaa àapaawaab sonok ne din ε lam. Tin, waabka, bi ε waadjεaa. Deenek memyaala min ε waadi tete memyaala ne lyem wat.» **25** «Me lee bin etep bak djas ε, tó ekana. Ewala me aadi ààka baalii ne nen tó ekana epezye. Tin e di me aazelee bin etep mepyeme dum ne Saag'am. **26** Dwoó tak, bi ε waab esonok ne Saag'am ne din ε lam. Tin, me ààpalee bin náá, me waadjaala ne Saag'am kó esu ε len. **27** Me aanàdjaala ne Saag'am étepen, etee náá, nye emet ne kwyel bin. Nye kwyel bin ε, etee náá, bi ne kwyel me. Ye é, etee náá, bi ne myaal náá, me nadus ε pe daa Zeeb. **28** Me nadus ε pe daa Saag'am, bhii tak me eezzye kó bos'ak. Nenak, me moo zedus kó bos'ak, étepen esik pe daa Saag'am.» **29** Tin, wó gwaab bedjikel be zeke ne ne náá: «Bee! Nenak wó moo lii mepyeme, ààbe tó ekana. **30** Deenek, ye di mena kadi wak nenak'aak, bis ne gu náá, wó ne gu djas. Tin, wó tok ne gwyes εbwood náá, bis dji wó dhiiti tep. Étepen tak ε bis di myaal náá, wó nadus é pe daa Zeeb.» **31** Tin, Yezu eezεboza ne nò náá: «É di'enek, bi moo myaal e? **32** Deenek, beeka ewala epezye, ewala ε tak eezzye. Ewala ε biyo djas aawyyeεa na “gwyeeη” ε, mot ne mot ε waasik pe daa le. Bi ε waalik me mam me emet ε. “Ààbe”, e tok tseetse náá, me ààlik ε mam me emet etee náá, bis ne Saag'am é aapaadi. **33** Me lee bin etep bak djas ε, étepen bi needi tó egwyem. Tin, bi ε di tó egwakel ne nam pak'en o, bi ε waazukaa ne ettiгаа kó bos'ak. Tin, saka meghaaz, etee náá, me naazekwak etep ε bos'ak djas.»

17 Bhis nye zeli deenek ε, Yezu eezεben mis pe eko, nye eezεke náá: «Saag'am, ewala ε tak eezedjala. Djea Mon'ó duu etee náá, Mon'ó needje wó duu. **2** Wóy naadjε nye egheη kó bot ε bos djas étepen nye needje bot ε wó nadjε nye o, tsik na kóm-kóm. (aiōnios g166) **3** Tsik na kóm-kóm ε náá, bot gu wó, wóy Zeeb etseetse, Zeeb ngot, dáo ne egu ε Yezu Klisto, mot wó nadhis o. (aiōnios g166) **4** Me eelyaal duma yó kó bos. Me eesa mesa me wó nalwom me náá, me zesa ε. **5** Nenak, Saag'am, dje me sok bhwoob'ó duma me nadi ne ye esok me nadi e ngwoobo ε, esok ne bos ne kusel. **6** «Me eelyaal wó ne bot ε wó nasee tó sama bot bos, da wó é dje me bak o. Be nabee bot bó, wó naadjε me bak. Tin, ye nabee bot ε tak eegwak mekpa mó. **7** Nenak be eezegu náá, esonok djas wó nadjε me ε nadus ε pe daa lo. **8** Etee náá, me eezelee mekpa me wó nadjε me ε. Tin, be naamyaal ye, be eegu náá, tseetse me nadus ε pe daa lo. Tin, be eemyaal náá, wóy ε nadhis me. **9** «Me djaala ne nò ε, kó esu ε lo. Me ààdjaala ne nò kó esu ε bot ε bos'ak. Ye é, étepen bot ε wó nadjε me ε, etee náá, be é bó. **10** Tin, bot djas me di ne nò o, be é bó. Deenek bot bó djas ε bot bam. Tin, be naadjε me duu. **11** «Me tokape kó bos. Tin, ye kabe bó o, be é kó bos. Ye be mam o, me epetó pe daa lo. Saag'am na Dee, baala be tó ghwyil din ε lo, ghwyil mebwala me wó nadjε me ε, etee náá, be needi mot ngot dáa wóy ne mam di mot ngot ε. **12** E sok bis ne be nò nadi, bis dinaa e di wat ε, me nadi baal be ne ghwyil mebwala me din ε lo. Ghwyil mebwala me wó nadjε me ε. Me nabebaal be é ne ye. Ye tok ne mot ngot diib tó lo, bhis mot nabe náá, nye waadiib, etee náá, ekwyla e mekana me Zeeb, neebela esuk ε. **13** «Deenek, nenak me moo zye pe daa lo. Me lii etep bak ε esok me di, me dinaa kó bos ε. Etee náá, bóo be emet needi ne memyaala mam, da be é di ne memyaala yii tseetse ne lyem wat. **14** Me naadjε be mekpa mó. Tin, bot ε bos epebhina be. Etee náá, bedjikel bam tok bot ε bos'ak, dáa mam di ààdi mot bos'ak ε. **15** Me ààpawaab náá, wó dis be kó bos'ak. Tin, me kwyel ε, wó baal be ne Mbee mot. **16** Be tok bot ε bos'ak, dáa mam pe di ààdi mot bos'ak ε. **17** Lyaala be etseetse, be needi bot bó ne lyem wat. Mekpa mó ε di etseetse. **18** Me eelwom be pe kó bos, dáa wóy nalwom me kó bos ε. **19** Me eedje wó tsik'am djas kó esu ε lo. Etee náá, bóo pe be needi bot bó na dee ne tseetse. **20** «Mendjaala mam tok

étep boo be emet. Me djaala e doo ne étep bot e aadi gwak melyo mo o, da be é dum kon ne nam o. **21** Mendjaala mam e náá, boo djas di mot ngot. Saag'am, be di mot ngot ne nena dáa wo di pe to lam, mam to lo e. Be di mot ngot etee náá, bot e bos neemyaal náá, ye é woy e nadhis me. **22** «Me eedje be duu wo nadje me e, etee náá, be needi mot ngot dáa mena di mot ngot e. **23** Me eebe di to loo, woy to lam. Deenek e be aakwak edi enyoepe mot ngot. Ye é deenek e, bot e bos'ak aagu náá, woy e nadhis me. Wo ne kwyel be dáa wo di kwyel me e. **24** «Saag'am, wo naadje me bak. Ekwasak e lam e náá, be di bis ne noo e di me aadi é, etep be neebie duu'am. Ye é duu wo nadje me e. Etee náá, wo nakwyl me e esok ne bos ne kusel. **25** Saag'am, wo mot epiki. Bot e bos'ak nabee àagu wo, ye é kabe mam o, mam naagu wo. Deenek, bedjikel bam bak eegu náá, ye é woy e nadhis me. **26** Me naazelyaal be din e lo. Tin, me waabaalyaal be ye, etee náá, be neekwyla pak'oo dáa wo di kwyel me e. Deenek, da mam e di to elyem boo.»

18 Bhis nye nazelii deenek e, Yezu be ne bedjikel be eezetó pe yii kyiid dii Sedelon. E di tak ye naabee ne dhiiti bok. Wo gwaa nye zeni to tak, be ne bedjikel be. **2** Tin, Yudas, mot naka nye o, nadi egu di tak etee náá, Yezu be ne bedjikel be nadi ezezye sok zeseega é di tak. **3** Deenek, Yudas zokazetó pe bok tak, be ne edhuu e esodja. To sama esodja tak, ye nabe é ne bebaalel e kok Ndjaa-ebuwa, ee eboo beghaa-Zeeb nalwom o, zenoo bot edhuu e eFalizye. Bot binok djas nadi é ne mekoo, ne etwol ne elambi e membo. **4** Tin, dáa Yezu nadi gu sa nadi kwyel esee dum ne ne e, wo gwaa nye zetiila pe kyee be nadi é. Tin, nye eezedji be náá: «Bi saa ze?» **5** É di'enek, wo gwaa be zebooza ne ne náá: «Yezu mot Nazalet.» Tin, Yezu eezeke ne noo náá: «Ye é mam.» Yudas mot naka be nwyak o nadi é tin, be ne be noo. **6** Dáa Yezu nake ne noo náá: «Ye é mam» e, wo gwaa be bula pe bhis, zeghaaga si. **7** Wo gwaa Yezu baadji be yak sok náá: «Bi saa ze e?» Be eebaazebooza náá: «Yezu mot Nazalet.» **8** Tin, Yezu eezeke ne noo náá: «Ye be é me eezelce bin náá, ye é mam. Ye be náá, bi sarj e mam o, betka bot esis be to yobo.» **9** Nye nake deenek e, etee náá, etep ee nye nalee náá: «Saag'am, me àapadiibal mot ngot to bot e wo nadje me o» neebela mesuk. **10** Simon Pyeed nabee ne pel. Tin, nye eezewaal ye to pep, nye eezekwyal mot-

mesa me boo ghaa-Zeeb. Wo gwaa nye zetsaal nye elo pe kyee mbo e ghej. Din e mot-mesa me tak nabee Malkus. **11** É di'enek, Yezu eezeke ne Pyeed náá: «Bulela pelo to pep! Wo ke e náá, me aanakwaade beele mezuk me Saag'am zedje me e?» **12** Deenek, edhuu e esodja ne mot nadi ko elo boo o, zenoo bebaalel e e kukuma eYuda, zokazemet Yezu. Be eezekol nye membo ne ekel. **13** Bhii tak be eezetó ne ne sok pe daa Han. Anas nabee seeg e mwaa Kayif, mot nadi boo ghaa-Zeeb e mbu tak o. **14** Ghuna, Kayif nadje melyo menek ne ekukuma eYuda, náá: «E nyo náá, mot ngot gweye ko esu e bot djas.» **15** Simon Pyeed be ne dhiiti djekel nadi du Yezu pe bhis. Tin, dhiiti djekel'enok nadi gunel ne boo ghaa-Zeeb. Deenek, ye naasa náá, nye ni to kok ndjarj e boo ghaa-Zeeb loog wat be ne Yezu. **16** Tin, Pyeed zokazelik pe kel, e ngwoob eniel. Tin, wo gwaa dhiiti djekel nadi gunel ne boo ghaa-Zeeb o zewyis, to, kelii ne moma mesa nadi baal eniel o. Bhii tak, be eezeniigal nye. **17** Moma nadi baal eniel tak eezeke ne Pyeed náá: «Doo ne woy pe, wo nadi é ngot to sama bedjikel e mot yenok e?» Wo gwaa Pyeed zeswonol. Nye náá: «Aàbe! Me àagunel ne ne.» **18** Dáa egwyiyo nadi pupal ebupe e. Wo gwaa bot e mesa ne bebaalel e kok Ndjaa-ebuwa zokaze paada du. Be moo tin é gool boo djas. Doo ne Pyeed pe nadi é tin, be ne be noo é gool du. **19** Tin, boo ghaa-Zeeb eezedji Yezu medjin dum ne bedjikel be ne dum ne melyo me nye di lyo e. **20** É di'enek, Yezu eezebooza ne ne náá: «Mam naleyo e, popoopwon emis me bot djas, àabe to syaab. Me naleyo e, to mendjaa me mendjaala me eYuda ne to kok Ndjaa-ebuwa, e di e eYuda djas nadidi é seseega o. Ye tok ne tep me nalii to syaab. **21** Etep ye wo di dji me yenek medjin? Djia bot e nadi gwak me o etep ee me nadi lelee be e. Boo, be ne gu enyoepe sa me nadi é lee be e.» **22** Dáa Yezu nabooza deenek e, wo gwaa mot ngot to bebaalel e kok Ndjaa-ebuwa nadi tin o zokazenyuu nye beez. Nye ne Yezu náá: «Be lii ne boo ghaa-Zeeb e deenek e?» **23** Yezu eezebooza ne ne náá: «Ye be náá, me eelii ebiyoep e o, lyaala me tep ebiyo e tak. Ye kabe náá, me eelii etseetse o, ha wo ka myak me etep ye?» **24** Tin, Anas eezekyeed Yezu pe dáa Kayif boo ghaa-Zeeb, membo ekola. **25** E ewala elenek djas Simon Pyeed nadi é tin to ebesee e kok ndjarj e boo ghaa-Zeeb é gool du. Wo gwaa be zedji nye náá: «Doo ne woy pe, wo tok ngot to bedjikel e mot tak e?» É di'enek, Pyeed

zeswonal, nyey náá: «Ààbè! Mam ààgyee bis ne ne.» 26 Tin, mot ngot to sama bot ε mesa ε boo ghaa-Zeeb, mot nadi byel ne mot Pyeed natsaal elo ε. Nyē eezēke ne Pyeed náá: «Wō ke é náá, mē be é ààbee wō mbembe to bok é?» 27 Tin, Pyeed eebaazeswonal nye swonela sis. Deenek, e di tak wat kuu eezēkōk. 28 Tin, be eezēdus ne Yezu pē daa Kayif, tō ne ne pē ndjan ε dhiiti kukuma eLom. Ye nabee tō melem keey. Tin, ekukuma eYuda nabee ààni yobō pē daa kukuma eLom. Be nasa deenek ε étep be nadi kaab náá, be ezekepul etsi bō. Étep be neede edee ε ebyon ε Pak. 29 Étep tak ε, Pilat nazeboma ne nō pē kel. Tin, nye é boozedji be náá: «Lo mesō mē bi zepit mot tak ε yé?» 30 Tin, be eezēbōza ne ne náá: «Nyē é pē di ε, ààdi mbee mot o, pē bis ààpazye ne ne pē daa lo.» 31 Tin, wō gwaa Pilat zebōza ne nō náá: «Yē be deenek o, nōka nye, da bi ε kepée nye dāa etsi bin di lee ε.» É di'enek, eYuda eezēbōza náá: «Bisō eYuda, bis tok ne eghēy edje mot epée ε esyee.» 32 Ye nasē deenek ε etē náá, mēkpa mē Yezu nalē dum ne kōkō mbi esyee ε nye aagwye é, neebela esuk. 33 Tin, Pilat eezēni to ndjan ε, bhii tak, nye eezēdjōo Yezu. Nyē eezēdji nye náá: «Wō ε mēkoozi mē eYuda?» 34 Deenek, Yezu eezēbōza ne ne náá: «Yē é esiiza bō met ε di ke náá, wō dji mē deenek ohoo? Wō dji deenek ε, etē náá, bot ε sis elē wō deenek kō esu ε lam?» 35 Tin, Pilat eezēbōza náá: «Wō bee mē mot dhaad mbyak eYuda? Bot ε dhaad mbyak o ne eboo beghaa-Zeeb ε zepit wō pē daa lam. Wō sa yé?» 36 É di'enek, Yezu eezēbōza ne ne náá: «Eyon ε lam tok yii bōs'ak. Eyon ε lam epedi é di yii bōs'ak o, pē bot ε di baal mē o eelumla dēb ne nen. E kaab náá, eYuda ezeke met mē, kēka mē e mēmbō mē ekukuma bō. Ààbè! Ye tok deenek, eyon ε lam tok eyon ε bōs'ak.» 37 Tin, Pilat eebaazedji nye náá: «Deenek, ye kwyel elē náá, wō é mēkoozi?» É di'enek, Yezu eebaazebōza náá: «Wōy wō emet eeke náá, mē ε mēkoozi. Mē ezebyel, tin, mē nazye kō bōs ε etep mē neezēbaŋa bot sa etsēetse di ε. Mot di myaal etsēetse o, ne gwak etep ee mē di lii ε.» 38 É di'enek Pilat eezēdji náá: «Etsēetse kwyel elē yé?» Bhis nye nadjī nye deenek ε, Pilat eebaazesik, keboma ne eYuda pē kel. Nyē eezēke ne nō náá: «Mam ààbee lo mesō mē mē di egoka ne epée mot tak epée ε esyee dum ne tak ε.» 39 Tin, dāa bi di náá: «Bi ne gu dāa mena di zyeka ne esesa sok. E mēbyon mē ePak djas

ε, mē ne dyeebapel bin mot membok ngot. Bi kwyel ε náá, mē pel mēkoozi mē eYuda?» 40 Be eezēbōza ne Pilat ne etsim náá: «Oo! Ààbe nyey! Bis kwyel ε náá, wō wyisal Bhaalabas!» Ghuna Bhaalabas nabee mot ezem ne ebhooaba.

19 Deenek, Pilat eezēlwom náá, be nō Yezu. Da be é nyuu nye ne eghwyes. 2 Tin, wō gwaa esodja zokazesa kōto ne kel mēgok, sōm Yezu ye é ε lo. Be eezēbet nye ndjookuwa na tōbelaa. 3 Be moo tin é tiila sok bhwoob'ε. Be ka tin ε, é swos nye meswosel mē meduka náá: «Mē eeswos wō, mēkoozi mē eYuda!» Ne epak nye mēbheez. 4 Tin, Pilat eebaazewyis pē kel wyisa sis. Nyē eezēke ne edhuu ε bot náá: «Gwakeka, mē epezye ne ne wak étep bi neegu náá, mē ààpabela lo mesō mē di egoka ne edje mot tak epée ε esyee dum ne tak ε.» 5 Tin, Yezu eezewyis, nye eebot kōto mēgok ne ndjookuwa na tōbelaa ε nyel. Tin, Pilat eezēke náá: «Beeka mot tak e!» 6 Tin, eboo beghaa-Zeeb ne bebaalel ε kok Ndjaa-ebuwa nabee nye é. Wō gwaa be zetsim náá: «Bemka nye ε mēlaaba! Bemka nye ε mēlaaba!» É di'enek, Pilat eezēke ne nō náá: «Kē bemka nye ε mēlaaba, biyō be emet. Etē náá, tō yam beea, mam ààbee lo mesō mē di egoka ne edje mot tak epée ε esyee dum ne tak ε.» 7 É di'enek, eYuda eezēke ne ne náá: «Bis ε ne etsi, dum ne etsi tak, nye goka é ne esyee. Etē náá, nye ke ε náá, nye ε Mōn Zeeb.» 8 Dāa Pilat nagwak elii bot binok ε, bwoo nabaažesa nye ebuepe. 9 Nyē eezēsik tō ndjaa, bhii tak, nye eezēdji Yezu náá: «Wō dus paa?» Tin, Yezu nabee, ààbōza ne ne. 10 Pilat eezēke ne ne náá: «Wō ààkwyel ebōza ε medjin mam e? Wō ààgu náá, mē ε ne ghwyil ebet wō, dōo ne ghwyil elwom náá, be bem wō ε mēlaaba?» 11 Yezu eezēbōza ne ne náá: «Wō tok ne dhiiti ghwyil wat kō lam, bhis yii Zeeb nadjē wō ε. Étep tak ε di náá, mot zeseeb mē e mēmbō mō ε, nye é ne boo ndje dhaa dhaŋa yō.» 12 É di'enek, Pilat nabee, nye moo saa mēpek etē nye bet Yezu. Tin, eYuda eebaazēni é tsim náá: «Wō ebet mot yenok o, wō tok sō ε Sezaad boo mēkoozi. Etē náá, mot ε ke wak náá, nye mēkoozi o, yenok ε mot mēbhuka mē Sezaad!» 13 Dāa Pilat nagwak mēkpa menek ε, nye é boozewyisal Yezu pē kel. Bhii tak nye eezēdisi kō boo betetep e di be nadi é djōo to lii ebhele: «Ghabata» ε. Yē ε di ebeseε di náá, mēkok ε djaa si é bōs o. 14 Ye nabee e ges dwoo saba ebyon ε Pak, ye moo tō tyee

ewala kuku mwos. Tin, Pilat eezake ne eYuda náá: «Beeka mekoozi min e!» 15 E di'enek boó djas eezetsim elyelpé náá: «Góá nyé! Góá nyé! Bema nyé e melaaba!» Pilat eezedji be náá: «Bi kwyel é náá, me bem mekoozi min e melaaba?» Eboo beghaa-Zeeb eezebóóza náá: «Bis tok ne dhiiti mekoozi bhis mekoozi Sezaad!» 16 Tin, Pilat eezeka be Yezu étep be neekbeem nyé e melaaba. Be eezetó ne Yezu. 17 Tin, Yezu nyé emet eezebep melaaba me étep ewyis kó del. Da nyé é tó pe dhiiti di be nadi djóo tó lii ebhele «Ghologhota» é. Ye kwyel élee é: «Di Bhobho Lo». 18 E di tak é esodja nabem Yezu e melaaba. E ewala é tak wat, be zokabaabem bedhiiti bot ébá e melaaba, nwyak pé yak kyee, nwyaa ngot pé yii kyee. Yezu nadi é, kuku tak. 19 Tin, Pilat zokalwom náá, be náo móo pet ébaya, da be é tsel kó melaaba me tak. Kó móo pet ébaya é tak be nakwyal é náá: «Yezu, mot Nazalet, mekoozi me eYuda.» 20 Beteé ne eYuda naalaa ekwyla e tak etee náá, di be nabem Yezu e melaaba ó, nabee, e ngwoob del. Deenek, ekwyla e tak nabee tó lii ebhele, ne tó lii eLóm, dóo ne tó lii eGhelek. 21 Tin, wó gwaa eboo beghaa-Zeeb zokazeke ne Pilat náá: «Ye be ààgoka náá, wó kwyal náá: «Mekoozi me eYuda.» Tin, wó goka ne kwyal é náá: «Mot tak ke é náá: Me é mekoozi me eYuda.»» 22 Pilat eezebóóza ne náo náá: «Sa me zeekwyal é, ye lik é kwyla.» 23 Dáa esodja nasilal ebem Yezu e melaaba é, be eezenóo ekaad be, wó gwaa be zekaa ye ekyee ená, mot ne mot ne ye kyee. Be zokabaazenóo lóbo ye nadi lata ne kel wat kana pé si kekum pé éko é. 24 Tin, esodja moo tin é ke pak'óo náá: «Sa mena àànyaaka lóbo yak. Deenek djhooka sa ka egwyeege étep mena neeguka mot aanóo ye ó.» Ye é deenek é, mekpa me Zeeb di lee náá: «Be naakaa ekaad bam. Be naasa egwyeege étep enóo kaadam» naabela esuk. Beeka dáa esodja nasa enek. 25 Nyeege é Yezu nabee tin titel, e ngwoob melaaba, be é mon nyeege, zenóo Maali mwaa Keleopas, dóo ne Maali, moma del é Makdala. 26 Yezu eezabee nyeege, tin, djekel nyé nadyeebakwyl ó e ngwoobe. Nyé é boozake ne nyeege náá: «Nyaag'am, beea mon'ó.» 27 Bhii tak nyé eezake ne djekel tak náá: «Bee nyoog e». Tin, kana ewala elenek, djekel yenók eezenóo nyé, tó, kedí e di wat be ne ne. 28 Bhis etep binek, dáa Yezu nadi é gu náá, etep djas nabee, ye naazesael é. Nyé eezake, etee náá, esesee ee nadi ekwyla é djas neebela mesuk. Ye na be

é ye eekwyalaa náá: «Me é ne gwyes medii.» 29 E di tak, ye nabee ne bhe ne menyok me na bwaaz-bwaaz tó tak «táoó». Tin, wó gwaa esodja zokaduu pes menyuku tó menyok me tak, be eezekól e lee móo le. Bhii tak be eezeseb ye pé pak nuub é Yezu. 30 Yezu eezede menyok me na bwaaz-bwaaz menek, bhii tak nyé zeke náá: «Djas eedjala!» É di'enek, nyé eezesil lo si. Bhii tak, nyé eezesil eswos. 31 Ye nabee, e ges dwoo saba. Ekukuma eYuda nabe àakwyl náá, emuu di kó melaaba e dwoo saba. Bela náá, ye nabee boó saba. Tin, be é boozake ne Pilat náá, nyé lwom bot, be keebwak meko me bot é nadi e melaaba ó, da be é dis emuu boó. 32 Tin, esodja naazezye zebwak be meko me bot ébá nabemaa e melaaba lóog wat ne Yezu ó. 33 Dáa be nakazyé étep ezebwak ye Yezu é, be ka bee é, nyé eezegwyé. Étep tak é be nadi ààbwak nyé meko. 34 Tin, wó gwaa sodja ngot zokazelum nyé ne ékóo e bhaaz. Wó gwaa, ghiya ne medii zokazewyis e sum di tak. 35 Mot nabee ne mis me dáa étep bak djas nadi see é di kaada etep bak. Etep ee nyé di lee wak é, ye é etep etsesetse. Nyé ne gu náá, nyé lee é etep etsesetse. Nyé lee bin é, etee náá, biyo pé, bi neemyaal. 36 Etep bak djas nasael é, etee náá, sa nakwyalaa tó mekana me Zeeb náá: «Nyé aanàkwaabwakaa gwyes wat é» neebela esuk. 37 E dhiiti di, mekana me Zeeb baalee é náá: «Be waabee mot be lum nyé e bhaaz ó.» 38 Bhii tak, Zozef mot del Alimate eezewaab ne Pilat náá, nyé dje nyé ze étep enóo muu é Yezu nyé neekedel. Zozef nabee djekel é Yezu tó syaab, etee náá, nyé nadi kaab ekukuma eYuda. Pilat zokamyaal, bhii tak, nyé eezetó, kenóo muu é Yezu. 39 Nikodhem, mot nató keeboma ne Yezu dhiiti dwoo e pum ó, zokazyé. Nyé nazye é ne epuuza bemenanas ekilo mekam-melel yii nasael ne miid ne aloe é. 40 Tin, boó bebá eezenóo muu é Yezu. Wó gwaa be zepil ye tó epes bheeza, ne esoso menanas menek e tak. EYuda dyeebazzye ne esesa deenek, esok be di ekedel mot é. 41 E ngwoob di be nawa Yezu e melaaba é, ye nabee ne bok wat tin. Tó bok tak, ye nabee ne evit é na bes nadi náá, be dinaa ààpaawa mot tó tak sok é. 42 Dáa nadi náá, ye nabee e ges dwoo saba eYuda é, ne dáa ye nabela náá, evit nadi é ekunaaape é. Etee tak é, be zokanege muu é Yezu tó tak.

20 Keerj tó ghooghom melem me dwoo yenga, Maali moma del Makdala eezetó pé evit.

Nye kabee ε, evit moo mbek, boo εkok ε nadi eyalaa evit ne ye ο, moo mbinela e ngwoob ε evit. 2 Nye eezesum kaab, tō, kelee Simōj Pyeed ne dhiiti djekel ε Yezu nadi kwyel ebuepe ο. Tin, nye eezelee be nάά: «Be eedis muu ε Ghej to evit ε le. Bis āgu pe kyee be kenεεg nye ε.» 3 Tin, Pyeed be ne dhiiti djekel eezenō menyel tō pe evit ε tak. 4 Bōo djas bebά eezesum kaab. Dāa be nadi kaab ε, dhiiti djekel yenok naadhaa Pyeed ne kaab, nye eezekum pe evit esok. 5 Tin, nye eezemalal gwyāk tō evit, nye kabee ε bōo epes e kaad be nadjel Yezu nyel ne ye ε, neεga si. Nye kadi ε, āāni tō evit. 6 Simōj Pyeed mot nadi du nye pe bhis'ō eebaazekum ye. Wō gwaa nye zeni tō evit, nye kabee ε bōo epes e kaad be nadjel nye nyel ne ye ε, neεga si. 7 Dōo ne bhee be nabutal lo ε Yezu ne ye ε. Bhee tak nabee āādi e di wat ne bōo epes e kaad be nadjel nye nyel ne ye ε. Bhee nadi ε, pila e dhiiti di. 8 Tin, djekel naleedum esok ο, zokazeni tō evit. Dāa nye nabee deenek ε, nye eezedum koj ne Yezu. 9 Tin, kekum ewala elenek, bedjekel ε tak nabee be dinaa āāmet esuk ε ekwala e Zeεb di ke nάά, Yezu nawaadie gom tō esyee ε. 10 Bhii tak, bedjekel binok bebά eezesik, tō pe ndjar ο. 11 Maali nadi ε tetel pe kel e ngwoob evit, nyey ε dje. Dāa nye nadi ε dje ε, wō gwaa nye malal gwyāk tō evit. 12 Nye kabee ε, efofop ebā ne ekaad e na puu e menyel, bōo mendiindil e di be nanεεg muu ε Yezu ο. Ngot pe kyee be nanεεg lo ε Yezu ε, nwyak ngot pe kyee meko. 13 Ε di'enek, efofop eezedji nye nάά: «Wō dje yé?» Nye eezebōza ne nōo nάά: «Be eedis Ghej'am. Me āgu pe be kenεεg nye ε.» 14 Dāa nye nali deenek ε, nye eezeliig mis, nye eebee Yezu tinaak tetel. Tin, Maali nabee āgu nάά, ye nabee Yezu. 15 Wō gwaa Yezu zedji nάά: «Weε moma, wō dje yé? Wō saa ze?» Nye nagu ε nάά, ye nabee mot-mesa me bok. Etep tak ε nye nabōza ne ne nάά: «Ye be nάά, wōy ε dis nye ο, leeε me pe wō kenεεg nye ε, me neetō, kenōo nye.» 16 Tin, Yezu eezeke ne ne: «Maali!» Nye eezeliig, gwyāk pe Yezu nadi ε. Bhii tak, nye eezeli ne ne tō dhaad lli ebhele nάά: «Rabhuni!» Ye kwyel eleε ε: «Lyoel». 17 Yezu eezeke ne ne nάά: «Nā met me etee nάά, me dinaa paa byet pe daa Saag'am. Deenek, Tōa, kelee ne bōn nyεεg bam nάά, me epebyet pe daa Saag'am, baadi pe Seεg'en ο; pe daa Zeεbam, baadi pe Zeεben ο.» 18 Ε di'enek, Maali moma del Makdala eezesik, tō pe bedjekel nadi ε. Nye

eekelee be nάά: «Me eebee Ghej!» Bhii tak, nye moo eleε be etep ee nye naleε nye ε. 19 Ye nazobe ε dwoο yenga tak wat bikoko, bedjekel nadi ε bōo djas e di wat tō dhiiti ndjaa. Ye nabee, be eekool ebe ε ndjaa ghij, etee nάά, be di kaab ekukuma eYuda. Yezu zezye, nye eezetyaa tetel kuku ebwak ε loo. Nyey ne nōo nάά: «Egwyem di ne nen!» 20 Tin, dāa nye nasilal eke ne nōo deenek ε, nye moo tin ε lyaal be ebam e membo me ne yii bhaaz'ε. Ε di'enek, elyem bedjekel nalwood ne memyaala dāa be nabee Ghej ε. 21 Yezu eebaazeke ne nōo nάά: «Egwyem di ne nen! Dāa Saag'am nalwom me ε, mam pe me eelwom bin.» 22 Bhis mekpa menek, Yezu eezewuubal ko loo, nyey ne nōo nάά: «Nōoka Sisim na Deε! 23 Bot ε bi aapel mesyem mōo ε, mesyem mōo waapelel. Bot ε bi aapeε epel ε mesyem mōo ε, mesyem mōo aanākwapelel.» 24 Ghuna ngot tō bedjekel kam ne bebά, Toma mot nagetaa din ε «Ewas» ο, nabe āādi tak ε ghej Yezu nazye ε. 25 Tin, bedhiiti bedjekel zokazelee nye nάά: «Bis eebee Ghej!» Wō gwaa Toma zebōza ne nōo nάά: «Me ε di āābee ebam mepyoy me epōndi tō membo me ο. Me di āāwa djin tō ebam mepyoy me tak ο. Me di āāwa mbo tō bam be natuu nye ekōo ε ebhaaz ο. Ye di āābe deenek ο, me tok ne ghwyil emyaal.» 26 Yenga wat bhii tak, bedjekel nabaadie zeεga e di wat tō ndjaa. Toma nadi ε tin, be ne be nōo. Mebe me ndjaa nadi ekōola ghij. Tin, Yezu eezzye, nye eezetyaa tetel kuku ebwak ε loo. Nyey ne nōo nάά: «Egwyem di ne nen!» 27 Bhii tak, nye eezeke ne Toma nάά: «Wa djiino wak, da wō ε bee membo mam. Seεba mbo ο, da wō ε zewa tō ebhaaz bam. Kata eswonal, da wō ε dum koj ne Zeεb!» 28 Tin, Toma eezebōza nάά: «Ghej'am, Zeεbam.» 29 Ε di'enek, Yezu eezeke ne ne nάά: «Wō dum kojō ne nam ε, etee nάά, wō eebee me? Enyo ne bot ε di dum kojōo ne nam, bōo āābee me!» 30 Yezu naasa dhiiti bete ne endem e mebwala e mis me bedjekel be. Endem e mebwala ngot di nάά, etok kwala, tō mekana mak ε. 31 Yak tak nakwyalaa ε, etep bi neemyaal nάά, Yezu ε Mesia Mōn Zeεb. Tin, bi ε dum koj ne ne deenek ο, bi ε waabela tsik na kōm-kōm ne din ε le.

21 Bhis ba melu, Yezu baazetel nyel tela sis ne bedjekel be e eboj ε dii Tibeliaad. Beeka dāa ye nadharj ε. 2 Simōj Pyeed, ne Toma nadi djōoa «Ewas» ο, zenōo Natanael mot ghaada Kana, pe kyee dik Ghalile. Baazenō bōn

ε Ζεβεδε beβά, ne bedhiiti bedjikel beβά, be nadi é sama wat. 3 Simṓṇ Pyeéd eezeke ne nṓṓ nṓṓ: «Me epetó kelóo ngwyep.» Be eezeboṓza ne ne nṓṓ, «Djhookaka.» Tin, be eezewyis, zeni tṓ boṓ eléed. Deenek, e pum yenek djas be nabee ààkobela sonok. 4 E melem keeṇ, Yezu eezetyaa e ngwoob dii tak. Tin, bedjikel naabee nye, ààgu nṓṓ, ye é Yezu. 5 Nye eezeke ne nṓṓ nṓṓ: «Ehe biyṓ mengbaaz, bi tok ne ba besu?» Be eezeboṓza ne ne nṓṓ: «Ohoo, bis tok ne ye hoo.» 6 Nye eezeke ne nṓṓ nṓṓ: «Laka ewyēt pe kyee mbo eghē e boṓ eléed bin, bi e waabela.» Tin, be eezelaa é yenek, wṓ gwaa be zebela bete ne besu. Mebu me tak àadjala ne dṓṓ be aakwak eghēe ye. 7 Djikel Yezu nadi é kwyel ebuepe ṓ, zokake ne Pyeéd nṓṓ: «Ye é Gheṇ!» Dṓṓ Simṓṇ Pyeéd nagwak mekpa me nṓṓ: «Ye é Gheṇ!» Nye eezekol ndjookuwa ye e kuu, etee nṓṓ, ye nabe é, nye naadis ndjookuwa étep ela ewyēt. Bhii tak nye eezeghaaga tṓ dii. 8 Bedhiiti bedjikel eezebula tṓ boṓ eléed boṓ é dul ewyēt «tṓṓ» ne besu tṓ tak. Be nabee ààdyeebatseta ne eboṇ be nadi é tyee emetele bedhet ebá ne eboṇ. 9 Dṓṓ be nazese ne eléed e bṓs ε, be ka sēka ε du ne su kṓ tak, zenṓṓ mapa. 10 Yezu eezeke ne nṓṓ nṓṓ: «Dhaaka ne bedhiiti besu ε bi gó ε.» 11 Tin, Simṓṇ Pyeéd eezego tṓ eléed. Nye eezedul ewyēt ε nazelwood ne besu ε, pe kyiid. Deenek, tṓ ewyēt, ye nabee ne eboṓ besu dhet ne mekam-meten ne elél. Tin, ne eboṓ besu binek, ewyēt nabee àanyee. 12 Bhii tak, Yezu eezeke ne bedjikel nṓṓ: «Dha deka!» Tin, tṓ bedjikel, ye nabe ààbe ne mot ngot nabee nuube, dji nṓṓ: «Wṓ é ze?» Etee nṓṓ, boṓ djas nadi gu nṓṓ, ye nabee Gheṇ. 13 Yezu eezetiila. Wṓ gwaa nye zenṓṓ mapa, kaa be ye é. Bhii tak nye eebaazenṓṓ su, kaa be ye é. 14 Yenek tak nabee tyee esok elél ee nye nalyaal bedjikel be nyel, bhis Zeeb nagomal tṓ esyee nye é. 15 Bhis be nasilal ede edee ε, Yezu eezeke ne Simṓṇ Pyeéd nṓṓ: «Simṓṇ mṓṓ Zaṇ, wṓ ne kwyel me dhaa bak bot e?» Simṓṇ eezeboṓza nṓṓ: «Hee, Gheṇ, wṓy wṓ emet ne gu nṓṓ, me ne kwyel wṓ.» Tin, Yezu eezele ne ne nṓṓ: «Wyeela boṓ ebhata bam.» 16 Nye eebaazedji djia sis tyee esok ebá: «Simṓṇ, mṓṓ Zaṇ, wṓ ne kwyel me?» Tin, Pyeéd eezeboṓza ne ne nṓṓ: «Hee, Gheṇ, wṓ ne gu djas. Wṓ ne gu nṓṓ, me ne kwyel wṓ!» Yezu eebaazeboṓza ne ne nṓṓ: «Baala etaabam.» 17 Nye eebaazedji djia sis tyee esok elél nṓṓ: «Simṓṇ, mṓṓ Zaṇ, wṓ ne kwyel me?» Tin, lyem nabee, ye kpa

Simṓṇ ne dṓṓ nye nabaadji medjin me tak djia sis nṓṓ: «Simṓṇ, mṓṓ Zaṇ, wṓ ne kwyel me?» Tin, Pyeéd eezeboṓza ne ne nṓṓ: «Gheṇ, wṓ ne gu djas, wṓ ne gu nṓṓ, me ne kwyel wṓ!» Yezu eebaazeboṓza ne ne nṓṓ: «Wyeela etaabam. 18 Me lee wṓ ye tsetse: Eghēṇ wṓ nadi, wṓ dinaa ngbaaz ε, wṓ nakokol bhete yṓ e kuu ε wṓy wṓ emet. Wṓ natetṓ ε pe lyemṓ nadi kwos etṓ ε. Tin, eghēṇ ye àakabe nṓṓ, wṓ eezegēb ε, wṓ aazokaseseeb ε membo, da mot sis ε kol wṓ bhete. Da nye é tṓ ne nṓ pe lyemṓ aadi àakwos etṓ ε.» 19 Ne mekpa menek, Yezu nadi é lyaal ε dṓṓ esyee ε Pyeéd aadi é, dṓṓ esyee ε le aadje Zeeb duu ε. Bhii tak, Yezu eezeke ne ne nṓṓ: «Dua me!» 20 Pyeéd eezeliig mis, nye eezebee djikel ε Yezu nadi é kwyel ebuepe ṓ. Djikel tak ε mot namalal pe daa Yezu esok be nadi é ede edee ε. Da nye zedji Yezu nṓṓ: «Gheṇ, eze aakeka wṓ gha?» 21 Tin, beea Pyeéd nabee nye é, nye eezedji Yezu nṓṓ: «Ha nyey, Gheṇ, eyé aasa nyey?» 22 Yezu eezeboṓza nṓṓ: «Me kwyel nṓṓ, nye di ne tsik keyaka ne dwoṓ me waabula ṓ, ye gwyák wṓ wo? Wṓy, dua me!» 23 Tin, leṇ tak eezeke pak bot ε nadi dum koṇ ne Zeeb ṓ nṓṓ, djikel yenok aanàkwaagwyē. Ghuna Yezu nabee ààke ne Pyeéd nṓṓ: «Nye aanàkwaagwyē.» Nyey nake ε nṓṓ: «Me kwyel nṓṓ, nye di ne tsik, keyaka ne dwoṓ me waabula ε, ye gwyák wṓ wo?» 24 Ye é djikel tak nye emet ε di kaada etep ee nye bee ε. Nye é boṓ wa ye tṓ ekwyala. Deenek, mena ne guka nṓṓ, etep ee nye di lee ε, ye é tsetse. 25 Yezu naabaasa bedhiiti bete ne esonok. Ye é pe be ε, be kwyal djas tṓ bemekana ṓ. Me bee é nṓṓ, pe bṓs djas aanàkwaakodjala-djalak étep eneeg ε bemekana me tak.

Mesa

1 Wen sɔ'am Teofil, tɔ mekana mam yii esok, me naakaada etep ee Yezu nasa ε, ne melyo me nye nalyo djas e meken «tɔɔ» ε, **2** zekum dwoo Zeeb naben nye tɔ tɔ gwoo ε. Esok ne nye nabyet tɔ tɔ gwoo, ye nabeε nye eelik bot ε lwoma melyo ne ghwyil Sisim na Dεε. **3** Eteε nάά, bhis esyee ε le, nye nadidi ε ε lelyaal be nyel, etep be neemyaal nάά, ne tseetse nye ε ne tsik. Melu mekam-menά, nye nadi ε lelyaal be nyel, nye nadi ε lii ne nɔɔ kɔ esu ε Eyɔɔ ε Zeeb. **4** Dhiiti dwoo nye nadi ε de edee lɔɔɔ wat be ne be nɔɔ, nye ezeke ne nɔɔ nάά: «Sa mot aatseta ne ghaada Yeluzalem. Bwoodka sa Saag'am nakek ε, sa me naleε bin ε. **5** Eteε nάά, Zarj Nduuel-bot naduu bot Zeeb ε tɔ medii, gos ε nάά, tɔ kil melu me di zye yenek, biyɔ aaduwa Zeeb ε tɔ Sisim na Dεε.» **6** Deenek, bot ε nasεga e di wat be ne Yezu ɔ ε boozedji nye nάά: «Gheɔ, ye ε ε ewala elak ε wɔ aagomal eyɔɔ ε Yisalael ee?» **7** Yezu eezεboɔza nάά: «Dum ne tep ewala ne dwoo elenek aagwyάk biyɔ, etεε nάά, Saag'am ε nazekoobal yenek ne ghwyil ε. **8** Ye kabe biyɔ, bi ε waabela boo ghwyil esok Sisim na Dεε aasul kɔ lin ε bi aadi ε betyaases bam pe Yeluzalem, pe kyee dik Yude ne Samali kekum pe mesik me bɔs.» **9** Bhis Yezu nake deenek ε, nye eezεbyet tɔ tɔ gwoo, bɔɔ djas ε bee, wɔ gwaa eguud zokazεdipal nye ε mis mɔɔ. **10** Dάa be nadi gwyάk tɔ gwoo esok Yezu nadi ε byet ε, e di tak bot εbά ne ekaad ee na puu eezεtuula be, **11** be ezeke ne nɔɔ nάά: «Bot ε Ghalile, etep yε bi di gwyε ε gwyάk tɔ gwoo? Yezu yenɔk mot Zeeb zedis nye pak'en bin nye tɔ tɔ gwoo ɔ, nye aabaazobula ε dhatyee bi bee nye ε byet enek.» **12** Bot ε lwoma eezεsik pe Yeluzalem, dusa pe etsoε ε pyeeb Oliv. Etsoε ε tak natseta ne ghaada ε tyee pes ewala ewat ε kyeed meko. **13** Dάa be nakum pe Yeluzalem ε, be eezeni tɔ dhiiti dheɔ nadi pe εko ε, ye nabeε e di be nadi zyezye ne esεga sok ε. Ye nabeε Pyeεd, Zarj, Zak, Andele, Filip ne Toma, zenɔɔ Bhaatelemi, ne Matye, Zak mɔɔ Alfe, Simɔɔ mot di tɔ εdhuu ε bot ε nadi djɔɔaa eZεlɔ, zenɔɔ Yudas, mɔɔ Zak. **14** Bɔɔ djas, be nabe ε ne mefulu me esεεga ε zεga mendjaala be ne boa, ne Maali nyeεg ε Yezu, zenɔɔ bɔn nyeεg ε Yezu esok ne esok. **15** Dwoo wat wɔ gwaa bot ε nadi dum koɔ ne Zeeb ɔ zokazεεga e di

wat, metarj me bot ε tak nabe tyee bot dhet ne mekam-membά. Wɔ gwaa Pyeεd zetiaa tetel kuku εbwak ε lɔɔ, nye ezeke nάά: **16** «Bon ε nyeεg bam, ye be ε ye eegoka nάά, sa Sisim na Dεε naloolεε tɔ ekwyala e Zeeb ε seε. Pe tɔ nuub ε Dhavid, nye naaloolii dum ne Yudas nάά. Ye ε Yudas ε nadul bot ε nazemet Yezu ɔ. **17** Nye nadi ε ngɔt tɔ lɔɔg'es bot ε lwoma, nye nabe ε nye eebela ye kyee ekeε tɔ lwomel bis nalwomaa ε. **18** Deenek, ne epata ee be nadje nye etep nye nazeke seεb Yezu ε, nye naabɔm pyeeb. Nye nabeε nye eeduma si ne εghet ε bɔs, mɔ tii nye, mendja djas pe kel. **19** Bot ε Yeluzalem djas naagwak tep tak, e di tak ε be naget pyeeb tak tɔ lii'ɔɔ ε «Akeldama». Ye kwyel elεε ε «pyeeb ghiya».» **20** «Tinaak, beeka sa di kwyala tɔ mekana me medjeeb ε: «Ndjarj'ε goka ne elik ε wum; sa dhiiti mot aalik tɔ tak.» Ye nabaakwyale ε nάά: «Da dhiiti mot ε zεdjila nye tɔ mesa me.» **21** «E goka ne enɔɔaa ε, mot ngɔt tɔ sama bot ε nadi ε gyee mena ne be nɔɔ esok mena nadi ε keka melu djas mena ne Gheɔ Yezu ε: **22** kekan dwoo Zarj naduu nye Zeeb ε, keyaka ne dwoo Zeeb nadis nye pak'enaka ε. Mot tak aakadi ε tiaa-sεs mena be nɔɔ, etep kebaɔa ne bot nάά, Yezu naazegom bhis esyee ε le.» **23** Tin, be eezelyaal be bot εbά: Ye nabeε Zozεf. Dhiiti din ε le nabeε Bhaalsabhas, nye nabaadi ε djɔɔaa ε Justus. Ze nɔɔ Mathias. **24** Bhii tak bot ε nadi dum koɔ ne Zeeb ɔ zokazεεga, be moo tin ε djaala nάά: «Gheɔ, wɔy mot di ε gu ebhum elyem e bot ɔ. Lyaala bis mot wɔ tɔ sama bot εbά bak ɔ, **25** etep nye needi ngɔt tɔ sama bot ε lwoma, e di mesa ε Yudas mot lik bhis tɔ e di di egoka ne ne ɔ.» **26** Tin, wɔ gwaa be zεsa dhiiti εgwyeeε, εgwyeeε ε tak ka seε ε Mathias. Mathias ε boozeni tɔ sama bot ε lwoma kam ne ngɔt.

2 Dάa dwoo Pɔtekɔt nakakum ε, bot ε nadi ε dum koɔ ne Zeeb ɔ nadi ε ε zεga sum wat. **2** Ka seεka tɔ gwoo ε, dhiiti mewuɔal dάa ghuu na lyelyel eezelwoodal ndjaa djas be nadi tɔ tak ε. **3** Tin, be eezεbee esonok eezetyaa kɔ elo bɔɔ tyee mengel me du. Bhii tak wɔ gwaa ngel tak zokazεbeka bɔɔ epes-epes, kyee waa-wat eeketyaa kɔ lo mot ngɔngɔt. **4** Bɔɔ djas naalwood ne Sisim na Dεε. Bhii tak be moo tin ε lii membyak mesis. Dάa Sisim ε nadi ε dje be ghwyil elii ε. **5** Tin, ε gheɔ tak, bot ε mbyak eYuda nabeε elyem di kɔ mεl djas di kɔ bɔs

o nadi é tin ko ghaada Yeluzalem. 6 Dáa be nagwak etap elenek e, boo djas zokasum ekaab zeseega e di wat. Be moo tin é djoka ebupe etee náá, mot ne mot nadi gwak bot e nadi dum korj ne Zeeb o é lii to membyak mo met. 7 Be naadyeebadjoka ebupe, boo náá: «Bot e di lii'aak tok bot e del e Ghalile? 8 Ye sa dáa náá, mot ne mot pak'ena gwak sa be di é lii e to dhaad mbyak'e? 9 Pak'ena wak ye é ne bot e dus pe del e Paltes, del e Medes, zenoo del e Elam. Bedhiiti bot dus e pe Meezopotami pe kyee dik Yude, pe del e Kapados, ne Porj pe kyee dik Azia, 10 pe Filji, ne pe Panfili zenoo pe Ezipte ne é ngwoob ghaada Sylen pe Libi. Ye nabe e ne bot e nadus pe del e Lom o. 11 Bedhiiti nabee bot e mbyak eYuda, bak bedhiiti nabee bot e nazemyaal edjaala Zeeb eYuda o, bedhiiti tak nabe e bot e ghola Klet, ne bot e dik Alaabi. Bisoo djas é pe gwak pe to membyak mis dáa be di lee embee ne eboo esesee Zeeb di sa el.» 12 Boo djas naadiaadjoka dhaa tye, be moo tin «yoo» aabe ne dáa be sa, be moo tin é djinel pak'oo náá: «Yak tak kwyel eleé yé?» 13 Tin, bedhiiti bot nadi é go be, boo náá: «Elangi e menyok e di sa be!» 14 Tin Pyeed eezetyaa tetel be ne bak bedjekel kam ne ngot, nye moo tin é tuud ne medhuu me bot elyelepe náá: «Bon e nyee bam eYuda, zenoo biyo bot e di dwoo'lak mos ko Yeluzalem o, egoka bi met esuk e sa di é see e. Gwakeka enyoep e sa me di kwyel eleé bin e. 15 Bot bak tok to elangi e menyok dáa bi di gek to elym bin e, etee náá, mena dinaaka é é ewala eten ne ená yii melem. 16 É di'enek guka náá sa ngooel-mekpa e Zeeb Joel nalee e moo zesael. Nye nabee nye eeke náá: 17 “Zeeb naake náá: To melu me esik, me waadje bot djas Sisim yam. Bon bin, bon botom ne bon boa be aadi é é ngooel-mekpa e Zeeb, mengbaaz e waakan ebee etep tyee to medhyam tin betoa-bot e waadjem medhyam. 18 Tseetse ne tseetse to melu menek, me waadje Sisim yam ne bot e mesa mam yii botom ne yii boa, be waalii dáa bengooel e mekpa e Zeeb. 19 Me waasa esa e mebwala pe eko to gwoo, ne endem pe si ko bos: ghiya, du, eguud ne eguluk. 20 Gwyes e waaghomela, ngon e waate zoorj dáa ghiya, esok ne, dwoo e Gherj zye, boo dwoo duma. 21 Tin mot ne mot aadjaala ne din e Gherj o waatsak.” 22 «Bot e dhaad mbyak Yisalael, gwakeka sa me di elii'aak: Zeeb naalyaal bin egherj dum ne mbi mot Yezu mot Nazalet, etee náá, nye naalyaal

ghwyil ne egherj be to eboo endem ne esesee é mebwala membi ne membi, nye nasa e, biyo be emet ne gu ye. 23 Bi nabee bii seeb mot tak é membo me bot e di aagoo Zeeb o. Be naagó nye mbema é melaaba, etep binek djas nasee dáa Zeeb naloozekek ne eleé e. 24 Tin Zeeb nagomal nye bhis esyee, nye naapek nye to mezuk me esyee, etee náá, ye nabe aadjala náá, esyee di ne egherj ko le. 25 Beeka dáa mekoozi Dhavid naake ko esu e le: “Me nadi é bebee Gherj sok bhwoob'am, nye é ngwoobam é kaab náá, me zekerpwak ne bwoo. 26 É tep tak di náá, lyem'am é to boo duu, mekpa menuubam eelwood ne boo memyaala, nyel'am e to boo ebwalel. 27 Etee náá, Gherj, wo tok ne ghwyil elik me ko del e bot e zegwyé o, wo tok ne ghwyil ebet náá, mam mot edee e Zeeb me syep to evit. (Hadēs g86) 28 Wo eelyaal me ze di dul bot pe tsik e, wo é pe dje me memyaala é mis mo.” 29 «Bon e nyee bam, betka me lee bin popoopwon dum ne bhaab'ena Dhavid, nye naagwyé, bhii tak nye naadela. Evit e le e tak doo ne dwoo pan mos'ak, wak ekunaape. 30 Dáa nye nadi náá nye ngooel-mekpa e Zeeb e, ne dáa Zeeb nakek ne tuwal myorj ne mesorj me náá, ngot to bedha be é waadjila ko boo mekoozi me e. 31 Dhavid nabee, nye eegu sa nawaasael e. Tin, ye nabee nye eeleé bot dum ne egom e Mesia bis esyee, etep tak é nye nake náá: “Nye nabe aadhuugela to del e bot e nazegwyé o, tin, muue nabee, aasyep to evit.” (Hadēs g86) 32 Zeeb eegomal Yezu me di lii ko esu e le'aak bis esyee. Bisoo djas e betyaases etep tak. 33 Nye naadjea boo duu pe mbo egherj e Gherj, nye naabela Sisim na Dee Zeeb nakek e. Bhii tak nye eelwoodal bis ne ye: yenek e etep ee bi di bee ne egwak, mos enek. 34 Bela náá, Dhavid nye emet nabe aabyet to gwoo, tin, ye nabee nye eeke náá: “Gherj Zeeb naake ne Gherj'am náá: Dha disi pe mbo egherj bam. 35 Me waalwom bot e mebhuka mo lwoma bhel náá, be zee dhaa si meko mo.” 36 «É goka é náá, bot e mbyak Yisalael djas gu enyoep e náá: Yezu bi nabem nye é melaaba o, ye é nyey e, Zeeb sa ne ne mos Gherj ne Mesia!» 37 Bot e nadi e di tak o naadyeebadjoka mbi yenek koko mekpa. Be boozedji Pyeed be ne bedhiiti bot e lwoma náá: «Mon nyee, bis goka ne esa dáa?» 38 Pyeed zebooza ne noo náá: «Mot ne mot to len, liigka elym, da bi e duwa Zeeb ne din e Yezu Klisto etee náá, mesyem min neepelaa. Bhii tak bi e waabela ekek e Zeeb, Sisim na Dee.

39 Tin, Zeēb nakek etep bak é kɔ esu ε len, ne bɔɔ bin, zenɔɔ bot ε dii kɔ mel me dii etsetaεpe ε, bot djas Gheŋ Zeēb'ena aadjóɔ ɔ.» 40 Pyeēd naalii ne nɔɔ betε ne etep, étep be neemyaal ne étep edje be ghwyil. Nye nadi é ke ne nɔɔ ε náá: «Myaalka tsik étep bi emet needi ààkyee é laab bot ε di mos'aak, be eezewo ze!» 41 Ye nabee, bot ebuepe to sama yɔɔ naamyaal melyo ε Pyeēd, wɔ gwaa be zokaduwa Zeēb. Dwoo tak, bot ekesa ye aasa bemil elɛl naabaazebile kɔ sama bot ε nazedum koŋ ne Zeēb sok ɔ. 42 Bɔɔ djas naadiaawazii to egwak ε melyo me bot ε lwoma nadi lyo be ε. Be nadi é to boo megwakel pak'ɔɔ, be nadi é de edee é e di wat, ne edjaala Zeēb. 43 Mot ne mot nabe é kaab Zeēb elyεlepe. Tin dum ne bot ε lwoma, Zeēb nadi sa betε ne endem e mebwala. 44 Bot ε nadi é dum koŋ ne Zeēb ɔ nadi é lyem wat to megwakel. Be nadi é kekaa pak'ɔɔ esa djas be nadi ne ye é. 45 Be nadi bebɔmsa esa ne ekum bɔɔ. Bhii tak, epata ee be aabela ε, be ka kaa ye é pak'ɔɔ, é ebee ekwosak ε mot ne mot. 46 Melu djas, ne be nadi esεga to kok Ndjaa-ebuwa ε Zeēb ε. Be nadi é dede edee bɔɔ ε e di wat to mendjaa mɔɔ, tin be nadi é de é ne boo memyaala to elyem, ààbe ne lyem ebet. 47 Be nadi é duwal Zeēb to medjeeb, tin, bot nadi kwyel be ebuepe. Tin melu djas, Gheŋ nadi bil to edhuu ε lɔɔ, bot ε nye nadi é tsikɔ ɔ.

3 Dhiiti dwoo, Pyeēd be ne Zanŋ zokazebyet pe kok Ndjaa-ebuwa étep ekedjaala, ye nabee é ewala elɛl yii bikoko. 2 É ngwoob eniel ε di djóɔaa «ebe ε ndjaa na nyɔɔnyɔ ε», e di tak ye nabee ne dhiiti mot boka kana edhɔma be. Melu djas bot nadi eghεε nye, zemak nye tin, étep nye neezewaab epata pe dɔɔ bot ε nadi é zye pe kok Ndjaa-ebuwa. 3 Dɔɔ nye nabee Pyeēd be ne Zanŋ é kwyel eni to kok Ndjaa-ebuwa ε, nye eezewaab be epata. 4 É di'enek, Pyeēd be ne Zanŋ zegwyák nye «kpεεε», bhii tak Pyeēd eezeke ne ne náá: «Gwyáka bis.» 5 Tin mot'enok eezegwyák be «kpεεε», etεε náá, to lyeme, nye nadi é gek ε náá, be waadje nye sonok. 6 É di'enek, Pyeēd ε booke ne ne náá: «Mε tok ne epata, ààkobe ne lɔaad, sa me di ne ye é, me pe dje wɔ: ne din ε Yezu Klisto mot Nazalet, wyela da wɔ é kel!» 7 Bhii tak nye eezemet nye pe mbo e gheŋ, nye eezekyee nye é ewyel. E di tak wat, meko ne metii me meko me mot'enok eezelyel. 8 Vasaka, e di tak wat, nye eezetyaa tetel, nye moo tin é keenek, bhii tak nye eezeni lɔɔg wat

be ne bot ε lwoma pe to kok Ndjaa-ebuwa, nye é keenek meko me, é tsel ne eduwal ε Zeēb. 9 Bot djas nadi tin ɔ naabee nye é keenek eduwal ε Zeēb to medjeeb. 10 Dɔɔ be nagwyák náá, ye nabee mot nadyeebadidi ndiindel é «ebe ε ndjaa na nyɔɔnyɔ» yii kok Ndjaa-ebuwa étep ewaab epata ɔ, tin bɔɔ djas naabela bebebɔl ne edjoka ebuepe dum ne sa naseε ne boka mot'enok ε. 11 Dɔɔ mot'enok nanaata Pyeēd ne Zanŋ ε, bot djas to edjoka be nadi é djoka ε. Wɔ gwaa be zokazyε kaab pe pak be nadi ε, ye nabee di mebhaz me nadi é djóɔaa «mebhaaz ε Salomɔŋ» ε. 12 Dɔɔ Pyeēd nabee deenek ε, nye é booke ne edu é bot binok náá: «Bɔn ε nyeeg bam bot ε Yisalael, étep yé bi di djoka tsik mot tak tsak ε deenek? É tep yé bi di gwyák tyee náá, bis tsik mot tak é ne ghwyiles met neghu etεε náá, bis epesa zii étep edu ε Zeēb? Ye tok deenek! 13 Ye é Zeēb ε Abalaam, Zeēb ε Izak ne Zakɔɔb, Zeēb bebhaz binaka eelyaal duu mot-mesa me, Yezu. Biyɔ be emet bi naseeb nye é membɔ me ekukuma, ne swonal nye é mis me Pilat, ka bela náá, Pilat naakwyel ebet nye. 14 Biyɔ bi naabyen mot na deε, na epiki, biyɔ nakwyel ε náá, Pilat bet mot di é gó bot ɔ. 15 Deenek, bi naagó mot di nakuma tsik ɔ. Tin, bhis etep binek djas, Zeēb naagomal nye to esyee, bis é betyaases étep tak. 16 Ye é kɔ esu ε mebwala me din ε Yezu, dum ne edum ε koŋ ne ne ε bulal ghwyil mot bi di bee ne egu'aak. Ye é edum ε koŋ ne Yezu ε sa náá, nye bela tsik nyel djas bi di é bee'enek. 17 «Bela náá, bɔn nyeeg bam, me ne gu enyɔpe náá, biyɔ ne ekukuma bin nasa deenek é, etεε náá, bi ε to boo edjak dum ne Yezu. 18 Ye é deenek ε Zeēb kwyel elyaal esuk ε etep ee nye naloolεε to enuub e bengoolεε ε mekpa ε Zeēb djas ε. Nye nabee nye eelεε náá, Mesia me é waazuk. 19 Swoolaka mefulu min, da bi ε dum koŋ ne Zeēb etεε náá, nye needis mesyem min. 20 Deenek bhii tak, Gheŋ ε waazedje bin ewala ε bi aawala ε. Tin, bi ε waabee Mesia nye naloozetó kɔ esu ε len ε: Yezu. 21 Nenak yak, é gokaa náá, Yezu pookodi pe εko kekum melu me ye aadi náá, esonok djas ε waabula bes dɔɔ Zeēb naloozeleε to enuub e bengoolεε ε mekpa me ε. (aiōn g165) 22 Ye nabee Moiiiz naake náá: “Gheŋ Zeēben waadhiz bin ngoolεε-mekpa ε Zeēb dɔɔ mam. Nye aadi é mot dhaad mbyak en, da bi é gwak etep ee nye aaleε bin ε djas. 23 Mot djas aadi ààgwak etep ee ngoolεε-mekpa ε Zeēb tak ɔ, nye waasɔaa to sama bot ε mbyak, bhii tak nye

waagóaa.” 24 «Tò bengoolle e mekpa e Zeeb djas, kana Samyel, keyaka ne bot e nakazye bhis konye o, ye nabe e be naalii ne nen dum ne melu mak. 25 Etep ee Zeeb nakek bin to nuub bengoolle e mekpa e Zeeb e nabe e yibo. Bi e ne yebo di to ebhej e Zeeb nakwyla be ne bebhaab bin. Nye naake ne Abalaam náá: “Me waasee mebyel djas ko bos djas metel ko lo e bedha bo.” 26 E tep tak e di náá, Zeeb napoo lee edhis mot-mesa me sok e ko esu e len, nye napoo lee dhis nye etep nye neezese bin metel, ne esa náá, mot neeliig kony ne embee mefulu me.»

4 Bela tin náá, Pyeed ne Zarj nadi e lii ne zukamwaa ne mot nadi tin o. Wo gwaa beghaa-Zeeb, ekukuma bebaale e kok Ndjaa-ebuwa, zenoo bot e edhuu e eSadusee zokazye pe kyee be nadi e. 2 Elyem naadyeebakpaa be etee náá, be nabe aakwyel náá, Pyeed ne Zarj Bot e Lwoma beba gheelelyo bot to melyo mao náá, Yezu Klisto mot nagwye o eezegom. Be nadi sa deenek e etee náá, be nadi eke e náá, bot e zegwye o ne ghwyil egom bhis esyee. 3 Tin be boo zemet Pyeed ne Zarj zewa be embok. Wo gwaa be zokazedjek be tin kekum melem etee náá, be namet be e bikoko. 4 Bela náá, bete ne bot e nagwak mekpa me bot e lwoma o, ye nabe e be eedum kony ne ne. Metarj me bot e tak nabilel, kum tyee bot bemil eten. 5 Yii myen tak, ekukuma eYuda, bepaa, zenoo begharj e mekana me etsi, zokazeseega pe del e Yeluzalem. 6 Bot e nadi to zeege tak o nabe e Andele, Anas boo ghaa-Zeeb, Kayif, Zarj, Alekzandele zenoo bot e mebyel e boo ghaa-Zeeb djas. 7 Be eezetel be metetel sok bhwoob'o, tin, be eezedji be náá: «Bi sa esese bak ne yaa mebwala, ne din e ze?» 8 Tin, Pyeed eezelwood ne Sisim na Dee, nye booke ne nao náá: «Ekukuma e dhaad mbyak ne bepaa eYuda: 9 Be dji bis medjin mak mos e, etep enem esa ee bis sa ne boka mot e. Be dji bis e náá, mot'ak tsak daa? 10 Enyoepo, ye goka e bi gu náá, biyo djas, dao ne bot e Yisalael, ye be náá, mot'ak eetyaa tetel ne nyel enyoepo e mis men o, ye e ne ghwyil din e Yezu Klisto mot Nazalet, mot bi nabem e melaaba, da Zeeb e gomal nye bhis esyee o. 11 Yezu mot Ekwyla e Zeeb di lee tseetse náá: “Ekok ee bezumel mwas e, moo e ekok di epyet ndjarj e.” 12 «Tsik belaa e, to din e Yezu Klisto nye emet. Dhiiti mot Zeeb nadhis ko bos'ak náá, nye neetsik mena o, tok.» 13 Daa be nabe e egherj e Pyeed ne Zarj e, bot e

zeege boo kwan eYuda naadjoka. Be naadjoka etee náá, ye be e be eesiiza náá, be nabe e mbi varj bot e nadi aatò medjek o. Be nadi gu náá, be nadi gyee sama wat ne Yezu. 14 Tin, be nadi e bee mot natsak e tetel e ngwoob o, be nabe aakabe ne ekpa e eyala. 15 Be eezeke ne nao náá, be wyis to ndjaa epee. Be moo tin e sos pak'oo. 16 Be nadi keke e náá: «Mena aasaka ne bot bak daa? Etee náá, bot del e Yeluzalem djas ne gu pupwoopwon náá, ndem mebwala mak sael e ne nao, mena tok ne ghwyil eswonel. 17 Tin, ye aagoka náá, menduk me tep'ak gek to melo me bot bak djas. Mena e waalyak be ne mebhema náá, be nabaalii ne bot ko esu e din e Yezu.» 18 Be eezedjoo be, bhii tak be eezelyak be elyelepe náá, be nabaalii neghu elyo e bot ne din e Yezu. 19 Tin, Pyeed ne Zarj eezebozo ne nao náá: «Peeka biyo be emet neghu ye e enyoepo e mis me Zeeb náá, be looba ne nen neghu be looba ne Zeeb. 20 Yeka be biso o, bis tok ne ghwyil e byen elii dum ne sa bis nabe e mis ne egwak ne melo e.» 21 Bot e boo kwan eebaazebhem be, bhii tak be ezebet be. Be nabaabe ne tyee be aazuk be, etee náá, edhuu e bot djas nadi duwal Zeeb ko esu e etep ee nasael e. 22 Mot natsak ne mebwala e Zeeb o nabe e ne membu mekam-mená kedhaa. 23 Daa be nabet be e, Pyeed be ne Zarj eezetò pe pak edhuu e beso bozo nadi e. Be moo tin e bara be etep djas eboo beghaa-Zeeb ne bepaa eYuda nalee e. 24 Bhis be nazegwak etep binek djas e, bozo djas eezegwakel, tin, be eezedjaala Zeeb náá: «Zeeb Mekaake, ye e woy e nakus gwoo ne bos, ne boo dii meson zenoo esonok djas di to tak e. 25 Ye e woy e di náá, ne ghwyil Sisim na Dee wo naasa náá, Dhavid bhaabes mot-mesa mo naake náá: “Bhwak e pe kuu, ye e etep ye? Bot e membyak epedi bhoob yii toto. 26 Bemekoozi me bos eezekomsa etep eke lumla deeb, eboo ekukuma eezeseega. Be seega e be neeke lumla deeb ne Gherj ne mekoozi me nye nadj ebotan o.” 27 Ye e tseetse náá, Elod ne Poo Pilat eezeseega ko del e elak be ne ekukuma e membyak mesis, zenoo bot e Yisalael be neegena ne mot-mesa mo na Dee Yezu, mot wo nazedje ebotan o. 28 Tin, bee sa esonok djas wo naloogek ne ekwosak e lo e. 29 E di'enek, Gherj, beea mis ko mebhema mao, tin da wo e dje bot e mesa mo ze egoola mekpa mo, ne boo ebwalel. 30 Seeba mbo o, etee náá, bot neetsak, endem e mebwala neese e ne din e mot-mesa mo na Dee Yezu.» 31 Daa be nasilal edjaala e,

di be naseega o zokazekuu, wo gwaa Sisim na Dεε zokalwood to loo. Bhii tak be eezeni ε goola mekpa me Zεεb ne ebwaalet djas. 32 Edhuu ε bot djas nadi dum korj ne Zεεb o, nadi ε to εgwakel enyoepe, to elyem ne esisim. E tok ne mot ngot pak'oo nadi ε ke naa, esa be ε yii nyey nye emet. Esa ee be nadi ne ye ε nabe ε yii boo djas. 33 Ye ε ne boo mebwala ε bot ε lwoma nadi ε lee bot daa Ghej Yezu nagon, tin, Zεεb nadije boo djas bete ne enem ne embee be. 34 Ye tok ne mot ngot pak'oo, nasu sa mot di egoka ne edi ne ye etep tsik'e ε. Deenek, bot ε nadi ne epyeeb neghu mendjan o nadi bomsa ye, 35 bhii tak da be ε zye ne epata ee be bela ε, zedje bot ε lwoma. Bhii tak, be ka kaa epata e tak ε ne mot ne mot ε ebee ekwosak ε mot di ne ye ε. 36 Djhoogek nye ne Zozef mot di Levit o mot gholaa Siipele, mot bot ε lwoma naget din ε Bhaalnabhas o. Din ε tak kwyel elεε ε: «Mot di dje ghwyil ne megghaaz o». 37 Nye naabomsa pyeebe, bhii tak nye eezeno epata, zedje bot ε lwoma.

5 Tin, dhiiti motom din ε le nabe ε Ananias, din ε myel nabeε Safiida, naazegwakel etep ebomsa beedok nadi yo bo ε. 2 Nye eezeno kyee pata wat syel, yak kyee nye boo kedje bot ε lwoma. Myel nadi ε gu. 3 Tin, Pyeed eezεke ne ne naa: «Ananias etep ye Satan zeni wo to lyem deenek? Woo koo Sisim na Dεε, woo syel kyee pata wat ee wo bomsa beedoko etep'o met. 4 Esok ne wo ne bomsa ye, ye nadi ε yo. Bhii wo kzebomsa ye ε, epata be ε yo, etsal e? Ha etep ye wo sa mbi yenek esee? Wo aapakoo bot, wo koo ε Zεεb.» 5 Gwaka nye nagwak mekpa menek ε, Ananias eezeduma si ε bos, nye eezegwyε. Tin bwoo naazemet bot djas nagwak menduk me tep tak o ebuepe. 6 Mengbaaz ε boo zepil muue to bheza, bhii tak be eezetε ne muue kedel. 7 Ba mewala melel nadhaa bhii tak, mwaa Ananias zekum, aagu sa see sok ε. 8 Pyeed eezedji nye naa: «Leea me, ye be ε bii bomsa beedoken ne metarj mak o?» Nye eezεboza: «Heε ye ne metarj menek ε bis bomsa ye.» 9 E di'enek, Pyeed ε boo ke naa: «Bi sa daa etep bi neegwakel etep ebowal Sisim ε Ghej? Gwyaka, bot ε kedel ngomo o moo ε ε ebe ε ndjaa, be waabaabep muu to ne ye.» 10 E di tak wat, nye zeghaaga si, si meko me bot ε lwoma, nye eezegwyε. Mengbaaz me nadas ndela o eezekum, be ka bela nye ε muu. Tin, be eezεgheε nye, be eezetε kedel nye ε ngwoob di be nadel ngom o. 11

Bot ε zεεga mendjaala djas ne bot ε nagwak menduk me tak o, naabela boo bwoo. 12 Betεε ne endem e mebwala nadi see to medhuu me bot dum ne bot ε lwoma. Bot djas nadi dum korj ne Ghej o zokaseega pe to bhaaz ε Salomorj di to ebeεε Ndjaa-ebuwa ε. 13 Bot ebuepe nabe aakadjheebal eke ε loog'o, ye nakoozodi naa, bot nadi kwyel be ebuepe. 14 Botom ne boa aluu naaluu nadi dum korj ne Ghej o naazeni to loog'o ebuepe. 15 Tin bot zokakegheε membek zenenεεg be ε ngwoob egba, ko emwaala ne ko bhum. Be nasa deenek ε etεε naa, esok Pyeed aadharj ε, sisim ye neegheebutal be. 16 Bedhiiti medhuu me bot naazedus pe mel me nadi ε mengwoob me Yeluzalem ε. Boo zokazyε ne membek ne bot ε embee esisim nadi dhedhek o. Boo djas zokatsak. 17 Daa be nabee edjema binek ε, boo ghaa-Zεεb ne bot ε loog'e, bot ε tak nabe ε bot ε zεεga eSaduseε, wo gwaa be zokazekpaa elyem ebuepe dum ne bot ε lwoma binok. Be boozeke naa: «Egoka ε, mena lyak ka tep'ak.» 18 Be eezemet bot ε lwoma, bhii tak be eezεkoo be ε membok. 19 Tin, ε pum, wo gwaa fofop ε Ghej zokazedii ebe ε ndjaa membok, bhii tak nye eezewyisal bot ε lwoma, nye eezεke ne naa: 20 «Toka pe to kok Ndjaa-ebuwa, leeεa bot etep djas di dum ne tsik na bes ε.» 21 Bot ε lwoma eezεgwak fofop tak. To ghooghom melem be eezetε pe kok Ndjaa-ebuwa, tin, be zeni ε lyo bot melyo moo. Boo ghaa-Zεεb, ne bot ε loog'e ε boo zεεεεg bepaa ε dhaad mbyak eYuda etep be neeboma ε boo kwan. E di'enek, be zelwom bebaalel be ke enoo bot ε lwoma pe ndjaa membok. 22 Tin daa bebaalel tak nakakum ε, be aapakabela be to dhej tak. E di'enek, be eezεsik pe boo kwan, bee kelee be naa: 23 «Bis bela ε ndjaa membok ndiila enyoepe, bebaalel tin, ε e di boo, ε mebe ε ndjaa. Tin, kadi ε, bis aapabee mot tin to tak.» 24 Daa be nagwak deenek ε, kukuma bebaalel ε kok ndjaa-ebuwa ne eboo begghaa-Zεεb o naadhaa be ghwyil, be moo tin ε sos dum ne sa see ne bot ε lwoma ε. 25 E di'enek, dhiiti mot eezetuula, nye eezεlee be naa: «Gwakeka! Bot ε bi nakoo ε membok ε pe to kok Ndjaa-ebuwa ε lyo bot melyo moo.» 26 Bhii tak, kukuma bebaalel eezetε be ne bot, etep be neekenoo bot ε lwoma bula ne naa. Tin be nalii ne naa medjemedje aabe ne bel ε kaab naabot del ezekeuwus be ne mekok. 27 Bhis be naka bula ne naa ε, be eezεpeε be sok bhwoob boo kwan eYuda. Tin, boo ghaa-Zεεb

moo tin é til be ne edje be tep. **28** Nye eezeke ne náo náá: «Bis di é bis eezelu bin elyelepe náá, bi nábaalyo bot dum ne din é mot'enók. Ghuna bhis batasa náá melyo men kedjala kó ghaada Yeluzalem djas. Bi kwyel é esaa náá, embee ebaka esyee é mot tak kwe kó elo bis?» **29** Pyeed be ne bedhiiti bot é lwoma é zebóza náá: «Egokaa ne egwakaa ze, bot ohoo Zeeb? **30** Zeeb bebbhaab binaka eegomal Yezu bi nagó nye bema kó melaaba ó. **31** Zeeb eetel nye tetel pe mbo eghen be, nye eedje nye dék étep mekoozi ne Tsika-bot. Nye nasa deenek é, étep edje bot é mbyak Yisalaél epeed étep be neeswoola mefulu mao, be neebela epelak é mesyem mao. **32** Bis é betyaases etep binek djas. Bisó ne Sisim na Dee Zeeb nadjé bot é di gwak nye ó.» **33** Wó gwaa ebuk baazesa bot é boo kwan eYuda ebuepe bhis be nazegwak mekpa menek é. Tin, gwyes egó é bot é lwoma nasa be. **34** Bela náá, tó edhuu é loo ye nabee ne dhiiti Falizye din é le nabee Ghamalyel, nye nadi é ghaa mekana me etsi é Moiz, bot nadi duwal nye ebuepe. Wó gwaa nye zewyel tyaa tetel kuku ebwak é zeege bot é boo kwan, nye eezeke náá be wyisal bot é lwoma pe kel ba mao pes ewala. **35** Bhii tak nye eezeke ne bot é kwan náá: «Bot é Yisalaél, bi é kobaka ne sa bi aasa ne bot bak é. **36** Ye dinaa àapaakoboya, wak koko é koko ye nabe é Tedas natuula náá, nyey é ye kuma mot. Ye nabee botom tyee metan bedhet é nanaadu nye. Bela naanye naagóaa, bhii tak, bot é nadu nye ó naawyeeza boo djas, tin zeege tak naazegwyé. **37** Bhis nyey, esok éleege é metan me bot, Yudas mot Ghalile naazeseege zukaa mwaa ne mot naadu nye. Tin, nye naabaagóaa ye pe, é di'enek bot djas nadu nye ó naazewyeeza gwyiir. **38** Nenak me ka lee bin é náá, sa mot àaka baabis be. Betka be, be tó, etee náá, ye be náá, esuk é egwyes boo neghu mesa mao dus é ne boo be emet ó, ye waasi. **39** Neghu Zeeb é di esuk é tak ne tseetse ó, bi tok ne ghwyil é lyak ye. Nà gheeg ka menyel étep ebowal é Zeeb.» Tin, bot boo kwan eezemyaal etep ee Ghamalyel nalce é. **40** Tin, be boo zebaazedjóo bot é lwoma, be eezenyuu be ne eghwyes. Bhii tak be eezelyak be náá be nábaalyo bot dum ne din é Yezu, tin be eezebet be. **41** Bot é lwoma eezedus é di kwan é yenek, ne memyaala etee náá, Zeeb eebée náá, be é bot di egoka ne zukaa kó esu é din é Yezu é. **42** Tin melu djas tó kok Ndjaa-ebuwa ne mendjaa

ne mendjaa, bot é lwoma nadi tó ne é goola Mbée bhaadal é Yezu Mesia.

6 Eghen tak, bela náá, metan me bedjikel nabee ye eebaazebile ebuepe. Eyuda ee di lii, lii eGhelek ó nabee be tanjal dum ne bot é nadi elii ebhele ó. Be nadi eke é náá, yó bó bekus é boa nábe àadi kwyeegea melu djas é ghen be nadi kekaa edee é. **2** Bot é lwoma kam ne bebá boo zeseeg bedjikel djas, be é boozeke ne náo náá: «Ye ààgoka náá, bis bet egoola mekpa me Zeeb, étep eke kaa edee. **3** Deenek, bòn nyeege, seeka pak'en bot eten ne bebá di sosoob ne epiki é, bot é di, “tòò” ne Sisim na Dee ne etsorj ó. Da mena é dje be mesa me tak. **4** Tinaak, bis ó aakadi é é sa mesa me mendjaala ne egoola Mbée Bhaadal.» **5** Bot é zeege djas naamyaa egeka é tak. É di'enek, be é boo zeseé Etien mot nadi ne boo edum korj ebuepe ne Zeeb zenó Sisim na Dee ó. Ye nabe ne Filip, Polokood ne Nikanood, Timon, Palmenas, ne Nikolas mot del é Antios, mot namyaal edjaala Zeeb eYuda ó. **6** Bhii tak be eezelyaal be ne bot é lwoma, tin be eezedjaala Zeeb ne ekel é be mebo. **7** Tin, mekpa me Zeeb nadi goolel ebuepe. Metan me bedjikel nadi bilel, ebilel ne ebilel pe Yeluzalem. Deenek, bete ne beghaa-Zeeb nadi dum ekorj ne Yezu. **8** Etien tó ne ghwyil enem ne embee é Zeeb, ne mebwala, nye naadi esa bete ne endem e mebwala ebuepe tó bot é mbyak. **9** Tin bedhiiti bot é ndjaa mendjaala me eYuda zokazebyen lek'é. Bot é tak nabe é kyee wat bot mao ndjaa mendjaala nadi djóoaa «ekwom peka» ye nabee eYuda é kyee dik Silen ne Alekzandili, yak kyee eYuda kyee dik Silisi ne pe pes dik kyee Azia. Be moo tin é suu meso ne Etien. **10** Tin be nábaakwak nye, etee náá, nye naleliie ne etsorj ee Sisim na Dee nadi é dje nye é. **11** Tin, wó gwaa be zedje bot epata étep be neeke náá: «Bis eegwak nye é lóo mekpa me melee dum ne Moiz ne Zeeb!» **12** Tin be eezeni é besal medhuu me bot, bcpaa ne beghan é mekana me etsi. É di'enek be eezemet Etien, bhii tak be eezetó ne ne pe zeege boo kwan eYuda. **13** Wó gwaa be zokabaazyee ne etiaa-ses é etsal binók. Be eezeke náá: «Mot'ak ààkat enyek é kok Ndjaa-ebuwa na dee yena, ddo ne etsi é Moiz! **14** Bis eegwak nye é ke náá, Yezu mot Nazalet tak é waabwak kok Ndjaa-ebuwa, da nye é swoola etsi é Moiz nalik mena ye é.» **15** Bot djas nadi mendiindil tó ndjaa é di kwan ó moo tin dhuu ne mis é nyel é

Etien, tin be eezabee náá, bhwoob'e nabe e moo tye wat ne yii fofop.

7 Boo ghaa-Zeeb eezedji nye náá: «Etep ee be di lii kó esu e lo'aak é tseetse?» **2** Etien eezebóowa náá: «Bón e nyeeɛ bam ne beseeɛ bam, gwakeka me! Zeeb duu naatel bhaab'enaka Abalaam nyel esok nye nadi pe kyee dik Meezopotami e, esok ne nye ke é di pe del e Alan. **3** É di'enek, nye naake ne ne náá: “Dusa kyee dik'ó, beta bot e mebyel mó, da wó é tó pe kyee dik me aalyaal wó e.” **4** Tin Abalaam e boozedus kó kyee dik eKaldee, nye eezetó kedi pe kyee del e Alan. Tinaak, bhis esyee e seeg, Zeeb eezedis nye kó kyee del e Alan tó ne ne pe bi kadi mos'aak. **5** Bela náá, Zeeb nábe ààdje nye pes bós, ààkobe móo pes ébo e beedok wat. Tin bela náá, Zeeb naazekek náá, nye waadje nye kyee dik, bedha be é waalik ne ye bhis konye. Bela náá, é gheɛ tak nábee Abalaam di náá, ààkobe bea ne mán. **6** Beeka etep ee Zeeb nalee e: “Bedha bó aadi é kó medhik me medjor, e di be aadi ekwom ó, e di be aatiiga membu bedhet-ená e. **7** Tin, me waapée medhik me be aadi é ekwom é tak e. Bhii tak, be waadus e di'enek, be waake seega é mendjaala é di'ak.” **8** Deenek, Zeeb naagwakel ne Abalaam étep ekwyal ebheɛ, ndem tak e beka. Ye é kó lo meso me tak e Abalaam naniigal Izak mán'e beka é elu e eten ne elel bhis mebyel me, tye wat ne dáa Izak naniigal Zakóob mán'e beka e, Zakóob zokaniigal bóo be bot e di beseeɛ e bebhaab membyak kam ne ebá Yisael ó beka. **9** «Bebhaab e tak nadi é ne mebhuka ne Zozef. Tin, be é boo zebámsa nye étep nye needi kwom pe Ezipte. Tin pe, Zeeb nábee ne ne loóg. **10** Nye nadi pek nye tó mezuk me djas, nye naadje Jozef etsoɛ, nye naasa náá, nye dje djoɛ é mis me Falaon, mekoozi me Ezipte. Nye naazedje Zozef boo ekukuma kó kyee dik Ezipte, ne tó ndjaa mekoozi me djas. **11** Wó gwaa pwom zeni kó kyee dik Ezipte djas ne Kanan: ye nábee boo mezuk. Tin bebhaab binaka nabaabe ne edee e dek. **12** Dáa Zakóob nagwak náá, edee nábe e pe Ezipte e, nye boolwom bebhaab bina é kóko esok. **13** Dáa be nabaató Tóa tyee Tóa esok ebá e, Zozef e boo tel bón nyeeɛ nyel. É di'enek e mekoozi me dik Ezipte nazegu bot e mebyel Zozef. **14** Tin, Zozef eezelwom bot be ke enóo Zakóob seeg, zenóo bot e mebyel me djas. Ye na be bot mekam-meten ne ebá ne bot eten. **15** Tin, Zakóob e boozetó pe Ezipte pe paa nye

nake gwey é, zenóo bedhiiti bebhaab bena. **16** Be naanóo myoɛ me bot bóo, tó ne ye pe del e Sisem. Be boo kedel be tó evit e Abalaam nabom ne epata é membo me bóo Amóod pe Sisem e. **17** «Dáa ye nábe náá, ewala e Zeeb nadi kwyel esa sa nye nakek Abalaam e, ye nábe é Zeeb eebil metarɛ me bot, bot bina moo ebuepe kó Ezipte. **18** Tin, dhiiti mekoozi mesis nádi ààgu Zozef ó eezenóo boo mekoozi kó Ezipte. **19** Mekoozi me tak naakóo bot e mbyak ená. Nye naazuk bebhaab bina é elwom be ne bhel náá, be bet bóo etóloó étep be neegwey. **20** Egherɛ tak e Moiiɛ nabyel, nye nadi é nem móo motom Zeeb nakwyl ó. Nye naabaalaa bengon elel tó ndjaa seeg. **21** E sok nye naalikaa e, ye nábe e esyee e mekoozi me dik Ezipte naatek nye, nye é boo zewyl nye dáa mán'e met. **22** Tin, Moiiɛ nadjek egu ne etsoɛ e bós bot e Ezipte, ye naasa náá, nye di mot mbyok dum ne elii be ne eseseɛ be. **23** Dáa nye nadi nye moo ne membu mekam-mená e, Moiiɛ e boozeke náá, é gokaa e náá, pookotó kebee bón nyeeɛ bot dhaad mbyak Yisael. **24** Tin wó gwaa nye zebbe dhiiti mot kyee dik Ezipte é zuk ngót tó loó. Nye é zekem mot nadi zukaa wó, é ghem tak, nye eezegó mot del e Ezipte tak. **25** Nye nadi é gek náá, bón nyeeɛ bot e Yisael nadi gu náá, ye nábe e dum ne ne e, Zeeb naawaaa pek be ekwom. Tin, kaa bela e náá, be nábaagu. **26** Yii myen tak, nye eezebaató pe dáa loó, nye ka bela e bot e Yisael bebá é duu pak'óo, nye é boo zesuu ebee be, nye neebulal egwakel pak ó. Nyeɛ náá: “Bewen, bi e bón nyeeɛ, étep ye bi di genel pak'en?” **27** Tin, mot nadi zuk móo só eezelóo Moiiɛ mbee mekpa, nyeɛ náá: “Eze dje wó boo ekukuma wó ne di tetep kó les? **28** Wó kwyel e wó neegó me dáa wó nagó mot Ezipte koko e?” **29** Dáa Moiiɛ nagwak mekpa menek e, nye boo zekaab kedi pe kyee dik Madian. Penek e nye naabya bóo ba. **30** «Membu mekam-mená bhii tak, pe tó kyee bós besye di ààbe ne medii e é ngwoob etsok e Sinayi, fofop ngót zokatuu la Moiiɛ pe tó ngel du tó ekpak. **31** Nye naadjoka é ebee mbi yenek mevyekele me nye natelaa e. Tin, esok nye nadi sa étep nye neebbe enyoɛpe é ngwoob e, wó gwaa nye zokazegwak gwood e gheɛ é ke náá: **32** “Ye é mam Zeeb bebhaab bó, Zeeb e Abalaam, Zeeb e Izak ne Zakóob.” Gbegbaagba ne bwóo, nye nábe ààkadiheebal egwyák pe yiizaag. **33** Tin, Gheɛ ezeke ne ne náá: “Disa meɛpapa mó, etee náá, di wó di'aak

é di na Dée. 34 Mee bee dāa be di zuk bot ε mbyak'am pe kyee dik Ezipte ε, me eegwak etsim bōo, é di'enek ε me zye zepék be. Deenek, Tōa, me kwyel ε me lwom wō pe dik Ezipte.” 35 «Ye é Moiiiz tak ε bot ε Yisalaél nabyen, é lóo mekpa náá: “Eze dje wō boo ekukuma, ne wō di tetep kō les?” Zeeb eedhis nye tyee kukuma ne pekel-bot, Zeeb dum ne fofop nalyaal nye nyel tō gel ekpak. 36 Ye é Moiiiz ε nawyisal bōo Yisalaél kō dik Ezipte, ne endem ε mebwala me nye nadi sa kō dik tak ε, pe boo Dii Meson na Tōobelaa, ne tō kyee bōs besye di ààbe ne medii ε tō membu mekam-mená. 37 Ye é Moiiiz tak ε nabaake ne bōo Yisalaél náá, “Zeeb ε waadhis bin ngooel-mekpa me dāa mam, nye aadi é mot dhaad mbyak en.” 38 Baabela náá, é sok bōn Yisalaél nadi esεga tō kyee bōs besye di ààbe ne medii ε, ye é nyey é nadi tyaa pak bebhaab binaka ne fofop nadi elii ne ne pe kō etsok ε Sinayi ε. Nye naabela mekpa me tsik ε Zeeb, étep nye neezegoola mena ye ε. 39 Tin, ye ka bela náá bebhaab bina nābaagwak nye. Be naabyen nye, dāa be ka kwyel ε esik pe Ezipte ε. 40 Be naaleε ne Alon náá: “Sa bis bezeεb di kesok bhwoob'es ε, etεε náá, bis ààgu sa sεε ne Moiiiz mot wyisal bis tō Ezipte o.” 41 Tin, wō gwaa be zelul mōo ngom ngombe ε di zeeb, bhii tak be eezεgō zeeb tak buwa. Tin, be eezεbōl ebyon ne memyaala ebuepe dum ne sa be nalul bōo be emet é. 42 É di'enek, Zeeb eezeliig be kōj, nye eezεbet be be duwal ekwyikwyen tō gwoo. Etep tak sael ε dāa di kwyala tō mekana me bengooel ε mekpa ε Zeeb náá: “Bot ε dhaad mbyak eYuda, ye é mam ε bi nadjε ebuwa é betit ne bedhiiti mbi ebuwa, é membu mekam-mená mena nadika tō kyee bōs besye di ààbe ne medii ε. 43 Ààbe! Gunaa, bi naabep pet ε zeeb Molok, ne ekpaka-kpaka kwyikwyen zεeben Lefan! Bezeεb binōk, bi nakpak be étep bi needuwal be. É tep tak ε di náá, Me waakyeed bin dhaa ghaada Bhabhilon.” 44 «Pe tō bal, bebhaab binaka nadi é ne pet na Dée ε Zeeb be nawa ebup ε mekana di lii etep ee ebher ε. Ye nasael ε dāa Zeeb ne lee Moiiiz ε, etεε náá, nye naake ne Moiiiz náá, nye zoo sum ε ezel wat ne yii nye nabee ε. 45 Deenek ε pet na Dée ε Zeeb tak nalik ne bebhaab bina ne bot naka du yōbō bhis o. Ye nabe ε Zozuwe dulel lōg'o be ne bot be naadek medhik me bot ε membyak me Zeeb nadi é sō bekum ε tak kō esu ε lo. Pet na Dée ε Zeeb tak nadi kekum esok Dhavid nadi mekoozi ε. 46 Tin, Dhavid

naabela mbεε bhwoob emis ε Zeeb. Nye é boo zεwaab náá, Zeeb gek nye gonj étep nye neesum ndjaa Zeeb bedha ε Zakōb. 47 Tin, Salomonj naka sum nye ndjaa. 48 Bela náá, Zeeb Mekaake àadi tō mendjaa me Zumal bot. Dāa ngooel-mekpa ε Zeeb naleε náá: 49 “Eko ε, boo mekoozi me, Gherj lee ε deenek, bōs ε, di mebō me di nyal o. Ye é yaa kwaambi ndjaa biyo aakosum me ye é? É yaa di me aakwak ε di? 50 Ye tok mam nasa ye ne mebō mam met e?” 51 «Biyo bot ε maa-elo, bot ε di náá, elyem ne melo men eezedyalel dum ne ndjóoel ε Zeeb di djōo bin ε. Bi ε ne maa-elo dum ne Sisim na Dée! Bi ε dāa bebhaab bin! 52 Baa bengooel ε mekpa me Zeeb bebhaab bin nadi àatiigal? Be naagō bot ε nazye ne bhaadal náá, Mot Epiki ngot epezye ε. Ye é nyey ε bi naka nye, ne egō ε nye. 53 Biyo bot ε efofop nadjε etsi ε Zeeb o, bi nābaaduwal ye!» 54 Dāa bot ε boo kwan eYuda nagwak deenek ε, be naazεkpa lyem, ne ekwaal ε metsok kō lo ε Etien. 55 Tin, nyey «tōo» ne Sisim na Dée tō le, nye eezεben mis pe εko, gwyák tō gwoo. É di'enek nye eezεbee mekas ε Zeeb, zεnōo Yezu Klisto tetel pe mbō egherj ε Zeeb. 56 Tin, Etien eeke náá: «Me epebee gwoo mbek, Sεerjεε Mon Mot tetel pe mbō egherj ε Zeeb.» 57 Be eezetsim elyεlepe, bhii tak be eezedyal melo, bō djas eewyis kaab, zeduma nye é nyel. 58 Be eezεtō ne ne pe bhis del, tin, be moo zεbyaal nye ne mekok étep be neegō nye. Wō gwaa betyaases zokadjε ekaad bōo ne dhiiti mōo ngbaaz din ε le nabe é Sol, nye baal be ye. 59 E sok be nadi é wus nye ne mekok ε, Etien nadi ye é é djaala náá: «Gherj Yezu, nōja sisim yam!» 60 Bhii tak, nye eezεkwyε meborj si, nye eezetsim elyεlepe náá: «Gherj, nākela syem'ak kō lōo!» Bhis nye nake deenek ε, nye eezεsil eswos.

8 Sol naamyaa esyee ε Etien. É dwoō tak wat ε mezuk me bot ε zεega mendjaala Yeluzalem nakan. Bot djas nadi dum kōj ne Zeeb o naazewyεεza tō pe kyee dik Yude, ne pe Samali. Tin bot ε lwoma ε nazokalik. 2 Besosoob é boonōo muu ε Etien kedel, wō gwaa be zεdje nye ebuepe. 3 Sol nadi sa meghaaz étep eke waaz ezeεga mendjaala. Bhii tak, nye nadi tō mendjaa ne mendja kemet botom ne boa nadi dum kōj ne Zeeb o, é kokōl be é mbok. 4 Bot ε nawyεεza o djas, nadi kemel ε mel kegoola Mbεε Bhaadal. 5 Filip eezεtō pe boo del ε Samali, tin, nye eezeni é lyo bot ε del dum ne Mesia. 6 Bot ε del djas

nadi gwak etep ee Filip nalee be é ne lyem wat, tō medjek ne e bee e endem e mebwala nye di sa e. 7 Deenek, embee esisim nadi wyis tō membela e ebo e boo etsim. Tin, dōo ne bete ne bot e nazesōōb o ne bot edjam nadi tsak. 8 Deenek, bot naadyeebamyaala ebupe ko del e tak. 9 Dhiiti mot din e le nabe Simōj, nye naaloobe di sok ko del e tak. Nye nasa mevyekele bot e del Samali nadi djodjoka e. Nye nadi kwyel eylaal e naanye é ye ngek mot. 10 Tin, mengbaaz djas ne eboo bot, nadi duwal nye ebupe. Be nadi eke e náá: «Mot'ak e ne mebwala e Zeeb, yii di djóoaa “boo mebwala e”.» 11 Be nadi gwak nye ebupe, etee náá, nye eeloozye ne sa náá, bot gheedjoka mesa me mevyekele me. 12 Tin, dáa be namyaa Mbée Bhaadal Filip nadi lee be dum ne eyorj e Zeeb ne dum ne Yezu Klisto e. Tin, be naazeduwa Zeeb botom ne boa. 13 Dōo ne Simōj nyey emet naadum korj ne Zeeb. Nyey pe zokaduwa Zeeb, nye nadi é ngwoob e Filip, nye nabee é djodjoka ebupe esok nye nadi é bee endem e mebwala me nadi é sael e. 14 Dáa bot e lwoma nakum pe Yeluzalem e, be eezegwak náá, bot e Samali naazemyaal mekpa me Zeeb, é di'enek be é boozekyeed be Pyeed be ne Zarj. 15 Dáa be nakakum pe Samali e, wō gwaa be zedjaala bot e nazedum korj Zeeb o Zeeb, étep be neebela Sisim na Dee. 16 Be nadjaala deenek e etee náá, Sisim na Dee nabe e, nye dinaa ko sul-sulak ko mot ngot. Be zo duwa Zeeb e tō medii ne din e Ghej Yezu. 17 Tin, Pyeed be Zarj eezekel be membo, be eezebela Sisim na Dee. 18 Dáa Simōj nabee náá, bot e di dum korj ne Zeeb o naadjéaa Sisim na Dee esok bot e lwoma nakel be membo e, nye eezedje Pyeed ne Zarj epata. 19 Nyey náá: «Djeka dōo ne mam pe mebwala me tak, etee náá, bot e me aagheekel membo ko lōo o neebela Sisim na Dee.» 20 Tin, Pyeed eezebōōza ne ne náá: «Beta náá, wōy ne epata bo bi pulel, etee náá, wō gek e náá, ekee e Zeeb bōmaa e ne epata! 21 Wō tok ne ekee waako bela belaa di tō tep'ak, etee náá lyemo tok piki é mis me Zeeb. 22 Deenek swoola embee esiiza bō, da wō é djaala Ghej, neghu nye é ne ghwyil epel wō étep mbi esiiza bō binek. 23 Etee náá, me eebée náá, lyemo e “tōō” ne embee esesee, e di'enek, wō moo é kwom mesyem.» 24 Tin, Simōj eezeke ne Pyeed be Zarj náá: «Biyo be emet djaalaka Ghej étep'am, etee náá, sa bi ke e needi àasaal ne nam.» 25 Bhis be nazebara bot etep binek dum ne Yezu, é elyo e bot ne mekpa

e Ghej e, tin bot e lwoma binok bebá eezesik pe Yeluzalem. Ze e ze be nadi goola Mbée Bhaadal pe ko bete ne mel me Samali. 26 Dhiiti fofop e Ghej eezeke ne Filip náá: «Wyela da wō é tō pe kye bōs, pe ze di dus pe Yeluzalem é tō pe del e Ghaaza e, ze di dhaa tō bal.» 27 E di tak wat, Filip eezeghe nyel tō. Tin, é ze, dhiiti mot eezetuula, mot tak nabe mot di ààbe ne ghwyil ebá o, yii dik Etsopi. Nye nabe e boo kukuma, mesa me nabee, ebaal epata ne esa djas e Kandase, moma di mekoozi me Etsopi o. Nye nazye pe Yeluzalem e zeduwal Zeeb. 28 Tin, nye nadi sik pe del e le. Nye nadi é ndiindel ko mbem me yaaga di dul e, nye nadi laa mekana me ngoolel-mekpa e Zeeb Ezayi. 29 Tin, Sisim na Dee eezeke ne Filip náá: «Tōa pe paa mbem diak.» 30 Tin, Filip eezetō kaab pe mot tak nadi e, nye ka gwak e mot'enok é laa mekana me ngoolel-mekpa e Zeeb Ezayi. Filip eezedji nye náá: «Wō ne gu sa mekpa me wō di lan'enek di kwyel elee?» 31 Mot'enok eezebōōza náá: «Me aagu ye dáa, mot e di ààlyaal me o?» Tin, neezedjōo Filip nye zedisi é ngwoobe ko mbem. 32 Pes di Ekwyala e Zeeb nye nadi elanj e na be é yak: «Nye nadi é dáa mōo taa di tōaa ne ne ketsakaa e, dáa mōo bhata di àatsim sok bhwoob bot e di tsik nye mya o. Nyey nuub mediba. 33 Nye naadhuselaa, ààbe ne mot kem nye. Eze aakwak elii ne bedha be? Etee náá, be naatsaal melu me tsik'e ko bōs.» 34 Tin, kukuma yenok e boozeke ne Filip náá: «Me pe djaala ne nō, leea me, ko esu eze ngoolel-mekpa e Zeeb di lii deenek? Nye lii e ko esu e le met hoōo ko esu e mot sis?» 35 É di'enek, Filip eekan elii ne ne dum ne pes mekpa me Ekwyala e Zeeb nye lanj e, nye moo tin é lee nye Mbée Bhaadal e Yezu. 36 Be eezegoola tō, ze be nadi é tō yōbō e, wō gwaa bekum é dhiiti di nadi ne dii e. Kukuma yenok eezeke náá: «Bee medii, eyé di lu náá, me duwa Zeeb?» [37 Filip eezeke ne ne náá: «Wō myaal ne lyemo djas o, wō é ne ghwyil e duwa Zeeb.» Tin, mot'enok eezebōōza náá: «Mee myaal náá, Yezu e Mōn Zeeb.»] 38 Tin, nye eezeke náá, yaaga tyaa, bhii tak, be ne Filip eezesul tō dii, wō gwaa nye zeduu nye Zeeb. 39 Dáa be naka see tō dii é, Sisim e Ghej eezedis Filip é mis me kukuma tak, nye moo tin, àakabee Filip. É di'enek nye eezekpaa tō ye pe paa nye nadi é tō e, ne boo memyaala. 40 Filip ka ketuula ye é pe del e di djóoaa Azot o, nye moo tin é tō kegoola Mbée Bhaadal, mel ne mel djas. Nye nadi dhanj e kekum pe ghaada Seezale.

9 Eghen tak, mesa e Sol nabe e etiiḡ ne ewun e egó e bedjekel e Gheḡ. Wó gwaa nye zétó kebee boo ghaa-Zeeb, **2** bhii tak nye eezewaab mekana me di edje nye ze, nye neekebee mendjaa me mendjaala me eYuda di pe ghaada Dhamas e. Nye nasa deenek e neghu nye waabela boa ne botom e di du Ze e Gheḡ éteḡ nye neemet be, da nye é sik ne nòo pe Yeluzalem. **3** Dáa nye nadi nye dinaa é ze é etó e, nye nadi é nye moo kunaa ne ghaada e, kaseka e, dhiiti ngel eezedus to gwoo, yee zekaal nye. **4** Wó gwaa nye zeduma si, bhii tak nye eezegwak gwood wat é ke ne ne náá: «Sol, Sol, éteḡ ye wó di tiig me?» **5** Nye eezedji náá: «Woy é ze, Gheḡ?» Tin gwood yenek eezebóoza náá: «Ye é mam Yezu wó di tiig o. **6** Deenek, wyela, da wó é ni to ghaada, tin be waalee wó sa wó di egoka ne esa e.» **7** Bot e nadi kesama wat ne Sol o zokazetyaa, àalóo ekpa e wat. Be nadi gwak gwood, tin àabee mot. **8** Tin Sol eewyel, nye eezebée mis, ka bela e náá, nye àakabee. Be eezemet nye é mbo tó ne ne pe Dhamas. **9** Melu melel naadhaa nye, nye àakabee, tin nye nadi é ààde edee ne medii. **10** Pe ko ghaada Dhamas, ye nabe e ne dhiiti djekel ngot din e le nabee Ananias. Gheḡ zokazetuula nye to sisim, nyey ne ne náá: «Ananias!» Nye eezebóoza náá: «Bee me Gheḡ.» **11** Gheḡ eezeke ne ne náá: «Tóa nenak yak pe gba di djóoaa “piki e”. Pe to ndjan e Yudas, djia dhiiti mot del e Talase, din e le e Sol. E di mena di nenak'aak nye é pe djaala Zeeb. **12** Tin, to dyam'e nye eebée dhiiti mot ngot din e le e Ananias é ni to ndjaa éteḡ ekel nye membo, mis me neebengel-bengela sis.» **13** Ananias eezebóoza náá: «Gheḡ, bot ebuepe eedyebalii ne nam ko esu e mot'ak, dum ne bete ne embee etep é nye di sa, ne Bot bo na Dee pe Yeluzalem e. **14** Deenek, nye zye wak é ne eghen boo ghaa-Zeeb nadje nye é éteḡ emet bot djas di edjaala ne din e lo e.» **15** Tin, Gheḡ e booke ne ne náá: «Tóa, etee náá, me eetó mot tak éteḡ nye neetó kegoola din e lam pe daa bot e membyak mesis ne bemekoozi mao, zenoo bot e mbyak Yisaelael. **16** Mam me emet me waalyaal nye mezuk djas nye aazuk ko esu e din e lam e.» **17** Tin, Ananias eezetó. Nye eezeni to ndjaa tak, bhii tak nye eezekel Sol membo, nye eezeke ne ne náá: «Sol, mao nyaag'am, Gheḡ Yezu mot tel wó nyel é gba pe ze wó di zye é, lwom me, éteḡ wó neebaazebee beea sis da wó lwoodel ne Sisim na Dee.» **18** E di tak wat, dhiiti mbi esonok tyee epapa eezekwyit é mis me Sol, tin, nye moo tin e é baazenyaasok. Nye eezewyel é yenek, nye eezeduwa Zeeb. **19** Bhii tak nye eezede edee, nye eezebela ghwyil. Sol zokazekpaa ba melu e di wat be ne bedjekel e nadi pe Dhamas o. **20** Aakoboya deenek, nye moo tin é goola mekpa e Zeeb pe to mendjaa me mendjaala me eYuda náá, Yezu e Mon Zeeb. **21** Bot e nadi gwak nye o djas nadi djoka, tin, be é boo di é dji náá: «Ye tok mot'ak nadi tiig elyelepe bot e nadi tuwal din e Yezu o pe Yeluzalem e? Wó ke e náá, nye aazyee wak e éteḡ ezemet be nye neesik ne nòo pe dáa boo beghaa-Zeeb.» **22** Tin, melu djas, egu e Sol nadi é ghee ne ghee to mbi melyo me nye nadi lyo e. Eyuda ee nadidi pe Dhamas o, nabe àakabaabe ne ekpa e bulal nye esok ne nadi é pes mesuk me di lyaal náá, Yezu e Mesia e. **23** Ba melu bhii tak, wó gwaa eYuda djas zokagwakel éteḡ be neegó Sol. **24** Tin, Sol eezegu boob'o. Be nadi ebaal ebe e eniel e ghaada mwos ne pum, éteḡ be neegó nye. **25** Tin, é pum, wó gwaa bedjekel be zokanoo nye, tó ne ne, éteḡ ekwyeeḡ nye pe yii kyee peeb ghaada to djhan. **26** Dáa nye na kum pe Yeluzalem e, wó gwaa Sol zokazegek ezeḡa be ne bedjekel. Boo djas nadi é ne bwoo, etee náá, be nabaadi myaal enyoepe náá, nye nadi é djekel ne tsetse. **27** Tin, Bhaalnabhas e boozenoo nye, tó ne ne pe dáa bot e lwoma. Nye eezebanja be dáa Sol naboma ne Gheḡ é ze e, ne dáa Gheḡ nalii ne ne e. Nye eebaazelee be mbi meghaaz me Sol nadi lyo bot ne din e Yezu pe Dhamas e. **28** Kana ewala elenek, Sol e boo zedi be ne be nòo. Nye nadi ekepe to Yeluzalem djas, é goola Mbée Bhaadal ne ebwaalel djas ne din e Gheḡ. **29** Nye nadi é lii ne eYuda e di lii, lii Ghelek o, nye nadi suu meso be ne be nòo, ghuna boo nadi esaa egó e nye. **30** Dáa bon nyeeḡ nagwak náá, be nadi kwyel egó nye é, be eezetó ne Sol pe ghaada Seezale, éteḡ be neekekyeed nye pe ghaada Talase. **31** Zeḡa bot e mendjaala nadi é to egwyem ko kyee dik Yude, Ghalile ne Samali djas. Be nadi é be eezelyel to edum e koḡ ne Zeeb, be nadi é to tsik egwak e Gheḡ. Zeḡa bot e mendjaala nadi é bok ebok ne ebok, etee náá, Sisim na Dee nadi kwyee be. **32** Pyeed mot nadi ko kyee dik tak djas o zokazetó dhiiti dwoo pe dáa bot e di dum koḡ ne Zeeb o, nadidi pe del e Lidha e. **33** Wó gwaa nye zebela dhiiti motom din é e le nabee Enee. Nye nabe e nye eesa membu meten ne elel ndjaasi, etee náá, ye nabe e nye eezesoo. **34** Pyeed eezeke ne ne náá: «Enee, Yezu Klisto eetsik wó! Wyela da wó

é koobal gonɔ.» Ka seka ε, Enee eezewyel. **35** Bot ε ghaada Lidha djas ne bot ε kyee bos besye di ààbe ne medii ε Saalon naabee nye, wɔ gwaa be zokaliig elyem du Gheɲ. **36** Pe kɔ del ε Jafa ye na be ε ne dhiiti moma nadi dum koɲ ne Zeeb ɔ, din ε le nabee «Tabita» din ε tak kwyel elee ε «Dolkas», esuk ε tak lee «kwyee». Melu djas mesa me nabee, esa enem é sa, ne ekwyee ε bedjel ε bot. **37** Eghen tak wɔ gwaa nye zebe, bhii tak, nye eezegwe. Bhis be nagwyii muu ε, wɔ gwaa be keneeg ye to deɲ, pe eko to ndjaa. **38** Bedjekel ε nadi pe Jafa ɔ naagwak náá, Pyeed nadi é pe Lidha, ye nadi é ekunaape ne Jafa. Be eezkeyed bot ebá ne bhaadal yak: «Bis eedjaala ne nɔ, lela ezye kaab pe yeso.» **39** E di tak wat Pyeed eezeghee nyel tó be ne be nɔɔ. Dáa be nakum ε, be eezedul nye to deɲ, pe eko to ndjaa. Be kus ε boa djas eezetiila pe dáa le ne megwe, be moo tin é liial nye ekuwa ne endjookuwa ee Tabita nalat esok nye nadi nye dinaa ne tsik ε. **40** Pyeed eezewyisal bot djas pe kel, e di'enek, nye eezekwyit meboɲ si é djaala. Bhii tak, nye eezeliigel pe muu nadi ε, nye eezeke náá: «Tabita wyela!» Nye eezebee mis, tin, dáa nye na bee Pyeed ε nye eezenɔ nyel disi. **41** Pyeed eezemet nye é mbo étep ekyee nye, nye neewyel. Bhii tak, nye eezedjoo bot ε di dum koɲ ne Zeeb ɔ ne bekus ε boa, nye eezetel be nyaa nyeɲ ne tsik. **42** Wɔ gwaa bot ε ghaada Jafa djas zokagwak menduk me tak, tin, bot ebuɛpe naazedum koɲ ne Gheɲ. **43** Pyeed zokadi kɔ Jafa bete ne melu pe dáa dhiiti mot nadi sa mesa me ekwood é betit ɔ. Din ε mot tak nabe ε Simɔɲ.

10 Pe ghaada Seezale, ye nabe ε ne dhiiti mot din ε le nabe ε Kɔɔdney, nye nadi é kukuma to loog esodja bot ε Lom di djooaa: «Mwaka esodja Itali». **2** Mot tak nabe ε sosoob dɔɔ ne bot ε mebyel me djas. Nye nadi zezye zeeɲa mendjaala bot nadi duwal Zeeb é tak ε. Nye nadi kwyi-kwyee bedjel ε bot yii bot ε mbyak eYuda ne lyem wat, nye naadjedjaala Zeeb é mewala djas. **3** Bhis kuku dwoo é ewala ε elɛl, wɔ gwaa nye zokazebee to sisim. Nye naabee popoopwon fofop ε Zeeb ngot é zeni pe dáa le, nyeɲ ne ne náá: «Kɔɔdney!» **4** Nye eezegwyák fofop ne lyem bwoo, bhii tak nye eeeke ne ne náá: «Eyé Gheɲ?» Fofop eezebɔɔza ne náá: «Zeeb eegwak mendjaala mɔ, ne ghwyiikwyee wɔ di kwyee bedjel ε bot ε, nye àapadjisa wɔ. **5** Tinaak, kyeeda bot pe Jafa be neeke djoo dhiiti

mot ne din ε Simɔɲ, mot nagetaa Pyeed ɔ. **6** Nye di ε pe dáa dhiiti mot di sa mesa me ekwood betit ε, din ε le Simɔɲ, ndjan'e é eboɲ ε boo dii mesɔn.» **7** Dáa fofop nadi é lii ne ne ε nató ε, Kɔɔdney eezedjoo bot ε mesa me bebá, ne ngot pak esodja eedii sa mesa pe daa le ɔ, mot nadi sosoob ɔ. **8** Nye eezebanja be etep ee nadhan ε djas, bhii tak nye eezelwom be pe Jafa. **9** Djemen tak, bɔɔ é ze, be moo kunaa ne Jafa. Pyeed eezebyet kɔ eko ε ndjaa, kuku mwos kedjaala Zeeb. **10** Tin, za eezesa nye. Dáa be nadi é djaab nye edee ε, nye eezedjem dyam. **11** Nye eezebee gwoo é beɲel, dhiiti sonok é sul: siaa tak dáa boo poba meta é meghe me tak ená, esul é bos. **12** To tak ye nabee ne betit é di keko meko mená ɔ, betit ε di ne epapa ɔ, ne membi me enen djas. **13** Dhiiti gwood é zeke ne ne náá: «Wyela, Pyeed, góa da wɔ é del!» **14** Tin, Pyeed eezebɔɔza náá: «Ohoò ààbe! Gheɲ, etee náá, me dinaa àapaakode sok esa ε tsi ne esee mendi.» **15** Gwood'enek eebaazegek, é ke náá: «Nàbeea sa mendi sa Zeeb ke náá ye é dee ε.» **16** Ye see deenek tyee esok elɛl, bhii tak, siaa tak eezebyet to gwoo. **17** Tin, Pyeed moo zedji sa dyam tak nadi kwyel elee ε. Ghuna, é ewala ε tak ε, bot ε Kɔɔdney nalwom ɔ nadi dji bot étep ε gu ndjaa Simɔɲ nadi to tak ε. Ye ka bela ε be moo é eniel ε peeb. **18** Be eezedjoo, bhii tak be eezedji náá: «Simɔɲ, mot nagetaa Pyeed ɔ die wak ee?» **19** Ye na bela Pyeed dinaa kuku esiiza dum ne dyam nye nadjem ε. É di'enek Sisim na Dee eezeke ne ne náá: «Gwaka, bot elɛl epesaa wɔ. **20** Wyela, sula da wɔ é tó bi ne be nɔɔ sama ààbis sonok, etee náá, mam ε lwom be.» **21** Pyeed eezesul pe bot ε tak nadi ε, nye eezeke ne nɔɔ náá: «Mot bi di sarɔ ye é mam. Bi zye étep ye?» **22** Be eezebɔɔza náá: «Ye é Kɔɔdney, kukuma to loog esodja eLom ε lwom bis. Nye é mot epiki, nye ne duwal Zeeb zebela náá, eYuda djas ne kwyel nye. Fofop ε Zeeb ngot lwom nye é, nye lee wɔ náá, “wɔ tó pe dáa le étep wɔ neeke lee nye leɲ wɔ di ne ye é.”» **23** Tin, Pyeed eezeniigal be to ndjaa, bhii tak nye eezedje be ε di é mendjek. To melem, be eezetó be be nɔɔ, bedhiiti bot ε Jafa zokakekyeed be. **24** Bhis elu ε tak, be eezekum pe Seezale. Kɔɔdney nadi bwood nye be ne bot ε mebyel me djas, ne beso be nye nadjoo ɔ. **25** Dáa Pyeed nadi nye moo kwyel ε ni ε, Kɔɔdney eezeboma ne ne. Tin, nye eezemalal si, étep nye neeswos nye ne duu. **26** Tin, Pyeed eezewyel nye, bhii tak, nye eezeke

ne ne náá: «Wyela, etee náá, mam pe me e mot dáa woy.» 27 Tin, bō kuku eleŋ be ne Kōodney, nye eezēni pe to ndjaa, e di zukamwaa ne mot nazesēga o. 28 É di'enek, nye eezeke ne nō náá: «Bi ne gu náá, mot dhaad mbyak eYuda ààgoka ne ebeya esō, neghu, etó to mendjaa me bot e membyak mesis. Deenek, Zeeb eelyo me náá, ye ààgoka náá, me bee mot dáa mot mendi, neghu dáa mot di ààgoka ne Tóa pe dáa le o. 29 É tep tak e di náá, dáa bi djóo me e, me é boozye ààbyen. Me kwyel e me gu tep bi djóo me ko esu e tak e.» 30 Kōodney eezēbōza náá: «E moo mos e ne melu melel, é ewala e elak wat, é mewala melel bii kuku dwo, me nadi é djaala Zeeb pe ndjan'am. Ka sēka e di tak wat e, dhiiti mot ne ekaad é na kas-kas eezetuula sok bhwoob'am. 31 Tin, nye eezeke ne nam náá: “Kōodney, Zeeb eegwak mendjaala mō, nye eesiiza ghwyiikwyee yō dum ne bedjel e bot. 32 Kyeeda bot pe Jafa, étep be neekedjōo Simōn Pyeed. Nye di e pe dáa dhiiti mot din e le Simōn, nye sa e mesa me ekwood betit, ndjan'ε é ebon ε boo dii mesōn.” 33 E di tak wat e me lwom bot be ke esaa wō, tin, wóo myaal ezye. Nenak, bisō djas bis e wak é mis me Zeeb, étep bis neegwak etep ee Gheŋ lwom wō, wō zye zelee bis e.» 34 Pyeed eezekan elii nyey náá: «Nenak me eezegu ne tseetse náá, Zeeb kwyēeg bot djas é tye wat. 35 Deenek, nye kwyel e bot djas, ye nakozo zo be bot e membyak me sis, zuka ne tak e náá, mot di é duwal nye, ne eke to epiki. 36 Tin, Zeeb naakyeed bhaadal le pe dáa bot e mbyak Yisalael. Mbēe Bhaadal tak e egwyem ne Yezu Klisto mot di Gheŋ bot djas o. 37 Bi ne gu sa napoo dhaa sok pe Ghalile e, bhii tak pe ko Yude djas, Zarj natuud náá, “duwaka Zeeb”. 38 Bi ne gu dáa nye naasēe Yezu mot Nazalet ne ghwyil Sisim na Dee e. Bi ne baagu dáa Yezu nadi keko bōs é esa enem esa, ne etsik e bot djas e nadi si bhel e dim mot mekōŋ o. Etee náá, Zeeb nadi gyee ne ne loog wat. 39 Tin, bis e betyaases etep ee nye nasa pe kyee dik eYuda ne pe Yeluzalem e. Be nagó bema ko mēlaaba. 40 Deenek, Zeeb eebulal nye tsik é elu e elēl bhis esyee. Nye dje nye ghwyil elyaal nyel, 41 ààkabe ne bot djas, nye nazo lyaal é ne bisō bot e Zeeb naloozesee bis, bis di betyaases o. Bis naade edee ne medii e di wat, bhis Zeeb nagomal nye bhis esyee e. 42 Nye lwom bis e, bis goola Mbēe Bhaadal pe dáa bot e membyak, ne elyaal náá, ye é nyey e di mot Zeeb nasee étep nye neepée, bot e di ne tsik

ne bot e nazegwyē o. 43 Bēngoolēl e mekpa e Zeeb djas naalii ko esu e le, bō náá, mot aadum koŋ ne ne o waabela epelak e mesyem me, ne ghwyil din e le.» 44 Bela tin Pyeed dinaa é lii, Sisim na Dee eezesul ko bot e nadi gwak etep ee nye nadi lii e djas. 45 Bot e di dum koŋ ne Zeeb o yii dhaad mbyak eYuda nazye be ne Pyeed o, naadiaadjoka ebuepe. Etee náá, be nabee náá, Sisim na Dee Zeeb nadjē e naasul dōo ne ko bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o. 46 Etee náá, be nadi gwak be é lii membyak mesis, ne eduwal e menyo e Zeeb. Tin, Pyeed e boozeke náá: 47 «Mena e ne ghwyil lu bot bak nenak náá, be naduwa Zeeb to medii, dáa be di náá, bee bela Sisim na Dee dáa menabelka e?» 48 Tin, wō gwaa nye zelwom náá, be duu be Zeeb ne din e Yezu Klisto. Bhii tak be eezeke ne ne náá, nye kwyēeg ba melu be ne be nōo.

11 Bot e lwoma ne bōn nyēeg bōo nadi pe Yude o naazegwak náá, bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o naamyaal pe mekpa me Zeeb. 2 Dáa Pyeed nasik pe Yeluzalem e, eYuda ee nadi dum koŋ ne Zeeb o moo tin é byak nye. 3 Bōo náá: «Wō eeni to ndjaa ezibo, wō eekede edee bi ne be nōo!» 4 Tin, Pyeed e boo zebanja be medjemedje etep ee nadharj e djas. Nye nalee é náá: 5 «Me di e pe to ghaada Jafa, me nadi é djaala, e di tak me eezedjem dhyam. Me bee e dhiiti sonok é sul pe kyee me nadi e. Ye nabe sonok é nōŋel ne boo poba, meta é meghō me tak ená, é dus to gwoo sul é bōs é bhaasam. 6 Me eezegwyák to tak “pii”, me kabee e, betit di ke ne meko mená o, betit e dik, ne betit e di ne epapa o, zenōo enen. 7 Wō gwaa me zegwak gwood wat é ke ne nam náá: “Wyela, Pyeed, gōa da wō é de!” 8 Tin, me eezēbōza náá: “Ohoo ààbe! Gheŋ, etee náá, me dinaa ààpaakode sok sa etsi eYuda di lu e, dōo ne esee mendi dinaa ààpaake to nuub'am.” 9 Tinaak, gwood'enek eebaazegek, é ke to gwoo náá: “Nàbee sa mendi sa Zeeb ke náá, ye tok ne mendi e.” 10 Ye sēe deenek tyee esok elēl, bhii tak siaa tak eezēbyet to gwoo. 11 Tin, é ewala tak wat, wō gwaa bot elēl zokazekum pe ndjaa me nadi e. Be nadus e pe ghaada Seezale, be nadi esaa pe me nadi e di e. 12 Sisim na Dee eezeke ne nam náá, me tō bis ne nōo ààbem ba. Deenek, bōn nyēeg bam beten ne wat me zye ne nōo wak'ak e kekyeed me pe Seezale. Bisō djas bis be é bis eeni to ndjanj e Kōodney. 13 Kōodney eezēkaada bis dáa nye

nabee fofop eetyaa tetel tɔ ndjan'ε, ε lee ne ne nάά: "Kyeeda bot pe Jafa, εtep be ke εdjoo Simɔn Pyeed. 14 Mot tak ε waaleε wo mepka me di nάά, way ne bot ε mebyel mo djas ε waabela tsik ne ye ε." 15 Tin, dάa me nadi me moo kan elii ε, wo gwaa Sisim na Dee zesul ko loo, dάa ye nasul koo les ε meken ε. 16 Tin, me eezetaala sa Gheɣ naleε ε: "Zaɣ naduu bot Zeeb ε tɔ medii, ye kabe biyo ɔ, bi aaduwa Zeeb ε tɔ Sisim na Dee." 17 Deenek ε Zeeb nadje be mbi ekee ε tak wat nye nadjeka mena, ε gheɣ mena namyaaalka Gheɣ Yezu Klisto ε. Mam nadi ze, εtep me neebe meso ne Zeeb?" 18 Bhis be nagwak etep binek djas ε, elyem boɔ djas eezesila, be moo tin ε duwal Zeeb ε eke nάά: «Ye ε tseetse nάά, Zeeb eebaadje pe bot ε dii aabe bot ε mbyak eYuda ɔ, ghwyil ε swoola mefulu moo, ne yii ebela tete tsik.» 19 Tsik mezuk naseε ε gheɣ Etien nagόaa ε naasa nάά, bot ε nadi dum koɣ ne Zeeb ɔ wyeeza. Be naatɔ batakekum pe kyee dik Fenisi, pe ghola Siipele, ne pe boo ghaada Antios. Bela nάά, be nazo gegoola mekpa me Zeeb ε pe dάa bot ε mbyak eYuda. 20 Bela tin nάά, bedhiiti bot ε nadi ε dum koɣ ne Zeeb ɔ yii Siipele ne Silen ɔ naatɔ pe Antios. Be naalii ne bot ε di aabe bot ε mbyak eYuda ɔ, ε goola be Mbεε Bhaadal ε Gheɣ Yezu. 21 Ghwyil ε Gheɣ nadi ε ne noo loog wat, ε sa nάά, zukamwaa ne mot naaswoola mefulu moo ne edum ne Gheɣ. 22 Ye nabe ε bot ε zεega mendjaala Yeluzalem naagwak menduk me tak. Be ε boozelwom Bhaalnabhas pe Antios. 23 Dάa nye nakum ε, tin, nye eeezεbe dάa Zeeb nazesεε bot ε di ε dum koɣ ne Zeeb ɔ metel ε, nye eezemyaala. Bhii tak, nye eezedje be meghaaz me ewa lyem εtep be neewa zii edu ε Gheɣ tɔ esosoo. 24 Bhalnabas nadi ε mbεε mot. Sisim na Dee ne edum ε koɣ ne Zeeb «tɔɔɔ» tɔ le. Tin, wo gwaa zukamwaa ne mot zokamyaaal edu ε Gheɣ. 25 Bhii tak Bhalnabas eezetɔ pe del ε Talase kesaa Sol. 26 Bhis nye nakabela nye ε, nye ε bootɔ ne ne pe Antios. Tin, boɔ bebά naazedhaa tu mbu tɔ zεega mendjaala me tak, e di'enek, be naalyo bot εbupe dum ne edum ε koɣ ne Zeeb. Ye ε ko ghaada Antios ε bot ε lwoma nakan εdjόaa sok «eKeletye». 27 Eghεɣ tak, ye nabe ε, bengoolε ε mekpa ε Zeeb naazedus pe Yeluzalem tɔ pe Antios. 28 Dhiiti pak'ɔɔ, din ε le nabe ε Aghabis, Sisim na Dee ε pem nye, nye eezeni ε lee nάά, boo za moo aatuula ko boɔ djas. Bela nάά, mbi za tak naaseε esok Kolood nadi mekoozi me Lom ε. 29 Tin,

bedjekel eezegwakel nάά, mot ne mot ε waadje ye ba bim nye aabela ε, εtep εkyee bon nyeεg boɔ nadi pe Yude ɔ. 30 Be nasaa ε deenek, wo gwaa be zokakyeed esa binek pe dάa bepa ε eYuda, ε membo ε Bhaalnabhas be ne Sol.

12 Eghεɣ tak, mekoozi Flood Aghilipa moo tin ε tiigal bedhiiti bot ε zεega mendjaala.

2 Nyey zokalwom be gό Zak mon nyeεg ε Zaɣ ne pel. 3 Deenek, dάa nye nabee nάά, eYuda naakwyel ye ε, nye eezelwom be met Pyeed ε gheɣ ebyon ε emapa ee di aawaa leviid ε. 4 Flood eezelwom nάά, be met nye, da be kool nye ε membok. Tin, nye ε boodje mesa me ebaal ε nye ne medhuu menά esodja, ε edhuu ε wat, ye nabe ε ne esodja enά. Nye nadi ε gek ε nάά, nye neepεε nye emis me bot bhis ebyon ε Pak. 5 Tin, Pyeed nadi ε koola tɔ ndjaa membok, deenek bot ε zεega mendjaala nadi wa zii tɔ edjaala ε Zeeb ko esu ε le elyεlepe. 6 Bela nάά, dάa Flood nadi kwyel epee nye ε mis me bot ε, ε pum Pyeed nadi ego pak esodja ebά. Nye nabεε kola ne ekel ε ghwooz ebά. Bebaale ε ndjaa membok nadi ε tin ε sum ε di boɔ, ε ebeε ndjaa membok. 7 Kaseka ε dhiiti fofop ε Gheɣ ngot eezetuula tin, tɔ deɣ moo tin «buweee» ne mekas. Tin, fofop eezekwyet nye ε bhaaz, nye eezedjem nye, nyey ne ne nάά: «Lela ε djem, wyela!» Tin, wo gwaa ekel eghwooz nye nakolaa ne ye ε membo ε zokakwyit. 8 Tin, fofop eeezεke ne ne nάά: «Bota bhete yo, da wo ε kol ekel ε mepapa mɔ.» Pyeed eezegwak nye, bhii tak fofop eebaazεbil nάά: «Bota ndjookuwa yo da wo ε du me.» 9 Wo gwaa Pyeed zewyis tɔ membok, nye moo tin ε du fofop. Nye nabε aagek nάά, etep ee fofop nadi sa ε nabεε etep ε tseetse. Nye nagu ε nάά, nye tɔ dyam. 10 Be eezedhaa sum di bebaalel yii meken, bhii tak yii bhooba, be eezekum pe ebeε membok nasael ne ghwooz ε. Ebε ε tak tuula ε ko ebeεε ε del. Ebε ε tak zokazediil nye emet ε mis moo. Be eezewyis, tin, be eezetiila ε gba, e di tak wat kaseka ε fofop eezediib nye ε mis. 11 Tin, Pyeed eezesiiza sa naseε ε enyoεpe, nye ε boozeke nάά: «Wak nenak me moo bee nάά, ye ε tseetse. Gheɣ eedhis fofope, nye eepek me ε ghwyil ε Flood, ne mezuk me bot ε mbyak eYuda di kwyel nάά, me bee ε.» 12 Dάa nye nazegwyak di nye nadi ε, nye ε boozetɔ pe ndjan ε Maali, nyeεg ε Zaɣ mot tak nagetaa ε «Malak» ɔ. Tin, bete ne bot naasega εtep edjaala Zeeb. 13 Pyeed eezediig ε ebe ε ndjaa, tin, moma mesa ngot

eezezye, étep nye neezedii ndjaa. Din ε moma tak nabe ε Lood. 14 Nye eezegwyak gwood ε Pyeed, nye moo tin tɔ memyaala. Ye waagoka náá, nye kaa dii ndjaa, nyey ka sik ε kaab kelɛ bot tɔ ndjaa náá, Pyeed ε pɛ kel. 15 Bɛ eezɛɔɔa ne ne náá: «Wɔɔ pɛ lyet!» Tin, nye eezɛbasal náá, ye é tsetse. É di'enek bɛ eezeke náá: «Ye ε fofop'ε.» 16 Tinaak, Pyeed kuku ediig ε yenek, dáa bɛ nakazedii ndjarj ε, bɛ eezɛbee nye, bɛ naadiaadjoka ebuepe. 17 Nye eezelyak bɛ ne mbo náá, bɛ di gwyem. Bhii tak, nye eezeni é lee bɛ dáa Ghej nawyisal nye é membok ε. Nyee baazeke náá: «Lɛɛka Zak nɛ bedhiiti bɔn nyee bina sa dharj ε.» Bhii tak nye eezewyis tɔ pɛ kyee sis. 18 Dáa mɛlem nakalem ε, esodja moo tin zɛɛɛm pak'ɔɔ. Bɛ nadi é djinel pɛ pak Pyeed natɔ ε. 19 Elood eezɛlwom bot náá, bɛ kɛnɔɔ nye, tin, bɛ àapakabela nye. Bɛ eezedji bebaalel ε ndjaa membok, tin, nye boodje bɛ elee náá, bɛ gó bɛ. Bhii tak, Elood eezɛtɔ pɛ kyee dik Yude, pɛ Seezale penek nye naasa ba bim melu. 20 Elood naadyeebakpaa lyem nɛ bot Tiid nɛ Sidɔn. Tin, bot ε tak ε boo zɛgwakel náá, bɛ tɔ pɛ dáa lɛ. Ye nabe ε bee gwakel nɛ Balastus. Nye nadi é kukuma di é sa mɛsa tɔ ndjarj mekoozi ɔ. Tin, bɛ eezɛtɔ kelɛ nɛ Elood náá, egwakel bula bɛ nɛ bot ε eghaada e tak etɛɛ náá, edee ee bot binɔk nadi dede ε nadudus ε pɛ mel ε Elood. 21 Dáa ye nakum dwoo tak ε, Elood eezɛbɔt kaad mekoozi mɛ, nye eezedisii kɔ boo mekoozi mɛ. Tin, nye eezeni é lii nɛ nɔɔ é mis mɛ medhuu mɛ bot. 22 Medhuu mɛ bot binɔk eezetsim náá, «Ye zɛɛb ε di lii, àákabe mot!» 23 Tin, e di tak wat, wɔ gwaa fofop ngɔt ε Ghej zokazedje Elood baka, etɛɛ náá, nye naakwyɛl ɛnɔɔ duu di ye é Zɛɛb ε. Elum zokazede nye nyel, nyey batagwyɛ. 24 Ghuna, mekpa ε Zɛɛb nadi é goola, egoolɛl nɛ egoolɛl. 25 Ye kabe Bhaalnabhas bɛ nɛ Sɔl ɔ, bhis bɛ nasilal lwomɛlɔ pɛ Yeluzalem ε, bɛ eezesik, tin, bɛ ka tɔ ε nɛ Zarj mot nagetaa din ε Malak ɔ.

13 Pɛ tɔ zɛɛga mendjaala Antios ye nabe é nɛ bengoolɛl ε mekpa ε Zɛɛb, nɛ belyoel, ye nabe é: Bhaalnabhas, Simeyɔj mot nagetaa nɛ din ε na «dhɔɔ mot» ɔ, Lusius mot dɛl ε Silen, Manaɛn sɔ ε Elood kana edhɔma, zenɔɔ Sɔl. Eghɛj tak, Elood ε nadi kɔk kɔ Ghalile. 2 Dhiiti dwoo, é ghej bɛ nadi tɔ mendjaala nɛ tɔ etsi edee étep mendjaala ε, Sisim na Dɛɛ eezeke nɛ nɔɔ náá: «Séeka mɛ Bhaalnabhas bɛ nɛ Sɔl, étep

bɛ neekesa mɛsa mɛ mɛ nadjóo bɛ étep tak ε.» 3 É di'enek, bhis bɛ nazedjaala nɛ etsi edee étep mendjaala ε, bɛ eezekɛl bɛ membo, bhii tak bɛ eezɛbet bɛ, bɛ tɔ. 4 Dáa Sisim na Dɛɛ nalwom bɛ ε, bɛ eezɛtɔ pɛ eboj Seleesi, pɛ bɛ nazeni tɔ boo elɛɛd étep bɛ neetɔ pɛ ghola Siipele. 5 Dáa bɛ na kum pɛ dɛl ε Salamin ε, bɛ eezeni é goola mekpa ε Zɛɛb tɔ mendjaa mɛ mendjaala mɛ eYuda. Bɛ nadi é bɛ nɛ Zarj Malak étep nye neegheekwyi-kwyee bɛ. 6 Bɛ naazeke kɔ pes ghola tak djas kekum pɛ dɛl ε Pafɔs. Penek bɛ eezɛboma nɛ dhiiti mot mɛsimba mɛ elyeeb, din ε lɛ ε Baad-Yezu, mot dhaad mbyak eYuda nadi eke náá, nye é ngoolɛl-mekpa ε Zɛɛb ɔ. 7 Nye nadidi é pɛ dáa kukuma dɛl, din ε lɛ ε Seedgyus Polus, nye nadi é mot etselal. Wɔ gwaa mot tak zɛdjóo Bhaalnabhas bɛ nɛ Sɔl, etɛɛ náá, nye nadi kwyɛl egwak mekpa ε Zɛɛb. 8 Tin, tɔ dhaad mbyak eghelek, Elimas kwyɛl ε lɛ ε: «Mot mɛsimba mɛ elyeeb». Nye eezeni é suu mɛso nɛ nɔɔ, nye moo tin é saa náá, kukuma nàdum kɔj nɛ Zɛɛb. 9 Tin, Sɔl mot nabaadi é djóoaa Pɔl ɔ, moo tin «tɔɔɔ» nɛ Sisim na Dɛɛ, nye eezegwyák nye «kpɛɛɛ». 10 Bhii tak, nye eezeke náá: «Mot mekɔj nɛ embee esa, mɔɔ dim mot mekɔj, mot byen embɛɛ esesɛ! Wɔ aanákwaaboo kat elet ε mɛze ε Ghej e! 11 Nenak, gwaka: Ghej ε waadjɛ wɔ baka, wɔ waabe edhim, wɔ aanákabaabee mekas mɛ gwyɛ é ba bim melu.» E di tak wat, mis ε Elimas eezedipɛl, nye moo tin tɔ ghooghom: Nyee moo tin bako-bako é liigel é gwyák é mengwoob djas, nye nadi esaa mot, étep nye neemet nye é mbo, étep ε lyaal ε nye ze. 12 Dáa kukuma nabee sa nadharj ε, nye eezedum kɔj nɛ Zɛɛb, etɛɛ náá, ye nabɛɛ mɛlyo naadyeebakwyɛsa nye tɔ lyem ebuepe. 13 Pɔl bɛ nɛ bot ε sama ye eezeni tɔ boo elɛɛd pɛ Pafɔs, bhii tak bɛ eezɛtɔ pɛ Panfili kɔ ghaada Pɛɛdje. É di'enek, Zarj Malak ε boo zelik bɛ, sik pɛ Yeluzalem. 14 Bɛ eezedus Pɛɛdje, goola tɔ pɛ Pisidi kɔ ghaada Antios. Dwoo saba, bɛ naazeni tɔ ndjaa mendjaala mɛ eYuda, bɛ eezenɔɔ mɛnyel disii. 15 Bhis bɛ laa tɔ mekana mɛ etsi nɛ yii bengoolɛl ε mekpa ε Zɛɛb ε, ekukuma e ndjaa mendjaala mɛ eYuda é boolwom bot bɛ, bɛ lee nɛ nɔɔ náá: «Bɔn ε nyeeɛ, bi ε di nɛ etɛp elii nɛ bot ε zɛɛga étep ye needje bɛ meghaaz nɛ zii ɔ, bi ε nɛ ghwyil ε lii nenak.» 16 Tin, wɔ gwaa Pɔl zɛwyɛl, nye eezesa dhiiti tseja nɛ mbo bɛ di gwyem, nye eezeke náá: «Biyo bot ε Yisalaɛl, nɛ biyo bot ε zye é mendjaala mena zɛdjaalaka Zɛɛb'ak

gwakeka me! 17 Zeeb bot e mbyak Yisael naatō bebhāab bena. Nye naasa nāā, metarj me bot byet esok be nadi é medjon pe Ezipte e. Bhii tak, nye naazewyisal be kō kyee dik tak ne ghwyil mebwala. 18 Nye naadiaamaad ebus bōo membu mekam-menā bōo tō bal. 19 Bhii tak, nye eezesilal bot e membyak meten ne ebā pe kyee dik Kana “beee”. Nye eezenōo medhik me tak dje ne bot e mbyak’e be di bekum e tak. 20 Deenek ye naasa tyee membu bedhet-enā ne membu mekam-meten. «Bhii tak nye eezedje bebhāab bina betetep kekum é gherj membu e ngooel-mekpa e Zeeb Samyel. 21 Bhii tak, be eezewaab nāā, Zeeb dje be mekoozi. Tin, nye é boozedje be Sōl mōo Kis mot dhaad mbyak’e Beezame. Sōl tak naadi kukuma yōo membu mekam-menā. 22 Bhis nye naka zebyen Sōl e, Zeeb é boozedje be Dhauid, nye di mekoozi mōo. Nye nabee nye eeke kō esu e le nāā: “Mee bela Dhauid mōo Yese, mot tak e mot lyem’am kwyl e. Nye waasa esa ee lyem’am di kwyl e djas.” 23 Ngot tō bedha e Dhauid nabe Yezu, mot Zeeb nanee nye dāa metsik-bot étep dhaad mbyak Yisael, dāa nye nakek e. 24 Esok ne Yezu ne zye, ye nabee Zarj naagoola mekpa e Zeeb ne membyak djas yii Yisael, etee nāā, be neeliig elyem bōo da be duwa Zeeb. 25 Egherj Zarj nadi nye moo pe esik e mesa me e, ye nabe e nye naake nāā: “Bi gek nāā, mam é ze? Mam tok mot bi di bwood o. Tin, gwakeka: Nye epezye bhis konjam, bela tin nāā, me tok ne ghwyil e bela duu etii-tiia ekel é ekoko e meko me.” 26 «Mōn nyeeg, biyo bedha e Abalaam, ne biyo bot e zye wak étep e zedjaala Zeeb o: Ye é kō esu elenaka e bhaadal étep tsik enek nadi esaa. 27 Ne tsetse, bot e del e Yeluzalem ne ekukuma bōo nabaa gu mbi mot Yezu nadi e. Bela nāā, be àānyo egwak mekpa e Zeeb di lanjaa dwoosaba djas e. Tin, be naadjē Yezu epée é esyee, etee nāā, mekpa menek neebela mesuk. 28 Baabela nāā, be nābe àābela meso me nye peēaa epée é esyee tep tak e, be naake ne Pilat nāā, nye gō nye. 29 Bhis be nazesa etep djas ekwyla e Zeeb nalee kō esu e le e, be eezesil nye kō melaaba, bhii tak, bee kēneeg nye tō evit. 30 Wō gwaa Zeeb zegomal nye.» 31 Melu ebuepe Yezu nadi elyaal bot e nadi egyee ne ne o nyel, dusa pe Ghalile etō pe Yeluzalem. Bot e tak moo mos e betyaases é mis me bot e mbyak Yisael. 32 Bisō be emet, bis epezegoola bin Mbēe Bhaadal. Mbēe Bhaadal tak e sa Zeeb nakek bebhāab binaka e. 33 Nye nasa deenek e

kō esu e lena bedha bōo, nye naagomal Yezu bhis esyee. Ekwyla le e tō mekana me Medjeeb elarjel ebā e nāā: «Ye é wōy e di mōn’am, kana dwoo pan mos’ak me Soog.» 34 Zeeb nabee e nye eelēe nāā, nye waagomal nye bhis esyee, étep nye needi àāsik kēbō. Nye nake e nāā: «Me waase bin tete metel me edee, yii etsēetse me nakek Dhauid e.» 35 «É tep tak e nye di baalee tō dhiiti ekwyla nāā: “Wō aanākwaabet nāā mot’o na Dee kesyep tō evit.” 36 Egherj e Dhauid, ye nabee nye naasa etep ee Zeeb nadi kwyl e. Bhis nye naka gwyē, nye nake delaa e é ngwoob bebhāab be, ye nabe e nye naabo. 37 Ghuna, mot Zeeb nagomal o nābe àābō. 38 Bōn nyeeg, egoka e bi gu nāā: ye é kō esu e Yezu e naleēaa epelak e mesyem min. Ye é kō esu e le di nāā, bot djas aadum kōj ne ne o waapekel tō bhel mesyem djas. Mepekel me tak tok ne ghwyil e belel tō eduwal etsi e Mōiiz. 40 Beeka mis, etee nāā, etep ee bengoolē e mekpa e Zeeb nakwyl e needi àāsael ne biyo be emet. 41 “Beeka biyo bot e ebet! Djokaka, da bi e dus me emis, etee nāā, e melu me tsiken, me waasa dhiiti dem di nāā, mot e kaada bin ye o, bi aanākwaamyaal e!”» 42 Dāa Pyēed be ne Bhalnabas nawyis tō ndjaa mendjaala e, be ezeke ne nōo nāā, be baabula yii saba poon étep be neebaazelyo be mekpa me tak wat. 43 Bhis zēega tak, betē ne eYuda ne bot e nazemyaal edjaala Zeeb eYuda o zokazedu Pōl be ne Bhaalnabhas. Be nadi lii ne nōo, ne edje be meghaaz me édi besosoob si esēaa metel e Zeeb. 44 Dāa ye nakum yaa dwoosaba e, wō gwaa bot tyee, ye aasa-saa bot e del djas zēēega, étep be neezegwak mekpa e Gherj. 45 Dāa eYuda nabee medhuu me bot binok e, ye nakpaa be elyem. Be moo tin é let etep ee Pōl nadi lii e, tin, be ezelee nye. 46 Pōl be ne Bhaalnabhas ezelee be ne lyem wat nāā: «Ye be é ye eegoka nāā, mekpa e Zeeb pookoko goolaa sok pe dāa len. Dāa di nāā, bi epebyen ye é, ne dāa bi di bee nāā, tsik na kōm-kōm tok dhiiti varj sonok é mis min e, hakiba, bis ka tō pe dāa bot e di àādi bot e mbyak eYuda o. (aiōnios g166) 47 Beeka dāa Gherj nake ne nes e, “Mee neeg wō dāa ngel étep membyak djas, étep wō neetō be ne tsik kekum pe edum e bōs!” » 48 Dāa bot e di àābe bot e mbyak eYuda o nagwak deenek e, be naamyaala. Bhii tak be moo tin é duwal mekpa e Gherj. Tin, bot djas nazeseēaa étep be neebela tsik na kōm-kōm o eezeliig elyem be moo du Zeeb. (aiōnios g166) 49 Mekpa e Gherj nadi

goola egooel ne egooel ko kyee dik'enek djas. 50 Tin, eYuda eezebesal bedhil e boa di bekum o nadi duwal Zeeb o, ne bedhil e botom e ghaada, etep be neewa Pol be ne Bhaalnabhas to tsik mezuk. Bhii tak, be eezeso be ko kyee dik'oo o. 51 Bot eba binok e boo zekut epiib e meko moo etep edul e be melo, bhii tak be eezetso pe del e Ikoniom. 52 Ye kabe bedjekel pe be nadi pe Antios o, be nadi e to boo memyaala ne Sisim na Dee to loo na «tooo».

14 Pol be ne Bhalnabas naabaazeni to ndjaa mendjaala me eYuda, tin, melyo me be nadi lyo bot e naasa naa, bete ne bot e mbyak eYuda ne bot e nadi aabe bot e mbyak eYuda o, dum korj ne Zeeb. 2 Tin, bot e mbyak eYuda nabyen edu e Zeeb o zokaful bot e di aabe bot e mbyak eYuda o elo, etep be neebhina bon nyeeb boo. 3 Deenek, Pol be ne Bhalnabas naadi melu ebuepe pe del e Ikoniom. Be nadi elii-lui e ne egherj djas, zenoo ebwaalel ne Gherj. Gherj nadi dje be ghwyil esa endem e mebwala, deenek, etep elyaal etsetse etep ee be nadi lyo be dum ne mbee lyem enem esa e Zeeb e. 4 Tin, bot e del zokazebeka: edhuu e wat kyee bot nadi du eYuda o, yak edhuu kabe e bot e nadi du bot e lwoma o. 5 Bot e mbyak eYuda, ne bot e di aabe bot e mbyak eYuda o, ne be mekoozi moo nadi gwakel etep be neezuk Pol be ne Bhalnabas da be e go be ne mekok. 6 Daa bot eba tak nagwak e, wo gwaa, be zekaab to pe mel me Liste ne Deleeb, eghaada e kyee dik Likaoni, ne mel me di e mengwoob e. 7 Ko mel me tak, be eezeni e baagoola Mbee Bhaadal. 8 Pe ko ghaada Liste, ye nabe ne dhiiti mot nadi aabe ne ghwyil e tyaa tetel o, etee naa, meko me nadi esobela. Nye nadi e boka kana edhoma be, nye nabe aabe ne ghwyil eke. 9 Nye nadi gwak etep ee Pol nadi lui e. Tin Pol eezegwyak nye «piii», nye ezebeee naa, edum e korj e le ne Zeeb e waasa naa, mot tak bela tsik. 10 Nye ezeben gwood, zeke ne ne naa: «Wyela, tyana tetel ne meko mo met!» Vasaka mot'enok eezetyaa tetel, ne meko me, nye moo tin e ke. 11 Daa medhuu me bot nabee sa Pol nasa e, be eezetsim to dhaad mbyak o, din e lui tak e Likonie, boo naa: «Bezeeb eenoo menyel me bot, tin, bee sul pe pak mena dika e!» 12 Wo gwaa be zeget Bhaalnabhas din e «Zees», be ka get Pol e «Heedmes», etee naa, Pol nadi e ngoola-ngoola. 13 Ndjaa zeeb e Zees nadi e eniel e del. Wo gwaa ghaa-zeeb e Zees zokazy

ne engombe ee be nazekomsa ne epyeeda e mezem me ele be napyeed e, e ebee ndjaa zeeb tak. Be nasa deenek e etep be needje Pol be ne Bhalnabas ebuwa. 14 Tin, daa bot e lwoma binok beba nagwak menduk me tak e, be eezenyaa ekaad boo. Bhii tak, be ezelel eni to edhuu e bot e tuud naa: 15 «Bewen, bi sa deenek etep ye? Bis e bot, daa biyo. Bis zegoola bin e Mbee Bhaadal, bis ke ne nen e naabi bet eduwal ekpaka-kpaka ne elula-lula ye tok dhiiti varj sonok. Duka Zeeb di ne tsik o, mot nakus gwoo ne bos, boo dii meson ne esa ee di to tak e djas. 16 E membu me nadharj'enek, ye nabe nye nabet naa, membyak ne membyak sa esa ee elyem boo di kwyel e. 17 Bela naa, nye nadi e nye-nyen to bot ne enem esa nye di sa e. Nyey to gwoo, nye epedis bin bebbhi, etep ye neesa naa, bhek ne bhek kwyil e ye mbu, nye pe dje bin edee, ne elwoodal elyem bin ne memyaala.» 18 Be nagu zo lui deenek, ye nabe e elyeepe ne bot e lwoma be lyak edhuu bot binok be nadi be buwa. 19 Bhii tak, eYuda eezzye pe Antios e Pisidi ne pe Ikoniom, tin, elii be nalii ne medhuu me bot e naasa naa, be kwyel be. Wo gwaa Pol zewusaa ne mekok etep nye neegooa, bhii tak be eezewyisal nye ko del, be nadi gek e naa, nye eezegwy. 20 Tin, daa bot e di edum korj ne Zeeb o nazeseega e ngwoob'e, nye eezewyil, bhii tak nye eezesik to ghaada. Djemen tak, nye eezetso pe del di djooa Deleeb be ne Bhaalnabhas. 21 Pol be ne Bhaalnabhas nadi goola Mbee Bhaadal pe ko del e Deleeb. Tin, be naabela bedjekel ebuepe. Bhii tak, be eezesik pe Liste, pe Ikoniom pe Antios kyee Pisidi. 22 Be nadi dje ghwyil ne bot e namyaa e du Zeeb o, be nadi dje be meghaaz me ewa zii to edum e korj ne Zeeb, be nadi eke e naa: «Mena goka ka e ne kpaa to boo tsik mezuk etep mena neenika to Eyorj e Zeeb.» 23 Pe to mendjaa me mendjaala djas, be nadi see bepaa. Deenek bhis mendjaala ne etsi edee etep mendjaala, be nadi dje be ebotaan e Gherj be nadum korj ne ne o. 24 Be eezedhaa Pisidi kekum pe kyee dik Panfili. 25 Be naagoola Mekpa me Zeeb pe ghaada Peedje, bhii tak, be eezetso pe ghaada Atali. 26 Dusa tin, be eezenoo mesuwa to pe Antios pe kyee Siili, ghaada be nadi be ebotaan e Zeeb etep lwomel be nagoka ne sa e. 27 Daa be nakakum pe Antios e, be e boo zeseeg bot e zeeega mendjaala me tak djas. E di'enek, be boo zebana be esese djas Zeeb nasa ne noo e, ne daa Zeeb nadi pe bot e di aadi bot e mbyak eYuda o ghwyil edum korj

ne Zeeb ε. 28 Deenek, Pól be ne Bhalnabas naadi ba melu ebuepe be ne bedjekel ε del ε Antios.

15 Bedhiiti bot naazedus pe kyee dik Yude, tó pe Antios, tin, be moo tin é lyo bôn nyeeɣ náá: «Bi ε di ààsa beka, dâa etsi ε Moiiɣ di lêe, bi aanâkwaabela tsik.» 2 Pól be ne Bhalnabas zokazebela boo zyaala dum ne tep tak, be é boo zegwakel náá, Pól be ne Bhaalnabhas, ne bedhiiti bot ε del ε Antios, waató pe Yeluzalem éteɣ ekekoobal etep é tak be ne bot ε lwoma ne bepaa. 3 Wó gwaa bot ε zeeɣa mendjaala mōo zedje be esa djas nadi egoka éteɣ etó medjoɣ ne ye ε, be eezeghee tó, be eezedhaa kyee dik Fenisi ne Samali, bōo é baɣa bot dâa bot ε di ààdi bot ε mbyak eYuda o nazeliig elyem, du Gheɣ ε. Bhaadal tak nadyeebadje boo memyaala ne bôn nyeeɣ djas. 4 Dâa be nakakum pe Yeluzalem ε, be eezesulal pe dâa bot ε zeeɣa mendjaala, bot ε lwoma ne bepaa naazeswos be ne me myaala. Be é boo zebaya be etep ee Zeeb nadi sesa ne bot dum ne nōo ε. 5 Tin, bedhiiti bot tō sama edhuu eFalizye nazedum koɣ ne Zeeb o ε boozewyel, be eezeke náá: «Egoka náá, bot ε di ààdi bot ε mbyak eYuda nadum koɣ ne Zeeb o, niigela beka. Bhii tak, da bi é lêe be náá, be duwal etsi ε Moiiɣ.» 6 Tin, bot ε lwoma ne bepaa zokazeseeɣa éteɣ edjek tep tak. 7 Bhis be nazesos tep tak ebuepe ε, Pyeed é zenōo lii nyey náá: «Bōn ε nyeeɣ, bi ne gu náá, Zeeb naalootó me pak'en éteɣ me neegoola Mbε Bhaadal pe dâa bot ε di ààdi bot ε mbyak eYuda o be neegwak, bhii tak da be é dum koɣ ne Zeeb. 8 Deenek, Zeeb mot di gu elyem ee bot o eelyaal náá, nyε eemyaal be, nyε eedje be Sisim na Dεε dâa menabelka. 9 Nyε nabe àawa mbek pak mena ne nōo: dâa di náá, be eezedum koɣ ne Zeeb ε, nyε eezegwyii elyem bōo. 10 Ha éteɣ ye nenak bi di é be meso ne Zeeb? Tin, bi epeeaaab waaba bhel ne bot ε di dum koɣ ne Zeeb o náá, be bep kom na dil-dil di náá, ye nakoozobe biso, neghu bebhaab bin nabe ààbe ne ghwyil ebep-bepak! 11 Ye goka é mena myaalka náá, mena belaka tsik ε kō esu ε mbεε lyem ε Gheɣ Yezu, tyee wat ne nōo.» 12 Tin, bot ε zeeɣa djas moo tin kup, bhii tak be moo tin é gwak Bhaalnabhas be ne Pól nadi baɣa be endem ne etep ee mebwala ε Zeeb nasa ne nōo esok be nadi pe dâa bot ε di ààdi bot ε mbyak eYuda o. 13 Dâa be nasilal ε lii ε, Zak eezewyel, bhii tak nyε eezeke náá: «Bōn ε nyeeɣ, gwakeka me! 14 Simeyoɣ eebaya mena dâa Zeeb

nalookan ekwyee bot ε di ààdi bot ε mbyak eYuda é mēken ε, éteɣ nyε neesεε tō lōo dhaad mbyak aadi ye é. 15 Deenek, etep ee bengoolle ε mekpa me Zeeb djas epenoɣel ne yak, etεε náá, Ekwyala lêe ε náá: 16 «Gheɣ lêe náá, bhis yenek, me waabula, éteɣ ε baazesum ndjaɣ ε Dhavid nzebik ε, me waawyel embikela epap é tak, me waabulal ye piki. 17 Tin, bot ε membyak djas ε waasaa Gheɣ, ne tseetse, bot ε membyak djas me nadjōo náá, be di bam o, sa Gheɣ naleε é yenek, 18 nyey mot naloozeleε bot egeka be o.» » (aiōn g165) 19 Wó gwaa Zak baazebil náá, me bee ε náá: «Mena tok ka ne ghwyil ε saa etep ne bot ε di ààdi bot ε mbyak eYuda o, di liig elyem du Zeeb o. 20 Deenek, djhookwyalka bemekana éteɣ elεε be náá, be nàde betit tsakaa éteɣ edje bezeeb ε bot di kpak ne eluel é ebuwa. Be kyee mezo, be nàde betit gōaa ne bhiyo, be nàde ghiya. 21 Etεε náá, kana é gheɣ bebhaab bot epelyo bot etsi ε Moiiɣ pe kō eghaada ne eghaada, ye epelanjaa tō mendjaa me mendjaala é melu me saba djas.» 22 Tin, bot ε lwoma, ne bepaa, zenōo bot ε zeeɣa mendjaala zokagwakel náá, be sεε bedhiiti bot pak o, be neelwom be pe Antios loog wat ne Pól ne Bhaalnabhas. Tin, wó gwaa be zokazesεε, Yude dhiiti din ε le nabaadi pe é Balsabas, zenōo Silas. Bot ebá tak nabεε tō sama bot ε nadi é kō elo ee bot ε zeeɣa o. 23 Bεε booke ne nōo náá, be tō ne mekana di lêe náá: «Bot ε lwoma, ne bepaa, bōn nyeeɣ bin eeswos bōn nyeeɣ bōo di ààdi bot ε mbyak eYuda o di kō ghaada Antios, pe kyee dik Siili, dōo ne pe Silisi ε. 24 Bis eegwak náá, bedhiiti bot ε dus pe del ε les eezem bin ne epul ε bin esiiza ne etep ee be di lêe ε. Bisō ààpalwom be, be zεε lii ne nen dum ne etep binek. 25 É tep tak bisō djas gwakel náá, bis sεε bot ε bis aadhis o. Bot ε tak neezekyeed Pól be ne Bhaalnabhas besō bena. 26 Bot ε nawaagel menyel kō esu ε din ε Gheɣ'ena Yezu Klisto o. 27 Bis eedhis bin Yude be ne Silas be neezeleε bin ne enuub bōo emet, etep é bis kwyal wak ε. 28 Ye é náá, bisō ne Sisim na Dεε nabe ε bis eegwakel náá, bis aanàbaabil bin dhiiti kom na dil-dil bhis mesa mak di ne eboo megham ε: 29 nàdeka betit ε tsakaa éteɣ edje bezeeb ε bot zekpak ne elul ε ebuwa, nàdeka ghiya, ààde epuud é tit gōaa ne bhiyo o, sa bi ààsa mezo. Bi ε sa deenek o, ye aadi é enyoεpe. Dika enyoεpel!» 30 Deenek, be eezebet bot ε be nalwom o, bot ε tak eezetó pe Antios. Tin, be eezεseεg bot ε zeeɣa mendjaala. Bhii tak, be eezedje bemekana.

31 Wɔ gwaa be zɛlaa ye, mɛkana mɛ tak naadjɛ be ghwyil be moo tin nɛ mɛmyaala. 32 Daa Yude be nɛ Silas nadi bɛngoolɛ ɛ mɛkpa ɛ Zɛɛb bɔɔ be ɛmet ɛ, be naazelii nɛ bɔn nyɛɛg bɔ ɛbuepɛ ɛtɛp ɛdɛjɛ be ghwyil nɛ mɛghaaz tɔ ɛdum ɛ kɔɲ nɛ Zɛɛb. 33 Bhis be nadhaa ba bim mɛwala e di tak ɛ, bɔn nyɛɛg bɔɔ eezɛmwana nɛ nɔɔ be sik tɔ egwyem pɛ dɛa bot ɛ nalwom be ɔ. [34 Tin, Silas ɛ booke ye nɛa, nyɛ lik tinaak.] 35 Bela tin nɛa, Pɔl be nɛ Bhaalnabhas eezelik pɛ Antios. Be nɛ bɛdhiiti bot, be nadi ɛ lyo bot nɛ egoola mɛkpa ɛ Ghɛɲ. 36 Ba mɛwala bhii tak, Pɔl eezɛke nɛ Bhaalnabhas nɛa: «Djhoosik kɛgwyɔk bɔn nyɛɛg bina pɛ kɔ eghaada djas mena nagoola mɛkpa ɛ Ghɛɲ ɛ, mena neekɛbee dɛa be di penek ɛ.» 37 Bhaalnabhas nakwyɛ ɛ, be tɔ lɔɔg wat be nɛ Zarɲ mot nagetaa din ɛ Malak ɔ. 38 Tin, Pɔl nɛbɛ ɔkwyɛl geka tak, ɛtɛɛ nɛa, ye nabeɛ nyɛ naabet be esok be nadi pɛ kyee dik Panfili ɛ, nyɛ naka be ɔtɔtɔ be nɛ nɔɔ pɛ ze lwomel. 39 ɛ di'enek, ye nabe ɛ be naabela boo zyaala, batasa nɛa, be bɛka. Tin, Bhaalnabhas eezɛnɔɔ Malak, be eezɛni tɔ mɛsuwa, tɔ be nɛ nɛ pɛ ghola Siipele, 40 Pɔl eezɛnɔɔ ye Silas tɔ nɛ nɛ, bhii bɔn nyɛɛg bɔɔ nazewa be ɛ mɛmbɔ ɛ Ghɛɲ tɔ mɛndjaala ɛ. 41 Pɔl eezɛkpaa kɔ mɛl mɛ Siili nɛ Silisi ɛ ɛdɛjɛ mɛghaaz nɛ ghwyil ɛ ɛdum ɛ kɔɲ nɛ Zɛɛb tɔ eezɛga mɛndjaala.

16 Pɔl eezɛkum pɛ dɛl ɛ Dɛɛɛb, nɛ pɛ ghaada Listɛ. Tin ye nabe ɛ nɛ dhiiti mot nadi ɛ dum kɔɲ nɛ Zɛɛb ɔ, din ɛ lɛ nabe ɛ Timote, nyɛ nabe ɛ mɔɔ dhiiti moma eYuda nadi dum kɔɲ nɛ Zɛɛb ɔ, sɛɛg nabe ɛ mot dhaad mbyak eGhɛɛk. 2 Bɔn nyɛɛg nadi e di pɛ Listɛ nɛ pɛ Ikoniom ɔ nadi ɛ nɛ mbeɛ tarɲal dum nɛ Timote. 3 Pɔl eezɛsɛɛ nyɛ ɛtɛp nyɛ neegyee nɛ nɛ. Tin, nyɛ eezɛniigal nyɛ beka, ɛtɛp bot ɛ mbyak eYuda ee nadi kɔ kyee mɛdhik menek ɛ. Nyɛ nasa deenɛ ɛ ɛtɛɛ nɛa, bot djas nadi gu nɛa, sɛɛg nadi ɛ mot dhaad mbyak eGhɛɛk. 4 Pɛ kɔ eghaada ee be nadi ɛ dharɲ ɛ, be nadi barya bot ɛ di du Zɛɛb ɔ ɛtɛp ɛ be nɛ bot ɛ lwoma nɛ bɛpaa nake lii pɛ Yeluzalem ɛ, da be ɛ baaleɛ be nɛa, be kɛdeenɛk. 5 Bot ɛ zɛɛga mɛndjaala nadi bela ghwyil tɔ ɛdum ɛ kɔɲ nɛ Zɛɛb, mɛtarɲ mɛ bot nadi bilɛl ɛbilɛl nɛ ɛbilɛl. 6 Sisim na Dɛɛ eezɛlu be nɛa, be nɛkɛgoola mɛkpa ɛ Zɛɛb pɛ kyee dik Azia, be eezɛdhaa kyee dik Fliji nɛ Ghalati. 7 Dɛa be nakum ɛ ngwoob pes dik Misi ɛ, be eezɛbela ɛkwosak ɛ ɛtɔ pɛ pes dik Bhitini.

Tin, Sisim ɛ Yezu naazelyak bɛ. 8 Bɛ eezɛkpaa pɛ Misi, zɛtɔ pɛ ɛbɔɲ ɛ Toloas. 9 ɛ pum, wɔ gwaa Pɔl zɛdɛm dɛam. Nyɛ eezɛbee dhiiti mot kyee dik Masedwan, tetɛl ɛ djaala nɛ nɛ nɛa: «Dharɲ pɛ kyee dik Masedwan, da zɛkyee bis!» 10 ɔbɔya bhis dɛam enek, bis eezɛsarɲ ɛtɔ pɛ kyee dik Masedwan, ɛtɛɛ nɛa, bis nabe ɛ bis eebee tɛɛtɛɛ nɛa, Zɛɛb nabeɛ nyɛ eedjoo bis nɛa, bis kɛ egoola Mbeɛ Bhaadal pɛ dɛa bot ɛ kyee dik tak. 11 Bis eezɛdus pɛ boo ghaada Toloas tɔ ɛɛɛd tɔ pɛ ghola ɛ Somatalas bhii tak, ɛ yak ɛlu pɛ ghaada ɛ Neapolis. 12 Bhis tin, bis eezɛtɔ pɛ Filip, ghaada mɛkɛn pes dik Masedwan, ghaada eLom nasum ɛ, bis naadhaa mɛlu ɛbuepɛ kɔ ghaada tak. 13 ɛ dwoɔ saba, bis eezɛwɛyis kɔ ghaada tɔ pɛ ɛbɔɲ, pɛ bis nadi gek nɛa, bis ɛ nɛ ghwyil ɛ bela sum di mɛndjaala eYuda. Bis eezɛnɔɔ mɛnyɛl disi, bhii tak bis moo lii nɛ boɛ ɛ naseɛga tin ɔ. 14 Tɔ boɛ ɛ tak, din ɛ ngɔt nadi ɛ Lydi, nyɛ nadus ɛ pɛ ghaada Tyatiid nyɛ nadi ebomsa ɛtina ekaad ɛ be na nyɔɔnyɔ, na mɛdii mɛ na tɔɔbelaa, nyɛ nadi kwyɛl Zɛɛb ɛbuepɛ. Nyɛ nadi gwak, Ghɛɲ naabɛɛ nyɛ mɛlo ɛtɛp nyɛ neegwak nɛ ɛmet mɛkpa mɛ Pɔl nadi lii ɛ enyɔɛpɛ. 15 Wɔ gwaa nyɛ zɛduwa Zɛɛb be nɛ bot ɛ mɛbyɛl mɛ, bhii tak nyɛ eezɛdjoo bis pɛ dɛa lɛ nyɛy nɛa: «Bi ɛ myaal nɛ tɛɛtɛɛ nɛa, mɛ eemyaal Ghɛɲ ɔ, da dika pɛ daa lam.» Nyɛ eezɛsa nɛa, bis myaal. 16 Dhiiti dwoɔ, dɛa bis nadi tɔ pɛ sum di mɛndjaala mɛ tak ɛ, wɔ gwaa dhiiti kwom moma mesa zokazyɛ zɛboma nɛ nes. Pɛ tɔ lɛ, ye nabe ɛ nɛ sisim bhɔm nadi sa nɛa, nyɛ gheenaɔ bot eghaa ɛtɛp e di zɛyɛ pɛ sok ɛ. Nyɛ nadi bela bɛkum be bɛtɛ nɛ ɛpata tɔ ɛnarɲ ɛ eghaa be. 17 Tin, nyɛ eezɛni ɛ du bisaa bɔɔ Pɔl, nyɛy ɛ tsim nɛa: «Bot bak ɛ bot ɛ mesa ɛ Zɛɛb Mekaake! Bɛ tɔ kɛɛɛ bot ze di dɛɛ tsik ɛ!» 18 Nyɛ naasesa deenɛk mɛlu ɛbuepɛ. Bhii tak, ye nabe ɛ Pɔl naazɛbiyo. Wɔ gwaa nyɛ zɛliig mis, nyɛy nɛ mbeɛ sisim nɛa: «Nɛ din ɛ Yezu Klisto mɛ lɛɛ wɔ, wyisa tɔ lɛ!» Tin, e di tak wat sisim eezɛwɛyis. 19 Dɛa bɛkum be nabeɛ nɛa, ɛbwaalel ɛ ɛbela ɛpata bɔɔ kɔ ɛsu ɛ lɛ eedus ɛ, be boozɛmɛt Pɔl be nɛ Silas tɔ nɛ nɔɔ kɔ ɛbɛsɛɛ ɛ bot djas kɔ boo ghaada, sok bhwoob ekukuma e ghaada tak. 20 Bɛ eezɛtɔ nɛ nɔɔ pɛ dɛa bɛtɛtɛp eLom, bɔɔ nɛ nɔɔ nɛa: «Bot bak ɛ pɛ kus ɛzɛm kɔ ghaada yena. Bɛ ɛ bot ɛ mbyak eYuda, 21 bɛ ɛpɛlyo bot mɛzɛl mɛ di nɛa mɛnabel eLom tok ka nɛ ghwyil ɛdu nɛ esa ɛ ye ɛ.» 22 Tin, dɔɔ nɛ mɛdhuu mɛ bot zokazɛbyɛn be. Bɛtɛtɛp ɛ boozɛke nɛa,

be so Pól ne Silas ekaad é nyel, be eezelwom náá, be nyuu be ne eghwyes. **23** Bhis be nasilal enyuu be ne eghwyes esok ne esok ε, be boo zekwól be to membok, be eezelee ne baalel ndjaa membok me tak náá, be baal be enyoepe **24** Dáa mbaalel tak nagwak dáa betetep nalii ε, bebaalel ε ndjaa membok ε boo kewa be to dhiiti den pe esik to membok bhii tak be eezewa be meko to embwak. **25** Ye moo tiila ne kuku pum, Pól be ne Silas nadi é djaala ne eduwal Zeeb dum ne mbee eseeε be, tin, bedhiiti bot ε membok nadi gwak be. **26** É di'enek wat, wó gwaa bos zekuul elyelepe, epap é ndjaa membok kuu. Mebe me ndjaa membok djas zokabengel, e di tak wat, eghwooz e bot ε membok nakól be ne ye é zokatiel. **27** Mbaalel ndjaa membok eezedjem é yenek, dáa nye nabee náá, ebe ε ndjaa membok nadi é mbek ε, nye boo waal pele étep nye neegó nyel. Nye nasa deenek ε etee náá, to egeka be, nye nadi eke ε náá, bot ε membok eezekaab. **28** Tin, Pól eezetsim ne ghwyile djas náá: «Nà zuka nyel'ó, biso djas ε wak!» **29** Tin, mbaalel ndjaa membok eezewaab náá, be tuub twol. Bhii tak, nye eezewyis kaab ni to dhen tak nycy é gbakeba ne bwoo, nye zeduma meborj si meko ε Pól ne Silas. **30** Tin, nye eezewyisal be. Bhii tak, nye eezedji be náá: «Bot, me goka ne sa dáa étep me neebela tsik?» **31** Be eeezebóza náá: «Duma koj ne Ghen Yezu, tin, wó waabela tsik woy ne bot ε mebyel má.» **32** É di'enek, be é boo zegoola nyey ne bot ε ndjar'e Mekpa ε Ghen. **33** É ewala ε tak wat, mbaalel ndjaa membok eezetó ne nwo é pum kegwyii ne gwom be mepyorj. E di tak wat nye eezeduwa Zeeb be ne bot ε ndjar'e djas. **34** Nye eezebyet ne Pól be ne Silas pe ndjar'e. Bhii tak, nye eezedje be edee e dek. Mot tak ne bot ε mebyel me djas nadi é to memyaala etee náá, be naadum koj ne Zeeb. **35** Dáa melem nakalem ε, betetep eLóm eezelwom bot, étep ekelee ne mbaalel ndjaa membok náá: «Betka bot binók.» **36** Mbaalel ndjaa membok eezelee Pól náá: «Betetep eedhis bhaadal náá, bi wyiselaa. Deenek bi ε ne ghwyil ε ka wyis da bi ε tó to egwyem.» **37** Pól eeezebóza ne bot ε nalwomaa ε náá: «Bee lwom náá, bis nyurjaa ne eghwyes é mis me bot djas, di bis di bot ε del eLóm. Bhii tak, bee kwól bis é membok, biso ààpéεaa dáa ye di egoka ne esael ε. Deenek, sa be di kwyl esa nenak ε ewyisal ε bis tyee syaab e! Ha be deenek e! Ye goka é be zee wyisal bis bóo be emet.» **38** Bot binók eezesik kelee etep

binek dáa betetep e dhaad mbyak eLóm. Dáa be nagwak náá, be é bot ε del eLóm ε, ye nabee bwoo naasa be. **39** Tin, be boo zewaab epelak pe dáa lóo, bhii tak be eezewyisal be é mbok, be eezedjaala ne nwo náá, be dus kó ghaada. **40** Dáa be nawyis é membok ε, be eezetó pe dáa Lydi. Bhis be nazeboma ne bon nyeeε bóo, ne edje be meghaaz ne ghwyil to edu ε Zeeb ε, be eezenoo menyel tó.

17 Be eezedhaa pe eghaada Anfipolis ne Apoloni, tin, be eezekum pe ghaada Tesalonik pe eYuda nadi ne ndjaa mendjaala ε. **2** Dáa nye nabela ne sesa sok to mefulu me ε, Pól zetó é esaba é lel to mendjaa me mendjaala me eYuda, be nadi lii dum ne Ekwyala e Zeeb, be ne bot ε nadi tin ó. **3** Nye nadi lyo ne elyaal be ze di lee náá, ye nabe ε náá, Mesia ε waazukaa, ne náá, nye waagom bis esyee. Nye nadi eke ne nwo ε náá: «Ye é Yezu me di lii ne nen kó esu ε le'aak ε di Mesia.» **4** Bedhiiti bot to sama bot ε nadi tin ε naamyaa etep é tak, be ε boozedu Pól ne Silas. Doo ne bete ne bot ε mbyak eGhelek é nadi duwal Zeeb ó naazeseeεga ne nwo, zenoo bete ne bedhiiti bedhil ε boa. **5** Tin, eYuda naazekpaa lyem, wó gwaa be zeseeg bedhiiti ewo é mengbaaz be nabela é gba ε, be boo zekus eghuub to edhuu ε bot ε nadi tin ó. Wó gwaa be zekus ezem kó ghaada be eezetó pe ndjar ε Zason kesaa be étep be neemet Pól ne Silas be neezye ne nwo é mis me medhuu me bot. **6** Dáa be nadi ààbela be ε, be ε boozemet Zason be ne bedhiiti bon nyeeε, tó ne nwo pe dáa ekukuma é ghaada. Be moo tin é tsim náá: «Bot bak ε pe zem dik djas, deenek, nenak bee kezye ne ye wak! **7** Zason eemyaal náá, bot ε tak sulal pe dáa le! Bot ε tak djas ààsa dáa etsi ε kukuma di lee ε, etee náá, be ke ε náá, ye é ne dhiiti mekoozi mesis, din ε le Yezu.» **8** Etep binek naadje ekukuma ne medhuu me bot ε ghaada bwoo. **9** Bot ε tak naasa náá, Zason be ne bon nyeeε zedje boo etuud dáa ekukuma étep be neebetaa. **10** Dáa egwyitok nagwyiidela ekeletye é bookyeed Pól be ne Silas be tó pe del ε Bheede. Dáa be nakum ε, be eezetó pe ndjaa mendjaala me eYuda. **11** Beezaag nàbe ààbe ne embee elyem dáa bot ε Tesalonik. Be naagwak mekpa ε Zeeb ne mbee lyem. Melu djas be nadi seega étep edjek mekpa ε Zeeb ne efial ε etsetse é etep ee Pól nadi lii ε. **12** Ye é kó esu ε tak ε bete ne bot pak ó nabee be moo dum koj ne Zeeb,

doo ne to sama bot e mbyak eGhelek, bedhil e
boa ne botom ebuepe namyaal e du e Zeeb. 13
Daa bedhiiti eYuda e del Tesalonik nagwak naa,
Pol nabaadi goola mekpa e Zeeb pe Bheede e, be
eezezye zekus eghuub, ne ezem to medhuu me
bot. 14 Bon nyeeg eezekyeed Pol kaab e kaab
pe ze boo dii meson. Tin, Silas be ne Timote
eezelik pe Bheede. 15 Bot e nake kyeed Pol o
zokat o ne ne kekum pe ghaada Aten. Bhii tak,
be eezelee sik yobo pe Bheede ne bebhaadal e
Pol nakeyed Silas be ne Timote e, nye nake ne
nso e naa, be lel eke baake boma ne nso. 16
Daa Pol nadi bwood be pe Aten e, wo gwaa gon
zemet nye elyelepe daa nye naabee del «tsoo»
ne bezeeb e elula-lula e. 17 Nye moo tin e lii
to ndjaa mendjaala be ne eYuda ne bot e nadi
duwal Zeeb o, doo ne ko ebese, e di bot djas di
di. Melu djas nye nadi e lii ne bot e nye nadi
boma ne ne o. 18 Bedhiiti belyoel e nadi djooaa
«bot e Epikyid o» ne bot nadi e djooaa «bot e
Zenon o» zokazelii ne ne. Bedhiiti eezedji nye
naa: «Mot etap elak kwelele ye?» Bedhiiti naa,
«Ye di ekee naa, nye epelyo bot bezeeb sis.»
Be nake deenek e etee naa, be nadi gwak Pol
e goola mekpa me Zeeb ko esu e Yezu ne etep
egom e le e bis esyee. 19 Be eezenso nye, to ne
ne pe sum di zega be di edjoo «Elopaaj» e. Tin,
be ezeke ne ne naa: «Bis e ne ghwyil egu melyo
me na bes wo di ke e. 20 Wo o pe lyaal bis etep
ee na bes, bis kwyel e naa, bis gu mesuk me
tak.» 21 Ye goka e wo e gu naa, bot e ghaada
Aten djas ne bedjon e nadidi be ne be nso o
naadhaa mewala moo e e sos ne egwak etep e na
bes e tak. 22 E di'enek, Pol tetel kuku ebwak
e zega pe «Elopaaj», nye ezeke naa: «Bot e
ghaada Aten, me eebie naa, bi ne dyebaduwal
bezeeb ebuepe embii djas. 23 Deenek, esok me di
keko ghaada yen e, me di e e bee mesa e bezeeb
e elula-lula bi di duwal e, me eebie doo ne moo
di na dee wat e tak kwyala naa: “Ye e yii moo
zeeb ngot bot di aagu e.” E di'enek, ye e yii bi
di duwal aagu e, me zye zelyaal bin nwyak. 24
Zeeb mot nakus bos ne esese e djas e, Ghej
gwoo ne bos. Nye aadi to mendjaa me bot dii
sum ne membo moo e. 25 Nye tok pe ne gweyes
naa, be kyee nye neghu be dje nye yak sonok,
etee naa, nye e di dje bot djas tsik, eswos ne
esonok djas ka lik e. 26 Ke kan ne mot ngot, nye
naasa membyak djas, bhii tak nye eezedje mot
ne mot ye di ko bos. Nye naakoobal ko esu e loo
mambu ne mesik ne metsek me medhik me be

nagoka ne edi ko tak e. 27 Nye nasa deenek e,
etep be neesaa nye ye nakozo zo lyel, neghu
be ne ghwyil e batabela nye. Ne tsetse, Zeeb
aatseta ne mot ngoongot pak'ena, 28 etee naa:
“Ye e ko esu e le e mena dika ne tsik, mena di
kuuka, mena dika.” Ye e etep ee bedhiiti besajel
e esesa bin nazolee e: “Menaka e bon be pe.” 29
Daa ye di naa, menaka e bon be e, mena tokeka
ne ghwyil egek naa, Zeeb e daa sonok lulaa ne
loaad, ne ghwooz di saaa epata ne ye e, neghu
ne ekok e mot di sa ne egeka ne etsonj be e. 30
Ghuna, Zeeb aaka bis etep ee nase sok ne bot
nadi to edjak o, deenek nenak nye epedjoo bot
djas pe e di e be di e, be swoola mefulu moo. 31
Etee naa, nye naazekoobal elu e nye aazep ee bot
e bos djas, epee e epiki e, ne mot nye nazesee e.
Nye dje bot djas ndem, esok nye nagomal nye
pak myonj e!» 32 Daa be nagwak Pol e lii dum ne
egom bhis esyee e, bedhiiti eezeduk nye, bak
tak ezeke naa: «Bis e waaka boo gwak wo ko
esu e tak dhiiti dwoo.» 33 E di'enek e Pol nazelik
be. 34 Ye ka belaa tin e naa, bedhiiti bot naazeni
zeega yoo, boo dum konj ne Zeeb. To sama bot e
tak, ye nabe e, Denis mot zega boo kwan nadi
pe Elopaaj o, dhiiti moma din e le e Damalis, ne
bak bedhiiti bot.

18 Bhis yenek, Pol eezet o pe ghaada Aten bhii
tak nye eezet o pe ghaada Koolet. 2 Wo
gwaa, nye zeboma ne dhiiti mot dhaad mbyak
eYuda, din e mot tak nabe Akilas, nye nabyel e
pe kyee dik Ponj. Nye nabe e nye dinaa aaboya
ne dus e pe kyee dik Itali be ne myel, Pilisil, etee
naa, Kolod mekoozi me Lom naalee ne bot e
mbyak eYuda djas naa, be dus ko ghaada Lom.
Tin, Pol zokat keboma ne nso. 3 Daa nye nadi
mot-mesa me wat be ne be nso e, mesa moo nadi
e esa epet ne eket e betit. Nye eezesulal pe daa
loo, etep nye neesa mesa. 4 E emwoos me esaba
djas, Pol nadi elii to ndjaa mendjaala me eYuda,
nye nadi elyo bot, e sa naa, bot e mbyak eYuda
ne eGhelek myaal. 5 Daa Silas be ne Timote
nadus pe dik Masedwan e, tin, Pol eezedje lyeme
djas e lyo bot mekpa me Zeeb. Nye naalyaal
eYuda naa, Yezu e Mesia. 6 Tin, wo gwaa eYuda
zebe meso ne elee e nye. E di'enek, nye eezekut
be piib ekaad be bhii tak, nye ezeke ne nso naa:
«Bi e diib o, mebe me tak e ko elo bin met. Yenek
aakagwyak mam. E ewala e elak, me aakat o e
pe daa bot e membyak mesis.» 7 Nye eezedus
tin, to pe daa dhiiti mot din e le nabe e Titus

Yustus, mot tak nadi eduwal Zeeb, ndjan'e nadi é ngwoob ndjaa mendjaala me eYuda. **8** Kilipus kukuma ndjaa mendjaala me eYuda zokamyaa! Gheŋ, be ne bot ε mebyel me djas. Wɔ gwaa betε ne bot ε ghaada Kolet nadi é gwak Pɔl ɔ zokazedum koŋ ne Zeeb, bhii tak, bɔɔ keduwa Zeeb. **9** É dhiiti pum, Pɔl zokazedjem dhyam, tɔ dhyam tak, Gheŋ naaleε nye náá: «Nabem ba, gheeli, sa wɔ àadiyal nuub, **10** etεε náá, me ε ne nɔ sama, mot tok ne ghwyil ezuk wɔ, etεε náá, bot εbuepe tɔ ghaada yak ε bot bam.» **11** Pɔl zokazedi kɔ Kolet tyee mbu wat ne pes, nye nadii lyo bot djas mekpa me Zeeb. **12** É membu me Ghalion nadi kukuma dik Akayi ε, eYuda zokazegwakel kɔ esu ε Pɔl étεp elu mesa ε me. Wɔ gwaa be zetɔ ne ne sok bhwoob kukuma tak, **13** bɔɔ náá: «Mot tak epeful bot lo náá, be duwal Zeeb dhiiti mbi duuela sis ààbe dáa etsi bi nadi lyo ɔ!» **14** Dáa Pɔl nawaadi é kwyel elii ε, Ghalion eezεbɔɔza ne eYuda náá: «Ye be náá, nye gó ε mot ɔ, neghu nye sa eboo embee étεp ɔ, ye é me ka nɔɔ nyel disi étεp me neegwak bin, biyo eYuda. **15** Dáa di náá, ye é esuu ε meso dum ne mekpa ne min, zenɔɔ etsi bin met ε, yenek gwyák ε biyo be emet. Mee pεε edi tetεp mbi etεp deenek!» **16** Tin, nye é boozeswaal be sok bhwoob zεεga betetεp. **17** Tin, wɔ gwaa bɔɔ djas zemet Sɔsten mot nadi kukuma ndjaa mendjaala me eYuda ɔ zeduma nye é nyel é mis me bot ε zεεga betetεp. É di'enek, Ghalion na be àakobis ye. **18** Pɔl eebaazεdhaa ba bim melu εbuepe pe del ε Kolet. Tin, nye zelik bon nyeεε, nye eeni tɔ boo elεed tɔ pe dik Siili ne ne Pilisil ne Akilas. Ye nabe ε, nye eezewaadal lo εboŋ esok nye ne nadi pe del ε saakele ε, etεε náá, ye nabe ε nye eesa ekek ne Zeeb. **19** Wɔ gwaa, be zekum pe ghaada Efεez. Tin, nye eezelik Pilisil be ne Akilas. Bhii tak nye eezetɔ pe ndjaa mendjaala me eYuda, tin nye eezεmɔ be ne eYuda. **20** Be eezεke ne ne náá, nye di be ne be nɔɔ ba melu, tin, nye na be àakwyel. **21** Nye eezelik, be nyey ne nɔɔ náá: «Zeeb ε kwyel ɔ, me waaboo baazyε pe daa len.» Tin, nye eezedus pe Efεez tɔ mesuwa. **22** Bhis nye natus pe ghaada Seezale ε, nye eezetɔ sok pe Yeluzalem étεp nye neeke swos bot ε zεεga mendjaala. Bhii tak, nye eezetɔ pe ghaada Antios. **23** Nye eezekwyεεg ba melu penek, bhii tak nye eezesik. Nye eezεdhaa, pe medhik me Ghalati, bhii tak pe Filiji é εdje-dje bedjekel djas megħaaz tɔ edum ε koŋ ne Zeeb. **24** Eghεŋ tak, dhiiti mot dhaad mbyak eYuda din ε le nabeε

Apolos, nye nabyel é pe ghaada Alekzandili, naazekum pe ghaada Efεez. Nye nadi é tsoŋ mot tɔ lii, nye nadi é gu Ekwyala e Zeeb enyɔpe. **25** Nye naadiaadjek eke tɔ mekpa me Gheŋ, tin, nyey é wa zii εbuepe. Nye nadi goola, ne elyo ε bot ne lyem wat etεp e di dum ne Yezu ε. Ye ka bela ε náá, nye nazodi é gu ε eduwa ε Zeeb ε Zarj. **26** Nye eezeni é lii ne bot ne εbwaalel djas tɔ ndjaa mendjaala me eYuda. Bhis be nasilal egwak etεp ee nye nadi é lii ε, Pilisil be ne Akilas eezεnɔɔ nye, tɔ ne ne lɔɔg wat, étεp be neeke pes εgu ε le dum ne meze ε Zeeb enyɔpe. **27** Bhii tak, Apolos eezεgwak gwyes é etɔ pe dik Akayi. Bon nyeεg zokadjε nye ghwyil ne megħaaz, tin, be eezεkwyal bedjekel ε nadi pe kyee dik tak ɔ mekana, étεp be neemyaal náá, nye sulal daa lo ne mbεε lyem. Dáa nye nakakum é, nye nadyebakwyee bot ε nadum koŋ ne Zeeb ɔ, ne enem ne embεε ε Zeeb. **28** Etεε náá, é mis me bot djas, nye nadi é lyaal popoopwon náá, eYuda eezewo ze. Nye nadi lyaal be tɔ Ekwyala e Zeeb náá, Yezu ε Mesia.

19 Dáa Apolos nadi pe Kolet ε, Pɔl nadi dhaa pe mel ε metsok pe kyee dik Azia, bhii tak, nye eezekum pe ghaada Efεez. Nye eezεbela ba bim bedjekel tin, **2** nye eezedji be náá: «Ye nabeε bi naabela Sisim na Dee esok bi nadum koŋ ne Zeeb ε?» Be eezεbɔɔza ne ne náá: «Bis dinaa àapakogwak-gwakak bot é lii-liak dum ne Sisim na Dee.» **3** Tin, Pɔl eezedji be náá: «Bi duwa Zeeb yaa kwaambi eduwa?» Be eezεbɔɔza náá: «Eduwa Zeeb ε Zarj.» **4** Pɔl eezεke ne nɔɔ náá: «Zarj naduu ε bot ε namyaal eswoola mefulu ɔ. Nye nadi eke ne bot ε mbyak Yisalaεl náá, be dum koŋ ne mot di zye bhis nyey ɔ, mot tak nabe ε Yezu.» **5** Bhis be nazεgwak etεp binek djas ε, be eezεduwa Zeeb ne din ε Gheŋ Yezu. **6** Bhii tak, Pɔl eezεkel be membɔ tin, be eezεbela Sisim na Dee. Be moo tin elii tɔ elii membyak mesis ne egoola bebhadaal ε Zeeb dje be ε. **7** Bot ε tak nadi é bot kam ne bebá. **8** É bengon elεl, Pɔl nadi etɔ pe ndjaa mendjaala me eYuda, tin, nye naalelii ne εbwaalel djas. Nye nalelii ne nɔɔ é dum ε Eyoŋ ε Zeeb, nye nadi sa náá, bot ε nadi gwak nye ɔ myaal nye. **9** Deenek, bedhiiti betε ne bot nadiaa sa maa-εlo, bɔɔ byen εmyaal, be moo tin é sa abhusu dum ne meze ε Gheŋ é mis me medhuu me bot. Deenek, Pɔl eezedus tin lik be. Nye eezetɔ be ne bedjekel be, tin, nye nadi lyo be melu djas tɔ ndjaa melyo ε dhiiti mot din

ε λε ε Tilanus. 10 Deenek, ye naaboya membu membá, ye nasa náá, bot ε mbyak eYuda ne bot ε membyak mesis nadi pe kyee dik Azia o djas, gwak mekpa ε Gheɽ. 11 Zeεb nadi sa eboo endem e mebwala ne Pól. 12 Eteɽ tak ε bot nadi tó pe dáa bot ε mebé ne epes e kaad, ne ekaad ee Pól namet ε, neɽhu yii nakee-kea é nyel'ε ε. Deenek, be nadi bela tsik, embee esisim nadi wysis to loo o. 13 Bedhiiti eYuda ee nadi é kemel ε mel kesó embee esisim to bot ε mebé o, nagek esa ye ne din ε Gheɽ Yezu. Deenek, be nakeke ne embee esisim náá: «Me lee bin ε náá, bi wysis ne din ε Yezu Pól di goola mekpa me o.» 14 Ye é deenek ε boo ten ne bebá boo ghaa-Zeεb nadi djóoaa Seeva nadi é sa. 15 Tin, dhiiti dwoo, wo gwaa mbee sisim zeεboza ne noo náá: «Me ne gu Yezu, me ne baagu pe Pól. Ye kabe biyo, biyo é beze?» 16 É di'enek, wo gwaa mot nadi ne mbee sisim o zegheε be, dáa nye nadi ne ghwyil dhaa be é, wo gwaa nye zeduma be é menyel ne mebin ne ebhooba djas. Be nadus to ndjan'e tin ε ne ekaab bin toto, ne mepyon é menyel kpeɽ. 17 Bot ε del ε Efεez, bot ε mbyak eYuda ne bot ε di àadi bot ε mbyak eYuda o, zokagwak tep tak, wo gwaa boo bwoo zemet be. Tin, be naazebela boo duu dum ne din ε Gheɽ Yezu. 18 Bete ne bot to sama bot ε namyaal Zeεb o nadi ezye zεvaa é mis me bot djas embee esesεε be nadi sa ε. 19 Beteε ne bot to sama bot ε nadi sa etεp ee mevyekele me mesimba o, zokazyε ne bemekana me tak, zedik ye emis me bot djas. Dáa be nalaa metarj me bemekana me tak ε, ye naasa tyee bemil mekam-meten metarj me eghwooz ee di saaa epata ne ye é. 20 Ye é deenek ε ye nadi náá, dum ne ghwyil ε Gheɽ, Mbεε Bhaadal nadi goolel, kaab ne mebwala. 21 Bhis etεp binek, Pól eezemyaal etsaal kyee dik Masedwan ne Gheles é etó pe Yeluzalem, dáa Sisim naleε nye é. Nyeɽ náá: «Bhii me aakum ε, egoka ε me dhaa kebee del ε eLóm.» 22 Tin, nye eezekyeed bot ε nadi kwyi-kwyee nye o bebá pe Masedwan, ye nabeε Timote be ne Edast. Tin, nyeɽ zokazelik ba melu pe kyee dik Azia. 23 Eghεɽ tak, ye nabe ε boo εghuub naazeni ko ghaada Efεez dum ne edu ε meze ε Gheɽ. 24 Wo gwaa dhiiti mot eswom din ε le nabe ε Demetyus, nye nadi é lulεl mevunga. Nye nadi é lul esonok ne mbi eghwooz djas ee di saaa epata ne ye é, yii moó ndjaa zeεb Aletemis, etεε náá, ye nadi dje beswom ε bot bete ne epata. 25 Nye é boo zesεeg bot ε tak, ne bot ε mesa moó nadi noɽel ne mesa me tak ε,

nye eezεke ne noo náá: «Bewen, bi ne gu náá, ye é mesa mak ε di djeka mena ekum. 26 Deenek, bi epegwak neɽhu ebee sa di seε: Pól tak lee bot ε náá, bezeεb ε bot di kpak ne membo ε, tok betete bezeεb. Nyeε batasa náá, ye nasik ne bot εbuεpe e di wak ko Efεez o ye doo ne bot ε mel me di pe kyee dik Azia djas o myaal etεp be. 27 Eteɽ binek ε sa náá, mesa mena gwyε, deenek, mesa mena waabyenaa e di tak, bot ε waabhina ndjaa zeεb moma Aletemis. Tin, bot waadis duu boo zeεb Aletemis nyeɽ nye emet. Bela náá, zeεb moma yak epeduwala ko kyee dik Azia djas ne ko eko ε bos djas.» 28 Dáa bot ε nazye tin o nagwak deenek ε, be boozeɽpaa elyem εbuεpe, be moo tin é tsim náá: «Aletemis yii bot ε Efεez ne bok!» 29 Tin, eεem eeni ko ghaada djas. Wo gwaa be zemet Ghayus be ne Aalistaalak bot ba del ε Masedwan ε nadi djee be ne Pól é medjon o. Tin, zukamwaa ne mot'enok eezetó ne noo kaab pe ebwak ε boo zeεga. 30 É di'enek, Pól nadi kwyel eni nye neeke lyaal nyel pe zukamwaa ne mot nasεga ε. Tin, bedjekel eezelu nye. 31 Bedhiiti ekukuma e kyee dik Azia nadi besó be o zokadhis nye menduk me tak wat náá, nye nató pe ebwak ε boo zeεga tak. 32 É di'enek to medhuu me bot binok, ye nabe é ne boo zyaala. Bedhiiti nadi tsim sa sis, bak tak yobo sa sis, bak bedhiiti bot pak o nabaa di é gu meso me tep be nasεga ko esu ε tak ε. 33 Wo gwaa bedhiiti eYuda to medhuu me bot binok zokazeεbesal dhiiti mot din ε le nabe ε Alekzandele pe sok. Tin, be eezεbanja nye lo tep, é di'enek Alekzandele ezeεben mbo éteɽ nye neelii, nye neeleε lo meso. 34 Tin, dáa bot nagwyák náá, nye nadi é mot dhaad mbyak eYuda ε, boo djas ε boo zebo boo tsim wat, ye naaboya tyee mewala membá boo é tsim náá: «Bok-bok ε di Aletemis bot ε del ε Efεez!» 35 Tin, dhiiti kukuma ngot ε ghaada eezεsil be elyem nyeɽ náá: «Bot ε del ε Efεez, bot djas neɽu náá, ghaada di ebaal ndjaa boo zeεb moma Aletemis, doo ne sa nakpakaa ne ekok yii di noɽel ne εbhwoob ε le nadus to gwoo ε. 36 Ye tok ne mot aaswonan ye. Deenek bi goka é ne esil elyem, násaka etεp dáa bot ε di àadi ne esiiza. 37 Bi zye wak ε ne bot ε wat di náá, be àapadji esa ee di to mendjaa me zeεb, baabela náá, be àapalee Zeεb'ena yii moma. 38 Ye be náá, Demetyus be ne sama beswom ε bot ε ne tep be di egoka ne epit mot'ak ko esu ε tak o, ye é ne mendjaa me etεp di pεεaa ε ne betetεp ε tak. Ye é penek ε be

di egoka ne ekepit. **39** Tin, ye be náá, bi dinaa ne dhiiti tep bi di baakwyel e lii o mena waaka liika pe zεεga di egoka ne eliiaa etep ee di dum ne etsi bina ε. **40** Etee náá, mena ne ghwyil edjooaa bot ε di kus eghuub o dum ne sa sεε mos ε. Bela náá, mena tok ka ne meggham me mena aadjeka é mbi yak zεεga, be ko dji esuk ε tak o, ye tok ne mot aabaja bot enyoepe lo tep aani bot to elyem enyoepe ε.» **41** Bhis nye nalii deenek ε, wo gwaa, nye zeswaal zukamwaa ne mot nadi tin o.

20 Dáa eghuub nasi ε, Pól eezεsεεg bedjekel, nye eezeni é edje be megghaaz me ewa zii to edum korj ne Zεeb. Bhii tak nye eezεmwana ne náo, deenek, nye eezεnáo nyel tó pe dik Masedwan. **2** Nye eezεkpaa ko pes dik tak, tin, nye eebaazεdje bon nyεεg di penek o ghwyil ε wa zii to edu ε Zεeb. Bhii tak, nye eezεtó pe kyee dik Gheles **3** pe nye nasa bengon elεl ε. Nye nawaakwyel etó pe dik Siili to mesuwa, dáa nye naka gwak náá, eYuda ε é boob ko esu ε le ε. Nye é boozεke náá, egoka nye sik pe ze Masedwan. **4** Tin, Sopateed, máo Pyiidus mot del ε Bheede, zokató sama wat ne ne, zenáo Aalistaalak ne Sekundus mot ghaada Tesalonik, Ghayus mot del ε Deleeb, ne Timote, ne Tsisik zenáo Tolofim mot kyee dik Azia. **5** Báo djas nalee to esok, wo gwaa be kebwood bis pe ghaada Toloas. **6** Yεka be bis o, bis nadus pe ghaada Filip to mesuwa ε bhis ebyonj ε emapa ee di ááwaaa leviid. Tin, melu meten bhii tak, bis ε boo keboma ne náo pe Toloas, é di'enek bis naadi yenga wat. **7** É elu ε eten ne wat é yenga, bis naazεboma étep bis neede edee ε Ghej. Tin, Pól eezeni elii ne bot ε zεεga dáa ye nadi náá, nye nadi kwyel nye aadhaa djemen tak ε, nye é boozεdul elii kekum kuku εgha ε pum. **8** Pe to dhej bis nasεεga to tak pe kyes pe eko, ye nabe ε ne elambi ebuepe. **9** Dhiiti máo ngbaaz ne din ε Etik nadi é ndiindel ko ka fenetele. Wo gwaa nye zeni é go syaaz esok Pól nadi é lii ε, go nye nadja ε naasa náá, nye batadus pe vyεεgvyεεg di ne nadi ko ges ε duma si. Wo gwaa be zokazεgheε nye, nye nadi é nye eezεgwyε. **10** Tin, Pól eezεsul, nye eezεmalal ko le, bhii tak nye eezεbep nye ko membo me, nye náá: «Na bemka keji: nye ne tsik!» **11** Bhii tak nye eezεbaabyet, nye eezεnáo mapa, pyak ye, tin nye eezεnáo de. Bhis nye naka baalii ebuepe, kekum elyamela ε melem ε, nye boozεkpaa ne ze tó. **12** Tin be eezεtó ne máo

ngbaazenok nye nyel enyoepe nye ne tsik. Ye nabeε ye nadje bot djas boo megghaaz me edu ε Zεeb. **13** Bis eetó esok étep ekeni to mesuwa me nató pe Asos pe kyee bis nawaakenáo Pól ε, etee náá, nye nyakwyel etó o ne me meko. **14** Dáa nye naka boma ne nes pe Asos ε, bis eezεnáo nye to mesuwa étep bis neetó pe del ε Mitilen. **15** Dusa bis nadus tin ε, bis eezεsik, tin, djemen tak bis eezεkum pe Siyo. Bhis djemen tak bis eekum pe Samos, tin, emyen tak bis eezεkum pe Mile. **16** Pól nabe áakwyel etyaa pe Efεεz é kaab nye zεkebaja ko kyee dik Azia, nye nadi tó kaab ekaab é suu náá, dwoo Potekot neekεbela nye, nye pe Yeluzalem. **17** Pe Pól nadi pe Mile ε, nye eezεkyeed mot ne bhaadal pe Efεεz, be ke edjóo bepaa ε zεεga mendjaala. **18** Dáa be nakakum pe dáa le ε, nye eezεke ne náo náá: «Bi ne gu mefulu me me nadi é gyee ne ye pak'en kana dwoo me nakum pe kyee dik Azia ε. **19** Me naasa mesa ε Ghej áábe ne ebet, to ghorj ne mezuk dum ne bhoob mbee lyem bot ε mbyak eYuda nadi ne ye ne nam ε. **20** Bi ne gu náá, etok ne dhiiti mbee tep me nasyel elee bin. Me naazεgoola ne elyo ε bin dum ne etep djas é mebesεε ne to mendjaa men. **21** Me naadul bot ε mbyak eYuda ne bot ε mbyak eGhelek melo náá, be liig elyem du Zεeb da be é dum korj ne Ghej'ena Yezu. **22** E di mena kadika wak nenak'aak, me moo tó pe Yeluzalem, dáa Sisim na Dee lwom me ne bhel náá, me sa ε, tin, me áaku sa di bwood me pe sok ε. **23** Sa me di gu ε náá, ko eghaada djas, Sisim na Dee nadi lee me náá, membok ne mezuk epebwood me. **24** Bela náá, tsik'am met tok ne boo metarj é mis mam. Yii di ne boo metarj ε, etó kekum pe esik ε lwomel, ne esilal ε bim mesa me Ghej Yezu nadje me ε: Egoola ε Mbεε Bhaadal yii enem ne embεε ε Zεeb. **25** «Mee dhaa to sama yen é egoola Mbεε Bhaadal Eyonj ε Zεeb, tin, me ne gu naaetok ne mot aakabaabee me to sama yin. **26** É tep tak ε me di lee ne nen mos náá, me esosoob: mot ngot pak'en ε ka wo ze o, yenek áakagwyák me. **27** Etee náá, me eezεlyaal bin egeka ε Zεeb djas áasyel sa wat. **28** Bi é konyan mis ko biyo be emet, ne ko esaa ε Sisim na Dee dje bin bi baal ε. Bi ε ko baal zεεga mendjaala Zεeb nabom ne ghiya mon'e met ε. **29** Me ne gu náá, bhis me aató ε bot ε di nηel ne eben o waazeni pak'en, tin, be aanákwaagek esaa ghorj. **30** Tin, dáo ne to sama yin, bot ε waani é lee elεj é etsal étep bedhiiti bot ε di dum korj ne Zεeb

o ne du be. **31** Beeka mis, da bi e taala náá, to membu melel mwos ne pum, me nabe àakat edul e bin melo, ye nakoozodi ne miḡal é mis. **32** «Nenak me epedje bin é membo me Zeeb, ne bhaadal mbée bhwoob'e. Nye é ne ghwyil e sa náá, bi wyee to edum e koḡ ne Zeeb ne edje bin esesee djas nye nakwom étep bot be e. **33** Me nabe àasaa epata, ààbe elsaad, ààbe ekaad e bot. **34** Biyo be emet ne gu náá, me nadi sa mesa ne me mbo mam met étep me neebela esee bis ne bot e di gyee ne nam aadi ne gwyee tak e. **35** Me nabe e me eelyaal bin naaegoka bi sa mesa étep bi neekwyee bedjel e bot. Bi baataala etep ee Gheḡ Yezu nye emet nake náá: «Egwyena ne mot eedhaa edjeaa sonok ne menyo!» **36** Bhis yenek, Pól eezekwyit meboḡ si be ne be nno, be eezeni é djaala. **37** Bóo djas moo tin é dji, bhii tak, be eezebeedal nye to membo mao be neemwana ne ne. **38** Be nadi é ne boo goḡ to elyem etee náá, Pól naake náá, be aanàka baaboma. Bhii tak be eezetó kemwana ne ne pe mesuwa.

21 Bhis bis ne be nno nabeka e, bis eezeni to mesuwa to pe ghola Kóos. Djemen tak, bis eezekum pe ghola Lood, dusa bis nadus tin e bis eezetó pe eboḡ Patala. **2** Dáa bis nabela mesuwa é tsaal to pe Fenisi e, bis eezeni to mesuwa me tak, bis eezetó. **3** Dáa bis nadi, bis moo pe kyee kye bós é ngwoob ghola Siipele e, bis eezedhaa pe paa kye ghola tak étep bis neeto pe dik Siili, bis eezetó pe ghaada Tiid pe kyee be nadi kekee esa ee nadi to mesuwa e. **4** Bis eeezeboma ne bot e di dum koḡ ne Zeeb o, bis eezedhaa yenga wat tin bis ne be nno. Dáa ye nabe náá, Sisim na Dee naazedul be melo e, be é boo zelu Pól náá, nye na to pe Yeluzalem. **5** Tin, dáa yenga tak nadhaḡ e, bis eezennó menyel dhaa. Wó gwaa be zemwana ne nes pe esik e del, bóo ne bel bóo, zenno bóo bóo. Tin, bis eezekwyit meboḡ si é eboḡ e boo dii meson, bis moo tin é djaala Zeeb. **6** Deenek, dáa bis ne be nno nasilal emwana e, bis eezeni to mesuwa, e di'enek, be eezesik pe mendjaa mao. **7** Bis nasilal goḡ medjoḡ mes e, ko boo dii meson bhis bis nadusa pe Tiid to pe eboḡ Potolemayis e. Bhis bis nasilal eswos bon nyeeḡ bis di ko ghaada tak e, bis eezekwyeeḡ elu e wat bis ne nno. **8** Djemen tak bis eezesik, bis eezetó pe ghaada Seezale. É di'enek, bis eezesulal pe ndjaḡ e Filip, lyoel mekpa me Zeeb e di bis nadjaa si o. Nye nabe e ngot to bot e ten

ne bebá be nasee pe Yeluzalem o. **9** Nye nabee ne esyees e bóo boa ená, be nadi gegoola mebhaadal me Zeeb nadi dje be e. **10** Bis nabe bis moo ne bete ne melu tin, é gheḡ dhiiti ngoolel-mekpa e Zeeb ne din e Aghabis nazedus pe Yude, zyē. **11** Nye eeezye pe dáa les, nye eezennó bhete e Pól, koḡ meko me ne membo me, bhii tak, nyey náá: «Beeka sa Sisim na Dee lee e: Nakuma bhete yak e waakolaa ne ekel dáak ne eYuda, pe Yeluzalem, bhii tak, nye waakaa é membo me bot e membyak mesis.» **12** Bhis bis nagwak etep binek e, wó gwaa biso djas ne bon nyeeḡ bis é del e Seezale zokazedjaala ne Pól náá, nye na to pe Yeluzalem. **13** Tin, nye eeezebóza náá: «É tep ye bi di edji ne esa náá, bi dje me lyem bwoo? Mam eezemyaal ne lyem'am, ye nakoozobe ekolaa ne ekel, neghu ye kabe esyee pe Yeluzalem ko esu e din e Gheḡ Yezu.» **14** Dáa bis nadi àakwak elu e nye e, bis nabe àabaanenal nyel, bis é booke náá: «Ekwosak e Gheḡ sael!» **15** Dáa bis naka dhaa ba melu é di'enek e, bis eezekaḡal esa, bhii tak, bis eezetó pe Yeluzalem. **16** Bedjekel e nadi pe Seezale e zokakekyeed bis, bóo kekyeed bis pe ndjaa dhiiti mot bis nawaasulal pe dáa le o. Din e mot tak nabee Menason, mot Siipele, nye nadi é to sama bedjekel e meken. **17** Dáa bis nakum pe Yeluzalem e, bon nyeeḡ bis zokazeboma ne nes ne memyaala djas. **18** É djemen tak, bis ne Pól eezetó pe dáa Zak, pe paa bepaa e zeeḡa mendjaala naseega e. **19** Tin, Pól eezeswos be, bhii tak, nye eezeni é banya be etep é Zeeb nasa pe dáa bot e membyak mesis e waa-wat. **20** Bhis be nazegwak nye é, be eezeduwal Zeeb. É di'enek, be eezeke ne Pól náá: «Món e nyeeḡ wó eebee dáa eYuda bemil ne bemil moo mos é dum koḡ ne Zeeb, elyem bóo djas ne dyeebakwyesa to etsi. **21** Ghuna, beeka sa bis nalee be ko esu e lo e: wó pe lyo bot e mbyak eYuda djas ee di di e di wat be ne bot e membyak mesis o náá, é nyo e be byen etsi e Moiiiz. Wó ne lee be náá, be kat eniḡal bon bóo beka, dáo ne ekat e du e mezel me eYuda. **22** Bis sa dáa? Be waagu ne tseetse náá, wó eezekum. **23** Deenek, sa sa bis lee wó e. Menaka wak é ne botom bená zesilal e sa ekek ne Zeeb o. **24** Nḡja be, da bi e kegwyia edhuud be ne be nno, bhii tak da wó é kedje be efute ee di egoka e, étep be neetsik be lo. Deenek, bot djas neegu náá, etep ee bot nadi lee dum ne ne e nabee etep ee mekoḡ, deenek dáo ne woy pe wó ne duwal etsi e Moiiiz. **25** Ye kabe bot e membyak mesis di dum koḡ ne

Zeeb o, to mekana me bis nakwyla e, ye nabe e bis naalee be egeka bis djas. Ye nabee naa: be aagoka ne ede betit e kaa bezeeb e elula-lula ne ekpaka-kpaka buwa e, ne ghiya ne epuud e betit e goaa ne bhiyo e, zenoo naa, sa bi aasa mezo.» 26 Tin, Pol eezetoo be ne bot ena binok, to yak dwoo tak, bee to kesa mezel esela etsi. Bhii tak be eezetoo pe kok Ndjaa-ebuwa etep ekelee dwoo mezel esela etsi aasi e, ye dwoo tak e be di egoka ne go ebuwa ko esu e ngot-ngot pak'oo e. 27 Ye nabe e melu meten ne eba moo ko ne kum, wo gwaa eYuda e kyee dik Azia zokazyee zeebe Pol pe to kok Ndjaa-ebuwa. Wo gwaa be zeful edhuu e bot e nadi tin o elo. Bhii tak, be eezemet Pol, 28 boo e tsim naa: «Bot e Yisael, dhaaka zekwyee bis! Beeka mot di lyo bot djas e e di djas mbee melyo dum ne Yisael, ne etsi e Moiiiz, zenoo dum ne kok Ndjaa-ebuwa o. Deenek, nye eezebataniigal bot e di aadi bot e mbyak eYuda o to Di na Dee. Tin, nye eezesaab Di na Dee tak!» 29 Be nalii deenek e etee naa, ye nabee be naabee Tolofim mot del Efzee be Pol pe to ghaada. Be nagu e naa, Pol naaniigal nye to kok Ndjaa-ebuwa. 30 Eghuub e tak eezedjala ko ghaada djas, bhwak moo tin metetel ne ekaab, e di djas e to pe Pol nadi e. Be eezemet Pol, be eezewyisal nye to kok Ndjaa-ebuwa, bhii tak be eezediyal mebe me kok Ndjaa-ebuwa. 31 Daa be nadi e kwyel egoo Pol e, ye nabe menduk me ezem e nadi see pe Yeluzalem e naagek pe daa komanda mwaka esodja eLom. 32 E di tak wat, nye eezenoo bedhiiti ekukuma loog esodja, ne bedhiiti esodja e pe si, be eezewyis kaab to pe kyee edhuu e bot nadi e. Daa be naabee komanda esodja ne bedhiiti esodja e, be e boo zekat e bi e Pol. 33 Tin, komanda esodja eezetiila pe daa le, nye zelwom naa, be met nye, nye eezelwom naa, be kol nye ne ekel e ghwooz eba. Bhii tak, nye eezedji nye naa: «Woy eze, wo sa ye?» 34 Tin, pe to edu e bot, bedhiiti bot nadi tsim e sa sis, bak tak dhiiti tep sis. Tin, ye nabe yee lyel naa, komanda met sa wat to ezem e tak. Nye e booke naa, be to ne Pol pe mbwak. 35 Daa Pol nakum ko egoel e ndjan e, esodja ee naghwyil eezeghee nye e ekaab elyel e kuukuu medhuu me bot, 36 etee naa, bot djas nadi du nye boo e tsitsim naa: «Goo nye!» 37 Eghen be nadi kwyel eniigal Pol to mbwak e, nye zeke ne komanda naa: «Me e ne ghwyil e lii e?» Tin, komanda esodja eezedji nye naa: «Wo ne gu elii dhaad mbyak eGhelek e? 38 Deenek wo tok mot dik

Ezipte nazekus eghuub wak kpaambel da nye zetoo ne bot e di gu elumela deeb o bemil ena to kyee bos besye di aabe ne medii e o?» 39 Tin, Pol eezebooza naa: «Mam e mot dhaad mbyak eYuda, me nabyel e pe ghaada Talase pe kyee dik Silisi ndiel ko dhiiti boo ghaada di ne boo ngek e. Me met wo ebonj, beta naa, me lii ne bot bak.» 40 E di'enek, komanda eezedje nye ze elii. Tin, Pol eezetyaa tetel ko ebyetel, nye eezepyap edhuu e bot binok mbo be di gwyem etep be neegwak nye. Boo djas eezedi gwyem, tin nye moo lii ne noo to lii ebhele.

22 «Bon e nyeeg bam ne beseeeg bam, gwak ka sa me di lee bin nenak dum ne yam tanjal e.» 2 Daa be nadi gwak nye nadi e lii to lii ebhele e, be eebaazedi gwyem enyoepe, tin, Pol ezeke naa: 3 «Me e mot dhaad mbyak eYuda, me nabyel e pe Talase pe kyee dik Silisi, deenek me nawyilaa e wak ko Yeluzalem. Deenek, lyoel yam nabe Ghamalyel, nye e nalyaal me naa, me tiibal enyoepe etsi bebhaab benaka. Me nabe e me naakwyel mesa me Zeeb dhaa nyel daa biyo djas di ekwyel mos'aak. 4 Me naawa bot e nadi e du meze e Ghen o to tsik mezuk batake go be goa. Mee met boa ne botom wa be e membok. 5 Boo ghaa-zeeb ne bot e kwan bepaa e ne ghwyil e di betyaases naa, etep ee me di lee e tseetse. Ye nabe e be naadje me mekana me etoo pe daa bon nyeeg bam yii del e Dhamas, deenek me naato pe ghaada tak. Me nadi kwyel keemet bot e tak, etep me neeto ne noo pe Yeluzalem, be neeke waaa e mezuk.» 6 «Me nadi e gba-gba me moo kunaa ne del e Dhamas, ye nabe e ye moo kunaa ne kuku mwos. Me ka seka tin e, boo ngel e dus to gwoo, mekas me tak ezeekaal me. 7 Tin, me eezeduma si, e di tak me ka gwak e dhiiti gwood e ke ne nam naa: "Sol, Sol, etep ye wo di tiig me?" 8 Tin, me eezedji naa: "Woy e ze, Ghen?" Gwood'enek eezebooza naa: "Ye e mam Yezu mot Nazalet, wo di tiig e." 9 Bot e nadi gyee ne nam o naabee ngel, saabegos kabe e naa, be na be aagwak gwood mot nadi lii ne nam o. 10 Tin, me eezedji naa: "Me goka ne sa daa, Ghen?" E di'enek, Ghen ezeke ne nam naa: "Wyela, Taa pe ghaada Dhamas. Ye e penek e be aalee wo esa ee Zeeb ke naa, wo sa e." 11 Daa ye nabe naa, mekas me ngel tak naadipal me mis e, bot e nadi gyee ne nam o e boo zemet me e mbo, be e boozetoo ne nam pe ghaada Dhamas. 12 «Ko del e tak ye nabe e ne dhiiti mot din e le nabee

Ananias, mot epiki ne esosoob to etsi bena. Bot e dhaad mbyak eYuda e Dhamas djas nadi duwal nye ebuepe. 13 Nye eezeboma ne nam, nye eezetyaa e ngwoobam, nye eezeke ne nam náá: “Sol, mōo nyaag'am, mis mō beŋell!” E di tak wat, mis mam eezebula e bee enyōepe, bhii tak me eezebee nye. 14 Deenek nye eezebaakel náá: “Zeeb bebhhaab binaka naazesee wo étep wo neegu ekwosak e le, wo neebbee sim Mot Epiki da wo é gwak gwoode met, 15 etee náá, wo needi tyaasee, étep wo neegoola ne bot djas sa wo bee e ne yii wo gwak e. 16 Tin, nenak wo ka baabwood ye? Wyela, keduwa Zeeb ne egwyii e mesyem mō, é edjōo e din e le.” 17 «Mee zesik pe Yeluzalem. Dáa me nadi é djaala Zeeb pe to kok Ndjaa-ebuwa e, wo gwaa me zebbee tyee to dhyam. 18 Tin, me eezebee Gheŋ, nye ne nam náá: “Lela edus ko Yeluzalem, etee náá, bot e del e tak aanakwaamyaal etep ee waalee be ko esu e lam e.” 19 Me eezeboōza náá: “Gheŋ, be negu náá, me nadi tetō to mendjaa me mendjaala me eYuda étep ekemet bot, wa be embok ne ebi e bot e nadi dum koŋ ne nōo. 20 Tin, é gheŋ be nagó Etien tyaaseso e, mam pe me nadi é e di tak. Me naakem bot e nagó nyo o, me naabaal ekaad bōo.” 21 Tin, Gheŋ eezeke ne nam náá: “Tóa, etee náá, me waakyee wo etsetaape, pe daa bot e membyak mesis!” 22 Edhuu e bot binok zokagwak Pól kekum e di'enek. Bhii tak, bōo djas eezeni e tsim náá: «Nye gōa, mbi mot dáak ààgoka ne di ne tsik ko bōs'ak!» 23 Be nadi tsim, ne enyar e ekaad bōo, é ghee piib wus pe eko. 24 Tin, komanda eLom eezelwom náá, be niigal Pól to ebese ndjaa esodja, da be é nyuu nye ne eghwyes étep nye neetangal ne bhel. Nye nasa deenek e étep be neegu lo meso me medhuu me bot nadi tsim deenek ko esu e le e. 25 Tin, dáa be nakol nye étep be neenyuu nye é, Pól eeke ne dhiiti kukuma to loog esodja ee nadi tin o náá: «Bi e ne gham ebi e mot dik eLom di náá, nye dinaa ààpaapeeaa e, dáa metiŋ me eLom di lee e?» 26 Dáa kukuma esodja tak nagwak mekpa menek e, nye é bootō kedul komanda melo: «Nyee zeke ne ne náá, wo kwyel esa ye? Mot'ak e mōo dik eLom!» 27 Tin, komanda eeezye pe paa Pól nadi e, nye eezedji nye náá: «Leea me, ye é tseetse náá, wo é mōo del e eLom?» Pól eezemyaal náá: «Iyoo». 28 Tin, komanda esodja eezeke náá: «Mam naadje boō metan me epata étep me needi mōo del e eLom.» Pól eezeboōza ne ne náá: «Yam e yii mbyela

mō.» 29 É di tak wat bot e nadi ekwyel ebi nye étep be neebesal nye, nye lii ne bhel eezebula pe bhis etsetaape ne ne. Tin, komanda esodja naazegwak bwoo dáa nye nagu náá, Pól nabe é mōn e del e eLom, bela náá, nye naazelwom náá, nye kōlaa ne eghwooz e. 30 Komanda esodja nadi kwyel egu enyōepe lo meso me eYuda nadi pit Pól e. É tep tak e di náá, é djemen yii elu e tak, nye eezelwom náá, be tii nye ekel eghwooz nye nakōlaa ne ye é. Nye eezedjōo eboō beghaa-Zeeb, zenōo bot e boō kwan betetep eYuda. Bhii tak, nye eeezye ne Pól, tin, nye eeezepeeaa é mis mōo.

23 Pól eezegwyák bot e zeege boō kwan eYuda «kpēee», nye eezeke náá: «Bōn e nyeeŋ ye ne lyem'am selele e me sa mesa me Zeeb kekum dwoo pan mos'ak.» 2 Dhiiti boō ghaa-Zeeb Ananias eezelwom bot e nadi e ngwoob e Pól o náá, be nyuu nye e nuub. 3 Tin, Pól eezeke ne ne náá: «Ye é Zeeb e aapaamyak wo, biyo epap ee zelōbaa epyaab o, bot e medjhaaz pe eko, bhimis pe si! Wo di tin e étep wo neepe me dum ne etsi e Moiiiz, bela náá, woy àaduwal etsi tak, etee náá, wo eelwom náá be myak me!» 4 Bot e nadi é ngwoob e Pól o é zeke ne ne náá: «Wō lee e boō ghaa-Zeeb e!» 5 Pól eezeboōza náá: «Bōn e nyeeŋ, me be ààgu náá, ye be é boō ghaa-zeeb. Etee náá, Ekwyala lee e náá: “Sa wo aalii ebyōepe ne dhiiti kukuma bot e mbyak en!”» 6 Pól nadi é gu náá, to zeege boō kwan eYuda tak, ye nabee, kyee wat eSadusee yak kyee eFalizye. Etep tak e nye natsim elyelepe kuku ebwak e lo náá: «Bōn e nyeeŋ, me e Falizye, mot nabya me o nye Falizye. Me e ne ebwaalel náá, Zeeb e waagomal bot bhis esyee, etep tak bi di pee me.» 7 Dáa nye nazosilal e lii deenek e, eFalizye be ne eSadusee «tombōoo» ne ewō pak'ōo, tin, zeege eebeka. 8 Deenek, be nadi suu meso e etee náá, eSadusee ke e náá, egom bi esyee tok, efofop tok, sisim tok. Ye kabe eFalizye o, bōo ne myaal yōbō náá, esonok binek djas tseetse. 9 Bot djas moo tin é tsim elyelepe, tin, bedhiiti begħar e mekana me etsi, bot e nadi bot e sama eFalizye o e zewyel, be eeezyen lek tak elyelepe, bōo náá: «Bis àapabee dhiiti tep ebiyo to mot'ak. Dhiiti sisim neghu dhiiti fofop eelii bilaa ne ne!» 10 Dáa ye nadi náá, ewō nadi bōk, ebōk ne ebōk daa tye é, wo gwaa komanda zebela bwoo é kaab náá, be zeege duma Pól e nyel da gó nye. Tin, nye é boōlwom esodja be náá, be sul pe zeege kwan,

be neekepek Pól é membo mōo, bhii tak da be é sik ne ne pe ebese esodja. **11** E yak pum bhii tak, Gherj eezelyaal Pól nyel, nyey ne ne náá: «Dia ne meghaaz! Wō eedi tyaaes'am wak, kō ghaada Yeluzalem, deenek, egoka wō tō kesa ye pe ghaada Lōm.» **12** Dāa melem nakalem ε, dhiiti ba bim eYuda eezegwakel e boob, be eezetuwal myoj ne mesoj mōo náá, be aanākwaade edee ne medii esok ne be ne pookogó Pól. **13** Bot ε nagwakel é boob tak o naadhaa bot mekam-mená. **14** Be eezetó kebee eboo beghaa-Zeeb ne bepaa, tin, be eezeke ne nōo náá: «Biso, bis eegwakel ne etuwal myoj ne mesoj mis ne tseetse náá, bis aanākwaade edee bis dinaa àagó Pól. **15** Deenek, biyo, sama wat ne bot ε zēga boo kwan eYuda, kēwaab ka nenak ne komanda náá, nye zye bin ne Pól, kōo ka nye náá, bi epkwyel edjek tēpe enyoēpe. YeKa be biso o, bis aadi é, é bwood nye étep bis neegó nye, esok ne nye ne kum wak.» **16** Tin, dhiiti mōo kel ε Pól, zokagwak dāa be nadi é lii e boob ε. Nye eezetó pe ebese esodja, be eezeniigal nye, etep ekelee Pól etep ee bot binok nadi lii dum ne ne ε. **17** Tin, Pól eezedjōo dhiiti kukuma tō loog esodja, nye eezeke ne ne náá: «Tōa ne mōo ngbaaz'ak pe dāa komanda, etee náá, nye é ne tep nye aalee nye.» **18** Kukuma esodja eezenōo nye, nye eetó ne ne dāa komanda, nyey ne ne náá: «Mot membok Pól be é nye eedjōo me, nye eezeke ne nam náá, me zye wō ne mōo ngbaaz'ak. Nye é ne tep elee wō.» **19** Kukuma esodja eezemet mōo ngbaaz tak é mbo, nye eezedul nye e ngwoob bōo bebá. Tin, nye eezedji nye náá: «Wō kwyel elee me ye?» **20** Nye eezebōza náá: «eYuda eegwakel náá, be epezewaab náá, djemen, Pól tō sok bhwoob boo kwan eYuda. Be aakōo ε náá, bot ε tak epkwyel edjek tēpe enyoēpe. **21** É di'enek, sa wō àa myaal be, etee náá, bot dhaa bot mekam-mená pak'ōo waalaab nye. Be sa deenek ε etee náá, be eezegwakel ne etuwal myoj ne mesoj mōo náá, be aanākwaade edee ne medii esok ne be ne gó nye. Be eezekoobal etye be zokabwood ε wō myaal.» **22** Bhis komanda nalee ne mōo ngbaaz tak náá, sa nye àalee bot etep ee nye banja nye é, nye eezeswaal nye. **23** Bhii tak komanda eezedjōo bedhiiti ekukuma esodja be bebá, nye eezeke ne nōo náá: «Sēegka esodja bedhet ebá dōo ne esodja ee di kekō eyaaga ε mekam-meten ne mekam-membá, zenōo bot bedhet ebá ne mekōo mōo, koobalka étep etó pe ghaada Seezale é ewala ε elél bhis egwyiidela

egwyitok. **24** Dāa bi ε baakoobal dōo ne eyaaga, étep bi neebep Pól tō ne ne, nyel enyoēpe pe dāa mekoozi dik Felikse.» **25** Bhii tak nye eezekwyal mekana náá: **26** «Mam Kolood Lyzias epeswos, wōy dhaandijaa Felikse mekoozi me dik. **27** Ye be é eYuda eemet mot me dhis bin nwyak'enok, tin, be di kwyel egó ε nye. Dāa me nagwak náá, nye nadi é mot eLōm ε, bis ne esodja bam ε boo kelyak, bis eezepek nye e mebo mōo. **28** Dāa me nadi kwyel egu lo meso me eYuda nadi pit nye dum ne tak ε, me naazetó ne ne sok bhwoob zēga boo kwan eYuda. **29** Me eezegu náá, be nadi pit nye kō esu ε etep e di dum ne etsi bōo ε, bela náá, be na be àabe ne tete tep nye nadi goka ne egóaa neghu ε metaa ε mbok kō esu ε tak ε. **30** Bhii tak be naazelee me náá, eYuda nadi gwakel etep egó ε nye, deenek me booke e di tak wat náá, me dhis bin nwyak. Tin, me é boolee ne bot ε zēpit nye o náá, be zēpit nye pe dāa ε lo.» **31** Esodja eezesa dāa komanda yōo nalee be ε. Be eezenōo Pól tō ne ne pum ε pum kekum pe ghaada Antipatilis. **32** E yak melem, esodja ee nató ne meko o eezebula yōbō pe ebese esodja, tin, be eezebet bot ε nadi kō eyaaga o be goola medjoj mōo ne Pól. **33** Dāa be nakum pe Seezale ε, esodja ee nazye kō eyaaga o boodje kukuma dik mekana me komanda nadhis ε, bhii tak be eezelyaal ε Pól. **34** Kukuma dik eezelaa mekana, bhii tak nye eezedji Pól, mot kyee dik nye nadi ε. Bhis nye nagwak náá, nye é mot kyee dik Silisi ε, **35** nye eezeke ne ne náá: «Me aadji wō medjin ε, esok bot ε zēpit wō aakum ε.» Nye eezelwom náá, be baal Pól pe tō ndjaa mekoozi ε Elood.

24 Melu meten bhii tak, boo ghaa-Zeeb Ananias eezekum pe ghaada Sezaade be ne bedhiiti bepaa, zenōo mot ghem tanjal ne din ε Teeltulus. Be naazezye pe daa kukuma dik etep be neezelee nye meso me mēpita me be napit Pól ε. **2** Be naazedjōo Pól, tin, Teeltulus naazepit nye, nye náá: «Dhaandijaa Felikse, kō esu ε lo ε bis di wak mos to egwyem ε étep djas. Ye é dum ne esosobo ne dāa wō di pēe étep ε bis di bee eswoola tō dhaad mbyak is. **3** Bis eeghaapee wō dum ne embēe eseseε djas bis di bela e mēwala djas ne e di djas ε. **4** Deenek me àapakwyel edulal wō tep edjanjepe, etep tak ε me kwyel náá, wō di ne mbēe lyem ε egwak bis ba mōo pes ewala. **5** Bis eebee náá, mot'ak ε mbee mot dhaa nyel: dāa di náá, nye é kukuma zēga eNazaleye é, nye epekus eghuub to bot

ε mbyak eYuda djas ko bōs. **6** Nye nabee nye eekwyel etukusa edee e Ndjaa-ebuwa. Tin, bis ε boo met nye. **8** Wō dji nye ɔ, wō ε ne ghwyil egu woy emet etseetse ε etep ee bis zepit nye ko esu ε tak ε.» **9** Tin, ekukuma eYuda naazekem tanjal tak, bōo nāá, étep ee nye lii ε ye é tseetse. **10** Kukuma Felikse naazesa dhiiti tserja eleε ne Pōl nāá, nye lii, é di'enek Pōl ε booke nāá: «Mε ne gu nāá, wō moo mos ε ne membu ebuepe ee wō di sa mesa me epiki ko kyee bōs'es ε. Etep tak ε me di ne ebwaalele ε etanjāl ε mis mō. **11** Wō ε ne ghwyil ε saa egu woy wō emet, me moo mos ε ne melu kam ne ebá ee me nató pe ghaada Yeluzalem etep ekeduwal Zeεb. **12** Ye tok ne mot zebela me pe tō kok Ndjaa-ebuwa é waya bis ne dhiiti mot, neghu é ful edhuu ε bot elo, ààbaabe-beak tō ndjaa mendjaala me eYuda neghu é dhiiti di sis ko ghaada. **13** Bot bak tok ne ghwyil ε lyaal wō enyoepe etep ee be zepit me ko esu ε tak ε nenak. **14** Bela nāá, sa me di myam e mis mō ε nāá, me eemyaal edu ε meze ε Gheɲ, bōo di ke nāá, ye é zεega bot ε di djaala mbee bezeεb ɔ. Deenek, mam duwal ε Zeεb bebhaab benaka. Tin, me ne emyaal ne etep ee di kwyla tō bemekana me etsi ne bengooole ε mekpa ε Zeεb ε. **15** Mε ne ebwaalele ε tak ne Zeεb, ebwaalele ε tak wat ε be baazo di ne ye, ye é nāá, ye nakoza ɔ di bot ε mbee mefulu, neghu bot ε epiki, be waagom bis esyee. **16** É tep tak me di sa meghaaz me eneεg lyem'am seɲ melu djas ε mis me Zeεb ne ε mis me bot. **17** Bhis me nadi ààbe ko del membu ebuepe ε, me eebula pe Yeluzalem étep ε zekwyee bot ε mbyak'am, ne zedje Zeεb ebuwa. **18** Mε nabee me eezesa ebyoɲ ε edis edhuud bam, bhii tak ε be nazebela me tō kok Ndjaa-ebuwa ε. Edhuu ε bot nàbe ààdi tin, ààkobe-beak ne ezem. **19** Tin, bedhiiti eYuda e kyee dik Azia nadi é tin. Deenek, tep ε pe dye é di ɔ, pe ye é bōo waazyε zepit me pe daa lō. **20** Ye di ààbe deenek ɔ, bot bak kaa zye zelee me embee esesε me sa ε. Neghu nāá, esok me ketanjāl sok bhwoob zεega boo kwan eYuda ε ye be me eekwyε ndje sōs é mis mō. **21** Neghu ye ko esu ε me ke sok bhwoob zεega boo kwan eYuda nāá, “me eemyaal nāá, bot ε waagom bis esyee, be zεpεεa mos e mis mō!”» **22** Felikse mot nadi gu enyoepe etep djas e zεega bot ε di du meze ε Gheɲ ɔ eezeswaal tep tak, etεe ye neeliiaa dhiiti dwoo, nyey ne bot ε napit Pōl ɔ nāá: «Mε aapeε tepen ε esok komanda esodja Lyzias aazyε é.» **23** Nye naazelwom dhiiti

kukuma tō loog esodja nāá, nye baal Pōl ε di nye nanεεga ε, nye eezεke nāá, be dje nye ba epeεd etep besō be neegheεzye zεkwe-kwee nye. **24** Ba melu bhii tak, Felikse naazεzye be ne myel Dulusil nadi moma dhaad mbyak eYuda ɔ. Nye naazelwom nāá, be ke enōo Pōl, bhii tak nye eezεgwak sa Pōl nadi lii dum ne edum ε koɲ ne Yezu Klisto ε. **25** E sok Pōl nakan elii dum ne tete lek epiki ε tsik ε, ne egu edil ε lyem, zenōo epée ε Zeεb di zye pe sok yenek. Tin, Felikse moo tin é «nya-nyaa», nye é boozeke nāá: «Ye eedjala, wō é ne ghwyil ekatō, esok me aabela ba mōo epeεd ε ewala ε, me waadjōo wō.» **26** Nye nadi ebwaal ε nāá, Pōl é waadjε nye epata, étep tak ε nye nadi edjōo nye ngwyis, be zemō be ne ne. **27** Membu membá naazεdhaa deenek, tin, Pōlsius Festus naazεgila Felikse ko boo ekukuma dik. Dāa yenōk tak nadi esaa nāá, eYuda kwyl nye é, nye naazεbet Pōl kōola e mbok.

25 Melu melel bhis nye nakum pe kyee dik tak ε, Festus naazεdus pe ghaada Seezale tō pe ghaada Yeluzalem. **2** Penek ε, eboo beghaa ε Zeεb ne bedhil ε bot eYuda nakepit Pōl pe daa le ε. Be naazεdjaala ne ne nāá, **3** nye myaal eswaal be Pōl pe Yeluzalem. Be nake deenek ε etεe nāá, ye nabee be naazedi boob ko esu ε le, tin, be nadi kwyl egó nye e ze. **4** Tin, Festus naazεbōoza nāá, Pōl ε e membok pe Seezale, ye ka lik ε batsa nyey emet neesik pe ghaada tak. **5** Bhii tak nye naabaazeke nāá: «Egoka ε nāá, ekukuma bin zye bis ne be nōo pe Seezale, be zepit mot tak, ye be nāá, nye eesa etep ebiyo ɔ.» **6** Festus zokazεdjaasi, tin be ne be nōo tyee melu meten ne elε neghu kam, bhii tak nye naazesik pe Seezale. E dwoo nabōoba ε, nye naazεdisi pe sum di be di peε bot ε, nye naazelwom nāá, be kenōo Pōl. **7** Dāa nye nakakum ε, eYuda natus pe Yeluzalem ɔ naazewa nye kuku ebwak. Wō gwaa be zokazesu nye bete ne embee etep mepita me bōo bemet di ààbe ne ghwyil elyaal mesō me tak ε. **8** Tin, Pōl naazεtanjal ye, nyey nāá: «Mε ààpasa poto dum ne etsi eYuda, ààkobe dum ne Ndjaa-ebuwa, ààkobe bea dum ne Sezaad mekoozi me Lom.» **9** Festus mot nadi kwyl esa nāá, eYuda neekwyel nye ɔ, ε boozedji Pōl nāá: «Wō epekwyel etō pe Yeluzalem etep wō neekεpεεaa ε mis mam dum ne tep'ak ε?» **10** Pōl naazεbōoza nāá: «Mε ε tetel sok bhwoob di epée e Sezaad, deenek, ye é wak ε me di egoka ne epεεaa. Ye tok ne mbee sa me sa eYuda dāa woy

wɔ ɛmet di gu yenek. **11** Neghu mɛ ɛ nɛ ndjɛ ɔ, yɛ bɛ mɛ eesa sa mɛ di egoka nɛ ɛgɔaa kɔ ɛsu ɛ tak ɔ, mɛ ɔ̀pabyen ɛsyee. Deenek, yɛ kabɛ nɔ́á, ɛtɛp e mɛpita mɛ bot bak pit mɛ ye tok tɛtɛtɛ ɔ, mot tok nɛ ghwyil ɛ seeb mɛ e mɛmbɔ mɔ́. Ye ɛ mɛ di lii nɛ Sezaad mɛkoozi mɛ Lɔm mot di egoka nɛ ɛpɛɛ mɛ dum nɛ sa mɛ sa ɛ.» **12** Deenek, dɔ́a Festus nasilal ɛlii bɛ nɛ betson ɛ bot bɛ ɛ, nyɛ naazɛbɔ́za nɔ́á: «Dɔ́a wɔ tuwal din ɛ boo mɛkoozi ɛ, wɔ aakaketanjal ɛ sok bhwoob ɛ.» **13** Ba mɛlu bhii tak, mɛkoozi Aghilipa bɛ nɛ Bheelenis kɛl naazɛkum pɛ Seezale ɛtɛp ɛkɛswos Festus. **14** Dɔ́a nyɛ nadi nɛ bɛtɛ nɛ mɛlu tin ɛ, Festus naazelii nɛ mɛkoozi ɛtɛp ɛ Pɔl nɔ́á: «Wak, yɛ ɛ nɛ dhiiti mot Felikɛ nalik e mbok ɔ. **15** Eghɛɲ mɛ natɔ́ pɛ Yeluzalem ɛ, ekukuma e bɛghaa-Zɛɛb, nɛ bɛpaa eYuda naazɛpit nyɛ. Bɛ naazɛkɛ nɛ nam nɔ́á, mɛ dje nyɛ ndjɛ sɔs. **16** Mɛ ɛ boozebɔ́za nɛ nɔ́o nɔ́á, eLɔm tok nɛ mɛfulu mɛ ɛka mot e mɛmbɔ mɛ bot ɛ zɛpit nyɛ ɔ, betɛtɛp dinaa ɔ̀agwak yɛ tanjal. **17** Bɛ zye wak pɛ Sezaale ɛ bis nɛ bɛ nɔ́o. Mɛ bɛ ɛ ɔ̀aka baakwyɛl bɔya-bɔya, mɛ eenɔ́ di ɛ sum di bot di pɛɛaa ɔ. Tin, djɛmɛn tak, mɛ eezɛlwom nɔ́á, bɛ zye nɛ mot tak. **18** Bot ɛ nadi ɛ pit nyɛ ɔ eezɛzyɛ, e dieneek, bɛ ɔ̀patuwal dhiiti mbee tɛp nyɛ sa ɛ. Tin, mɛ naasaa sa mɛ sa. **19** Bɛ nɛ bɛ nɔ́o nazosuu ɛ mɛso dum nɛ Zɛɛbɔ met, dɔ́o nɛ kɔ ɛsu ɛ dhiiti mot din ɛ lɛ ɛ Yezu. Mot nazɛgwɛyɛ, da Pɔl ɛ di ɛ kɛ nɔ́á, nyɛ ɛ nɛ tsik ɛ. **20** Yɛka bɛ mam ɔ, mɛ bɛ ɔ̀abɛɛ tyɛɛ mɛ lii mbi yenek tɛp ɛ. Etɛp tak ɛ mɛ dji Pɔl nɔ́á, nyɛ kwyl ɔ, nyɛ tɔ́ pɛ Yeluzalem, ɛtɛp nyɛ neekɛpɛ́ɛaa dum nɛ tɛp tak. **21** Tin, Pɔl ɛɛbyɛn, nyɛ booke nɔ́á, nyɛ di e mbok kekum dwoɔ boo mɛkoozi mɛ dik eLɔm nyɛ ɛmet pɛɛ tɛp tak ɛ. Mɛ ɛ boozɛlwom nɔ́á, nyɛ nɛɛga e mbok, kekum dwoɔ mɛ aakyɛɛd nyɛ pɛ dɔ́a Sezaad mɛkoozi mɛ dik ɛ.» **22** Aghilipa eezɛkɛ nɛ Festus nɔ́á: «Mɛ kwyl ɛ mɛ gwak mot'ak mam ɛmet nɛ mɛlo mam.» Festus eezɛbɔ́za nɔ́á: «Wɔ waagwak nyɛ djɛmɛn.» **23** E yak mɛlɛm mɛ tak ɛ, Aghilipa bɛ nɛ Bheelenis naazɛtuula nɛ zukamwaa mot nɛ boo duu djas bɛ nɛ ɛkomanda ɛsodja nɛ bɛdhil ɛ bot ɛ ghaada. Wɔ gwaa bɛ zɛni tɔ́ boo wal bɛ nadi zye nɛ pɛpɛɛ ɛ bot. Festus naazɛkɛ nɔ́á, bɛ zye nɛ Pɔl, tin, bɛ naazyɛ nɛ nɛ. **24** ɛ di'ɛnek, Festus naazɛkɛ nɔ́á: «Mɛkoozi Aghilipa nɛ biyo bot ɛ di wak'ak, bi ɛpɛɛɛ mot'ak ɛ. Bot ɛ dhaad mbyak eYuda djas eezɛɛ zɛpit nyɛ pɛ daa lam, kana pɛ Yeluzalem zɛkum wak, ɛtsim bɔ́o ɛ nɔ́á,

nyɛ ɔ̀akagoka nɛ tsik. **25** Yɛka bɛ mam ɔ, mɛ bɛɛ ɛ nɔ́á, nyɛ ɔ̀apasa dhiiti tɛp di egoka nɔ́á, nyɛ gɔ́aa ɛtɛp tak ɛ. Bela nɔ́á, nyɛɛ nakuma nyɛl bɛ ɛ nyɛ eelɛɛ nɔ́á, bɛ tɔ́ nɛ nɛ sok bhwoob ɛ boo mɛkoozi mɛ dik eLɔm, mɛ eemyaal ɛkyɛɛd ɛ nyɛ nwyak. **26** Tinaak, mɛ tok nɛ tɛtɛ mɛso mɛ mɛ aakwyal mɛkana kyɛɛd daa boo mɛkoozi dum nɛ tɛpɛ. Etɛp tak ɛ mɛ sa nɔ́á, nyɛ tanjal e mis mɛn, deenek, e mis mɔ́, wɔy mɛkoozi Aghilipa. Etɛɛ nɔ́á, bhis mɛdjɛn mɛ bi aadji nyɛ ɛ, mɛ neebela sa mɛ waakwyal tɔ́ mɛkana ɛ. **27** Etɛɛ nɔ́á, ɛkyɛɛd ɛ mot mɛmbok pɛ dɛl ɛ Lɔm ɔ̀abɛ nɛ lo mɛso mɛ nyɛ mɛtaa ɛtɛp tak ɛpɛpip mam e mis.»

26 Mɛkoozi Aghilipa eezɛkɛ nɛ Pɔl nɔ́á: «Bɛ eɛdjɛ wɔ ze wɔ tanjal.» Tin, Pɔl naazɛghɛɛ mɔ́o ɛtɛp nyɛ neelii. Wɔ gwaa nyɛ zɛkan ɛzɛtanjal nɔ́á: **2** «Mɛkoozi Aghilipa, mɛ ɛ nɛ mɛmyaala tɔ́ lyɛm'am mos ɛtɛɛ nɔ́á, wɔ eɛdjɛ mɛ ze ɛtanjal e mis mɔ́ kɔ ɛsu ɛ ɛtɛp ɛe eYuda zɛpit mɛ ɛ. **3** ɛbaanyɔ ɛtɛɛ nɔ́á, wɔ nɛ gu ɛnyɔɛpɛ ɛtsi eYuda djas, nɛ ɛtɛp ɛe bɛ dyɛɛbadi nɛ zyaala dum nɛ tak ɛ. Mɛ eɛmet wɔ ɛbɔɲ, gwaka mɛ ɛnyɔɛpɛ. **4** «eYuda djas nɛ gu mbi mot mɛ nadi sok ɛ, kana ɛwyl ɛ engbaaz bam. Bɛ nɛ gu dɔ́a mɛ nadi sok nɛ bot ɛ mbyak'am ɛ nɛ pɛ Yeluzalem. **5** Bɛ eelookan ɛgu ɛ mɛ, tin, bɛ ɛ nɛ ghwyil ɛ di ɛtyaases bam bɛ kwyl ɔ! Etɛɛ nɔ́á, mɛ nadi ɛ tɔ́ sama eFalizye, bot ɛ nadi baal ɛtsi e Zɛɛb'ɛna nɛ ghwyil ɛlyɛlɛpɛ dhaa bot djas ɔ. **6** Nenak yak ɛ, mɛ kadi wak ɛ pɛ́ɛaa, ɛtɛɛ nɔ́á, mɛ ɛ nɛ ɛbwaalel dum nɛ ɛkek ɛ Zɛɛb nakek bɛbhaab binaka ɛ. **7** Ye ɛ dum nɛ ɛbwaalel ɛ ɛkek ɛlenɛk ɛ, mɛmbyak kam nɛ bɛbá bi nadi tɔ́ ɛduwal ɛ Zɛɛb nɛ ghwyil nɛ lyɛm wat mɛwos nɛ pum. Deenek, mɛkoozi mam! Ye ɛ dum nɛ ɛbwaalel ɛlenɛk ɛ eYuda zɛpit mɛ! **8** Etɛp yɛ biyo eYuda di bɛɛ nɔ́á, yɛ tok nɛ ghwyil ɛsɛɛ nɔ́á, Zɛɛb bulal bot ɛ zɛɛgwɛyɛ ɔ tɔ́ tsik? **9** «Mam mɛ ɛmet nadi gek ɛ nɔ́á, egoka mɛ sa mɛghaaz ɛtɛp ɛ lu ɛ bot nɔ́á, bɛ byɛn ɛdu ɛ din ɛ Yezu mot Nazalet. **10** Mɛ naasa yɛ pɛ Yeluzalem. Ye nabɛɛ ɛboɔ bɛghaa-Zɛɛb naadje mɛ boo ekukuma. Mɛ naawa bɛtɛ nɛ bot ɛ di dum kɔɲ nɛ Zɛɛb ɔ e mɛmbok. E sok bɛ nadi dje bɛ ɛpɛɛ ɛ ɛsyɛɛ, mɛ nadi myaal yɛ. **11** Esok nɛ esok, bis nadi tɔ́ mɛndjaa nɛ mɛndjaa mɛ mɛndjaala mɛ eYuda, mɛ nadi ɛwa bot ɛ fɛɲ, mɛ nadi ɛlwom bot nɛ bɛhɛl nɔ́á, bɛ lee Zɛɛb ɛtɛp ɛbɛla mɛso mɛ ɛpit ɛ bɛ. ɛbuk ɛ lam e tɛpɔ́ naasa nɔ́á, mɛ gɛhɛwa bɛ tɔ́ tsik mɛzuk tɔ́ ɛghaada

bot e membyak me sis. 12 «Ye é deenek e me nató pe ghaada Dhamas ne ekukuma ne lwomel eboo beghaa-Zeeb. Etep ekesa sa be nalwom me e. 13 Me nadi é ze e ze, e kuku mwos, mekoozi Aghilipa, wo gwaa me zeebe mekas ee dus to gwoo, mekas me tak dhaa mekas me gwyee, ye nadi kas e ngwoobam ne bot e nadi tó medjor bisaa be no ɔɔ. 14 É di'enek, biso djas zokaduma si, tin, me eezegwak gwood wat é lii ne nam to dhiiti lii bot e ebhele náá: "Sól, Sól, etep ye wo di tiig me? Wo sa elyel e lo e gwyee, dáa tit di boola ne ghwyee kukuma ye." 15 Me eezedji náá: "Woy eze Ghej?" Tin, Ghej eezebɔɔza ne nam náá: "Ye é mam Yezu mot wo di tiig ɔ. 16 Deenek, wyela, tyarja tetel, me lyaal wo nyel e, etee náá, me eetó wo, wo di mot-mesa mam. Wo aakadi é tyaaesam etep wo neekelee bot dáa wo bee me mos e, ne ekegoola sa me aabaalyaal wo e. 17 Me waatsik wo e membo me bot e mbyak eYuda ne bedhiiti membyak mesis pe paa me aalwom wo e. 18 Me aakyeed wo e etee náá, wo neekebee be mis, etep wo neekedis be to ghooghom zye ne noo to gwyee. Me waapek be si egherj e Satan mot mekorj, zye ne noo pe daa Zeeb. Be dum korj ne nam ɔɔ, be waabela epelak e mesyem moo ne di to sama bot e di be moo é bot e Zeeb ɔ." 19 «Deenek mekoozi Aghilipa, me nabe aabyen elooba ne sa me nabee ne egwak to djema mebwala me nadus to gwoo e. 20 Tin, me naakan egoola ye ne bot e Dhamas ne bot Yeluzalem, zenɔɔ bot e kyee dik Yude djas ne bot e bedhiiti membyak. Me eele ne noo náá, be liig elyem boɔ, da be é dum korj ne Zeeb, ne elyaal to mesa moo náá, ye é tseetse náá, be eezeswoola mefulu. 21 Ye é kɔ esu e tep'enek e eYuda met me esok me di to kok Ndjaa-ebuwa e, ye be é be eewaagó me. 22 Tin, ye be é Zeeb eebaal me kekum dwoo mos, etep tak e me be aadi mos etep me neetanjal yam e mis me bot djas, ne boɔ dhyeeb ne eboo bot. Ye tok ne dhiiti sonok me be aadi lee bhis yii Moiz ne bengoolle e mekpa e Zeeb nalee náá, ye waasee e. 23 Ye é náá, Mesia e waazuk, nye aadi é mot meken e egom bhis esyee. Deenek nye waagoola bhaadal gwyee tsik ne bot e mbyak ená, dɔɔ ne bot e membyak mesis.» 24 Tin, Pól kuku tarjale, Festus eezetsim náá: «Wo epelyet, Pól! Dáa di náá, wo naadyeebató medjek e, wo moo lyet!» 25 Pól eezebɔɔza náá: «Me aàlyet, dhaandijaa. Etep ee me di lii e, ye é tseetse, me aàbe myam. 26 Mekoozi Aghilipa ne gu etep ee me di lii e,

deenek me e ne ghwyil lii ne ebwaalel e mis me. Me ne gu náá, ye tok ne sa nye di aàgu, etee náá, ye nasee e to ɔɔ, to dhiiti tuma. 27 Mekoozi Aghilipa, wo ne myaal sa bengoolle e mekpa e Zeeb nalee e? Me ne gu náá, wo ne myaal ye!» 28 Aghilipa eezeke ne Pól náá: «Wo gek e náá, wo e ne ghwyil e sa náá, me di Keletye e moo ewala batsa dáa ke?» 29 Pól eezebɔɔza náá: «Ye nakozo zo di moo ewala batsa neghu bete ne mewala, me epedjaala ne Zeeb náá, woy ne bot e djas di gwak me mos'aak, bi di dáa me di'aak, tin, aàbe kola ne eghwooz bak!» 30 Mekoozi, kukuma dik ne kel Bheelenis, zenɔɔ bot e be ne be noo nadi é zokazewyel. 31 Be eezedus tin, be moo tin é sos pak'ɔɔ náá: «Mot'ak aàpasa dhiiti tep nye di egoka ne egóaa, neghu ekɔɔla e mbok kɔ esu e tak.» 32 Tin, Aghilipa eezeke ne Festus náá: «Mot'ak epedi é di aàdjóo Sezaad boo mekoozi náá, nye zepée tepe ɔ, pe nye eebetaa.»

27 Dáa be nake náá, bis moo tó pe dik Itali pe to mesuwa e, wo gwaa be zenɔɔ Pól ne bedhiiti bot e membok dje be e membo me dhiiti kukuma esodja. Din e kukuma tak nabe e Zilius. Nye nadi é boo kukuma mwaka esodja e bot e ghaada eLom nadi djóaa: «Mwaka e boo mekoozi». 2 Bis eezeni to mesuwa nadus pe eborj e Adalamit é tó pe kyee meborj me kyee dik Azia. Tin, bis eezeni to mesuwa tó. Aalistaalak, mot kyee dik Masedwan pe ghaada Tesalonik nadi é bis ne be noo. 3 E yak melem, bis eezekum pe Sidon. Zilius nadi é ne lyem ghwyiikwee ne Pól. Nye é boozedje Pól ze nye kebee besɔ neghu be waakwyee nye ne esa ee nye aadi ne gwyee tak e. 4 Dáa bis nadus tin e, bis eezetó mbaka-mbaka pe kyee ghola Siipele. Ye nabee, etee náá, pup nadi bulal bis pe bhis. 5 Bis eezetsaal boo dii meson e ngwoob Silisi ne Panfili, tin, bis eezekum pe ghaada Miila pe to dik Lisi. 6 Tin, kukuma tak ezebee dhiiti mesuwa me bot e ghaada Alekzandili é tó pe kyee dik Itali. Nye eezeniigal bis to tak. 7 To bete ne melu, bis nadi ke é tetyok-tetyok. Ye é to boo mezuk e bis nadhaa e ngwoob ghaada Siniid. Dáa pup nadi sa náá, bis nató enyɔɔpe pe ze tak e, bis e boo zedhaa sok mbaka-mbaka ne dhiiti di djóaa ze Salmone. Di tak nadi é pe to ghola Kelet, pe kyee nadi aàbe ne pup ebuepe e. 8 Mbaka-mbaka penek, eke e mezuwa mis naadyeebalyel. Tin, wo gwaa bis zekum e dhiiti di be nadi djóo, «Mbée Eborj» e, e ngwoob

ghaada Lase. **9** E medjorj me tak, ye nabe e bi eezedyebakwyeeɔ bete ne melu. Tin, eke e mesuwa nabe e ye moo ebiyoɔpe, etee naá, dwoɔ eYuda dyeebatsi edee e nabe eezedhaa. Eteɔ tak e Pɔl nadul bot e di e be mesuwa o melo naá: **10** «Bewen bam, me bee e naá, medjorj mak e waakɔla. Mesuwa ne esa ee di to tak e waapulel, dɔɔ ne menabelka, mena e ne ghwyil e gwyeka.» **11** Tin, kukuma esodja nakadi e egwak mekpa me mbeel ne nakuma mesuwa e, dhaa yii Pɔl nadi lee e. **12** Eboɔj e tak nabe e àanyo ne esel etep eneeg mesuwa tin e mbu kwol. Eteɔ tak e bete ne bot nadi to mesuwa o nazeke naá, be dus tin. Be nadi kwyel esa meghaaz etep be neekum pe del e Fenikse. Ye nabe e dhiiti eboɔj e ghola Kelet. Yiizaag eboɔj tuula e ko boo dii meson pe esila e dwoɔ pe kye bos dɔɔ ne pe esila e dwoɔ pe eko bos. Etee naá, ye nabe e mbee di eke kwyeeɔ mbu kwol. **13** Bhii tak, ba mɔɔ pup di dus pe kye bos eezekan e pupal. Be eezeghee ghwooz na dil-dil di pyet naá, mesuwa nàwo e, be eezetɔ mbaka-mbaka ne ghola Kelet. **14** Tin, àakobɔya deenek, boo ghuu di djóoa «pup di pupal e dus pe edjem e dwoɔ pe eko e bos» nadi sul e dus pe ko metsok me ghola Kelet. **15** Mesuwa nadi wo, ye nabe àabe ne tyee bis pyet ye, etee naá, ghuu nadi e elyelepe. Tin, bis eezebet naá bis wo dɔɔ pup nadi dul bis e. **16** Deenek, bis naazedhaa pe bhis dhiiti mɔɔ ghola di djóoa Koda e. Ghola tak naala bis pup ghuu. Tin, to mezuk djas e, bis nakwak edul e mɔɔ eleed di lwol bot e. **17** Tin, bot e di sa mesa to mesuwa o eezeben mɔɔ eleed e tak. Bhii tak be eezekol ekel pe esik e boo mesuwa, etep epyet e ye. Bela naá, be nadi kaab eke ghaaga ko ebyok e besye di e mengwoob pe kyee dik Libi e. Tin, be eezeloo dhiiti sonok di sa naá, boo mesuwa nàwo elyelepe to dii e. Bhii tak be eezebet naá, pup wo ne nɔɔ. **18** Ghuu nadi tɔ ne edheeg bis elyelepe. Ye naasa naá, e elu e nazye bhii tak e, be zekan emwas dhiiti esa bɔɔ to boo dii meson. Be nasa deenek e etep naá, boo mesuwa neegwyaa. **19** E elu e elel, be naazemwas ne membo mɔɔ met dhiiti eghwooz di sa naá, mesuwa ke e pe to dii. **20** Tin, melu naadhaa ebuɔpe bis àakobee-beeak gwyee ne ekwyikwyen. Boo ghuu tak nazodi e elyelepe. Ye nabe e biso djas naazedis lyem to ebwaal e naá, bis e waatsak. **21** Bot e nadi to mesuwa o naasa bete ne melu àade edee. Tin, Pɔl eezetyaa tetel sok bhwoob'ɔɔ, nye ezeke ne nɔɔ naá: «Bewen, pe ye be e bi naagwak me, pe

bi àapadus pe ghola Kelet. Pe mena eesa naá, yak puluk ne seɔbok esa nase mena. **22** Nenak me lee bin e naá, nàbemka ba, etee naá, mot ngot pak'en aanàkwaagwyee. Ye e boo mesuwa e aapazopulel. **23** Me ke deenek e etee naá, e pum'ak mos, Zeɔbam ne yii me di sa mesa me o be e nye eedhis fofope ngot pe daa lam. **24** Nye lee me naá: «Nàbem ba, Pɔl! Ye goka e naá, wo ke etanjal sok bhwoob e Seezaad mekoozi me dik eLom. Tin, Zeɔb to mekwyela me nye di ne ye ne no epetsik wɔ, dɔɔ ne bot e wo di to dii bi ne be nɔɔ e djas.» **25** Waka zii be wen, etee naá, me dum koɔj e ne Zeɔb. Ye aasaal dɔɔ nye lee me e. **26** Ye ka lik e batsa, mesuwa neebel mena e ngwoob dhiiti ghola.» **27** Ye nabe e e pum, elu e kam ne ená ee pup nadi wo ne nes ko boo dii meso me Meditelene e. Ye moo tyee kuku pum, mot di be mesuwa o zeebe tyee naá, bis nadi tiila ne bos. **28** Be eezeloo ghwooz be di gek medim me dii ne ye e. Be eezeebe naá, dii dinaa edimepe. Medim me tak nabe e tyee emetele mekam-melel ne eten ne ebá. Tin, be eezebaatiila, bhii tak be eebaazeloo ghwooz tak to dii, be eezeebe naá, medim me tak nabe e ye moo tyee emetele mekam-membá ne eten ne elel. **29** Bot e di sa mesa to mesuwa o nadi kaab naá, mesuwa mis e zege tuma e mekok. Eteɔ tak be eezesil eghwooz ená na dil-dil pe bhis mesuwa. Eghwooz tak e nasa naá, mesuwa nàwo. Bhis be nasa deenek e, be eezebwood naá, melem lem. **30** E di'enek, bot e di be mesuwa o nadi esaa dɔɔ be dus to mesuwa kaab. Be eezesil mɔɔ eleed to boo dii meson. Be nadi esaa eseege ekekol bedhiiti eghwooz pe lo boo mesuwa. **31** Tin, Pɔl ezeke ne kukuma ne esodja be naá: «Bot e di be mesuwa o di àadi to tak o, bi aanàkwaatsak.» **32** E di'enek, esodja eezetsaal ekel e mɔɔ eleed. Bhii tak be eezebet e wo. **33** Esok ne melem lem, Pɔl eezedjoo bɔɔ djas etep be neezede edee, nye naá: «Beeka, ye moo mos e melu kam ne ená, bi di bwood ne ebwoo to elyem e. Deenek, bi àapaboma mbo ne nuub. **34** Me ke ne nen e bi de edee, etep bi neebela ghwyil etep bi neetsak. Ye tok ne mot ngot pak'en aadiibal diibela eku e bhoo lo'e wat.» **35** Dɔɔ nye nasilal e lii e, Pɔl eezenɔɔ mapa, ghaape Zeɔb. Bhii tak nye eepyak ye, wo gwaa nye zenɔɔ ye de. **36** Tin, ye zedje bɔɔ djas meghaaz. E di'enek, bɔɔ djas eezede pe. **37** Pe to mesuwa, bis nadi e bot bedhet ebá ne bot mekam-meten ne ebá ne bot eten ne wat. **38** Dɔɔ mot ne

mot nade djil ε, be eezemwas bhobhwak me mebhisa ne edee to dii etep mesuwa neegwyaa. **39** Dáa melem nakalem ε, bot ε di sa mesa to mesuwa o naazebee bos, be kadi é ààgwyak sum di tak. E di tak, be eezebee dhiiti mbee di nadi ne besye etep mesuwa neebel é tak. Tin, be eezepem mesuwa mbaka-mbaka ne di tak. **40** Tin, be eezetii eghwooz, bet ye to dii. Deenek, be eebaazetii ekel e wul di pem mesuwa to dii ε. Tin, be eeezen boo lembe pe lo mesuwa, etee náá, pup neepem ye kyeed ko besye. **41** É di'enek, mesuwa naazetuma ko ebyok ε besye. Dáa lo mesuwa nabel tin to besye é, ye nabee ààkabe ne ghwyil etiila. Tin, boo ghulal bhunge naazebwak bin mesuwa. **42** Esodja naawaakwyel egó bot ε membok, etee náá, be needi ààkaab tó ne me gok. **43** Tin, kukuma esodja nadi kwyel etsik ε Pól ε, naazelu esodja náá, be nása sa be nagek ε. Nye eezeké ne bot ε nadi gu megok o, be di bot ε esok e eghaaga to dii etep be neekesee pe kyiid. **44** Bhii tak, bedhiiti bot ε nalik o, naazedu be, boo etselela ko ebhil e mebaya ne e mesuwa. Deenek, ye naasa náá, boo djas kesee mot ààgwyε.

28 Dáa bis natsak ε, bis eezegwak náá, din ε gholat nabe ε Malte. **2** Bot ε dhaad mbyak di ko gholat tak o naabe bis enyoepe. Dáa bhi nadi é moo neee, egwyiyoo nadi sa. Bot ε del ε tak naazetuub boo du biso djas neesulal é ngwoob tak etee egwyiyoo neetyaala. **3** Pól eetó ketek boo mbwoob egeta étep ε zewa to du. Tin, wó gwaa egel zewyis to tak ekaab megoo me du, nye eezekwaal Pól, naata nye e mbo. **4** Dáa bot ε gholat nabee egel tsela e mbo Pól ε, be moo tin é ke pak'oo náá: «Ye é tseetse, mot'ak ne gó bot. Ye ko be náá, esyee eekat nye to boo dii meson o, enem ne embée e Zeeb ààpakwyel náá, mot'ak di ne tsik.» **5** Tin, Pól eezekut mbo, nyo tak eekwyit to du, nyey ààgwak sonok. **6** Bot ε tak nadi bwood náá, be bee nyel ε Pól é beal, neghu náá, esyee bela nye zaka. Tin, bhis be nabwood ebuepe ε, be eezebee náá, sonok nabe àasa nye. Be eezeswoola esiiza boo, be moo ke pak'oo náá, nye é kóko mbi dhiiti zeeb. **7** E ngwoob di tak, ye nabee ne beedok ε kukuma gholat tak. Din ε le nabee Pibilius. Kukuma tak naamyaa ne lyem wat náá, bis sulal pe daa le. Tin, nye naadjek bis to ndjar'ε é di melu melel. **8** Seeg ε Pibilius nadi é ndjaasi, nye nadi é ne mekosa ne melaa. Pól eezetó kebee nye, nye boo

djaala Zeeb ko esu ε le, bhii tak nye eezekel nye membo, wó gwaa nye zetsik nye. **9** Bhii tak, bedhiiti bot ε mebe nadi ko ghola o zokabaazyε yobo, Zeeb zokazetsik be. **10** Be naazedje bis boo duu. Tin, é gherj bis nadi bis moo ni to mesuwa etep bis neetó ε, wó gwaa be zedje bis esesee djas nagoka náá bis di ne ye etep medjorj me bis nadi tó ε. **11** Bhis bengon elél, bis eezetó, to dhiiti mesuwa me nadus pe ghaada Alekzandili ε. Pe lo mesuwa me tak, ye nabee ne kpaka dhiiti ndem bezeeb di djóoaa «Mewas» ε. Ye nadi é mesuwa me nadhaa mbu kwol e eborj ε ghola Malt ε. **12** Bis eezesel e eborj ε ghaada Silakuz, bis eezedhaa melu melel tin. **13** Dusa bis nadus tin ε, bis eezedhaa mbaka-mbaka ne ghola tak étep eketyaal dii, ketuula pe ghaada Liidjiyo. E yak melem, pup di dus pe kye bos ε eezekan epupal. Melu membá bhii tak, bis eezetuula pe ghaada Puzoles. **14** Pe ko ghaada tak, bis naazebela bon nyeeγ bis. Be nadi kwyel náá, bis ne be nō dhaa yenga wat tin. Ye é deenek ε bis nakekum pe Lom. **15** Bon nyeeγ bis e ghaada Lom naagwak menduk mis. Wó gwaa be zokazyε zeboma ne nes. Kekum pe ndjando Apiyus ne pe di di djóoaa «Mendjaa me Medjorj». Dáa Pól nabee be ε, nye eezeghaapee Zeeb, tin, nye eezebela meghaaz. **16** Bis naazekum pe ghaada Lom. Tin be naazedje Pól ze ekedjaasi pe ndjarj'ε, be ne sodja ngot nadi baal nye o. **17** Melu melel bhii tak, Pól eezedjoo ekukuma eYuda nadi ko ghaada Lom ε pe daa le. Dáa be nakaseega ε, nye boozeke ne nō náá: «Bon ε nyeeγ, ye nakwyiizobe náá, me ààpasa étep ebiyo ne bot ε mbyak ená, ààkobe pe dum ne etsi bebhaab benaka. Ye nabe ε me eemetaa pe Yeluzalem, djeaa e membo me eLom. **18** Bhis ekukuma eLom nalee náá, me tarjal ε, be naagwak me enyoepe. Tin, be naakwyel ebet ε me, etee náá, be nabe ààbee lo meso me be nawaadjε me epée esyee ko esu ε tak ε. **19** Tin, eYuda naabyen, me ε boo zewaab ne bhel náá me zetarjal sok bhwoob ε Sezaad boo mekoozi me dik eLom. Deenek, me nabe ààbe ne ghwyil ε zye wak zeeπit dhaad mbyak'am. **20** Etep tak ε, me kwyel ε bee bin etep me neelii ne nen. Ye tseetse náá, me koolaa ne eghwooz bak ε ko esu ε mot ee bot ε Yisael di ne ebwaalel ne ne o.» **21** Be eeezebōza ne ne náá: «Bis ààpabela mekana me dus pe Yude dum ne tepo ε. Ye tok ne dhiiti mon nyeeγ'es dus penek etep nye neezebaja bis dhiiti tep. Neghu elée bis embee etep dum ne nō. **22** Tin,

bis epekwyel náá, wə pookolee bis wəy wə emet
yɔ esiiza. Etée náá, bis ne gu náá, pe kɔ e di
djas, bot ààkwyel bot ɛ di du sama bot ɛ wə
di du yenek.» 23 Bɛ eezɛgwakel ne Pɔl, etep
bɛ neebaaboma e dhiiti dwoo. Dáa dwoo tak
nakakum ɛ, bɛ eezɛzye bɔɔ ɛbuɛpe, bɛ eezɛbela
nye pe nye nasulal ɛ. Pɔl eezɛni é lii, kana
melem kekum bikoko. Nye nadi lyo bɛ é dum
ne ɛyɔɔ ɛ Zɛɛb. Nye nadi sa zii tɔ ɛlee bɛ náá,
Yezu ɛ Mesia etep bɛ needum kɔɔ ne Zɛɛb. Nye
nanenɔ etep e tak ɛ, tɔ mekana me etsi ɛ Moiiɔ
ne tɔ bemekana me bengoolɛ ɛ mekpa me Zɛɛb.
24 Bɛdhiiti bot naamyaaletep ee nye nadi lee bɛ
ɛ. Tin, bɛdhiiti naabyen emyaal yɔbɔ. 25 Dáa,
bɛ nabeka bɔɔ ààgwakel pak'ɔɔ ɛ, Pɔl ɛ booke
ne nɔɔ náá: «Sisim na Dɛɛ nadi é ne gham, é
ghɛɔɔ nye nadi lii ne bebhaab bin tɔ nuub ɛ
ngoolɛ-mekpa ɛ Zɛɛb Ezayi ɛ! 26 Nye nadi eke
ɛ náá: “Tɔa kelee ne bot ɛ mbyak'ak náá: Bi
ɛpegwak enyɔɛpe, tin, bi ààmet mesuk me tak;
Bi ɛpegwyák enyɔɛpe, tin, bi ààbee. 27 Etée náá,
bot bak ne ka dyeebalyel elyem dhaa tyɛ. Bɛ
eezediyal melɔ mɔɔ. Bɛ eezedyal mis mɔɔ. Bɛ
sa deenek ɛ, e kaab náá, mis mɔɔ ɛ zɛɛge bee,
melɔ mɔɔ nàgwak, etselal ɛ lɔɔ nàtiibal. Tin, e
di'enek, Zɛɛb ke ɛ náá, bɛ aanàkwaabula pe daa
lam etep me neetsik bɛ.”» 28 Pɔl eebaazɛbil náá:
«Guka náá, Zɛɛb eedhis bhaadal tsik pe dáa bot
ɛ di ààdi bot ɛ mbyak eYuda ɔ. Bɔɔ, bɛ waagwak
ye.» [30 Pɔl eezɛdi membu membá tin tɔ ndjaa
bɛ nanɛɛg nye tɔ tak ɛ. Nyey é mɔ ne bot djas
nadi zyɛ zɛbee nye ɔ. 31 Nye nadi lee bot náá,
Zɛɛb ɛ waakɔk kɔ ɛyɔɔ ɛ le ne elyɔ ɛ bot dum
ne Yezu Klisto ne boo ɛbwaalel, nyey ààluaa.

eLom

1 Ye é mam Pól, mot-mesa e Yezu Klisto. Zeeb é nadjóo me, nye é nasée me étep me needi mot-lwoma, me neegoola bin Mbée Bhaadal ye. **2** Zeeb naalookek Mbée Bhaadal tak ne bengoolle e mekpa me to eKwyla be na dee. **3** Mbée Bhaadal tak lii é kó esu e mon'e Yezu Klisto Ghej'enaka. Zya nye nazye kó éko e bos e, nye nabyel é to loog mebyel e bedha e mekoozi Dhavid. **4** Ne mebwala me Sisim na Dee, Zeeb naasée Yezu Klisto Ghej'enaka étep nye needi mon e Zeeb, é sok nye nagomal nye pak myonj e. **5** Nye é nasa náá, me bela enem ne embée e Zeeb ee me di mos mot-lwoma. Etee náá, bot djas e membyak mesis needum korj ne Zeeb, ne elooba ne ne étep duu e Klisto. **6** Biyo pe é to loog bot e tak. Biyo, bot e Zeeb nasée étep bi needi bot e Yezu Klisto o. **7** Me kwyl mekana mak é étep biyo djas, bot e di pe ghaada Lom o, biyo bot e Zeeb di ekwyl o, biyo bot e Zeeb nazesée étep bi needi bot e na dee o. Beta náá, Zeeb Seeg'ena ne Ghej Yezu Klisto dje bin enem ne embée ne egwyem. **8** Me pookokan sok e ebulal bhoo ne Zeeb'am ne din e Yezu Klisto kó esu e len. Etee náá, bhwak djas epelii enyoepe kó esu e edum e korj e len ne Zeeb. **9** Zeeb ne gu náá, sa me di elee é, ye é etep etseetse, nyey mot me di esa mesa me yii egoola Mbée Bhaadal kó esu e mon'e ne lyem wat o. Nye ne gu náá me ne edjaala étep'en ngwyis. **10** É mewala djas me di edjaala é, me ne ewaab ne Zeeb náá, nye dje me ze ezye pe yebo ye be náá, ye é ekwosak e le oo. **11** Deenek, me é ne gwyes dhaa tyé náá, mena bomaka, étep bi neebela ekee e enem ne embée, ekee e Sisim na Dee, étep bi neebela meghaaz. **12** Tin, baabela náá, me kwyl é me di é di wat ne nen étep bot needjeelka meghaaz to edum e korj elenaka ne Zeeb ee mena dika ne ye sama e. **13** Bon nyeeeg bam, me kwyl é bi gu náá, me ne edyeebagek ezye pe yibo. Tin, me dinaa àapaabela ze ezye penek doo ne dwoo pan mos'ak. Me kwyl é náá, mesa mam baaloo pe yebo pe, dáa ye naloo pe kyee bot e membyak mesis e. **14** Ye goka é me tó pe daa bot djas, bot e mbyak eGhelek ne bot e di ààbe to bot e mbyak eGhelek o, pe daa bot e di egu mekana o, ne bot e di ààgu mekana o. **15** Étep tak e, me di ne gwyes dhaa tyé étep ezegoola bin Mbée Bhaadal, biyo bot e di kó ghaada Lom o. **16** Me

tok ne syen ne Mbée Bhaadal, etee náá, ye é mebwala me Zeeb dyeebasa étep etsik e bot e di edum korj ne Zeeb o. Bot e nye aalel etsik sok o aadi é bot e mbyak eYuda, zenoo bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o. **17** Tin, Mbée Bhaadal lyaal é dhatyee Zeeb di eneeeg mot piki é mis me e. Ye é kó esu edum e korj ne Zeeb, kana meken kekum pe esik dhatyee ekwyla di elee: «Mot epiki aadi ne tsik é to edum e korj e le ne Zeeb.» **18** Tin, pe to gwoo, Zeeb epelyaal ebuk e le kó bot djas di àaduwal nye o, bot e di ààke to epiki o. Etee náá, embee mesa moo epelu bot náá, be nàgu etseetse dum ne Zeeb. **19** Bela náá, sa di egoka náá, bot gu dum ne Zeeb e, ye é popoopwon é mis moo. Zeeb nye é met naatel be ye popoopwon. **20** Mebwala e Zeeb ne konyel Zeeb nyey nye emet, ye é esa ee di náá, bot tok ne ghwyil ebee e. Tin, kana dwoo Zeeb nakus bhwak e, keyaka ne dwoo pan mos'ak, tsonj mot é ne ghwyil egu ye é ghej nye di ebee esa ee Zeeb di sa e. É di'enek, bot e bos tok ne dhiiti megham aasa náá, be nàgu Zeeb, (aídios g126) **21** etee náá, be naagu Zeeb. Tin, be ààpaduwal nye, be ààpabee nye dáa Zeeb, be ààpabulal ne Zeeb. Bela náá, egeka boo moo é yii ewo, epila elyem boo eezedipal be mis. **22** Deenek, be dyeebaghee menyel náá, be é betsonj e bot, ghuna be é epelyet, **23** Tin, é di di egoka náá, be duwal duma Zeeb mot di náá, nye aanaboogwey o, boo duwal é benaghise di ekpaka tyee bot, tyee enen, tyee betit é di ne meko mená e, ne bedhiiti nakpakaa tyee edjaadla-djaadla e. **24** Dum ne tep tak é, Zeeb zebet be to embee esesee e mekwosak me elyem boo. Deenek, be kadi é é sa esa e syen di eghwyalal menyel moo met e. **25** É di'enek, be epebet etep etseetse e Zeeb étep edu étep etsal. Tin be kaduwal é esa e Zeeb nakus e, àaduwal kusel tak nye emet, mot di egoka ne eduwalaa kom-kom sii ne kom o! Amen. (aíon g165) **26** Dum ne tep tak e, Zeeb zebet be to mbee mezo di eghwyalal menyel moo e. Tin, bowa àakadi ebá ne botom, be kadi ebá é pak'oo boa ne boa. **27** Tyee wat ne bowa, botom pe àakadi ebá ne bowa. Be kadi meba é pak'oo botom ne botom. Ye é deenek e be di ebela efute embee esesee di esa náá, be wo ze e. **28** Dáa ye dinaa be eeyen edum e korj ne Zeeb e, Zeeb eezelum be korj to esiiza boo yii ewo, tin, be epesa esa di àagoka ne esael e. **29** Deenek, be moo é ne bete ne membi me mesa me di ààbe to epiki e, mesyem, mbee doob, egó e bot, mewo,

mbee mpepek, be é ne zok, ne esu e etep ne min me besò bò, 30 be é bot e mebhkel, be é bot e mebhuka e Zeeb, be ààkaab bot, be é bot e ebet, bot e egheea nyel. Be é ne meghaaz étep esaa embee esesee, be ààkaab beseseg bò ne benyeeeg bò 31 be ààtselal, be ààsa sa be di eleé e, be ne lyel elyem, ààbe ne ghoŋ ne besò bò. 32 Tin, be ne gu epée e Zeeb enyoepe. Bot e di eke deenek o, be goka é ne esyee. E di'enek, be ààzosik é esa esesee binek ne esesee binek, be epebaabesal bedhiiti bot náá, be sa embee mesa menek.

2 Woy, ye nakoozodi náá wò é eze, woy mot di epée besò bò o, gua náá, wò aanàbela epelak. Etee náá, wò di epée besò bò, da wò é baadi eke dāa bò o, tin woy emet epewa nyel'o é feŋ. 2 Mena ne guka náá, epée e Zeeb é tseetse dum ne mbi bot e di esa esesee binek o. 3 Woy mot di epée bot e di esa mbee esesee binek, da wò é baadi esa esesee tak, wò gek é náá, wò aadi é kiid to epée e Zeeb e? 4 Wò epekwyel ebyasal boo enem esa e Zeeb, ne edil e lyem'e ne mbee lyem'e? Wò ààgu náá, boo enem esa e Zeeb é kwaasa náá, wò swoola tsik e? 5 Tin, wò epesa maa-elò, wò ààkwyel eswoola lyem. Ye é étep tak e wò di eseseg boo ebuk e Zeeb kò nyel'o endita-endita dwoò Zeeb aatel boo ebuk e le to epée be e piki e. 6 Nye waadje mot ne mot efute mesa me nye nadi esa e. 7 É di'enek, nye aadje tsik na kòm-kòm é ne bot e di wa zii to esa enem esa, ne esan e duma, duu ne tsik na kòm-kòm. (aiōnios g166) 8 Tin, nye aatel ebuk ne ebiyo e le é ne bot e di ààlooba ne ne o, bot e di ààkwyel elooba ne etseetse da looba ne etep di ààbe to epiki e. 9 Bot djas di esa ebiyo o, be waabee mezik ne ghoŋ, ye aakan é ne bot e mbyak eYuda, zenò bot e mbyak eGhelek. 10 É di'enek, Zeeb é waadje duma, duu, egwyem ne bot djas di esa sa menyo e, ye aakan e ne bot e mbyak eYuda, zenò bot e mbyak eGhelek, 11 etee náá, Zeeb ààwa mbek pak bot. 12 Bot e di esyem ààgu etsi e Moiz o, be waagwyé pe e ààbe ne etsi. Tin, bot e di esyem, bò é gu etsi e Moiz o, be waapéeaa e dum ne etsi tak. 13 Etee náá, bot e di bot e epiki é mis me Zeeb o, ye tok bot e di náá, bò zosik é e egwak etsi e Moiz. Tin, bot e di bot e epiki é mis me Zeeb o, ye é bot e di ewa etsi tak to mesa o. 14 Egheŋ bot e di ààbe bot e mbyak eYuda, bot e di ààgu etsi e Moiz di elooba ne etsi bò be emet e, ye é ekeé, etsi tak é ne nò é baala to elyem, ye nakoozodi

náá, be tok ne ye. 15 Tin, be lyaal deenek é sa etsi di elyo náá, mot sa e, ye é kwyala to elyem e bò. Egeka e lyem bò epelyaal ye, deenek, esiiza bò ne pit be é dhiiti mēwala, da baakem be to yak mēwala. 16 Etep binek djas aanyen é dwoò Zeeb aapée esa ee djas di syela to tsik mot ne mot é ze e Yezu Klisto e, ye é sa Mbē Bhaadal me di egoola e di eleé e. 17 Wò mot di ne din emot mbyak eYuda o, ebwaalel e lo é pe to etsi, kò esu e Zeeb'o e wò di eben nyel, 18 wò ne gu ekwosak e le, etsi naalyo dāa wò di egoka ne ewa mbek pak menyo ne ebiyo e. 19 Wò bee é náá, woy é djeedel bot e edhim, woy é gwyé bot e di to ghooghom o, 20 woy é lyoel bot e di ààgu medjek o, lyoel bōn dhyeeb, etee náá woy eezemyaal ne lyem wat náá, etsi epesa náá, wò di mot egu e etep, mot egu e etseetse. 21 Tin, woy, mot di elyo besò bò o, étep yé wò di ààlyo nyel'o met? Woy, mot di egoola besò bò Mbē Bhaadal náá, be nàdjii o, étep yé wò di edjii? 22 Woy, mot di elu bot náá, be nàsa ezo o, étep yé woy di esa ye? Woy, mot di ebyen benaghise o, étep yé wò di ekedjii esa ee di to mendjaa me bezeeb bò e? 23 Wò ne sa egheea nyel kò esu e etsi, tin, wò kadi é ààdje Zeeb duu é sok wò di esa sa etsi di ebyen e! 24 Tin, ekwyala lee é náá: «Dum ne etep bi di esa é, bedhiiti membyak epenyek Zeeb.» 25 Eni é beka val e, ye be náá, wò epelooba ne etsi o. Tin, wò kadi ààlooba ne etsi o, ye é ekeé wò ààpani beka. 26 Tin, mot di ààni beka o, nye looba ne metiŋ me etsi o, Zeeb aanàkwaabee nye tyee mot zeni beka o? 27 Tin, mot di náá, nye di ààpabe pyon beka é nyel'e o, nye looba ne etsi o, nye waapée wò, woy mot di ààlooba ne etsi o, ye nakoozodi náá, wò ne gu mekana me etsi ne náá, wò naaniigelaa beka. 28 É di'enek, tete mot mbyak Yuda tok mot di ediig bet é mis me bot náá, nye é Yuda, ne náá nye é ne bam pyon beka é nyel. 29 Tin, tete mot mbyak eYuda é mot di ààdiig bet é mis me bot o, ye é mot naniigelaa beka to lyem'e o, beka tak é yii Sisim e Zeeb, ààbe yii etsi. Tete mot mbyak e Yuda bela duu é ne Zeeb, ààkabe ne bot e bōs.

3 Édi e mot mbyak eYuda kwyel eleé wò eedhaa bot djas e? Eni e beka é ne dhiiti sonok ee mot di ebela kò esu e tak e? 2 Tseetse, ye é ne boo metan to bete ne esonok. Yii meken é náá, Zeeb naleekan edje mepka me é ne bot e mbyak eYuda. 3 Ye é tseetse náá, bedhiiti bot pak'ò nabe é ààdi sosoob ne Zeeb. Tin, ye kakwyel

elee é náá, Zeeb waakat edi é sosoob etee náá, be tok esosoob e? **4** Aàbe deenek! Ye é koobe náá, bot é bos djas é bot é etsal oo, ye goka é, ye nyen popoopwon náá, Zeeb é mot etseetse. Ye é tseetse, ekwyla lee é náá: «Ye goka é náá, bot gu epiki bo, to mekpa ma, tin, mot epit wo oo, wo pééaa oo, wo goka é ne edi ne gham.» **5** Tin, ye be náá, embee mesa me mena di esa é, ye epesa náá, epiki e Zeeb nyen popoopwon é mwos dwooo, «haa» mena aakabaake dáa, Zeeb é ebiyoepo etee náá, nye eewa mena é fey e? Me kalii wak é dáa bot djas di elii e. **6** Ye aanàkwaasael deenek! Etee náá, ye pe di é di deenek oo, pe Zeeb aakasa dáa étep epée bot é bos? **7** Ye be náá, etsal bam epesa náá, etseetse e Zeeb nyen popoopwon étep elyaal duma ye oo. «Haal!» Étep yé me baadi epééaa dáa mot mesyem? **8** Bedhiiti bot ke é náá, bis epelyo bot embee melyo náá: «Djhoosaka ebiyo etee náá, enem esa neenyen.» Mbi binok bot goka é ne ewaa é fey. **9** Ye é dáa? Ye kabe é náá, menabelka bot é mbyak eYuda eedhaa bot é membyak mesis e? Aàbe! Me naazeloolyaal náá, bot djas, ye nakoozodi bot é mbyak eYuda neghu bot é membyak mesis, djas é loo é si bhel mesyem. **10** É di'enek, ekwyla lee é náá: «Ye tok ne mot di piki, àakobe-beak mot ngot, **11** ye tok ne mot di etselal, ye tok ne mot di esaa Zeeb. **12** Deenek, be tokape é tete ze, boo djas eezewo. Ye tok ne mot di esa enem esa àakobe-beak mot ngot. **13** Eghenjel-ghenjel boo moo é dáa evit e di náá, ye é mbek e, edjem boo kagu é mekoy, sa di ewyis ko ekwood enuub boo moo é dáa nea egel, **14** enuub boo moo é “tōō” ne ekelok, ne mekpa me bhula ndela mekpa. **15** Be ne kwyas e meko étep egó é bot. **16** É edi djas be di edharj e, ye é puluk, tin be epewa bot to tsik mezuk, **17** be àakwyel edi to egwakel ne bon nyeyeg boo. **18** Be àakaab Zeeb.» **19** Bis ne gu náá, esa djas Etsi di elii é, ye lii é ne bot e di si etsi o. Etee náá, bot needi ààbe nuub étep etanj. Deenek, étep bot é bos djas needi ne ndje é mis me Zeeb. **20** Etee náá, ye tok ne mot aadi piki é mis me Zeeb ko esu elooba ne etsi, bela náá, etsi lyaal é mesyem me mot di esa e. **21** Nenak yak, Zeeb eezetel mena dáa nye di esa náá, mena di bot é epiki é mis me ààbe náá, ye é ko esu e etsi e. Bemekana me etsi dōo ne bengooel e mekpa e Zeeb naazeloolé ye. **22** Zeeb ke náá, mot é piki e, ko esu e edum koy e le ne Yezu Klisto. Tin, nye sa ye é ne bot djas di edum koy

ne Klisto o, etee náá, ye tok ne mbek pak bot, **23** tin, bot djas naazesyem, duma e Zeeb tokape to loo. **24** Tin, Zeeb to enem ne embee be, nye eesa náá mot di piki é mis me ko esu e Yezu Klisto mot di epek bot to mesyem ààbe ne efute o. **25** Nyey é mot Zeeb nasée étep eka nye buwa etee náá, ghiya ye needis bot e di edum koy ne Zeeb o to mesyem. Nye nasa deenek é étep elyaal epiki be, etee náá, é ghej sok nye nabe é àadi ewa bot e nadi esa mesyem o é fey. **26** Zeeb naakwyel elyaal epiki be to melu me mena dika mos'aak ko esu emaad e lyem'e. Etee náá, nye é mot epiki, ye é étep tak e nye di esa náá, mot di edum koy ne Yezu o, di mot epiki. **27** É di'enek, bot e waabaadi ne gham eghé nyel e? Aàbe, «haa!» Étep yé? Ye é etee náá, sa di wak e, ye tokape elooba ne etsi, ye é é ze edum e koy ne Zeeb. **28** Mena é ne ghwyil eke náá, Zeeb bee mot piki é ko esu e edum e koy e le ne Zeeb, àakabe etee náá, nye epelooba ne etsi djas. **29** Deenek, Zeeb é yii bot é mbyak eYuda boo bemet e? Nye tok ne ghwyil ebaadi Zeeb bot e di ààbe bot é mbyak eYuda o? Tseetse, nyey pe é Zeeb bot e di ààbe bot é mbyak eYuda o, **30** etee náá, Zeeb é ngot. Zeeb aasa náá, bot é mbyak eYuda di bot é epiki ko esu e edum e koy ne Zeeb. Ye é nyey é waabaasa náá, bot e di ààbe bot é mbyak eYuda o pe be di bot é epiki ko esu e edum e koy ne Zeeb. **31** Ye kakwyel elee é náá, bot é di edum koy ne Zeeb oo, etsi àakaval e? Ye aanàkwaasael deenek, ye é náá, bis epedje etsi boo metanj.

4 Bot aake tin dáa étep Abalaam mot di bhaab'enaka ko eko e bos o? Nye nabela yé dum ne etep binek? **2** Ye é pe di náá, Abalaam nadjeaa di epiki é mis me Zeeb e ko esu e mesa me oo, pe nye é ne ghwyil edi ne eghéa nyel. Tin, ye nabe é àadi ne sa nawaasa náá, nye di ne eghéa nyel é mis me Zeeb. **3** Deenek, ekwyla lee é náá: «Abalaam naadum koy ne Zeeb, tin, Zeeb naadje nye di epiki ko esu edum e koy e le ne Zeeb.» **4** Mot di esa mesa o, nye goka é ne edjeaa efute. Efute tak tok náá, ye djeaa nye e yii toto, ye é sa nye di egoka ne ebela e. **5** Mot e di àasa mesa me etsi di elee oo, nye dum koy ne Zeeb mot di epel bot e mesyem oo, edum e koy e le ne Zeeb aasa náá, nye djeaa di epiki. **6** Memyaala ne mot Zeeb di edje nye di epiki, ààbee-beak mesa me o. Ye é deenek e, Dhavid di eke náá, **7** «Memyaala ne bot e di náá,

Zeeb eepel edjak ε λο, bot ε di náá, Zeeb eedis mesyem mo! 8 Memyaala ne mot di náá, Ghej ààbis mesyem me!» 9 Tin, memyaala menek é étep bot ε zeni beka «hooo» dō ne bot ε di náá, be dinaa ààpani beka o? Bot aaloo ne eke wak mbembe náá: «Zeeb nadje Abalaam di epiki é, ko esu ε edum ε korj ε le ne Zeeb.» 10 Etep binek nasael é yaa ewala? Ye nasael é esok ne Abalaam ne eni beka «hooo» ye nasael é bhii tak? Ààbe, ye nabe é ààsael bhii tak, ye nasael é esok ne nye ne ni beka. 11 Bhis Abalaam nadjeaa di epiki ε, nye nakaseaa beka ε tyee geka di elyaal tseja e piki ε. Nye nabela tseja tak é ko esu ε edum ε korj ε le ne Zeeb é sok nye nabe nye dinaa àani beka ε. Ye é deenek ε, Abalaam mot nadi nye moo seeg bot ε di edum korj ne Zeeb o, etee náá, Zeeb needje be di epiki ye nakoozodi náá, be ààpani beka. 12 Deenek, nye pe é seeg bot ε zeni beka o. Ye kwyel elee é, ye tok bot ε zosik é eni ε beka o. Tin, ye é bot ε di eke to edum ε korj ε seeg'enaka Abalaam nadi ne ye ne Zeeb, esok ne nye ne ni beka o. 13 Zeeb naakek Abalaam ne bedha be náá, nye waadje be bhwak, ye needi yobo. Tin, ekek binek nabe é ààsael etee náá Abalaam nadi elooba ne etsi. Ye nabe é etee náá, Zeeb naadje nye di epiki ko esu ε edum korj ε le ne Zeeb. 14 Ye é pe di náá, esa ee Zeeb nakek ε, nye nazokek ye ε ne bot ε di elooba ne etsi o, ye kwyel elee é náá, edum ε korj ne Zeeb moo é ààkabe dhiiti varj sonok, tin, ekek e Zeeb aadi é yii toto. 15 Deenek, etsi é di esa náá, ebuk e Zeeb di ko bot. Tin, é di ààbe ne tsi o, ye tok ne tep ebyen elooba ne tsi. 16 Ye é deenek, ekek nadjeaa é ko esu edum korj ne Zeeb, étep ye needi ekee nazedjeaa mena ne Zeeb ε. Ye aadi é deenek, ne bedha ε Abalaam djas, ààzobe-beak bot ε di elooba ne etsi o, ye é dō ne bot ε di eke to edum ε korj ε Abalaam ne Zeeb o. Abalaam é seeg menabelka djas. 17 Tin, ekwyla lee é náá: «Me eesa náá, wō di bhaab bete ne membyak.» Nye é seeg'enaka sok bhwoob e Zeeb mot nye nadum korj ne ne o. Ye é Zeeb mot di egomal bot ε zegwyε o, mot di kusel esa ee di àadi sok ε. 18 Abalaam nabe é ààwa ebwaalel ε le é nyel'e met, nye nawa ebwaalel é to ghwyil e Zeeb. Étep tak ε, nye nadi nye moo «Bhaab bete ne membyak». Ye nasael é dāa Zeeb naloolε nye é: «Ye é deenek ε, metarj me bedha bō aadi.» 19 Egherj tak, Abalaam nabe é nye moo ne membu ekee sa ye aasa membu dhet. Nye nabe é, nye moo kunaa ne esyee. Egherj nye nadi ebee náá,

Saala myel nabe é kwyiid ε, edum ε korj ε le nabe é ààbula bhis. 20 Tin, nye nabe é àakat ewa ebwaalel ε le ne Zeeb, nye nabe é àadi esa meso ne ekek e Zeeb. Tin, edum ε korj ε le ne Zeeb naadyebadjedje nye meghaaz, nye nadi ebulal bhō ne Zeeb. 21 Nye nadi é ne boo ebwaalel náá, sa Zeeb nakek ε, nye é ne ghwyil esa ye. 22 Dum ne tep tak ε, ye di ekeaa ne Abalaam ko esu ε edum ε korj ε le ne Zeeb náá: «Zeeb naadje nye di epiki.» 23 Mekpa me di kwyla náá: «Zeeb naadje nye di epiki ε» ye nabe é ààkwylaa ko esu Abalaam nye emet. 24 Tin, ye nabaakwyaalaa pe é étep menabelka bot ε Zeeb zedje di epiki o, menabelka bot ε di edum korj ne Zeeb, mot nagomal Ghej'enaka Yezu pak myorj o. 25 Nye naka Yezu é esyee é étep edjak ε lena. Nye naagomal nye pak myorj, étep edje mena di epiki é mis me.

5 Dāa ye di náá, Zeeb eedje mena di epiki é mis me ko esu edum ε korj ε lena ne ne ε, ye é mena dika mos to egwakel ne ne ko esu ε Ghej'enaka Yezu Klisto'aak. 2 Ye é ko esu ε edum ε korj ne Yezu ε mena belaka ze ebela enem ne embεe e Zeeb ee mena dika mos ghij to tak'ak. Ye é étep tak ε mena dika to memyaala me ebwaalel edi ε to duma ε Zeeb. 3 Ebaanyo náá, mena baamyalaka esok mena dika to mezuk ε. Etee náá, mena ne guka náá, mezuk ne sa náá mena dika ne zii. 4 Zii ne sa náá mena dika ne ghwyil epyet to mebhawal, da ghwyil epyet to mebhawal esa náá mena dika ne ebwaalel. 5 Bela náá, ebwaalel elenek ààkō mena. Etee náá, é ze ε Sisim na Dee ee Zeeb nadje mena ε, nye eesa náá, mena dika ne kwyel ne ne to ebhum elyem bena. 6 Tin, é ghej mena nadika mena dinaa ààbe ne ghwyil ε, é di'enek ε, Klisto nagwyε étep bot ε mesyem é ewala Zeeb naleε ε. 7 Tin, elyel náá, mot myaal esyee étep so mot, ye nakoozodi náá, so tak é mot epiki. Deenek, mot ε ne ghwyil ebela meghaaz me egwyε étep mot di esa enem esa o. 8 Tin, Zeeb naatel dāa nye di ekwyil mena ε: Klisto nagwyε ko esu ε lena ε, é ghej mena nadika mena dinaa bot ε mesyem ε. 9 Dāa ye di náá, ye é ko esu buwa nyel'e ε, mena moo nenak ε bot ε epiki é mis me Zeeb, ye é étep tak ε di náá, nye aabaatsik mena si ebuk ε le. 10 É ghej mena nadika mena dinaaka bot ε mebhuka ε Zeeb ε, nye naabulal egwakel ne nena dum ne esyee ε mon'e. Nenak, dāa ye di náá, mon'e é ne

tsik ε, ne náá, nye eebulal egwakel ne nena ε, nye waatsik mena. **11** Ye tok yenek ne yenek, mena epebaamyalaka ne Zeeb dhaa nyel, nye ε mot nanεεg mena tɔ egwakel ne ne kɔ esu ε Gheɲ'enaka Yezu Klisto ɔ. **12** Dáa ye di náá syem nani kɔ eko ε bɔs ε, kɔ esu ε mot ngɔt, Adam, da syem εzedjóo esyee kɔ bɔs ε, deenek ε esyee nakazebela bot djas, etee náá, bot djas naasyem. **13** Esok ne Zeeb ne dje etsi ne Moiz, syem nadi é ye moo kɔ bɔs. Tin, dáa etsi nadi ye dinaa ààbe tak ε, Zeeb nabe é ààdi ebee mesyem me bot ε bɔs. **14** Bela náá, kana é gheɲ Adam kekum é gheɲ ε Moiz, esyee nabe é ne ghwyil kɔ bot djas dɔɔ ne bot ε nadi àasyem dáa Adam mot nadi àalooba ne sa Zeeb naleε nye ε. Adam nabe é mbaɲa-mbaɲa mot nadi egoka ne ezye ɔ. **15** Tin, edjak ε Adam tok ne ghwyil edi tyee wat ne ekee enem ne embεe ee Zeeb zedje mot, mot àasa mesa ε. Ye é tseetse náá, zukamwaa ne bot naagwyε kɔ esu ε edjak ε mot ngɔt. Tin, enem ne embεe ee Zeeb nadje mena kɔ lo ε Yezu Klisto ε naatsik bot εbuepe tɔ edjak ε lɔɔ. **16** Deenek, ekee ε Zeeb di edje ε, ye tok tyee wat ne syem mot ngɔt nasa ε. Syem ε Adam naasa náá, Zeeb kwyesal bot ε bɔs ndje sɔs. Tin, ekee Zeeb nadje bot, bot àasa mesa ε, ye naasa náá, nye nakwyesal be ndje sɔs, ye nakoozodi náá be é ne betε ne mesyem. **17** Ye be náá, syem mot ngɔt naasa náá, esyee di ne ghwyil kɔ bot ε bɔs ɔɔ, tin, kɔ esu ε tsik mot ngɔt Yezu Klisto, bot eebela enem ne embεe εbuepe ne ekee epiki di esa náá, bot di sama ne Yezu Klisto ε. **18** Nenak, syem e mot ngɔt Adam, eesa náá, bot djas kwyeselaa ndje sɔs, ye é tyee wat, ne mesa me epiki me mot ngɔt Yezu Klisto nasa náá bot ε bɔs djas di bot ε epiki ne edje be tsik ε. **19** Dáa mot ngɔt nadi àalooba é, ye naasa náá, betε ne bot ni tɔ mesyem, deenek, elooba ε mot ngɔt nalooba é, ye eesa náá, betε ne bot di bot ε epiki é mis me Zeeb. **20** Egeɲ etsi natuula é, mesyem naabaazeɓu. Tin, edi mesyem di ebu é, enem ne embεe e Zeeb epebu dhaa tye. **21** Tin, dáa mesyem natel ghwyil'ε tɔ esyee ε, ye é deenek ε enem ne embεe e Zeeb di etel ghwyil'ε tɔ epiki, éteɖ edje mena tsik na kɔm-kɔm kɔ esu ε Yezu Klisto Gheɲ'enaka. (aiōnios g166)

6 É di'enek, bot aakake tin dáa? Ye goka é bot gyeε tɔ mesyem etee náá enem ne embεe e Zeeb neebu dhaa tye? **2** Ye aanákwaasael deenek, menabelka bot ε di náá, mena naazeduska tɔ tsik

mesyem ɔ, «haaa» éteɖ yé mena di baakwyelka esik tɔ tsik mesyem? **3** Bi ààgu náá, é gheɲ mena naduwaka Zeeb ε, menabelka djas nabe é, mena mooka mot ngɔt ne Yezu Klisto? Ye kwyl elee é náá, mena naazegwyεka sama ne ne. **4** Dum ne eduwa Zeeb'enek, mena naagwyε, delaa sama ne Klisto. Etee náá, tyee wat ne dáa duma Sεεg nasa náá, Klisto gom pak myoɲ ε, deenek ε, menabelka pe aabaake tɔ tsik na bes. **5** Tin, ye be náá, mena nadika é mot ngɔt ne ne tɔ kɔko mbi esyee ε le ɔɔ, mena aabaadika é mot ngɔt ne ne tɔ mbi εgom ε le pak myoɲ. **6** Bot goka é ne egu enyɔɓe náá, mena tokape mbi bot ε mena nadika kpaambel ɔ. Mena naazegwyεka, mbema é melaaba sama ne Klisto. Etee náá, tsik epuud mena nadika ne ye ε neegwyε. Tin, mena needi àabaadika ekwom mesyem. **7** Etee náá, mot nagwyε sama ne Klisto ɔ, nye moo é nye eezedjeaa di epiki, nye naazepekaa tɔ mesyem. **8** Ye be náá, mena eezegwyεka sama ne Klisto ɔɔ, tin, mena é ne ghwyil edi ne ebwaalel náá, mena waadika pe ne tsik sama ne ne. **9** Mena ne guka enyɔɓe náá, Klisto naazegomlaa pak myoɲ, nye tok ne ghwyil ebaagwyε. Tin, esyee tokape ne ghwyil kɔ le. **10** Klisto nagwyε é gwyεa sok wat éteɖ esaab ghwyil meɓwala me mesyem me bot ε bɔs. Tin, nenak yak nye moo é ne tsik kɔ esu ε Zeeb. **11** Ye é tyee wat ne biyo, beeka náá, sok bhwoob mesyem, bi é dáa bot ε zegwyε ɔ. É di'enek, guka náá, bi é ne tsik é mis me Zeeb, kɔ esu egwakel ne Yezu Klisto. **12** Sa mesyem ààbela ghwyil kɔ menyel men di náá, ye aaboodi é gwyε ε, sa bi àalooba ne egwyεs ε epuud bin. **13** Sa bi àabaawa ekyes menyel men tɔ mesyem, etee náá, ye ezεkewa bin tɔ ebiyo. Tin, djeɓa Zeeb menyel men djea wat dáa bot ε zegom pak myoɲ éteɖ ebula tɔ tsik ε. Bi goka é ne edje menyel men djas tɔ mesa me éteɖ esa mesa me piki. **14** É di'enek, mesyem aanàbaadi ne ghwyil kɔ len, etee náá, bi tokape si bhel etsi, bi moo é tɔ enem ne embεe e Zeeb. **15** Ye é yé? Ye é náá, mena é ne ghwyil ε saka mesyem etee náá mena tokape si bhel etsi, mena mooka é tɔ enem ne embεe e Zeeb é? Ye aanákwaasael deenek! **16** Bi ne gu enyɔɓe náá, bi é dje menyel men ne mot náá, nye kɔk kɔ len ɔɔ, bi aakadi é ekwom mot bi di elooba ne ne ɔ. Ye be náá, syem é di ekɔk kɔ len ɔɔ, ye waadul bin tɔ esyee. Ye kabε náá, Zeeb é di kɔk kɔ len ɔɔ, nye waadje bin tsik epiki. **17** Dɲhoobulalka bhɔɔ ne Zeeb etee náá, biyo bot ε nadi kpaambel bekwom ε mesyem ɔ,

bi moo mos é elooba ne lyem wat ne melyo me nadjeaa bin e. **18** Bi tokape bekwom e mesyem, bi moo é bot e di esa mesa me di náá, ye é yii epiki e. **19** Me kalii wak é dáa bot djas di elii é, etee náá, bi àadyeebanyo emet mesuk me etep. Eghej sok, bi nabe é bi naawa elyem bin «dòkò» to ekwom e mesa me edhuud ne yii ebiyo di edis egwakel pak biyo ne Zeeb. Ye é dáa mos, bi goka é ne ewa elyem bin djas «dòkò» to ekwom e mesa me epiki, etep bi needi to tsik na dee. **20** Eghej bi nadi ekwom e mesyem e, esa mesa me epiki nabe é àadi edjoak bin. **21** Tin, bi nakabela yé, é sok bi nadi esa ee esa di edje bin syen mos'aak? Esa binek dul bot e to esyee! **22** Nenak yak, bi moo é peka si bhel mesyem, bi moo é to mesa me Zeeb. Tin, sa bi bela é, ye é tsik na dee, etep ebela tsik na kòm-kòm bhii tak. (aiōnios g166) **23** Etee náá, efute mesyem e ye é esyee. Tin, ekee yii toto Zeeb di edje e, ye é tsik na kòm-kòm to egwakel ne Yezu Klisto Ghej'enaka. (aiōnios g166)

7 Bón nyeeg, bi ne gu enyoepe sa me di ekwyel eleé bin e, etee náá bi ne gu etsi. Bi ne gu náá, etsi bela ghwyil kò mot e, é sok di náá mot dinaa ne tsik e. **2** Djhoopokonòka geka moma ebá: etsi ebá ke é náá, moma di bhaada ne ngom e, é sok ngom di náá, nye dinaa ne tsik e. Tin, ye kabe náá, ngom eegwyé òò, nye tokape si bhel etsi ebá. **3** Nye bela dhiiti motom sis ngom dinaa ne tsik'òò, nye aakadjóoaa é moma mezo. Tin, ngom egwyé òò, nye moo é peka si bhel etsi ebá. Deenek, nye é ne ghwyil edi mwa dhiiti mot ààbe náá, nye sa é ézo. **4** Ye é tyee wat ne biyo bòn nyeeg bam, dum ne etsi, bi moo é bi eezegwyé etee náá, bi é mot ngot ne nyel e Klisto. É di'enek, bi moo é bot e mot sis, mot nazegom pak myorj etep mena neesaka enem esa é mis me Zeeb e. **5** Etee náá, é ghej mena nadika mena dinaa ekeka to ekwosak epuud e, etsi naasa náá, embee mekwosak me esyem wyis kel. Mekwosak me esyem tak nadi esa mesa to menyel mena. Etee náá, ye neewa mena to tsik esyee. **6** Nenak mena moo é peka si bhel etsi, etee náá, mena naazegwyeka kò esu e sa nadi eke náá, mena dika ekwom e. Menaka é ne ghwyil ekabaasa mesa me Zeeb tyee sis, ne ghwyil Sisim na Dee, àakabaabe dáa ye nadi esesaa é ghej sok to bemekana me etsi di náá, ye eezehola e. **7** É di'enek, bot aakake tin dáa? Etsi e esyem e? Ye aanàkwaasael deenek! Etee náá, ye é dum ne etsi e me di egu sa di syem e.

Deenek, ye é pe di é di náá tsi nabe é ààlee náá: «Sa wò ààwyeeb sonok», pe me nabe é ààgu syem di edjóoaa ewyeeb e. **8** Tin, mesyem pyet é kò metij, etep esa náá me di ne membi me embee mekwosak djas. Etee náá, etsi é pe di ààbe òò, pe syem é sa wat di náá ye eezegwyé. **9** Eghej na mwa, é sok etsi nadi ààbe é, me nadi é ne tsik. Dáa metij nakazyé é, syem eebela di. **10** Mam eezegwyé: Metij sa nabe náá, bot aatsak ne ye é, ye nakadul mam é pe ze esyee. **11** Etee náá, mesyem eebela ze ekòò é me. Nye kòò me dum ne metij. Kò esu e metij me tak e me zegwyé mos'aak. **12** Deenek, etsi é dee, tin metij, ye é piki, ye é dee, ne nyo. **13** Metij, sa nadi náá ye é mbee sonok e, ye moo ne nam mos é esyee? Ye aanàkwaasael deenek! Ye é mesyem é nakus tep tak. Syem eelyaal ne tseetse sa nye di é. Mesyem pyet é kò sa di enyoepe e etep ye neegó me. Ye é deenek e metij nasa náá, mena guka náá, esyem é mbee sonok dhaa tyé. **14** Mena ne guka náá, etsi é etep Sisim. Tin, mam é mot epuud, me naazebomsaa tyee kwom mesyem. **15** Me ààgu sa me di sa é, etee náá, me ààsa sa lyem'am di ekwos e. Tin, me sa é, sa me di ebhina e. **16** Ne tseetse ye be náá, me sa é sa di náá lyem'am ààkwyel òò, me eemyaal etsi, tin, me ne gu náá, etsi ne nyo. **17** Nenak, ye tok mam di esa deenek, ye é syem di to lam é di esa deenek. **18** Etee náá, me ne gu náá, ye tok ne sa menyò di to lam, me lii deenek é dum ne epuud bam. Ne tseetse, ekwosak esa sa di enyo é to lam, tin, me ààbela ghwyil esa ye. **19** Etee náá, me ààsa enem esa ee me di ekwyel esa e, tin, me sa é etep ebiyo ee me di ààkwyel esa e. **20** Ye be náá, me sa é, sa lyem'am di ààkwyel òò, ye tok mam di esa deenek. Ye é syem di to lam é di esa deenek. **21** Tin, mam mot di ekwyel esa enem esa òò, me ne dyeebabee ghwyil syem'ak to lam, é ghej me di ekwyel esa enem esa e, me zobela ghwyil esa embee mesa. **22** Bela náá, to bum lyem'am, me ne dyeebamyala ne etsi e Zeeb. **23** É di'enek, me epebee náá, pe to nyel'am, ye é ne dhiiti etsi sis di to zyaala ne etsi esiiza bam di ekwyel e. Tsi tak di esa náá, me di kwom etsi esyem di to lam e. **24** «Haa» kpaa-ghorj ne nam! Eze aapek me ne nyel'ak di edul me pe ze esyee e? **25** Djhoobulalka bhòò ne Zeeb kò esu e Yezu Klisto Ghej'enaka! Deenek, me é to mesa me etsi e Zeeb kò esu e esiiza mam. Tin, to egwyes epuud, me é kwom etsi mesyem.

8 Étép tak ε di náá, bot ε di mos sama ne é bon ε lyak sama ne Klisto. Etee náá, mena Yezu Klisto ο, tokape ne ndje səs. **2** Etee náá, zukeka sama ne ne ο, mena aabaadika é sama dum ne Yezu Klisto, tsi Sisim di edje tsik ε ne ne tο duma ye. **18** Mε bee é εke ε mezuk naazepek me tο ekwom e tsi mesyem ne esyee. me mena di ezukeka mos'aak, ye aanàdi tyee wat ne duma Zeeb aalyaal mena djemen ε. **19** **3** Zeeb naasa esa ee di náá etsi ε Moiiiz nabe Bhwak djas é lyem pe eko é bhwood ewala ee é ààbe ne ghwyil esa ε, etee náá, epuud ne sa djas naazeni si bhel meze me di ààval sonok ε. elete. Nye naadhis mon'e ne nyel epuud dāa Zeeb aalyaal duma bon be ε. **20** Etee náá, bhwak menabelka bot ε mesyem, etee náá, nye neepək djas naazeni si bhel meze me di ààval sonok ε. Aàbe náá, ye nakwyel edi deenek é ne ekwosak ε le met. Ye é kə esu ε mot nawa nye si bhel'e ο. Bela náá, ye dinaa ne ebwaalel. **21** Etee náá, esa ee Zeeb nakus djas ε waapekel si bhel mebwala me nazesaab ye ne ewa ye tο ekwom ε. Tin, bhwak djas aabela di tο duma mepeka sama wat ne bon ε Zeeb. **22** Mena epeguka náá, dōo ne dwoο pan mos'ak, bhwak djas epesim, ne ezuk dāa moma di egwak ebel ε. **23** Ye tok bhwak ne bhwak di ezuk. Ye é dōo ne menabelka, bot ε nazebeba Sisim dāa ekee meken tο mekee me Zeeb nakek ε, mena epebaasimka tο elyem bena. Deenek, menaka é tο bhwood náá, Zeeb sa náá, mena dika betete bon be, da nye é pek menyel mena. **24** Etee náá, mena naazebeba tsik, ye é tsik tak é di edje mena ebwaalel. Ye be náá, bot ε epebee sa dinaa bot ε ne ebwaalel ne ye dōo, yenek tokape ebwaalel. Ye é eze baadi ne ebwaalel ne sa nye di ebee ε? **25** Tin, ye é be náá, menaka é ne ebwaalel ne sa dinaa mena ààbeeka ο, mena waawaka zii é bhwood. **26** Ye é tyee wat ne Sisim. Sisim epebaakwyee mena, etee náá, menaka é ne elete. Mena ààguka edjaala dāa mena di egoka ε. Tin, Sisim nye é met epedjaala Zeeb étép'ena etōla ne mekpa me di náá, mot tok ne ghwyil elii ε. **27** Tin, Zeeb mot di ebee tο ebhum elyem e bot ο ne gu sa Sisim di ekwyel ewaab ε. Etee náá, Sisim epedjaala Zeeb étép bot ε di edum kor ne Zeeb ο, dāa nyey Zeeb di ekwyel ε. **28** Mena ne baaguka náá, esonok djas é enyōpe étép bot ε di ekwyel Zeeb ο, bot ε nye nadjōo tο ekwosak ε le ο. **29** Etee náá, Zeeb naazegu be, nye naabaazesa náá, be nonel ne mon'e, etee náá, mon'e tak needi mon medjoak me bete ne bon nyegg. **30** Bot ε di náá, Zeeb naazesée be ο, nye naadjōo be. Bot ε nye nazedjōo ο, nye naazedje be di epiki é mis me, ne ebaasa náá, be bela di tο duma ye. **31** Mena aakabaake dāa? Ye be náá, Zeeb é pe yenabel kyee ο, eze aabaadi ne ghwyil ekwak mena? **32** Nyey mot di náá nye nabe é ààsa náá mon'e Yezu di ngbe met ο, nye naaka nye buwa kə esu ε menabelka djas. «Haa» dum ne mon'e,

nye aadi ààdje mena esonok djas to enem ne embée be dāa? **33** Eze aapit bot e Zeeb nazesée o? Mot tok, etee náá, ye é Zeeb e di eke ne bot e nye nasée o náá, be é bot e epiki. **34** Eze di ne ghwyil ewa be é feŋ? Mot tok, etee náá, Yezu Klisto é mot nagwe da gom bhis esyee o. Nye é pe mbo egher e Zeeb, nye epedjaala ko esu e lena. **35** Eze di ne ghwyil ebek mena ne kwyel e Klisto? Ye é ne ghwyil edi mezuk e, ghor e, metiiga, za, eduuba e, etep di ne ghwyil egó bot e, neghu esyee? **36** Ekwyala lee é náá: «Ye é ko esu e lo e, mena di é mewala djas seeba e esyee, be kabee mena é tyee Etaa be di edul étep ketsakaa e.» **37** Tin, mena naazekwakeka etep binek djas boo kwaka, ko esu e mot nazekwyel mena o. **38** Ne tsetse, me ne guka náá, dhiiti sonok tok ne ghwyil edis kwyel Zeeb di ne ye ne nena e: Ye nakoozodi esyee neghu tsik, ye nakoozodi efofop, ye nakoozodi bedhiiti ekukuma, neghu membi me mebwala me di pe to gwoo o, ye nakoozodi etep e mos neghu etep e djemen, **39** ye nakoozodi esa e mebwala me di to gwoo neghu pe si bos e, ààkobe-beak sa wat nakusaa-kusak e, ye tok ne sa wat di ne ghwyil e wa ndje to kwyel di pak bis ne Zeeb e. Zeeb naalyaal mena kwyel tak ko esu e Yezu Klisto Gherjenaka.

9 Sa me aalee é, ye é etsetse, me ààlee etsal, etee náá, me é mot e Klisto, Sisim na Dee epelyaal to esiiza bam náá, me lee é sa di tsetse e. **2** Lyem'am é ne boo ghor dhaa tyee, ne pel wat di náá ye àasi e. **3** Ne tsetse, ekwosak e lam é náá, mam emet bela ekelok e Zeeb, me neebeka ne Klisto étep me neesa sa di enyo dum ne bon nyee bam, bot e mbyak'am. **4** Bon nyee bam tak é, bot e mbyak Yisalael. Zeeb naasa náá, be di bon be, nye naalyaal be duma ye. Nye naasa ebher ne nōo, nye naadje be Etsi. Nye naalyaal be dāa be di egoka ne eduwal nye e, nye naadje be ekek. **5** Be nadi é bon bedha e bebhaab Zeeb naloozesée o. Dōo ne Klisto pe, tyee mot, nye nabyel é to loog bedha bebhaab bot e mbyak binok. Nye mot di Zeeb ko esonok djas o, beta náá, duu di ne ne kom-kom. Amen. (aiōn g165) **6** Ye ààkwyel elee náá, mekpa me Zeeb ààkaaval. Etee náá, ye tok bot di ko kyee dik Yisalael djas o, di bon bedha bhaab mot nadi edjóaa Yisalael o. **7** Deenek, bon Abalaam djas tok bon nadus to mo'e o, etee náá, Zeeb nalee ne Abalaam e náá: «Ye é dum ne Izak e, wō aabela bedha me nakek

wō e.» **8** Ye kwyel elee náá, ye tok bon di ebyel dāa bot di ezye ne ebyel o di bon e Zeeb, ye é bon nabyel dāa Zeeb nakek o di ebeea dāa betete bedha. **9** Etee náá, mekpa me ekek e Zeeb nalee é náá: «É ewala bot di'ak, é mbu di ezye yenek, me aabula wak, me aabela é, Saala ezebya mōn motom.» **10** Ye ààpasik tin, dhjoobaataalaka ne Lebeka, mewas me nabe é bon seeg ngot, seeg'ō tak nabe é Izak bhaab'enaka. **11** Ye nabe é mewas e Lebeka bebá binok dinaa ààbyel, be nabe é be dinaa àasa enem esa, àasa ebiyo e gher Zeeb nalii ne Lebeka e, etee náá, ekek be needi kom-kom. **12** Ekek e tak seé é to ekwosak e le, ne ndjóel nye di edjóo bot e, ààbe ko esu e mesa me bot di esa e. Tin, nye nake ne Lebeka é náá: «Mōn megwyak mō aadi é mot-mesa me mōn aabooba nye o.» **13** Dāa, ekwala di elee é náá: «Me eetó Zakōob, me eebet Ezau.» **14** É di'enek, mena aakake tin dāa? Zeeb tok piki? Ye aanàkwaasael deenek! **15** Tin, nye eeeke ne Moiiiz náá: «Me waagek ghor ne mot lyem'am aakwyel náá, me gek nye ghor o, neghu ekwyee mot di náá lyem'am aakwyel náá, me kwyee o.» **16** Deenek, ye tok ekwosak e mot, ààkobe-beak ne ghwyil mot, ye é ne ekwosak e boo lyem ghor Zeeb nye emet. **17** Zeeb nalee ne mekoozi me dik Ezipte to ekwala e náá: «Me nasa náá, wō di mekoozi e, etee náá, dum ne nō, me neelyaal mebwala mam, étep din e lam neegek ko eko e bos djas.» **18** Deenek, Zeeb ne gek ghor ne mot lyem'e di kwyel náá nye gek nye ghor o, é sok nye di ekwyel e, nye ne sa náá mot lyel lyem. **19** Wō é ne ghwyil eke ne nam náá: «Étep yé, Zeeb di ebaadul mena melo? Deenek, eze aakoodi ne ghwyil emaad lyem sok ekwosak ele?» **20** Wōy, wōy é yō ze, wōy mot epuud, étep wō neesuu meso ne Zeeb? Bhe dyak nedji mot name ye o e náá: «Étep yé wō me me dáak e?» **21** Mot di eme mebbe me dyak o, nye é ne ghwyil eme sa nye di ekwyel e ne potō dyak. Deenek, ne potō dyak tak wat, nye é ne ghwyil eme mebbe me dyak e ghor neghu mebbe dyak ee bot di ebe melu me djas e. **22** Tin, dāa Zeeb nadi ekwyel é elyaal ebuk e le, ne mebwala me. Bela náá, nye naadyeebamaad lyem ko esu e bot e nadi egoka ne ebuk e le, bot e nadi egoka ne esyee o. **23** Tin, nye nabaakwyel e lyaal e dāa mekas me di eval e ne bedhiiti bot e. Bot e nye di ne boo lyem ghor ne nōo o, bot e nye naloozesée étep be neebela di to mekas me o. **24** Bot e tak é menabelka, menabelka bot e nye

nadjóo ɔ, ààkabe tɔ sama eYuda ne eYuda, ye é, dɔɔ ne tɔ sama bot ɛ membyak mesis. 25 Ye é dɔɔ nye nɔlɛ tɔ mekana me ngooel-mekpa Oze ɛ: «Bot ɛ nabe náá, be tok bot mbyak'am ɔ, me aakadjóo be ɛ, bot ɛ mbyak'am, bot ɛ mbyak me nadi ààkwyel ɔ, me aakadjóo be ɛ, bot ɛ me di ekwyel ɔ. 26 Tin, edi be nake ne nɔɔ náá: «Bi tok bot ɛ mbyak'am ɔ», be aakadjóoaa ɛ bɔn ɛ Zeeb di ne tsik ɔ.» 27 Deenek, ngooel-mekpa Izayi pe ye kyee, nye nadi etuud dum ne bot ɛ mbyak Yisalaél ɛ náá: «Ye nakoozodi náá, bot ɛ mbyak Yisalaél nadi é ebuepe dɔɔ besye engwoob boo dii mesɔn ɔ, ye é ba bim bot pak bot aalik ɔ é kwaabela tsik, 28 etee náá, sa Gheɲ nake náá, nye aasa ɛ, nye waasa ye djas ghal-ghal kɔ eko ɛ bɔs.» 29 Ye é dɔɔ Ezayi nazeloolɛ ɛ: «Ye é pe di é ààdi náá, Gheɲ Sabhaot nabe é ààlik mena ba bedha ɔ, pe bot moo é dɔɔ ghaada Sodòm, Pe bot ɛ tyee wat ne ghaada Ghomɔd.» 30 Mena aakeka dɔɔ? Bot ɛ di ààbe bot ɛ mbyak eYuda ɔ nabe é ààdi esaa náá, be di bot ɛ epiki é mis me Zeeb. Tin, Zeeb naabee be dɔɔ bot ɛ epiki kɔ esu edum ɛ koɲ ɛ lɔɔ ne Zeeb. 31 Bela náá, bot ɛ mbyak Yisalaél, bot ɛ nadi esaa náá be di bot ɛ epiki é mis me Zeeb dɔɔ Etsi di elɛ ɛ, be nabe é ààbela ye. 32 Be nadi ààbela ye éteɲ yé? Etee náá, be nabe é ààdi esaa náá, be di bot ɛ epiki é mis me Zeeb kɔ esu edum koɲ ɛ lɔɔ ne ne. Be nadi egek ɛ náá, be aadi é epiki bot dum ne mesa mɔɔ. Be eekɔa é ekok ɛ di esa náá, bot bema ebek ɛ. 33 Ekwyala lɛ ɛ náá: «Beeka, me eewa tɔ ghaada Siyɔn, ekok ɛ di esa náá, bot bema ebek ɛ, bat ekok di ekwyesal bot ɛ. Tin, mot di edum koɲ ne ekok ɛ tak ɔ, nye aanàkwaadhuselaa.»

10 Bɔn nyɛɛg bam, ekwosak ɛ lyem'am ne mendjaala mam pe daa Zeeb kɔ esu ɛ bot ɛ mbyak eYuda é náá, be bela tsik. 2 Ne tseetse, me é ne ghwyil edi tyaa-sɛs edi yɔɔ náá, be ne sa zii tɔ esa mesa me Zeeb. Tin, zii esa mesa me Zeeb tak ne bu edjak tɔ tak. 3 É di'enek, be nabe é àànyɔ etiibal dɔɔ Zeeb di esa náá, mot di mot epiki é mis me ɛ. Tin, be naasa yɔɔɔ mepek me edi epiki ɛ bot ne meghwyil mɔɔ met. É di'enek, be nabe é ààlooba ne dɔɔ Zeeb di esa éteɲ mot needi mot epiki ɛ. 4 Etee náá, etuula ɛ Klisto nabe é esik ɛ Etsi ɛ Moiz, éteɲ bot djas di edum koɲ ne Zeeb ɔ needjɛaa di epiki é mis me Zeeb. 5 Beeka sa Moiz nakwyal dum ne dɔɔ mot di egoka ne esa éteɲ nye needi mot epiki dum ne etsi ɛ: «Mot di eke dɔɔ metiɲ me etsi di elɛ ɔ,

nye aadi ne tsik kɔ esu ɛ tak.» 6 Tin, gwakeka dɔɔ ye di ekeaa, éteɲ mot needjɛaa di epiki kɔ esu ɛ edum ɛ koɲ ne Zeeb ɛ: «Sa wɔ ààke tɔ lyem'ɔ náá: Eze aabyet tɔ gwoo?» Ye kwyel é, esil Klisto kɔ eko ɛ bɔs. 7 Sa wɔ ààke-keak tɔ lyem'ɔ náá: «Eze ààsul tɔ guk di ààbe ne esik ɛ?» Ye kwyel elɛ é, ekewyisal Klisto pak myoɲ. (Abyssos g12) 8 Ye lɛ ɛ yé? Ye lɛ é náá: «Mekpa me Zeeb é eezekunaa ne nɔ, ye é pe tɔ nuub'ɔ, ne tɔ lyem'ɔ.» Mekpa me tak é bhaadal edum ɛ koɲ ne Zeeb ee bis di egoola ɛ. 9 Deenek ye be náá, pe tɔ nuub'ɔ wɔ eemyaal é mis me bot djas náá, Yezu é Gheɲ ɔɔ, ye be náá, wɔ eemyaal ne lyem'ɔ wat náá, Zeeb naagomal nye pak myoɲ ɔɔ, wɔ aabela tsik. 10 Etee náá, bot dum koɲ ne Zeeb ɛ tɔ lyem. Tin, Zeeb dje mot di epiki ɛ, nye di edum koɲ ne ne ɔ. Ye é ne nuub ɛ mot di emyaal edum ɛ koɲ ɛ lɛ ne Zeeb, da Zeeb é etsik nye. 11 Ekwyala lɛ é náá: «Mot aadum koɲ ne Zeeb ɔ, nye aanàkwadhuselaa.» 12 É di'enek, ye tok ne mbek pak bot ɛ mbyak eYuda ne bot ɛ mbyak eGhelek. Etee náá, bɔɔ djas djóo é Gheɲ ngot, nye sa enɛm esa be é ne bot djas di edjoo nye ɔ. 13 Tin, ekwyala lɛ é náá: «Mot di edjoo din ɛ Gheɲ ɔ aabela tsik.» 14 «Haa» be aakodjoo nye dɔɔ, ye be náá, be ààpadum koɲ ne ne ɔɔ? «Haa» be aadum koɲ ne ne dɔɔ, ye be náá, be ààpagwak bot é lii dum ne ɔɔ? «Haa» be aagwak bot é lii dum ne ne dɔɔ, ye be náá, ye tok ne bot ɛ di elii dum ne ne ɔɔ? 15 Tin, be aakogoola ye dɔɔ? Ye be náá ye tok ne mot lwomaa éteɲ tak ɔɔ. Ye é dɔɔ ekwyala di elɛ náá: «Enɛm, ne meɔ me bot ɛ di egoola embɛ mebhaadal ɔ!» 16 Tin, bot djas nabe é ààlooba ne Mbɛ Bhaadal. Ngooel-mekpa Ezayi naake náá: «Gheɲ, eze myaal Mbɛ Bhaadal bis goola ɛ?» 17 É di'enek, guka náá, edum ɛ koɲ ne Zeeb dus é tɔ egwak Mbɛ Bhaadal nagoolaa ɛ. Tin, Mbɛ Bhaadal tak é mekpa ɛ Klisto. 18 É di'enek, me é tin edji náá, eYuda nabe é ààgwak bhaadal tak e? Tin, ye be é, be naagwak ɔɔ! Ekwyala lɛ é náá: «Tuud bengooel ɛ mekpa ɛ Zeeb naagek kɔ eko ɛ bɔs djas, mekpa mɔɔ naadjala kɔ eko ɛ bɔs djas.» 19 Me epebaadji náá, bot ɛ mbyak Yisalaél nabe é àànyɔ emet lo mesɔ me tak e? Tin, pookogwakeka dɔɔ Moiz nayala ɛ: «Zeeb ke é, me aasa náá, bi di ne mbee lyem ne bot ɛ di ààkodi bot ɛ tete mbyak ɔ, me waabesal bin náá, bi di ne ebuk ne bot ɛ mbyak di ààbe ne metselal ɔ.» 20 Ezayi naabalazeke náá: «Zeeb ke é náá: Bot ɛ nadi ààsaa me ɔ naabela me, me naatel

nyel'am ne bot e nadi ààwaab dhiiti sonok ne nam o.» 21 Tin, ko esu e bot e Yisalael, Zeeb naabaake náá: «Melo djas, me naabee membo mam ne bot e mbyak di ààlooba ne nam o, bot e mengat.»

11 Deenek, me dji é náá: Zeeb eeyen bot be? Ye aanàkwaasael deenek! Etee náá, mam emet é mot mbyak Yisalael, dha e Abalaam, me é ngot to bot e mbyak Beezame. 2 Zeeb ààpabyen bot be nye naloozesée o. Bi ne gu enyoŕe sa ekwyla di eleé e, e di ngoolet-mekpa e Zeeb Eli di emwana ne Zeeb dum ne mefulu me bon e Yisalael e: 3 «Gheŕ, be naagó bengoolet e mekpa mo, be naabwak emesa ebuwa bo, me kalik é mam emet. Tin, be epesang egó e me.» 4 Tin, Zeeb nakayala nye dáa? «Me dinaa ne bot bemil eten ne ebá me baal o di náá, be dinaa ààpakwyit meborŕ mao si sok bhwoob zeeb di edjóoaa Bhal e.» 5 Ye é tyee wat, ne é mewala me bot di'ak. Ye é ne ba bim bwak to bot Zeeb nasée to enem ne embée be. 6 Nye nasée be é to enem ne embée, ààbe ko esu e mesa mo. Ye é pe di ààdi deenek o, pe enem ne embée e Zeeb tokape enem ne embée. 7 Bot aakake tin dáa? Bot e Yisalael ààpabela sa be nadi esang e. Tin, bot e Zeeb nasée o, be naabela sa be nadi esang e. Ye kabe bedhiiti bot e Yisalael o, be nabe é ààbe ne ghwyil emet etep binek. 8 Ye é dáa ekwyla di eleé e: «Zeeb naasa náá, esisim bo di ààmet etep tak, nye naadipal mis mo, etep be needi ààbee, diyal melo mo do ne dwo pan mos'ak, etep be needi ààgwak.» 9 Tin, mekoozi Dhavid naabaake náá: «Mebyon mo di ne no laab, ye di ne no ewyet, ye di ne no di no ebek aakwyesal be e, da be é bela feŕ be di egoka ne ye e. 10 Beta náá, mis mo ghomela, be di ààkanyaa sok, be gheedi ne ekoŕ nyaka.» 11 Deenek, me epedji náá: Egher eYuda nabema ebek é, be nakadi é to ndje kom-kom e? Ye aanàkwaasael deenek! Tin, ko esu edjak e lo, tsik naadjeaa bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o etee náá, ye neekpaa bot e mbyak eYuda lyem. 12 Tin, ye be náá, edjak e eYuda naasa náá, bot e bos bela mevu me Sisim o, ye be náá ndje yo naasa náá bot e membyak mesis bela mevu o, «haa» mevu me bot e bos aakadi dáa, ye di náá, bete ne bot e mbyak eYuda ebulal elyem ne Zeeb etep tsik'o e? 13 Me kalii wak nenak é ne biyo bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o: Me é mot lwoma etep bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o. Dáa ye di

deenek e, mam, me epemyaala ne mesa mam. 14 Me sa deenek é, etep ye neekpaa bon nyeeg bam bot e mbyak eYuda lyem. Ye é etee náá, ba bim bot pak'oo neetsak. 15 Etee náá, é gheŕ Zeeb nalum bot e mbyak eYuda koŕ e, ye naasa náá, bot e bos bulal egwakel ne Zeeb. «Haa» ye aakadi dáa, é gheŕ Zeeb aasa náá, egwakel bula bula sis ne bot e mbyak eYuda e? Ne tsetse, ye aadi é dáa bot aadus to esyee bula to tsik e! 16 Ye be náá, tom mapa eedjeaa ne Zeeb o, ye lee é náá, djas é tak moo é dee. Ye be náá, ekanal e le é dee o, deenek, eleé e le tak pe é dee. 17 Bot e Yisalael é dáa le oliv ee Zeeb natsaal bedhiiti eleé e. Tin, wo mot di ààbe mot mbyak eYuda o, wo é dáa lee le oliv dik, wo eezebotela pak eleé e le tak. Nenak, biyo djas loŕ bi é ne ghwyil de mbee medii me le yenek di edus to ekanal e. 18 Etet tak e di náá, sa wo ààbyasal eleé natsaalaa e. «Haa» ye é yaa ebet wo aakosa? Ye tok woŕ di edje ekanal ghwyil, ye é ekanal e di edje wo ghwyil. 19 Deenek, wo é ne ghwyil eke náá: «Eleé bak natsaalaa é etep me neebomelaa é di yo.» 20 Ye é tsetse. Eleé binek natsaalaa é etee náá, ye nabe é ààbe ne edum e koŕ ne Zeeb. Woŕ botela é di'enek e ko esu e edum e koŕ e lo ne zeeb. Tin, sa wo ààsa ebet, kaaba Zeeb. 21 Tin, tyee wat ne dáa Zeeb naatsaal eleé e le nabéaa e, wo koobaka é kaab náá, nye ezekebaasa ne no deenek. 22 Beea dáa Zeeb di elyaal é ewala wat, enem esa be ne elyel e metiŕ me: Nye ne byo ne bot e di esa mesyem o. Nye ne tel wo enem esa be. Tin, wo goka é ne ewa ebwaalel to enem esa be, ye di ààbe deenek o, wo aatsaalaa dáa lee le. 23 Bot e mbyak eYuda ebulal edum e koŕ e lo ne Zeeb o, Zeeb é ne ghwyil ebaabomal be bomela sis é di be nadi sok o. 24 Wo é tete lee le oliv dik ee Zeeb natsaal da botal e. Ààbe tyee le oliv nabéaa beak e. Ye kabe bot e mbyak eYuda o, be é dáa etete eleé le oliv nabéaa beak e. Zeeb é ne ghwyil ebomal be bomela sis é di be nadi sok o. 25 Bon nyeeg bam, me epekwyel náá, bi gu etep e Zeeb di syela e, deenek e bi aagu náá, bi tok betsoŕ e bot. Melyel me lyem me bedhiiti bot to sama bot e Yisalael aaboya kekum elu e bot e membyak mesis djas aabela tsik e. 26 Ye é deenek e bot e Yisalael djas aabela tsik, dáa ekwyla di eleé e: «Mot aazepek bot o aadus e pe Siyon, nye aadis esa di àaduwal Zeeb to sama bedha e Zakoo. 27 Yenek é ebher e lam me aasa ne no, é gheŕ me aadis mesyem mo e.» 28 Ye be náá, ne tsetse be eeyen Mbee

Bhaadal ɔɔ, be é bot ε mebhuka ε Zeeb étep enem bin. Tin, ye kabe dum ne dáa Zeeb sée ɔɔ, Zeeb ne kwyel be kɔ esu ε bepaá bɔɔ. **29** Etee náá, Zeeb ààdek ekee enem ne embee be, nye ààswoola esiiza be dum ne bot ε nye nazedjóo ɔ. **30** Egherj sok, bi naabyen elooba ne Zeeb, nenak yak, bi eezegu boo lyem ghorj ε Zeeb, etee náá, bot ε mbyak eYuda naabyen elooba ne Zeeb. **31** Tyee wat ne bɔɔ pe, nenak be ebyen elooba etee náá, boo lyem ghorj ε Zeeb needi ne nen. Deenek, etee náá, bɔɔ pe neebela boo lyem ghorj tak nenak. **32** Etee náá, Zeeb eezesa náá, bot djas byen elooba étep nye neelyaal bot djas boo lyem ghorj'ε. (eleesé g1653) **33** Ekum e Zeeb ne bok! Nye ne bu etsonj, nye ne bu egul! Eze di ne ghwyil epes epée be? Eze di ne ghwyil epiibal meze me? **34** Dáa ekwyla di eleε ε: «Eze di egu esiiza e Gherj? Eze aakodi lyoel ye? **35** Eze nakonyel edje nye sonok sok? Etee náá, mot tak neebela efute bhii tak?» **36** Etee náá, esonok djas dus pe daa le, ye é kɔ esu ε le esonok djas di kɔ bɔs, esonok é étep esa ekwosak ε le. Duu di ne ne kɔm-kɔm sii ne kɔm! Amen. (aiɔn g165)

12 Deenek, bon nyeeg, dáa ye di náá, Zeeb eezelyaal boo lyem ghorj'ε ne nena ε, me epedje bin meghaaz náá, bi ka menyel men dáa buwa di ne tsik ε, buwa na dee Zeeb di emyaala ne ye ε. Deenek, ye é ne nen ε tete mendjaala dáa ekwyla di eleε ε. **2** Sa bi ààbaɲa mɛfulu me bot ε bɔs'ak. Tin, betka náá, Zeeb nye emet swoola esiiza bin. É di'enek ε bi aagu ekwosak ε Zeeb: Ye é sa di enyo ε, sa nye di emyaala ne ye ε, sa di ààbe ne eton ε. (aiɔn g165) **3** Kɔ esu ε enem ne embee ee Zeeb nadjε me ε, me lee ne nen é náá: Sa bi ààdi ne egheεa nyel kedhaa. Ye goka é náá, mot ne mot gu mbi mot nye di é, dum ne ye ekee edum ε korj ne Zeeb nye bela ε. **4** Dáa ye di náá, nyel wat mena dika ne ye ne bu ekyes ε, kyes ne kyes é ne mesa me ye di esa ε. **5** Ye nakoozodi náá, bot é εbuepe, bot moo é nyel ngot tɔ egwakel ne Klisto. Deenek, bot é tɔ egwakel pak'ena dáa esum ε nyel mot ngot. **6** Deenek, menaka é ne mekee membri-membri ee Zeeb nadjε mot ne mot dum ne enem ne embee be ε. Mot ngot tɔ len ebela ekee egoola bhaadal dus pe daa Zeeb ɔɔ, nye goka é ne esa ye tɔ edum ε korj ne Zeeb. **7** Tin, ye é be náá, mot ngot é ne ekee esa mesa ɔɔ, nye sa ye. Ye é be náá, mot ngot é ne ekee elyo ɔɔ, nye lyo ye. **8** Ye é be náá, mot ε ne ekee edje besɔ meghaaz

ɔɔ, nye goka é ne esa ye. Ye be náá, mot é ne ekee egwyena ɔɔ, nye goka é ne sa ye ne mbée lyem. Ye be náá, mot é ne ekee edjeed besɔ bot ɔɔ, nye goka é ne esa ye ne zii. Ye be náá, mot é ne ekee ekwyee bedjel ε bot ɔɔ, nye goka é ne esa ye tɔ memyaala. **9** Beta náá, kwyel bi di ne ye ε, di ààbe ne medhyaaz pe eko bhimis pe si. Byenka esa ebiyo, dika tɔ enem esa. **10** Kwyelaka pak'en ne lyem wat dáa bon nyeeg tɔ edum ε korj ne Zeeb, kaabelka pak'en. **11** Tin, dika bot ε esa mesa ε Gherj «waɲa-waɲa» ne bham djas, ààkabe tɔ elete. Waka zii tɔ esa mesa ε Gherj. **12** Dika ne memyaala kɔ esu ε ebwaaale ε len. Dika ne emaad ε lyem tɔ mezuk. É di'enek, bi goka é ne ewa zii tɔ mendjaala. **13** Tin, kwyeeke bon nyeeg bin bot ε na dee di tɔ pwom ɔ. Beka bot djas di esulal pe yebo ε enyoεpe. **14** Deenek, djaalaka náá, Zeeb sa enem esa ne bot ε di etiig bin ɔ. Djaalaka náá, Zeeb sée be metel, ààbe náá, nye wa be tɔ mbee baka. **15** Myaalaka sama ne bot ε di tɔ memyaala ɔ, djeka sama ne bot ε di edje ɔ. **16** Dika tɔ egwakel pak'en. Tin, sa bi ààdi bot ε egheεaa nyel, dika bot ε mesila. Tin, sa biyo ààbee náá, biyo bemet é zoodi betsonj ε bot. **17** Sa bi ààbulal ebiyo mot sa wɔ ε ne ebiyo. Waka lyem tɔ esa enem esa é mis me bot djas. **18** Ye be náá ye dus é ne nen ɔɔ, bi é di ne ghwyil ɔɔ, saka náá, bi di tɔ egwakel ne bot djas. **19** Bon nyeeg bam, pak'en sa bi ààbulal ebiyo ne ebiyo. Tin, betka náá, Zeeb nyey emet wa mot di esa ebiyo ɔ é feɲ, etee náá, Gherj lee tɔ ekwyla é náá: «Ye é mam é di egoka ne ebulal ebiyo be sa bin ε, mam é di edje mot ne mot ye efute.» **20** Tin, ekwyla baaleε é náá: «Ye é be náá mot mebhuka mɔ é ne za, neghu ne gwyes medii ɔɔ, djεa nye. Etee náá, wɔ di esa deenek ɔɔ, ye é dhatyee náá, wɔ epekel nye da kɔ lo.» **21** Deenek, sa wɔ ààbet náá, ebiyo kwak wɔ. Tin, ye goka é náá, enem esa bo bela egherj kɔ ebiyo.

13 Mot ne mot goka é ne elooba ne eKukuma di edjeed bot kɔ bɔs ɔ. Etee náá, ghwyil ekukuma djas dus é pe daa Zeeb. Tin, bot ε di ekukuma ɔ, ye é Zeeb ε nadjε be boo e kukuma. **2** Étep tak ε di náá, mot ebyen elooba ne kukuma ɔɔ, nye ebyen elooba ne lwomel Zeeb nadjε ε. Tin, bot ε di ebyen elooba ɔɔ, be epedul epée kɔ loɔ. **3** Bot ε di esa enem esa ɔɔ, be tok ne ghwyil gwak bwɔo ne ekukuma. Tin, ye é bot ε di esa embee mesa ɔ, di egoka ne edi ne bwɔo ne ekukuma. Wɔ kwyel edi ààbe ne bwɔo ne

eKukuma ɔɔ, wɔ goka é nɛ esa enɛm esa, bɛ waamyaala nɛ nɔ. **4** Etɛɛ náá, ekukuma sa mesa mɛ Zɛɛb é éteɔp ɛkwyee wɔ. Tin, yɛ bɛ náá, wɔ eesa ebiyo ɔɔ, bema ba nɛ nɔɔ etɛɛ náá, Zɛɛb naadjɛ bɛ ghwyil ɛwa bot di esa ebiyo ɛ é fɛɔ. É sok bɛ di esa deenɛk ɛ, bɛ sa é mesa ɛ Zɛɛb, éteɔp ɛlyaal ebiyo ɛ Zɛɛb nɛ bot ɛ di esa embee mesa ɔ. **5** Dum nɛ tɛp tak é di egoka náá, bot looba nɛ ekukuma, ààzobe-beak éteɔp ɛkaab ɛ fɛɔ. Tin, loobaka nɛ nɔɔ etɛɛ náá, bi nɛ gu to ebhum elyem bin náá, yɛ é sa di ɛnyɔɛpe ɛ. **6** Kɔ esu ɛ tak é bi di etuud membi mɛ lapo djas. Etɛɛ náá, bot ɛ di enɔɔ epata e lapo tak ɔ sa é mesa Zɛɛb dum nɛ mesa tak. **7** Tuudka mot nɛ mot sa di egoka nɛ etuudaa ɛ: Yɛ é bɛ náá, yɛ é etuud epata e lapo ɔɔ, tuudka epata e lapo. Yɛ kabɛ dhiiti mbi etuud sis ɔɔ, tuudka yɛ, yɛ bɛ elooba ɔɔ, loobaka. Yɛ kabɛ tɛp ɛdɛ duu ɔɔ, djɛka duu nɛ mot di egoka nɛ duu ɔ. **8** Nàdi nɛ kola sɔ'ɔ mot, yɛ di ààbɛ kola kwyl bi di egoka nɛ ɛdi nɛ yɛ pak'en ɛ, etɛɛ náá, mot di ekwyl bɛsɔ ɔ looba é nɛ etsi djas. **9** É di'enek, etsi lɛɛ é náá: Sa wɔ ààsa mɛzɔ, sa wɔ ààgɔ mot, sa wɔ ààdjii sa mot, sa wɔ ààwyeɛb sa mot. Metij menɛk djas dus é to ɛkpa wat di eke náá, kwylɛla sɔ'ɔ mot dɔ́a wɔ di ekwyl nyel'ɔ ɛmet ɛ. **10** Mot di ekwyl mɔn sɔ mot ɔ, nɛ tok nɛ ghwyil esa nɛ yɛ ebiyo. Tin, wɔ kwyl sɔ'ɔ mot ɔɔ, wɔ eelooba nɛ etsi djas. **11** Saka deenɛk etɛɛ náá, bi nɛ gu mɛwala mena kadika mos'aak: Yɛ é ewala mena di egoka nɛ ɛdjem é ego ɛ. Etɛɛ náá, tsik moo é ɛkunaape nɛ nena dhaa-dhanjak é ghɛɔ mena nadumka kɔɔ nɛ Yezu Kliso ɛ. **12** Deenɛk, pum moo é ɛtsetaɛpe, mɛlem moo aalem. Djhookatka embee mesa mɛ di esael to ghooɔhom ɛ, deenɛk, djhoonɔɔka bɛghɛl di ebɛaa e mwos ɛ. **13** Djhookɛka to epiki, dɔ́a bot ɛ di eke to gwyɛ ɔ. Sa mena ààdika bot ɛ elangi, bot ɛ mɛzɔ. Sa mena ààdika bot ɛ di enɔɔ mɛzɔ tyee mesa ɔ. Sa mena ààdika bot ɛ mɛwɔ, bot ɛ di ewyeɛb esa e bot ɔ. **14** Tin, dika nɛ mɛfulu ɛ Ghɛɔ Yezu Kliso. Sa bi ààbɛt náá, embee mɛkwosak pus bin é ze ebiyo.

14 Beka mot di ààlyɛl to ɛmyaal ɛ lɛ ɛnyɔɛpe ɔ, sa bi ààlii ebiyoɛpe dum nɛ mɛkpa mɛ. **2** Yɛ é nɛ ghwyil ɛdi náá, mot ɛpɛmyaal ɛdɛ membi mɛ edɛɛ djas. Tin, mot di ààlyɛl ɛnyɔɛpe to ɛdum ɛ kɔɔ nɛ Zɛɛb ɔ zɔdɛ yɛ é mɛwyee. **3** É di'enek, mot di ɛdɛ membi mɛ edɛɛ djas ɔ, sa nɛ ààbyasal mot di etsi bɛdhiiti membi mɛ

edɛɛ ɔ. Mot di etsi bɛdhiiti membi mɛ edɛɛ ɔ, sa nɛ ààbyasal mot di ɛdɛ membi mɛ edɛɛ djas ɔ, etɛɛ náá Zɛɛb eemyaal nɛ. **4** Wɔy é yɔ ze éteɔp ɛpɛɛ mot-mesa mɛ mot sis? Nɛ sa mesa mɛ ɛnyɔɛpe nɛghu ààsa ɛnyɔɛpe ɔɔ, yɛ gwyák é kukuma yɛ. Tin, nɛ aapɛt to esa mesa mɛ, etɛɛ náá, Ghɛɔ é nɛ ghwyil sa náá, nɛ pyet. **5** Mot é nɛ ghwyil bɛɛ náá, yak ɛlu eedhaa yak. Tin, dhiiti mot kabɛɛ é náá, mɛlu djas é djala. Mot nɛ mot goka é ɛdi nɛ ɛmyaal to sa nɛ di egek ɛ. **6** Mot di ewa mbɛk pak mɛlu ɔ, nɛ sa yɛ é éteɔp ɛduwal ɛ Ghɛɔ, mot di ɛdɛ membi mɛ edɛɛ djas ɔ, nɛ sa deenɛk é éteɔp ɛduwal ɛ Ghɛɔ, etɛɛ náá, nɛ nɛ bulal bhɔɔ nɛ Zɛɛb kɔ esu ɛ edɛɛ. Mot di etsi bɛdhiiti membi mɛ edɛɛ ɔ, nɛ sa deenɛk é éteɔp ɛduwal ɛ Ghɛɔ, nɛyɛ pɛ baabulal é bhɔɔ nɛ Zɛɛb. **7** Yɛ tok nɛ mot pak'ena di nɛ tsik kɔ esu ɛ lɛ met. Yɛ tok pɛ nɛ mot di egwyɛ kɔ esu ɛ lɛ met. **8** Yɛ bɛ náá, mena é nɛ tsik'ɔɔ, yɛ é kɔ esu ɛ Ghɛɔ, yɛ bɛ náá, mena eegwyɛ ɔɔ, yɛ é kɔ esu ɛ Ghɛɔ. É di'enek, yɛ nakoozodi náá, mena é nɛ tsik, nɛghu mena eegwyɛ, menaka é bot ɛ Ghɛɔ. **9** Etɛɛ náá, Kliso naagwyɛ gom éteɔp ɛ di é Ghɛɔ e bot ɛ nazegwyɛ ɔ, nɛ bot ɛ di nɛ tsik ɔ. **10** Wɔy, éteɔp yɛ wɔ di ɛpɛɛ mɔn nyoog? Nɛ wɔy pɛ, éteɔp yɛ wɔ di ebyasal mɔn nyoog? Bela náá, menabelka djas é waadika to ɛpɛɛ e Zɛɛb. **11** Ekwyala lɛɛ é náá: «Mam Ghɛɔ, mot di nɛ tsik ɔ, mɛ eemyaal nɛ tɛɛtɛ: Bot djas é waakwyit mɛboɔ sok bhwoob'am, bot djas é waaduwal duma ɛ Zɛɛb.» **12** Deenɛk, mot nɛ mot é waatarjal dum nɛ yɛ mesa é mis mɛ Zɛɛb. **13** Djhookatka ewa ɛpɛɛ pak'enaka. Sa bi ààdi nɛ mɛfulu mɛ di ɛpus bon nɛyɛg bin, bot ɛ di ààlyɛl to ɛdum ɛ kɔɔ nɛ Zɛɛb ɔ náá, bɛ bema ebɛk nɛghu ɛpus bɛ to ebiyo. **14** Kɔ esu ɛ Ghɛɔ Yezu, mɛ nɛ gu ɛnyɔɛpe náá, yɛ tok nɛ dhiiti sonok di nɛ edhuud. Tin, mot é bɛɛ náá, yak sonok é nɛ edhuud ɔɔ, yɛ aakadi é nɛ edhuud éteɔp'ɛ. **15** Wɔ dɛ mɔn nyoog tun kɔ esu ɛ edɛɛ ɔɔ, gua náá, wɔ ààkake to kwyl. Deenɛk, sa wɔ ààgɛl tsik mɔn nyoog mot Kliso nagwyɛ éteɔp'ɛ ɔ, kɔ esu ɛ ba moo tɛp edɛɛ. **16** Yɛ ààgoka náá, sa di ɛnyɔ nɛ biyo ɛ, kadi sa di ɛdɛ bin ze ɛlii ebiyoɛpe nɛ bɛdhiiti bot. **17** Éteɔp tak ɛ di náá, ɛdi si ekukuma e Zɛɛb, yɛ tok éteɔp edɛɛ nɛghu éteɔp bɛdhiiti esa e dek. Tin, yɛ é epiki, egwyem, nɛ mɛmyaala e Sisim na Dɛɛ di ɛdɛ ɛ. **18** Mot di esa mesa mɛ Kliso deenɛk ɔ, nɛ é mbɛɛ mot é mis mɛ Zɛɛb, bot é waadjɛ nɛ gham. **19** Djhoosaaka sa di egoka nɛ egwyem ɛ,

ne sa di egoka ne ekwyee mena náá, mena tóka sok to edum e korj ne Zeeb e. 20 Sa wo ààpul mesa me Zeeb kò esu e edee. Ne tsetse, bot e ne ghwyil ede membi me edee djas. Tin ye àànyo náá, bot de sa di ne ghwyil epus mon nyeg'ena to edjak e. 21 Sa di enyoepe e, ye é etsi e tit, etsi e menyok, ye é ebyen e sa djas di ne ghwyil epus mon nyoog edjak e. 22 Emyaal wo di ne ye dum ne tep edee e, diaa ne ye étep woy emet é mis me Zeeb. Memyaala ne mot di ààdje lyem'e mebe ne sa nye zesée e. 23 Tin, mot é di ne mbee esiiza é sok nye di ede edee o, Zeeb aawa nye é fey. Etee náá, emyaal e le é zyaala ne sa nye sa e. Tin, sa djas di zyaala ne emyaal e, ye é syem.

15 Menabelka bot e di elyel to edum e korj ne Zeeb o, mena goka é ne edje meghaaz e ne bot e di náá be dinaa ààpaalyel to edum e korj ne Zeeb o. Sa mena ààsaaka esa ee elyem bina di emyaala ne ye e. 2 Ye goka é náá, mot ne mot sa sa di náá, mon so aamyaala ne ye e, étep nye needi enyoepe, ye neekwyee nye é etó sok to edum e korj ne Zeeb. 3 Tin, Klisto nabe é ààsaa sa lyem'e aamyaala ne ye e. Tin, dāa ekwyla di eleé: «Melee me be nadi eleé wo é, ye eezii kò lo'am.» 4 Tin, sa djas nakwyalaa to mekana me na dee na mwa e, ye nabe é étep ye neelyo mena, etee náá, ye é kò esu e zii ne meghaaz ee ekwyla di edje mena e, mena aabelaka ebwaalel. 5 Beta náá, Zeeb mot di edje bot zii ne meghaaz o sa náá, bi di to egwakel pak'en dāa Yezu Klisto. 6 Etee náá, biyo djas to egwakel, dhatyee mot ngot bi aaduwal Zeeb, Seeg e Ghej'enaka Yezu Klisto. 7 Tin, beelka pak'en, dāa Klisto di ebe bin étep duma Zeeb e. 8 Tin, me lee bin e tsetse náá, Klisto moo é mot-mesa me bot e mbyak eYuda étep elyaal ekek e Zeeb nakek ne bebhaab'oo e, ne baalyaal náá, Zeeb é sosoob. 9 Nye nabaazyé é etee náá bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o needuwal Zeeb kò esu e boo lyem ghorj'e, dāa ekwyla di eleé e: «Dum ne tep tak e, me aaduwal wo to bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o, ne eduwal din e lo.» 10 Ekwyla na dee epebaalee náá: «Myaalaka sama ne bot e mbyak e Zeeb.» 11 Tin, ekwyla epebaalee náá: «Bot djas di ààbe bot e mbyak eYuda o, duwaka Ghej, biyo bot djas di kò eko e bos o, tiika medjeeb di eduwal Zeeb e.» 12 Ngoolel-mekpa e Zeeb Ezayi epelee náá: «Dha Yese ngot e aabyel, nye aazyé étep edi kukuma bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o, bot e tak

e waawa ebwaalel e loo é ne ne.» 13 Beta náá, Zeeb mot di esuk ebwaalel o, lwoodal bin ne memyaala ne tete egwyem kò esu e edum e korj e len ne ne. Etee náá, bi needi ne ebwaalel ne ne ebuepe ne ghwyil e Sisim na Dee. 14 Bon nyeg'ena bam, mam e met epemyaal enyoepe náá, bi é lwoodela ne mbee mesa, lwoodela ne ghwyil egu sa di egoka náá, bi lyoel pak'en e. 15 Deenek, ne meghaaz djas, me naazekwyal bin to bete ne me ze me mekana mam, étep bi neetaala ne sa bi nazedjek e. Me nakwyal deenek e kò esu e enem ne embee Zeeb nadye me e, 16 étep edi e mot-mesa e Yezu Klisto dum ne bot di ààbe bot e mbyak eYuda o. Deenek, me sa é mesa me mebwala to egoola Mbee Bhaadal e Zeeb, etee náá, bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o needi tyee buwa Zeeb di ekwyel e, da be é beea piki é mis me Zeeb e ze e Sisim na Dee. 17 To egwakel ne Yezu Klisto, me é ne ghwyil edi to memyaala ne Zeeb dum ne mesa mam. 18 Etee náá, ye be me eelii dum ne dhiiti tep o, ye é aazodi é sa Klisto nasa dum ne nam étep edul e bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o looba ne Zeeb. Nye nasa ye e, ne ghwyil mekpa ne mesa, 19 ne ghwyil endem me bwala ne mevyekete, ne ghwyil Sisim e Zeeb. Étep tak e me nagoola ne bham djas Mbee Bhaadal e Klisto, kana pe ghaada Yeluzalem, zenoo medhik mesis kekum pe kyee dik Iliid. 20 Tin, me nazokwyel egoola Mbee Bhaadal pe to edi di náá, bot nabe é be dinaa ààgwak bot eelii dum ne Klisto e. Me nasa deenek e, étep me di ààsum kò ghus zumal dhiiti mot. 21 Me nasa deenek e étep edu sa ekwyla di eleé e: «Bot e di náá, be nabe é ààgoola be Mbee Bhaadal o, be waabee nye, bot e nadi ààgwak Mbee Bhaadal tak o, be waagu mbi mot nye di e.» 22 Ye é étep tak e nadi eelu me esok ne esok náá, me zye pe yibo. 23 Tin, nenak, me eesilal mesa mam kò medhik mak. Bela náá, membu ne membu, me nadi ekwyel ezye pe yibo. 24 Me kwyl esa ye e, é ghej me aató pe kyee dik Espanye e. Etee náá, me é ne ebwaalel ebela mekee é sok me dhaa pe yebo étep etó pe kyee dik yenek, me aadi ba melu pe yibo. 25 Tin, nenak yak, me tó é pe ghaada Yeluzalem étep esa mesa pe daa bot e Zeeb di penek o. 26 Etep tak e, bot e zeege mendjaala ghaada Masedwan ne yii Akayi namyam eseg epata étep bedjel e bot e zeege mendjaala ghaada Yeluzalem. 27 Be naamyam esa ye e ne meghwyl moo met, tin, ne tsetse, be nadi é ne kola yoo o. Etee náá, bot

ε mbyak eYuda mendjaa me mendjaala menek naagwyena esa e Sisim ne bot ε di ààbe bot ε mbyak eYuda ο. Deenek, bot ε di ààbe bot ε mbyak eYuda ο goka é ne ekwyee be ne ekum boo. **28** É sok me aasilal etep binek ε, é sok me aadje be epata binek ε, me aadhaa pe yebo étep egoola pe kyee dik Espanye ε. **29** Tin, me ne gu náá, é sok me aazyε pe yebo ε, Klisto aalyaal mena bete ne enem ne embεε be. **30** Tin, bon nyεεg gwakeka sa me di ekwyel ewaab ne nen ko esu e Yezu Klisto, dum ne kwyl Sisim na Dee di edje ε. Duuka sama ne nam to edjaala Zεeb ko esu e lam. **31** Djaalaka Zεeb étep nye neebaal me sok bhwoob bot ε kyee dik Yude, bot ε di ààdum korj ne Klisto ο, tin, djaalaka etεε náá, mekεε me aazyε ne ye pe ghaada Yeluzalem neemyaalaa ne lyem wat ne bot ε di edum korj ne Yezu ο. **32** Deenek, ye aasa náá, me kum pe yebo ne memyaala djas, Zεeb ε kwyl ο, me waano ba mon ewala pe daa len. **33** Beta náá, Zεeb mot di esuk ε egwyem ο, di sama ne biyo djas. Amen.

16 Me eedhis bin kel'ena Febe, mot di esa mesa me Zεeb to zεega mendjaala ghaada Seεkele ε. **2** É sok nye aakum penek ε, beka nye enyεpe ne din ε Ghej, tyee bon ε Zεeb di egoka ne esa ε. Kwyeeke nye to etep djas é ghej nye aadi ne gwyee mekyee ε, etεε náá, nye naakwyee mbula bot dō ne mam pe. **3** Swoska Pilisil ne ngom Akilas, bot ε bis ne be nō di esa mesa me Yezu Klisto sama ο. **4** Be naaka bet étep etsik me. Me eedyebaghapeε be, ye tok mam ne mam, dō ne bot ε ezeεga mendjaala djas di ààbe bot ε mbyak eYuda ο eeabaaghapeε be. **5** Swoska dō ne bot ε zεega mendjaala di eseεga pe yobo ε. Swoska mon nyaag'am Efayinet me di ekwyel ο, nye nadi é mot meken pe to kyee dik Azi nakan edum ε korj ne Yezu Klisto ο. **6** Swoska Maali, mot nadyebawa nyel to mesa étep'en ο. **7** Swoska pe Andolonikus be ne Zunyas bot ε mebyel mam, bot ε bis ne be nō nadi to membok ε. Bō djas bebá é bot ε lwoma ee bot di edje duu εbuepe ο. Ye é bō é naleedum korj ne Yezu Klisto esok ne nam. **8** Swoska Ampilyatus mon ε nyaag'am me di ekwyel to esa mesa me Ghej ο. **9** Swoska Ulbe, mot bis ne be nō di esa mesa me Yezu Klisto sama ο, dō ne Sitisis mon nyaag'am me di ekwyel ο. **10** Swoska Apeles, mot nalyaal mesa me edum ε korj ε le ne Klisto ο. Swoska

bot ε mebyel me ndjar ε Alistobul. **11** Swoska Eloodion, mot mebyel mam. Baaswoska dō ne bot ε ndjar ε Naasis di edum korj ne Ghej ο. **12** Swoska Tiilifen be ne Tiilyfōz, boa di esa mesa me Ghej ο, baaswoska Peelsid kel'am me di ekwyel εbuepe ο, nye naadyeebawa lyem elyelepe to mesa me Ghej. **13** Swoska Lufus, mot-mesa me Ghej nasée ο. Baaswoska dō ne nyεεg, mot me di ebee nye dāa nyaag'am ο. **14** Swoska pe Aseεkilit, ne Felegon, ne Elmes, ne Patolobas, ne Elmas, zenō bon nyεεg bō djas bot ε zedum korj ne Zεeb di sama ne nō ο. **15** Baaswoska dō ne Filolōg be ne Zuli, ne Neεle be ne kel, swoska Olεepas, zenō bot djas zedum korj ne Zεeb di sama ne nō ο. **16** Swoselka pak'en ne mebeedela dāa bon nyεεg to edum ε korj ne Zεeb di esa ε. Bot ε ezeεga mendjaala ε Klisto djas eeswos bin. **17** Me epedje bin meghaaz bon nyεεg, bi é kobaka ne bot djas di ewa mbek ne ezem to sama bot ε zedum korj ne Zεeb ο, bot ε di esa náá, bi lum korj ne medjek me bi nadjek ε. Dika etsetaεpe ne nō, **18** etεε náá, mbi binok bot àāsa mesa me Klisto Ghej'ena. Tin, be sa mesa é étep bō bemet! Mbεε mekpa mō, ne elεj etsal bō, ye é étep ekō bot ε di àātselal ο. **19** Bot djas ne gu elooba ε len ne Ghej. Me ne myaala étep'en, tin, me epekwyel náá bi di betsorj ε bot étep esa enem esa, esa e dεε, ààbe esa e εbiyo. **20** Zεeb, mot di esuk ε egwyem moo aatwaal Satan si meko men. Beta náá, enem ne embεε e Ghej'enaka Yezu di ne nen! **21** Timote mot bis ne ne di esa mesa ο eeswos bin, dō ne Lusyus, ne Zasōn zenō Sosipateεd bot ε mebyel mam. **22** Ye é mam, Teeltus é di ekwyal bin mekana mak, me eeswos bin ne din ε Ghej mot di esa náá, mena dika to egwakel ε. **23** Ghayus, mot me sulal pe ye ο eeabaaswos bin. Ye é pe ye ε ee bot di eseεga étep mendjaala. Elast mot di enō epata to ghaada be ne mon nyεεg'ena Kaltus eeswos bin. **24** Beta náá, enem ne embεε Ghej'ena Yezu Klisto di ne biyo djas. **25** Djhoobulalka bhō ne Zεeb, mot di ne ghwyil edje bin meghaaz étep bi needi ghij to edum ε korj ε len dāa me di egoola bin to Mbεε Bhaadal ko esu e Yezu Klisto ε. Eghεj sok, Zεeb nabe é àātel bot ekwosak εle, nye naasyel ye. (aiōnios g166) **26** Nenak yak, nye eetel ye popoopwon to bemekana me bengoollel ε mekpa dāa Zεeb na kom-kom naleε ε. Tin, bot djas di ààbe to mbyak eYuda ο eegwak ye, étep bot needum korj ne ne, ne elooba ne ne. (aiōnios

g166) 27 Djhoodjeka duu nε Zεεb nε din ε Yezu
Klisto, nyey mot di nye emet etsoη ɔ, Amεn.
(aiōn **g165**)

Koolet yii Meken

1 Ye é mam Pól, mot Zeeb nató to ekwosak é le náá me di mot-lwoma é Yezu Klisto o. Ye é bis ne mōn é nyeeɣ'ena Sōsten. **2** Me kwyal mekana mak é étep bot é zeeɣa mendjaala ghaada Koolet. Biyo, bot é Zeeb nadjóo étep bi needi mot ngot ne Yezu Klisto o. Biyo, ne bot djas di kō mel me di etuwal din é Gheɣ Yezu Klisto o, bi é bot é na dē. Ye é nyey é di Gheɣ'o, ne ebaadi Gheɣ'enaka. **3** Beta náá, bi bela mbēe bhwoob ne egwyem e Zeeb Seeg'enaka ne yii Gheɣ Yezu Klisto. **4** Deenek, me epeghaapee Zeeb melu djas étep enem ne embēe nye nasa bin dum ne Yezu Klisto é. **5** Tin, to egwakel é len ne Yezu Klisto, bi nazedjeaa mekēe djas, dan-dan é yii egu etseetse ne yii egoola meɣka me Zeeb. **6** Ye nabe é bis naabaɣa bin etep Klisto nasa é, deenek, Zeeb nadi elyaal náá, etep binek djas nadi é etseetse. **7** Tin, biyo bot é di ebhwood ewala é Gheɣ'enaka Yezu Klisto aatuula é, sa ekēe é wat ààwyii to len. **8** Ye é nyey kwaadjé bin ghwyil é di to epiki, kekum dwoo mesik me bōs. Deenek é di náá, be aanàbela sa be aapit bin kō esu é tak é ewala Gheɣ'enaka Yezu Klisto aazyé é. **9** Eteé náá, Zeeb mot nadjóo bin náá, bi needi to egwakel ne mōn'e Yezu Klisto Gheɣ'enaka o, nye waasa sa nye nakek é. **10** Bōn nyeeɣ bam, me epedjaala ne nen ne din é Gheɣ'enaka Yezu Klisto náá: Gwakelka, sa bi àadi ne zyala pak'en, dika to egwakel ne lyem wat, da bi édi ne esimza wat, zenōo egeka wat. **11** Bōn nyeeɣ bam, me lii deenek é etēé náá, me gwak ne bot é mebyel é Kolowe é náá, ye moo é ne mebhuka pak'en. **12** Gwakeka sa me di ekwyel elēé bin é. Pak'en, bedhiiti bot epeke náá: «Mam é mot é Pól!» Bak náá: «Mam é mot é Apolōs!» Bak bedhiiti náá: «Mam é mot é Pyēd!» Deenek, bak bot kake é náá: «Mam é mot é Klisto!» **13** Egeka bin é náá, Klisto é ne ghwyil ekanāa epes epes e? Ye é Pól é nabemaa é melaaba étep'en e? Bi naduwaa Zeeb é ne din é Pól e? **14** Me epeghaapee Zeeb etēé náá, pak'en, ye tok ne mot me naduu nye Zeeb, ye di ààbe Kilipus ne Ghayus bot é mam naduu o. **15** Tin, mot tok ne ghwyil eke náá, bi naduwaa Zeeb é ne din é lam. **16** Deenek, ye é tseetse náá, me naaduu bot é mebyel é Stefanas Zeeb. Bhii tak, me ààbee náá, me naaduu bedhiiti bot Zeeb. **17** Eteé náá, Klisto nabe é ààlwom me náá, me keduu bot

Zeeb. Tin, nye nalwom me é náá, me kegoola Mbēe Baadhal. Deenek, sa me ààgoola ye ne etsonɣ e bot é bōs, ye epedi édi deenek o, esyee é Klisto kō melaaba kadi é ààbe ne mebwala. **18** É mis me bot é zewo ze o, elyo bot dum ne esyee é Klisto kō melaaba é dhatyee melyet. Tin, ye kabe biso bot é di edu ze tsik o, bis bee é náá, elyo bot dum ne esyee é Klisto kō melaaba ye é mebwala é Zeeb. **19** Ekwyala lēé é náá: «Me aapul etsonɣ e betsonɣ é bot, me aamwas metselal me bot é betselal.» **20** É di'enek, tsonɣ mot kadi tin paa? Mot metselal kadi tin paa? Mot di egu elii enyōpe é ewala elak, kadi tin paa? Bi ààbee tin náá, Zeeb naazelyaal náá, etsonɣ e bot é bōs é dhatyee melyet e? (aiōn g165) **21** Tin, Zeeb to etsonɣ be, nye ne gu náá, bot é di kō bōs o tok ne ghwyil egu nye ne etsonɣ bōo met. Dum ne tep tak é, Zeeb namyam etsik bot é di emyaal melyo me esyee é Klisto kō melaaba é. Melyo me tak é ne bedhiiti bot é dāa melyet. **22** Deenek, bot é mbyak eYuda sanɣ é mevyēkele. Ye kabe bot é mbyak eGhelek o, bōo kasanɣ é etsonɣ. **23** Ye kabe biso o, bis lyo bot é esyee é Klisto kō melaaba. Tin, ye é ne bot é mbyak eYuda é melee, ye kadi é dāa melyet pe daa bot é membyak mesis. **24** Tin, dum ne bot é Zeeb nazedjóo o, ye nakoozodi bot é mbyak eYuda neɣhu bot é di ààbe to dhaad mbyak eYuda o, Klisto é di ne mebwala ne etsonɣ e Zeeb. **25** Eteé náá, etep e Zeeb ee bot di ebee náá ye é melyet é, ye é etep di ne etsonɣ dhaa etsonɣ bōo é. Deenek, édi bot di ebee náá Zeeb é tsabel o, ye eedhaa bot é bōs ne ghwyil. **26** Tin, bōn nyeeɣ, beeka mbi bot bi di é, biyo bot é Zeeb nazedjóo o. Dilka menyel men, etēé náá pak'en, ye tok ne mbula bot di ne etsonɣ, ne mebwala neɣhu betete é bot. **27** É di'enek, Zeeb kanōɣ é sa di é mis me bot dāa melyet é, étep edje syen ne betsonɣ é bot. Nye kanōɣ é sa di ààbe ne ghwyil é mis me bot é bōs é, étep edje syen ne bot é di ebee náá, be é ne ghwyil o. **28** Tin, nye naanōo bot di ebee é mis toto o, bot é di ebhinaa o, neɣhu bot é di ààval dhiiti sonok é mis me bot é bōs o, étep edje syen ne bot é di ebee náá, be é betete bot o. **29** Deenek, ye tok ne dhiiti mot kō eko é bōs di ne ghwyil egheé nyel é mis me Zeeb. **30** Nye nasa deenek é, étep nye neewa bin to egwakel ne Yezu Klisto. Nye naasa náá, Klisto di ne nena etsonɣ di edus pe daa Zeeb é. Kō esu é le, Zeeb eesa náá, mena dika epiki bot. Nye sēé mena é, étep mena needika bot be, ne epek mena to mesyem. **31** Ekwyala nabela esuk é kō

mekpa mak: «Ye be náá, mot epekwyel eghée nyel ɔ, nye goka é ne eghée nyel e dum ne sa Gheɲ di esa ε.»

2 Bɔn nyeeg, é gheɲ me nazyε pe daa len zelee bin esa e Zeeb nadi to so ε, me ààpalii ne nen to mekpa di ekɔala ε, ààbe-beak ne mekpa me di elyaal egu ε lam ε. **2** Eteε náá, ye nabe é me eezeke náá, to bim melu me mena aadika sama ε, me aanàsaɲ egu ε dhiiti sonok bhis Yezu Klisto, bhis esyee ε Yezu Klisto é melaaba. **3** Dum ne tep tak é me zye pe daa len, ne mesila djas é pwak ne bwoo. **4** Deenek, mekpa mam ne melyo mam nabe é ààbe esimza bam emet, étep bi needu etep bam. Aàbe, ye nabe é mebwala me Sisim na Dee ε nadi elyaal popoopwon esa ee me nadi elii ε. **5** É di'enek, edum ε koɲ ε len ne Zeeb ààbela esuk to etsoɲ e bot ε bɔs, ye bela esuk ε to mebwala ε Zeeb. **6** Me ne gu náá, melyo me ekeletye di náá be eezewoozal to edum ε koɲ ne Zeeb ε, melyo me etsoɲ. Aàkabe etsoɲ e bɔs'ak, ààkobe-beak yii begheɲ ε di ekɔk kɔ bɔs'ak ε. Etsoɲ e bɔs'ak é eghwyil mebwala me di náá, ye aadi é diib dhiiti dwoo ε. (aïŋ g165) **7** Aàbe, me goola wak ε etsoɲ Zeeb nadi syela ε, yii bot nadi ààgu ε. Zeeb naazekoobal etsoɲ tak esok ne bhwak ne kusel, étep mena needika to duma ye. (aïŋ g165) **8** Ye tok ne dhiiti begheɲ é di ekɔk kɔ bɔs'ak ɔ, di egu etsoɲ binek. Tin, ye epedi édi egu ye ɔ, pe be nabe é ààbem Gheɲ, mot di ne duma ɔ é melaaba. (aïŋ g165) **9** Tin, dáa ekwyala di eleε ε: «Sa di náá, mot dinaa ààpaabee, ààkogwak-gwakak ε, sa di náá, mot dinaa ààpaasimza ε, Zeeb nakoobal ye é étep bot ε di ekwyel nye ɔ.» **10** Ghuna, ye é ne biso ε, sa Zeeb nazelyaal é ze Sisim ε. Tin, Sisim na Dee é ne ghwyil esɔs mpeke me Zeeb djas, dɔɔ ne yii di to so ε. **11** Ye kabe mot ɔ, eze di egu egeka e lyem e mot, ye di ààbe sisim mot nyey nye emet ɔ. Ye é tyee wat ne Zeeb, eze di egu egeka e Zeeb, ye di ààbe Sisim Zeeb nyey nye emet ɔ. **12** É di'enek, mena nabe é ààbelaka sisim bot ε bɔs. Tin, mena nabelaka é Sisim di edus pe daa Zeeb ε, etεε náá, mena neegum mekεε me Zeeb nazedje mena e toto ε. **13** Tin, mena ààlyoka bot ne etsoɲ bot ε bɔs, mena lyoka bot ε ne etsoɲ Sisim Zeeb di elyaal mena ε. Ye é deenek ε, mena di ekaada etsεetse e Sisim ne bot ε di ne Sisim tak ɔ. **14** Tin, mot di ebun ne metselal me ɔ, tok ne ghwyil emyaal etseetse e Sisim Zeeb di elyaal ε. É di'enek, etseetse e Sisim Zeeb pe

daa yenok mot é dhatyee melyet. Nye aanàbela etsoɲ etiibal ε ye, etεε náá, ye é ne Sisim Zeeb ε, mot ε ne ghwyil etiibal etep e Zeeb. **15** Tin, mot di ne Sisim Zeeb é ne ghwyil etiibal etep djas, saabegɔs kadi é mot tok ne ghwyil egek egu sa nye di eleε. **16** Tin, ekwyala leε ε náá: «Eze di egu esimza e Gheɲ? Eze di ne ghwyil edje nye melyo?» Tin, menabelka, menaka é ne esiiza e Klisto.

3 Tin, ne tseetse, bɔn nyeeg bam, é gheɲ me di pe daa len ε, me nabe é ààlii ne nen dáa me di elii ne bot ε di ne Sisim e Zeeb ε. Ye nabe é me eelii ne nen dáa bot ε bɔs, bot ε dinaa be é etolɔɔ to edum ε koɲ ne Klisto ɔ. **2** Eghεɲ tak, me nadee bin ε medii me mebel. Me nabe é ààbe aadee bin ne edee na lyel-lyel etεε náá, bi tok ne ghwyil enyaab edee na lyel-lyel. Bela náá, nenak yak, bi dinaa ààbe aabela ghwyil tak, **3** etεε náá, bi dinaa ne mefulu me bot ε bɔs. Bi dinaa ne zok ne mewo pak'en! Esesεε binek djas ààlyaal tin náá, bi é ne mefulu me bot ε bɔs e? Yenek djas lyaal náá, bi ke é to ekwosak epuud, dáa tyee bɔn etolɔ to edum ε koɲ ne Klisto. **4** É sok mot ngot pak'en di eke náá: «Mam é mot ε Pɔl!» Dhiiti náá: «Mam é mot ε Apolɔs ɔ!» Bi ààbee náá, bi sa tin ε, dáa bot ε bɔs'ak e? **5** É di'enek, Apolɔs é ze? Pɔl é ze? Bisɔ djas é bot ε mesa ε Zeeb, bi dan ε é ze yis etεε náá, bi needum koɲ ne Zeeb. Tin, mot ne mot sa ε mesa me Gheɲ nadje nye é. **6** Mam nabe é bhek to bɔs, Apolɔs kaso é medii. É di'enek, Zeeb é di esa náá bhek wyee. **7** Deenek, mot di ebe bhek ɔ, ne mot di eso medii kɔ bhek ɔ be ààval dhiiti sonok. Ye é Zeeb mot di esa náá, bhek wyee ɔ, di eval. **8** É di'enek, mot di ebe bhek ɔ, ne mot di eso medii kɔ bhek ɔ, be é djala. Tin, Zeeb aadje mot ne mot ye efute e mesa. **9** Deenek, bisɔ belyoel ε bot ε mesa ε Zeeb. Da biyo kadi é, pyeeb ε Zeeb. Zeega yebo djas ε di esa ndjaa Zeeb. **10** É di'enek, dáa ekee ε Zeeb nadjeaa me ε, me eesum ghus zumal ndjaa dáa tete sumel mendjaa. Nenak yak, dhiiti mot eesum pe kɔ pap meken e zumal ndjaa tak. Tin, mot ne mot ekobaka ne tyee nye di esum ε. **11** Eteε náá, epap meken e zumal mendjaa tak naazesumel: ye é Yezu Klisto. É di'enek, dhiiti mot tok ghwyil ebaakan dhiiti ghus zumal sis. **12** Tin, kɔ epap meken e zumal mendjaa tak, bedhiiti bot é ne ghwyil sum yɔbɔ ne lɔɔad, ne gwooz di esa ε ne ye epata ε, ne mekok me metanɲ. Ye kabe bedhiiti bot ɔ, be é ne ghwyil

sum ne ele, ne eka neghu ne mebo. **13** Tin, dwoo epée, mesa me mot ne mot aanyen popoopwon. Etee náá, dwoo leeg aadi é ne boo du, tin, du tak é waalyaal kwaambi mesa me mot ne mot nasa é. **14** Ndjaa mot edikaa, da ye epyet ne megoo me du oo, tin, mot tak aabela efute e mesa me. **15** Tin, ndjaa mot edikaa, da ye ebik ne megoo me du oo, mot yenok aanàbela efute e mesa me. É di'enek, tsik'e aadi é dāa mot pekaa tō ngel du é. **16** Deenek, bi ne gu enyoepé náá, bi é ndjaa Zeeb, tin, Sisim Zeeb é tō lin. **17** É di'enek, mot é bwak ndjaa Zeeb oo, Zeeb aagó nyé. Etee náá, ndjaa Zeeb é Dee, zeege biyo djas é di ndjaa tak. **18** Tin, sa mot ààkoo nyel'è. Mot ngot tō len di é di ne egeka náá, nyé é tyee tsoj mot é mis me bot é bos'ak oo, ye goka é nyé di mot melyet é mis mōo, étep nyé neebela tete etsoj di edus pe daa Zeeb é. (aiōn g165) **19** Etee náá, etsoj é bot é bos é dhatyee melyet é mis me Zeeb. Tin, ekwyla lee é náá: «Zeeb met betsoj é bot é tō etsal bōo emet.» **20** Deenek, ekwyla baalee é náá: «Ghej ne gu esimza e betsoj é bot, nyé ne gu náá, ye ààval dhiiti sonok.» **21** Tin, ye ààgoka náá, mot ghee nyel kō esu é bot é epuud. Etee náá, djas é yibo: **22** ye nakoozodi Pōl, Apōlōs, Pyeēd, neghu bhwak, tsik neghu esyee, ewala bot di'ak neghu yii di zye'enek, djas é yibo. **23** Tin, bi é bot é Klisto, Klisto kadi é mot Zeeb.

4 Bot goka é ne ebee bis é, dāa bot é mesa é Klisto. Bis é endōmbe nazenēegaa, étep egoola etseetse Zeeb nadi syela é. **2** Zoka ne sa di ewaabaane ndōmbe é náá, nyé di sosoob. **3** Ye kabe mam oo, ye nakoozodi náá, biyo é di epée me, neghu me pēēaa é sok bhwoob é betetep, lyem'am aabem ba ne dhiiti sonok. Ye é tseetse náá, me tok ne ghwyil epée nyel'am mam emet. **4** Deenek, me ààbem ba ne dhiiti sonok. Tin, ye ààkwyel eleé náá, me ààpasa dhiiti mbee sonok di ne ghwyil edje me ndje é. Ye é Ghej é di tetep'am. **5** Dum ne tep tak é di náá, sa bi ààpée mot esok ne ewala é Ghej ne ekum. Tin, gwaalka Ghej pookotuula, etee náá, nyé aazewyisal tō gwey etep djas nadi tō ghooghom é, nyé aazelyaal embee esimza di tō ebhum elyem bot é. E di'enek, Zeeb aaduwal mot ne mot é dum ne mesa me nyé sa é. **6** Bōn nyēeg, etep me lee wak é, me nōj é geka ne etep bis ne Apōlōs, étep bi neetiibal esuk é mekpa mak. Dhiiti kana di eke náá: «Mot goka é ne esa é, sa ekwyla di eleé é.» É di'enek, sa dhiiti mot

pak'en ààdi ne egheea nyel, étep ekem nwyak mot da bhina nwyak mot. **7** Tin, étep yé wō di ebun náá, wō eedhaa bōo besō bō? Esa djas wō di ne ye é, ye tok Zeeb nadje wō? Dāa di deenek é, «haa» étep yé wō di ne egheea nyel ekee wō nabe é ààdjeea wō djeak? **8** Nenak yak, bi ezezebela esa djas elyem bin nadi ekwyel é, bi moo é bot é mevu. Deenek, bi moo é edi bemekoozi, bela náá, biso tok edi bemekoozi. Tin, ne tseetse me kwyel é náá, bi di bemekoozi, etee náá, biso pe needi bemekoozi dāa biyo. **9** Deenek, me bee ekee náá, Zeeb naanēeg biso bot é lwoma edi mesik. É mis me bot, bis é dāa bot é zenēegaa kuku ebwak étep egōaa o. Me ke deenek é etee náá, bhwak djas moo é gwey ne mis kō les, étep ebee sa aasaal ne nes é. Ye tok bot ne bot, ye é dōo ne efofop. **10** Biso é bot é melyet kō esu é Klisto. Deenek, biyo kadi é betsoj é bot tō egwakel ne Klisto. Bela náá, bot bee é náá, biso é betyaabel. Tin, biyo bi ke é náá, bi é bot é di ne ghwyil o. É di'enek, biso epebhinaa, biyo kadi é edjeea duu! **11** Kum ewala elak nenak, bis epezuk ne za, bis epegwey ne gwey medii, ne pwom ekaad. Deenek, bis epebiaa. Bis ààdi edi wat, bis é ghooghōj ébat-bat. **12** Bis epesa mesa me na lyel-lyel, étep bis neebela sa dek. É sok be di eleé bis é, bis ne djaala étep'ōo, é sok be di etiig bis é, bis ne maad. **13** Tin, é sok bot di elii ebiyoepé ne nis é, bis yala be é ne metela djas. Deenek, be kabee bis mos kō éko é bos é, dāa ekwyiid neghu dāa bot é mezuk dōo ne dwoo pan mos. **14** Me ààpakwyal bin mekana mak étep edje bin syen. Me kwyal bin mekana mak é, étep edul é bin melo, dāa bōn bam me di ekwyel dhaa tyé o. **15** Étep bi neegu náá, bi nakoozodi ne bedjēedel bemil kam tō tsik bi di ne ye ne Klisto é, bi aazodi é ne seeg ngot. Etee náá, é ghej me nazeegoola bin Mbēe Bhaadal é sok meken é, mam é nakadi seeg'en tō tsik bi di ne ye ne Yezu Klisto é. **16** Deenek, me epedjaala ne nen, banjaka mesa me me di esa é. **17** É di tak é, me dhis bin Timote mon'am me di ekwyel o, nyey mot di sosoob tō edum kōj ne Ghej o. Nyey é kwaalee bin metij me di edjēed me tō tsik bis ne Yezu Klisto é, ne dāa me di elyo é edi djas tō ezeēga mendjaa me mendjaala é. **18** Bedhiiti bot pak'en naazewa ebet náá, me tok ne ghwyil ebaazyé zebēe bin. **19** Tin, Ghej ekwyel o, ye kalik é batsa me zye pe yibo. Eghej me aazyé, mesa mam aanāsik egwak-gwakak sa me bot é mebet binok di elii é. Ye goka é me gu dōo

ne ghwyil mebwala me be di esa mesa moō ne ye é. 20 Eteē náá, eyonj e Zeeb tok elenj e nuub toto, tin, ye é etep mebwala. 21 Bi kwyel dáa? Bi kwyel é náá, me zye pe daa lin ne ghwyel «hoo» me zye ne mbee lyem to kwyel, ne metela djas?

5 Ye epegek é edi djas náá, ye é ne mezo pak'en. Mbi mezo me di náá, bot e di àadum koj ne Zeeb o, àasa e. Tin, ye epegek náá, mot ngot pak'en epewyis emwaaz ne mwaa seeg! 2 Tin, bi epekel ebet ko tak! E di waanyo náá, bi di ne ebuk to elyem da bi é eso mot sa kwaambi yenek mbee esesee pak'en o. 3 Ye kabe mam o, to epuud, me é etsetaepe ne nen, to sisim, menaka é edi wat. Tin ne din e Yezu Klisto, me eezepée mot sa kwaambi yenek tep o, ekce menaka é sama. 4 Eghen bi di eseege ne din e Yezu Ghen'enaka e, da mebwala me edi to lin e, é di'enek, sisim yam aadi é sama ne nen pe. 5 Ye goka é náá, bi dje mot'enok é membo me Satan. Eteē náá, tsik epuud be neegwyel, da sisim ye ebela tsik dwoō Ghen aabula e. 6 Bi àagoka ne esa ebet! Ye é ne dhiiti kana wat di eleē náá: «Ba mon leviid batsa ne sa náá, tsim faalin djas ghamta.» 7 Tin, diska syem to len, pu leviid na mwa etee náá, bi needi bot e na dee. Deenek, bi kadi é dáa tsim faalin na bes di ààbe ne leviid e. Bi moo é bot e na dee, etee náá, Klisto nazegwyel é etep'en. Nyey é di mon bhata nakaa é ebyonj e Pak. 8 Deenek, djhoobolka ebyonj elenaka ààbe ne emapa nasael ne leviid namwa e esyem, ne mbee lyem e. Tin, djhoobolka ebyonj e tak ne emapa di ààbe ne leviid yenek e, emapa e dee, emapa e etsetse. 9 To dhiiti mekana me me nakwyal bin e, ye nabe é me eelée nen náá, sa mot ààbeaa eso ne bot e mezo. 10 Deenek, ye àakwyel elyaal náá, me nalii é ne bot djas di to mbee esesee o, bot e mezo, bot e ndoozo, bot e djii, bot e di eduwal benaghise o. Ye é pe be deenek o, pe bi zokadus e ko bos. 11 Me kwyel e eleē bin náá, ye é be náá, ye mot di edjóaa keletye da nye ebaadi mot mbee tsik, bi é kobaka ne ne. Mot tak é ne ghwyil edi: Mot mezo, mot ndoozo, mot di eduwal bon bezeeb o, mot etsal, mot elangi neghu mot djii. Sa bi ààde edee edi wat ne mbi yenok mot. 12 Ye kabe náá, mam é di epée bot e di àadum koj ne Klisto o? «Hoo.» Ye é biyo é di egoka ne epée bot e bi ne be noo di to zeege ndjaa mendjaala me wat o. 13 Ye é Zeeb nyey emet e kwaapée bot e di àadum

koj ne Klisto o. Dáa di náá, ekwyla lee é náá: «Soka bembée e bot pak'en.»

6 É sok mot ngot pak'en di ne tep ne mon nyeege e, «haa» etep ye nye kesaa betetep di àagu Zeeb o? Ye àanyo deenek. Ye goka é náá, nye kelee tep tak pe daa bot e di bot e Zeeb o. 2 Bi àagu náá, ye é bon e Zeeb e kwaapée bot e bos e? Ye é be náá, biyo é kwaapée bot e bos o, «haa» etep ye bi di ekat epée ba bon etep? 3 Ye é be náá, mena aaboopéea efofop o, «haa» mena aadi àakwak epée bon etep di ko eko e bos dáa? 4 Tin, é ghen bi di ne mbi bon metap deenek pak'en e, bi dyeebató é kesaa betetep di àagu Zeeb o. 5 Me ke é náá, ye àasa bin syen e? Tsonj mot ngot tok pak'en di ne ghwyil epée tep di pak bi ne mon e nyooog e? 6 «Haa» etep ye mot di kepit mon nyeege sok bhwoob betetep di àagu ne Zeeb? 7 Deenek, é sok bi di ne bon metap pak'en e, ye epelyaal náá, bi é ne ndje. Tin, mot é sa wo ebiyo o, neghu edjii esa e bo o, wo goka é ne emaad. 8 Ghuna biyo bemet ne sa etep e bot di ààbe bot e epiki é mis me Zeeb e! Biyo e di edjii esa e boō beso bin. Tin, guka náá, bi eesa deenek e ne bon nyeege bin! 9 Bi àagu náá, bot e di àadi bot e epiki o, be aanakwani to eyonj e Zeeb e? Nàkooka menyel men, guka náá: bot e mezo, bot e di eduwal benaghise, bot e di esa ezo, bot e di edi meba ne beso boō botom o, 10 bot e djii, bot e ndoozo, bot e elangi, bot e melee neghu bot e mbee mepek, be aanàbela di to eyonj e Zeeb. 11 Eghen sok, bedhiiti bot pak'en nadi esa mbee metep menek. Tin, bi naazedisaa edhuud, bi naazesééaa, da neegaa engwoob etep mesa e Zeeb. Ye naazesá náá, bi di bot e epiki é mis me Zeeb ne din e Ghen Yezu Klisto ko esu e Sisim Zeeb'enaka. 12 Bedhiiti bot pak'en gek e náá: «Me é ne ghwyil esa sa djas lyem'am di ekwyel e.» Ye é tseetse, me ne ghwyil esa sa lyem'am di ekwyel. Tin, esa binek djas tok ne metaj é mis mam. É di'enek, me tok ne ghwyil ebet náá, me di kwom dhiiti sonok. 13 Dhiiti kana baake e náá: «Edee é etep mo, mo é etep edee.» Tseetse, tin dhiiti dwoō Zeeb aagó esa binek djas ebá. Deenek, Zeeb nabe é àasa nyel mot etep mezo, nyel mot nasael é etep Ghen, Ghen é di ebaal nyel mot. 14 Dáa Zeeb nagomal Ghen bhis esyee e, nye pe é waagomal mena to esyee, ne ghwyil mebwala me. 15 Bi àagu náá, menyel men e esum e nyel e Klisto? Me é ne ghwyil noo sum nyel e Klisto etep kesa náá, ye

di sum nysel ε moma mezo? Aàbe, ye tok deenek! 16 Bi ààgu náá, mot di eseeɔa gorj ne moma mezo ɔ, be ne ne moo é nysel ngot e? Ye é dáa ye di kwyala to mekana me Zeeb ε: «Be ne ne aakadi é mot ngot.» 17 Tin, mot di to egwakel ne Ghej ɔ, nye moo é mot ngot be ne ne to Sisim. 18 Deenek, kyeeka mezo, etee náá, syem e mezo, mot sa ye é ne nysel'e emet. Ye kabe bedhiiti mesyem ɔ, ye sael etsetaepe ne nysel. 19 Bi ààgu náá, menyel men ε ndjaa Sisim na Dee ε? Sisim di to len ε, Zeeb nyey emet nadjé bin Sisim tak. Dáa di náá, bi moo é bot ε Zeeb, menyel men tokape yebo emet. 20 Zeeb naazebom bin ne boo metanj. Tin, bi goka é ne edje Zeeb duu ne menyel'en dáa ye di egoka ε.

7 Nenak, me moo boza bin dum ne mekya bi nadjí me to mekana me bi nadhis me ye é. Me lee bin ε náá, enyo náá, motom di ààbe ne moma. 2 Tin, étep ekaab ε mezo: ye goka é náá, botom djas di ne yobo boa, da boa djas pe edi ne yobo botom. 3 Motom goka é ne esa myel esa djas di egoka ne esael to ebá ε. Ye é tyee wat ne moma, nyey pe baagoka ε ne esa ne ngom esa djas di egoka ne esael to ebá ε. 4 Tin, moma tok ghwyil edjeed nyel'e dáa nye di ekwos ε, etee náá, nyel'e é yii ngom. Ye é tyee wat ne motom, nye tok ne ghwyil edjeed nyel'e dáa nye di ekwos ε, etee náá, nyel'e é yii myel. 5 Sa mot àanyim so nyel, ye di ààbe náá, bi gwakel ε étep ba moɔ ewala batsa ko esu ε mendjaala ɔ. Da bhii tak, bi ebula enyoɔpe to eba ε len. Ye di àasaal deenek ɔ, bi aanabaabela ghwyil emaad, egwyes epuud. Deenek, Satan é ne ghwyil ekwyesal bin to mebhawal. 6 Sa me di eleɛ bin'aak, ye tok náá, me besal bin ε beselak, me lee bin ε náá, bi esa deenek ɔ, ye aadi é enyoɔpe. 7 Ye é epedi é di yam ekwosak ɔ, pe bot djas é beko dáa mam. Tin, Zeeb naadjé mot ne mot ye ekee, bak bot ne yak ekee, bedhiiti bot ne yak ekee. 8 Gwakeka sa me di eleɛ ne beko ε bot, ne bekus ε boa ε, me lee bin ε náá, enyo náá, mot di ko dáa mam. 9 Tin, bi é di àamaad edi beko ε bot ɔ, bi goka é ne ebá. Enyo náá, mot ba, àakabe náá, nye zuk ne egwyes ebá. 10 Ye kabe bot ε zebaaɔ, me epedje etij elak, etij ε tak tok yam, ye é yii Ghej: ye é náá, sa moma àabeka ne ngom. 11 Tin, ye be náá, moma eebo ebá pak be ne ngom ɔ, sa nye àabaani e dhiiti ebá. Ye di ààbe deenek ɔ, nye koobal ebá pak be ne ngom. Tin, sa motom àabo ebá pak be ne

myel. 12 Gwakeka sa me di eleɛ ne bedhiiti bot ε, ye tok Ghej di elii, ye é mam. Me lee ε náá: ye be náá keletye eebe moma di àadi keletye ɔ, da moma é kwyel náá, be gheedi ne ebá ɔ, sa motom àabo ebá pak be ne ne. 13 Ye é tyee wat ne moma di keletye ɔ. Nye di ne motom di náá, nye tok keletye ɔ, da motom é kwyel náá, be gheedi ne ebá ɔ, sa moma àabo ebá pak be ne ne. 14 Etee náá, motom di àadi keletye ɔ, nye é ne ghwyil edi mot e dee, ko esu egwakel nye di ne ye ne myel, mot di keletye ɔ. Ye é tyee wat ne moma di àadi keletye ɔ, nye é ne ghwyil ε di mot e dee, ko esu egwakel nye di ne ye ne ngom, mot di keletye ɔ. Ye di àadi deenek ɔ, bon boo aakwaadi bot e dee, ghuna, be é bot ε e dee é mis me Zeeb. 15 É di'enek, mot di àadi keletye ɔ, nye é ne ghwyil ebo ebá. Ye nakozoodi moma neghu motom. É di'enek, moma neghu motom tok to bhel eki ebá, etee náá, Zeeb nadjóo bin ε étep bi needi to egwyem. 16 Tin, woy moma di keletye ɔ, wo ne gu neghu wo kwaatsik ngom'ɔ? Neghu woy motom di keletye ɔ, wo ne gu neghu wo kwaatsik mwalo? 17 Mot ne mot goka é nye gheeki dáa Ghej nadjé nye ekee ε. Mot ne mot goka é ne eke ε dáa nye nadi é sok Zeeb nadjóo nye é. Yenek é etij ε me di edje to ezeɔga mendjaa me mendjaala djas ε. 18 Tin, ye be náá, mot naani beka é ghej Zeeb nadjóo nye ɔ, nye di deenek. Ye kabe náá, é ghej Zeeb nadjóo nye é, nye nabe é àani beka ɔ, sa nye àani beka. 19 Eni beka neghu àani beka àaval é mis me Zeeb. Sa di eval ε, ye é elooba ne etsi be. 20 Beta náá, mot ne mot zoodi dáa Zeeb nadjóo nye é. 21 É sok Zeeb nadjóo wo ε, wo nabe é wo dinaa kwom, ààbe deenek e? Nàbem ba, wo bela ze di esa náá, wo di peka ɔ, wo goka é ne edu ye. 22 Etee náá, kwom mot Ghej nazedjóo ɔ, Ghej eezetó nye étep mesa me. Ye é étep tak ε di náá, nye moo é peka étep esa mesa me. Tin, mot nadi peka ɔ, moo é kwom ε Klisto. 23 Zeeb nabom bin é ne boo metanj, étep bi needi bot be. É di'enek, nàsaaka náá, bi di ekwom e bot ε bos. 24 Beta náá, mot ne mot di sok bhwoob Zeeb, dáa nye nadi é ghej Zeeb nadjóo nye é. 25 Dum ne mesyes me boa dinaa beko ɔ, me tok ne etij ε Ghej wat ee me aadje be ε. Tin, sa me di elii wak ε ye é ekwosak ε lam, mam mot di náá, Ghej eezegek me ghorj, bot moo mos é ne ebwaalel ne nam. 26 Gwakeka sa me di egek ko esu ε mezuk me bot di ebee'aak, mot ne mot goka é ne edi dáa nye di ε. 27 Wo é ne moma?

8 Djhooliika dum neetep betit e bot di eka benaghise ebuwa e. Ne tseetse, mena dyeebakeka e náá: «Menaka é bot e metselal.» Tin, metselal me tak e ne ghwyil esa náá, mena dika ne eghee nyel. Ghuna, tete kwyel ààsa deenek. Tete kwyel saɲ é náá, mena dika to egwakel to zεega. **2** Mot di egek náá, nye ne gu sonok o, mot'enok goka é nye gu náá, nye dinaa kuku edjek. **3** Tin, mot di ekwyel Zεeb o Zεeb ne gu nye. **4** Deenek, mena é ne ghwyil e deka betit e di ekaa benaghise ebuwa e? Mena ne guka náá, naghise tok dhiiti sonok ko eko e bos, mena ne ebaaguka náá, Zεeb é ngot. **5** Ne tseetse, ye é ne bedhiiti esisim di to gwoo neghu ko eko e bos di edjóo bezεeb e. Deenek, ye kwyel é lee náá, ye é bete ne «bezεeb» ne bete ne «bεghen.» **6** Ye kabe menabelka o, mena ne guka náá, Zεeb é ngot, nyey é di Seεg'enaka, mot nakus esonok djas o, ko esu e le e bot di ne tsik. Ghen é ngot, ye é Yezu Klisto, nyey mot di náá, esonok djas nakusaa e ko esu e le o, nye é di esa náá, mena dika ne tsik. **7** Tin, ye tok bot djas di egu etseetse bak. Etee náá, bedhiiti bot e nadi be dinaa ekwyel benaghise o, é ghen be di ede betit e di ekaa benaghise ebuwa e, egeka boó é náá, be epeduwal benaghise. Be dyeebake é náá, be eesa etep ebiyo. **8** Tin, ye tok edee mena di edeka e di esa náá, mena kunaaka ne Zεeb, de neghu ààde, ye àànasa mena dika betete e bot neghu be mbee e bot. **9** Bi é ne ghwyil esa sa elyem bin di ekwyel e. Tin, bi é kobaka ne sa bi di esa e. Sa sa bi di esa e ààkadi ebek e di esa náá, bot e di ààpyet to edum e koɲ ne Zεeb o, ni to mesyem **10** Etee náá, mot dinaa nye ààpapyet to edum e koɲ ne Zεeb, nye ebee woy mot metselal ede to ndjaa mendjaala me benaghise o. Tin, wo aabee náá, wo epebesal nye besela sis náá nye de betit e di ekaa e buwa ne benaghise o? **11** É di'enek, mon nyoog mot di nye dinaa ààpanyo epyet to edum e koɲ ne Zεeb o, mot Klisto nagwye étep'e o, nye waawo ze etseetse ko esu e lo. **12** Bi é syem deenek ne bon nyεeg bin o, da bi epul edum e koɲ e lo ne Zεeb, boó bot e di náá, be dinaa ààbe aapyet e. Bi syem deenek e ne Klisto nyey emet. **13** Dum ne tep tak, ye be náá, sa me di ede é epekwyital edum e koɲ e mon nyaag'am o, me aanàkabaade ye, ekaab náá, me ezekekwyital nye to mesyem. (aiōn g165)

Koolēt yīi Mēkēn

bot ε zedum koŋ ne Zeēb, dum ne mesa mam ko esu ε Gheŋ e? **2** Ye nakoozodi nāá, bedhiiti bot ààbee nāá, me é mot lwoma. Tin, kò esu ε len me é mot lwoma. Dāa di nāá, bi é tò egwakel ne Gheŋ ε, ye é biyo é di elyaal ne tseetse nāá, me é mot-lwoma ε Gheŋ. **3** Gwakeka dāa me di ebōōza ne bot ε di elii ebiyoēpe ne nam ε. **4** Dāa bis di nāá, bis é bot ε lwoma ε, bis é ne ghwyil ebela edee ne menyok ε, kò esu ε mesa mes. **5** Bis é ne ghwyil ε tó medjoŋ ne bel bis di ekeletye ɔ. Bedhiiti bot ε lwoma sa ε deenek, dōo ne bon nyeeε ε Gheŋ, zenōo Pyeēd. **6** Bi gek é nāá, ye é bis ne Bhaalnabhas é zodi egoka ne esa mesa, éteŋ bis neebela sa dek e? **7** Tin, eze di esa mesa me esodja ne efute be met? Eze di be pyeeb vin da nye é di ààde bhum tak? Ye é nwyaa mbi mbaalel mesaa di ààde medii me mebel e mesaa me nye di ebaal e? **8** Tin, mekpa mam ààzobela ghwyil to etep ee bot ε bōs di esa ε. Eteē nāá, etsi ε Moiiiz baazoke é deenek. **9** Ye é tseetse, etsi lee é nāá: «Wò tok ne ghwyil ediyal nuub ngōmbe, é sok nye di enyal bhum ble ε.» Ye kwyel elyaal nāá, Zeēb ne gek engōmbe ghoŋ. **10** Nye ààlii deenek tin kò esu elena? Tseetse, mekpa menek nakwyalaa é éteŋ'ena. Ye goka é nāá, mot di ebe see, ne mot di enyugal ebhum ble ɔ, goka é be bela efute mesa mōo. **11** Bis naabe bhek Sisim to len. Tin, bis é kanōo ba bim mevu min ɔ, ye kabe é ebiyoēpe? **12** Ye é be nāá, bedhiiti bot é ne ghwyil ε de mevu men ɔ, «haa» gwyata ne biso, bis é ne gham ne ede ye dhaa dhaŋa bōo. Bela nāá, bis nabe é ààkwyel esa deenek. Tin, bis naamaad elyem ko etep djas, éteŋ bis ezekele bedhiiti bot egwak Mbēe Bhaadal ε Klisto. **13** Bi ne gu enyoēpe nāá, bot ε di esa mesa tō kok Ndjaa-ebuwa ɔ, edee bōo goka ne edus é tō kok Ndjaa-ebuwa ee be di esa mesa ε. Ye kabe bot ε di eka ebuwa kò mesa ebuwa ɔ, edee bōo zodus é tō ebuwa binek. **14** Ye é tyee wat ne bot ε di egoola Mbēe Bhaadal ɔ, Gheŋ naazeloolē nāá, bōo pe aazobela edee ε, ne Mbēe Bhaadal be di egoola ε. **15** Ye kabe mam ɔ, me ààwaab esa binek, tin, me ààpakwyal bin mekana mak éteŋ ewaab ε bin dhiiti sonok. Deenek, edi di nāá, mot zenōo duu me di ne ye é, ye goka é me gwyē deenek. **16** Me tok ne ghwyil egheē nyel kò esu ε egoola Mbēe Bhaadal, etēē nāá, ye é ne nam ε bhel nāá, me mesa me tak. «Haa» kpaa-ghoŋ ne nam me di ààgoola Mbēe Bhaadal ɔ. **17** Ye epedi é di nāá, ye é nam emet ε nasēē mesa me tak ɔ, pe me goka é ne

ebela efute. Dāa di nāá, mesa me tak nadjeaa me ε ne bhel ε, é di'enek, me zokasa ε mesa me nadjeaa me ε. **18** É di'enek, efute bam aakadi tin ye? Efute bam é memyaala me me di ne ye, é gheŋ me di egoola Mbēe Bhaadal ààwaab sonok ne mot ε. Mam àànōo efute mot di egoka ne ebela bhis egoola Mbēe Bhaadal ε. **19** Bot ne gu nāá, me é seŋele mot. Ye é tseetse, edi tak wat, me eemyaal edi kwom bot djas, éteŋ bete ne bot needu Klisto. **20** É sok me di sama ne bot ε mbyak eYuda ε, me ke é dāa bōo, éteŋ edul ε be é ze ε Klisto. É sok me di sama ne bot ε di elooba ne metiŋ ε Moiiiz ε, me ke é dāa bōo. Me dyeebasa deenek ε, éteŋ me needul be é ze ε Klisto, ye nakoozodi nāá, me tok si bhel metiŋ ε Moiiiz. **21** Egheŋ me di sama ne bot ε di ààbe bot ε mbyak eYuda ɔ, bot ε di ààlooba etsi ε Moiiiz ɔ, me ke é dāa bōo, éteŋ me needul be é ze ε Klisto. Deenek, ye ààkwyel elēē nāá, me ààlooba ne etsi e Zeēb. Tin, me é si bhel etsi ε Klisto. **22** Ye kabe bot ε di ààpyet to edum ekōŋ ne Zeēb ɔ, me zobaake é dāa bōo, éteŋ edul ε be é ze ε Klisto. Deenek, ne mbi bot djas, me ne sa esa djas ee di egoka é, éteŋ me neetsik bedhiiti bot. **23** Me sa etep binek djas etēē nāá, bot neemyaal Mbēe Bhaadal. Eteē nāá, dōo ne mam pe me neebela yam ekeē tō mbēe esa ee Mbēe Bhaadal nakek ε. **24** Bi ne gu nāá, bot ε di esa meboola me ewyis ε kaab ɔ, be kan kaab ε bōo djas. Ye be nāá, bi epesa meboola me kaab ɔ, bi goka é ne ekaab tyee wat di nāá, bi neekabela efute. **25** Deenek, bot ε di esa meboola ɔ, be goka é ne gu emaad ε lyem to etep djas. Be dyeebasa deenek é, éteŋ be neebela koto duu di ààbōya ne egwyē é. Tin, biso dyeebasa zii é, éteŋ ebela koto duu na kōm-kōm. **26** É teŋ tak ε di nāá, é gheŋ me di esa meboola ε, mis mam gwyák ε koto duu. Me é dāa mot meboola me tuub, ekuta be ààbyak mbes. **27** Me ààduwal nyel'am, me ne tiig ye elyelepe. E kaab nāá, bhis me di egoola Mbēe Bhaadal ne bedhiiti bot ε, mam emet ezekeedisaa to bot ε aabela ekeē.

10 Bon nyeeε, me kwyel é nāá, bi gheetetaala ne sa nasael ne bebhaab'enaka é gheŋ ε Moiiiz ε. Ye nadi é ne eguud nadi edjeed be ε. Bhii tak, bōo djas naaseē boo dii mesōn nadi edjóōaa «dii mesōn na tōobelaa.» **2** Bōo djas naaduwa Zeēb tō eguud ne tō boo dii mesōn. Eteŋ binek djas kwyel elyaal ε nāá, be naamyaa edu ε Moiiiz. **3** Bōo djas naade edee wat e Sisim,

4 bɔɔ djas naade menyok me wat e Sisim. Tin, medii me be nadi ede é, nadi ewyis é tɔ ekok e Sisim nadi egwee ne nɔɔ e. Bela náá, ekok e tak nabe é Klisto. 5 Tin, Zeeb nabe é ààmyaala ne mefulu me bete ne bot pak'ɔɔ. Kɔ esu e tak, bete ne bot nagwye, myon «lapa-lapa» si tɔ kyee bɔs besye di ààbe ne medii e. 6 E di'enek, etep binek djas nasael é, ye needi ne nena dhatyee geka, etee náá, mena needi ààbe ne embee mekwosak dáa bɔɔ nadi ne ye é. 7 Nàduwaka benaghise dáa bedhiiti bot pak bebhaa'ena naduwal e. Tin, ekwyalá lée é náá: «Bot naadisi etep ede edee ne menyok, bhii tak, be naawyl kebol e mezer ne eduwal benaghise.» 8 Sa mena ààduka ze mezo dáa bedhiiti bot nasa é. E di'enek, bot bedhet mekam-membá ne elél naapkaa ne mesyee gwe, dwoɔ wat kɔ esu e tak. 9 Sa mena ààwaka Klisto tɔ mebhawal, dáa bedhiiti bot pak'ɔɔ nasa é. Etép tak, benyo naazelo be. Wɔ gwak, bete ne bot zegwye. 10 Sa bi ààdi ne menwyaad tɔ elyem, dáa bedhiiti bot pak'ɔɔ naatanjal ne din e Zeeb e. Tin, fofop esyee naagó be kɔ esu e tak. 11 Embee etep binek djas nasael é, etép ye needi ne nena dhatyee geka. Tin, etép tak nakwyalaa tɔ bemekana e, etép edul e mena melo, etee náá, mena moo é tɔ melu me mesik. (aiɔn g165) 12 Mot di ebee náá, nye é ndjem ɔ, nye goka é ne ekobaka, etép nye é zekékwyit tɔ mesyem. 13 Bemebhowal me bi naboma ne ye é, ye é mebhawal bot djas di eboma ne ye é. Zeeb é sosoob tɔ ekek be, nye tok ne ghwyil ebet náá, bi boma ne sa di náá, ye aadhaa bin ghwyil e. Tin, é sok mebhawal aazyé é, Zeeb é waadje bin ghwyil emaad ye, nye aalyaal bin mepek me ewyis é tɔ mebhawal me tak. 14 Dum ne tep tak, bɔn nyeeg bam, nàkunaaka ne benaghise. 15 Me lii ne nen é dáa me di elii ne betsoj e bot e. Biyo bemet, sɔska sa me di lii é. 16 Beeka beele mena di edeka menabelka djas, etép eghapee Zeeb e. Beele tak kwyl elée e náá, menaka é ne egwakel ne Klisto. Ghiya ye naasee kɔ esu e les. Ye kabe mapa ɔ, ye epesa náá, menabelka ne Klisto di nyel ngɔt. 17 Dáa di náá mapa é wat e, ye nakoozodi náá, mena ne buka, mena moo é nyel ngɔt. Etee náá, mot ne mot é ne ye mon pes tɔ mapa yenek wat. 18 Nɔɔka geka bɔn Yisalaél. Bot e nadi ede betit nazekaa é buwa kɔ mesa ebuwa ɔ, be é tɔ egwakel ne Zeeb. 19 Me ààpake náá, betit e nakaa benaghise ebuwa e, ne val etép'es. Me ààpabaake pe náá, benaghise e varj sonok. 20 Ààbe, tin, me kwyl é elée náá,

buwa ee bot e di ààdum konj ne Zeeb di edje é, be dje ye é ne edim, be ààdje ne Zeeb. Tin, me ààkwyl náá, bi di tɔ egwakel ne edim. 21 Bi tok ne ghwyil ede tɔ beele e Ghej, da bi é baade tɔ beele edim e. Deenek, bi tok ne ghwyil ede kɔ mesa e Ghej, da baade kɔ mesa edim e. 22 Tin, mena kwyl é náá, Ghej kpaa lyem ne nena? Bi gek é náá, mena é ne ghwyil dhaa nye ne ghwyil e? 23 Bot dyeebake é náá: «Mena é ne ghwyil esa esa djas elyem binaka di ekwyl e.» Ye é tseetse, guka náá, djas ààval sonok. Mena é ne ghwyil esa esa djas elyem binaka di ekwyl e. Tin, etep binek djas ààdje zee ga bot ghwyil. 24 Ye àànyo náá, ghwyikwyee mot zosik é nyel'e met. Ye goka é náá, nye di ne ghwyikwyee ne besɔ bot. 25 Bi é ne ghwyil e de yebo betit djas di ebomsaa tɔ djando e, sa bi ààtunj menyel esaa pe pak ye dus e. 26 Etee náá, ekwyalá lée é náá: «Ye é Ghej é di kukuma bɔs, nye é kukuma esa djas di kɔ eko e bɔs e.» 27 Mot di náá, nye dinaa ààpadum konj ne Zeeb edjóo bin náá, bi kede ɔ. Ye é be náá, bi eemyaal ɔ, deka edee djas ee nye aadje bin e ààtunj menyel esaa pe pak edee tak dus e. 28 Tin, mot ekalée bin náá: «Tit'ak dus é é buwa benaghise.» Deenek, sa bi ààde ye, kɔ esu e mot lée deenek ɔ, etép bi needi ne egwyem tɔ elyem bin. 29 Me ààlii wak dum ne esimza e lyem bin, me lii é ne esimza e lyem mot'enok. Neghu dhiiti mot e ne ghwyil eke náá: «Etép ye esimza e lyem mot aasa náá, me kat esa sa me di ekwyl esa e? 30 Me bulal bhɔɔ ne Zeeb kɔ esu e edee me di ede ɔ, “haa” etép ye be aakalii ne nam ebyoepe dum ne edee me de e me eeghapee e Zeeb e?» 31 Tin, etép edee, ne menyok me me di edee e, neghu sa djas me di esa e, me sa ye etép duma e Zeeb. 32 Bot e dhaad mbyak eYuda, ne bot e mbyak eGhelek, zenɔɔ bot e zee ga mendjaala Zeeb, sa mefulu men ààsa náá, be kwyl tɔ mesyem. 33 Duka mefulu mam. Me ne sa meghaaz etee náá, bot djas neemyaala ne mesa mam djas. Tin, me ààsanj ekwyeeeg e nyel'am met, me sanj e ekwyeeeg e bete ne bot, etép be neebela tsik.

11 Duka mefulu mam, dáa me di edu mefulu e Klisto e. 2 Me epeso bin mesii, etee náá, bi ne tetaala ne nam é mewala djas. Bi ne du metij me me di edje bin e. 3 Deenek, me kwyl é bi gu náá, Klisto é kukuma botom djas, motom é kukuma e myel, Zeeb é kukuma e Klisto. 4 Tɔ Zee ga ndjaa mendjaala, é ghej motom di edjaala

neghu egoola mekpa me Zeeb e, nye é di ne lo ndjela o, nye ààpalooba ne kukuma ye Klisto. 5 Tin, moma di edjaala neghu egoola mekpa me Zeeb o, nye di ààdjel lo o, nye ààpalooba ne ngom. Nye é dāa moma di bhoo tsika e. 6 Ye é be náá, moma ààpadjel lo'e o, ye goka é náá, nye tsik bhoo lo'e. Tin, ye be náá, ye ne sa syen náá moma di ne bhoo tsika o, nye goka é ne edjel e lo'e ne bhee. 7 Motom ààgoka ne edjel e lo, etee náá, nye é mbanja-mbanja duma Zeeb. Tin, moma é di mbanja-mbanja duma e motom. 8 Etee náá, motom nabe é ààkusaa ne kyes nyel moma, ye é moma é nakusaa ne kyes nyel motom. 9 Motom nabe é ààkusaa ko esu e moma, ye é moma é nakusaa ko esu e motom. 10 Dum ne tep tak, ko esu e efopop, moma goka é ne édi ne lo ndjela ne bhee étep esa ekwosak e Zeeb. 11 É di'enek, to tsik'enaka ne Ghej, ye tok ne motom e di ààbe moma, ye tok pe ne moma di ààbe ne motom. 12 Etee náá, dāa moma nakusaa ne kyes nyel motom e, motom pe nadus e to moma. Tin, djas yenek dus e pe daa Zeeb. 13 Siizaka biyo bemet! Ye é enyoepé náá, moma di ne lo mbek ààdjel bhee é sok nye di edjaala Zeeb e? 14 Mena beeka dāa bos di egoka ne eke o, ye é etep e syen náá, motom di ne bete ne bhoo é lo. 15 É di'enek, enyo náá, moma di ne bete ne bhoo. Deenek, bete ne bhoo nadjeaa ne moma é etee náá, ye needi ne ne dāa bhee. 16 Tin, mot édi ne gwyes esuu meso dum ne tep'ak o, ye nyo é bi gu náá, ye é bemefulu mena dika ne ye to ezeega mendjaala me Zeeb. 17 Ye me aakalii wak nenak'aak, ye tok étep eduwal bin. Etee náá, é sok bi di eseege e, ye dyeebakeswaala ne nen e ébiyoepé, ye àaswaala ne nen enyoepé. 18 Sa meken be nale é me e, ye é náá, é sok bi di eseege étep mendjaala e, bi é ne zyaala pak'en. Deenek, me dinaa àapaamyaal ye enyoepé. 19 Ye é be náá, zyaala pak'en o, ye é etee náá, bedhiiti bot pak'en neebela gham é mis me Zeeb. 20 Eghen bi di eseegea e, ye tok étep ede «edee e Ghej!» Bi dyeebasegea e, étep esa etep e sis. 21 Etee náá, é sok bi di ekan ede é, mot ne mot suu é ede edee be emet, bedhiiti bot elik ne za, bedhiiti bot to elangi. 22 Bi tok ne mendjaa étep mot ne mot neede edee ne menyok pe ezaag e? Eyé! Bi byasal é zeege mendjaala me Zeeb e? Neghu bi sa é etee náá, bot e di ààdi ne ye o neegwak syen e? Bi kwyel náá, me ke ne nen dāa? Me duwal bin e? Aàbe, me tok ne ghwyil eduwal bin! 23 Tin, gwakeka melyo me

me nagwak ne Ghej étep me neegoola bin ye é. É pum Ghej Yezu nametaa é, nye naano mapa, 24 bhis nye naghaapee Zeeb e, nye eezepyak ye. Bhii tak nye ezeke náá: «Yak é nyel'am zekaa étep'en e. Gheesesaka deenek étep bi neetetaala me.» 25 Tyee wat, nye naazenoo beele bhis dek, nye náá: «Beele yak é ebhej e na bes ne Zeeb. Ye kwyalel é ne ghiya yam nasee ko esu e len e. É sok bi aadi edede ye é, sesaka deenek étep bi neetetaala me.» 26 Etee náá, é esok djas bi di ede mapa ne menyok menek e, bi lyaal e, esyee e Ghej, deenek kekum ewala nye aabula e. 27 Ye é étep tak, mot édi ede mapa ne menyok e Ghej dek di ààgoka o, nye eesyem, etee náá, nye ààpaduwal nyel ne ghiya e Ghej. 28 Esok ne mot ne de mapa ne menyok, ye goka é, nye pookodjak ne tsuj djem ne byak. 29 Etee náá, mot ede mapa ne menyok ààpokosiiza egwakel e le ne nyel e Ghej o, nye epesaa epée ko le. 30 Ye é ko esu e tak e, bete ne bot to len di ne mebé, bedhiiti di ààbe ne ghwyil, bedhiiti nazegwye. 31 Mena é di edjaka ne tsuj djem ne byak o, Ghej aanàpée mena. 32 Tin, Ghej pée mena ne edje mena melyo é, etee náá, Zeeb needi ààwa mena é fej loog wat ne bot e bos'ak. 33 Deenek, bon nyeeg bam, é sok mena di eseegeka étep ede edee e Ghej e, bwoodka boo e nyeeg bin. 34 Mot é di ne za o, nye de pe ndjan'yé, etee náá, bi needi ààwa epée e Zeeb to eseege elenaka. Ye kabe bedhiiti mekya o, me aabooza ye é é sok me aakum penek pe yebo e.

12 Bon nyeeg, djhoolika nenak dum ne mekee me Sisim na Dee. Me kwyel e náá, bi gu etseetse dum ne mekee menek. 2 Bi ne gu náá, é ghej bi nadi bi dinaa ààdum korj ne Zeeb e, bi nadi ebet náá, be dul bin bi duwal benaghise esa di ààbe ne nuub elii o. 3 Dum ne tep tak e, me di ekwyel elee bin náá, mot é ke náá: «Me eekal Yezu o», ye tok Sisim Zeeb lwom nye náá, nye ke deenek. Tin, ye tok ne mot di ne ghwyil eben gwood ke náá: «Yezu é Ghej!», ye é di ààbe náá, Sisim na Dee di edjeed nye o. 4 Mekee me Sisim di edje e, ebu membi, Sisim é wat. 5 Mesa me Zeeb ne bu membi. Mesa me mena di esaka e, ye é yii Ghej ngot. 6 Ye é ne bete ne membi me esa mesa me Zeeb. Ye é Zeeb yenok ngot é di esa mesa menek djas to lenaka. 7 To tsik mot ne mot, Sisim epelyaal ekee mot ne mot nabela, étep ekwyee bot djas e. 8 Sisim dje bedhiiti bot e, ekee elii ne etsorj. Sisim tak wat kadje bak bot

ε εκεε elii ne metselal. **9** Sisim tak wat epedje bedhiiti bot tete edum ε korj ne Zeeb. Ye ε kadje bak bot ε, εκεε ε egwom ε bot. **10** Sisim eedje bedhiiti bot εκεε esa endem mebwala, ne bak bot nye eedje be εκεε egoola sa Zeeb di eleε be ε. Deenek, ne bedhiiti bak tak, nye eedje be etsoj ewa mbek pak embee sisim ne embεε sisim. Tin, ye kabε bedhiiti ο, nye eedje be ε εκεε elii ε to elii ε bot djas di aagwak ε. Nye kadje ne bak bot ε etsoj egoola elii binek. **11** Ye ε Sisim tak wat ε di esa mesa menek. Nye ne dje mot ne mot εκεε nye di ekwyel ε. **12** Nyel ε wat. Ye ε ne betε ne ekyes. Tin, ekyes e tak nakoozobu, ekyes binek djas sa ε me me wat. Ye ε tyee wat ne zεega bot ε mendjaala di elyaal nyel ε Klisto. **13** Tin, menabelka djas, bot ε mbyak eYuda neghu bot ε mbyak eGhelek, kwom mot neghu sejele mot. Ye nabe ε, mena naaduwaka Zeeb to Sisim wat. Ye nabe ε etεp mena needika nyel ngot. Tin, ye ε Sisim tak wat ε di tyee medii ee mena di edeka menabelka djas ε. **14** Tin nyel mot aanakwaazodi ne kyes wat. Nyel mot ne bu ekyes. **15** Ko eke nάά: «Dάa di nάά me tok mbο ε, mam tok kyes nyel ε!» Nye aadus nάά, nye kyes nyel ε etεp tak e? **16** Elb ekake ye ε sok nάά: «Dάa di nάά, me tok dis ε, mam tok kyes nyel ε!» Nye aadus nάά, nye kyes nyel ε etεp tak e? **17** Ye ε pe di nάά, nyel e mot djas epedi ε di ε dis ne dis ο, mot aakagwak tin dάa? Ε di'enek, ye ε pe di nάά, nyel djas epedi ε ε lo ne ε lo ο, ε di'enek, mot aakagwak menuub tin dάa? **18** Ne tseetse, Zeeb naasa nyel mot di ekyes ne ekyes, kyes ne kyes ne mesa me, dάa Zeeb nye emet nadi ekwyel ε. **19** Deenek, ye epedi ε di nάά, nyel mot nazosael ε ne kyes wat ο, pe nyel mot tok. **20** Deenek, nyel mot ne bu ekyes, ε di'enek, nyel ε wat. **21** Dis tok ne ghwyil eke ne mbο nάά: «Me tok ne gwyes ne nο!» Deenek, lo tok ne ghwyil eke ne meko nάά: «Me tok ne gwyes ne nο!» **22** Bedhiiti ekyes e nyel ee bot di ebee nάά ye aaval sonok ο, ye ε ne betε ne mesa. **23** Ekyes e nyel ee bot di ebee nάά, ye ε aadyeebaval sonok ε, ye ε ee bot di ebaakwyεeg dhaa nyel ε. Tin, ekyes nyel ee bot dyeebabee nάά, ye aagoka nάά yii nyen ε mis me bot ε, ye ε ye ε bot di ekwyεeg εbuεpe ε. **24** Tin, ekyes e nyel ee bot dyeebabee nάά, εnyo ne ebee ε, ye ε aakwyεεgaa εbuεpe. Deenek, ε ghej Zeeb nasa nyel mot ε, nye naadyeebadje duu ne ekyes e nyel ee bot di aadyeebaval sonok ε. **25** Bela nάά, mbek tok to nyel mot. Deenek, ekyes djas epεkwyεel pak'ο. **26** Ye ε di nάά kyes

nyel mot wat epεkpaa ε ο, ekyes nyel djas ne gwak mekpaa menek. Tin, kyes nyel wat εdjeaa duu ο, ekyes nyel djas ne di to memyaala. **27** Bela nάά, bi ε nyel ε Klisto. Mot ne mot pak'en ε kyes wat e nyel tak. **28** Etep tak ε di nάά, to zεega ndjaa mendjaala, Zeeb nakan εdil sok ε bot ε lwoma, bhii tak bengooel-mεkpa Zeeb, zenoo belyoel. Bhis binok, nye naabaadil bot di esa endem mebwala ο, ne bot ε di ne ghwyil etsik bot ε mebe ο. Bhii tak, nye naabaazedil bot ε di ne εκεε ekwyee neghu εdjeed boο beso bo ο, neghu elii ε to elii bot djas aagwak ε. **29** Bot djas tok bot ε lwoma, neghu bengooel-mεkpa Zeeb, zenoo belyoel. Bela nάά, bot djas tok ne εκεε esesa endem mebwala, **30** neghu bot ε di etsik bot ε mebe ο. Bot ε di elii to elii bot djas di aagwak ο, neghu bot ε di egoola elii binek. **31** Deenek, saaka nάά, Sisim na Dee dje bin εκεε di eval dhaa tyε ε. Deenek, me epelyaal bin nenak ze di edhaa meze menek djas ε.

13 Dyepokonooaka geka nάά, me epelii lii ε bot ε bos neghu yii efofop, ye be nάά kwyl tok to lam ο. Tin, me di aadi mot kwyl ο, me ε dhatyee ghom neghu boο εdjharjal e gwooz ee bot di nyuu etεp esa etap ε. **2** Me ne ghwyil egoola mekpa nadjeaa me pe daa Zeeb, me ne ghwyil εdi nάά, me ne bu εgu, me ne ghwyil epiibal etεp e Zeeb djas di to so ε, neghu εdi ne edum ε korj ne Zeeb di nάά, me ne ghwyil edis etsok di ye nadi ο. Ye ε tseetse nάά, me ε ne ghwyil esa etεp binek djas! Tin, me di aadi ne kwyl ne bot ο, etεp binek djas ε e toto. **3** Deenek, me ne ghwyil εnoo ekuma bam djas dje ne bedjel ε bot, neghu εnoo nyel'am ka ye buwa etεp needikaa. Tin, me di aabe ne kwyl ne boο beso bam to lyem ο, etεp binek djas ε e toto. **4** Bela nάά, mot di ne kwyl ο, ne emaad, nye ne bu esa enem esa, nye ne kwyl bot. Nye tok mot mbee lyem, nye tok mot ebet neghu mot eghea nyel. **5** Mot di ekwyel bot ο, aasa etεp e syen, nye aasa ekaa, nye ne kwyl bot dhaa tyε, nye aabaal bot ebuk to lyem. **6** Mot di ne kwyl ο, nye aamyala ne embee etεp. Tin, nye dyeebamyaal ε ne etseetse. **7** Deenek, mot di ekwyel bot ο, ne pel etεp djas. Nye aabee bot ε mis toto, nye ne εbwaalel ne etεp djas, nye ne maad ε lyem sok bhwoob etεp djas. **8** Ε di'enek, kwyl ε kom-kom. Tin, mekpa di egoolaa bot dum ne Zeeb ε, aanabaagoola dhiiti dwoo. Εκεε nadjea bot etεp elii to membyak

mesis ε, aanàbaadi neghu egu me bot ε bōs aasi. 9 Deenek, bis goola mekpa me Zeeb ε ba bim ε, etee náá, ba mōn egu ε les é pes. 10 Tin, dwoo ye aadi náá, tete egu aazyε é, ba mōn egu ε les ε waadiib. 11 É sok me nadi mōn dhyeeb ε, me nadi elii neghu esimza dāa mōn dhyeeb. Me nadi é ne etsoj e bōn dhyeeb. Tin, é sok me nakum boo-mot ε, me naakat esa etep djas nadi yii bōn dhyeeb ε. 12 Nenak, mena beeka Zeeb ε dāa tō enyen ε di àànyo enyen ε, tin ewala di ezye yenek, mena aabeeka nye popoopwon. Nenak, me ààgu Zeeb enyoepe. Tin, é ewala di ezye yenek, me waagu Zeeb enyoepe dāa nye y nye emet di egu me ε. 13 É di'enek, esa elel bak moo é tō lam: edum ε koj ne Zeeb, ne ebwaalel, zenōo kwyel. Tin, tō esa bak beelεl, kwyel eedhaa tye.

14 Pokosaaka sok kwyel, da bi ebaasaa mekεε me Sisim, daŋ-daŋ é yii egoola bhaadal di edus daa Zeeb. 2 Mot di elii tō dhaad mbyak ee bot di ààgwak o, nye ààlii ne bot ε bōs, tin, nye lii é ne Zeeb. Etee náá, ye tok ne dhiiti mot di emet sa nye di elii ε. Tin, ne ghwyil Sisim na Dee, nye wyisal é etep di tō eso ε Zeeb ε. 3 Mot di egoola mekpa me di edus pe daa Zeeb ne bōn nyeeε o, àasa deenek. Etee náá, etep nye di elii ε, ye gwyák ε bōn nyeeε. Nye lii é etep nye neesa náá, edum ε koj ε bōn nyeeε ne Zeeb pyet. Étep edje be meghaaz ne edje be melyo. 4 Mot di elii tō dhaad mbyak ee bot di ààgwak o, nye dje meghaaz ne nyel emet. Tin, mot di egoola mekpa di edus pe daa Zeeb o, nye dje meghaaz ε ne bot zεega ndjaa mendjaala djas. 5 Me ne kwyel náá, biyo djas lii tō dhaad mbyak ee bot di ààgwak ε. Sa me baadi kwyel ebuepe ε náá, bi goola mekpa me di edus pe daa Zeeb ε. É di'enek, mot di egoola mekpa me di edus pe daa Zeeb ne boo metan dhaa mot di elii tō dhaad mbyak ee bot di ààgwak ε. Ye é di náá, dhiiti mot tō zεega tak é ne ghwyil egoola ye o, ye é enyoepe, etee náá, bot djas ε waagwak. Tin, edum ε koj ε bot ε zεega ndjaa mendjaala ε waatō sok. 6 Bōn nyeeε, me pookodji bin náá: é ghej me aazyε pe yebo ε, me kalii ne nen tō dhaad mbyak ee bot di ààgwak o, me kakwyee bin tin ne yé? Ààbe ne dhiiti sonok. Ye goka deenek ε, ye di náá, me tel bin sa nadi syela ε, me goola bin ε bhaadal Zeeb dhis ε. Me dje bin egu neghu edje bin ε melyo. 7 Djhoopokonoaka geka ne esa di ebwomaa étep ebōol mebyonj ne

ye é, dāa sandjo ne toj. Ye é be náá, esa be di ebwom ε, bwoma tak ààwyis sej tō melo o, bot ε ààgu mbek pak esa di ebwomaa ε. 8 Ye é tyee ne mot di elōo boo toj esodja, ye di ààlōel enyoepe o, ye tok ne mot ààwyel étep ekelumla deeb. 9 Ye é djala ne biyo bemet. Ye é be náá, bhaadal bi di egoola ε, bi goola ye é tō elii ee bot di ààgwak o. Tin, bot ε aamet sa bi di elli é dāa? Bi lii é e toto! 10 Deenek, kō εko ε bōs ye é ne bete ne elii, ye tok ne lii wat tō elii binek di náá ye é ààval dhiiti sonok. 11 É di'enek, mot di elii ne nam tō lii me di ààgwak o, nye é ndjonj pe daa lam, mam pe é ndjonj pe daa le. 12 Dāa di náá, bi ne dyeebawa lyem tō mekεε me Sisim ε, saaka náá, bi di bot e kum. Ekum e tak di yii di esa náá, edum ε koj ε bot zεega ndjaa mendjaala Zeeb tō sok o. 13 Dum ne etep binek, mot di elii tō elii bot di ààgwak o, nye goka é ne ewaab ne Zeeb ε náá, nye dje nye ekee yii egoola esa nye di elii ε, étep bot neemet sa nye di elii ε. 14 Etee náá, me di edjaala tō elii binek o, sisim yam é tō mendjaala. Tin, metselal mam kadi é ààgu sa me di elii ε. 15 Me aakasa tin dāa? Me aadjaala Zeeb ne sisim yam. Tin, da me baadjaala nye dōo ne metselal mam. Deenek, me aadjeeb nye djeeb duu ε ne sisim. Tin, da me baadjeeb nye djeeb duu ε ne metselal mam. 16 Ye é be náá, wō zobulal bhōo ne Zeeb ε tō sisim o. «Haa» mot di egwak wō tō zεega ndjaa mendjaala aakake «Amen», ne mendjaala me wō bulal bhōo ne Zeeb ε dāa? Nye y mot di náá, nye àapagwak dhiiti sonok tō sa wō lii ε. 17 Ye nakoozodi náá, mendjaala mō yii ebulal ε bhōo ne Zeeb ye nakoozonyo dāa, ye é àasa náá, bedhiiti bot pyet tō edum ε koj ne Zeeb. 18 Me epebulal bhōo ne Zeeb etee náá, me epelii tō elii bot di ààgwak ε, dhaa biyo djas. 19 Tin, é mis me bot ε zεega ndjaa mendjaala e kwan. Ye goka é, me lyo be ne mekpa me lii be di gwak ε. Tin, me kolóo-lóoak mekpa meten, ye é eedhaa yii di náá, me lóo ε mekpa bedhet-bedhet tō lii di náá ee bot di ààgwak ε. 20 Bōn nyeeε, katka edi ne esimza e bōn dhyeeb. Dika dhatyee bōn dhyeeb bot ε di ààgu sonok o, sok bhwoob embee etep. Ye kabe pe kyeε etiibal o, dika eboo e bot. 21 Gwakeka sa ekwyala di eleε: «Ye é tō elii ε sis, ne tō enuub e bot ε membyak mesis ε, me aalii ne bot ε mbyak'ak, ye nakoozodi deenek, be aanàkwaagwak ε me.» Ghej ke ε deenek. 22 Deenek, ekee elii ε tō elii ε bot di ààgwak ε, ye é ndem étep bot ε di àadum koj ne Zeeb o,

àakabe éteþ bot ε di dum koj ne Zeeb ɔ. Ghuna, ekee egoola mekpa me Zeeb ε ndem, éteþ bot ε di edum koj ne Zeeb ɔ, àakabe éteþ bot ε di àadum koj ne Zeeb ɔ. **23** Djhoopokogekeka náá, bot ε zeege ndjaa mendjaala djas lii to elii bot di àagwak ε. Bhii tak, bot ε di egwak-gwakak ɔ, neghu bot ε di àadum koj ne Zeeb ɔ, zeni tinaak ɔ. É di'enek, be aanákwaake náá, bot binok djas epelyet e? **24** Ye é be náá, bot djas to zeege ndjaa mendjaala epegoola mekpa ε Zeeb ɔ. Dhiiti mot dhaa ye ɔ, neghu mot ε di àadum koj ne Zeeb eni tinaak ɔ, nye waagwak etep binek djas. Bhii tak, nye waagu náá, nye mot mesyem ko esu ε etep nye gwak ε. Tin, ye waasa to bum lyem'e tyee na zake. **25** Deenek, esimza be nadi syela ε waawiyis to gwyε. Tin, nye aapyak meboj me bhwoob si eduwal Zeeb, eke náá: «Ye é tseetse náá, Zeeb é pak'en!» **26** Bɔn nyeege, bot goka é ne eswola ne ye dáa? É sok bi di eseege éteþ mendjaala ε, mot ngot to lin ε ne ghwyil etii medjeeb di edje meghaaz ε, dhiiti mot ε ne ghwyil edje melyo, dhiiti mot ε ne ghwyil eleε sa Zeeb natel nye é, dhiiti mot ε ne ghwyil elii to elii bot di àagwak ε, da dhiiti mot ε egoola mekpa me tak, etep binek djas ε éteþ esa náá, zeege ndjaa mendjaala neetó sok. **27** Ye é be náá, bedhiiti bot epelii to elii bot ε di àagwak ɔ, ye nyo ε náá, ye zoodi bot ε ebá neghu belel ε di elii, mot ne mot ne ye ewala ee nye di elii ε, da mot ngot edi mot éteþ egoola sa be di elii ε. **28** Ye é di àadi ne mot di egoola sa be di elii ε. Beta náá, mot goka é kat elii elyelepe to zeege ndjaa mendjaala. Tin, nye goka ne etóla ε to lyem, ne etóla ε ne Zeeb. **29** Ye é be náá, bot ε ebá neghu belel epegoola mekpa ε Zeeb. Beta náá, bedhiiti bot ε egwak enyoεpe sa be di elii ε, éteþ egu náá ye é tseetse neghu ye é etsal. **30** Ye é be náá, Zeeb eelyaal dhiiti mot to sama bot ε di egwak ɔ, dhiiti sa di to so ε. Ye goka é náá, mot nadi egoola mekpa ε Zeeb ɔ, kat elii. **31** Biyo djas ε ne ghwyil ε egoola mekpa ε Zeeb, mot ne mot ne ye ewala, etee náá, bot djas neebela melyo ne edjeaa meghaaz. **32** Bot ε di ne ekee egoola mekpa me Zeeb ɔ, goka é ne edjeed ekee Sisim Zeeb zedje nye é enyoεpe. **33** Etee náá, Zeeb tok mot ε ezem, nye Zeeb e egwyem. Dáa di esael to ezege ndjaa mendjaala djas me bot ε Zeeb ε, **34** ye goka é náá, boa edi gwyem to ezege ndjaa mendjaala, ye é àapadjeaa be ze náá, be lii. Ye é dáa etsi ε Zeeb di eleε, be goka é ne looba ne bot ε di edjeed

zeege mendjaala. **35** Ye é be náá, be epekwyel esaa egu dhiiti sonok ɔ. Be goka ne ekedji é, ne botom bɔɔ pe mendjaa. Ye tok enyoεpe náá, moma dji mekya to zeege ndjaa mendjaala. **36** Bi gek é náá, biyo ne biyo é di esuk mekpa me Zeeb e? Neghu bi gek é náá, ye é biyo ne biyo ε nagwak mekpa menek e? **37** Mot é gek náá, nye é ngooel-mekpa ε Zeeb ɔ, neghu náá, nye é ne ekee Sisim na Dee ɔ. Nye waagu náá, sa me kwyal bin ε, ye é metinj ε Ghej. **38** Tin, nye di àagu ye ɔ, ye kwyel eleε Zeeb àagu nye. **39** Bɔn nyeege bam, dan-danj saaka náá, bi goola mekpa me Zeeb. Tin, sa bi àalu náá, bot nàli to elii bot di àagwak ε. **40** Tin, etep djas goka é ne esael enyoεpe, àabe to ezem.

15 Bɔn nyeege, nenak me epekwyel etaala bin Mbεe Bhaadal me nagoola bin ε, Mbεe Bhaadal bi nagwak ε, yii bi zewa lyem é tak ε. **2** Ye é dum ne Mbεe Bhaadal tak ε bi nabela tsik. Ye goka é bi baal ye dáa me nagoola bin ye é. Ye é di àadi deenek ɔ, ye é waalyaal náá, edum ε koj ε len ne Zeeb ε yii toto. **3** Me nakan egoola bin ε melyo me mam me emet nagwak ε. Melyo me tak é náá, Klisto nagwyε é éteþ mesyem mena, dáa ekwyla Zeeb di eleε ε. **4** Nye naadela to evit, da gom bhis melu melel dáa ekwyla Zeeb eleε ε. **5** Wɔ gwak, nye ztel Pyeed nyel, dɔɔ ne bedhiiti bedjekel nadi edjóaaa «bekam ne bebá». **6** Bhii tak, nye naazetel nyel é ewala wat ne bedjekel be bedhet-eten. Bedhiiti bot pak'ɔ é nazegwyε, bete ne bot pak'ɔ dinaa ne tsik. **7** Bhii tak, nye naazetel nyel ne Zak, zenɔ bot ε lwoma be djas. **8** Bhis nye natel bɔɔ djas nyel ε, nye naazetel mam nyel, mam mot di dáa mɔn mot nabyel nye dinaa àawozal to mɔ ɔ. **9** Me tok vanj mot to sama bot ε lwoma. Ne tseetse, ye àagoka náá, me djóaaa «mot lwoma». Etee náá, me é naatiig bot ε zeege ndjaa mendjaala Zeeb. **10** Tin, ko esu ε enem ne embee ε Zeeb é me moo mos mot me di'ak. Enem ne embee Zeeb nadjε me ε nabe é àabe yii toto. Me naasa be mesa me na lyel-lyel dhaa bedhiiti bot ε lwoma djas. Ne tseetse ye nabe é àabe mam, ye é enem ne embee Zeeb ε nadi esa mesa to lam. **11** Ye nakoozodi náá, ye é mam ε di elyo neghu bedhiiti bot ε lwoma é di elyo, ye é Mbεe Bhaadal bis di egoola. Ye é ko esu ε tak ε bi di edum koj ne Zeeb. **12** Mena goolaka bot Mbεe Bhaadal é náá, Klisto naazegom pak myoj. Tin, to sama yen, ye é ne bedhiiti bot

pak'en kabaadi eke náá, «Bot ε zegwyε ρ, be tok ne ghwyil εgom.» 13 Ye é be náá, bot ε zegwyε ρ aanàbaagom ρ, ye kwyil εlee é náá, dō ne Klisto pe nabe é ààgom pak myorj. 14 Deenek, ye é be náá, Klisto nabe é ààgom pak myorj ρ. É di'enek, melyo me mena di elyoka ε, ye é e totol Tin, mena tokeka ne sa mena di edum korj kō esu ε tak ε. 15 É di'enek, menaka é bot ε di εlee elerj etsal dum ne sa Zeeb nasa ε. Eteε náá, ye nabe é, mena naabanja bot náá, Zeeb naagomal Klisto bhis esyee. Ye é be náá, mena lyoka etep etsal ρ, bot ε nazegwyε ρ aanàkwaagom. 16 Ye é be náá, bot ε nazegwyε ρ aanàkwaagom ρ, é di'enek, Klisto pe nabe é ààgom pak myorj. 17 Deenek, ye be náá, Klisto nabe é ààgom pak myorj ρ, edum ε korj ε len ne Zeeb é toto. Tin, bi dinaa é «tōp» tō mesyem. 18 Ye é be náá ye deenek ρ, guka náá, bot ε zegwyε tō egwakel ne Klisto ρ, be eezewo ze. 19 Ye é be náá, ebwaalel ε lena ne Klisto zosik é ne tsik bot di ne ye kō ēko ε bōs ρ. Menaka é bot ε mezuk dhaa bot djas. 20 Tin, ne tseetse Klisto naagom pak myorj, ye lyaal náá, nye é di tom pyeeb. 21 Dáa ye di náá, esyee nazye kō ēko ε bōs ε ne mot ngōt ε, ye é tyee wat, εgom ε pak myorj zye é ne mot ngōt. 22 Dáa ye di náá, bot djas epegwyε etee náá, be é bēdha ε Adam ε, ye é tyee wat, bot djas waagom tō esyee etee náá, be é tō egwakel ne Klisto. 23 Tin, mot ne mot é ne ye elu. Klisto ε mot meken nagom tō esyee, dáa esa nabeaa tō pyeeb ε. Egherj nye aabula ε, bot djas nadi tō egwakel ne ρ, waagom tō esyee. 24 Bhii tak, ye aadi é mesik me blhwak. Deenek, Klisto aagō ekukuma djas, be mebwala djas, ne embee esisim djas, da bulal eyorj ne Zeeb Seεg. 25 Eteε náá, ye nyo é Klisto di bōo mekoozi, kekum ewala Zeeb aawa bot ε mebhuka me djas si meko me ε. 26 Tin, ye é esyee é di mot mebhuka e mesik aagóaa ρ. 27 Tin, ekwyala lee é náá: «Zeeb naawa etep djas si meko me Klisto.» Deenek, ye epenyen popoopwon náá, tō ekwyala bak, egherj Zeeb di eke «djas» ε, ye tok dō ne nyeε Zeeb tō tak. Nyeε mot nadje Klisto ghwyil ekōk kō esonok djas ρ. 28 É sok esonok djas aadi si ekukuma ε Klisto ε, é di'enek nye emet, mōn aadi é si ekukuma ε Zeeb Seεg, mot nadje nye ghwyil ekōk kō esonok djas ρ. Deenek, Zeeb aakadi Mekoozi é kōk kō esonok djas. 29 Baatalaka ne bot nazeduwa Zeeb é di bot ε zegwyε ρ. Ye é be náá, ye é tseetse náá, bot ε nazegwyε ρ aanàkwaagom ρ, «haa» étep yé be di eduwa

Zeeb é di bōo ρ? 30 Étep yé biso bemet bot ε lwoma di eka menyel mes melu djas é esyee? 31 Bōn nyeεg, melu djas esyee é e bhaaz'am. Me lee é tseetse náá, me epemyaala ne nen kō esu egwakel ε len ne Gherj'enaka Yezu Klisto. 32 Egherj me nadi pe tō ghaada Efēez ε, ye nabe é eke me naaduu tuub ε ne betit ε menyan. Me é pe di é duu ne nōo ε tō ekwosak epuud ρ, «haa» me nabela yé bhii tak? Ye é be náá, bot nazegwyε ρ aagom ρ, dihoosaka dáa bot ε bōs djas di eke ε. Be dyeebake é náá: «Djhoodeka edee ne menyok, djemen mena waagwyεka!» 33 Nàkōka menyel min, etee náá ye é tseetse sa bot di εlee: «Bembee bōn bēso aapul mefulu men.» 34 Dika djem, bulalka mbee mefulu men. Tin, katka esa ε mesyem, etee náá, bēdhiiti bot pak'en ààgu Zeeb, ye àasa bin syen e? 35 Nēghu dhiiti mot ε waadjj náá, «Bot ε aagom pak myorj dáa? Tin, menyel mōo é aakadi dáa?» 36 Mot di edji deenek ρ ààtselal. Bum le ee mot di ebe ε, tok ne ghwyil ekwyil. Ye é be náá, bum tak dinaa ààpabo tō bōs ρ. 37 Egherj mot di ebe bhek ε, é sok di náá, bhek mōo kan ε kwyil ε. É di'enek, ye é aanàkabaadi tyee wat ne bhek nabeaa ε. Ye nakoozodi mbi mebhhek nēghu bhum le djas. 38 Tin, Zeeb epedje ne bhek yenek kōkō ezel nye di ekwyil ε. Deenek, bum le tak aabaazodi é dáa bum le nabeaa ε. 39 Esa djas di ne tsik ε tok ne mbi nyel wat. Nyel mot tok tyee wat ne nyel tit; epuud mot tok tyee wat ne yii enen nēghu yii ε besu. 40 Ye é ne edjema di pe tō gwōo ne edjema di pe kō bōs ε, edjema di pe tō gwōo ρ, ne kas dhaa edjema di pe kō bōs ε. 41 Gwyes é ne ye mekas, ngōn é ne ye, ekwyikwyen ε ne yōbō mekas. Tin, pak ekwyikwyen, mot ne mot é ne ye mekas. 42 Ye é aadi é deenek é gherj bot zegwyε ρ aagom ε. Egherj muu di edelaa ε, ye é dáa bhek be di ebeaa ε, ye ne bō. Egherj ye di egom ε, ye aanàkabaagwyε. 43 Ye é delaa ρ, ye tokape dhiiti vanj sonok. Ye é kagom ρ, ye mōo é ne ghwyil ne duma. 44 Egherj ye di edelaa ε, ye é nyel epuud é di edelaa. Nyel epuud delaa ε tyee wat dáa be di ebe bhek ε. Egherj nyel epuud di egom ε, ye aadi é nyel Sisim. Tin, ye é aakadi é ye mōo nyel epuud ne nyel Sisim. 45 Deenek, ekwyala lee é náá: «Adam mot nakusaa e meken ρ nabe é mot ne tsik.» Tin, Adam mesik é Sisim di edje tsik ε. 46 Ye tok nyel Sisim di ezye sok. Ye é nyel epuud é di ezye sok. Bhii tak, nyel Sisim kazyε. 47 Mot meken nakusaa é ne bōs, mot bōoba nadus é pe tō gwōo. 48 Bot é

di kò eko ε bōs ε, be tyee wat ne mot nakusaa ne bōs ɔ. Bela náá, bot ε di pe to gwoo ɔ, be é tyee wat ne mot nadus pe to gwoo ɔ. **49** Tin, ye é tyee wat ne menabelka bot é di embaŋa-mbaŋa mot nakusaa ne bōs ɔ. Deenek, ye é tyee wat mena aadika ε embaŋa-mbaŋa mot nadus pe to gwoo ɔ. **50** Bōn nyeeɓ, gwakeka sa me di ekwyel elee ε. Sa nakusaa ne epuud ne ghiya ε, ye tok ne ghwyil é bela di to eyon ε Zeeb. Tin, sa di náá ye aagwye ɔ, tok ne ghwyil é bela tsik na kòm-kòm. **51** Gwakeka, me epekwyel elee bin sa di to ɔ ε. Tin, menabelka djas aanàkwaagwyeka, menabelka djas é waaswolaka. **52** Ye aasael e mōn ewala batsa, ààbōya tyee dis di ebwaaba ε. Egherj tōj aalō ɔlōa mesik ε. Etee náá, é sok ye aalō ε, bot é nazegwye ɔ waagom be neebela tsik na kòm-kòm. Tin, Zeeb é waaswola menabelka bot é aalik ne tsik ɔ. **53** Tin, nyel di náá, ye é ne ghwyil epulel é goka é ne eswolaa, étep ye needi ààpulel. Nyel di ne ghwyil egwye é ne goka é ne eswolaa, étep ye needi ààgwye. **54** Ye é be náá, nyel di epulel ɔ, aanàkabaapulel ɔ; da nyel di egwye ɔ, kadi é ààkabaagwye ɔ. Ye é deenek ε, sa ekwyla di elee aabela esuk: «Esyee aanàbaadi tak, nye eekwaka! **55** Wōy esyee, egherj bō moo wo? Wōy esyee, ghwyil'ɔ e egó é bot moo wo?» (Hadēs 986) **56** Esyee bela ghwyil egó é bot é to syem. Tin, syem kabela ghwyil é to tsi. **57** Deenek, bhō ne Zeeb, mot di edje mena ghwyil ekwak esyee, kò esu ε Gherj'enaka Yezu Klisto ɔ. **58** Bōn nyeeɓ bam me di ekwyel dhaa tye ɔ, dika ne meghaaz da bi é lyel bham! Saka mesa me Gherj enyōpe. Bi goka ne gu ε náá, mesa me Gherj ee bi di esa ε, ye aanàgwye e toto.

16 Ba bō mekpa kò esu ε epata ee zeseegaa étep bot ε zeeɓa mendjaala me ghaada Yeluzalem ε. Bi goka é ne edu enyōpe metinj tak wat ee me nadjε ne ezeɓa mendjaala me ghaada Ghalati ε. **2** Eyenga djas, mot ne mot pe ndjarj'e goka é ne edis ba bim esa, dāa ye di edjala ne ebela ε ɩε ε. Da nye é kwom, étep nye needi ààbwood dwoo ezye ε lam étep esa ye. **3** Egherj me aakum ε, me waalwom bot ε bi nazeɓε ɔ, étep be neekkyeed epata ee bi nazeɓε ε ne bemekana me nadjε be ε, pe ghaada Yeluzalem. **4** Ye é be náá, ye goka é mam pe tó ɔ, bis ne be nō é kwaatō. **5** Me aazyε pe daa len ε bhis me aasilal etep bam djas pe kyee dik Masedwan ε, etee náá, me aadharj ε penek. **6**

Me é ne ghwyil edi ba melu pe yibo, neghu me é ne ghwyil ekwyeeɓ tu mbu bebbhi. É di'enek, bi é ne ghwyil ekwyee me é egoola medjorj mam, pe kyee me di ekwyel etó ε. **7** Me é ààpakwyel náá, me zye pe yebo tyee gorj swak. Tin, Gherj ekwyel ɔ, ekwosak ε lam é náá, me kwyeeɓ ba melu pe yibo. **8** Deenek, me epekwyel edi to ghaada Efēz kekum dwoo ebyorj ε Patekot. **9** Etee náá, ye é tete ewala ee zedjea me ε étep esa boo mesa me Zeeb, ye nakoozodi náá, bot ε mebhuka epebu. **10** Timote ekum pe yebo ɔ, beka nye enyōpe étep nye neemyaala. Etee náá, nye é mot-mesa ε Gherj dāa mam. **11** Sa mot ààbee nye é mis toto. Tin, kwyeeɓa nye étep nye neegoola medjorj me to egwyem, nye neebula pe kyee me di'ak. Etee náá, bis ne bedhiiti bōn nyeeɓ epebwood nye. **12** Ye kabe mōn nyeeɓ'ena Apolōs ɔ, me ne dyeebadje nye meghaaz étep ezye pe yebo be ne bedhiiti bōn nyeeɓ. Nenak, nye dinaa ààpakwyel ezye pe yibo. Nye aazyε é, dwoo nye aabela ghwyil ε. **13** Dika ndjem, dika ghiŋ to edum ε korj ne Zeeb, dika ne meghaaz, dika ne ghwyil. **14** Saka etep djas ne lyem kwyel. **15** Biyō bōn nyeeɓ, bi ne gu Stefanas ne bot ε mebyel me. Bi ne baagu náá, pe kyee dik Akayi be nabe é bot ε meken edum ε korj ne Zeeb. Deenek, be naawa lyem to mesa me zeeɓa bot ε Zeeb. Tin, me epewaab ne nen náá, **16** bi looba ne mbi binak bot, dō ne bot djas di ewa lyem elyelepe to esa mesa me Zeeb sama ne nō ε. **17** Me epemyaala ne etuula ε Stefanas, ne Fōltunatus dō ne Akayikus. Be naadis me piid'en ee me nadi ne ye é. **18** Guka dāa bi di enō mbi binak bot ε, etee náá, be naasil me lyem dāa be nasil yebo ε. **19** Bot ε ezeɓa ndjaa mendjaala kyee dik Azi djas eeswos bin. Deenek, Akilas be ne Pilisil, zenō bot ε zeeɓa mendjaala di ezeɓa pe to ndjarj ɔ ε, be eeswos bin ebuepe to egwakel mena dika ne ye ne Gherj ε. **20** Bōn nyeeɓ bin bot ε di wak ɔ, be eeswos biyō djas. Swoselka pak'en ne meswosel me eboma memuk ne bōn nyeeɓ bin. **21** Mam Pōl, me eeswos bin. Ye é mam me emet ekwyal mekpa me meswosel mak ne mbō'am met. **22** Mot di ààkwyl Gherj ɔ, beta náá, nye bela mbee baka! Maalana ta! — Gherj'es dha! **23** Beta náá, enem ne embεε ε Gherj Yezu di ne nen. **24** Me ne kwyel biyō djas, to egwakel mena dika ne ye ne Yezu Klisto ε.

Koolet yii Booba

1 Ye é mam Pól, mot-lwoma é Yezu Klisto to ekwosak é Zeeb, bis ne Timote mon nyeeɣ'ena é kwyal mekana mak. Bis eeswos bot é zeeɣa mendjaala di pe kyee ghaada Koolet, ne bot é kyee dik Akayi djas di eduwal Zeeb o. **2** Beta náá, Zeeb Seeg'enaka ne Gheɣ Yezu Klisto dje bin enem ne embée, ne egwyem. **3** Djhooduwalka Zeeb, Seeg é Gheɣ'enaka Yezu Klisto. Nye é Seeg'enaka mot di ne ghoɣ ne bot o. Nye é Zeeb mot di edje bot ghwyil sok membi me etep djas o. **4** Nye ne dje mena meghaaz to membi me mezuk djas, etee náá mena needjeka pe bedhiiti bot é di to mezuk o meghaaz. Ye é be náá, mena é ne ghwyil esa deenek o, ye é etee náá, Zeeb nanyel edje bis ghwyil tak sok. **5** Tin, mena zukeka ebuepe tyee wat ne dáa Klisto nazuk é. Ye é be náá mena di ezukeka o, Zeeb waadjeka mena meghaaz me Klisto dhaa nyel. **6** Ye é be náá, mena é to mezuk o, ye é etee náá, bi neebela meghaaz ne tsik. Ye é be náá, mena eebelaka meghaaz o, ye é etee náá, Zeeb needje bin meghaaz. Meghaaz me tak é waadje bin ghwyil emaad membi me mezuk bi di ebee é. **7** É di'enek, bis é ne boo ebwaalel ne nen. Etee náá, bis ne gu náá, dáa bi di ezuk mbi mezuk me wat ne nes é, bi é waabela mbi meghaaz me zedjeaa bis é. **8** Bon nyeeɣ, bis kwyel é náá, bi gu mbi mezuk me bis nabee to eghaada kyee dik Azi é. Ye é penek é bis naboma ne mezuk dhaa nyel. Ye é tseetse náá, bis nabe é àakabe ne ebwaalel náá, bis é waatsak. **9** Deenek, bis nabe é ne egeka náá, bis naazemyaal ferj é esyee. Ye nasael deenek é etee náá, bis needi àawa ebwaalel ko menyel mes met. Tin, ye goka é bis wa ebwaalel é les ne Zeeb, mot di gomal bot o. **10** Ye é nye é napek bis to mbi yenek esyee, nye é kwaabaazopek bis. Ne tseetse, bis é ne ebwaalel ne ne náá, nye waabaapek bis. **11** Tin, biyo pe, bi ne kwyee bis é sok bi di edjaala Zeeb étep'es é. Étep tak é, bete ne bot di ebulal bhoo ne Zeeb ko esu mepeka me nye napek bis to esyee, ne dáa nye di eyala ne mendjaala moo étep'es é. **12** Gwakeka sa bis di egoka ne eghée nyel ne ye é. Esimsa bis epelyaal bis popoopwon náá, bis eeké enyoɣpe to epiki sama ne bot djas, dan-danj é ne biyo. Tin, ye é Zeeb é dje bis ghwyil esa etep binek djas. Ye é be bis naake deenek o, ye nabe é ààbe ne etsoɣ é bot é bos. Tin, bis

nake é ne ghwyil é Zeeb. **13** Tin, to bemekana mes, bis kwyal bin é, sa di náá bi é ne ghwyil laa ne etiibal é. Deenek, me é ne ebwaalel náá, bi é ne ghwyil tiibal etep djas bis di elii é. **14** Ye é koodi náá, nenak bi ààpatiibal etep djas di kwyala to bemekana mes o. Bis kwyel é náá, bi tiibal ye. Deenek, dwoo ezye é Gheɣ'enaka Yezu, bi é waabi bet ko esu é les, dáa biso pe é aabi bet ko esu é len. **15** Eghéɣ me nake sok náá, me epezye pe daa len é, me nadi é ebwaalel náá egeka bin é deenek. Me nakwyel é náá, medjoɣ mam pe daa len sael tyee é sok ebá. **16** Deenek, me nadi ekwyel náá, me dhaa pe daa len, da me é goola tó pe kyee dik Masedwan. É mebhula, me é baadhaa pe daa len etee náá, bi neekwyee me ne egoola mendjoɣ mam pe kyee dik Yude. **17** Eghéɣ me nagek deenek é, me nabe é me nadjaa ne tsuɣ djem ne byak. Egeka ee me nadi egek é, ye nabe é ààdi tyee wat dáa bot é bos'ak di eke é. Tin, bot binok é ne ghwyil myaal «Iyoo» ghuna be byen tep'enek byena. **18** Zeeb é tyaases'am, sa me di eleé bin é, ye nabe é étep emyaal «Iyoo» edi wo byen sonok. **19** Etee náá, Yezu Klisto mon é Zeeb, ee mam ne Silas zenoo Timote, zegoola bin é. Bhaadal tak nabe é ààdi étep bot emyaal «Iyoo» edi di náá wo eebyen «ààbe» o. Bhaadal'es dum ne ne, nazobe é «Iyoo». **20** Tin, Yezu é di «Iyoo» ko etep djas Zeeb nakek é. Ye é etee náá, ko esu é Yezu Klisto ekek é Zeeb djas di «Iyoo». Ye é bis di egoka ne emyaal náá, «ye di deenek», étep edje duma ne Zeeb. **21** Deenek, Zeeb nye emet é di edje bis ne biyo ghwyil edi to epiki to egwakel é les ne Klisto. Ye é Zeeb nyeɣ nye emet é sée bis, étep bis needi bot é mesa me. **22** Deenek, nye eezewa bis ndem ne din é le. Nye eebaawa to ebhum lyem bis Sisim na Dee, étep elyaal náá, nye aadje bis sa nye nakek mena é. **23** Tin, me eenoo Zeeb dáa tyaases'am, me koo o, nye é gó me. Ye é étep ekaab náá, me ezekebaazamal bin é, me myaal náá, me aanakabaasik pe ghaada Koolet. **24** Deenek, bis àasaa náá, bi myaal sa bis di eleé bin é ne bhel. Etee náá, bi é ghij to edum é koɣ ne Zeeb. Bis saɣ é náá, mena saka mesa é di wat étep menyó men.

2 Étep tak é, me ke náá, me tok baasik pe daa len, etee náá, me é zekebaazebaal elyem bin. **2** Me baal bin elyem o, ye tokape ne dhiiti mot pak'en aakabaasa náá, lyem'am di to memyaala. Etee náá, biyo djas aakadi é ne mebuk to elyem.

3 Me kwyal bin mekana mak dáak ε. Etee náá, me zye pe yebo o, me ezekedi ne ebuk to lyem, dum ne bot ε waasa náá, me di to myaala o. Ne tseetse, me ne gu náá, é ghej me di to myaala ε, biyo djas pe ne myaala. 4 Ne tseetse, me nakwyal bin mekana mak ε to menyaad, ne ebuk to lyem, ne mijaal é mis. Ye be é ààbe étep ye needje bin ghoj. Ye é étep bi neegu náá, me ne kwyel bin dhaa tye. 5 Tin, ye be náá dhiiti mot ngot pak'en esa náá, bi di ne ebuk o, nye ààpasa ye ne mam emet, nye sa ye é ne biyo djas. Bela náá, me ààpake deenek étep ebek tep. Etee náá, sa nye sa ε ye eedyebakpaa bedhiiti bot to elyem. Tin, ye é kabe bedhiiti bot o, ye kpaa be ε ba bim. 6 Étep mbi mot deenek, medjamela me bot ε zεega edjala ne ne. 7 Dum ne tep tak é di náá, ye goka é bi pel nye. Deenek, da bi é dje nye meghaaz étep ekaab náá, syen ezekesa náá, ebwaalel nye di ne ye é si. 8 Tin, ngweebel'am pe daa len ε náá, lyalka nye náá, bi ne kwyel nye. 9 Gwakeka sa nasa náá, me kwyal bin mekana ε. Me nasuu é náá, me wa bin to mebhawal, étep me neegu ye be náá, bi ne looba ne metij mam o. 10 Bi é pel mot o, mam pe é waapel nye. Tseetse, me eepel mot'enok tep'enek. Nye sa me mbee tep o, me eepel nye ko esu ε len. Me sa ye é é mis me Klisto. 11 Etee náá, Satan needi ààkwak mena, deenek, menabelka djas ne gu egeka be enyope. 12 É sok me nakum pe kyee dik Toloas, étep egoola Mbε Bhaadal ε Klisto ε, me naabee náá, Ghej naadii me ze étep me sa mesa. 13 Tin, kej naazesa me to lyem dhaa tye, etee náá me nabe é ààbela mon nyeeg'ena Tit. Étep tak ε me namwana ne bot ε Toloas. Wo gwak, me zegoola to pe kyee dik Masedwan. 14 Duu ne Zεeb, etee náá nye é di ne ghwyil ko etep djas. Ye é nye é di edjeed loog bot ε di eke to memyaala o, étep mena gheedidika beghej e mewala djas ko esu ε egwakel ε lena ne Klisto. Deenek, ko esu elena, nye eesa náá, bot gu Klisto dáa menuub me mbee memanas zesoaa é edi djas ε. 15 Tin, menaka é dáa menanas na mbee menuub ε Klisto. Ye é menuub me buwa nye naka Zεeb ye é. Menuub me menanas tak epetó pe daa bot ε zebela tsik o, ne pe daa bot ε zewo ze o. 16 Étep bot zewo ze o, ye é nuub ε mbee menuub me myoj. Ye kabe bedhiiti bot o, ye é nuub ε mbee menuub me tsik. Tin, eze di ne ghwyil esa yenek mbi mesa? 17 Bisó tok dáa bedhiiti bot ε di ebomsa mekpa me Zεeb o. Etee náá, Zεeb é

lwom bis. Tin, bis goola mekpa me ε, to etseetse é mis me, etee náá, bis é bot ε mesa me Klisto.

3 Tin, bi gek belak ε náá, bis kwyel epelyaal bin sa bis di ε? Neghu bot aadi é ne gwyes etel bin mekana me di elyaal náá, bis é betete bot ε lwoma? Neghu bis waab ne nen náá, bi kwyal bis mekana me tak ε? 2 Deenek, biyo bemet é di mekana mes zekwyalaa to ebhum elyem bis ε. Tin, bot djas é ne ghwyil egu ne elaa. 3 Tseetse, ye é popoopwon náá, bi é mekana ε Klisto nazekwyal da bis ezye ne ye é. Tin, mekana me tak ààpakwyalaa ne kwos, ye nakwyalaa ε ne Sisim Zεeb di ne tsik ε. Ye nabe é ààkwyalaa ko ekok dáa etsi ε Moiz nakwyalaa ε. Tin, ye nakwyalaa é to ebhum elyem bot. 4 Bot lii deenek é ko esu ε ebwaalel ee bot di ne ye ne Zεeb dum ne Klisto ε. 5 Bis tok ne egeka náá, bis é ne ghwyil esa mesa menek biso bemet. Tin, Zεeb é di edje bis ghwyil esa sa bis di egoka ne esa ε. 6 Ye é nyey é nasa náá, mena dika bot ε mesa to ebhej ε le na bes. Ebhej ε tak ààbela esuk to etsi, ye bela esuk ε to Sisim. Etee náá, tsi dul bot ε to esyee, ye kabe Sisim o, ye dje bot ε tsik. 7 Etsi nakwyalaa é ko mekok, deenek, duma ε Ghej naanyen é ewala elenek. Bhwoob ε Moiz nadi ekas koka mbi mekas me wat di náá, bot ε Yisalael nabe é ààbela ghwyil edhonal mis ko le, étep ebee nye. Tin, mekas me tak nabe é ààboya. Mesa me etsi tak dul bot ε to esyee. Eghhej mesa me di edul bot to esyee natuula ε, ye naalyaal bot náá, duma Zεeb ε ne boo mekas. 8 Ye é be náá, mekas me sok nadi é deenek o, «haa» mekas me duma e mesa me Sisim aakadi dáa? 9 Ye é be náá mesa me etsi di ewa bot to fej, epelyaal boo mekas o. Tin, mesa me Sisim di esa náá, bot di piki é mis me Zεeb ε, aadi é ne mekas dhaa-dhanak. 10 Tin, bot é ne ghwyil eke náá, duma nadi ekas sok ε, ye tokape varj sonok é mis me duma di ekas to melu mak ε. Etee náá, mekas me duma di mos ε, ye eedhaa-dhanak yii sok. 11 Ye é be náá, sa di náá ye ààboya naadi é ne duma o, «haa» gwyata ne sa di náá, ye é kom-kom ε! 12 Dáa ye di náá, bis é ne mbi mebun mak ε, bis tokape ne bwoo to lyem. 13 Menabel ààsaka dáa Moiz, mot nadi ebutal bhwoob'ε ne bheε. Nye nasa deenek ε, etee náá, bon Yisalael needi ààbee dáa mekas menek nadi etó ne ediib ε. 14 Tin, kekum e dwoo elak mos, metselal ε loo nabe é àànyo emet esuk ε tak. Etee náá, mis me bon ε Yisalael

nadi é ne edim é ghej be nadi elaa bemekana me ebhej be na mwa é. Tin, bhe tak aazodus be é mis me sok bhwoob mekas é Klisto, mot di ne ghwyil edis be ye é. **15** Doo ne dwoop pan mos'ak, é ghej be aadi elaa-laa bemekana é Moiz é, ye é ne bhe wat di ebutal metselal moo. **16** Ekwyala eleé é náá: «Moiz nadis-dis bheé é bhwoob é, é ghej nye nadi eliig mis gwyák Ghej é.» **17** Tin, Ghej é Sisim. Deenek, edi Sisim é Ghej di o, mot tok si bhel etsi. **18** Tin, menabelka djas tokeka ne mebhwoob é mbutela, mena lyaalka é mekas é Ghej, mena eeswolaka étep enogel ne Ghej. Nenak, duma mena belaka epebyet ebyet ne ebyet. Duma tak dus é pe daa Ghej, nye é mot di Sisim o.

4 Zeeb to enem esa be, naadje mena mesa mak. Tin, dum ne tep tak é di náá, ye é ààgoka náá, mena bula pe bhis. **2** Bis eelum korj ne embee etep di esael to so é, etep di edje syen é. Bis ààsa mekorj, bis ààswola mekpa me Zeeb. Tin, ye biso di elyaal popoopwon é etsetse, ekwosak é les é náá, elyem bot djas gu náá, ye biso di elyo bot é ye é etsetse é mis me Zeeb. **3** Ye é be náá, Mbée Bhaadal bis di egoola é, ye é syela o, deenek, ye é aazodi é syela étep bot é di ewo ze o. **4** Ye é be náá, ye é ne bot é di ààdum korj ne Zeeb di to gwoo o, ye é etee náá, Satan mbee zeeb di si o, nye eezedipal metselal moo. Nye epesa náá, be nàbee mekas me Mbée Bhaadal neghu duma é Klisto. Nye mot di mbara-mbara Zeeb o. (aiōn g165)

5 Bis ààgoola wak Mbée Bhaadal me menyel mes, bis goola wak é Ghej Yezu Klisto. Ye kabe biso o, bis é bekwom é mesa men ko esu é Yezu. **6** Egherj sok, Zeeb naleé é náá: «Beta náá mekas dje gwe to ghooghom!» Nye nasa deenek é etee náá, nye di edje mekas to bhum elyem bena, étep mena neesiizaka duma Zeeb di ekas ko bhwoob é Klisto é. **7** Tin, menabelka bot é di ne ekum é tak o, mena bepka ye é to mebbe me dyak. Mena saka deenek é, étep elyaal náá, boo mebwala me tak dus é pe daa Zeeb, ààkabe náá, ye dus é pe daa les. **8** Tin, bis naasusaa mbee mesusa, bis nabe é ààtsak pe yeso kyee; bis nadi edje lyem mebe, bis nadi é ne ebwaalel; **9** bis natiigaa, Zeeb nabe é ààduugal bis; bis naadumaa si, bis nabe é ààgwe. **10** Tsetse, melu djas, bis nadi ebep-bep mezuk me esyee é Yezu to menyel mes. Etee náá, tsik é Yezu neenyen to menyel mes. **11** Ye nakoozodi náá bis é ne tsik, bot epewun egó bis ko esu é Yezu,

etee náá, tsik é Yezu neenyen to menyel mes. Menyel me di náá, ye waaboogwe é. **12** Ye é deenek é esyee di esa mesa me to les, etee náá, tsik neesa mesa to len. **13** Tin, ekwyala lee é náá: «Me eedum korj ne Zeeb, ye é étep tak é me di elii.» Doo ne biso pe, bis eedum ne edum é korj ne Zeeb, étep tak bis di elii. **14** Ne tsetse, bis ne gu náá, Zeeb mot nagomal Ghej Yezu to esyee o, nye waagomal bis ne biyo pe. Bhii tak, nye aató ne nena edi nye di o. **15** É di'enek, mezuk djas ee bis di eboma ne ye'aak, ye é ko esu é len. Ye é etee náá, bete ne bot neebela enem ne embee é Zeeb. Deenek, bete ne bot é waabulal bhoo ne Zeeb dhaa tye, ne eduwal nye. **16** Dum ne tep tak é bis di ààbula pe bhis. Ye nakoozodi náá, menyel mes epetó ne esila batsa-batsa. Tin, Zeeb epedje esisim bis meghaaz melu djas. **17** Deenek, bon mezuk me bis di emaad é ba mon ewala elak'aak, aabodi é si. Bis é waabela boo duma ko esu é mezuk me tak. Duma tak é waadhaa esonok djas, ye aadi é kom-kom sii ne kom. Egherj bis di etaala duma bot aabela é, mezuk menek tok dhiiti varj sonok. (aiōnios g166)

18 Etee náá, bis àadyeebawa esiiza é ko esa di beea ne mis é. Bis kwyel é esa ee bot di ààbee ne mis é. Etee náá, esa di ebeea ne mis é, ye ààdi kom-kom. Tin, esa di kom-kom é, ye é esa ee bot di ààbeea ne mis é. (aiōnios g166)

5 Ne tsetse mena ne guka náá, menyel me mena di ne ye ko bos'ak aanadi kom-kom. Ye é daa bon epet, ye ààboya ne ebik. Ye é bik o, Zeeb é waadje mena dhiiti mendjaa pe to gwoo. Mendjaa me na kom-kom tak, tok zumal membo me bot. (aiōnios g166) **2** Nenak, to epet binek, mena epesimka etee náá, ekwosak é lena é náá, mena neetóka kesyel menyel to mendjaa di pe to gwoo é. **3** Mena é syel menyel mena deenek o, mena aanakabaadika menyel toto. **4** É di'enek, daa ye di náá, mena dinaaka é to epet bak ko eko é bos'ak é, mena aazodi é esim ekee mot epezuk ne medil me kom. Ye ààkwyel elyaal náá, mena epekwyel ebekaka ne menyel me bot di ne ye'aak. Tin, ye kwyel eleé é náá, mena ekwyel esyel é menyel mes pe to mendjaa di pe to gwoo é, etee náá, tsik neenoo di esyee. **5** Ye é Zeeb, nye nye emet é zekoobal mena étep edi to tsik tak. Nye naleedje mena sok ekee Sisim na Dee, étep elyaal náá, nye waadje mena dhiiti esonok sis. **6** Deenek, menaka melu djas é ne meghaaz. Mena ne guka náá, é ghej mena dika

ne nyel'ak ε, menaka é etsetape ne Ghej. 7 Tin, mena keka é to edum ε korj ne Zeeb, ààkabe-beak ko esa ee mena di ebee ε. 8 Menaka é ne meghaaz. Tin, ekwosak ε lena é náá, mena betka menyel me bos'ak étep ekedi sama ne Ghej. 9 Tin, ekwosak ε lena yii meken é náá, nye myaala ne nena. Ye é tyee wat ne dáa mena dika ne tsik, neghu ye é be náá, mena eezegwyε. 10 Etee náá, menabelka djas é waadika sok bhwoob ε Klisto, étep nye neepée mena. Tin, mot ne mot aabela ye efute dum ne mbεε mesa neghu mbee mesa me nye nasa ko eko ε bos ε. 11 Mena ne guka sa elooba ne Ghej di ekwyel εlee ε, dum ne tep tak ε mena di esaa náá, bot ε bos dum korj ne ne. Deenek, Zeeb ne gu mena enyoεpe, me ne gu náá, biyo pe, bi ne baagu bis enyoεpe to ebhum elyem bin. 12 Bi ε ne egeka náá, bis epekwyel baalyaal bin sa bis di ε, lyala sis e? Eze dje bis ghwyil esa mesa mak? Aàbe, bis àapakwyel elyaal bin sa bis di ε. Tin, bis bana bin é, sa bi di egoka ne edi ne edjoo é mis «pya» ko esu ε les ε. Etee náá, é ghej bot aalii ebyoεpe ne nes ε, bi neegu dáa bi aayala be ε. Boo gheε menyel ε ne etep epuud, be ààbee ebhum elyem boo. 13 Ye é be náá, bis epelyet oo, ye é ko esu ε Zeeb. Ye é be náá, bis é ne tete esiiza oo, ye é ko esu ε len. 14 É di'enek, kwyl ε Klisto é to elyem bena. Kwyl'enek epesa mena emyaalka náá, mot ngot naagwyε étep bot djas o. Deenek, menabelka djas pe eezegwyε sama ne ne. 15 Ye é be náá, nye nagwyε é étep bot djas oo. Bot ε di ne tsik o, tokape ne tsik étep'oo emet. Tin, be ne tsik ε, ko esu ε mot nagwyε da gom étep'oo ε. 16 Étep tak ε dinaa, bis aanàbaabee mot ne mis me epuud. Ye nakoozodi náá, é ghej sok, bis naabee Klisto deenek oo. Nenak, bis ààkabee nye deenek. 17 Mot ε di to egwakel ne Klisto oo, mot yenok moo é mot na bes. Mefulu me na mwa eesi to le, nye moo é to mefulu me na bes. 18 Etep binek djas dus é pe daa Zeeb. Ye é nyey mot nadhis Klisto étep ebulal egwakel pak mena ne ne o. Bhii tak, nye naadje mena mesa me ekegoola bhaadal ebulal egwakel ne ne. 19 Zeeb nadhis Klisto é étep ebulal egwakel pak be ne bot ε bos. Nye nasa deenek ε, étep nye needi ààbaadi esiiza mesyem me bot. Nye eekwyeed mena étep ekegoola bhaadal ebulal egwakel ne ne. 20 Bis moo é engoola-ngoola ε Klisto. Zeeb nyey nye emet ε di edjoo bin to mekpa me bis di egoola bin ε. Bis epedjaala ne nen ne din ε Klisto náá: «Myaalka ebulal egwakel ne

Zeeb.» 21 Klisto nabe é ààbe ne mesyem. Tin, Zeeb naanoo mesyem mena dje nye. Zeeb nasa deenek ε, etee náá, mena needika bot ε epiki é mis me.

6 Deenek, dáa bis di esa mesa sama ne Zeeb ε, bis epedjaala ne nen: «Nàsaka náá, enem ne embεε e Zeeb dje bin ε, ye gwyε to toto.» 2 É di'enek, Zeeb ke é náá: «Eghej ewala tak aakum ε, me naagwak mendjaala mo, é dwoo tsik, me naazyε zetsik wo.» Nenak, myaalka náá, ewala tak eezekum, ye é dwoo di náá, Zeeb aatsik bot ε. 3 Bis ààkwyl náá, mot lii ebyoεpe dum ne mesa mes. Ye é étep tak ε di náá, bis àapakwyel edi ebek ε mot, ye nakoozodi dáa. 4 Bela náá, bis epesa etep djas di egoka, étep bi neemyaal náá, bis é betete bot mesa ε Zeeb. Ye é étep tak ε, bis di emaad mezuk, ne metiiga zenoo epwom. 5 Be naabi bis, wa bis é membok, be naaful medhuu me bot lo. Bis naasa mesa me na lyel-lyel. Bis naapaal to pum. Bis naamaad za. 6 Bis epelyaal náá, bis é bot ε mesa ε Zeeb: to epiki, to egu, to edil ε lyem, to enem esa, to ghwyil Sisim na Dee, ne to tete kwyl di ààbe ne medjhaaz pe eko, bhimis pe sis ε, 7 to egoola mekpa me etsetse, to mebwala me Zeeb. To mbo é ghej'es bis nadi é ne pel, to mbo ε myel kadi é sa bis di peebal nyel ne ye é. Ye é deenek ε, bis di di eke to epiki. 8 Bedhiiti bot epedje bis duu; bak bot kabee bis é mis é toto. Bedhiiti bot epeduwal bis; bak bedhiiti epelee bis. Be ke é náá, bis é bot ε etsal, ghuna bis lee é etep etsetse. 9 Bedhiti bot bee bis é náá, bis àaval sonok; bela náá, bedhiiti bot ne gu bis. Eghej be di ebee bis ε, be bee bis ε dáa bot di náá, bis eezedjeaa fej esyee; deenek, bis é ne tsik. Be epewa bis to tsik mezuk; deenek, bis àagwyε. 10 Be epesa náá, elyem bis kpaa; bis é to memyaala. Bis é bedjel ε bot; bela náá, bis epedje mevu ne bete ne bot. Ye di ekee bis ε toto, ghuna ne tsetse, bis é ne esonok djas. 11 Biyo, boo beso bis bot ε Koolet, bis lii ne nen wak é ne etsetse, ne lyem wat. 12 Bis àapabyen ekwyel bin, ye é biyo é di lyel elyem. 13 Tin, me lii ne nen wak é, dáa me di elii ne bon bam ε: leeεa bis sa di to elyem bin ε, kwyelka bis ne lyem wat, dáa bis di ekwyel bin ε. 14 Sa bi ààke loog ne bot ε di àadum korj ne Zeeb o. Tin, sa di to epiki ε, ye é ne ghwyil eke sama ne sa di àadi to epiki ε? Ghooghom ne mekas é ne ghwyil eke loog e? 15 Klisto é ne ghwyil gwakel be ne Satan e?

Mot di edum korj ne Zeeb o, nye é ne ghwyil di ne esiiza wat be ne mot di àdum korj ne Zeeb o? **16** Yak mbi egwakel aadi pak ndjaa Zeeb ne mendjaa benaghise, bot e di àdum korj ne Zeeb o? Tin, menaka é ndjaa Zeeb di ne tsik e! Gwaka sa Zeeb nyey nye emet nallee e: «Me aadidi é bis ne be nòò, me aagyeé é bis ne be nòò, me aadi é Zeeb oò, bòò kadi é bot bam.» **17** Ètèp tak e, Ghej di eke ne bot be náá: «Duska tò edhuu e bot e di àdum korj ne Zeeb o, bekaka ne nòò. Sa bi ààmèt sa di ne edhuud e. Tin e, me aamyaal bin. **18** Me aadi é Seeg'en, da bi é di esenjele bon bam. Ghej mebwala é di elii.»

7 Bòn nyeeeg bam, Zeeb nakek esa binek djas é ètèp'enaka. Ètèp tak, dhjoodiska edhuud é menyel mena neghu tò elyem bena. Djhoosaka meghaaz me édi é deé, é kaab e Zeeb. **2** Saka náá, bis bela di tò elyem bin. Bis ààpasa ebiyo ne mot, bis ààpazuk mot, bis ààpakòò mot ètèp enòò sa ye. **3** Me ààlii deenek ètèp ekwyasal bin ndje sòs. Tin, ye é dāa me ke sok é, bi é tò elyem bis, ye nakoozodi esyee neghu tsik, mena aazodika é sama. **4** Me é ne boo ebwaalel ne nen. Me ne dyeebamyala ne nen. Me é ne betè ne meghaaz, memyaala é tò lam «tòò» ye nakoozodi náá, mena naazuka ebupe. **5** É ekum e les pe kyee dik Masedwan, bis nabe é ààkoowala batsa, bis naazeboma ne membi me mezuk djas. Ye nakadi é ne mēwò pak bis ne bedhiiti bot, ne bwòò tò elyem bis. **6** Tin, Zeeb mot di edje meghaaz ne bot e di ààbe ne meghaaz o, nye naazedje bis meghaaz, é sok Tit nakum e. **7** Ye é tseetse náá, ezye é Tit naadje bis meghaaz, ye é dōò ne ebara nye bara bis dāa bi dje nye meghaaz penek e. Nye eeleé bis dāa bi di ne gwyee ebee me e. Nye naabaaleé bis dāa bi di edje elyem bin mebe, dum ne mbee esesee bi nadi esesa sok e. Nye eebaaleé bis zii bi di ne ye é ghej bi di ekem me e. Ètèp tak é me di ne memyaala ebupe. **8** Tin, ye be náá, mekana me me nakyeed bin ye sok e naakpaa bin elyem oò. Nenak yak, me ààkadjè nyel'am mebe. Ye é tseetse náá, ye meken me naadje lyem'am mebe e é ghej me nagu náá, mekana me tak naakpaa bin elyem. **9** Nenak, lyem'am é tò memyaala, ààbe etee náá, elyem bin naakpaa. Tin, me myaala é etee náá, ekpaa lyem nakpaa bin e naaswoola bin mefulu. Deenek, ekpaa lyem tak nabe é ekwosak e Zeeb, ètèp bi needi àatun tò lyem kò esu e les. Nye nasa deenek e, ètèp bis needi ààbet bin bi di tò

ebiyo. **10** Etée náá, ekpaa lyem di tò ekwosak e Zeeb e ne sa náá, mot swoola mefulu ètèp ebela tsik. Deenek e mena waabela tsik ààdje lyem mebe. Tin, ekpaa lyem di edus tò esiiza etèp e bōs e, ye dje é esyee. **11** Nenak yak, beeka sa ekpaa lyem bin di edus tò ekwosak e Zeeb kadjè e: «haa» ekwosak swola ne nen, «haa» boo zii tò etajal bin, «haa» bhyen mesyem tò len, «haa» bwòò tò len, «haa» boo gwyee eboma ne nam, «haa» mbi yenek zii ne bas ewa ebiyo é fej. Bi eelyaal popoopwon náá, bi nabe é ààbe tò tēp'enek. **12** Ye é be náá, me naakwyal bin mekana oò, ye nabe ààbe kò esu e mot nasa ebiyo o, ààkobe-beak kò esu e mot be nasa nye ebiyo o. Tin, ye nabe é, ètèp bi neebèe popoopwon é mis me Zeeb zii bi di ne ye kò esu e les e. **13** Ètèp tak e mefulu men dje bis meghaaz. Ye é tseetse náá, bis naadyeebamyala dum ne sa bi nasa e. Tin, bis nabaabela boo memyaala kedhaa, é sok bis nabee Tit tò memyaala. Ye é be náá, nye nabe é tò memyaala oò, ye é etee náá, bi nadjè nye meghaaz. **14** Tin, me eedyeebaduwal bin é mis me Tit. Bi nabe é ààdje me syen. É di'enek, bis dyeebaleé bin e etèp etsèetse. Ye é tyee wat ne eduwal e, me nadi eduwal bin é mis me Tit e, nadi enyen popoopwon. **15** Deenek, nye epebaakwyel bin dhaa tye, é ghej nye di etaala ne elooba e len, ne dāa bi nabe nye ne duu djas e. **16** Me é ne memyaala ne dāa me di ewa ebwaalel e lam ne nen tò etèp djas e.

8 Bòn nyeeeg, ekwosak e les é náá, bi gu dāa Zeeb naseé bot e zeeega mendjaala me kyee dik Masedwan metel e. **2** Be naaboma ne betè ne mebhawal nasa náá, be di tò betè ne mezuk. Tin, be nazodi é tò memyaala dhaa tye. Ààbee edjel be nadi ne ye dhaa tye é, boo memyaala me be nadi ne ye é, naasa náá, be dje betè ne esonok. **3** Ne tseetse, me é tyaases, be naadyeebadje esa kedhaa-dhaa ekum bōò, ààbe náá, mot naawaab. **4** Be naadyeebadjaala ne nes ètèp bis neemyaal náá, be seeg yobò etom ètèp ekyeed pe daa bot e zeeega mendjaala di pe ghaada Yelusalem e. **5** Be naadyeebasa dhaa yii bis nadi ebwaal e. Be naadje ebhum elyem bōò djas, tò kwyel ne Ghej. Bhii tak, be naabaazedje ye ne nes, dāa Zeeb nakwyel e. **6** Dāa di náá, Tit é nakan mesa me eseeeg esa binek pe daa len e, bis eedjaala ne ne náá, nye sik kesilal mbee mesa me nye nakan e. **7** Bi é bekum e bot tò etèp djas: tò edum e korj ne Zeeb, tò egu elii etèp e

Zeeb, to zii di ààbe ne esik e, dɔɔ ne to kwyl bi nakwyl bis e. É di'enek, bi kwyl é náá, bi lyaal ekum bin to mbée mesa menek. 8 Sa me di elii ne nen e, me ààbe mot bhel. Ye é be náá, me nalii dum ne zii bɔn besɔ bin nadi ne ye é. Ye é etee náá, bi lyaal etseetse di to mekwyla men e. 9 Etee náá, bi ne gu enem ne embée Gheɲ'enaka Yezu Klisto. Nyey mot nadi mot ekum o, nye eesa náá, nye di to edjel kɔ esu e len, étep bi needi bekum e bot kɔ esu e edjel be. 10 É mbu nadhar'enek, biye e nadi bot e meken nake náá, bi é waakwyee bot e zeeɲa mendjaala ghaada Yeluzalem. Bi nazobaadi é bot e meken é ekwyee be. Deenek, me epeloo yam ekpa to tep'enek. Ye é di enyɔɔpe étep'en, 11 nenak yak, silaleka esa mesa me tak. Waka zii to esilal e mesa me bi nakan esa sok e. Mot ne mot dje dáa nye aabela e. 12 Ye é be náá, mot epkwyl egwyena sonok ne mbée lyem o, Zeeb é waamyaal ekee e le. Etee náá, nye dje é djala ne bim nye di ebela e, ààbe dum ne sa nye di ààbela e. 13 Ye tok náá, be saɲ é ewa bin to edjel, étep ekwyee bot e sis. Tin, ye é etee náá, bot djas needi djala. 14 Nenak yak, bi é ne bete ne ekum. Tin, bi é ne ghwyil ekwyee bot e di to edjel o. Deenek, dwoɔ biyo aakadi ne gwyes sonok e, da bɔɔ é di ne ekum o, be é ne ghwyil ekazyee zekwyee bin. Ye é deenek e bi ne be nɔɔ aakadi djala. 15 Ye é dáa ekwyla di elée e: «Mot natek ebuepe o, nye nabe é ààdi ne ye dhaa nyel. Mot natek batsa o, nye nabe é ààdi to pwom tak.» 16 Duu ne Zeeb, mot nadje Tit bete ne zii kɔ esu e len, dáa bis di ne ye ne nen e. 17 Tit eemyaal sa bis nawaab ne ne e, ne zii djas. Tin, nyey nye emet ne lyem'e, nye naamyal esik pe daa len sika sis. 18 Bis eedhis Tit be ne dhiiti mɔn nyeeɲ'ena. Mɔn nyeeɲ'ena yenok, bot ebuepe to ezeeɲa mendjaala djas di etarɲal, dum ne dáa nye di egu egoola mekpa me Zeeb enyɔɔpe e. 19 Dhiiti meso me bis dhis nye é, ye é náá, bot e zeeɲa ndjaa mendjaala djas nazeɲéa nye, dáa mot di egwee ne nes to medjoɲ me bis tɔ kekyeed epata na seegaa e pe Yelusalem. Ye é be náá, bis nadi esa mesa menek e, ye é étep Gheɲ nyey nye emet. Etee náá, bis epkwyl elyaal zii yes étep ekwyee be. 20 Epata be nadje bis e nadi é ebuepe. Tin, bis epebe ye enyɔɔpe é kaab náá, bot ezekelii ne nes ebiyoɔpe náá, bis àapabe ye enyɔɔpe. 21 Bis epkwyl esa enem esa. Bis kwyl esa enem esa tak e é mis me Gheɲ, dɔɔ ne é mis me bot djas. 22 Bis epedhis dhiiti mɔn nyeeɲ'es étep

nye neegye sama ne nɔɔ. Bis naadyeebadje nye mesa, nye nadi esesa mesa me tak djas e ne zii. Nenak, nye é ne zii ebuepe kɔ esu e ebwaalel e nye di ne ye ne nen e. 23 Ye kabe Tit o, nye é mot bis ne ne di egwee o. Nye é mot bis ne ne di esa mesa me egoola Mbée Bhaadal étep'en o. Ye kabe bɔn nyeeɲ bis, bot e di gyee sama ne ne o, be é bot e ezeeɲa ndjaa mendjaala lwom o. Ye é be náá, be epesa mesa menek o, be sa e étep duma e Klisto. 24 Deenek, lyaalka be náá, bi ne kwyl be ne tseetse. É di'enek, bot e zeeɲa mendjaala aagu náá, bis nabe é ne gham eghee menyel kɔ esu e len, é mis mɔɔ.

9 Ye é enyɔɔpe náá, me baakwyal bin mekana kɔ esu metom me nakyeedaa, étep bot e Zeeb di pe ghaada Yelusalem e? 2 Etee náá, me ne gu mbée ekwosak e len. Ye é étep tak e, me naadyeebaghee nyel kɔ esu e len é mis me bot e kyee dik Masedwan. Me naalee be náá: «Bɔn nyeeɲ bina pe kyee dik Akayi naaloozekobal metom mɔɔ é mbu nadhar'enek, étep ekwyee bɔn nyeeɲ di pe ghaada Yelusalem e.» Tin, zii yen naadje meghaaz ne bete ne bot pak'o. 3 Bela náá, me dhis bɔn nyeeɲ bina tak e, etee náá, eghee menyel me bis naghee kɔ esu e len nadi yii gwyes. Ekwosak e lam é náá, esa bi kwom e, ye di moo koobela é ezye e lena dáa me nake e. 4 Bis ne bot e kyee dik Masedwan ezye sama wat pe daa len o, bis edi àakabela náá, bi eezekoobal esa djas o. É di'enek, ye aadi é boo syen ne nes etee náá, bis naadyeebawa ebwaalel ne nen. Me bee é ekee, biyo bemet aazobaadi é ne syen é mis mɔɔ. 5 Étep tak e me gek náá, me lel edhis bɔn nyeeɲ bina étep be needje bin meghaaz to ekwom e esa ee bi nakek bedjel e bot ye o. Deenek, é gheɲ me aazyee é, me aabela é esonok djas moo seega. É di'enek, ye aalyaal é náá, bi dje ye e ne lyem wat, ààbe ne bhel. 6 Guka náá, to pyeeb mot ebe bhek batsa o, nye aazogó edee é batsa. Tin, mot ebe bhek ebuepe to pyeeb o, nye aagó edee é ebuepe. 7 Ye nyo é náá, mot ne mot dje dáa nye gek to lyem'e e, ààbe ne bhel, ààbe ne ebuk. Etee náá, Zeeb kwyl é mot di ekaa to memyaala o. 8 Tin, Zeeb é ne ghwyil edje bin membi me mevu djas. Etee náá melu djas bi needi ààdi to pwom sa wat. Bi needi ne bete esa djas bi di egoka ne aasa membi me enem esa djas ne ye é. 9 Ye é dáa ekwyla di elée: «Nye ne gwyena ne bedjel e bot, enem esa be é kɔm-kɔm sii ne kɔm.» (aiɔn g165) 10 Zeeb é di

dje bhek ne mbeel pyeeb, nye é baadi edje nye edee nye di ede é. Nye waadje bin membi me mebhok djas ee bi di ne gwyee tak é. Nye waasa náá, ye wyee enyoepe etee náá, bi neegó bete ne edee to epyeeb'ó, dóo ne enem esa bi sa é. **11** Zeeb é waasa náá, bi gheedidi ne kóko mbi ekum djas, etee náá, bi neegheesesa enem esa. Deenek, bete ne bot é waaghapee Zeeb, étep esa ee bi di edhis ne nes náá, bis dje be é. **12** Etee náá, enem esa ee bi di esa to mesa me eseege ne ekaa metom, ye tok étep ekwyee bot é Zeeb ne bot é Zeeb toto. Ye é waasa náá, bete ne bot gheebubulal bhoo ne Zeeb. **13** Be waabee náá, enem esa bin ne bok. Tin, be waabulal bhoo ne Zeeb etee náá, bi naadjéaa mesa me egoola Mbée Bhaadal é Klisto, bi epelooba ne ne. Be waabaadje duu ne Zeeb, etee náá, bi epesa mesa me tak ne mbee lyem ne nes, dóo ne bedhiiti bot. **14** Be waadjaala Zeeb étep'en, ne elyaal bin kwyel'óo kó esu é bete ne enem ne esa ee Zeeb sa bin é. **15** Duu ne Zeeb étep bete ne enem esa be di náá, dhiiti mot kó bós tok ne ghwyil elaa-lajak.

10 Mam Pól, me lii ne nen é ne din é Klisto, nyey mot di mot metela ne mbee lyem ó. Bi ne lii ne din é lam náá: «Egherj mena dyeebadika é di wat ne ne é, nye ne tela lyem. Ye kabe é gherj mena ne be nóo di àadika é di wat é, nye ne goo lyem.» **2** Me epedjaala ne nen, sa bi àasa náá, me goo lyem é gherj me aadi pak'en é. Tin, bedhiiti bot kóo bot é náá, bis sa étep é dáa bot é bós'ak. Deenek, ne mbi binok bot, me aalii ne nóo ebiyoepe. **3** Ye é tseetse náá, menaka é bot ne nyel epuud. Tin, tuub mena di eduuk'aak, ye tok tuub epuud. **4** Tin, beghele me mena di eduuka ne ye é, ye tok beghele bot é bós. Ye é elyel-lyel beghele é Zeeb. Ye é ne ghwyil etwaal elyel-lyel mendjaa ee bot é mebhuka é Zeeb di kesowa to tak ó. Ye é tyee wat, dáa mena di esaabeka esiiza ee di àabe to etseetse é. **5** Mena epekwyesal dje sós egeka bot é eghéa nyel djas di elii, étep elu náá, bedhiiti bot needi àagu Zeeb. Mena kwyelka é, epana egeka é bot é di àagu Zeeb ó, étep be neelooba ne Klisto. **6** Egherj bi aadi bi moo elooba ne Klisto dáa di egoka ne sael é. Tin, mena aadika ne ghwyil edul bot djas di àalooba ne Klisto é meló. **7** Beeka mis enyoepe. Mot é myaam ne lyem'e emet náá, nye é mot é Klisto ó. Ye goka é nye di etaala náá, bisó pe é bot é Klisto. **8** Ye é

tseetse náá, me naghee nyel kó esu é ekukuma ee Gherj Yezu nadje mena é. Ye é be náá, me tok ne syen etep tak. Ye é etee náá, Zeeb nabe é àadje me ekukuma tak, me neepul bin. Nye nadje me ye é, étep me needje bin meghaaaz. **9** Tin, me àapakwyel náá, egeka bin di náá, me epebeeg bin ne bemekana mam. **10** Etee náá, bedhiiti bot ke é náá: «Bemekana me Pól ne lyel é mekpa, ye tok fyarja. Tin, é mis dáak, wó é ne ghwyil é ewyeele nye. Etee náá, nye lii é dáa mot di àalyel bham é.» **11** Ye goka é mot di elii deenek ó gu náá, sa bis di elee to bemekana mes é sok bis di etsetape ne nen é, bis aazosa é deenek é gherj bis aakum pak'en é. **12** Bedhiiti bot ne kwyel eduwal menyel móo. Tin, bis tok ne ghwyil eke náá, bis ne be nóo é tyee wat. Be ne kwyel egwyla mefulu pak'óo. Bis àapakwyel ebarja be. Be ne yóbo kóko mbi kyeed be di eke pak'óo. Yenek tok etep ewo? **13** Ye kabe bisó ó, bis tok ne ghwyil eghée menyel kedhaa. Ye é be náá, bis epeghee menyel ó, bis goka é ne eghée menyel é kó esu é mesa me Zeeb nadje bis é. **14** Deenek, é gherj bis nazye pe daa len ne Mbée Bhaadal é Klisto é, bis nabe é àadi ne «tóo kesee» kó mesa Zeeb nadje bis é. **15** Bis àaghee nyel ne mesa me bedhiiti bot nasa é, mesa móo nabe é àabe yii Zeeb nadje bis náá, bis sa é. Tin, bis é ne ebwaalel náá, bi aadi é ghij to edum kóy ne Zeeb. Ye é be náá, edum é kóy é len ne Zeeb moo é elyelepe é, mesa me bis di esa ne nen é waabyet dáa Zeeb nalee náá, bis sa é. **16** Nenak, bis moo kwyel etó kegoola Mbée Bhaadal pe kyeé medhik me di etsetape ne nen é. Bis aanaghee menyel ne mesa me bedhiiti bot nasa é. **17** Ghuna, ekwyla lee é náá: «Ye é be náá, mot epekwyel eghée nyel óo, nye sa ye kó esu é sa Gherj sa é.» **18** Etee náá, Gherj àakwyel náá, mot nye emet duwal nyel'e. Tin, ye àanyo náá, ye sael deenek. Etee náá, Gherj eben mot óo, ye kwyel elee é náá, nye eemyaal mesa me mot'enok.

11 Me kwyel é náá, bi pel é wo bam; pookopelka melyet mam batsa! **2** Me é ne ewu kó esu é len, ewu é di náá, ye dus é pe daa Zeeb é. Ewu é tak é, etee náá, me naabaal bin é, étep edje bin é ebá ne motom ngot, motom tak é Yezu Klisto. Me epekwyel etel bin daa le dáa mon syes moma di àagu botom ó. **3** Taalaka dáa nyo nakwak Eve ne mbee mekóy me é. Tin, me é ne kej ne nen, me kaab é náá, mot ezekekóo

bin da swola egeka bin, éteþ bi neelum koŋ ne etseetse, da di ààdi tɔ epiki ne Klisto. **4** Bi ne dyeebakwyel náá, dhiiti mot zegoola bin dhiiti mbi Yezu sis. Yezu tak àànɔŋel ne yii bis nagoola bin ε. Deenek, bi é pe ε ghwyε éteþ emyaal dhiiti mbi sisim ne di ezyaala ne Sisim na Deε, bi nabela ε. Bi é ghwyε éteþ edum ε koŋ ne dhiiti mbi bhaadal di àànɔŋel ne Mbεε Bhaadal, bis nagoola bin ε. **5** Me ne gu náá, bot ε bi di eke náá, be é «eboo ewolo bot ε lwoma ɔ». Me ààbee náá, be eedhaa me ne dhiiti sonok. **6** Ye é di náá, me ààgu elii dáa boo ɔ. Bela náá, me tok mot di ààgu sonok dum ne etep e Zeεb. Bis naalyaal bin etep e tak popoopwon esok ne esok, e mεwala djas. **7** Eghεŋ me nadi egoola bin Mbεε Bhaadal Zeεb ε, me nasa ye é ààbe ne efute. Mam eenɔɔ di edhyeeb éteþ me needje bin di ekukuma. Dáa me sa deenek ε ye é ébiyoepe? **8** Eghεŋ me nadi esa mesa me Zeεb pe yebo ε, bot ε ezεega mendjaala mesis nadi edje mebyok me epata dáa efute. Ye é ne mebyok me epata ee me nadi enɔɔ pe daa lo ε, me nabela ghwyil ekwyee ε bin. **9** Eghεŋ me nadi pe yebo ε, me nadi é ne gwyes pata. Tin, me nabe é ààwaab bin sonok. Bɔn nyεeg nadus pe kyee dik Masedwan ε naazyε me ne esa me nadi ne gwyes tak ε. Deenek, me nabe é ààkwyel náá, mot zuk kɔ esu ε lam. Nenak, me aanàkobet náá, mot zuk kɔ esu ε lam. **10** Dum ne etseetse ε Klisto di tɔ lam ε, me lee náá: pe kyee dik Akayi, mot tok ne ghwyil elu me náá, me myak bet kɔ esu ε mesa me me nasa penek, ààwaab efute ne mot ε. **11** Éteþ yé me lii deenek? Ye é etεε náá, me ààkwyel bin e? Zeεb ne gu náá, me ne kwyel bin. **12** Sa me di esa nenak ε, ye é sa me aasesa melu djas ε. Me sa deenek ε, ekaab náá, be ezekebela lo mesɔ me be aaghεε menyel náá, bis ne be nɔɔ tyε wat ε. **13** Bot binɔk é bembee bot ε lwoma, be é bot ε djii di ekɔɔ bot náá, be é bot ε lwoma ε Klisto ɔ. **14** Ye tok ne tεp edjoka tin. Etεε náá, Satan nyey nye emet ne kɔɔ bot náá, nye é di fofop mekas. **15** Bot tok ne ghwyil edjoka, é gheŋ bot ε mesa ε Satan binok di ekɔɔ bot náá, be é bot ε mesa ε Zeεb, mot epiki ε. Tin, be aabela efute di egoka ne mesa mɔɔ ε. **16** Me epebaabasal náá, sa mot ààbee me dáa mot melyet. Be gek deenek ɔɔ, tin myaalka náá, me é mot melyet etεε náá, me neebaadi ne ebi bet kɔ esu ε len. **17** Ye tok Gheŋ di eke náá, me di mot ediig ε bet dáa me di ekwos ε. Eghεŋ me di ediig bet ε, me lii é dáa mot melyet. **18** Dáa ye di

náá, bot ε bɔs'ak ne bi bet ε, ye goka é mam pe me bi bet. **19** Bi goka é ne εgwak ε me, etεε náá, bot ε di betsoŋ ε bot. Tin, bi ne myaal εgwak melyo me bot ε melyet, ne lyem wat. **20** Bi ne myaala náá, bot binɔk tiig bin dáa ekwom, be di esilal epata bin, be djii esa bin djas, be wyεle bin, be myak bin beεz e bhwoob. **21** Bi gek bilak ε náá, bis nadi ààsa deenek nen ε etεε náá, bis é betsabel e? «Aah» ε syen ne mbi yenek tεp! Ye é be náá, dhiiti mot ε ne sa nye di egoka ne ebi bet kɔ esu ε tak ɔɔ, mam pe é ne ghwyil esa ye. Ye nakoozodi náá, é gheŋ me di elii deenek é, me lii é dáa mot melyet. **22** Be é bot ε mbyak ebhele e? Dɔɔ ne mam pe, me é mot mbyak ebhele. Be é bot ε kyee dik Yisalaεl e? Dɔɔ ne mam pe é mot kyee dik Yisalaεl. Be é bedha ε Abalaam e? Dɔɔ ne mam pe é dha ε Abalaam. **23** Me kalii nenak wak é, dáa mot melyet. Be ke é náá, be é bot ε mesa ε Klisto? Mam pe é mot-mesa ε Klisto dhaa boo. Me naazuk tɔ mesa me Klisto dhaa boo. Me naani tɔ membok esok ne esok dhaa boo. Me naabyaa dhaa boo. Me naadi tɔ mezuk esok ne esok, sa ye aakekunaa-kunaa ne esyee dhaa boo. **24** Ekukuma eYuda naamet me esok eten, be nanyunyuu me ne ghwyes ε esok mekam-melel ne eten ne ená, **25** bot ε mbyak eLɔm naamyak me ne ebhil ε ele esok elel. Sok wat, be naabaal me é gheŋ be nawus me ne mekok ε. Esok elel, me naadi ediiga tɔ bemesuwa e medjoŋ. Sok wat, me naadhaa tu mwos ne tu pum tɔ boo dii mesɔn. **26** Tɔ betε ne medjoŋ me me nadi esa ε, me naaboma ne bete ne mezuk. Me nabe é tɔ mezuk é medjoŋ mam é gheŋ me nadi etsaal eboo medii tɔ blyoŋ ε. Me nadi é ne mbee bwoo ekaab bot ε ezεm, é sok me nadi tɔ medjoŋ ε. Me naaboma ne bɔn nyεeg bam bot ε mbyak eYuda, neghu bot ε di ààbe bot ε mbyak eYuda ɔ. Me naazuk tɔ eboo eghaada, neghu tɔ medhik, neghu naazuk tɔ boo dii mesɔn. Me naabaazuk tɔ membɔ me bembee bɔn nyεeg. **27** Me naaboma ne mesa me na lyel-lyel ne eboo mebhowal. Tin, me nabe é ààdi edje-dja go, me naagwak za éteþ pwom edee, me naagwak gwyes medii, me naadi tɔ pwom edee, me naazuk ne εgwyoo ne eduuba. **28** Ye é ne dhiiti mezuk me di náá, me ààpalaŋ ε. Sa me di ebee ne boo metarŋ é yam mis é náá, lyem'am ne taala ngwyis bot ε ezεega mendjaa me mendjaala djas. **29** Eghεŋ mot di ààpyet tɔ edum ε koŋ ne Zeεb ε, ye kpaa me lyem ekεε ye é mam. Eghεŋ mot di esyem ε, ye ne kpaa me

lyem dhaa tye. **30** Ye é be sa egheá nyel ɔɔ, me goka é ne egheé nyel e kɔ esa ee me di ebee náá, me ààkwak é. **31** Zeeb, Seeg e Ghej Yezu ne gu enyɔɔpe náá, me ààkɔɔ. Beta náá, duu di ne ne kɔm sii ne kɔm. (aiōn g165) **32** Egherj me nadi pe ghaada Dhamas é, kukuma nadi ebɔɔba mekoozi Aaletas ɔ, naaneeg esodja é eniel e ghaada étep be neemet me. **33** Tin, be naawa me to djhan, kɔl ekel e tak. Bhii tak, be eezekwyeg me e eyen e boo pap ghaada. Ye é deenek é, nye nadi ààmet me.

12 Ye goka é me di ne egheá nyel, bela náá, ebi bet ye tok enyɔɔpe. Tin, me kalii nenak é, kɔ esu e medhyam ne esa Ghej natel me é. **2** Me ne gu dhiiti keletye nabyet tó pe to gwoo, ye moo mos é membu kam ne ená. Deenek, me ààgu ne koo, ye nabe é dhyam neghu ye é tseetse náá, nye naabyet tó pe to gwoo di Zeeb di ɔɔ. Tin, Zeeb nye emet é di egu. **3** Tseetse, me ne gu náá, mot tak naabyet kekum pe to Paladi. Me ààgu ye é be náá, ye nabe é dhyam neghu ye é tseetse. Tin, Zeeb nye emet é di egu. Penek pe to gwoo, nye naagwak mekpa wat di náá, dhiiti mot tok ne ghwyil e baɲa ye é. Sa mot ààkolii-liiak kɔ esu e tak. **5** Me waadi ne ghwyil egheé nyel dum ne mot yenɔk. Tin, ye é kabe mam ɔ, me aazodi ne egheé nyel é, kɔ esu sa me di ààdi ne ghwyil esa é. **6** Ye é pe di é di náá, me epekwyel egheé nyel ɔɔ, pe me aanàdi tyee mot melyet, etee náá, me waaleé é etséetse. Tin, me aanàkwaagheé nyel. Etee náá, me gheé nyel ɔɔ, bot é ghwyil ebee me dáa boo-mot é duu. Me kwyel é náá, bot pée me dum ne sa me nakek esa é, ne yii be di egwak me elii é. **7** Deenek, me needi ààdi ne ebet kɔ esu e eboo esa e mebwala ee Zeeb zetel me é. Deenek, me é ne dhiiti boo pel to nyel dáa egoak. Ye é dáa Satan nalwom fofop'e, étep nye neezewa me to tsik mezuk. Ye é be náá, Zeeb naabet náá, ye sael deenek ɔɔ, ye é etee náá, me needi ààsa ebet. **8** Me eedjaala ne Ghej esok elél, étep nye neepe me to tsik mezuk mak. **9** Nye naabɔɔza ne nam é náá: «Enem ne embée bam eedjala ne nɔ. Mebwala mam dyeebanyen é, é sok wɔ di ààdi ne ghwyil esa dhiiti sonok é.» Me kwyel é me di ne egheá nyel dum ne sa di náá, me tok ne ghwyil esa é. Etee náá, mebwala é Klisto neebaal me. **10** Dum ne tep tak é, me di emyaala ne sa me di ààdi ne ghwyil esa é. Me ne myaala ne melee, mezuk, metiiga, etep di kpaá me lyem

kɔ esu é Klisto é. Etee náá, é sok me di ààdi ne ghwyil esa sonok é, ye é é di'enek é me di ne ghwyil. **11** Ye é biyɔ ebesal me náá, me lii tyee mot melyet, ye é biyɔ nawaakotarjal e di yam. Ye nakoozodi náá, me tok varj mot. Tin, ye tok ne sa wat ee bot é ee bi di edjóo «eboo ewolo bot é lwoma» di edhaa me ne ye. **12** Endem di elyaal náá, me é mot-lwoma ɔ, bi naazebee ye ne mis men met. Ye naanyen to zii, to membi me endem e mebwala, to bemevyekéle ne to mebwala. **13** Yaa mbi sonok bi nadi ààbela dhaa bedhiiti bot é ezeeɲa mendjaala? Ye di ààdi étep me nabyen náá, bi nàkwye me é. Ye é di étep tak ɔɔ, pelka me. **14** Me moo aakɔ ne ezye pe yibo, zya esok elél, ye tok náá, biyɔ aakwaaswok ne etep bam djas. Ye é biyɔ é me di ekwyel ebee, ààbe epata bin. Deenek, ye tok bɔn di eseeɲ epata étep bebyael bɔɔ. Tin, ye é bebyael bɔɔ é di esa deenek étep bɔn bɔɔ. **15** Ye kabe mam ɔ, me aadi é ne memyaala e esilal esa bam djas, ne eka nyel'am met étep'en. Me ne kwyel bin dhaa tye, me bee é náá, bi ààdyeebakwyel me. **16** Bi ne gu enyɔɔpe náá, me nabe é ààdi boo ebep kɔ esu é len. Tin, bedhiiti bot é waake náá, «Pɔl é mot mekɔɲ, nye eekɔ bis.» Ààbe, ye tok deenek **17** To sama é bot é me nadhis pe yebo é, ye é ne dhiiti mot pak'ɔɔ nanɔ esa bin tyee nɔɲa mekɔɲ, étep ezedje me? **18** Me nadjaala ne Tit náá, nye zye pe daa len, be ne mɔn nyeeɲ'es ee bi di egu yenɔk. Tit nanɔ esa bin tyee nɔɲa mekɔɲ e? Ààbe, bi ne gu enyɔɔpe náá, ye tok deenek. Sa Tit nasa é ne sa miam nasa é, ye tok sa wat e? Bis é ne tok ne esiimza wat e? **19** Bi gek to elyem bin é náá, bis lii é étep bis neebela gham é mis men. Ààbe, bis lii é to egwakel ne Klisto, é mis me Zeeb. Bɔn nyeeɲ bam me di ekwyel ɔ, bis lii ne nen etep binek djas é, étep edum é kɔɲ é len ne Zeeb neetɔ sok. **20** Deenek, é sok me aakum pe yebo é, me é ne keɲ náá, me ezekedi ààbela bin dáa me nadi egek náá, me aabela bin é. Da biyɔ pe kazebela me ààbe dáa bi di ekwyel é. Sa me di ekaab é náá, ye nàdi ne meɔw, ne mbee lyem, mebuk, zyaala, melee, ebyak é bot, egheé nyel neghu bhimis pak'en. **21** Me epekaab náá, e medjoɲ mam di ezye yenek, Zeeb'am ezekeniiɲal me syen étep mefulu men. Deenek, me ne bwoo náá, me zebela bete ne bot di náá, be dinaa ààpaswoola tsik'ɔɔ é, ààkat mesyem, ààkat esa mezo, ne ekat esa embee esesee ee be di zezye ne esa sok é.

13 Zya esok elél é yak ee mé di ekwyel ezye pé yebo é. Ekwyala léé é náá: «Étép djas goka é né eliaa é, kó mekpa mé betyaases bebá neghu bélel.» **2** Egherj mé nazye pé yibo, é medjorj mam yii esok ebá é, mé naaleka né bot é nasa mesyem ó, dóo né bedhiiti bot. Nenak, dáa mé di etsetaepe né nen é, mé epebaaleka né nen náá, esok mé aabaazye pé yebo é, mé aawa bóo djas é ferj. **3** Bi epekwyel egu ye é be náá, Klisto é di elii tó lam e? Bi é waagu. Klisto tok né ghwyil ékat esa dhiiti sonok é mis men. Tin, nye waalyaal mebwala mé pak'en. **4** Ye é tseetse náá, é gherj nye nabemaa é melaaba é, nye nabe é ààbe né ghwyil. Tin, nenak nye é né tsik tó ghwyil é Zeeb. Tó egwakel é lena né né, menabelka pé é ààbe né ghwyil. Tin, bis é waalyaal bin náá, bis é né tsik sama né né, kó esu é ghwyil é Zeeb. **5** Sóska sa bi di esa é biyo bemet, ye é be náá, bi dinaa eke tó edum korj né Zeeb ó. Ye tok deenek e? Tin, pookodjoalaka biyo bemet ye é be náá, kyeed bi di eke é epegoka né edum é korj é len né Yezu Klisto. Ye é di ààbe deenek ó, ye kwyel élyaal é náá, edum é korj é len né Zeeb eezekwyit. **6** Tin, mé bee é náá, bi é waagu náá, bis ààpakwye tó edum é korj né Zeeb. **7** Bis epedjaala né Zeeb étép náá, bi needi ààsa sa ébiyo. Ye tok étép élyaal bin náá, mesa mé bis nasa né nen é nabe é enyóepe. Bis kwyel é náá, bi sa enem esa ye nakoozodi náá, bis nabe é ààsa mesa tó len enyóepe. **8** Etee náá, bis tok né ghwyil esaab etseetse Zeeb é. Bis aazosa é mesa mé etseetse. **9** Bis né myaala é gherj bis di ààbe né ghwyil esa dhiiti sonok é, ghuna biyo é né ghwyil. É di'enek, bis né waab tó mendjaala mes náá, bi di tó esosoob. **10** Étép tak é, mé di ekwyal bin mekana mak mam etsetaepe né nen. Etee náá, é sok mé aakum pé yebo é, ye aabela bi eezeswoola mefulu. Tin, Gherj naadje mé ekukuma ekók kó len, nye nabe é ààdje ekukuma tak étép mé neepul bin, ye nabe é étép bi neetó sok tó mesa mé Zeeb. **11** Bón nyeeg bam, mé moo mwana né nen, saaka bi tó sok tó mesa mé Zeeb, djeelka meghaaz pak'en da bi é di tó egwakel, dika tó egwyem. Tin, Zeeb mot di ekwyel bot ó, mot di edje bot egwyem aadi é sama né nen. **12** Swoselka pak'en meswosel mé eboma memuk né bón nyeeg bina né lyem é dee. **13** Bón nyeeg tó edum é korj né Zeeb eeswos bin. **14** Betka náá, enem né embée é Gherj Yezu Klisto, kwyel é Zeeb né egwakel tó Sisim na Dee di né biyo djas.

Ghalat

1 Ye é mam Pol mot-lwoma é Klisto. Ye é tok bot nasa náá, me di mot-lwoma é Klisto, ààkobe-beak ekwosak é mot o. Tin, ye é ko ekwosak é Yezu Klisto be ne Zeeb seeg, mot nagomal nye bhis esyee o, me di mos mot-lwoma é Klisto. **2** Bis ne bon nyeeeg bam di wak é, bis seegaa é étep ekwyal mekana mak ne bot é zeeega mendjaala kyee dik Ghalatí. **3** Beta náá, Zeeb Seeg'ena ne Ghej Yezu Klisto dje bin enem ne embée ne egwyem be. **4** Klisto naaka nyel'e emet buwa étep etsik é mena to mesyem. Ye nabe é étep nye neepék mena to bhel mbee tsik bot é di mos ko bós'ak. Nye nasa deenek é ne ekwosak é Zeeb Seeg'ena. (aiõn g165) **5** Duu ne no Ghej, kom sii ne kom! Amen! (aiõn g165) **6** Me epedjoka ne dáa bi zeeluum koj ne Zeeb, mot nazedjoo bin ko enem ne embée é Klisto é, étep edu dhiiti mbi melyo me bedhiiti bot di eke náá, ye é Mbée Bhaadal é. **7** Deenek, ye tok ne dhiiti mbi Mbée Bhaadal! Ye é bot é di ezem bin, be kwyl é eswoola Mbée Bhaadal é Klisto. **8** Tin, ye nakoozodi biso bemet neghu fofop di edus to gwoo o, nye zye zegoola bin dhiiti Mbée Bhaadal di ààbe tyee wat ne yii bis nagoola bin ye o, mot tak bela ekelok! **9** Bis ezelee ye, me epebaabasal bin ye nenak. Mot é zegoola bin Mbée Bhaadal sis di ààbe tyee wat ne yii bi nazegwak o, sa bi ààmyaal nye. Mot tak goka é ne ebela ekelok. **10** É di'enek, me ààsaa náá, bot myaala ne nam, me sañ é náá, Zeeb myaala ne nam. Me ààkwyl náá, bot myaala ne nam. Me epedi é di ekwyl náá, bot myaala ne nam o, pe me tok kwom mesa é Klisto. **11** Bon nyeeeg bam, me lee bin é náá: Mbée Bhaadal me goola bin é, ye tok esuwa-esuwa ee mot zesu é. **12** Etee náá, ye tok mot nadjé me ye, neghu elyaal me ye, deenek ye é Yezu Klisto é natel me. **13** Ye nabe é bi naagwak mefulu me me nadi esa, é sok me nadi me dinaa mot zeeega mendjaala me eYuda é. Bi ne gu dáa me nadi ewa bot é zeeega mendjaala me Zeeb to tsik mezuk é, ne ewa zii étep egó é zeeega mendjaala é Zeeb. **14** É sok me nadi to zeeega mendjaala me eYuda é, me naadhaa bete ne bon nyeeeg bam eYuda é koko membu mam to eduwal. Etee náá, me nadi esa zii ne ewa lyem to metinj me bebhaab bis. **15** Tin, Zeeb naazeloosée me to mo nyaag'am, esok ne me ne byel, nye naadjoo me to enem ne embée

be. É ewala nye nakwos é, **16** nye eelyaal me mon'e etee náá, me nekegoola Mbée Bhaadal ne bot é di ààbe bot é mbyak eYuda o, di elii dum ne ne. Tin, me nabe é ààkesaa melyo pe daa mot, **17** bela náá, me ààpató pe Yeluzalem, pe daa bot é nadi bot é lwoma esok ne nam o. Me nató é pe kyee dik Alaabi, bhii tak me eezesik pe to ghaada Dhamas. **18** Membu melel bhii tak me eezetó pe Yeluzalem, étep ekeboma ne Pyeed, tin, me eezedi melu kam ne eten bis ne ne. **19** Me nabe é ààboma ne dhiiti mot-lwoma sis bhis Zak mon nyeeeg é Yezu. **20** Etep ee me di ekwyal bin wak é, ye é etep etseetse é mis me Zeeb, me ààpakoo. **21** Bhii tak, me eezetó pe kyee medhik me Siili ne Silisi. **22** Bot é zeeega mendjaala me Klisto di pe kyee dik Yude o, nabe é be dinaa àagu ebhwoob é lam. **23** Be nazogwak é bot é ke náá: «Mot nadi ewaka mena to tsik mezuk kpaambel o, nye moo mos é egoola Mbée Bhaadal edum é koj ne Zeeb, ee nye nadi ewa zii étep egó é.» **24** Tin, bot é Ghalatí nadi eduwal Zeeb ko esu é lam.

2 Bhii tak, ye naazekpaa membu kam ne ená. Wo gwaa, me baazesik pe Yeluzalem, bis ne Bhaalnabhas zenoo Tit. **2** Me nasik penek é étep elooba ne sa Zeeb natel me é. Tin, bis naazeboma edi yes biso bemet é kwan, bis ne bot é nadi ebeea dáa bot é duu o. Me naagoola be Mbée Bhaadal me nadi egoola ne bot é di ààbe bot é mbyak eYuda o. Etee náá, me nabe é ààdi ekwyl náá, mesa me me nazesa é, neghu mesa me aasa é, di yii gwyes. **3** Ghuna Tit, mot bis ne ne nadi egyee o, nye nabe é mot dhaad mbyak eGhelek, mot ngot nabe é ààbesal nye náá, nye ni beka. **4** Bela náá, ye nabe é ne bedhiiti bon nyeeeg bis, bot é medhyaaz pe eko bhimis pe si nazeselaa pak'es étep esañ eniigal nye beka. Bot binok nasyela to edhuu é les é, étep be neebée dáa bis di eke peka to ekwom é tsi é, ne dáa di náá bis moo é mot ngot ne Yezu Klisto é. Tin, be nadi ekwyl náá, bis di ekwom é tsi. **5** Tin, bis nabe é ààkoobet-betak náá, ekwosak é bot é tak sael, etee náá, etseetse é Mbée Bhaadal needi ne nen. **6** Tin, ye kabe bot é nadi ebeea dáa bot é duu o, yenek ààgwyák mam, etee náá, Zeeb ààsa mbek pak bot. Ekukuma binok nabe é ààdi ebe me ne bhel. **7** Ghuna, be naabee náá, Zeeb naadjé me mesa me egoola Mbée Bhaadal pe daa bot é nadi ààni beka o, dhatyee nye nabaadjé Pyeed mesa me ekegoola Mbée Bhaadal pe daa bot é nani

beka o. 8 Tin, dāa Zeeb sa nāá, Pyeed di mot-lwoma étep bot e mbyak eYuda o, nye nabaasa e nāá, mam di mot-lwoma étep bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o. 9 Dāa be nabee enem ne embée e Zeeb kō lam e, wō gwaa Zak, Pyeed ne Zarj bot e nadi dhatyee egwirj e seeg zēga bot e mendjaala o, zeseeb bis ne Bhaalnabhas mbo egherj, ye kwyel elee nāá, be eemyaal. Bis é ne ghwyil ekatō pe kyee bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o, da bōo étō pe kyee bot e mbyak eYuda. 10 Tin, be nazoke ne nes e nāá, da bis étaala ekwyee bedjel e bot, ye nabe é me naasa ye ne lyem wat. 11 Deenek, dāa Pyeed nazye pe Antios e, ye nabe é me naalii ne ne ebiyoep e é mis me bot, etee nāá, nye nadi é ne ndje. 12 Tin, esok ne bedhiiti bot e Zak nalwom o kum, Pyeed nadi ede loog wat be ne bōn nyeeeg bot e nadi ààbe bot e mbyak eYuda o. E di'enek, dāa bot e tak nakakum e, Pyeed eezekyee bot e be ne be nōo nadi ede o, é kaab bot e nazeni beka o. 13 Bedhiiti eYuda zokazedu mbee mefulu e Pyeed, tin, wō gwaa ye baazesa nāá, Bhaalnabhas zokabaazeni tō mbee mesa e medjhaaz pe éko, bhimis pe si. 14 Dāa me nabee nāá, be nabe é àadi esa esonok enyoep e dāa etseetse Mbée Bhaadal di elee e, me é boozelii ne Pyeed é mis me bot nāá: «Wōy mot di mot dhaad mbyak eYuda o, wō epeke dāa mot di àadi mot dhaad mbyak eYuda. “Haa” wō aakasa dāa étep ebesal bot e di ààbe bot e mbyak eYuda nāá, be du etsi eYuda?» 15 Bisō bak, bisō byel é eYuda, bis tok bot e mesyem, bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o. 16 Tin, mena ne guka nāá, mot àadi mot epiki kō esu elooba etsi e Moiiiz, ye é kō esu e edum e korj ne Yezu Klisto. Bisō pe, bis naadum korj yes ne Yezu Klisto, etee nāá, bis needi bot epiki kō esu e edum e korj e Yezu Klisto, àakabe kō esu e etsi e Moiiiz. Deenek, etee nāá, mot aanàbela di epiki etee nāá, nye eelooba ne etep ee etsi e Moiiiz di elee e. 17 Tin, ye be nāá, mena epesaj edi e bot e epiki tō Yezu Klisto o, da bot e baadi bot e mesyem o, deenek ye kwyel elee nāá Yezu Klisto é mot-mesa me mesyem e? Ààbe ye tok deenek! 18 Ye be nāá, me eebaasum esa ee me nabwak e, deenek, mam emet epelyaal nāá me é mot di ààlooba ne etsi o. 19 É di'enek, dum ne etsi, me naazegwyē yam tō etsi, étep me needi ne tsik ne Zeeb. Me moo é tsela e melaaba bis ne Yezu Klisto. 20 Deenek, ye tok mam di ne tsik, ye é Yezu Klisto e di ne tsik tō lam. Etee nāá, tsik me kadi ne ye mos kō éko e bōs'ak, ye é

kō esu e edum e korj e lam ne Mōn Zeeb, mot nakwyel me da dje tsik'e étep me neetsak o. 21 Me ààpēe enem ne embēe e Zeeb. Tin, ye be nāá, etsi e Moiiiz e di dje epiki tō mot o, deenek, Yezu Klisto nagwyē é gwyes.

3 Bot e Ghalati, bi epelyet e! Eze zeseeb bin? Bela nāá, be nalyaal bin popoopwon dāa Yezu Klisto nabemaa e melaaba e. 2 Me kwyel e edji e bin nāá: Ye é kō esu e elooba ne etsi e bi nabela Sisim na Dee «hoo» neghu ye é etee nāá, bi naagwak Mbée Bhaadal, da dum korj ne ye? 3 Étep yé bi di elyet deenek? Sa bi nakan ne Sisim Zeeb e, bi kwyel esilal ye ne ghwyil epuud e? 4 Bi zebbee mbi yenek etunj e é gwyes e? Deenek, ye tok ne ghwyil edi é gwyes. 5 Zeeb mot di edje bin Sisim ne ebaasa endem e mebwala tō len o, bi ke e nāá, nye sa ye é étep bi neelooba etsi «hoo» etee nāá, bi ne gwak Mbée Bhaadal edum e korj ne Zeeb? 6 Dāa dinaa, Abalaam naadum korj ne Zeeb e, Zeeb naabee nye dāa mot epiki. 7 Ye goka é bi gu nāá: Ye é bot e di dum korj ne Zeeb o di bōo Abalaam. 8 Ye nabe é ekwyalaa naaloozelee nāá, Zeeb e waadje di epiki ne bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o, kō esu e edum e korj e loo ne ne. Deenek, Ekwyalaa naaloozelee Mbée Bhaadal tak ne Abalaam nāá: «Bot e membyak djas waaseeaa metel kō esu e lo.» 9 Deenek, Abalaam nadum korj ne Zeeb, nye naaseeaa metel, ye é tyee wat ne bot e di dum korj ne Zeeb o, be eeseaa metel dāa Abalaam. 10 Bot e di ewa lyem tō esa sa etsi di elee e, bōo djas e kala. Etee nāá, Ekwyalaa lee e nāá: «Ekelok é ne mot di ààlooba ne etep djas di kwyalaa tō mekana me etsi e.» 11 Deenek, ye é tseeste nāá, mot tok ne ghwyil e di mot epiki é mis me Zeeb kō esu e elooba ne etsi. Etee nāá, Ekwyalaa lee e nāá: «Mot e di mot epiki kō esu edum e korj ne Zeeb o, nye waatsak.» 12 Bela nāá, ye tok etsi di edje bot edum e korj ne Zeeb. Ghuna, ye baakwyalel e nāá: «Mot di ewa lyem tō elooba ne etsi o, nye aabaazobela tsik e, dum ne etsi.» 13 Tin, ye é Klisto e pek mena tō mbee baka etsi. Nyey emet eebela baka kō esu e lena. Etee nāá, Ekwyalaa lee e nāá: «Mbee ekelok ne mot di tselaa é le o.» 14 Ye é deenek, etee nāá, bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o, be eebela eseeaa metel me nakekaa Abalaam kō lo e Yezu Klisto e. Tin, ye é e edum e korj e, mena aabela Sisim Zeeb nakek e. 15 Bōn nyeeeg, gwakeka, me pookonoo bin dhiiti geke tyee bot di ezezye ne esa e: Ye be

náá, mot eekwyal mekana me melik me enyoepe ɔɔ, dhiiti mot sis tokape ne ghwyil ekabaazyɛ zedis sonok, neghu ekel dhiiti mekpa to tak. 16 Ye é dhatyee ekek e Zeeb pe daa Abalaam ne dha'e. Ekwyala ààlee náá: «Doo ne bedha be», dhatyee náá, ye lii e ne bot ebuɛpe. Tin, ye zolii e ne mot ngot, dáa ye di kwyala e: «Ne dha'ɔ.» Dha tak kwyel elyaal e Klisto. 17 Gwakeka sa me di ekwyel elɛɛ e: Mekana me melik me Zeeb naloozekwyal enyoepe e, ye tokape ne ghwyil e baazesaabel ne etsi dinaa, ye nazesael e bhis membu bedhet-ená ne mekam-melɛl e. Ye be deenek ɔɔ, ekek e Zeeb aadi é yii gwyɛs. 18 Tin, ye be náá, esa e lyak Zeeb di edje e belaa e dum ne etsi ɔɔ, é di'enek, ye é aanákabaadi kɔ esu e ekek. Ghuna ye é dum ne ekek e, Zeeb nasa enem ne embɛɛ be ne Abalaam. 19 Tin, etsi é éteɓ yé? Etsi nazekeleaa é éteɓ mesyem me bot neenyen popoopwon, kekum dwoɔ dha e Abalaam aabyel e, mot ekek bak naseaa kɔ esu e le ɔ. Etsi tak, Zeeb nadjɛ ye é, é membo me efofop, tin, efofop ebodje etsi tak ne mot, éteɓ nye neekɛgoola ye pe daa bot. Mot tak nabe é Moiiɛ. 20 Éteɓ ngoola-ngoola needi, ye nyo e bot ébá edi ne tɛɓ, bela náá, Zeeb é mot ngot. 21 Ye kwyel elyaal e náá, etsi ne ekek e Zeeb ààke ze wat e? Ye tok deenek! Ye epedi edi náá, etsi epedje tsik'ɔɔ, pe epiki nawaazoye é to etsi. 22 Deenek, ekwyala lee e náá, bot djas é si bhel mesyem, tɛɓ tak é dinaa, ekek e Zeeb goka ne esael e, kɔ bot e di dum kɔɔ ne Zeeb ɔ, kɔ esu e edum e kɔɔ ne Yezu Klisto. 23 Esok ne ewala e edum e kɔɔ ne Zeeb kum, mena nadika e si bhel etsi, ebwood náá, edum e kɔɔ ne Zeeb tak nyen. 24 É di'enek, etsi nadi é mbaalel yenaka kekum ewala ezye é Klisto, etɛɛ náá, mena needika bot e epiki kɔ esu e edum e kɔɔ ne Zeeb. 25 Dáa ye di mos náá, ewala e edum e kɔɔ ne Zeeb eezekum e, mena tokape si meko me dhiiti mbaalel. 26 Eteɛ náá, biyo djas moo é boɔ Zeeb dum ne edum e kɔɔ kɔ esu e Yezu Klisto. 27 Tin, biyo djas bot e zeduwa Zeeb pe to Yezu Klisto ɔ, bi moo é dáa Klisto. 28 Tin, ye tokape ne mbek pak mot dhaad mbyak eYuda ne mot dhaad mbyak eGhelek, pak kwom mot ne seɛɛɛle mot, pak moma ne motom, etɛɛ náá, biyo djas bi moo é mot ngot to egwakel ne Yezu Klisto. 29 Ye be náá, bi é bot e Klisto ɔɔ, deenek biyo pe é bot e mebyel e dha Abalaam, tin, bi é waabela esa e lyak ee Zeeb nakek e.

4 Gwakeka sa me di ekwyel elɛɛ e: Dáa dinaa moɔ lyak dinaa moɔ dhyeeb e, nye tok ne mbek ne kwom mot, ye nakoozobe náá nyeɛ é di nakuma esa binek. 2 Tin, nye gwak e ne bot e di ewyel nye ɔ, doo ne endombe di ebaal esa be ɔ, deenek, kekum ewala e seɛɛg nakwyel e. 3 Tyee wat ne menabelka djas, é gheɓ mena nadika boɔ dhyeeb e, mena nadika e ekwom si bhel esonok mbes di kɔ eko e bos'ak e. 4 Tin, dáa ewala e Zeeb nakoobal e nakadjala e, Zeeb naazedhis mon'e. Moɔ tak e moma nabya nye, nye nawyeelaa e si etsi e Moiiɛ, 5 éteɓ nye neepɛk bot e nadi si bhel etsi ɔ, doo ne esa náá mena needika boɔ Zeeb. 6 Éteɓ ye neelyaal ne tseɛtse náá, bi é bon, Zeeb eedhis to bhum elyem binaka Sisim mon'e, Sisim di etuud náá: «Abha» ye kwyel elɛɛ Saag'am. 7 Deenek, wo tokape kwom, wo moo é mon, dáa dinaa, wo é mon'e, Zeeb e waadje wo esa e lyak nye nakwom éteɓ boɔ be e. 8 É sok bi nadi bi dinaa ààgu Zeeb e, bi nabe é ekwom e bezeɛb e dinaa ne tseɛtse be tok betete bezeɛb e. 9 Nenak, bi eezegu Zeeb, neghu náá, Zeeb eezegu bin. «Haa» ye kabaasa dáa, bi baasik si bhel esonok mbes di kɔ eko e bos'ak e, esa ee dinaa ye tok ne metarɓ, ààbe ne mebwala e? Bi baakwyel e, bi baabula ekwom boɔ? 10 Bi ne kwyel eduwal melu, bengon, bedhiiti mewala baazenɔ membu enyoepe. 11 Me é ne keɓ ne nen etɛɛ náá, mezuk me me nazuk ne nen ezekegwyɛ gwyɛs. 12 Bon nyeeɓ bam, me epedjaala nen náá, dika dáa mam, etɛɛ náá, mam pe, me nabe é dáa biyo. Bi nabe é ààsa me ebiyo. 13 Bi ne gu enyoepe náá, me nagoola bin mbeɛ bhaadal é sok meken e etɛɛ náá, me nadi ebe. 14 Tin, dáa bi nabee nyel'am nadi ekparɓ e, ye nabe ne nen e dáa mebhawal. Tin, bi nabe é ààbyen me, ààkin me. Ye nabe é bi naamyaa me dáa fofop e Zeeb neghu dáa Yezu Klisto. 15 Deenek, memyaala me bi nadi ne ye sok e moo wo e? Eteɛ náá, me é tyaases éteɓ ebaɓa bin náá, ye é epedi é di náá ye esael ɔɔ, pe ye nabe é bi nadis mis men dje me. 16 Nenak me moo é mot mebhuka men éteɓ me ne lee bin etseɛtse e? 17 Ye é ne bedhiiti bot di wa lyem ne nen, bela náá, to ewa lyem tak, ye tok ne etseɛtse. Tin, be sarɓ e ebek e mena, etɛɛ náá bi neewa lyem ne ɔɔ. 18 Nyɔ náá, mot wa lyem to embɛɛ eseseɛ é mewala djas. Deenek, sa ye ààzoodi é sok me di sama wat ne nen e. 19 Boɔ bam, me epebaazuk kɔ esu e len dáa mezuk me moma di suula éteɓ nye neeɓya e, kekum dwoɔ Klisto aabe di to len e. 20 É ewala elak,

me be é ne gwyes edi edi wat ne nen, étep me neeli dâa di egoka ε. Etee náá, me ààgu sa esa kò esu ε len. **21** Lëeka me, biyo bot ε di ekwyel edi ε si etsi o: bi ààgwak sa etsi di elëe ε? **22** Etee náá, ekwyala lëe ε náá, Abalaam naabya bôo ba, ngot, nye nabya ε be ne Aghaad kwom moma, dhiiti be ne Saala moma nadi ààdi kwom o. **23** Tin, mào nye nabya be ne moma kwom o, nabyel ε ne ekwosak ε elyem e bot. Ye kaabe mào nye nabya be ne moma nadi ààdi kwom o, nye nabyel ε dâa Zëeb nakek ε. **24** Tin, tep'enek ε ne dhiiti esulel ε sis, etee náá, boa binok bebá lyaal ε mebhëj membá. Wat ε ebhëj ε etsok ε Sinayi, bôo byel penek o ekwom: ye é Aghaad. **25** Bela náá, Aghaad é etsok ε Sinayi di pe kyee dik Alaabi ε. Ye é di mos ghaada Yeluzalem'aak, etee náá, ghaada Yeluzalem ne bot djas di to tak é to ekwom. **26** Tin, ghaada Yeluzalem di to gwoo ε, ye tok to ekwom, ye é nyey é di nyëeg'ena. **27** Etee náá, ekwyala lëe náá: «Dia to memyaala, woy kwyiid moma, woy moma di ààbya o! Keka ne ekim e memyaala, woy mot di ààgu mekpaa me ebél o. Etee náá, bôo moma zepëëaa o, be epebu dhaa bôo moma di é ebá o.» **28** Yëka be biyo, bôn nyëeg bam o, bi é bôo nabyel to ekek e Zëeb o, tyee wat ne Izak. **29** Tin, ye é dâa ye nadi sok ε, mào nabyel to ekwosak ε elyem bot o, nadi etiig mào nabyel, dâa Sisim Zëeb nalee ε. Ye é tyee wat ne dâa di esael é dwoo elak mos. **30** Tin, ekwyala lëe dâa? «Sôa kwom moma ne môn'e, etee náá, mào kwom moma ààgoka ne ëkaa esa e lyak be ne mào moma di ààbe kwom o.» **31** Deenek, bôn nyëeg bam, mena tokeka bôn kwom moma, menaka é bôn moma di ààdi kwom o.

5 Klisto nadis mena si bhel etsi eYuda ε, étep mena needi ààbaadi ekwom. Lyelka bham, ye ààgoka náá, bi baabula si bhel ekwom etsi. **2** Gwakeka, mam Pôl, me lëe bin ε náá, ye be náá, bi eemyaal eniigela beka o, ye kwyel elëe ε náá, Klisto tokape dhiiti varj mot étep'en. **3** Me epebaalëe ne botom djas di emyaal náá, be niigal be beka o náá, be goka é ne elooba ne etsi djas. **4** Bi naazebeka ne Klisto, biyo bot ε di ekwyel esaa náá, bi di bot ε epiki é mis me Zëeb kò esu ε elooba ne etsi o, enem ne embëe e Zëeb tokape ne nen. **5** Ye kabe menabelka o, mena waka ebwaalel ε lena ε ne Zëeb, nyey mot di esa náá bot di epiki é mis me o. Ye é sa mena di bwoodka ne ghwyil mebwala me Sisim na

dëe, di enyen to edum ε koj ε lena ne Zëeb ε. **6** Etee náá, mot edi to egwakel ne Yezu Klisto o, eni beka neghu ààni beka tok ne metarj, tin, sa di ne metarj ε ye é edum ε koj ne Zëeb di enyen to kwyel ε. **7** Ye nabe é bi eekan esum kaab enyôepel! «Haa» eze kaala bin ze étep bi needi ààlooba ne etsëetse e Zëeb? **8** Mbii melyo menek àapadus pe daa Zëeb mot nadjóo bin o. **9** Bi ε kobaka! Ba pu leviid batsa ne sa náá, tsim di esaa mapa ne ye é ghamta. **10** Dum ne Ghej, mam, me é ne ebwaalel ne nen, me ne gu náá, bi tok ne dhiiti esimza sis. Deenek, mot ε sa ezem to len o, nye aawaa é fej, ye nakozoodi ze. **11** Yëka be mam o, bôn nyëeg bam, ye pe di náá, me epebaagoola bot bhaadal eni beka o, «haa» ye é kò meso me yé me baadi etiigaa? E di'enek, egoola bot mekpa me embëe esesëe nasaël ne Klisto kò melaaba ε tokape dhiiti varj sonok! **12** Tin, bot ε di ekus eghuub to len o, be gheetetó ne esa mbee mào: be dis bhum ekaab bôo. **13** Bôn nyëeg bam, bi nadjóoaa é étep bi needi ààbaadi é ekwom. É di'enek, sa bi ààkasa náá, edusa bi zedusaa si bhel ε, di ne nen tyee mefulu me elooba ne ekwosak epuud. É di'enek, ye goka é náá, bi bet náá, kwyel djëed bin, étep bi neekwyeeel pak'en. **14** Etee náá, etsi djas ε sëëga to mekpa mak: «Ye goka é wò kwyel so'o mot dâa wò di ekwyel nyel'o met ε.» **15** Tin, ye be náá, bi epekwaalel ne edyaadel pak'en dâa betit o, bi ε kobaka, bi ezekegonel pak'en. **16** Tin, me lëe bin ε náá: Betka náá, Sisim na Dëe djëed bin, é di'enek, bi aanàkabaasa ekwosak ε epuud. **17** Etee náá, e egwyes epuud é ne zyaala ne egwyes e Sisim ε. Tin, egwyes e Sisim é ne zyaala ne egwyes e epuud. Deenek, ye é ne zyaala pak'o, tyee náá, bi needi ààbe ne ghwyil esa sa elyem bin di kwyel esa ε. **18** Tin, ye be náá, Sisim ε di edjëed bin o, deenek, bi tokape si bhel etsi. **19** Bela náá, mesa me epuud nyen ε: to mezo, to doaab, to mbee mefulu me edi ebá, **20** to eduwal ε benaghise, to mevyëkele, to mbee lyem, to mëwo, to ewu, to ekwe é lyem, to mebaka, to bhyen edi ε sama ne bôo besò, to swaka, **21** to egwyes, to elangi, to mebyorj mbes zenòo bedhiiti mesyem di nojël ne yenek ε. Nenak, me epedul bin melò, dâa me nadul bin ye sok ε: bot ε di esa deenek o, be aanàkwaabela di to Eyorj ε Zëeb. **22** Ye kabe bhum Sisim na Dëe di edje o, ye é: mekwyla, memyaala, egwyem, emaad ε lyem, embëe, enem esa, ne edum ekorj ne Zëeb, **23** metela, edil ε nuub. Ye tok ne tsi wat

di ebyen mbi etep binek. **24** Bot ε di bot ε Yezu Klisko ɔ, naazebem epuud bɔɔ, ne mekwosak mɔɔ zenɔɔ egwyeyes bɔɔ kɔ melaaba. **25** Dáa ye dinaa, tsik'enaka é tsik Sisim ε, betka náá, mena kɛka tɔ Sisim. **26** Sa mena ààdika ne eben ε nyel, djhookatka ebeme pak'enaka, sa mena ààdi ne swaka pak'enaka.

6 Bɔn nyɛɛg, mot ngot pak'en ε zebelaa esa ɔtɔ ɔɔ, biyɔ bot ε di ne Sisim Zɛɛb ɔ, bi goka é ne ebulal nyɛ é ze tɔ egwyem. Bi é kobaka, etɛɛ náá, biyɔ bɛmet ezekekwyɛ tɔ mebhawal. **2** Kwyeelka pak'en da bi é beɓepel mekɔm me etep bin. Deenek ε, bi aake dáa etsi e Klisko di elɛɛ ε. **3** Mot di ebun náá, nyɛ é mot é mis me bot, ghuna nyɛ ààval dhiiti sonok é mis me bot ɔ, nyɛ kɔɔ ε nyel'ε met. **4** Ye goka é náá, mot ne mot pookosiiza mesa me enyɔɛpe, nyɛ bee náá, nyɛ epeke enyɔɛpe ɔɔ, tin, nyɛ é ne ghwyil ε myaala ne nyel'ε met, ààbe náá, nyɛ kagek ne mesa me bot ε sis. **5** Etɛɛ náá, mot ne mot goka é ne ebɛp mekɔm me etep bɛ. **6** Mot di elyoaa mekpa me Zɛɛb ɔ, nyɛ goka é ne ekaa esa nyɛ di ne ye é, ne mot di elyo nyɛ ɔ. **7** Sa mot ààkɔɔ nyel'ε, bɛ ààsa mesɛɲ ne Zɛɛb. Sa mot aabe kɔ eko ε bɔs'ak ε, ye é sa nyɛ aabók ε. **8** Mot ebe esonok étɛp ekwosak ε epuud bɛ ɔɔ, nyɛ aabela ε esa e puud, ye é esyee. Tin, mot ε kabe esa e sisim ɔɔ, nyɛ aabela ε esa e Sisim, ye é tsik na kɔm-kɔm. (aiōnios g166) **9** Sa mena ààbula bhis é esa menyɔ ne bot, etɛɛ náá, mena aawa zii ɔɔ, mena waabókeka mbɛɛ bhum mesa mena, é ewala ε Zɛɛb kwyɛl ε. **10** Tin, é sok mena di bela ba mɔɔ epɛɛd ε, dhjoosaka menyɔ ne bot djas, darɲ-darɲ ε ne bɔn nyɛɛg bena, bot ε di edum korɲ ne Zɛɛb ɔ. **11** Beeka, eboo ekyeeb ee me di kwyal bin nenak'aak, me kwyal ye é ne mbɔ'am met. **12** Bot ε di kwyl ebesal bin náá, bi niigela beka ɔ, ye é bot ε di sarɲ eghɛɛaa menyel é mis me bot kɔ esu ε mesa me epuud. Bɛ kwyl ε náá, bɛ di ààtiigaa kɔ esu ε esyee ε Klisko é melaaba. **13** Bot eni beka ɔ, bɔɔ bɛmet ààlooba ne etsi djas. Bɛ kwyl náá, bɛ niigal bin beka, etɛɛ náá, bɛ neediig bet kɔ esu ε ndem di é menyel men ε. **14** Ye kabe mam ɔ, me diig bet ε kɔ esu ε esyee ε Gheɲ'ena Yezu Klisko é melaaba. Tin, kɔ esu ε esyee ε Klisko kɔ melaaba, esa e bɔs djas eezegwyɛ é yam mis. Mam moo ε, me eezegwyɛ dum ne esa e bɔs. **15** Étɛp tak é dinaa, eni beka, neghu edi ààni beka, ye tok ne dhiiti metarɲ. Sa di ne metarɲ ε, ye é náá, Zɛɛb dje mena tsik na

bes. **16** Dum ne bot ε di kɛ tɔ elooba ne melyo mak ɔ, beta náá: egwyem ne boo lyem ghoy ε Zɛɛb di ne nɔɔ dɔɔ ne kɔ Yisalaɛl ε Zɛɛb. **17** Kana mos, sa mot ààbaawa me tɔ tsik mezuk, etɛɛ náá, endem e mezuk me di ne ye é nyel'am'aak lyaal ε náá, me é mot ε Yezu. **18** Bɔn nyɛɛg bam, betka náá, enem ne embɛɛ e Gheɲ'enaka Yezu Klisko di tɔ esisim bin. Amen!

Efɛɛz

1 Ye é mam Pól, mot-lwoma é Yezu Klisto to ekwosak é Zeeb. Me kwyal mekana mak é étep bôo Zeeb di pe ghaada Efɛɛz é, bot é di edum korj ne Yezu Klisto o. **2** Beta náá, Zeeb Seeg'enaka ne Ghej'enaka Yezu Klisto dje bin enem ne embee ne egwyem. **3** Duu ne Zeeb, Seeg é Ghej'enaka Yezu Klisto. Ye é nyey naazesee mena metel. Metel me tak nasεεaa mena kó ε su ε membi esonok di dus to gwoo ε. Etee náá, menaka é to egwakel ne Klisto. **4** Tin, esok ne bhwak ne kusel, Zeeb naazeloozesée mena étep mena needika bot be, étep mena needi dee ààbe ne ebek. To boo lyem kwyel'ε. **5** Zeeb naaloozemyam náá, nye aasa náá, mena dika bôo be kó esu ε Yezu Klisto. Ye é deenek é nye nakwyel náá, ye sael to ekwosak é le. **6** Djhoodjeka duu ne Zeeb kó esu ε ekee nye nazedje mena ne lyem wat kó esu ε Mon'e nye di ekwyel o. **7** Ye é kó esu ε ghiya ε Klisto ε, menabelka di peka. Tin, mesyem mena eebaapelaa, Zeeb naatel mena dáa enem ne embee be di ebok ε. **8** Nye naalwoodal mena ne enem ne embee be, étep mena needika bot ε etsoj, ne bot ε metsel dhaa nyel. **9** Tin, nye eesa náá, mena guka sa nye nadi kwyel esa ε. Deenek, esa e tak nabe é dinaa syela ε. Mesa me tak nabe é ye aasael ε ne Klisto. **10** Sa tak é yii Zeeb aasa é ghej melu aadjala ε, ye aadi é esεeg esa djas di kó eko ε bós ne yii di to gwoo ε, etee náá, Klisto needi kukuma esa binek djas. **11** To egwakel é lena ne Klisto, mena nabelaka ekee nakekaa mena ε. Etee náá, Zeeb naazeloosée mena to ekwosak é le. Tin, Zeeb sa esonok djas ε dáa nye di ekwyel ε, ne dáa nye di ekwos ε. **12** Menabelka, bot nadi bot ε meken é ewa ebwaalel é lena ne Klisto o, djhoodjeka duu ne Zeeb etee náá, nye boo kukuma. **13** Biyo pe, bhis bi nagwak mekpa me etseetse ε, Mbεe Bhaadal nadje bin tsik ε, bi naadum korj ne Klisto. Dáa bi nadum korj ne ne ε, Zeeb naawa geka ye kó len. Geka tak ε, Sisim na Dee ee nye nakek bin ε. **14** Sisim na Dee epedje mena ebwaalel é esa ee Zeeb nakwom étep bot ε mbyak'ε. Tin, nye lee ne nena é náá, menabelka bot ε di bot be o, mena aabelaka ye é, é sok mena aadika mena moo peka o. Tin, mena aamyaalaka ne duma Zeeb. **15** Ye é dum ne tep tak ε dinaa, me naagwak dáa bot nadi elii kó esu edum ε korj ε len ne Ghej Yezu ε, dōo ne kwyel bi baadi ne ye ne bot

djas zedum korj ne Zeeb o. **16** Deenek, me ààkat ebulal bhōo ne Zeeb kó esu ε len. Me ne taala ne nen to mendjaala mam. **17** Me epedjaala ne Zeeb Seeg mot duma, Seeg é Ghej'enaka Yezu Klisto. Nye dje bin Sisim etsoj, ye neetel bin étep bi neegu nye enyōepe. **18** Tin, me epebaadjaala étep Zeeb neebεε bin mis to mekas me, étep bi neegu mebok me ebwaalel é nye djōo bin étep tak ε. Deenek, étep bi neegu menyō me esa e lyak ee nye aadje ne bot ε mbyak na dee. **19** Bi neegu mebok me mebwala me nye di ne ye étep menabelka bot ε di edum korj ne ne o. Tin, mebwala me tak ε ye é yii Zeeb nabatalyaal ye ne ghwyil djas ε, **20** é ghej nye nagomal Klisto pak myoj ε. Bhii tak, nye naadil nye é mbo eghej be to gwoo. **21** Klisto naanεεgaa kó efopop djas, kó esisim djas, kó ghwyil djas, kó mebwala djas. Din ε Klisto ε di ekok kó min djas di kó eko ε bós ε, ààkobe-beak é bhwak bot di'ak, ye é dōo ne bhwak di ezye é. (aiōn g165) **22** Zeeb eesa Klisto kó esonok djas, nye naadje eghej to zεεga ndjaa mendjaala étep nye needi kó esonok djas di ne tsik ε. **23** Zεεga ndjaa mendjaala é dáa nyel ε Klisto. Tin, Klisto é to lōo, ye é nyey ε di lwoodal esonok djas to bot djas.

2 Eghej sok, bi nadi é dáa bot ε zegwyε o kó esu edjak ε len ne mesyem men. **2** Bi nadi é si bhel mbee mefulu me bot ε bós'ak. Bi naadu kukuma embee esisim di to gwoo ε. Sisim tak ε di esa náá, bot djas di ààlooba ne Zeeb o di si bhel ε. (aiōn g165) **3** Tin, menabelka djas nasesaka esonok é dáa bōo. Mena nasesaka esonok é dáa gwyε epuud ne embee esimza bina nadi elwom mena ε. Deenek, kana mebyel mena, ye nabela Zeeb naazekpaa lyem kó esu elena, dáa nye nakpaa lyem ne bot ε sok ε. **4** Tin, Zeeb é boo lyem ghorj, nye ne kwyel mena ebuepe dhaa nyel. **5** Ye é dum ne kwyel tak ε, nye nasa náá, mena baadika ne tsik sama wat ne Klisto. Dáa dinaa mena nadika ε mena eezegwyεka étep edjak é lena ε, Zeeb natsik mena é kó esu ε enem ne embee be. **6** Zeeb naagomal mena lōog wat ne Yezu Klisto pak bemyoj, étep edje mena di sama ne ne pe to gwoo. **7** Nye eesa mena enem kó esu ε Yezu Klisto, étep elyaal ne bot aazyε djemen o é náá, mevū me ne bok dhaa esonok djas. (aiōn g165) **8** Ye é kó esu ε enem ne embee Zeeb é bi nabela tsik, to edum ε korj ε len ne ne. Ye tok etee náá, bi naasa dhiiti sonok, nye dje bin enem ne embee be é e toto. **9** Ye tok

etee náá, bi epesa dhiiti enem esa. Tin, nye dje bin ye é e toto, ye nabe é etee náá, bot needi ààbe ne eghée nyel. **10** Menaka é bot e Zeeb nakus o. Dáa dinaa nye nakus mena e, nye nakus mena e, étep mena neesa embée mesa me bot e di to egwakel ne Yezu Klisto e di egoka ne esa e. Ye é embée mesa me Zeeb nalookek náá, mena aasa e. **11** Taalaka ne sa me nallee ne nen é gheɲ sok e. Esok ne bi ne byel, bi nabe é ààbe bot e mbyak eYuda. Bot e dhaad mbyak eYuda nadi edjóo bin e «bot e nadi ààni beka o». Bóo kadjóoaa e «bot e zeni beka o» ye be náá, be nadjóoaa e «bot e zeni beka o» ye dum ne geka bot e bós wa bin e menyel e. **12** Egherɲ tak, bi nabe é àadi sama ne Klisto, bi nabe é bedjorɲ to dhaad mbyak Yisalael. Tin, bi nabe é àallaɲa to sama bot e nadi to egwakel étep ekek e Zeeb e. É di'enek, bi nabe é kó bós di ààbe ne ebwaalel e, bós di ààbe ne Zeeb e. **13** Biyo bot e nadi é gheɲ sok etsetaɲe ne Yezu Klisto o. Nenak yak, bi moo é bi eezekunaa ne ne. Nye naso ghiya ye kó esu e len étep bi neekunaa ne ne. **14** Etee náá, nye é di egwyem'enaka. Nyey mot nasa náá, bot e mbyak eYuda ne bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o, be di dhaad mbyak wat. É sok nye naka nyel'e e, nye naabwak pap mebhuka nadi ewa mbek pak membyak menek e. **15** Tin, dum ne esyee e le, nye naadis etsi ne metiɲ me eYuda étep esa náá, bot e mbyak eYuda ne bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o, be di be moo bot e mbyak wat to egwakel ne ne. Ye é deenek e, nye nawa egwyem to membyak meba menek. **16** Kó esu e esyee e le é melaaba, Klisto naaseg bóo djas é nyel wat, da bulal be to kwyel ne Zeeb. Ye é tin é melaaba e, nye nadis ebhina nadi pak'o e. **17** Klisto nazye é étep egoola Mbée Bhaadal e egwyem pe daa biyo bot e nadi etsetaɲe ne Zeeb, dóo ne bot e nadi ekunaaɲe ne Zeeb o. **18** E di'enek, kó esu e Klisto, menabelka djas bot e di bot e mbyak eYuda o, ne bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o. Tin, menaka é ne ghwyil kató pe daa Zeeb Seeg'ena, kó esu mebwala me Sisim na Dee yenek. **19** Dáa di deenek e, biyo bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o, bi tokape bedjorɲ. Bi tokape bot e dus pe kyee medhik mesis o. Bi moo é bot e mbyak e dee. Bi moo é bot e mebyel e Zeeb. **20** Bi moo é bi moo bi eezebeega nyo'ak kó so étep esum ndjaa. Deenek, mekok me esuk e zumal ndjaa tak e bot e lwoma ne bengoollel-mekpa Zeeb. Yezu Klisto, nyey nye emet kadi é ekok di epyet ndjaɲ e. **21** Nyey é di epyet ndjaa

djas, nye eben epap tak étep ye needi di na Dee e Gheɲ. **22** To egwakel e len ne Yezu Klisto e, biyo pe eezeseega ne bedhiiti bot étep esum ndjaa tak, ndjaa Sisim Zeeb aadi to tak e.

3 Dum ne tep tak e, mam Pól, epedjaala Zeeb. Mam mot di mot membok étep mesa me Yezu Klisto o. Me wak mos e membok e, etee náá, me naakegoola Mbée Bhaadal pe daa len bot di ààbe bot e mbyak eYuda o. **2** Ye é tseetse náá, bi naazegwak mesa me Zeeb nadjé étep elyaal e bin embée etep be. **3** Zeeb naatel me ekwosak e le nadi syela e. Ye é dáa me nakwyal bin ye sok e. **4** Lanɲa bi aalaa ye é, biyo pe waagu etep dinaa me eezegu e. Ye é esonok dinaa ye syela dum ne Klisto e. **5** Egherɲ na mwa, Zeeb nabe é àatel bot etep nadi to so e. Nenak, nye eesa náá, Sisim ye naalyaal popoopwon ne bot e lwoma ye, ne bengoollel-mekpa Zeeb na Dee, bot e di étep mesa me o. **6** Beeka sa nadi to so e: kó esu e Mbée Bhaadal, esa e lyak ee Zeeb nadjé bot e mbyak eYuda e. Biyo bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o, biyo pe aabaabela ye. Biyo ne bot e mbyak eYuda, bi moo é mot ngot. Sa Zeeb nakek kó esu e Yezu Klisto náá, nye waadje bot e mbyak eYuda e, biyo pe aabaabela ye. **7** Dum ne ekee Zeeb nadjé me e, me moo é mot-mesa me étep egoola Mbée Bhaadal. Nye nasa deenek to lam e, ne ghwyil mebwala me. **8** Ye nakozoodi náá, mam tok varɲ mot to lóog bot djas zedum korɲ ne Zeeb o. E di'enek, Zeeb eesa me enem egoola ne bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o, mevu e Klisto di àasi e. **9** Nye eebaasa me enem étep me neelyaal ne bot djas dáa ekwosak e Zeeb nadi to so aasaal e. Nyey mot di nakusel esa binek djas o. Nye naasa náá, ye di to so kekum ewala bot di mos'aak. (aiōn g165) **10** Nenak yak, Zeeb naatel ye to zeeɲa ndjaa mendjaala etee náá, efofop ne dhiiti eghwyil mebwala di to gwoo o, be neegu, mebok me mbi me etsorɲ e Zeeb di ne ye é. **11** Tin, etep binek djas nasael e dáa Zeeb naloolée náá, nye aasa e. Nye nasa ye é kó esu e Gheɲ'enaka Yezu Klisto. (aiōn g165) **12** To egwakel'ena ne Yezu Klisto, ne edum e korɲ e lena ne ne. Ye deenek e mena aanàbaadi ne bwoo etyaa sok bhwoob Zeeb ne ebwaalel djas. **13** Etep tak e, me di eleɲ bin náá, nátsakeka menyel étep mezuk me me di ebee kó esu e len e. Tin, mezuk menek e étep edje bin duma. **14** Ye é étep tak e me pyak meborɲ si sok bhwoob e Zeeb Seeg. **15** Ye é nyey mot di esuk

membyak djas. **16** Deenek ε, με επedjaala ne ne náá, kò esu ε mevú με duma nye di ne ye é. Nyey mot di edje bin megħaaz e ze mebwala me Sisim ye, **17** etee náá, Klisto neebela di to ebhum e lyem bin, kò esu edum ε korj ε len ne Zeeb. Me epewaab náá, kwyel'en di ne ekañal étep bi neepyet elyelepe. **18** Deenek ε bi ε ne ghwyil egu enyoepe bi ne bōo Zeeb djas. Dáa mebok, medjaa, mevyeeg, ne medim me kwyel ε Klisto di ε. **19** Ye goka é bi egu náá, kwyel'e eedhaa esonok djas ee bot di egu ε. Etee náá, esimza bin neewozal kekum edi Zeeb nyey emet di ekwyel o. **20** Ye é Zeeb ε di ne ghwyil esa esonok to lena dum ne mebwala me di esa mesa to lena ε, dhaa yii mena di ewaab ε neghu yii mena di esimza ε. **21** Betka náá, duu di ne Zeeb kòm-kòm sii ne kòm dum ne sa nye lyaal to zeege ndjaa mendjaala me kò lo ε Yezu Klisto! Amen. (aiñ g165)

4 Mam mot di mot membok, etee náá, με é mot-mesa ε Għeñ o. Me επedjaala ne nen, biyo bot ε Zeeb nadjóo o, keka to mbee mefulu dáa Zeeb di kwyel ε. **2** Dika to mesila, dika to metela, dika to bwood. Djiselelka pak'en ne kwyel djas. **3** Saka megħaaz étep ebaal egwakel ee Sisim na Dee dje mena ε. Dika to egwyem pak'en étep bi needi to egwakel. **4** Menaka é tyee nyel wat, ye é Sisim na Dee wat ε di to lena. Ye é tyé wat ne dáa Zeeb nadjóo mena étep ebwaal esa ee nye nakek mena ε. **5** Ye é ne Għeñ ngot, edum ε korj ne Zeeb ε wat, eduwa Zeeb ε wat. **6** Zeeb ε ngot, nye é Seeg bot djas. Nye é e edi djas, nye é to menabel djas. **7** Mot ne mot pak'ena naabela ye enem ne embee ee Klisto nadjé mena ne lyem wat ε. **8** Ekwyala be na dee lee ε náá: «E għeñ nye nabyet tó pe to gwoo ε, nye naatò ne bot ε nadi é ekwom o, nye naadje bot mekee.» **9** Tin, ebyet to gwoo kwyel lee yé? Ye kwyel elee náá, nye naasul sok to esum edi na dim-dim di kò bōs ε. **10** Mot nasul kò eko ε bōs o, ye é pe ε mot nabyet evyeegpe to gwoo o. Etee náá, nye neelwoodal bhwak djas. **11** Nye é nadjé bot mekee me di esa náá, bedhiiti bot di bot ε lwoma, bedhiiti bengooel ε mekpa ε Zeeb, bedhiiti kadi é begooel Mbee Bhaadal, bedhiiti bedjeedel ndjaa mendjaala, bak tak kadi é belyoel. **12** Ye é deenek ε, nye nasa náá, bot ε Zeeb bela ghwyil esa mesa me, étep ebek ε nyel ε Klisto. **13** Ye é deenek ε, menabelka djas aadika sama to edum ε korj ne Zeeb ne egu ε Mōn Zeeb. Tin, mena kadika ε e boo bot

dinaa, ettiibal ε lena aakum dáa yii Klisto. **14** Tin, mena aanákabaadika tyee bōo dhyeeb. Mena aanákabaadika ewo dáa megħwak, neghu mesim edu be melyo mbes. Sa mena àakabaabet bot binok be lee bot eleñ mekorj étep ewa mena to edjak. **15** Tin, mena goka é ne edi ne kwyel pak'enaka, ne eleeelka etseetse, etee náá, mena neewyeeka dáa Klisto nyey mot di esuk ε ndjaa mendjaala o. **16** Ye kò esu ε le ε, nyel di sa wat dinaa ye é elyelepe ε, seega enyoepe ne metii me nyel. Tin, é sok ekyes djas di esa mesa me dáa edi goka ε, tin, nyel djas epewyee, ne ebok to kwyel. **17** Beeka sa me di ebasal ne ewaab ne nen ne din ε Għeñ'enaka, nàduka mefulu me bot ε di àadum korj ne Zeeb o. Etee náá, egeka bōo tó ε to esa e toto. **18** Tin, be àanyo emet etseetse ε Zeeb, àakomet-metak tsik na bes ee Zeeb di edje bot ε, etee náá, be ne lyel elyem. **19** Be eezegwyiya syen, be eezewa lyem «toop» to mezo, batakesa membi me esa e syen djas be di emyaala ne ye é. **20** Ye kabe biyo o, mbi yenek mefulu tok yii bi nadjek pe daa Klisto ε. **21** Me ne gu náá, bi naagwak étep ε di eliaa dum ne ne ε. Bela náá, bi naazelyoaa etseetse dum ne Yezu. **22** Bot binok naalyo bin náá, bi kat mbee mefulu bi nadi ne ye sok ε. Embee mefulu menek ε, ye é mekwosak me etep esyen ee elyem men dyebakwyel ε. Ye deenek ε, bi aabet embee mefulu menek dáa mot di mwas bet kaad ε. **23** Betka náá, Sisim Zeeb swola mefulu men, **24** ekee bi eebot kaad na bes. Tin, bi moo bot ε na bes. Mot na bes yenok kusaa ε dáa Zeeb di ekwyel ε. Deenek, etseetse epesa náá, nye di mot epiki, mot e dee. **25** Tin, nàsaka mekorj, mot ne mot goka é ne elee etseetse ne so mot, etee náá, zeege menabelka djas ε bot ε nyel wat. **26** Egħeñ bi di ne ebuk ε, sa bi àasyem. Ye goka é ebuk ε len sila esok ne dwoo ne sila. **27** Nàbetka náá, dim mot mekorj be di to len. **28** Mot djii goka é ne ekat edjii. Nye goka é ne esa megħaaz étep esa mbee mesa ne membo mōo. Deenek ε, nye ne ghwyil ekwyee bot ε di to ε djel o. **29** Deenek, sa dhiiti mot àatuwal mbee mekpa to nuub'en. Bi goka é ne elóo ε embee mekpa di dje ghwyil ne besō bin bot di to ε djel o, mekpa me di enyo ne bot ε di egwak ye o. **30** Zeeb naawa bin ndem ne Sisim na Dee ye. Tin, nàtunja Sisim yenek. Bela náá, ye é nyey ε di elee bin náá, ye aadi é ne dwoo dinaa Zeeb aadis bin to mesyem men ε. **31** Nàbaalka to elyem bin mebuk me embee esonok be nasa bin ε, nàbiyoka, sa bi aadi ne

ebuk. Diska tō elyem bin, mēwōobela, melee zenō ē mbi esesē embee lyem djas. **32** Dika nē mbēe lyem nē ghwyiikwyee nē bōo bin, pelekka pak'en dāa Zēeb napel bin ē kō lo ē Klisto.

5 Dāa dinaa, bi ē bōo Zēeb di kwyel ē, bi goka ē nē edi dāa nyey. **2** Dika tō kwyel pak'en, dāa Klisto di nē kwyel nē nena ē. Dum nē kwyel tak ē, nyē naka nyel'ē emet buwa pē daa Zēeb kō esu ē lena. Tsik'ē tak nabe ē tyee menanas mē di nē mbēe menuub ē. **3** Nenak, bi moo ē bōo Zēeb. Tin, sa bi ààdi tō mezo, sa bi ààsa edhiiti embee esonok, sa bi ààdi tō dōob mevū, sa bi ààkoliiliak tēp tak. **4** Ye ààgoka nāá, bi lóo embee mekpa, mekpa mē melee, mekpa mē endjemet. Deenek, bi goka ē nē ebūlal bhōo nē Zēeb. **5** Guka nāá, bot ē di tō mezo, bot ē di esa ē dhiiti embee esonok, bot ē di ewyeeb esa bot, bē aanākwaabela esa ē lyak tō eyorj ē Klisto, eyorj ē Zēeb. Tin, ye moo ē tyee nāá, bē epeduwal benaghise. **6** Sa bot ààkōo bin nē elerj mekorj. Ye ē embee esonok binek ē di edje Zēeb ebuk kō bot ē di ààlooba nē nē. **7** Tin, sa bi ààke sama wat nē mbi binok bot, **8** etēe nāá, ē ghej sok bi nadi ē tō ghooghom, nenak kō esu ē egwakel ē len nē Ghej, bi moo ē tō mekas etēe nāá, bi ē bot ē Ghej. Tin, keka dāa bot ē di tō mekas ē. **9** Mē ke deenek ē, etēe nāá mekas mē tak waadjje mena embee esa djas, esa epiki zenō esa etsētse. **10** Saka meghaaz étēp egu sa Ghej di emyaala nē ye ē. **11** Nàdika edi wat nē bot ē di esa mesa di ààdje bhum, mesa mē di esael tō ghooghom ē. Bi goka ē nē epana bē. **12** Ye ē tsetse, esa ee bot binok di esa tō ghooghom ē, esa syen ē ebanja ē mis mē bot. **13** Ē sok, bot di ebanja sa bē di esa ē, mēfulu mōo nē nyen popoopwon, **14** etēe nāá, mekas ē di esa nāá esonok djas nyen popoopwon. Dum nē tēp tak ē ye di ekeaa nāá: «Wōy, mot di egō, djema, wyela pak myorj, etēe nāá Klisto neewa wō tō mekas.» **15** Tin, bi ē kobaka nē tyee bi di eke ē. Sa bi ààke tyee bot ē di ààbe nē etsoj, bi goka nē eke ē dāa bot ē etsoj. **16** Lelka esa mesa nē lyem wat tō ba mōo epēed ewala zedjea bin ē, etēe nāá, mena mooka ē ē mbee melu. **17** Nàdika dāa bot ē di ààbe nē etsoj, bi goka ē nē egu ekwosak ē Ghej. **18** Nàdika tō elangi, etēe nāá, elangi edhaa nyel, ye ē nē ghwyil epus mot nāá, nyē sa etēp mbes. Tin, bi goka ē bi di lwoodela nē Sisim na Dē. **19** Djelka meghaaz pak'en tō mēdjeeb mē di edje ebwaalel, nē mēdjeeb di edje duu

nē Zēeb, nē mēdjeeb mē Sisim di etel ē. Tiika, myaalaka nē Ghej'en nē lyem wat. **20** Bulalka bhōo nē Zēeb Sēeg'ena ē mēwala djas, ē edi djas nē din ē Ghej'enaka Yezu Klisto. **21** Biyo bot ē di elooba nē Klisto, dika nē mesila pak'en. **22** Boa, loobaka nē botom bin, dāa bi di elooba nē Ghej ē. **23** Saka deenek etēe nāá, motom ē di ekok kō moma, dāa Klisto di ekok kō zēega ndjaa mendjaala ē. Klisto ē mot di etsik zēega ndjaa mendjaala, ee di dāa nyel'ē. **24** Boa goka ē nē elooba nē botom bōo, dum nē etēp djas, dāa zēega ndjaa mendjaala di elooba nē Klisto ē. **25** Botom, kwyelka bel bin dāa Klisto di ekwyel zēega ndjaa mendjaala ē, nyē batagwyē kō esu ē tak ē. **26** Deenek, nyē nakwyel ē zēega ndjaa mendjaala di dē, ye ē étēp tak ē nyē nadis ye edhuud nē medii nē mekpa mē. **27** Nyē nakwyel ē nāá, bot ē di edum korj nē Zēeb, tyaa sok bhwoob'ē, dāa dinaa bē moo ē benem, ààbe nē etōon, ààbe nē di wat zekwaada. Nyē nakwyel ē nāá, bē di bot ē na dē, étēp ye needi ààdi nē mot di elii ebiyoēpe dum nē mesa mōo. **28** Deenek, botom goka ē nē ekwyel ē bel bōo, dāa bē di ekwyel menyel mōo met ē. Mot di ekwyel myel, nyē nē kwyel nyel'ē met. **29** Etēe nāá, mot tok nē ghwyil ebhina nyel'ē met. E di'enek, nyē nē bē nyel'ē enyoēpe dāa Klisto di esa nē zēega ndjaa mendjaala ē. **30** Menaka ē ekyes ē nyel'ē. **31** Ekwyala lē ē nāá: «Motom ē waadus tō ndjaa sēeg nē nyēeg, étēp kedi sama nē myel. Bōo djas bebá aakadi ē mot ngot.» **32** Tin, ye ē boō tēp di syela tō elangel elak ē. Ye ē deenek mē di elē nen nāá, tēp tak ē dum nē Klisto nē zēega ndjaa mendjaala. **33** Tin, mē epebaabal nē biyo botom, mot nē mot goka ē nē ekwyel ē myel dāa nyē di ekwyel nyel emet ē. Ye tyē wat nē boa mēba, bi goka ē nē eduwal botom bin.

6 Biyo bōn, bi moo ē tō egwakel nē Ghej Yezu, bi goka ē nē elooba nē bebyael bin, etēe nāá, deenek ē di enyoēpe. **2** Etij ē meken di eke nē ekek ē nāá: «Duwala soog nē nyoog, **3** etēp djas aanyo nē nō, wō aaboya kō eko ē bōs.» **4** Biyo besēeg ē bōn, nāsaka nāá, bōo bin kpaa elyem. Tin, ye goka ē nāá, bi wyel bē tō mbēe mēlyo nē edul ē bē mēlo nē sa Ghej di ààkwyel ē. **5** Biyo bekwom ē bot, loobaka nē ekukuma bin kō eko ē bōs nē ba tō lyem, tō mesila nē duu djas, nē lyem wat, dāa bi di elooba nē Klisto ē. **6** Nāsaka mesa etēe nāá, bē needuwal bin. Tin, ye goka ē nāá, bi sa mesa nē lyem wat dāa zēeb di ekwyel ē, etēe

náá, bi é bot ε mesa ε Klisto. Ye nakozoodi e pak'en, ne náá, bi dum koŋ ne Zeeb baawozal.
 mewala be di ààdi tin éteŋ egwyák bin ε. 7 Saka 24 Beta náá, enem ne embee e Zeeb di ne bot ε di
 mesa ne mbee lyem ekee, bi sa ε mesa ε Gheŋ. ekwyel Gheŋ'enaka Yezu Klisto ne lyem wat o.
 Násaka mesa ekee náá, bi sa ε mesa me mot. 8
 Guka náá, wə nakoozodi kwom mot, ne gu mot
 di ààdi kwom o, wə sa mbee mesa o, Gheŋ ε
 waadje wə efute. 9 Biyo ekukuma, dika tyee wat
 ne ekwom bin, katka ebeeŋ be. Guka náá, biyo
 ne ekwom bin, biyo djas ε boo Boo Kukuma di
 to gwoo ε. Nyey mot di to gwoo ε ààwa mbek
 pak bot. 10 Ekpa ε mesik mam ε náá, dika ne
 egwakel ne Gheŋ, saaka ghwyil'en to le, etee
 náá, nye é ne boo ghwyil. 11 Nooka beghele, da bi
 ε bot ekuwa deeb djas Zeeb di edje ε etee náá, bi
 neepyet dwoo dim mot mekoŋ aazekoo bin ε. 12
 Etee náá, tuub mena di duuka ε, ye tok tuub
 ghiya ne epuud. Mena duuka ε ne embee esisim
 ne ekukuma boo, doo ne mebwala di ko mbee
 bos'ak ε. Mena duuka ε ne embee esa ee di ne
 ghwyil to gwoo ε. (aiōn g165) 13 Éteŋ tak ε, ye goka
 é bi noo beghele ε Zeeb ne ekuwa e deeb djas. Etee
 náá, é gheŋ mbee melu aatuula ε, bi ε ne ghwyil
 ε pyet sok bhwoob bot mebhuka men. Bhis bi
 aaduu kekum mesik ε, bi ε waapyet. 14 Pyetka,
 etsetse di ne nen dáa bhete é kuu. Dika ne epiki
 dáa bot di ebət ghun ε. 15 Ekoko meko men di
 zii egoola Mbee Bhaadal di edje bot egwyem ε.
 16 Gheedidika ne edum ε koŋ ne Zeeb dáa sa di
 epeebal mot ε. Ye waasa náá, bi dimal du mekoo
 me Mbee mot. 17 Nooka tsik nye nadjε wə ε dáa
 koto deeb é. Da bi ε baanoo mekpa ε Zeeb dáa pel
 Sisim na Dee. 18 É mewala djas, waabka ne Zeeb
 to membi me mendjaala djas, djaalaka ne Zeeb
 ne ghwyil ε Sisim'ε. Dika ndjema to mendjaala,
 sa bi àakat, gheedjaalaka Zeeb ko esu ε boo Zeeb
 djas. 19 Baadjaalaka Zeeb ko esu ε lam, éteŋ nye
 needje me etete mekpa me di egoka ne eloo é
 gheŋ me di elii ε, etee náá, me neewyisal ne
 ààbe ne bwoo sa di syela to Mbee Bhaadal ε. 20
 Ye nakoozobe náá, nenak me é é mbok, me é
 ngoola-ngoola ε Yezu Klisto, nye nalwom me
 éteŋ me neegoola Mbee Bhaadal. Djaalaka ne
 Zeeb ko esu ε lam, etee náá, me neegoola ye dáa
 ye di egoka ε. 21 Tisik mon nyeeŋ'ena, mot di
 esa mesa me Gheŋ to elooba o, waaleε bin dáa
 me di ε, etee náá, bi neegu sa djas me di sa ε. 22
 Me dhis nye pe yebo ε, etee náá, nye eezεbaŋa
 bin dáa bis di pe kak ε, doo ne etee náá, nye
 needje bin meghaaz. 23 Beta náá, Zeeb Seeg'ena
 ne Gheŋ Yezu Klisto dje biyo djas bon nyeeŋ
 bam egwyem. Beta náá, Zeeb sa náá, bi kwyela

Filip

1 Ye é mam Pól ne Timote ekwom e mesa e Yezu Klisto. Bis kwyal mekana mak é, étep bot é ghaada Filip, ne bot di mos bot é Zeeb kó esu e Yezu Klisto o. Doo ne bot é di edjeed zeege ndjaa mendjaala o, zenoo eDhyakele. **2** Beta náá, Zeeb Seeg'ena ne Yezu Klisto Ghej'enaka sa bin enem ne embée ne edje bin egwyem. **3** Me ne bulal bhoo ne Zeeb é mewala djas me di etaala ne nen é. **4** Me ne dyeebamyala é mewala djas me di edjaala étep'en é, **5** kó esu e mekwyee me bi nakwyee me to egoola Mbée Bhaadal, kana dwoo bi nakan emyaal Zeeb e kekum dwoo pan mos'ak. **6** Tin, me é ne ebwaalel náá, Zeeb mot nakan mbée mesa mak pak'en o, nye aató ne ye, kesilal dwoo ebula e Yezu Klisto. **7** Me é ne gham ewa bin to lyem'am. Etee náá, biyo djas e sama ne nam to ekee ee Zeeb nadje me é. Ne tsetse, bi é sama ne nam ye nakoozodi, dáa me di nenak é membok'ak neghu é sok me di elyaal ne bot náá, Mbée Bhaadal me di egoola e ye é etsetse é. **8** Zeeb é tyaases'am, me ne kwyel biyo djas dáa Yezu Klisto di ekwyel bin é. **9** Gwakeka sa me di ewaab ne Zeeb to mendjaala mam é: ye é náá, bi di ne mekwyela pak'en dhaa tye. Da bi é di bot etiibal ne bot egu etep enyoépe. **10** Deenek, bi needi ne ghwyil etiibal sa di enyoépe é. Tin, bi aadi é ààbe ne edhuud, ààbe ne sa ebiyo wat dwoo Klisto aazyé é. **11** Beta náá, bi di ne mesa me epiki e Zeeb di to len ebuepe kó esu e Yezu Klisto, étep eduwal e Zeeb, ne edje nye duma. **12** Bon nyeege, me kwyel e bi gu náá, sa me naboma ne ye é, ye naasa náá, Mbée Bhaadal goolaa djala dik. **13** Deenek, esodja ee di ebaal ndjaa boo kukuma o ne bedhiiti bot djas ne kagu nenak náá, me é é membok e etee náá, me é mot-mesa e Klisto. **14** Dáa bete bon nyeege nabee me é membok é, bete ne bot pak'oo naazewa ebwaalel e loo ne Ghej, boo batabela meghaaz me egoola Mbée Bhaadal e Zeeb ààbe ne bwoo. **15** Ye é tsetse náá, bedhiiti bot pak'oo epegoola Mbée Bhaadal e Klisto ne mbee lyem. Etee náá, be é ne mbee egeka ne nam. Tin, bedhiiti bon nyeege goola Mbée Bhaadal e Klisto e ne mbee lyem. **16** Bot é di egoola Mbée Bhaadal ne mbee lyem o, be goola ye ne kwyel djas. Etee náá, be ne gu náá, mesa mam wak é elyaal ne bot náá, Mbée Bhaadal me di goola é, ye é tsetse. **17** Tin, bedhiiti bot goola Mbée Bhaadal e Klisto

e ne mbee lyem. Ekwasak e loo é epul, be san e náá, be baabil mezuk mam to membok. **18** Ye nakoozodi náá, egeka boo é enyoépe neghu egeka boo àànyo, sa di enyo é, ye é náá, Mbée Bhaadal e Klisto epegoolaa. Deenek, me é ne memyaala, me aazodidi é to memyaala. **19** Etee náá, me ne gu náá, etep binek djas lyaal e náá, Zeeb waatsik me kó esu e mendjaala men ne ghwyil e Sisim e Yezu Klisto di ekwyee me é. **20** Tin, me tok ne ghwyil edi ne sen dáa ye di náá, me é ne boo ebwaalel é. Mos, me nakoozogwyee, me nakoozodi ne tsik, duma e Klisto aadi é ne nam é edi djas me aadi é. **21** Etee náá, ye é be mam o, Klisto é di tsik. É di'enek, esyee moo é mbée sa. **22** Tin, ye be náá, edi ne tsik epesa náá me sa enem esa o, é di'enek, me ààgu sa me aasée pak esyee ne tsik é. **23** Me moo é pak beman, me epekwyel ebet tsik me di ne ye'aak, étep me needi sama ne Klisto. Deenek e di enyoépe é. **24** Tin, ye é enyoépe kó esu e len náá, me zodi ne tsik. **25** Dáa me di ne ebwaalel e tsik dáak é, me ne gu náá, me aadidi é sama ne nen étep me needje bin meghaaz me etó sok, ne edi é to memyaala to edum e korj ne Zeeb. **26** Etee náá, é ghej me aabula zedi pak'en é, bi aadi é ne memyaala kó esu e sa Yezu Klisto aasa ne nam é. **27** Bi goka é ne eke dáa Mbée Bhaadal e Klisto di eleé é. Tin, me zye zeebe bin neghu me di ààzye o, ye nyo é náá, bi é di ghij to sisim wat. Ye nyo é náá, bi é di epyet ne lyem wat étep edum e korj ne Zeeb kó esu e Mbée Bhaadal. **28** Sa bi ààgwak bwoo ne bot e mebhuka men. Ye aadi é ndem di elyaal náá, biyo, bi ezebela tsik, boo, be eezewo ze. Tin, etep binek djas dus é pe daa Zeeb. **29** Etee náá, Zeeb naadje bin ghwyil esa mesa me Klisto. Tin nye naadje bin mbée bhwoob edum e korj ne ne. Ye ààpasik tin, nye naabaadje bin ghwyil ezuk dáa nye nazuk é. **30** Mena epeduuka tuub wat. Bi ne gu enyoépe náá, é ghej sok me nadi eduu tuub tak, nenak me baazoduu é tuub tak wat. Mos, biyo é kadi eduu tuub tak.

2 Egwakel e len ne Klisto ne dje bin meghaaz e? Bi ààbela meghaaz to Kwyel e Klisto? Bi é to egwakel ne Sisim na Dee? Bi é ne kwyel ne lyem ghorj ne bon beso bin e? **2** Ye be deenek o, saka náá, me di to memyaala é bemewala djas. Dika to egwakel pak'en. Betka náá, elyem bin di ne esiiza wat, elyem bin di to esa djas bi di ekwyel esa é. **3** Sa bi ààsa dhiiti sonok ne mbee lyem, sa

bi ààsaá nàá bot duwal min men. Tin, bi goka é ne édi tó mesila, beeka nàá bòn bèsò bin eedhaa bin. 4 Deenek, sa mot ààzokwyéeg nyel'è met, ye nyò é nàá, nye baakwyéeg bedhiiti bot. 5 Dika ne mbée mefulu dāa Yezu Klisto nadi ne ye é. 6 Nyey mot di tyee wat ne Zeeb ó, nye nabe é ààkwyel eben é nyel kó esu é tak. 7 «Ààbè», nyey emet naabyen etep djas nye nadi ne ye é, etep édi kwom. Nye nakadi é mot pak bot. Nye nabyel é mot ne nyel epuud dāa bot djas. 8 Nye naamyaa édi tó mesila. Nye naalyaal elooba é le kekum dwoò esyee, esyee é nye nabemaa é melaaba é. 9 Dum ne tep tak é Zeeb naben nye. Nye naadje nye di di edhaa édi djas é, ne din di kó min djas é. 10 Nye nakwyel é nàá, bot djas tó gwoo, kó bós zenóó si bós, pyak meborj mōó si sok bhwoob é Yezu, etep eduwal din é le. 11 Nye nakwyel esa deenek é, etep bot djas neeke kó esu é duma Zeeb Seeg nāá: «Ye é Yezu Klisto é di Ghej!» 12 Bòn nyéeg bam, bi nadi elooba ne nam é sok me nadi pak'en é. É di'enek, dāa me kadi mos ààbè pak'en é, gheeleloobaka ne nam dhaa dāa bi naboozeye ne esesa mam pak'en é. Deenek, waka zii tó mesa etep elyaal nāá, bi é ne tsik, da bi elyaal nāá, bi ne kaab Zeeb ebuepe. 13 Eteé nāá, Zeeb nyey emet é di edje bin ghwyil, etep bi neesa ekwosak é le dāa nye emet di ekwyel é. 14 Saka mesa djas, ààleka, ààwaya, 15 etep bi needi ààliiaa ne ye ebiyoépe, bi needi bot é epiki. Bi needi bòn Zeeb, ààbè ne ndje tó sama bembee é bot, bot é ebiyo kó eko é bós'ak. Deenek, bi goka é ne ekas tó lōó é dāa ekwyikwyen tó gwoo, 16 ne egoola be mekpa me tsik. Deenek, me é ne ghwyil emyaala ne nen dwoò Klisto aabula é, etéé nāá, mesa mam ne mezuk mam nabe é ààbè e toto. 17 Ye kobe nāá, ghiya yam eesee etep ekala kó buwa bi di edje ne Zeeb, etep mesa me edum é korj é len ne ne ó. Ye sael deenek ó, me aadi é ne memyaala, me aasa nāá menabelka djas di tó memyaala. 18 Ye é tyee wat ne biyo, bi goka é ne édi tó memyaala, da bi ewa me tó memyaala men. 19 Ne ebwaalel me di ne ye ne Ghej Yezu é. Me bee ekee nāá, me moo aadhis Timote pe daa lin. Eteé nāá, é sok nye aadje me menduk min é, me aabela meghaaz. 20 Ye é nyey zodi ekem me tó etep bam. Nye é di etaala ne nen ne tseetse tyee wat ne nam. 21 Eteé nāá, bedhiiti bot suu é ekoobal etep bōó met, ààkoobal ye Yezu Klisto. 22 Biyo bemet ne gu dāa Timote nalyaal esosooob be, dāa mōn di ne seeg é. Nye naazekwyee me

tó mesa me egoola Mbée Bhaadal. 23 Me é ne ebwaalel nāá, me aadhis bin nwyak é é sok me aabee nāá, etep bam moo é enyóépe é. 24 Kó esu é Ghej, me é ne ebwaalel nāá, me moo aazyé zébee bin. 25 É di'enek, me bee é nāá, ye é enyóépe nāá, me bulal bin mōn é nyéeg'ena Epafloodhit. Nye é mot di egýee bis ne ne tó mesa me Klisto ó, mot bis ne ne di eduu tó mesa me egoola Mbée Bhaadal ó, mot bi nadhis me nwyak etep nye neezekwyee me tó mesa me nadi esa é. 26 Nye nadi é ne gwyes ebaabee biyo djas. Deenek, nye naadyeebatunj é sok nye nagu nāá, bi naagwak nāá, nye nadi ebe é. 27 Nye naadyeebabe, kunaa-kuna ne esyee. Tin, Zeeb naagek nye ghonj, ààkoobe ne nyey nye emet, ye é dōó ne mam, etep me needi aadi ne boo ghonj tó lyem. 28 Dum ne tep tak é me di edhis bin nwyak ghaal-ghaal, etep bi neemyaala é sok bi aaboma é. Etép me needi ààbaadi ne ghonj tó lyem. 29 Deenek, myaalka nye ne boo memyaala djas, dāa mōn é nyéeg'en tó edum é korj ne Ghej. Bi goka é ne édi ne lyem ne mbi binók bot, 30 etéé nāá, nye nabe é nye naawaagwyé etep mesa é Klisto. Nye naaka nyel etep ezekwyee me tó mesa me bi nadi ààbè ne ghwyil ezekwyee me biyo bemet é.

3 Nenak, bòn nyéeg bam dika ne memyaala tó egwakel é len ne Ghej. Ye be nāá, me epebasal eléé bin sa me nazekwyal ó, ye é etep ebaal é bin. 2 Dika etsetaépe ne bot é di esa ebiyo ó. Bot binók é beghil é beka, be bee beka é dāa boo sonok! 3 Ghuna, ye é menabelka é di ne tete beka, etéé nāá, mena epesaka mesa me Zeeb tó Sisim ye. Menaka é ne memyaala etep édi é sama ne Yezu Klisto. Mena ààwaka ebwaalel é lena kó esa ee bot é bós di esa é. 4 Mam pe é ne ghwyil é diig bet kó esu é embi bemesa me bot é bós di esa é. Me aadi é ne boo gham esa ye dhaa bōó. 5 Me naniigela beka é, melu meten ne elél bhis ebyel é lam. Me é mot kyee dik Yisalaél, mot mbyak é Bézame. Lii'am é ebhele, me nabyel é tó mō bot é mbyak ebhele. Me nadi eduwal etsi eYuda dāa tete Falizye. 6 Me nadi é ne zii dhaa tye, é sok me nadi etiig bot é nadi edum korj ne Klisto ó. Dum ne tsik epiki nakwyalaa tó mekana me etsi é, me nadi é ààbè ne ndje. 7 Tin, sa me nadi ebee nāá ye é enyóépe ne nam é, me kabee ye mos é é mis toto kó esu é Klisto. 8 Esa djas me nazesa é, me kabee ye é mis me toto, kó esu é sa di ne

boo metan dhaa esonok djas ε. Sa tak é egu ε Yezu Klisto Gheṇ'am. Dum ne ne, me eezekat esa esonok djas. Éteṇ edi ε sama ne Klisto ε, me kabee esonok binek djas ε dāa eput esonok di egoka ne emwasaa kō ekwyiɛ. **9** Éteṇ me needi sama ne ne enyɔɔpe, me ààkakwyεεṇ nyel'am met. Me tokape mot epiki kō esu eduwal etsi. Me é mot epiki etee náá, me epedum koṇ ne Klisto mot di mot epiki o. Mbi yenek epiki dus é ne Zεeb. Nye é di esa náá, mot di piki kō esu ε edum koṇ ne ne. **10** Sa djas me di ekwyel ε, ye é náá, me gu Klisto ne mebwala me yii egom bhis esyee, ne ezuk sama ne ne, ne ebaagwyε sama ne ne. **11** Me é ne ebwaalel náá, mam pe aagomlaa pak myoṇ. **12** Me ààpake náá, me eezebela efute me di esan ε, neghu me é mot di egu etep djas o. Tin, me dinaa tō esum ε kaab éteṇ ebela efute, etee náá, Yezu Klisto eezewa me tō ze ye. **13** «Ààbe» bōn nyεεg, me ààbee náá, me eezebela efute tak. Tin, esok me di esa dhiiti sonok ε. Me kadjoak ε pe sok, ààkadjoak pe bhis koṇ'am. É di'enek, me dyeebasa meghaaε ε éteṇ edu etep di pe sok ε. **14** Deenek, me dyeebasum kaab ε éteṇ me neebela efute ee Zεeb. Ye é sa Zεeb nakwom me ε, é sok nye nadjóo me dum ne sa Yezu Klisto nasa kō esu ε lam ε. **15** Menabelka djas bot dinaa mena eezepyetka tō edum ε koṇ ne Zεeb o, mena goka é ne esiiza deenek. Tin, mena ààbaadika ne dhiiti egeka ε sis o, Zεeb ε waalyaal dāa mena di egoka ne esa ε. **16** Ye nakoozodi dāa, dhjoogheeduka ze Zεeb nalyaal mena ε, yii bot di boozeyε ne eduka dōo ne mos ε. **17** Bōn nyεεg, biyo djas duka mefulu mam. Deenek, bi goka é ne edu mefulu me bot ε dinaa, be epedu mefulu ee be nabaṇa pe daa les ε. **18** Me ne dyeebaleε bin ye ngwyis. Nenak yak, me epebaabasal ne meṇal é mis: Ye é ne mbula bot di ekake mos dāa bot ε swaka mezuk ε Klisto é melaaba. **19** Be aaswaala ε, be eezewo ze, etee náá, zεeb o é mō. É di'enek, be ne myaala ne esa esyen be di esa ε. Tō esimza bōo, ye é esa e bos. **20** Ye kabe menabelka o, menaka é bōn Zεeb. Dum ne tep tak ε, mena dika ebhwood Metsik bot'enaka, Gheṇ Yezu Klisto. **21** Deenek, nye waaswola mbee nyel ee bot dika ne ye'aak, éteṇ ye neenɔṇel ne nyel'ε di ne duma ε. Tin, nye aasa ye ε ne ghwyil di sa náá, esonok djas looba ne ne ε.

4 Bōn nyεεg bam, biyo bot ε me di ekwyel ebaabee o, biyo é di esa náá, bum lyem'am di

tō memyaala, biyo é di koto duu'am. Deenek, bōn nyεεg bam, dika sosoob tō egwakel ne Gheṇ. **2** Woy Evodhi ne Syntis, me epedjaala ne nen, dika tō egwakel pak'en sama ne Gheṇ. **3** Dōo ne woy, mot di sosoob tō esa mesa loog wat ne nam o, me epewaab ne nō náá, wō kwyee boa ba binok. Etee náá, be naadyeebasa meghaaε é ekwyee tō mesa me egoola Mbεε Bhaadal. Ye é tyee wat ne Kelemō ne bedhiiti bot ε mesa, yii min mōo di tō mekana me tsik ε. **4** Dika tō memyaala ε mewala djas kō esu egwakel ε len ne Gheṇ. Me epebaabasal náá, dika ne memyaala. **5** Beta náá, bot bee enem esa bin, etee náá, ebula Gheṇ eezekuna. **6** Nàbemka ba ne dhiiti sonok, ye nakoozodi dāa. Ye goka é náá, bi djaala, ne eduwal zenōo ebulal bhōo dum ne esonok djas bi di ewaab ne Zεeb e mewala djas ε. **7** Beta náá, egwyem e Zεeb di edhaa etsoṇ djas ε, baal elyem bin ne ebaal esimza bin tō egwakel ne Yezu Klisto. **8** Deenek, ne bōn nyεεg bam, waka lyem tō sa djas di enyo ε, ne sa djas di egoka ne ekwyelaa ε. Bi goka é ne ewa lyem tō sa djas di tsetse ε, sa di egoka ne duu ε, sa djas di piki ε, sa djas di deε ε. Deenek, bi goka é ne ewa esiiza bin tō esa djas di egoka ne eduwal neghu ewa lyem. **9** Waka, esa djas ee bi nadjek ne nam ε, ne esa djas bi nagwak ne nam, zenōo esa djas bi nabee me esa ε, waka ye tō mesa. Tō etep binek djas, beta náá, Zεeb mot di ne egwyem o, di ne nen sama. **10** Me dyeebagwak memyaala ebuepe kō esu ε Gheṇ etee náá, bi eelyaal me lyaal sis kwyel bi di ne ye ne nam ε. Me ààpake deenek etee náá, bi ààkataala me. Tin, ye é náá, bi nabe é ààbela mōo epeεd ewala ee lyaal me kwyel tak. **11** Tin, me ààlii deenek etee náá, me é tō esεega. Bela náá, me naadjek dāa mot di egoka ne emyaala ne sa nye zodi ne ye ε. **12** Me ne gu dāa me di egoka ne edi tō edjel neghu tō menyo ε. Me naadjek mepek me edi tō memyaala é mewala djas ye nakoozodi náá, me é ne za neghu me é ne djil. Ye nakoozodi náá, me é tō mevu neghu tō esεega. **13** Tin, me é ne ghwyil esa esa binek djas etee náá, Klisto epedje me ghwyil. **14** Deenek, bi naasa enyɔɔpe é sok bi nadi egek me ghoṇ kō esu ε mezuk mam ε. **15** Biyo bot ε ghaada Filip, bi ne gu biyo bemet náá, é gheṇ me nadus kō ghaada Masedwan ε, é sok me nakan egoola Mbεε Bhaadal ε, bi nabe é sim zεega ndjaa mendjaala me wat nakwyee me o. **16** É sok me nadi tō ghaada Tesalonik ε, ye nabe é bi naadhis me sa djas me nadi ne gwyes tak ε.

17 Ye tok náá, me saŋ e náá, bi gheedhis-dhis metom. Tin, me kwyel e náá, Zeeb sa bin enem ko esu e sa bi nadje me e. **18** Me naabela esa djas ee bi nadhis me e. Me tokape ne gwyes dhiiti sonok, etee náá, me naazebela ye é membo me Epafloodhit. Tin, esa ee bi dhis me e, ye é dáa etom na mbee menuub, ye é buwa Zeeb di emyaala ye e, buwa nye di ekwyel e. **19** Zeeb'am e waadje bin esa djas ee bi aadi ne gwyes tak e, to duma mevu me nye di ne ye, ko esu e egwakel e len ne Yezu Klisto. **20** Beta náá, duma di ne Zeeb Seeg'es kom-kom sii ne kom! Amen. (aiōn g165) **21** Swoska bot djas e di edum korj ne Zeeb o ne din e Yezu Klisto. Bon nyeg bin, bot e bis ne be noo di o, be eeswos bin. **22** Ekeletye djas eeswos bin, darj-darj e bot é di esa mesa to ndjaa boo mekoozi Sezaad o. **23** Beta náá, enem ne embée e Ghej Yezu Klisto ne Sisim Zeeb di ne biyo djas.

Kolós

1 Ye é mam Pól, mot-lwoma é Yezu Klisto to ekwosak é Zeeb, ne mōn é nyeeɣ'ena Timote. **2** Bis kwyal mekana mak é, étep bōn Zeeb di pē to ghaada Kolós o, bōn nyeeɣ bina bot é di sosoob to egwakel ne Klisto. Beta náá, Zeeb Seeg'ena dje bin enem ne embée ne egwyem. **3** Melu djas bis ne bulal bhoo ne Zeeb, Seeg é Gheɣ'enaka Yezu Klisto, é sok bis di edjaala etep'en é. **4** Etee náá, bis naagwak bot elii kō esu é edum é koɣ é len ne Yezu Klisto, zenoo kwyel bi di ne ye ne bot djas zedum koɣ ne Zeeb é. **5** Bi sa deenek é, etee náá, bi é ne ebwaalet náá, bi é waabela sa Zeeb nazekoobal bin ye pē to gwoo é. Egherj bi nagwak Mbée Bhaadal, ee di mekpa me etsetse é, bi naagwak bot elii kō esu é etep binek. **6** Mbée Bhaadal tak nabe é, ye naakan edje bhum edi djas. Ye é tyee wat dāa ye nasaal pē yebō dwoo meken «tōo» é. Ye nabe é, é sok be nagoola bin enem ne embée é Zeeb é. Tin, ye nabe é bi naagwak ne egu náá, ye é tsetse náá, Zeeb epelyaal enem ne embée be djas ne bot. **7** Ye é Epafalas, mōn nyeeɣ'es bis di ekwyel o, mot bis ne be nōo di esa mesa o, nye é nadje bin mēlyo menek. Nye epesa mesa étep'en dāa mot esosoob to mesa é Klisto. **8** Nye eesa náá, bis gu dāa Sisim na Dee di esa náá, bis kwyel bōn besō bina to edum é koɣ ne Zeeb. **9** Ye é étep tak é bis di àakāt edjaala etep'en, kana elu é bis nagwak tep'en eliiaa é. Bis epedjaala ne Zeeb náá, nye lyaal bin ekwosak é le enyoɣe, kō esu etsoɣ ne metselal me Sisim'e di edje é. **10** Bis djaala Zeeb é etee náá, bi neeke dāa nye di ekwyel é, ne esesa mesa dāa nye di ekwyel é. Nye waamyaala ne enem esa djas ee bi aadi esesa é. Deenek, bi é waatō sok to egu etep Zeeb enyoɣe. **11** Bis é epebaadjaala ne Zeeb náá, ne ghwyil'e di ààbe ne esik é, nye dje bin meghaaz étep bi needjisaal etep djas ne eemaad é lyem. Ne memyaala djas, **12** bulalka bhoo ne Zeeb Seeg. Ye é nyey é nasa náá, bi di bot aabela mevū me nye nakek é. Ye é étep bi needi bot be to eyoɣ é mekas. **13** Tsetse nye naapek mena si bhel mebwala me Satan di to ghooghom é, étep etō ne nena to eyoɣ é mōn'e nye di ekwyel o. **14** Ye é dum ne mōn'e tak é, nye napek mena to ebiyo, ye é kō esu é le é mesyem mena napelaa. **15** Klisto é mbanja-mbanja é Zeeb, mot di ààbeaa é.

Nye é mōn'e megwyak, nye boo-mot ne esa djas nakusaa é. **16** Ye é ne ne é Zeeb nakus esa djas: esa ee di pē to gwoo ne yii di kō éko é bōs é, esa ee di ebēaa ne mis ne esa di ààbeaa ne mis é, esisim ne ekukuma esisim, be mekoozi me esisim ne be mebwala. Ye é ne Klisto é, esonok djas nakusaa, ye nakusaa é, kō esu é le. **17** Esok ne esonok djas ne kusel, nye nadi é nye moo tak. Ye é kō esu é le é, esa é bhwak djas di eke enyoɣe. **18** Ye é nyey é di eedjeed zēga ndjaa mendjaala dāa lo mot di edjeed nyel é. Ye é nye é di esuk é tsik. Nye é mot meken Zeeb nalel egomal pak bot é nazegwyé o, étep nye neekōk kō esonok djas. **19** Zeeb nabe é nye eemyam ne tsetse náá, mebwala me djas di to mōn'e. **20** Ye é dum ne ne é Zeeb namyaal ebulal kwyel'e to esonok djas. Ye é kō esu é ghiya mōn'e nasee kō melaaba é, nye nadje egwyem étep bhwak djas, ye nakoozodi kō éko é bōs neghu pē to gwoo. **21** Egherj sok, biyo pē nadi é etsetaepe ne Zeeb, bi nadi é bot é mebhuka me kō esu ebiyo bi nadi egek esa é, ne yii bi nasa é. **22** Tin, nenak Zeeb eesa náá, egwakel bula pak biyo ne ne. Ye é kō esu é esyee é mōn'e, mot naka nyel'e buwa etee náá, bi needi bot é dee é mis Zeeb, bot é di ààbe ne ndje, ààkobe-beak ne etōn é wat. **23** Tin, bi é goka ne edi to edum é koɣ ne Zeeb, edum é koɣ ne Zeeb di náá, ye pyet é kō epap na lyel-lyel é. Deenek, sa mot ààbet náá, bi di etsetaepe ne ebwaalet é len ee bi nabela to egwak Mbée Bhaadal é. Ye é sa nagoolaa kō éko é bōs djas é. Ye é kō esu é tak é mam Pól me moo mos mot-mesa é Zeeb. **24** Me moo nenak é ne memyaala étep mezuk me me zezuk étep'en é. Dāa Klisto nazuk é, nyel'am pē é to mezuk étep zēga ndjaa mendjaala. Ye kwyel eleé é náá, me eemyaal ezuk kō esu é nyel é Klisto. Me zuk deenek o, ye é étep ekel yam bim mezuk kō mezuk me. **25** Me moo mos é mot-mesa me zēga ndjaa mendjaala. Zeeb nalwom me é étep egoola mekpa me enyoɣe. **26** Mekpa me tak é, mekpa me nye naloosyel ebhokak ne bot é bhwak djas é. Nenak, nye eelyaal ye ne bot é zedum koɣ ne Zeeb o. (aiōn g165) **27** Etee náá, Zeeb nadi ekwyel náá, be gu mbée sa nadi syela é, esa ee nakobelaa étep bot é mbyak'e é. Beeka sa so tak é: Klisto é to len, nye epedje bin ebwaalet náá, bi é waabela yebō ekee to duma é Zeeb. **28** Tin, bis epegoola Mbée Bhaadal é Klisto ne bot djas. Bis epedul melo ne elyo mot ne mot ne etsoɣ djas, étep mot ne mot neewoozal to tsik

Sisim, to egwakel be ne Klisto. 29 Ye é etep tak ε, me di esa mesa me na lyel-lyel. Me epewa zii ne ghwyil ε Klisto di esa mesa to lam ne mebwala me djas.

2 Me kwyel ε bi gu tuub me di eduu ko esu ε len ε, étep ekeletye ghaada Laodhise zenoo bedhiiti ekeletye di ààgu me o. **2** Me epelyel bham étep edje bin meghaaz, étep bi neekwyela pak'en ne lyem wat. Me baakwyel pe ε, bi gu enyoεpe esa nadi syela ee Zeeb tel mena ko esu ε Klisto ε, étep bi needi bekum ε bot ko esu ε tak. **3** Mavu me etsonj djas, ne yii egu ε etep e syeela é to le. **4** Me lee bin etep bak ε, ekaab náá, bot ezekekop bin ne elerj etsal. **5** Ye nakoozodi náá, me é etsetaεpe ne nen to epuud, tin, me é e ngwoob'en to Sisim. Me é ne memyaala dáa me di ebee bin to egwakel enyoεpe ne dáa bi di epyet to edum ε korj ne Klisto ε. **6** Deenek, dáa di náá, bi eezemyaal Yezu Klisto dáa Gherj ε, keka to egwakel ne ne. **7** Pyetka to le dáa ekanal e le di epyet to bos ε, da bi ε dil tsik'en djas ko le. Dika ghij to edum ε korj ne Zeeb, dáa be nalyo bin ε, da bi é gheebubulal bhoo ne Zeeb. **8** Bi ekobaka, sa mot ààkop bin ne elerj e etsal, etsonj e bot ε bos ààval dhiiti sonok. Ye é elerj etsal di ebela esuk to etep e bot ε bos ε, to embee sisim di edhek bot ε bos ε. Ye ààbela esuk to ghwyil ε Klisto. **9** Etee náá, sa djas di to Zeeb ε, ye ezebe di to nyel ε Klisto. Ye é «tooo» to le. **10** Ye é ne ne ε, bi nabela esa djas. Nyey é mot di ekok ko ekukuma djas ne bemebwala djas o. **11** Dáa bi moo to egwakel ne Klisto ε, Zeeb eewa geka to len. Geka tak é eni e beka, ye tok beka epuud bot ε bos di esa ε. Tin, ye é beka di edus pe dáa Klisto ε, étep epek mena to nyel epuud e syem ee bot di ne ye'aak. **12** Etee náá, é gherj bi naduwa Zeeb ε, bi nabe é bi eedelaa sama ne Klisto. Tin, biyo pe, bi naabaagom sama ne ne, etee náá, bi naadum korj ne mebwala me Zeeb, mot nagomal Klisto pak bot ε nazegwye o. **13** Egherj sok, bi nadi é bi naazegwye esyee ε sisim ko esu mesyem men, etee náá, bi nabe é ààniigelaa beka di edus pe daa Zeeb ε. Tin, Zeeb eedje bin tsik sama ne Klisto, nye eepel mesyem menaka djas. **14** Etee náá, nye naazenyaa mekana ne nakwyalaa étep ekwyesal mena ndje sos ε. Mekana me tak nabe é ààbe ne tete egwakel ne nena ko esu ε metinj nawaa to tak ε. Zeeb naazewaaz ye, é bema be nabem Yezu ne ye é melaaba ε. **15** Egherj Yezu

nagwye ko melaaba ε, ye nabe é, nye naadis ghwyil mebwala me nadi pe to embee esisim ne ekukuma bos ε. Deenek, Zeeb naadhusal be é mis me bot, étep eswobela egherj mon'ε. **16** É di'enek, sa bi ààbet náá, mot pée bin ko esu ε edee e dek, neghu menyok me bi di ede ε. Sa be ààkopée bin péeak ko esu ε mebyonj: mebyonj me ngon na bes, neghu mebyonj me dwoo sabha. **17** Etsi binek djas lyaal ε, esa ee aaboosael ε. É dwoo pan mos, etep e tseetse tak nyen é to Klisto. **18** Sa bi aabet náá, bot ε medhyaaz pe eko bhimis pe si di eduwal efofop o sa náá, bi su efute bi di egoka ne ebela ε. Be ne dyeebaghee menyel dum ne etep be di ebee to medhyam ε. Mbi bot binok ne bin menyel moo é toto, etee náá, ye é esiiza bot ε bos. **19** Be tokape sama ne Klisto mot di kukuma yobo o. Ye é nyey é di dáa lo, bot ε di dum korj ne ne o kadi é dáa epuud ne metii me nyel'ε. É di'enek, bos djas é ebomela é di wat é wyee dáa Zeeb di ekwyel ε. **20** Bi naazegwye sama ne Klisto étep bi needi peka si ghwyil embee esisim di ko eko ε bos ε. Deenek, «haa» étep yé bi di dáa bot é di si bhel esa bos'ak? Bi epemyaal náá, bot besal bin náá, bi myaal mbi metinj mak: **21** «Sa waade yak mbi sonok», «Sa waabowal yak mbi sonok», neghu «Àamet-metak!» **22** Esonok binek djas waapulel bhis be aabe ye ε! Yenek djas é, metinj ne melyo me bot ε bos di ekus ε. **23** Ye é tseetse náá, metinj menek epenonj ne melyo me etsonj, etee náá, ye é mesa me etsi bebhaab, edi é to mesila, da gel menyel moo étep eduwal ε Zeeb. Tin, metinj me tak ààlu be náá, be kat embee mekwosak moo.

3 Bi naazegom sama ne Klisto pak bot ε nazegwye o. É di'enek, saaka esa ee di pe to gwoo ε, pe kyee Klisto di ndidel pe mbo egherj ε Zeeb ε. **2** Waka esimza bin to esa ee di pe to gwoo ε, ààbe to esa di ko eko ε bos ε. **3** Etee náá, bi eezegwye. Tin, tsik'en ε syela e membo me Klisto, pe daa Zeeb. **4** Tete tsik'en é Klisto. Egherj Klisto aatuula ε, biyo pe é waatuula sama ne ne étep edi to duma ye. **5** Saka náá, esa ee di edje bin gwyes esa ekwosak epuud ε, gwyε. Esa é tak é: mezo, esa di edje edhuud ε, ekaa, embee mekwosak, doob mevū. Etee náá, doob mevū é dhatyee eduwal ε benaghise. **6** Mbi mefulu menek é di esa náá, Zeeb kpaa ebuk ne bot ε di ààlooba ne ne o. **7** Beeka dáa bi nadi eke, é sok tsik'en nadi ye dinaa si bhel mesyem menek ε.

8 Nenak, bi goka é, bi kat etep bak: ebuk, ekpaa é lyem, mbee lyem. Sa mbee ekpa é wat, neghu melee àawiyis to enuub ben. 9 Sa bi ààdi ne eler etsal pak'en, katka mefulu men e na mwa, ne eseseé bi nasesa sok é. 10 Ye kabe biyo o, bi moo é ne mefulu me na bes, bi moo é bot é na bes e Zeeb Mekus-bot yenaka. Nyeé é di esa ngwyis náá, bi nɔɔɔl ne ne, étep bi neegu nye enyɔɔpe. 11 Ye tokape ne mbek pak bot é mbyak eYuda, ne bot é di ààbe bot é mbyak eYuda o, pak mot zeni beka, ne mot di ààni beka o. Ye tokape ne ndjoɔ, ààbe ne mot di ààgu mekana o, ààbe ne kwom, neghu mot di peka o. Tin, sa di ne metarj ebuepe é, ye é Klisto, nyeé é di djas to étep'enaka. 12 Bi moo é bon é Zeeb, nye naazesée bin ne ekwyel é bin. Ye é étep tak é di náá, bi goka é di ne mesila, ne lyem ghoɔ, ne enem esa, ne metela zenoo emaad é lyem. 13 Djisalelka pak'en, da bi é baapelel pak'en. Ye é be náá, mot ngot é ne ndje ne mon so mot o, dáa Gheɔ napel bin é, nyeé pe goka é ne epel mon so. 14 Darj-darj é náá, kwylélka pak'en, etee náá, kwyl é di esa náá, bi di to egwakel enyɔɔpe. 15 Beta náá, egwym é Klisto djéed ebhum elyem bin. Etee náá, ye é ko esu é egwym binek é Zeeb nadjoo bin étep bi needi ekyes e nyel wat. Deenek, bulalka nye bhoo é mewala djas. 16 Beta náá, mekpa é Klisto ne mevú me tak djas di to len. Lyoelka pak'en, dulelka melo pak'en ne etsoɔ djas. Tiika membi me medjeeb me Zeeb djas ne lyem wat, ne ebulal é bhoo to medjeeb me di edje duu ne Zeeb é, zenoo medjeeb me Sisim na Dee di etel é. 17 Mesa me bi aadi esa djas é, ne mekpa aadi ewyis to enuub'en é, saka ye ne din é Gheɔ Yezu to ebulal é bhoo ne Zeeb seeg ko esu é le. 18 Biyo boa, loobaka ne botom bin, dáa di egoka náá, ye sael é mis me Gheɔ é. 19 Ye kabe biyo botom o, kwylka bel bin, sa bi ààlyel elyem ne nɔɔ. 20 Bon, loobaka ne bebyael bin, etee náá, ye é sa Gheɔ di emyaala ne ye é. 21 Biyo be seeg é bon, sa bi ààsa náá, bon bin kpaa lyem, é kaab náá, esimza boo ezekepulel. 22 Ekwom, loobaka ne etep djas ekukuma bin di ko eko é bos aaleé bin é. Ye ààgoka náá, elooba é len ne nɔɔ zodi é sok be di tin mendiidel egwyak bin, étep be neemyaala ne nen. Tin, loobaka ne nɔɔ ne lyem seɔ, ko esu é eduwal é bi di eduwal Gheɔ é. 23 Ye nakoozodi mesa men djas bi di esa é, saka ye ne lyem wat dáa bot é di esa mesa é Gheɔ é, ààbe ne menyaad dáa bot é di esa mesa me bot é. 24 Guka náá, Gheɔ é waadjé bin efute, bi é

waabela ekum ee nye nakwom étep bot be é. Etee náá, tete kukuma ee bi di esa mesa me o, ye é Gheɔ Klisto. 25 Tin, mot di sa ebiyo o, nye aabela efute e mesa me, etee náá, Zeeb ààwa mbek pak bot.

4 Biyo ekukuma, beka ekwom bin enyɔɔpe to epiki ààbe ne mekoɔ. Ne tseetse guka náá, bi é pe é ne kukuma pe to gwoo. 2 Djaalaka Zeeb to esosoob. É sok bi di edjaala Zeeb é, dika ndjem da bi é ebulal nye bhoo. 3 É sok bi di edjaala Zeeb é, bi goka é ne ebaadjaala pe étep'es, etee náá Zeeb needje bis tete ze egoola Mbée Bhaadal ye. Mbée Bhaadal tak nabe é, egoola etep e Klisto di syela é. Deenek, dum ne tep tak é me di nenak é membok'ak. 4 Djaalaka ne Zeeb etee náá, me neegoola bhaadal tak popoopwon dáa me di egoka náá, me sa é. 5 Keka ne etsoɔ djas é mis me bot é di ààdum koɔ ne Klisto o. Bi é di ne ghwyil esa be enem esa o, saka ye. 6 Betka náá, mekpa di ewyis to enuub bin é, ye di mbee mekpa ne metela djas ne megwom dáa meson, étep bi neegu dáa bi di egoka ne eyala mot ne mot é. 7 Tisik, mot mena ne be nɔɔ di egyeé o, sosoob mon é nyeeg'ena yenok to mesa é Gheɔ, nye waadjé bin menduk mam djas. 8 Me dhis nye é étep nye eezedje bin menduk mes, ne ebaadje bin meghaaz. 9 Nye epezye sama be ne Oneezim, sosoob mon é nyeeg'ena to edum ekoɔ ne Zeeb, nye é ngot to bon nyeeg'ena, nye waaleé bin etep djas di edhaa wak é. 10 Aalistaalak mot bis ne ne di é membok o, be ne Malak mon é nyeeg é Bhaalnabhas, be eeswos bin. Bi naazegwak metiɔ me bis nadjé bin dum ne Malak é, nye kum penek o, beka nye enyɔɔpe. 11 Yezu mot di ebaadjóaa Yustus o, nye eeswos bin. Bot binok belel é, ba bim ekeletye bot é mbyak eYuda di esa mesa me eyoɔ é Zeeb bis ne be nɔɔ é. Deenek, be é naadyeebadje me meghaaz. 12 Epafalas, mon é nyeeg'en mot nadus pe kyee dik'en o, nye eeswos bin pe. Nye é kwom é Yezu Klisto, nye àakat edjaala Zeeb ko esu é len. Etee náá, bi neepyet enyɔɔpe étep edum é koɔ é len ne Zeeb neeto sok, deenek, bi neegheesesa ekwosak é Zeeb. 13 Me é ne ghwyil eke ko esu é le náá, nye epedyeebasa mesa ebuepe ko esu é len, ko esu é ekeletye é ghaada Laodhise, ne ekeletye ghaada Yeelapolis. 14 Luk mon é nyeeg'ena mot di dhokotolo o, be ne Dhemas eeswos bin. 15 Swoska bon nyeeg'ena di pe to

ghaada Laodhise ɔ, dɔɔ nɛ Nymfa zɛnɔɔ bot ɛ
 zɛɛga mendjaala di esɛɛga pɛ tɔ ndjan'ɛ ɔ. **16**
 Bhis bi aasilal elaa mɛkana mak ɛ, kyeedka yɛ pɛ
 daa bot ɛ di pɛ ghaada Laodhise ɛ. Saka deenek,
 ɛtɛp yɛ neelanɔaa tɔ zɛɛga ndjaa mendjaala mɔɔ,
 da bi ɛ laa mɛkana mɛ mɛ nadhis pɛ yɔbɔ ɛ. **17**
 Lɛɛka nɛ Alsipe nɔ́á: «Wɔ ɛ kobaka! Wɔ gɔka ɛ
 nɛ esilal ɛnyɔɛpɛ mɛsa mɛ Gheɲ nadjɛ wɔ ɛ.»
18 Ye ɛ mam Pɔl mɛ ɛmet ɛkwyal mɛkpa mɛ
 mɛswosel mak nɛ mbɔ'am met. Sa bi ààdjisa
 nɔ́á, mɛ ɛ ɛ membok. Beta nɔ́á, ɛnɛm nɛ embɛɛ
 e Zɛɛb di nɛ nen.

Tesalonik yii Meken

1 Ye é mam Pól zénno Silas ne Timote, bis kwyal mekana mak é étep bot e zeege mendjaala ghaada Tesalonik, bot e di bot e Zeeb Seeg'ena dōo ne Yezu Klisto o: beta náá, enem ne embée ne egwyem di ne nen! **2** Bis ne bulal bhōo ne Zeeb melu djas kō esu e len. Egherj bis djaala é, bis ne baadjaala kō esu e biyo djas. **3** Sok bhwoob Zeeb Seeg'ena bis ne taala melu djas ne ghiñ edum e korj e len ne Zeeb, ne mesa me kwyel zénno ebwaalel bi di ne ye ne Gherj'enaka Yezu Klisto e. **4** Bōn nyeege, bis ne gu náá, Zeeb ne kwyel bin, nye nasée bin e étep bi needi be. **5** Deenek, é sok bis nagoola bin Mbée Bhaadal e, ye nabe é ààbe mekpa ne mekpa toto. Tin, ye nabe é ne ghwyil mebwala, ne Sisim na Dee dōo ne ebwaalel djas. É sok mena nadika sama é, bi nabee mefulu me bis nadi ne ye kō esu e len e. **6** Tin, bi naabaja mefulu mes, ne yii Gherj. Ye nakoozodi mezuk men, bi naabalamyaa mekpa e Zeeb ne memyaala Sisim na Dee di edje e. **7** É di'enek, bi moo é bot e di náá, bot e zedum korj ne Zeeb pe ghaada Masedwan ne bot e ghaada Akayi aakadu mefulu mōo o. **8** Tin, ye é kō kyee dik'en e mekpa e Gherj nakan egoolaa, da ye é djala kyee dik Masedwan djas ne kyee dik Akayi. Tin, bot djas ne gu edum e korj e len ne Zeeb, bis tok ne ghwyil ebaali kō esu e tak. **9** Bot djas epelii dāa bi nabe bis é sok bis nadi pe yebo e, ne dāa bi nakat eduwal e bezeeb e ekpaka-kpaka étep edum e korj ne Zeeb. Nye é tete Zeeb, mot di ne tsik o. **10** Tinaak, bi epebwood náá, mōn'e mot di edus pe tō gwoo o zye. Mōn'e tak é Yezu, mot Zeeb nagomal pak bot e zegweye o. Ye é mōn'e tak é kwaapek mena é epée e Zeeb di ezye e.

2 Bōn nyeege, biyo bemet ne gu enyōepe náá, bis nabe é ààzye pe yebo yii gwyes. **2** Bi ne baagu náá, é gherj sok, bis naaleeaa ne ettiigaa pe kō ghaada Filip. Tin, Zeeb naadje bis meghaaz me egoola bin Mbée Bhaadal tō boo tuub bis nadi eswak ne ye e. **3** Etee náá, melyo me bis di elyo bin e, ye tok esuwa-esuwa etsal. Ye tok etee náá, bis naazewo ze. Tin, bis ààsarj ekōo mot. **4** Tin, bis zolii é dāa Zeeb di ekwyel e. Etee náá, nye eebee náá, nye é ne ebwaalel ne nes, nye bookyeed bis, bis kegoola Mbée Bhaadal. É di'enek, bis ààsaa náá, bot e bōs myaala ne nes, bi sarj é náá, Zeeb myaala ne nes, nyey mot

di egu esiiza e elyem bis o. **5** Biyo bemet ne gu enyōepe náá, bis ààli wak étep ekop e bot, tin, ekwosak e les nabe é ààbe étep bis needi tō dōob epata kō elo bin. Zeeb é tyaases yisō. **6** Bis nabe é ààsaa náá, bot dje bis duu, ye nakoozodi biyo neghu bedhiiti bot. **7** Tin, dāa ye di náá, bis é bot e lwoma e Klisto e, bis nabe é ne ghwyil eneege bin si metinj mes. É di'enek, é sok bot nadika é, bis nadi é ne mesila ne nen dāa moma di ekwyeege bōn be e. **8** Deenek, bis nabe é, bis moo ne kwyel ne nen dhaa tye. Kwyel tak naasa náá, bis nāzosik kō edje bin Mbée Bhaadal Zeeb. Tin, ye nabe é bis naakwyel edje bin, dōo ne tsik'es. Ye nabe é, bi moo ne boo metanj é mis mes. **9** Bōn nyeege bi epetaala ne mezuk mes ne etunj bis. Tin, bis nadi é tō mesa mwos ne pum ekaab náá, bis ezekedi ne nen boo ebep, ye e deenek e bis di egoola bin Mbée Bhaadal Zeeb. **10** Biyo é di betyaases bis, dōo ne Zeeb pe é tyaases yis náá, bis nabe é bis naake tō epiki, tō edee, ààlyoaa djin é mis me biyo bot e zeedum korj ne Zeeb o. Tin, ye tok ne mot aazyē zemwana ne nen dum ne mefulu mes. **11** Bi ne baagu náá, bis nadi ne nen e dāa seeg bōn di étep bōn be e. **12** Tin, bis nabe é, bis naadje bin meghaaz ne melyo. Bis naawaab ne nen ne ghwyil djas náá, bi ke tō epiki dāa Zeeb di ekwyel e. Nyey mot di ekwyel náá, bi ni tō eyorj e le, étep bi neebela di tō duma ye o. **13** Bis epebulal bhōo ne Zeeb etee náá, é gherj bis nagoola bin mbée Bhaadal e, bi naagwak ye. Tin, bi naamyaal ye dāa mekpa me Zeeb, ààbe dāa mekpa me bot e bōs. Deenek, ne tseetse ye é mekpa me Zeeb, ye é di esa mesa tō len, biyo bot e zedum korj ne Zeeb o. **14** Bōn nyeege bam, bi eebaja ezeega mendjaala Zeeb di pe kyee dik Yude e, bot e di tō egwakel ne Yezu Klisto o. Bi naazuk étep bot e kyee dik'en, ye é dhatyee bot e ezeega mendjaala menek zezuk étep bot e mbyak eYuda e. **15** Be naagó Gherj Yezu ne bengoollel-mekpa Zeeb, bōo é di ewa mena tō tsik mezuk. Deenek, Zeeb àamyaala ne nōo, be moo é bot e bhyen e bot e bōs djas. **16** Deenek, be epekwyel elu bis náá, bis nāgoola bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o, Mbée Bhaadal di ne ghwyil etsik be o. É di'enek, be é kuku ebil e mesyem kō mesyem mōo be di ezezye ne esesa sok e. Tin, ebuk e Zeeb moo é kō lōo. **17** Bōn nyeege, ye kabe biso o, bis beka ne nen e edi ba mōn ewala batsa, mena bekaka é edi, tin, menaka é edi wat tō sisim. Bis é ne boo ekwosak náá, mena baabomaka, dum ne tep tak e bis di

esa meghaaz étep ekum pe yibo. **18** Bis epekwyel náá, bis baazyé pe yibo. Deenek, mam Pol, esok ne esok me nadi é ne gwyés ezye penek, tin, Satan nadi elu bis. **19** Deenek, ye tok bedhiiti bot, ye é biyo é di ebwaalel e les ne memyaala mes, bi é koto duu yes ee bis aadiig bet é mis me Gheri Yezu é sok nye aabula é. **20** Deenek, ne tsetse biyo é di edje bis duma ne memyaala!

3 Tin, dáa ye nadi náá, bis nabe é àakabe ne ghwyil emaad é, bis naabee náá, ye goka é bis lik biso bemet ko ghaada Aten. **2** Deenek, ye be é bis eekyeed mon nyee'les Timote mot bis ne be noo di egwee to mesa me egoola Mbee Bhaadal e Klisto o. Nye é di egoka é ne edje bin ghwyil ne meghaaz étep edum é korj é len ne Zeeb. **3** Deenek, mot ngot to len needi àakwyit to metiiga me be di etiig bis é. Bi ne gu biyo bemet náá, etep djas ee bis di ebee wak é, ye é Zeeb nye emet é nadi ekwyel náá, bis boma ne ye. **4** Egheri bis nadi pe yebo é, ye nabe é bis naalee bin náá, bis é waatiigaa. Ye é sa bis di boma ne ye é, bi ne gu ye enyoepe. **5** Dáa me nadi àakabe ne ghwyil emaad é, ye é étep tak é me nalwom Timote, nye neezeba bis menduk me edum é korj é len ne Zeeb. Me nadi é ne bwo náá, Satan ezekewa bin to mebhawal, é di'enek, pe mesa me bis nasa ko esu é len naagwe ko toto. **6** Dáa ye di náá, Timote ezebula pe daa les é, nye eeba bis tete Bhaadal dum ne kwyel doo ne edum é korj é len ne Zeeb. Nye eele bis náá, bi ne taala bis ebuepe, ekwosak é len é náá, mena baabomaka dáa biso pe baadi ekwos é. **7** É di'enek bon nyee, to etuj ne mezuk mes djas, edum é korj é len ne Zeeb naadje bis meghaaz. **8** Nenak, bis é to memyaala ne tsik etee náá, bi é ghij to egwakel ne Gheri. **9** «Ha!» Bis aadi àabulal bho ne Zeeb dhaa nyel tin dáa, dhi biso ebee mbi memyaala me bi di edje bis é mis me Zeeb é? **10** Mwos ne pum bis ne wa zii é edjaala Zeeb étep mena neebaabomaka. Etee náá, bis neebaadje bin sa bi di ààbe ne ye to edum é korj é len ne Zeeb é. **11** Beta náá, Zeeb Seeg'ena nyey emet ne Gheri'enaka Yezu dje bis ze me ezye pe yibo! **12** Beta náá, Gheri sa náá, kwyel bi di ne ye pak'en, ne kwyel bi di ekwyel bot djas é gheetetó sok. Tin, kwyel tak goka ne edi é dáa kwyel bis di ekwyel bin é. **13** Beta náá, Gheri dje bin meghaaz étep bi needi bot é na dee ààbe ne ndje é mis me Zeeb Seeg'enaka, ne é sok Gheri'enaka Yezu aazyé ne bot be djas é. Amen!

4 Bon nyee, bis naazelyaal bin dáa bi di egoka ne éke é étep Zeeb neemyaala ne nen é. Tsetse, bi ne sa ye. Nenak, bis epedjaala ne nen ne din é Gheri Yezu, baasaka kedhaa ee bi nadi esesa sok é. **2** Tin, bi ne gu melyo me bis zedje bin dum ne Gheri Yezu é enyoepe. **3** Gwakeka ekwosak é Zeeb: Bi goka é ne edi bot é na dee, sa bi àadi to membyam. **4** Deenek, mot ne mot gu ebaal é nyel'e to é dee ne duu djas. **5** Sa wo ààbet náá, embee mekwosak dhaa wo ghwyil, dáa bot é di àadi bot é mbyak eYuda o, bot é di àagu Zeeb o. **6** Tin, to etep bak, sa mot ààsa mon nyee ebiyo, neghu ekoo nye. Ye nabe é bis eele bin, bis naadul bin melo náá, Gheri é waawa bot é di esa membi etep binek o é ferj. **7** Tin, Zeeb nabe é àadjoo mena étep mena needika to mezo. Ye nabe é étep mena needika to é dee. **8** Ye é étep tak é, di náá, mot di ebyen melyo mak o, nye àabyen mot. Tin, nye byen é Zeeb mot di edje bin Sisim na Dee o. **9** É di'enek, bi tok ne gwyés náá, be kwyal bin mekana ko esu é kwyel pak'en. Etee náá, Zeeb naalyaal bin dáa bi di egoka ne ekwyla pak'en é. **10** Kwyel tak é, bi di etel ne bon nyee bin djas di to Masedwan o. Tin, bon nyee bis, bis epedje bin meghaaz étep bi neebaasa dhaa ee bi nadi esesa sok é. **11** Tin, saaka náá, bi di to egwyem, waka lyem to etep bin emet, saka mesa ne ne membo men emet, dáa bis naloolyo bin é. **12** É di'enek, mefulu men é mis me bot di àadum korj ne Zeeb o, ye waasa náá, be dje bin duu. Tin, bi aanadi ebep étep dhiiti mot. **13** Bon nyee, ekwosak é les é náá, bi gu tsetse ko esu é bot é nazegwe o, etee náá, bi needi àadi ne menwyaad to lyem dáa bedhiiti bot, bot é di àadi ne ebwaalel o. **14** Bis ne emyaal náá Yezu naagwe gom bhis esyee. Tin, bis nabaamyaal náá, ko lo é Yezu, Zeeb é waagomal bot djas nagwe boó edum korj ne Yezu o. **15** Beeka sa bis di elyo bin dum ne mekpa é Gheri é. Ye tok náá, bot aalik ne tsik ko bos é gheri Gheri aazyé o aapaalebyet to to gwoo, esok ne bot é nazegwe o. **16** É di'enek, bot waagwak boo tsim ekomande, gwood boo kukuma efofop, zenoo bham torj é Zeeb. Tin, Gheri nye emet aasul to gwoo. Deenek, bot é nazegwe boó edum é korj ne Klisto o, boó é aapaadi bot é meken é egom. **17** Bhii tak, bot aadi ne tsik ko bos dwoo leeg o, be waabyet sama ne bot é nazegom bhis esyee o to to gwoo, to eguud pe eko étep ekeboma ne Gheri. É di'enek,

mena aakadika é kom-kom sama ne Gheṇj. **18** Beta náá, Zeeb nyey emet mot di esuk egwyem
Djeelka meghaaz pak'en ne mekpa mak.

5 Bón nyeeḡ, bi tok ne gwyes náá, be kwyal
mekana kó esu etep bak étep bi neegu ewala
ne dwoo etep bak djas aasael ε. **2** Eteε náá, biyo
bemmet ne gu enyoεpe náá, dwoo Gheṇj aabula ε,
ye aadi é zaka. Tin, nye aazyε é é pum dáa mot
djii. **3** Eghēṇj bot aakeke náá: «Bis é enyoεpe,
bis é tó egwyem ε» É di'enek é, mezuk aatuula
kó lóo zaka, dáa moma di egwak ebel ε. Tin,
mot ngót aanákwaadi kiid e mezuk menek. **4**
Deenek, biyo bón nyeeḡ, bi tok tó ghooghóm
eteε náá, dwoo tak neetuula bin zaka dáa mot
djii di etuula tó ndjar ε. **5** Ne tseetse biyo djas é
bot ε gwyε, bot ε mwos. Tin, mena tokeka bot
ε pum, ààbe bot ε ghooghóm. **6** Tin, sa mena
ààdjaakasi dáa bedhiiti bot, mena goka é ne edi
é ndjem, ne edi ε bot ε di edil elyem ó. **7** Bot é
di edja gó ó, be dyeebadja gó ε é pum. Bot di
ede menyok ó, be dyeebadi ne elangi tak ε é
pum. **8** Ye kabε menabelka bot ε mwos ó, mena
gokaka é ne edi bot ε edil ε lyem. Djhoonóoka
edum ε kóṇ ne Zeeb, ne kwyl dáa ghun, da
ebwaalel ε tsik edi dáa kótó deeb ε. **9** Deenek,
Zeeb nabe é ààdjóo mena étep nye neepée mena,
tin, ye nabe é étep mena needika ne tsik ne din
ε Gheṇj'enaka Yezu Klisto. **10** Klisto nagwyε é kó
esu elena, étep mena needika ne tsik sama ne
ne ye nakoozodi náá, menaka é ndjem, neḡhu
menaka é é gó. **11** Djeelka meghaaz ne lyoel
pak'en tó edum ε kóṇ ne Zeeb dáa bi di boozeyε
ne esesa sok ε. **12** Bón nyeeḡ, bis waab ne nen
náá, bi duwal bot ε di esa mesa pak'en ó, bot ε
Gheṇj nalwom be náá, be djeed bin ne edul ε bin
melo ó. **13** Tin, lyaalka be náá, bi ne looba ne
nóo, bi é ne kwyl ne nóo dhaa tye étep mesa
me be di esa ε. Dika tó egwyem pak'en. **14** Bón
nyeeḡ, bis epedje bin meghaaz náá: Dulka elete
bot melo, djeka bot ε di ne bwoo ó, meghaaz,
kwyeeke betsakbel ε bot, dika ne emaad ε lyem
ne bot djas. **15** Bi ekobaka, sa mot ààbulal ebiyo
ne ebiyo. Tin, gheesaaka enem esa pak'en dóo
ne bot djas. **16** Dika melu djas tó memyaala.
17 Djaalaka ngwyis, **18** bulalka bhóo ne Zeeb é
etep djas, yenek é ekwosak ε Zeeb dum ne biyo
bot ε di tó egwakel ne Yezu Klisto ó. **19** Sa bi
ààlu Sisim na Dee náá, nye sa mesa me. **20** Sa bi
ààdyamal mekpa me bengooolel ε mekpa ε Zeeb.
21 Tin, sóska etep djas, da bi ebaal sa di nyo ε. **22**
Tsetaka ne membi me esa djas di ebiyo ε. **23**

Beta náá, Zeeb nyey emet mot di esuk egwyem
ó, sa náá, bi di tó edεε nyel djas. Deenek, nye
baal esisim ben, Sisim Zeeb di tó len ε, dóo ne
menyel men, étep bi needi ààbe ne ndje dwoo
Gheṇj'enaka Yezu Klisto aabula ε. **24** Mot nadjóo
bin ó, nye aasa náá etep binek djas sael etεε
náá, nye é sosoob. **25** Bón nyeeḡ, djaalaka pe
étep'es. **26** Bón nyeeḡ, swoska bón nyeeḡ bin ne
mebeedela dáa be tete bón nyeeḡ. **27** Deenek,
me epedjaala ne nen ne din ε Gheṇj náá, bi laa
mekana mak é mis me bón nyeeḡ bin djas tó
edum ε kóṇ ne Zeeb. **28** Betka náá, enem ne
embeε e Gheṇj'enaka Yezu Klisto di ne nen.

Tesalonik yii Bɔɔba

1 Ye é mam Pol, zenɔɔ Silas ne Timote, bis kwyal mekana mak éteɓ bot ɛ zɛɛga mendjaala ghaada Tesalonik, bot ɛ di edum koɗ ne Zɛɛb Seeg'enaka ne Gheɗ Yezu Klisto ɔ: **2** Beta náá, Zɛɛb Seeg'enaka ne Gheɗ Yezu Klisto sa bin enem ne embɛe ne ɛdɛ bin egwyem! **3** Bɔn nyɛɛg bam, bis goka é ne ɛbulal bhɔɔ ne Zɛɛb melu djas kɔ esu ɛ len. Ye goka é náá, bis sesa ye, etɛɛ náá, bis epebee ɛdum ɛ koɗ ɛ len ne Zɛɛb ɛpetɔ sok, dɔɔ ne kwyel bi di ne ye pak'en epebyet melu djas. **4** Dum ne tɛp tak ɛ, bis di elii tɛp'en ne meɓun djas to ezeɛga mendjaala, etɛɛ náá, bi ɛpesa zii to edum ɛ koɗ ɛ len ne Zɛɛb, ye nakoozodi metiiga ne mezuk me bi di eboma ne ye ɛ. **5** Tin, mezuk menek ɛpeɣaal náá, Zɛɛb ne pɛe bot to epiki. Mezuk menek ɛ waasa náá, bi di bot ɛ di egoka ne eni to ɛyoɗ ɛ Zɛɛb ɔ bi di ezuk éteɓ tak ɛ. **6** Ne tsetse, ye é enyɔɔpe é mis me Zɛɛb ne ɛbulal mezuk ne bot ɛ di ezuk bin ɔ, **7** ne ɛdɛ meɓala ne biyo bot é di ezuk ɔ, dɔɔ ne biso pe. Tin, etɛɓ binek aasael ɛ é sok Gheɗ Yezu aatuula pe to gwoo ne efofop be e meɓwala ɛ. **8** Tin, Gheɗ é waatuula to boo ngel du, éteɓ ɛzewa bot é di ebyen ɛgu ɛ Zɛɛb ne bot di àalooba ne Mbee Bhaadal ɛ Gheɗ'enaka Yezu ɔ é feɗ. **9** Tin, feɗ yobo aadi é esyee na kɔm-kɔm, éteɓ be needi etsetaɛpe ne Gheɗ, etsetaɛpe ne duma ye, etsetaɛpe ne meɓwala me. (aiðnios g166) **10** Etɛɓ binek aasael é dwoo Gheɗ aazyɛ ɛ. Bot ɛ edɛɛ djas ɛ waaduwal nye, bot ɛ di edum koɗ ne ne ɔ waamyala ne ne. Deenek, bi aadi é to loɔg bot ɛ tak, etɛɛ náá, bi naadum koɗ ne Mbee Bhaadal bis nagoola bin ɛ. **11** Ye é etɛɓ tak ɛ bis di àakat ɛdjaala Zɛɛb kɔ esu ɛ len. Bis ɛpedjaala ne Zɛɛb'is náá, nye sa náá, bi kɛdaa nye nadjóo bin ɛ. Tin, bis ɛpewaab náá, ne ghwyil meɓwala me, nye kwyee bin éteɓ bi neesa enem esa ee bi di ekwos esa ɛ, nye sa náá, ɛdum ɛ koɗ ɛ len ne Zɛɛb nyen to mesa men djas bi di esa é. **12** Deenek, din ɛ Gheɗ'enaka Yezu é waabela duu kɔ esu ɛ len, nyey pe é waadje bin duu. Yenek djas é, ɛkeɛ enem ne embɛe ɛ Zɛɛb'is ne yii Gheɗ Yezu Klisto.

2 Bɔn nyɛɛg, Gheɗ'enaka Yezu Klisto moo aabula, tin, bot aadi é sama ne ne. É di'enek, me ɛpewaab ne nen náá: **2** mot ezeke ne nen náá, ɛlu ɛ ezye ɛ Gheɗ eezekum ɔɔ, sa ye ààzem bin elo, sa mot ààbhem bin. Sa mot ààmyaal be,

ye nakoozodi náá, be lee bin é náá, ye é mekpa me dus pe daa Zɛɛb neɗhu pe daa les ɛ. **3** Sa bi ààbet náá, mot kɔɔ bin ne dhiiti mbi mekoɗ. Etɛɛ náá, ɛlu ɛ tak aanàtuula ɛsok ne ɛwala bot aabyen Zɛɛb ɛ kum, ye aanàkwaatuula ɛsok ne Mot-mesyem, mot nawaa é feɗ ɔ kum. **4** Ye é nyey é aapabyen esa ee bot di eduwal ne ɛbee náá ye é Dee ɛ. Tin, nye aabatakeni to Ndjaa-ebuwa Zɛɛb éteɓ ɛkedisi, é di'enek, nye aasa tyee náá, nyey é di Zɛɛb. **5** Bi eedjisa náá, me naaleɛ bin etɛɓ binek é sok me nadi pe daa len ɛ? **6** Nenak yak bi ne gu sa di elu mbee mot'enok ze náá, nye nàzye ɛ. Nye aazotuula é é ɛwala Zɛɛb nazokoobal ɛ. **7** Tin, ghwyil meɓwala me Mbee mot'enok di esael to so ɛ, ye ɛpesa mesa me. Eghɛɗ sa di emet nye aadi ààkabe tak ɛ, nye aakasa embee mesa me ɛ popoopwon. **8** Deenek, Mbee mot yenok aanyen da Gheɗ Yezu egó nye ne mengwyil me nuub'e, nye waasaab nye ne mekas me etuula ɛ le. **9** Mbee mot yenok aatuula é ne meɓwala me Satan. Nye aasa bete ne membi me endem meɓwala ne esa ee ɛdjoka yii etsal. **10** Nye aasa membi me esa djas di biyo ɛ, éteɓ ɛkɔɔ bot ɛ di ewo ze ɔ. Tin, be waagwyɛ etɛɛ náá, be nabe é ààmyaal kwyel etsetse nawaatsik be ɛ. **11** Ye é etɛɓ tak ɛ Zɛɛb di edhis be ghwyil ewo, éteɓ be neemyaal etɛɓ mekoɗ. **12** Deenek, bot djas di àadum koɗ ne etsetse ɛ Zɛɛb ɔ, da be é di emyaala to esa ebiyo ɔ, be waapɛɛaa. **13** Bɔn nyɛɛg, ye kabe biso ɔ, bis goka é ne ɛbulal bhɔɔ ne Zɛɛb melu djas kɔ esu ɛ len, biyo bot ɛ Gheɗ di kwyel ɔ. Etɛɛ náá, Zɛɛb nasée bin bot ɛ meken éteɓ bi neebela tsik kɔ esu ɛ Sisim na Dee. Sisim tak é di esa náá, bi di ne tsik na Dee dum ne edum ɛ koɗ ɛ len ne etsetse ɛ Zɛɛb. **14** Zɛɛb nadjóo bin éteɓ tak ɛ ne Mbee Bhaadal ee bis nagoola bin ɛ. Tin, nye nakwyel é náá, bi bela di to duma Gheɗ'enaka Yezu Klisto. **15** Deenek, bɔn nyɛɛg, pyetka, baalka meɣo me bis nalyo bin ne mekpa me enuub bis ɛ, ne yii bis nakwyal-kwyalak ɛ. **16** Betka náá, Gheɗ'enaka Yezu Klisto nyey emet be ne Zɛɛb Seeg'ena mot nakwyel mena ɔ, nyey mot nadje mena meghaaz me na kɔm-kɔm ne tete ɛbwaalel to enem ne embɛe ɔ, (aiðnios g166) **17** lwoodal ebhum elyem bin ne meghaaz, nye dje bin ghwyil esa esa e menyɔ to mefulu men, ne to mekpa me bi di elóo ɛ.

3 Deenek, bɔn nyɛɛg, djaalaka etɛɓ'es, etɛɛ náá, mekpa ɛ Gheɗ needjala del, ye neebela duu é

dáa ye nabela pe daa len ε. **2** Tin, baadjaalaka Zεεb étepe nye neepeke bis é membo me bembee bot, bot ε ebiyo. Eteε náá, ye tok bot djas di edum ε korj ne Zεεb. **3** Tin, Ghej é sosoob. Nye waadje bin ghwyil, nye aabaal bin sok bhwoob Mbee mot. **4** Bis epemyaal ne lyem wat é mis me Ghej ko esu ε len náá, bi epesa sa bis naleε bin ε, deenek, bi é waateto ne esa ye. **5** Beta náá, Ghej djeed ebhum elyem bin to kwyel ε Zεeb ne to zii ε Klisto. **6** Bon nyeeg, bis epewaab ne nen ne din ε Ghej'enaka Yezu Klisto náá, bi di etsetaepe ne betyak-bel ε ekeletye, bot é di àake to melyo me bis nagoola bin ε. **7** Bi ne gu biyo bemet dáa bi di egoka ne edu mefulu mes ε. Eteε náá, bis nabe é àadi betyak-bel ε bot é ghej bis nadi pe yebo ε. **8** Bis nabe é àawaab mot sa dek. Deenek, bis nadi ezuk to esa mesa mwos ne pum ye nakoozodi náá menyel eezetyak bis, étepe ekaab náá, bis ezekedi ebep étepe'en. **9** Ye tok náá, bis nasa deenek ε, eteε náá, bis nabe é àagoka ne ebela ekeε ε len. Tin, bis nasa deenek ε eteε náá, bis needi ndem bi di egoka ne ebanja ε. **10** Deenek, é ghej bis nadi pe daa len ε, bis naaleε bin náá: «Mot di àakwyel esa mesa o, nye àagoka ne ede edee.» **11** É di'enek, bis epegwak náá, bedhiiti bot pak'en moo é betyak-bel, be àakwyel esa mesa, tin mesa moó é ewa nuub to etepe beso boó. **12** Ne mbi bot binok, bis epedul be melo, bis epelee ne noó ne din ε Ghej Yezu Klisto náá, be goka é ne esa mesa melu djas étepe be neebela sa dek. **13** Ye kabe biyo o bon nyeeg, nàkatka esesa enem esa. **14** Ye é be náá, mot àapalooba ne metij me bis di ekwyal to mekana mak o, ye goka é náá, nye guaa. É di'enek, sa bi àabaadi sama ne ne étepe nye neebela syen. **15** Tin, sa bi àanoo nye dáa mot mebhuka men, djeka nye melyo dáa mon ε nyeeg'en. **16** Beta náá Ghej, mot di esuk ε egwyem o, nye emet gheedjedje bin egwyem é mewala djas, membri djas. Beta náá, Ghej di sama ne biyo djas. **17** Ye é ne membo mam me emet, mam Pol é kadi ekwyal bin mekpa me meswosel mak. Ye é deenek é me dyeebaduu djin to bemekana mam. Yak é ekwyal bam **18** Beta náá, enem ne embεe e Ghej'enaka Yezu Klisto di ne biyo djas.

Timote yii Meken

1 Ye é mam Pól, mot-lwoma é Yezu Klisto tó ekwosak é Zeeb metsik-bot yenaka, né tó ekwosak é Yezu Klisto ebwaalet elenaka. **2** Me kwyal é woy Timote tete mōn'am tó edum é korj né Zeeb mekana mak. Beta náá, enem né embee né lyem ghorj, zenoo egwyem di edus pé daa Zeeb seeg né pé daa Yezu Klisto, Ghej'enaka é di né nō. **3** Dáa mé nadjé wō meghaaz, e sok mé nadi etó pé kyee dik Masedwan é, mé epebaabaal náá: dia tó ghaada Efээз etee náá, penek é né bot é di elyo bot embee mélyo o. E di'enek, ye goka é wō bhem be, be kat. **4** Léa be náá, be bet esesa esuasua né elaj é ekoko mébyel e bepaa di àási é. Etee náá, ye é epewaaz bot né edjóo é mēwō, tin, ekaada etep binek àasa náá, mot sa mesa mé Zeeb di enyen tó edum é korj né Zeeb é. **5** Tin, esuk é bemélyo mak djas é etep bot neekwyela pak'oo né lyem sej é, né tete esimza, né edum é korj né Zeeb di ààbe né medhyaaz pé éko bhimis pé si é. **6** Bedhiiti embee belyoel binok naazekat esa e tete etep binek. Tin, be lii é etep mbes di ààbe né lo né meko o. **7** Deenek, be epekwyel elyaal é bot é náá, be betete belyoel etsi é Zeeb. Tin, bōo bemet ààgu sa be elée é, né sa be di elyo bot é. **8** Mena né guka náá, etsi é Zeeb né nyo. Ye nyo é, mena dika eke dáa ye di elée é. **9** Tin, ye nyo é bot é guka náá, etsi nadjéaa é etep bot é di ààbe bot é epiki o. Etsi nadjéaa é etep bot é di esa ebiyo o, bot é elyel é lo, bot é mbee lyem, bot é di egó beséeg bōo o, bot édi gó benyeeeg bōo o, bot é mesyem, be é di ààkaab Zeeb o, ààkaab esa é Dée o, bot é di egó bot o, **10** bot é mézo, botom é di séega gorj né besō bōo botom o, bot é di ebōmsa ekwom é bot o, bot é etsal, bot é di esu elerj etsal o, ààbe-beak etep bot é di esa bedhiiti esa di àànōjel né mbee mélyo mé Zeeb. **11** Gwaka sa di enyōepe dum né Mbée Bhaadal é Zeeb di né duma é. Tin, ye é Bhaadal tak é Zeeb naalwom mé náá, mé goola é. **12** Mé epedje bhōo né mot nadjé mé ghwyil o, Yezu Klisto Ghej'enaka. Mé epedje nye bhōo etee náá, nye eetó mé, né ewa ebwaalet é lé tó lam, né enōo mé mot-mesa mé. **13** Egherj sok, mé nadi elee nye, mé nadi etiig nye, mé nadi é tó embee. Tin, Klisto eegek mé ghorj. Mé nabe é ààgu sa mé nadi esa é, etee náá mé nabe é ààdum korj né né. **14** Tin, enem né embee Ghej'enaka nadyeebabu kō lam. Nye eesa náá,

mé di né edum é korj né né, mé di né ghwyil ekwyel é bot kō esu é egwakel é lam né Yezu Klisto é. **15** Gwakeka mekpa mé etséetse ee bot djas di egoka né ewa ebwaalet é, ye goka é mot djas myaal ye: Yezu Klisto nazye kō bōs'ak é etep etsik bot é mesyem. Mé é mot meken tó lōo. **16** Tin, nye naagek mé ghorj, etee náá, Yezu Klisto neelyaal bōo lyem gorj'é di ààbe né esik né mam mot di na ghaa mesyem o. Nye nasa deenek é, etep bot é aaboodum korj né né o, neebela tsik na kōm-kōm. (aiōnios g166) **17** Ye goka é náá, bot djas duwal Zeeb, né dje nye duma na kōm-kōm. Nye é mekoozi mé di ààbe né esik o, nye ààgwyé, mot di ààbeaa o, ye é nye é di tete Zeeb na kōm-kōm! Amen! (aiōn g165) **18** Gwaka sa mé di elée wō é, Timote mōn'am, yenek é mélyo mé mé dje wō é. Dáa bengoolé é mekpa é Zeeb naloolee kō esu é lo é. Wō taala mekpa menek o, wō waabela ghwyil, tin é wō aakaduu tete tuub. **19** Ye esa deenek, wō goka é né epyet tó edum é korj né Zeeb né mbee lyem. Bedhiiti bot moo é ààkabe né mbee lyem, deenek, be eezekwyital edum é korj é lōo né Zeeb. **20** Tó loag'oo, ye nabe é né Yimene be né Alekzandele bot é mé naka be e membo mé Satan etep, be needjek ekat elee é Zeeb.

2 Gwakeka sa meken mé di ebesal bin náá bi sa é: djaalaka elee etep bi di né ye é, eléka bin, edje bhōo né Zeeb dum né bot djas. **2** Tin, djaalaka Zeeb etep bemekoozi djas, zenoo bot djas di edi ekukuma o etep bot needi tó tete tsik di egoka né duu é, né egwyem, tó tete kwyel né duu djas né Zeeb. **3** Beea sa di enyōepe e mis é Zeeb, metsik-bot menaka. **4** E di'enek, Zeeb kwyel é náá, bot djas bela tsik etee náá be neegu etseetse. **5** Tete Zeeb é ngot, né mot ngot di eduula pak bot é bōs né Zeeb o, mot tak é Yezu Klisto. **6** Nye é nadjé tsik émet, tseja etep epek bot djas. Yenek é mekpa mé etseetse kwadjéaa e ewala nalezéaa é. **7** Tseetse, mé ààpakōo bin, Zeeb naadje mé di edi mot-lwoma né goolel é mekpa mé. Nye nasa deenek é etep mé neelyo bot é di ààbe bot é mbyak eYuda o, tó edum é korj né né né etseetse. **8** Mé kwyel é náá, botom djas di eke tó epiki o, be ghee membo mōo pé éko e sok be di edjaala Zeeb é. E sok be di sa esonok binek é, sa be ààdi né ebuk tó lyem, ààdi bot é mēwō. **9** Tyee wat né boa, mé kwyel é náá, boa di né tete bhet. Be di né tete ekaad di egoka é náá bot bee é, sa be ààdi né mbee epyeeda lo mbes

di epyeeda étep etela nyel ε. Sa be ààkomsa menyel ne mesum me loaad, ne bemevunga ne mesum neghu ekaad di ne metarj elyelepe ε. **10** Tin, be goka é ne elyaal ε enem baa ε to mbex mesa maa, daa betete boa di eduwal Zeeb ε. **11** E ewala melyo di elyoaa ε, boa goka é ne edi ε gwyem egwak melyo to mesila djas. **12** Me ààpadje ze náá, moma dje melyo neghu ekok ko motom. Moma goka é ne edi «gwyeeema», é ghenj nye di egwak melyo ε. **13** Etee náá, Zeeb naleekus ε Adam motom, bhii tak Eve moma. **14** Tin, ye tok Adam nakaa, ye é moma. Moma ε nakaa, bhii tak nye naazekwe ndje e mis ε Zeeb. **15** Tin, moma aazobela tsik ε, e sok nye aabya ε, moma tak ε di eke to edum ε koj ne Zeeb aa, ne kwyel, to epiki, ààbe ne egheea nyel aa.

3 Beeka mekpa me etseetse ee bot djas di egoka ne ewa ebwaalel ε. Ye é be náá mot epekwyel edi paa to zeege ndjaa mendjaala aa, nye kwyel tin ε esa mbex mesa. **2** Ye goka é náá, paa zeege ndjaa mendjaala di mot epiki, nye di ngom moma ngot, nye di mot edil ε nyel, sa nye ààdi mot edheka ε lyem, nye di mot mbex mefulu, nye di mot di emyaal náá bedjorj sulal pe ye aa, nye é di mot di edje baa beso melyo aa. **3** Sa nye ààdi mot elangi, naghaa etuub, nye goka é ne edi mot metela, ààdi mot mewa neghu mot di ekwyel epata dhaa tye aa. **4** Tin, nye goka é ne djæed bot ε mebyel me enyæpe, baa be goka é ne elooba ne ne ebuepe. **5** Bela náá, mot ε di ààgu edjæed bil'e met enyæpe aa, «haa» nye aakadjæed zeege ndjaa mendjaala ε Zeeb daa? **6** Tin, sa ye ààdi mot dinaa, nye aaloo ne edum koj ne Zeeb aa. Ye àànyo deenek ekaab náá, nye é ezekabela ebet, bhii tak, da nye é bela baka tyee Dim mot mekoj nazebeba ε. **7** Deenek, ye goka é náá, daa ne bot ε di ààdum koj ne Zeeb aa dje nye duu, étep be needi àawyle nye, tin, nye needi ààkwyit to mebhawal ε Dim mot mekoj. **8** Deenek, ye é tyee wat ne eDhyakele, be goka é be di bot ε medil. Sa be ààdi bot ε medhyaaz pe eko bhimis pe si, ààdi bot ε elangi, be ààgoka ne edi bot ε di ekwyel ebela epata ààbe náá, be eesa mesa. **9** Tin, be goka é ne ebaal etseetse edum koj ε laa ne Zeeb ne lyem sej. **10** Be goka é ne edhaa to mebhawal. Ye kabe náá, be tok ne dhiiti tep di ekoala ne naa aa, é di'enek, be é ne ghwyil ekasa mesa me eDhyakele. **11** Tin, boa baa goka é ne edil ε menyel maa, sa be ààdi bot

ε ebyak ε bot, ààdi bot ε ebeyak, ye goka é be di sosoob ε etep djas. **12** Dhyakele goka é ne edi é ngom moma ngot, da nye di mot di djæed baa be ne bot ε mebyel me enyæpe aa. **13** Deenek, eDhyakele aadi esa mesa maa enyæpe aa, bot djas ε waadje be duu. Tin, be waadi ne ghwyil elii ne ebwaalel djas ko esu ε edum ε koj ne Zeeb, mot di esæeg mena ne Yezu Klisto aa. **14** Me kwyal wa etep bak ε ne ebwaalel náá, me moo aazyε zeebe wa. **15** Tin, me baya aa, wa aagu daa wa aagoka ne esa étep edjæed ndjaa Zeeb, di zeege ndjaa mendjaala ε Zeeb di ne tsik ε. Ye é zeege tak ε di egwyij ε di epyet etseetse. **16** Ye tok ne mot ààbaabyen náá, sa mena zeguka ko esu ε edum koj ne Zeeb'ena ε ne bok: Klisto nazye ko eko ε bos ε daa bot djas di ezye é, ye é Sisim na Dee ε nalyaal náá, nye é mot epiki, nye naatel efofop nyel, bot naagoola Mbex Bhaadal pe daa bot ε di ààbe bot ε mbyak eYuda aa ko esu ε le. Bhii tak, bete ne bot naadum koj ne ne. É di'enek, nye naazebela duma ε Zeeb to gwoo.

4 Tin, Sisim na Dee naleε popoopwon ε náá: bot ekum ε ewala ε mesik aa, bedhiiti bot ε waakat edum koj ne Zeeb, étep edu esisim mekoj ne edu embex melyo ε Dim mot mekoj. **2** Deenek, bot ε medjhaaz pe eko, bhimis pe si ne bot ε etsal ε waakaa be. Esimza bot binok moo é engwyæla, daa bot ε dinaa be naazedik elyem baa ε ne gwooz nazete toobela ne megoo me du ε. **3** Deenek, melyo me bot binok ε náá, sa mot ààba, sa mot ààde bedhiiti membi me edee. Bela náá, Zeeb nadje edee binek ε etee náá, bot ε zedum koj ne Zeeb aa, bot ε di egu etseetse aa de ye, ne eghaapeε Zeeb. **4** Tin, esa ee Zeeb nakus ε djas ye é enyæpe, ye tok ne sa wat aamwasaa to tak. Ye goka é náá, bot dje nye bhaa dum ne esa binek. **5** Etee náá, mekpa me Zeeb ne mendjaala ε di esa náá, esa binek djas di dee ε mis ε Zeeb. **6** Deenek, wa dje melyo mak ne bon nyoog aa, wa aadi é mbex mot-mesa ε Yezu Klisto. Wa waalyaal náá, ye é mekpa me edum ε koj ne Zeeb ne tete melyo ε di edee wa. Melyo mak djas, wa naabaal ye enyæpe to lo'aa. **7** Tin, wa goka é ne emwas esesa ε esua-esua di esaab dék edum koj ne Zeeb ε. Deenek, sana náá, wa di sosoob ne Zeeb. **8** Guka náá, esa ε meserj me di esa náá, mot diyal ε, ye é enyæpe étep nyel. Bela náá, edi ε sosoob ne Zeeb ne nyo dhaa esonok djas! Etee náá, mos ye epedje mena ebwaalel, ne ebaakek mena tsik na kom-kom. **9**

Ye é mbée me mekpa me etseetse ee bot djas di egoka ne ewa ebwaalel é, ye goka é mot djas myaal ye. **10** Ye be náá, bot é epezuk ne ewa zii to mesa oo, ye é etee náá, bot naazewa ebwaalel ne Zeeb di ne tsik o. Ye é nye di Metsik-bot djas, darj-darj é, bot zedum korj o. **11** Yenek é sa wo di egoka ne elyo, ne elyaal é bot é. **12** Tin, sa mot ààbee wo e mis toto, etee náá, wo é ngbaaz. Tin, wo goka é ne edi é mot bot djas aadu mefulu me o, to mekpa, to mefulu, to kwyel, to edum korj ne Zeeb ne to eDee. **13** Esok ne mis ne kum, wa lyem to elaa mekpa me Zeeb e mis me bot djas, dje be meghaaz, lyoa be. **14** Tin, sa wo ààpel ekee enem ne embée ee Zeeb nadje wo é. Ye é ekee Zeeb elenek é wo nabela é ghej bengooel é mekpa é Zeeb nalii é, da bepaa ekel wo membo é. **15** Tin, wa lyem to etep binek djas, da wo wa zii to mesa mo. E di'enek, bot djas wabee dāa mesa mo di etó sok é. **16** Wo é kobaka ne nyel'o met, ne melyo mo. Wa zii ne ye, wo di esa deenek oo, wo aatsik nyel'o é met ne ebaatsik bot di egwak melyo mo é.

5 Wo di edul tōa-mot melo oo, sa wo ààkabiyo-biyoak, wo goka é ne elii ne ne é ekee wo lii é ne soog. Ye kabe mengbaaz o, nōja be dāa bōn nyoog. **2** Deenek, da wo nōo betōa-boa é dāa benyoog. Tin, mesyes dāa bekel bō, sa wo ààdi ne egeka esyem ne nōo. **3** E di'enek, da wo é gheekwyekwyee bekus é boa ee wo di egu náá, be tok ne bot ekwyee be o. **4** Ye be náá kus moma é ne bōn neghu bedha oo. Ye goka é náá be sa mesa me di elyaal edum é korj é loo ne Zeeb é pe daa bebyael bōo, zenoo bebhaab bōo. Ye deenek é be aabulal enem esa ee be nasa be é. Yenek é sa di enyoepé e mis é Zeeb é. **5** Tin, kus moma na tseetse dinaa nye é nyey emet ààbe ne mot ekwyee nye o, nye wa ebwaalel é le ne Zeeb. Deenek, nye ààkat edjaala mwos ne pum étep ewaab náá, Zeeb kwyee nye. **6** Ye kabe kus di egyee ne ekwosak é lyem'e o, nye moo é nye eezegwyé, ye nakoozodi náá, nye ne tsik. **7** Beea sa wo di egoka ne elee ne bekus é boa é, étep be needi ààbe ne mbee mefulu é. **8** Ye be náá, mot ààsa enem esa ne bot é mebyel me met o, neghu bot é be ne be nōo di to ndjaa wat oo. Nye eeswonal edum é korj é le ne Zeeb. E di'enek, nye epesa ebiyo dhaa dhanja bot di ààdum korj ne Zeeb o. **9** Étep din é kus moma neekwyalaa to mekana me bekus, ye goka é náá, moma tak di ne membu tyee mekam-meten ne wat kedhaa.

Da nye é di náá, nye nazodi é ne motom ngot. **10** Nye di moma dinaa bot djas ne gu náá, nye é ne mbée mesa: nye naalyo bōo be enyoepé. Ye é moma di emyaal náá bedjorj sulal pe ye o, mot di egwyii bot é zedum korj ne Zeeb o meko o, mot é di ekwyee bot di to edjel o. Deenek, nye di mot esa membi me enem sa djas o. **11** Tin, ye kabe mesyes me boa di bekus o, sa wo ààkwyal min mōo to mekana. Etee náá, é ghej gwyes ebaaba aasa be é, be waalum korj ne Klisto. **12** Be sa deenek oo, be waabela ndje etee náá, be nabe é ààdi sosoob ne sa ee be natuwal myorj ne mesorj ne é o. **13** E di'enek, dāa be moo ààkabe ne sa esa é, be kake é mendjaa ne mendjaa. Dāa eke mendjaa ne mendjaa di ààdjaala ne nōo é, mesa mōo aakadi é elii etep mbes-mbes di ààdjoak be. **14** Dum ne tep tak é, mam Pōl di elee ne mesyes me boa di bekus o náá, be ne ghwyil ebaaba yobo. Be bya bōn, be sa mesa to mendjaa me meba mōo. Me ke deenek é ekaab náá, mot mebhuka mōo ezekelii esonok mbes ko esu é loo. **15** Me ke deenek é etee náá, bedhiiti bekus é boa binok eezewo ze, tin, be kadu é Satan mot mekorj. **16** Tin, ye é be náá, moma zedum korj ne Zeeb é ne bekus é boa to mebyel me oo, ye goka é nyey nye emet kwyee be. Ye àànyo náá, etep binek djas zoodi kō elo bot é zeege ndjaa mendjaala. Sa deenek, etee náá, bot é zeege ndjaa mendjaala neekwyee bekus é boa di bōo be met é. **17** Bepaa é di edjeed zeege ndjaa mendjaala enyoepé o, be goka é ne ebela duu edi e sok ebá, darj-darj é bot é di ewa lyem to mesa me melyo, ne bot é di egoola mekpa me Zeeb o. **18** Etee náá, ekwyala lee é náá: «Sa wo ààdiyal nuub ngōmbe é ghej nye di esa mesa me é.» Ne náá: «Mot-mesa djas goka é ne ebela efute.» **19** Tin, sa wo ààmyaal mepita me mot ngot aazepit paa ngot pe daa lo é. Wo myaal é, ye é be é náá, bot ebá neghu bot elél é zepit nye pe daa lo. **20** Ye be bot di esa mesyem oo, liia ne nōo e mis me bot é djas, etee náá bedhiiti bot neegwak bwoo. **21** E dwoō elak mos, me epedjaala ne nō e mis é Zeeb, ne e mis me Yezu Klisto zenoo e mis me efofop náá: wo looba ne esa djas ee me lee wo é, sa wo ààwa mbek pak bot, ààkwyeeeg mot ngot dhaa so. **22** Sa wo ààleesuu ekel mot membo étep edje nye di mesa to zeege ndjaa mendjaala. Sa wo ààni to mesyem me bot. Wo goka é wo baal nyel'o dee. **23** Sa wo ààdede medii ne medii toto, ye nyo é wo dede ba menyok étep mō'o, dāa dinaa ebe é mō tak ne dhek wo ngwyis é. **24**

Mesyem me bedhiiti bot nyen e popoopwon, esok ne be ne pee be. Bela naá, pe daa bak bot ye nyen e bhis be aazepee be e. 25 Tin, tyee wat ne enem esa bedhiiti bot ne nyen popoopwon, ye kabe pe daa bak bot o, ye aaleenyen.

6 Tin, ekwom e bot goka e ne ebee ekukuma boo daa bot e di egoka ne duu e esonok djas e. Ye goka e be sa deenek etee naá, din e Zeeb ne melyo me mena di elyo e needi aabyasela. 2 Tin, ye be naá be e ne ekukuma di edum koj ne Zeeb oo, sa be aabyasal be etee naá, be ne be noo e zeege ndjaa mendjaala me wat. Ye nyo e naá, be sa mesa me be di esa pe daa ekukuma boo enyoepe. Sa deenek etee naá, wo sa mesa e pe daa bot e di edum koj ne Zeeb o. Ye e bot e Zeeb di ekwyel o. Gwaka sa wo di egoka ne elyo ne elee naá be sa e. 3 Bedhiiti bot epelyo embee melyo me sis, di aagoka ne yii Ghej'ena Yezu Klisto o. Be aalyo bot melyo me di eke loog wat ne edum e koj e lena ne Zeeb o. 4 Binok bot e, bot egheta nyel, be aagu sonok, kwyel mwo ne esuu e meso dum ne mekpa e to loo e «tooo» daa ebé. Mewu, mwo, ne melee zenoo mbee esimza dum ne bon nyeege dus e tin. 5 Be ne kwyel e esuu e meso me di aabe ne esik pak'oo. Ye e bot dinaa esimza boo moo e epila daa endjemet. Egeka boo e naá, edum e koj ne Zeeb e dhiiti mbi mepek me ebela ekum. 6 Ne tsetse, edum e koj ne Zeeb e boo mevu, wo di emyaala ne sa wo di ne ye oo. 7 Etee naá, bis nabe e aazyne ne dhiiti sonok ko eko e bos'ak, ye e tyee wat ne e sok bot aasik e, bot aanasik ne dhiiti sonok. 8 E di'enek, mena e dika ne sa dek ne ekaad oo, edjaala ne nena. 9 Tin, bot e di esaa naá be di ne mevu oo, be ne kwe to mebhawal. Be e to laab dum ne embee mekwosak me ewo di esa naá, bot di to mezuk ne ewo e ze e. 10 Etee naá, kwyel epata e esuk embee etep djas, bedhiiti bot e naakwyel esa deenek o, be moo mos e be eezewo ze edum e koj ne Zeeb. Tin, boo bemet esaa naá, be zuk. 11 Woy mot-mesa e Zeeb, sa wo aasa etep binek. Saña edi mot epiki, mot egwakel ne Zeeb, to edum e koj ne Zeeb, ne kwyel, ne emaad e lyem zenoo etelaa e lyem. 12 Duua tete tuub edum e koj ne Zeeb, baala tsik na kom-kom ee Zeeb, nadjoo wo etep tak e. Ye nabe e e ghej wo natuud mbee mekpa me edum e koj e lo ne Yezu Klisto e mis me bot ebuepe e. (aiōnios g166) 13 E mis e Zeeb, mot di dje tsik ne bot djas o, e mis me Yezu Klisto, mot nalee

bot mbee mekpa me tak e mis e Poo Pilat o, me lee wo e naá: 14 looba ne metinj me wo bela e, sa ye aapulel, baala ye enyoepe kekum dwoo Ghej'enaka Yezu Klisto aatuula e. 15 Tin, etuula e Klisto aadi e e ewala zeeb nazekobal e. Nyey e di ko elo ekukuma djas, nyey edi esuk e menyoo, Mekoozi me bemekoozi, Ghej beghej. 16 Nye emet e tsik na kom-kom, nye e to mekas me dinaa mot tok ne ghwyil etila pe daa le. Mot ngot ko bos dinaa aapaabee nye, ye tok ne mot ngot nakobee nye sok, mot tok pe ne ghwyil ebee nye. Duu ne mebwala di ne ne kom-kom sii ne kom! Amen! (aiōnios g166) 17 Deenek, leea ne bot e di ne mevu ko eko e bos'ak o naá, sa be aadi bot e egheta nyel. Baalee ne noo naá, sa be aawa ebwaaale e loo to mevu me di aaboya e. Tin, be goka e ne ewa ebwaaale e loo e ne Zeeb mot di edje mena esonok dhaa mebu o, etep mena needika to memyaala e. (aiōn g165) 18 Leea ne noo e naá, be sa enem esa, be goka e ne edi e bot e mevu to enem esa, ne elyem egek boo beso boo ghorj, be di bot e egwyena. 19 Be di sa deenek oo, be waasege tete mekwom etep melu me di ezye yenek. 20 Woy Timote, baala enyoepe sa nadjee wo e, kyee embee melej di aake sama ne edum koj ne Zeeb e, aasu meso ne elenj etsal be di eke naá, ye e etsesetse e. 21 Deenek, bedhiiti bot e naadu embee melyo ne elenj etsal binek o, be moo e be eezewo ze to edum e koj e loo ne Zeeb. Tin, beta naá, enem ne embee e Zeeb di ne no.

Timote yii Bɔɔba

1 Ye é mam, Pol mot-lwoma é Yezu Klisto to ekwosak é Zeeb, mé é wak é étep egoola bin tsik. Ye é tsik Zeeb edje mena kɔ esu egwakel é lena né Yezu Klisto. **2** Mé kwyal mekana mak é né woy Timote mɔn'am mé di ekwyel ɔ: beta náá, enem né embée, né lyem ghoŋ, né egwyem é Zeeb seeg bé né Yezu Klisto di né nɔ. **3** Mé epeghaape Zeeb mot mé di esa mesa mé né lyem wat dáa bebhaab'am nasa é. Mwos né pum e sok mé di edjaala Zeeb é, mé né dyeebadjaala étep'ɔ. **4** Mé epetaala meŋal mɔ, e di'enek, mé é né gwyes ebee wɔ étep lyem'am neelwood né memyaala. **5** Mé epebaataala dɔɔ né edum é koŋ né Zeeb, wɔ zedum né lyem wat é. Ye é kɔkɔ mbi edum é koŋ né Zeeb yii naye yɔ Loyis né nyoog Enis nadi né ye é. Mé eemyal náá, kɔkɔ mbi edum é koŋ elenek é to lo. **6** Ye é étep tak é mé baadi elee né nɔ náá, baawyl megoó mé ekée é Zeeb nadje wɔ é, e sok mé nakel wɔ membo é. **7** Etee náá, Sisim Zeeb nadje mena é, ye nabe é ààbe etee náá mena di betyak-bel, ye é Sisim ghwyil, yii kwyel né yii edil é lyem. **8** Sa wɔ ààdi né syen egoola Mbée Bhaadal é Gheŋ'enaka. Sa wɔ ààbaadi né syen né nam, mot di kwom kɔ esu é le ɔ. Deenek, myaala ezuk sama né nam étep Mbée Bhaadal. Tin, dia né ebwaalel né ghwyil Zeeb di edje mena é. **9** Nyey é natsik mena, né esa náá mena dika bot é dhaad mbyak'è. Ye nabe é ààbe kɔ esu é enem esa bena, ye nabe é egeka bé met né enem né embee bé met. Tin, Zeeb naadje mena enem né embée binek e ze é Yezu Klisto, esok né nyé nekus bhwak. (aiōnios g166) **10** Tin, ekée enem né embée tak kazenyen mos é e etuula é metsik-bot menaka Yezu Klisto. Nyey é mot nakwak esyee ɔ, dum né Mbée Bhaadal é nyé natel mena tsik na kɔm-kɔm. **11** Zeeb naadje mé mesa mé édi mot-lwoma né lyoel, étep ekegoola Mbée Bhaadal. **12** Kɔ esu é tak é, mé di ebee mezuk mé mé di ezuk'aak. Mé tok né syen étep tak etee náá, mé né gu mot mé wa ebwaalel é lam né nɔ enyɔɔpe. Tin, mé epemyaal náá, Zeeb é né ghwyil ebaal sa nyé nadje mé é kekum dwoó epee é. **13** Deenek, mekpa mé etseetse wɔ nagwak né nam é, ye é di mekpa mefulu mé tsik'ɔ. Tin, pyeta to edum é koŋ né Zeeb, kwyela bot né kwyel di edus pe daa Yezu Klisto é. **14** Deenek, baala mbée mɔlyo djas nazedjeaa wɔ né ghwyil Sisim na Dee di to

lena é. **15** Wɔ né gu náá bot é kyee dik Azi djas naazekaab mé, to sama bot é tak, ye nabe é né Fizeł be né Elmozen. **16** Beta náá, Gheŋ sa enem esa bé né bot é mebyel é Onezifoɔd, etee náá, nyé naadyeebadje mé meghaaz. Tin, nyé nabe é ààgwak syen né nam, mam mot membok. **17** Deenek, dáa nyé tuula to ghaada Lɔm é, nyé naawa zii é esaa mé, kebela mé. **18** Tin, beta náá, Gheŋ sa enem esa é Zeeb né né dwoó epee. Woy emet né baagu enyɔɔpe esa djas nyé nasa né nam pe kyee dik Efeez é.

2 Woy, mɔn'am, dia né ghwyil to enem né embée di edus pe daa Yezu Klisto é. **2** Mɔlyo mé wɔ nadi egwak mé egoola e mis mé bete né betyaases é. Deenek, lyoa ye né betete é bot, bot aadi né ghwyil é aabaalyo bedhiiti bot ɔ. **3** Zuka né nam dhatyee tete sɔdja é Yezu Klisto. **4** Mot di náá, nyé dinaa kuku esa mesa mé esɔdja ɔ, nyé kwyel náá, kukuma ye myaala né né ɔ, sa nyé ààbaasa dhiiti mesa mé sis. **5** Ye é tyee wat mot di esa mebhoola to meserj mé ewyis é kaab ɔ. Nyé aabela efute é, nyé sa dáa metirj mé mebhoola mé tak di elee é. **6** Beeka mbéel mebhék di ezuk elyeelepe to mesa mé pyeeb'è ɔ. Nyé goka é né édi mot meken aade esa nyé nabe é. **7** Simza enyɔɔpe sa mé di elee wɔ é, deenek, Gheŋ ewaasa náá wɔ met etep djas. **8** Taala né Yezu Klisto, dha é Dhavid mot nagom bhis esyee ɔ, dáa Mbée Bhaadal mé di egoola é di elee. **9** Ye é kɔ esu é Mbée Bhaadal'ak é mé di ezuk, kɔ esu é tak é mé di kɔɔla, dáa mot di esa embee étep ɔ. Tin, mekpa mé Zeeb tok kɔɔla! **10** Etep tak é mé di emaad etep djas kɔ esu é bot é Zeeb nazesee ɔ. Mé sa deenek é etee náá, bot é Zeeb nazesee ɔ, neebela tsik né duu na kɔm-kɔm di edus pe daa Yezu Klisto ɔ. (aiōnios g166) **11** Ye é mbée mé mekpa mé etseetse: «Mena gwyeka sama wat né Klisto ɔ, mena waadika né tsik sama wat né né. **12** Mena pyetka ɔɔ, mena waake sama né né. Mena byenka nyé ɔɔ, nyey pe aabyen mena. **13** Mena di ààdika sosoob ɔɔ, nyey é aazodie sosoob, etee náá, nyey tok né ghwyil eswonal mekpa mé nuub'è.» **14** Baagheelelee etep bak né bot, dula bé mɔlo e mis é Zeeb náá, sa bé ààsuu meso kɔ esu é mekpa. Esuu meso menek é ààval sa wat, mbi yenek e saŋ é esaab esisim e bot é di egwak ɔ. **15** Saŋa náá, wɔ di piki e mis é Zeeb, dáa mot-mesa di ààbe né syen é egoola enyɔɔpe Mbée Bhaadal etseetse é. **16** Kyee mbée melenj di ebyasal edum é koŋ né Zeeb é, etee náá, bot

ε di esa deenek ɔ epebeka ne Zeeb. **17** Melyo mɔɔ ε epebel epuud dɔa pyonj zeni egwyin ε. Tin, ye ε tyee wat ne Imenus ne Filetus, **18** be naazebeka ne etsɛtse. Bot binok eezepul edum ε koj ne Zeeb ε bedhiiti bot, elyo bot ε nɔ́á, Zeeb naazeghomal bot tɔ esyee. **19** Bela nɔ́á epap nalyeelyel ee Zeeb nasum ε epepyet enyɔɔpe, mekpa mak ε kwyala kɔ tak: «Ghej ne gu bɔn be», ε di'enek, «Mot di eke nɔ́á, nye ε mot ε Ghej ɔ, nye goka ε ne eliig koj ne ebiyo.» **20** Tɔ boo ndjaa, ye ε aanɔ́kwaazodi ve esaani e laad ne yii ghwooz di esaa ne epata ε toto. Ye aabaadie ne yii kpaka dɔɔ ne yii dyak. Bedhiiti kwomaa ε éteɓ mebyonj, bedhiiti éteɓ ebeaa melu djas. **21** Tin, mot edis edhuud e mbee mesa me etɛɓ binek djas ɔɔ. Mot tak ε aadi ε dɔa esaani gonj di ebeea dwoɔ mebyonj ε. Nye eezeso nyel ε djas e mesa me kukuma ye, ε di'enek, nye moo ε mbee mot, nye ne ghwyil ekasa tete esesɛɛ. **22** Timote kyee mbee egwyes e ngbaaz, kea tɔ epiki, ne edum ε koj ne Zeeb, ne kwyel, ne egwyem ne bot ε di eduwal Ghej ne lyem wat ɔ. **23** Tin, sa wɔ àssuu meso ne etɛɓ di ààbe ne lo meso ε, etɛɛ nɔ́á wɔ ne gu nɔ́á, edjɔo ε mɛwɔ. **24** E di'enek, kwom mot-mesa ε Ghej ε ààgoka ne edi tɔ mɛwɔ. Nye goka ε ne edi ne kwyel ne bot djas, ne ghwyil elyo bot, ne emaad ε lyem. **25** Ye goka ε nɔ́á, nye lyo bot ε meso tɔ metela, neghu Zeeb ε ne ghwyil edje be ewala dinaa be waaswoola mefulu mɔɔ da gu etsɛtse ε. **26** Deenek, be waabula tɔ mbee mefulu mɔɔ, da be dus e laab ε Satan mot mekɔj, mot nazewa be e membok éteɓ be neesesa mesa me ɔ.

3 Gua enyɔɔpe nɔ́á: e melu me mesik, ye aadi ε ne melu me di elyel ε. **2** Etɛɛ nɔ́á, bot aanɔ́kagwyena, bot aakadi ε elyem «tɔɔɓ» tɔ epata, bot egheɛa nyel, bot ε ebet, bot ε waabyasal Zeeb, be aanɔ́kaab bebyael bɔɔ, bot ε di ààmyaal bot ne eduwal etɛɓ dinaa ye ε ε Zeeb ε. **3** Bot ε tak aadi ε, ààbe ne lyem kwyel, ààbe ne lyem ghoj, bot ε mebhokol, bot ε di ekwyɛ lyem ɔ, bot ε di ne lyem kyet ɔ, bot ε di ààkwyel enem esa. **4** Bot ε endumta, bot ε di ebiyo mbes ɔ, bot ε egheɛa nyel, be waakwyel menyɔ me etɛɓ e bɔs dhaa yii Zeeb. **5** Bot binok sa tyee nɔ́á, be epedum koj ne Zeeb. Ghuna ye ε bot ε di ààmyaal ghwyil di tɔ edum ε koj ne Zeeb ε! E di'enek, dia etsetaɛpe ne mbi binok bot. **6** Bedhiiti bot pak'ɔɔ ε ne mefulu me eni tɔ mendjaa me bot éteɓ ekɔɔ boa di ààbe ne etsonj

ɔ. Be sa deenek ε éteɓ boa tak neegwak be. Boa tak ε, boa di àànyɔ etiibal ɔ, boa ε di tɔ tsik mesyem ɔ, be ne dyeebakwyel esa ε tsik epuud di ekwyel ε djas. **7** Melu djas, boa tak ε epesaa egu sonok, tin, be aanɔ́kwaakogu etsɛtse. **8** Ye ε dɔa bot tyee Zanes ne Zambɛles nadi ebyen éteɓ ε Moiiɛ, ye ε deenek ε bot binok di ebaabyen etɛɓ etsɛtse. Ye ε bot ε mbee mepek dinaa edum ε koj ne Zeeb tokape varj sonok e mis mɔɔ. **9** Tin, be tok ne ghwyil etɔ ne ye etsetaɛpe, etɛɛ nɔ́á, bot djas ε waagu ewo bɔɔ, dɔa ye Zanes ne Zambɛles. **10** Ye kabe woy Timote ɔ, wɔ be ε wɔ eegwak melyo mam enyɔɔpe, tɔ mefulu mam, tɔ mesa me di ekwyel ε sa ε, tɔ edum ε koj ε lam ne Zeeb, tɔ emaad ε lyem'am, tɔ kwyel'am, ne tɔ zii'am, **11** tɔ metiiga me be di etiig me ε, tɔ mezuk mam. Wɔ ne gu etɛɓ djas me naboma ne ye pe ghaada Antios ε, pe tɔ ghaada Ikoniom ne pe tɔ ghaada Listɛ ε. Wɔ ne gu mezuk me me naboma ne ye ε. Tin, Ghej nabe ε nye naapek me tɔ etɛɓ binek djas. **12** Tsetse, mot djas di ekwyel edi sosoob ne Zeeb, tɔ egwakel ne Yezu Klisto ɔ, nye waatiigaa. **13** Tin, bot ε mbee lyem ne bot ε etsal, be waatɔ sok tɔ embee mesa mɔɔ, be waakɔɔ bɔɔ beso bɔɔ. E di'enek, e mesik me tak, be waaswala kɔɔ menyel mɔɔ met. **14** Ye kabe woy ɔ, baala medjek me wɔ nadjek, da wɔ myaal ne lyem wat ε. Wɔ ne gu belyoel wɔ nadjek pe daa lɔɔ ɔ. **15** Kana edhɔma bɔ, wɔ ne gu ekwyala na Dee. Ye ε ne ghwyil edje wɔ etsonj di edje mot tsik tɔ edum ε koj ne Yezu Klisto ε. **16** Tɔ ekwyala be na Dee djas, ye ε Zeeb ε nadjɛ bot etsonj e ekwyal ε ye, ye ε ne boo metarj éteɓ elyo bot etsɛtse. Éteɓ elyaal ε mot edjak ε le, ne ebulal ε bot sa ebiyo ɔ e ze, dɔɔ ne elyaal ε mot tsik Zeeb di ekwyel ε. **17** Ekwyala na Dee binek ε, nakwyalaa ε etɛɛ mot-mesa ε Zeeb needi mot zedjala ne esa ε mesa ɔ. Nye needi mot dinaa, nye ε ne ghwyil esa membi me enem esa djas.

4 Me epedjaala ne nɔ, ε mis me Zeeb ne ε mis me Yezu Klisto mot aapɛɛ bot ε di ne tsik, ne bot ε zegwyɛ ɔ. Me epedjaala ne nɔ kɔ esu e ebula ε Yezu Klisto, ne kɔ esu ε eyonj ε le: **2** wa zii tɔ egoola mekpa me Zeeb ye nakoozodi tɔ egwyem neghu tɔ etap. Lyaka be, dula be melɔ, ε ghej wɔ di dje be meghaaz ε, ne elyo be tɔ edil ε lyem. **3** Etɛɛ nɔ́á, ye aadi ε ne ewala dinaa bot aanɔ́baakwyel egwak mbee melyo ε. Tin, be aasa e mbi bemɛpek djas éteɓ esa esa e mekwosak

me menyel moɔ di ekwyeɛ ɛ. Be aadi é, ne bete 22 Beta náá, Gheɲ di ne no. Beta náá enem ne
ne embee belyoel aadi elyo be etep elyem boɔ embɛe e Zeeb di ne nen.
di ekwos egwak ɛ. 4 E di'enek, be waabyen
egwak etsɛtɛ, étɛp ɛdu ɛ esesa esua-sua. 5
Ye kabe wɔy ɔ, sa wɔ dila lyem sok bhwoob
etɛp binek djas. Maada lyem tɔ mezuk, wa zii e
egoola Mbɛɛ Bhaadal, silela mesa me Zeeb dje
wɔ ɛ. 6 Ye kabe mam ɔ, ewala eezedjala ghiya
yam neesee dáa buwa, ewala emwana ne bɔs'ak
eezedjala. 7 Tin, ye be náá, me eeduu mbɛɛ tuub
ɔɔ, me eekɛkum pɛ ɛsik ɛ kaab me na pat ɛ,
me eebaal ɛdum ɛ korɲ ne Zeeb. 8 Nenak, efute
ɛpebwood me etɛɛ náá, me eekwak. Efute tak ɛ
kɔtɔ duu, ye é kɔtɔ mot epiki. Ye é nyey Gheɲ
mbɛɛ tetɛp ɛ kwaadjɛ me dwoo mɛpɛɛa ɛ. Tin,
nye aanàkwaadjɛ mam ɛmet, nye aadjɛ ɛ dɔɔ ne
bot djas di egwal ewala nye aatuula ɛ. 9 Tin,
sa mɛghaaz etɛɛ náá, wɔ neeleezebela mɛ. 10
Dhemas naazekaab mɛ, etɛɛ náá lyem tɔ kwyɛ
esa e bɔs'ak. Nye eetɔ pɛ ghaada Tesalonik. Ye
kabe Keleson ɔ, nye eetɔ pɛ ghaada Ghalati. Tit
naazetɔ ye pɛ ghaada Dhalmati. (aiōn g165) 11
Luk nye ɛmet ɛ kalik bis ne ne. E sok wɔ aazyɛ
é, dha bi ne Malak. Etɛɛ náá, nye ne ghwyil ɛ
zekwyee me tɔ mesa me Zeeb. 12 Me eelwom
Tisik pɛ ghaada Efɛɛz. 13 E sok wɔ waazyɛ é, da
wɔ zye me ne ndjookuwa yam ee me nalik pɛ
ghaada Toloas pɛ tɔ ndjarɲ ɛ Kalpus ɛ. Tin, da
wɔ baanɔɔ me mekana mam, dan-darɲ ɛ mekana
nasael ne eket betit. 14 Deenek, Alekzandɛɛ
lulel egwooz nadyeebasa me ebiyo. Tin, Gheɲ
nye ɛmet waadjɛ nye efute mesa mɛ. 15 Tin, wɔ
goka é ne ebaadi ne etson ne ne, etɛɛ náá nye be
é nye dyeebasuu meso ne mɛlyo me bis nadi
elyo ɛ. 16 Tin, mot ngot nabe é ààkɛm e sok
me nadi etarɲal tarɲal yam yii mɛkɛn ɛ, bot djas
nakaab mɛ. Beta náá, Zeeb nàlaa syem tak kɔ
lɔɔ. 17 Tin, Gheɲ nakwyee mɛ, nye naadjɛ me
mɛghaaz! Wɔ gwaa, me zegoola Mbɛɛ Bhaadal
ye pɛ daa bot di ààbe tɔ dhaad mbyak eYuda ɔ.
Gheɲ naapek tɔ nuub ghee. 18 Deenek, Gheɲ
waabaapek me tɔ embee etɛp djas. Tin, nye
aatsik me ɛ étɛp nye neeniigal me tɔ eyon ɛ le
di tɔ gwoo ɛ. Beta náá, duu di ne ne kɔm-kɔm
sii ne kɔm! Ye di deenek! (aiōn g165) 19 Da wɔ é
swos Pilisil be ne Akilas dɔɔ ne bot ɛ mɛbyel ɛ
Onezifɔɔd. 20 Elast eelik pɛ ghaada Koolet. Tin,
me eelik Tolofim pɛ ghaada Milɛ, etɛɛ náá nyel
nadi ekpaa nye. 21 Deenek, sa mɛghaaz wɔ kum,
ɛsok ne mbu bebhi ne kan. Ebulus, Pudɔɔ, Linus,
Kolodya ne bedhiiti bɔn nyoog, be eeswos wɔ.

Tit

1 Ye é mam Pòl, kwom mot-mesa e Zeeb, mot-lwoma e Yezu Klisto. Zeeb nalwom me e, étep me neesa náá, bot e nye nasée o dum korj ne ne, ne ebaasa náá, be gu etseetse étep be neewa zii edu e etep e Zeeb. **2** Étep be needi ne ebwaalel e tsik na kòm-kòm. Zeeb mot di ààkoo bot o, nabe é nye naaloozekek mena tsik tak, esok ne bós ne kusel. (aionios g166) **3** Egherj ewala e Zeeb metsik-bot mena nalee e nakadjala e, wo gwaa, nye zetel mekpa me. Nye naadje me mekpa menek, ne elwom e me náá, me goola ye ne bot. **4** Tit, tete mən'am to edum e korj ne Zeeb mena di ne ye sama e, me kwyal e way mekana mak: Beta náá enem ne embee, ne egwyem e Zeeb Seeg, ne yii Yezu Klisto metsik-bot mena di ne no. **5** Tin, ye be náá me naalik wo ko ghaada Kelet o, ye nabe é etee náá, wo neesilal esa esa djas nalik ààsaal e. Da wo é sée bepaa, wo é dil be étep be needjeed ezeege bot e mendjaala to eghaada djas dáa me nalee wo e. **6** Tin, mot di paa o, goka é ne edi é mot di ààbe ne mbee mefulu o. Nye goka é ne edi e ne moma ngot, boo be goka é ne edum ekorj ne Zeeb, sa boo binok ààdi bot e mezo, ye nyo e náá, be kaab bebyael boo. **7** Deenek, mot di djeed zeege bot e mendjaala o, dáa dinaa, nye é mot-mesa e Zeeb e. Nye goka é ne edi é mot di ààbe ne mbee mefulu. Sa nye ààdi mot eghae nyel, sa nye ààdi mot di biyo mbes o, sa nye ààdi mot elangi, sa nye ààdi mot ebhooba, sa nye ààdi mot di ekwyel efute e mesa nye di ààsa e. **8** Tin, nye goka edi e mot di emyaal náá bot sulal pe ye o, mot enem esa, mot epiki, mot emaad e lyem, mot e dee, mot egwyem, **9** sa nye ààbeka ne mekpa me Zeeb dáa ye nalyoaa e, étep edje meghaaz ne ekwyal na dee, da lyaal ne bot e di ewa zyaala o náá be eekoo lenj. **10** Tin, ye é ne mbula bot to bot e zeni beka o dinaa be ààlooba ne etseetse o. Ye é bot e di elyo embee melyo o, bot e di ekoo bon nyeege boo o. **11** Ye nyo e, bot diyal be enuub. Etee náá, be epapul bot e mebyel ne embee melyo me be di dje e, étep egwaal efute e syen. **12** Tin, ngot to bengooel e mekpa mao emet naalee náá: «Bot e ghaada Kelet e bot e etsal, betit e menyan, bot e di ede kaab e kaab o, betsak-bel e bot.» **13** Deenek, sa nye nalee yenek nabe é etseetse. Mbi binok bot, bhema be elyelepe etee náá, edum e korj e loo needi piki. **14** Tin, ye

tok enyoepo náá, be gwak embee esesa bot e mbyak eYuda. Neghu metinj me bot e bós di edis bot ko ze etseetse o. **15** Deenek, etep djas e ne medjhaaz ne bot di ààdi ne edhuud o. Tin, ye tok ne dhiiti sonok di ne medjhaaz pe daa bot e di ne edhuud o, bot e di ààdum korj Zeeb o. Deenek, metselal mao ne esimza boo moo é ne edhuud. **16** E di'enek, be epeke náá, be ne gu Zeeb, ghuna mesa mao epetel náá be naazebyen Zeeb. Tin, be é bot ekye é lyem, bot e Zeeb di byen o, bot e di ààbe ne ghwyil esa embee mesa djas o.

2 Ye kabe way o, djea melyo me di egoka e. **2** Betoa-bot goka é ne edi e bot e di ààdi ne ndaazo o, be goka é ne edi e bot e duu, bot e etsonj, bot e etela lyem, bot e di piki to tete edum e korj ne Zeeb o, bot e di ne kwyl o. **3** Tyee wat, leea ne betoa-boa, be goka ne edi e ne mbee mefulu dáa bot e edee. Sa be ààdi bot e ebyak e bot, sa be ààdi ekwom e menyok, be goka é ne edje bot e embee melyo. **4** Be lyaal ne mesyes me boa náá, be kwyl botom boo ne boo boo. **5** Be di ne etsonj, sa be ààdi to embee mekwosak me menyel, be sa mesa me mendjaa mao enyoepo, da be elooba ne botom boo, etee náá bot needi ààlloo mbee mekpa dum ne mekpa e Zeeb. **6** Tyee wat, djea meghaaz ne mengbaaz, be di ne etsonj. **7** Tin, way emet goka é ne edi dhatyee geka to enem esa e mis me bot. Ye be náá, wo epelyo bot o, lyoa be ne lyem wat, mekpa me di egoka e. **8** Mekpa mo di dee, ee bot di ààwa meso ne ye é, etee náá, bot e mebhuka mo neegwe ne syen, ààbe ne mbee mekpa eloo ne nena. **9** Ye kabe ekwom o, be goka é ne elooba ne ekukuma boo ne etep djas, be saa náá, be di mbee bot e mis mao. Sa be ààwa meso ne etep be di elii e. **10** Tin, sa be ààsa djii, be goka é ne elyaal náá, be é mbee bot di egoka ne ewaa ebwaalel o, étep edje duu ne melyo me Zeeb mot di metsik-bot mena o. **11** Etee náá, Zeeb naatel enem ne embee be, dáa esuk e tsik étep bot djas. **12** Ye lyo mena e náá, sa mena katka mbee mefulu, sa mena ààdi ne mekwosak me esa e bós, étep mena needi to mbee tsik ko eko e bós'ak, to etsonj, to epiki ne esosoob ne Zeeb. (aion g165) **13** Ye é deenek e mena aadi ebwood dwoon tak ne ebwaalel. Dwoon leeg, boo Zeeb'ena Yezu Klisto metsik-bot mena, nye waatuula to duma. **14** Tin, nye naazeka nyel'e buwa ko esu elena, étep edis e mena si bhel esyem, étep bot

needi bot ε mbyak'e emet na dεε, έtep ewa lyem to esa mbee esesεε. **15** Étep tak ε dinaa, wɔ goka ε ne elii, έtep edje meghaaz ne edul ε be melo ne ghwyil djas. Tin, sa mot àabyasal wɔ!

3 Gheeleleε ne bot ε zedum korj ne Zεeb ɔ náá, be goka ε ne elooba ne bemekoozi, ne ekukuma. Da be ε di ghwyε έtep esa mbee esa. **2** Sa be àadi bot ε mebhkel, sa be àabiyo mbes, be di bot ε di duula pak bot έtep ebulal kwyel ɔ, be goka ε ne elyaal e mis me bot djas ε náá, be ε bot ε etela lyem. **3** Eteε náá, ε ghej sok, biso pe nabaadie àabe ne metselal, bot ε di àalooba ne Zεeb ɔ, bot zewo ze ɔ. Bis nabaadie ekwom e membi mekwosak djas, ne esa ee di dje djorj ε. Bis nadi ε to mbee esesεε ne mbee egwyes, bot ε mbee lyem, ε bhinel pak'es. **4** Tin, e sok Zεeb metsik bot'ena natel bot enem esa be ε, ne elyaal kwyel'ε ε, **5** ye nabe ε àabe etεε náá, mena naasaka esa dinaa ye ε piki ε, deenek, ye nabe ε etεε náá, nyey, nyε emet naagekka mena ghorj. Nyε natsik mena ε, ne medii me egwyiya ee mena nabelaka ebyel ε na bes ne ye ε, ne Sisim na Dεε ε di edje tsik na bes. **6** Eteε náá, Zεeb naadjε mena Sisim na Dεε ebuepe, kɔ lo ε Yezu Klisto metsik bot'enaka, **7** e di'enek, kɔ esu ε enem ne embεε be, nyε eesa náá, mena dika bot ε epiki e mis me. Nyε eesa náá, mena belaka ekεε ε tsik na kɔm-kɔm ee bot di ebwaal ε. (aiōnios g166) **8** Tin, mekpa mak ε, mekpa me etsetse, me kwyel ε náá, wɔ lεε ye popoopwon, etεε náá, bot zewa edum ε korj ε loo ne Zεeb ɔ, neewa lyem to esesa enem esa. Ye ε enyɔepe ne metaj náá, bot djas goka ε ne esa ye. **9** Tin, kyeeka etεp bak: esuu ε meso e etεp di àabe ne lo ε, elaj ε dhaad mebyel, mewɔ, esuu ε meso dum ne etsi, etεε náá etεp binek djas ε yii toto, ye àaval. **10** Mot ε di zye ne mefulu me ebek ε bot ɔɔ, dula nyε melo, nyε baabasal ɔɔ, wɔ baalii ne ne, tin, nyε di àagwak ɔɔ, dia etsetape ne ne. **11** Gua náá, kɔkɔ mbi binok bot moo ε bi eezewo ze, nyε ε to mesyem, nyε epewa nyel emet e ferj. **12** E sok me aakyeed wɔ pe Altemas neghu pe Tisik ε, sa meghaaz wɔ neezebela me kɔ Nikopolis, etεε náá, me eemyam náá, me aadhaa mbu egwyiyo penek. **13** Tin, sa náá, wɔ dje Zenas lyoel etsi e Zεeb, be ne Apolɔs esa di egoka έtep mendjorj ε, etεε náá, be needi àadi ne esεεga sa wat. **14** Ye nyɔ ε náá, bedhiiti bot bina wa lyem elyεlepe to mbee mesa, έtep ekwyee bot ε di to esεεga ɔ ghal-ghal. Tin, be di

sesa deenek ɔ, bot aadi ε bot ε di edje embεε bhum ɔ. **15** Deenek, bot ε bis ne be nɔɔ di wak djas ɔ, be eeswos wɔ. Swosa bot ε di sama ne nena to edum ε korj ne Zεeb ɔ. Beta náá, enem ne embεε di ne biyɔ djas!

Filemɔŋ

1 Ye é mam Pɔl, mot membok kɔ esu é mesa me me di esa éteɸ é Yezu Klisto é. Bis ne Timote mɔɔ nyaag'am é kwyal mekana mak. Bis kwyal mekana mak é éteɸ'o wɔy Filemɔ, mɔn nyeeɸ'es bis dibaakwyel ebueɸe tɔ mesa me Zeeb ɔ. **2** Bis kwyal é bot é zeeɸa mendjaala me di esael tɔ ndjaŋ'o yenek, zenɔɔ kel'ena Apiya be ne mɔn nyeeɸ'ena Alsipe mot bis ne be nɔɔ di eduu tuub wat ɔ: **3** Beta náá: bi bela mbée bhwoob ne egwyem e mis me Zeeb seeg'ena ne Yawe, Yezu Klisto. **4** E sok djas me di edjaala Zeeb é, wɔy Filemɔ, me ne djaala éteɸ'o, bhii tak me epeghapee Zeeb kɔ esu é lo, **5** etee náá, me epegwak menduk me edum é koŋ é lo ne kwyel Yezu Klisto ne dáa wɔ di ne lyem kwyel ne bot é zeliig elyem éteɸ edu Gheŋ. **6** Me waab ne Zeeb é náá, edum é koŋ ne Zeeb di ewa egwakel pak'ena é nyen tɔ tsik'ena. Sa náá, enem ee sa djas bis di esa kɔ esu é Klisto é baanyen. **7** Mɔn nyeeɸ, mekwyela eedje me memyaala ne meghaaz ebueɸe etee náá, wóó diaa dje ghwyil ne kwyee bot é di myaal mekpa é Zeeb ɔ elyelepe. **8** Ye nakoozodi náá, me é ne ghwyil dum ne Klisto náá, me lwom wɔ, wɔ sa sa wɔ di egoka ne esa é. **9** Tin, kɔ esu é mekwyela me mena di ne ye é, me kwyel é ewaab ze ne nɔ. Mam Pɔl, tɔa-mot, baazebela náá, me é kɔɔla é membok kɔ esu é din é Yezu Klisto, **10** me eemet wɔ eboŋ kɔ esu é Onezim mot di mɔn'am kɔ esu é edum é koŋ tɔ ndjaa membok wak ɔ. **11** É gheŋ sok, nye nabe é ààbe varj mot é mis mɔ. Deenek, é dwoo pan mos'ak nye moo é ne boo metarj dum ne ekwyee é nye di ekwyee wɔy ne mam tɔ mesa é. **12** Nenak yak, me epeswaal wɔ nwyak, wɔ goka é, wɔ bee nye dáa dhiiti kyee nyel'am wat. **13** Me nakwyel é náá, nye lik wak é ngwoob'am éteɸ nye neekwyekwyee me é di yɔ pe pak me di tɔ membok kɔ esu é mbée bhaadal'ak. **14** Tin, me nabe ààkwyel esa dhiiti sonok ààpookodji wɔ. Me nadi é kaab é, ye é zekedi tyee náá, enem ee esa wɔ aasa ne nam é di tyee bhel. Etee náá, mot goka é ne esa enem ee esa ne lyem émet. **15** Ye é ne ghwyil édi náá, Oneezim nadus wɔ e membo é éteɸ ba ewala batsa etee náá, nye ka bula ɔ, nye ka bula é, bula wat na kɔm-kɔm. (aiōnios g166) **16** Etee náá, kana dwoo pan mos'ak, náka baabee nye dáa kwomɔ. Bea nye ne metarj dhaa kwom: Etee náá,

nye moo é mɔn nyeeɸ'ena mot mena di kwyel ebueɸe ɔ. Nye é ne boo metarj e mis mam ne e mis mɔ. Tin, ye goka é náá nye di ne boo metarj e mis mɔ dhaa dhanja yam, tɔ mefulu me, ne dáa nye di kebe ne Gheŋ é. **17** Ye é be náá, wɔ é pe duwal me dáa mɔɔ sɔɔ, nɔŋa nye dáa wɔ di zye ne bee me é. **18** Ye é be náá, nye naasa wɔ ebiyo ɔ, neghu ye kabe náá, nye naakola wɔ dhiiti sonok ɔ, kela tep tak kɔ lo'am. Me waatuud wɔ ye mam émet. **19** Me kwyal mekana mak é ne mbo'am met. É tep tak é me di elee náá: mam Pɔl, me waatuud wɔ esa ee nye nakola pe daa lo é. Wɔ ààdjak náá, boo keede wɔ di ne ye nam mos é ye é tsik wɔ di ne ye yenek. **20** Ye deenek mɔn nyeeɸ, me eekwyit wɔ meboŋ si, saaa sa, me waab ne nɔɔ, kɔ esu é mekwyela me mena di ne ye ne din é Gheŋ é. Me kwyel é wɔ sa náá lyem'am di tɔ ghwyil ne meghaaz ne din é Klisto. **21** Lyem'am ne emyaal ne egwak é lo, etee náá, é di me di ekwyal mekana mak, é gheŋ wɔ waalaa mekana mak ɔ, waazosa é dáa me ke é. Me ne gu náá, wɔ aasa dhaa-dhanjak yee me ke náá wɔ sa é. **22** É di'enek wat, koobela me dheŋ etee náá, ebwaalel é lam náá, kɔ esu é mendjaala me bi di djaala éteɸ'am é, me waabulelaa é mbo men. **23** Epafalas, mot bis ne ne di e membok éteɸ din é Yezu Klisto ɔ ee baaswos wɔ, **24** zenɔɔ Malak, Aalistaalak, Dhemas ne Luk, bot é bis ne be nɔɔ di sa mesa é di wat ɔ. **25** Betka náá, Zeeb tel bin enem ne embée ee Gheŋ'ena Yezu Klisto di kɔ len.

Ebele

1 Eghen namwa, Zeeb naalii ne bebhhaab'enaka esok ne esok. Nye naalii ne nɔo membi ne membi me elii djas to enuub bengoolle e mekpa e Zeeb, **2** mos, é melu me mesik mena dika mos'aak, nye kalii ne mena é to nuub mon'e. Ye é nyey é di, mot aalik ne esa djas o, dum ne ne e Zeeb nakus gwoo ne bɔs. (aiɔn g165) **3** Ye é mon tak é di mekas me duma e Zeeb. Ye é nyey é di elyaal dāa Zeeb di e. Nye é di epyet esonok djas ne ghwyil mekpa me nuub'e. Bhis nye nasilal edis e bot edhuu e mesyem mɔɔ e, nye naazenɔo nyel di-si pe to gwoo, pe mbo eghen e Zeeb, na ghaa mebwala. **4** Zeeb naasa náá, mon'e di ko elo efofop. Etee náá, nye naadje nye boo din e mebwala dhaa yii efofop. **5** Ye é tseetse náá, Zeeb dinaa àapaake ne dhiiti fofop'e ngot náá: «Woy é mon'am, kana dwoɔ pan mos'ak, me eebya wo.» Tin, nye àapakoke-keak ne dhiiti fofop náá: «Me waaboodi ne ne seeg, nye aadi ne nam é mon.» **6** Tin, é sok Zeeb nadhis mon megwyak me ko bɔs e, nye nabe é, nye naake náá: «Efofop e Zeeb djas goka é ne eduwal e nyel» **7** Dum ne efofop, ye nabe é Zeeb naake náá: «Nye naasa náá, efofop be di tyee epup. Tin, nye naasa náá, bot e mesa me di tyee ngel du.» **8** Tin, dum ne mon, nye naake náá: «Zeeb, boo mekoosi mɔ é kɔm-kɔm sii ne kɔm. Deenek, ye é é ke to esosooɔ e wo di edjeed eyon e lo. (aiɔn g165) **9** Wo kwyel é epiki, da wo é bhina ebiyo, dum ne tep tak e, Zeeb seeg, Zeeb'o natɔ wo étep wo di mot-mesa me. Nye naso wo mul me ebotan ko lo é étep tak, to sama bon e nyoog djas, ye é woy é nye naséé.» **10** Zeeb naabake náá: «É meken tɔɔ, ye é woy Ghen e nakus bɔs, dɔɔ ne woy é nasa gwoo ne membɔ mɔ emet. **11** Esonok binek djas aadi é ne esik, ye é kabe woy o, woy aadi é kɔm-kɔm. Gwoo ne bɔs é waapulel dāa ekaad. **12** Wo waabwaada be dāa be di ebwaada kaad e, deenek, wo waakaswoola be é dāa bot di eswoola ekaad e nyel e. Ye kabe woy o, woy àaswoola, tsik'o tok ne esik.» **13** Zeeb nabe àake ne dhiiti fofop'e ngot náá: «Dia si pe kyee mbo eghen bam, kekum dwoɔ me aasa náá, bot e mebhuka di dāa poba wo di ekel mebo mɔ ko tak e.» **14** Efofop é beze? Be tok esisim di esa mesa me Zeeb o? Zeeb lwom be é, étep be neegheekwyee-kwyee bot aabela tsik na kɔm-kɔm o.

2 Ye é etep tak e dinaa, ye goka é mena pyetka elyelepe to melyo me mena nagwakeka e, é kaab náá, mena ezekewo ze. **2** Deenek, bhaadal efofop naleé é, moo mos e ne metan, bot e nasa maa-elɔ, ne bot e nadi àalooba ne mekpa me tak o naazebela fey be di egoka ne ye e. **3** Tin, menabelka be met, mena aapekelka dāa to yak fey, ye be náá, mena àabiska boo yak tsik na metan o? Etee náá, Ghen nye emet nabe é mot meken egoola tsik tak. Bot e nagwak bhaadal tak o, be naabaja bis etseetse e tak. **4** Zeeb nadi elyaal etseetse e bhaadal tak ne bete ne etserja, ne endem e mebwala, ne mevyekele zenɔo mekee me Sisim na Dee di edje mot ne mot to ekwosak e Zeeb e. **5** Etee náá, Zeeb nabe àapadje ghwyil ne efofop náá, be di bot aakok ko bhwak di ezye yenek, yii mena di elii ko esu e tak'ak. **6** Deenek, ye nabe é dhiiti mot nakaada náá: «Zeeb, mot é ye ze, étep esiiza bɔ needi ko le? Mon mot é ye ze, étep wo neekwyee nyey? **7** Wo naasa náá, mot di si efofop ba ewala batsa. Tin, wo naadje nye duma ne duu **8** wo naadje nye ghwyil ekok ko esa ee di ko eko e bɔs djas e.» Ye be náá, Zeeb naasa náá, nye di kok ko esa ee di ko eko e bɔs djas o, ye kwyel eleé náá, ye tok ne sa wat Zeeb nasa náá, ye nalooba ne ne. Deenek, é di mena dik'ak, mena dinaa àapaabee dāa esonok djas di elooba ne ne e. **9** Nenak yak, Yezu mot nasilaa é ba mɔɔ ewala batsa si efofop o, mena kabeeka nye mos e ne boo duu ne duma ko esu e mezuk me esyee nye nagwyee é tak e. Tin, ko esu e enem ne embée e Zeeb, nye naadhaa é ze esyee étep bot djas. **10** Etee náá, Zeeb mot nakus esonok djas di ko eko e bɔs o, naakwyel náá, bete ne bon be bela di to duma ye. Étep tak, ye nagoka é náá, nye kwyee Yezu to mezuk étep nye needi mot zedjala ne etep djas o. Etee náá, Yezu é di mot di egoka ne edjeed be pe ze tsik. **11** Etee náá, Yezu mot di esa náá, bot di dee o, ne bot e di náá, be moo é bot e edee o, bɔɔ djas e bon e seeg ngot. Etep tak e Yezu di àadi ne syen edjoo be bon nyee be. **12** Nye ke é náá: «“Iyee” Zeeb, me epekwyel egoola din e lo, ne bon nyee bam, to edhuu e bot e zeege mendjaala, me epekwyel edjeeb ko esu e lo.» **13** Yezu eebaazeke náá: «Me aawa ebwaalel e lam ne Zeeb» Nye eebaazebil náá: «Bee me, me é bis ne bon e Zeeb nadje me o.» **14** Deenek, dāa ye di náá, bon tak nabyel e, byela epuud ne ghiya e, Yezu nyey pe nadi é nye moo dāa bɔɔ. Etep tak e di náá, ko esu e esyee e le,

nye naakwak dim mot mekoŋ. Dim mot mekoŋ, mot nadi ne egher ko esyee o. **15** E di'enek, nye naazepek bot to bwoo esyee nazemet be daa ekwom membu ne mesee e. **16** Etee naa, ye e tseetse, nye nabe e aazye etep ezekwyee efofop. Nye nazyee e etep ekwyee bot e mebyel e Abalaam. **17** Etap tak e Zeeb nasa naa, nye di tyee wat ne bon nyee, etep nye needi boo Ghaa-Zeeb'oo na mbee lyem ne esosoob to mesa me Zeeb. Etap Zeeb neepel mesyem me bot e bos djas. **18** E di'enek, daa ye di naa, e sok nye nawa to mebhawal e, nyey nye emet naabee mezuok e, nye e ne ghwyil kakwyee bot e di to mezuok.

3 Bon nyee bam, biyo bot e na dee, biyo bot e di to sama ne bot e nabela ndjooel nadus pe to gwoo o. Tin guka naa, Yezu e mot-lwoma e Zeeb doo ne boo ghaa-Zeeb edum e koŋ mena di egoolaka e. **2** Nye nadi e sosoob e mis me Zeeb mot nadje nye boo ekukuma, daa Moiz ko ndjan'e djas o. **3** Tin, Yezu goka e ne djeaa duma dhaa duma di edjeaa ne Moiz e. Etee naa, mot di sum ndjan o, nye e ne duu dhaa ndjaa tak. **4** Mendjaa djas, mot e di esum ye, ghuna, Zeeb e di mot di esum esonok djas o. **5** Ye kabe Moiz o, nye nabe e sosoob to ndjaa Zeeb. Nye nabe e mot-mesa di egoola etep e Zeeb nadi elee e. **6** Tin, Klisto e sosoob daa mon di naa, seeg naadje nye ekukuma edjeed ndjan'e o. Bela naa, ndjan'e tak e menabelka ye be naa, mena epebaalka edum e koŋ ne Zeeb ne ebwaalel mena dika ne memyaala ko esu e tak e. **7** Ye e etep tak e Sisim na Dee di elee naa: «Bi e gwak gwood e Zeeb mos o, **8** sa bi aayel elyem, daa bi nasa e gher bi nakus eghuub ne ne, dwoo bi nawa nye to mebhawal pe kyee bos besye di aabe ne medii e. **9** Zeeb ke e naa: penek, ye nabe e bebhaab bin naawa me to mebhawal, ye nakoozodi bhis be nazebee esesa ee me nasa e djas **10** to membu mekam-mená. Ye e dum ne tep tak e me nabiyo ne bot binok, bhii tak, me eezke naa: “Elyem boo zodi e pila melu djas, be dinaa aapaatiibal sa me di egwaal ne noo e.” **11** To mebuk mam, me naatuwal myor ne mesor ko esu e loo naa, be aanakwaani to sum dik me nazekoobal etap be neezewala e!» **12** Bon nyee, dika ndjem. Sa dhiiti mot pak'en aadi ne mbee lyem di esa naa, nye nadum koŋ ne Zeeb o, sa nye aalum Zeeb mot di ne tsik o koŋ. **13** Daa mena di ezyeka ne eke daa ekwyla di elee naa, «dwoo elak mos»,

djeelka meghaaz pak'en melu djas, e kaab naa, mot ngot pak'en ezekbula sik to mesyem. **14** Tin, menaka e bot e di egyee sama ne Klisto o. Ye be naa, mena epebaalka ebwaalel mena dika ne ye ne Klisto daa bot nakekan e aawak e ze. **15** Ekwyala lee e naa: «Mos, bi e gwak gwood e Zeeb o, sa bi aayel elyem, daa bi nasa e gher bi nakus eghuub ne ne e.» **16** Ye nabe beze nagwak gwood e Zeeb da be e kus eghuub ne ne? Ye nabe e bot djas ee Moiz nawyisal pe ko del Ezipte o. **17** Tin, Zeeb nalyaal ebuk e le ne beze edi membu mekam-mená? Nye nalyaal ebuk e le e ne bot e nasym o, wo gwaa be zebela esyee, gwe ko kyee bos besye di aabe ne medii e. **18** Egher Zeeb natuwal myor ne mesor me naa: «Be aanakwaani to sum dik me nazekoobal be ye e etap be neezewala e.» Tin, nye nalii deenek ne beze? Nye nalii e ne bot e nakus eghuub ne ne o. **19** Deenek, mena naabee ne tseetse naa, be nabe e aani to sum dik ewala, etee naa, be naabyen edum e koŋ ne Zeeb.

4 Zeeb naakek mena naa, mena waabelaka ewala nye nazekoobal etap'ena e. Mena e koobakaka, sa mot pak'enaka aasu eni to ewala elenek. **2** Etee naa, mena naagwak Mbex Bhaadal daa bot e nadi to kyee dik besye di aabe ne medii e. Tin, Mbex Bhaadal be nagwak e, nabe e aasa be sonok etee naa, be nabe e aawa edum e koŋ e loo ne sa be nagwak e. **3** Menabelka bot e di edum koŋ ne Zeeb o, mena waanika to ewala Zeeb nakek naa: «Myor ne mesor me me natuwal to ebuk e lam e naa: be aanabooni to sum dik me nazekoobal be etap ekewala e.» Nye nakake deenek e, nye eezesilal mesa me e sok nye nakus bhwak e. **4** E di'enek, ekwyla lee ko esu e elu e eten ne eba e naa: «Zeeb naazewala e elu e eten ne eba e mesa me djas nye nadi esa e.» **5** Zeeb nabaake to ekwyla binek e naa: «Be aanabooni to sum dik me nazekoobal be etap be neekewala e.» **6** Bot e nanyel egwak Mbex Bhaadal o, be nabe e aani to ewala Zeeb nakek e, etee naa, be nabe e aalooba. E di'enek, bedhiiti bot e ne ghwyil ni yobo to ewala elenek. **7** Ko esu e tak e Zeeb baadje dhiiti elu, nye djoo elu e tak e «mos». Nye naaloozele to nuub e Dhauid naa: «Bi e gwak gwood e Zeeb mos o, sa bi aayel elyem.» **8** Ye e be naa, Zozuwe naadjeed bon Yisalaal etap ekeniigal be to sum dik e ewala Zeeb o, pe Zeeb aapalii ko esu e dhiiti elu. **9** Ye kwyel elee naa, ye e pe e ne dhiiti ewala etap

bon e Zeeb. Ewala tak nɔŋel é ne ewala elu e eten ne ebá. **10** Etee náá, mot aani tɔ ewala e Zeeb nazekoobal ɔ, nye waawala tɔ mesa me dáa Zeeb nawala tɔ ye mesa e. **11** Djhoosaka meghaaz éteɸ eni tɔ ewala tak, etee náá, mot ngɔt needi ààwo ze éteɸ eɸarja mesa me beɸhaab bena bot nabyen elooba ɔ. **12** Mɛɸka me Zeeb é ne tsik, ye é ne ghwyil. Ye ne wol dhaa pɛl. Mɛɸka me Zeeb ne ni tɔ esuk e elyem, tɔ metii me nyel, kekum tɔ mesyel me egwyes. Ye ne pée mekwosak ne esiiza elyem. **13** Ye tok ne sa di sɔ é mis me Zeeb. Esonok djas nye nasa é popoopwon é mis me. Mis me ne bee eteɸ djas. Ye é pɛ daa le e mena aabookɛtaɸalka. **14** Dhjoopyetka ghiɸ tɔ edum ekoɸ ne Zeeb mena di egoolaka e! Etee náá, menaka é ne boo ghaa Zeeb mot meɸwala nakekum pɛ daa Zeeb ɔ: Ye é Yezu, mɔn e Zeeb. **15** Boo ghaa Zeeb yena é ne mezuk tɔ lyem é gheɸ nye di ebee mena tɔ mezuk kɔ esu e eteɸ di edhaa mena ghwyil e. Etee náá, nye naawaa tɔ meɸhowal me eteɸ djas dáa menaɸelka. Tin, nye nabe é ààkosyem. **16** Djhootiilaka ne eɸwaalel djas e bhaaz boo ekukuma Zeeb, pɛ kyee ye di ne enem ne embɛe e. Pɛ daa le, mena epebelaka eɸelak ne enem ne embɛe, éteɸ nye neekwyee mena é tete ewala.

5 Ghaa-Zeeb djas séɛaa é pak bot, mesa me é esa mesa me Zeeb éteɸ bot. Nye dje Zeeb é esa egwyena ne eka buwa éteɸ mesyem. **2** Boo ghaa-Zeeb é ne ghwyil édi ne lyem ghoɸ ne bot e di ààgu sonok ɔ, ne bot e di esa mesyem ɔ. Etee náá, nye emet e mot, ye é ne esa ee di dhaa nye ghwyil e. **3** Dáa ye di náá, ye é ne esa ee di edhaa nye ghwyil e, nye goka é ne eka buwa éteɸ eɸelak e mesyem me bot, dɔɔ ne eɸelak e mesyem me met. **4** Mot tok ne ghwyil dja djem náá, me moo é ghaa-Zeeb. Ye é Zeeb e di esa náá, mot di ghaa-Zeeb, dáa nye nasa ne Alɔn e. **5** Ye é tyee wat ne Kliso, ye tok nyey emet nasa náá, nye di boo ghaa-Zeeb. Nye nabela di boo ghaa-Zeeb é ne Zeeb mot nake ne ne náá: «Wɔy é mɔn'am, kana dwoɔ pan mos'ak, me eɸbya wɔ.» **6** Zeeb nabaake é náá: «Wɔ é ghaa-Zeeb na kɔm-kɔm, tyee wat ne Melkisedek.» (aiɔn g165) **7** É sok Yezu nadi kɔ eko e bɔs e, nye nadi edjaala, dɔɔ ne ewaab e ghoɸ pɛ daa Zeeb tɔ ekim, ne miɸal é mis. Nye nadi edjaala deenek e ne Zeeb mot nagoka ne etsik nye tɔ esyee ɔ. Tin, Zeeb naagwak mendjaala me etee náá, nye nadi é tɔ elooba ne eteɸ djas. **8** Ye nakoozodi náá,

nye é mɔn e Zeeb, nye naadjek elooba ne Zeeb tɔ mezuk me djas nye naboma ne ye e. **9** Zeeb naasa náá, nye di mot zedjala ɔ. Tin, bot djas di elooba ne Kliso ɔ, be waabela tsik na kɔm-kɔm kɔ esu e le. (aiɔnios g166) **10** Deenek, Zeeb eedje nye di boo ghaa-Zeeb tyee wat ne Melkisedek. **11** Bis é ne bete eteɸ elii dum ne teɸ'ak. Sa di esa é, ye é náá, ye ne kɔɔla é eɸɔɔd e teɸ tak enyɔɸe. Etee náá, bi ààkawa zii é emet esuk eteɸ. **12** Ye moo é ne bete ne melu di esiɸaa náá, bi di belyoel e. Deenek, bi dinaa ne gwyes náá, be baalyo bin ba mɛlyo me meken e mɛɸka me Zeeb. Bi dinaa ne gwyes eɸe medii me meɸel, ààbe edee bot e di ne medje ɔ. **13** Mot zodi náá, nye kwyel é edede medii meɸel ɔ, ye é mɔn tɔɔɔ. Nye tok ne ghwyil esuu meɔo é eteɸ di náá, ye é epiɸ ɔ. **14** Tin, edee bot e di ne medje ɔ, ye é edee yii eboo bot. Tɔ mesa mɔɔ, be eezegu eɸiyo ne enyɔ.

6 Deenek, mena goka é ne edu e mɛlyo me di egoka ne bot e zewyee ɔ, ààkabe náá, mena baasikeka pɛ mɛlyo me meken dum ne Kliso. Sa mena ààbaasikeka tɔ esuk e me mɛlyo me meken me di elii dum ne: Ekat esesɛ di edul bot tɔ esyee e, ne mɛlyo me edum e koɸ ne Zeeb, **2** mɛlyo dum ne eduwa Zeeb, ekel e bot memɔ é mendjaala, ne mɛlyo dum ne egom bot bhis esyee, zenɔɔ mɛlyo dum ne eɸée na kɔm-kɔm. (aiɔnios g166) **3** Zeeb é kwyel ɔɔ, bot e waadjɛ mɛlyo me di egoka ne bot e zewyee ɔ. **4** Djhoonɔɔka geka ne bot e nabula pɛ bhis tɔ mbi tsik be nadi ne ye sok e: Be naabela mekas e Zeeb, be naabowal ekee nadus tɔ gwoo e, be naabela Sisim na Deɛ, **5** be naakwyel mɛɸe mɛɸka e Zeeb, be naagu ghwyil meɸwala me bhwak aazyee e, (aiɔn g165) **6** bela náá, be naabaabula sik tɔ tsik'ɔɔ na mwa. Be tok ne ghwyil ebaaswoolaa tsik'ɔɔ swola sis. Etee náá, be epebaabem mɔn e Zeeb mbema sis é melaaba. Be epeɸjes beɸhiiti bot náá, be lee nye. **7** Djhoopokonɔɔka kana bɔs: Eghɛɸ beɸhi di enee e, bɔs ne min medii me tak, ye é di esa náá, mɛɸe eka kwyil, enyɔ ne bot e di ebe epyeeɸ ɔ. Deenek, Zeeb eesée metel kɔ bɔs tak. **8** Tin, bɔs tak ewyisal meɸpak me meɸɔk ne engwyiniɸi ɔɔ, ye ààval dhiiti sonok. Deenek, Zeeb aanàbɔya ne ekaɸ e ye, ye aadi é dikaa. **9** Bɔn nyeeɸ, ye é be náá bis eɸelii deenek ɔɔ, bis é ne eɸwaalel náá, bi é tɔ tete ze di edje tsik e. **10** Zeeb é mot di piki ɔ. Nye aanàɸjisa mɛɸe mesa me bi di esa e, ààkobe-beak kwyel bi di ne ye ne ne e. Bi nalyaal kwyel tak é tɔ mɛɸe

mesa me bi nadi esesa ne yii bi di esa nenak ne bedhiiti ekeletye ε. **11** Tin, bis kwyel é náá, mot ne mot pak'en wa zii kekum dwoo mesik. Etee náá, ebwaalet ε len neesael enyɔɔpe. **12** Sa bi ààdi besikel ε bot. Tin, nɔɔka geka bot ε di edum korj ne Zeeb ne zii djas ɔ. Bot di náá be waaboobela ekek e Zeeb ɔ. **13** Eghej Zeeb nakek Abalaam ε, nye naatuwal myoj ne mesoj ne din ε le met. Etee náá, ye tok ne mot di ne mebwala dhaa nyey étep nye neetuwal ε din ε le. **14** Nye naake náá: «Ne tseetse, me aasée wo metel, me aasa náá, wo di ne bete ne bedha.» **15** Abalaam naabɔya tɔ bhwood, nye naabalabela sa Zeeb nakek nye ε. **16** Eghej bot di etuwal myoj ne mesoj ε, be sa ye ε ne din ε mot di eval dhaa bɔɔ ɔ. Deenek etuwal ε myoj ne mesoj ne menek lyaal ε etseetse mot di etuwal ye ɔ, ne ebaasa náá, meso si. **17** Ghuna Zeeb nakwyel é, elyaal popoopwon ne bot ε di ebwood ekek ɔ náá, mepka me àaswoola, étep tak ε di náá, nye naatuwal myoj ne mesoj kɔ ekek binek. **18** Ekek ne etuwal myoj ne mesoj é esonok ebá ee bot di àaswoola ε. Tɔ ekek be, ne tɔ etuwal ε myoj ne mesoj me, Zeeb tok ne ghwyil ekɔɔ. Deenek, bisɔ bot ε zebet esonok djas étep edi ε sama ne Zeeb ɔ, ye epedje bis meghaaz náá, bis di ne boo ebwaalet étep ebela sa nye nakek bis ε. **19** Ebwaalet ε tak é ne nes é dáa mbwak mesuwa étep tsik'es. Ye é sa melyel ne tseetse, yii di edhaa keni pe tɔ boo kaad di ekaa medhej me ndjaa mendjaala di tɔ gwoo ε, kekum di na deɛ di tɔ tak ε. **20** Ye é tin ε, Yezu nadi mot meken é eni tɔ tak esok ne nes kɔ esu ε les. Etee náá, nye moo é boo ghaa-Zeeb kɔm-kɔm tyee wat ne Melkisedek. (aiɔn g165)

7 Melkisedek yenɔk nabe é mekoozi me kyee dik Salem, nye nabaadi é ghaa-Zeeb Zeeb na vyegvyeeɔ. Eghej, Abalaam nabula keduu deɛb ee nye nakwak bemekoozi ε, Melkisedek naatɔ keboma ne ne. Bhii tak, nye nasee Abalaam metel. **2** Abalaam naadje nye edyaal kam esa ee nye nabela ε. Guka náá, din ε Melkisedek kwyel elɛ é: «Mekoozi me epiki». Baabela náá, Melkisedek é mekoozi me kyee dik Salem, ye kwyel elɛ é: «Mekoozi me egwyem». **3** Nye tok ne dhaad mebyel. Bot ààgu ebyel ε le ne esyee ε le. Nye é tyee mɔn ε Zeeb, nye é ghaa-Zeeb kɔm-kɔm sii ne kɔm. **4** Beeka, Melkisedek nadi é boo kuma mot, bhaab'enaka Abalaam naadje edyaal kam esa ee nye nabela é deɛb

ε. **5** Etsi ε Moiiɛ leɛ kɔ esu ε beghaa-Zeeb bot ε mebyel ε Levi é náá: ye egoka be nɔɔ edyaal kam esa e bot ε membyak me bɔn ε Yisalaɛl djas. Ye kwyel elɛ é náá, be nɔɔ edyaal kam tak ne bɔn benyeeɔ bɔɔ met, bɔn benyeeɔ bɔɔ tak ε pe é bedha ε Abalaam. **6** Melkisedek nabe é ààbe dha ε Levi. Tin, nye naanɔɔ edyaal kam kɔ esa Abalaam nabula ne ye é deɛb ε. Bhii tak, nye naasee Abalaam mot nabela ekek e Zeeb ɔ metel. **7** Tin, mot di esee mot metel ɔ, nye eedhaa mot be di esee nye metel ɔ, mot tok ne ghwyil esuu meso kɔ esu ε tak. **8** Bedha ε Levi, bot ε di enɔɔ edyaal kam kɔ esa e bot ɔ, be é bot di náá, be waagwye djemɛn. Tin, Melkisedek mot nanɔɔ edyaal kam kɔ esa e Abalaam é ne tsik dáa ekwyla di elɛ ε. **9** É di'enek, bot ε ne ghwyil eke náá, é sok Abalaam nadje edyaal kam be é, ye kwyel elyaal é náá, bedha ε Levi, bot ε di enɔɔ edyaal kam ɔ, be naabaadje yɔbɔ edyaal kam. **10** É di'enek, é ghej Melkisedek natɔ keboma ne Abalaam ε, ye nabe é Levi dinaa ààbyel. **11** Etsi e bot ε mbyak Yisalaɛl leɛ é náá, ye é bedha Levi é di egoka ne edi é beghaa-Zeeb. Bɔn ε Levi nadi beghaa-Zeeb é tyee mbi ε Alɔn. Tin, mbi yɔbɔ edi ε beghaa-Zeeb nabe é ààdjala dáa ye di egoka ε. Ye é pe di enyɔɔpe ɔɔ, «Aah» étep yé ye aabaadi ne dhiiti ghaa-Zeeb mbi ye Melkisedek? **12** Etee náá, é ghej be di eswola mezel me edi ε beghaa-Zeeb ε, ye baagoka é náá, be eswola etsi. **13** Etep bak liiaa é kɔ esu Ghej'enaka. Nye nabe é mot mbyak sis, tɔ yɔbɔ mbyak, ye nabe é ààbe ne ghaa-Zeeb. **14** Menabelka djas ne guka náá, Ghej'enaka nabyel é mot mbyak eYuda. Bela náá, é ghej Moiiɛ nadi elii dum ne beghaa-Zeeb ε, nye nabe é àatuwal mbyak tak. **15** Beeka sa wat di elyaal náá etep binek é etseetse ε, dhiiti ghaa-Zeeb eebaatuula, nye é tyee wat ne Melkisedek. **16** Nye nabe é ààdi ghaa-Zeeb dum ne metij me bot ε bɔs. Tin, nye nadi ghaa-Zeeb é ne ghwyil tsik di ààbe ne esik ε. **17** Deenek, ekwyla epelee náá: «Wɔ aadi é ghaa-Zeeb kɔm-kɔm tyee wat ne Melkisedek.» (aiɔn g165) **18** Deenek, etsi na mwa nadisaa é etee náá, ye nabe é ààdi ne mebwala, ààval dhiiti sonok. **19** Ye é tseetse náá, etsi e Moiiɛ ààpasa náá, bot di bot ε zedjala dáa ye di egoka ε. Tin, mbeɛ ebwaalet naazedjeaa mena, kɔ esu ε tak é mena di ekunaaka ne Zeeb. **20** Etep binek nasael é kɔ myoj ne mesoj me Zeeb natuwal ε. Bedhiiti bot nadi beghaa-Zeeb ε, Zeeb àatuwal myoj ne mesoj me kɔ esu ε lɔɔ. **21**

Ye kabe Yezu ɔɔ, nye nadi ghaa-Zeeb é, é gheɲ Zeeb natuwal myoɲ ne mesoɲ me náá: «Gheɲ eetuwal myoɲ ne mesoɲ, nye aanákabaaswoola ye: “Wɔy é ghaa-Zeeb kɔm-kɔm sii ne kɔm.”» (aiɔn g165) 22 Dum ne tɛp tak e di náá, Yezu é, mot di esa náá mena dika tɔ tete ebheɲ dhaa yii na mwa é. 23 Deenek, bɛtɛ ne beghaa-Zeeb nadi edjilen ekɔkɔ ne ekɔkɔ é etee náá, esyee nadi esa náá, be nása mesa mɔɔ kekum mesik. 24 Tin, Yezu é ne tsik kɔm-kɔm sii ne kɔm, deenek, nye é ghaa-Zeeb kɔm-kɔm. (aiɔn g165) 25 Dum ne tɛp tak e, nye di ne ghwyil tsik bot e di ekunaa ne Zeeb é ze'e ɔ. Dáa ye di náá, nye é ne tsik e, nye ne djaala Zeeb kɔ esu e lɔɔ. 26 É di'enek, Yezu é boo ghaa-Zeeb ee nadi egoka ne nena ɔ. Nye é deɛ, ààbe ne ndje, ààbe ne syem. Ye naawaa mbek pak nyey ne bot e mesyem, nye naabenaa evyegepe pe tɔ gwoo. 27 Nye tok dáa bedhiiti beghaa-Zeeb, nye tok ne gwyes eka buwa melu djas, éteɛ mesyem me met neɲhu mesyem me bedhiiti bot. Nye naazesa etɛp binek djas sok wat é gheɲ nye naka nyel'e met buwa é. 28 Etsi é Moiz dje di edi boo ghaa-Zeeb é, ne bot e di be dinaa ne mendje ɔ. Tin, myoɲ ne mesoɲ me Zeeb natuwal bhis etsi e lee é náá, Mɔn di boo ghaa-Zeeb na kɔm-kɔm sii ne kɔm tɔ e deɛ. (aiɔn g165)

8 Gwakeka sa di ne boo metarj ee bis di ekwyel elɛɛ bin e: Ye é enyɔpe dáa ye di náá, menaka é ne boo ghaa-Zeeb, nye mot di ndiindel pe tɔ gwoo pe mbo eghɛɲ boo mekoozi e Zeeb mot di ne mebwala djas ɔ. 2 Nye epesa mesa me tɔ di na Deɛ. Ye kwyel elɛɛ e tete pet di náá, Gheɲ Zeeb nyey emet nasum e, ààbe yii bot e bɔs nasum e. 3 Eboo beghaa-Zeeb djas nancegaa tin e, éteɛ egoola esa e egwyena pe daa Zeeb, ne eka ebuwa. Tin, ye goka é náá, boo Ghaa-Zeeb'ena Yezu baadi ne ye sa nye aagwyena ne Zeeb e. 4 Tin, nyey é pe di é di kɔ eko e bɔs ɔɔ, pe nye tok ne ghwyil edi Ghaa-Zeeb, etee náá, kɔ eko e bɔs, ye é ne bot e di eka ebuwa dáa etsi e Moiz di elɛɛ e. 5 Ghuna, mesa me beghaa-Zeeb si esa tɔ ndjaa mendjaala e, ye é mbanjambanja esa di enɔɲel ne esa ee di esael pe tɔ gwoo e. É sok Moiz nawaasum pet na Deɛ e, Zeeb, naaleɛ nye náá: «Gwyáka, wɔ aasum ye e, dáa wɔ nalyaalaa pe kɔ etsok e.» 6 Tin, nenak yak, mesa me Yezu di esa é, ye é mesa me di edhaa mesa djas e. Etee náá, nyey é mot naséɛaa éteɛp eduula pak bot ne Zeeb tɔ boo ebheɲ e. Boo

ebheɲ e tak dum é ne tete ekek di edhaɲ e. 7 Tin, ye é pe di é di náá, ebheɲ na mwa nadi é ààbe ne ndje tɔ tak ɔɔ, pe be nabe é ààdis ye da swola ye ne dhiiti ebheɲ e na bes. 8 Zeeb nadul bot e mbyak'e melo é náá: «Mam Gheɲ ke é náá: tɔ melu di ezye yenek, me waasa ebheɲ e na bes, ne bot e mbyak Yisael dɔɔ ne bot e kyee dik eYuda e. 9 Ye aanákwaadi tyee wat ne yii me nasa ne bebhhaab bɔɔ e, é sok me namet be é mbo wyisal be pe dik Ezipte e. Be nabe é ààlooba ne ebheɲ e tak, Gheɲ eezɛke, e di tak e me nakin be. 10 Gheɲ ke é náá: Beeka ebheɲ e me aasa ne bot e mbyak Yisael e, bhis melu menek, me aakwyal metiɲ mam tɔ esiiza bɔɔ, me aason metiɲ mam tɔ ebhum elyem bɔɔ, me aadi é Zeeb'ɔɔ, tin, bɔɔ kadi é bot e mbyak'am! 11 Tin, mot aanákabaadi ne gwyes edje mot di é bhaaz'e neɲhu mɔn e nyeeɲ melyo náá, “gua Gheɲ!” Etee náá, bot djas e waagu me, kana mɔn dhyeeb kekum boo-mot. 12 É di'enek, me waapel edjak e lɔɔ, me aanákabaataala mesyem mɔɔ.» 13 É sok nye nadi elii dum ne ebheɲ na bes e, ye kwyel elɛɛ é náá, ebheɲ e meken moo é yii na mwa. Bela náá, sa di náá, ye moo é na mwa e, ye eezelɔɔd e, kunaa é ne ediiib.

9 Ebheɲ e meken nabe é ne metiɲ éteɛp eduwal e Zeeb, zenɔɔ pet kɔ bɔs éteɛp mendjaala. 2 É di'enek, pet wat nadi ne metsek membá e naasumel. Etsek e meken nadi edjóoaa é «Di na Deɛ». Tɔ tak ye nabe é ne boo lama na mengel eten ne ebá, zenɔɔ emesa ne emapa be di eka Zeeb ye buwa e. 3 Bhis kaad na pip-pip yii ebhis di ebek pet tak e, ye nadi é ne dhiiti di be di edjóo «Di na Deɛ Dhaa Nyel e». 4 Ye nadi é ne dhiiti mesa buwa nasael ne lɔɔad e, éteɛp edik é bemenanas, ne tot ebheɲ e lɔɔad. Tɔ tot ebheɲ e tak, ye nabe é ne loɲo nasael ne lɔɔad e, ye nadi é ne mapa nadi edus pe eko di edjóoaa man e, zenɔɔ suub e Alɔn, suub tak nadi é ye moo ne bɔɔ eka egó e tak. Ye nabaabe é ne epek mekok nakwyalaa metiɲ me ebheɲ kɔ tak e. 5 Kɔ tot ebheɲ e tak, ye nabe é ne benaghise efofop e duma nadi elyaal náá, Zeeb e tinaak e. Mebhap mɔɔ nadi elesa. Pyoo mebhap me tak nadi ebutal tot ebheɲ. Nenak, yak ye tok ewala di náá, mena sɔs etɛp binek djas. 6 Eghɛɲ ye nadi náá, esa binek djas nabe é ye eezekoobelaa é, beghaa-Zeeb nadi é nini melu djas tɔ etsek e meken éteɛp ekesa mesa mɔɔ. 7 Tin, tɔ etsek ebá e pet, ye é boo ghaa-Zeeb nyey emet é di ne ghwyil eni

penek, nye zoni penek é, sok wat tō mbu. Nye goka ne eni penek é ne ghiya tit ee nye di eka Zeeb buwa étep mesyem be met ne yii bot. **8** É di'enek, Sisim na Dee epelyaal náá, dāa etsek meken dinaa tin e, ye lyaal é náá, di na dee dhaa nyel dinaa ndiila. **9** Etep binek nɔŋel é ne etep mena kadi ebee mos'aak. Ye kwyel elyaal é náá, esa mot di egwyena ne Zeeb e, zenoo ebuwa betit mot di eka Zeeb ye e, ye tok ne ghwyil esa náá, lyem mot di esa mbi mendjaala menek o di mot zedjala o. **10** Metiŋ menek dum é ne esa e dek, ne menyok, zenoo dāa mot di egoka ne esa étep edis eduud e. Ye é mezel me bot nazetawa ne esa kekum é ewala Zeeb nakoobal esonok djas e. **11** Tin, Klisto nazye é dāa boo ghaa-Zeeb e embée esa ee di kō eko e bōs e. Nye naani tō pet di enyo dhaa tye e, pet di náá, ye eezedjala ne di tak e, pet di náá, ye tok bot e bōs nasum e. Bela náá, pet tak tok kō bhwak nakusaa-kusaa e. **12** Egheŋ Klisto nani nia wat na kōm-kōm tō Di na Dee Dhaa Nyel e, nye nabe é ààka buwa ghiya ngom taa neghu yii mōn ngōmbe. Tin, nye naka é ghiya ye met, da pek mena sok wat ekeekē tō mesyem. (aiōnios g166) **13** Ghiya engom engōmbe ne engom etaa neghu mesii me engōmbe zedikaa, ee be nadi emwam kō bot e di ne edhuud o, ye é étep ye needis be edhuud e étep ebulal egwakel e lōo ne Zeeb. **14** Ye é be náá, ye é tseetse o, ghiya e Klisto eedhaa yenek boo dhaŋa. Ne ghwyil Sisim na Dee, Klisto eeka nyel emet ne Zeeb dāa tete buwa di ààbe ne djam e. Ghiya ye waagwyii elyem ee zeepulel ne mbee mesa me di dul mena tō esyee e. Étep mena neesaka mesa me Zeeb mot di ne tsik o. (aiōnios g166) **15** Dum ne tep tak e di náá, Klisto é di mot di eduula pak Zeeb ne bot tō ebheŋ na bes o. Etee náá, bot e Zeeb nazedjōo o, neebela esa e lyak na kōm-kōm ee nye nakek be e. Tin, be aabela ye e dum ne esyee mot ngot nagwyē o. Kō esu e tak e bot e bōs moo mos peka tō mesyem me be nasa si ebheŋ e na mwa e. (aiōnios g166) **16** Edi di náá, mekana me melik naalikaa o, ye goka é náá, ye lyaalaa náá, mot nakwyal mekana me melik me tak o, naazegwyē. **17** É di'enek, mekana me melik ààval dhiiti sonok ye é be náá mot kwyal ye o, di náá ne tsik. Tin, ye val é, ye é be náá, mot nakwyal ye o, nye eezekpaa ne mesyee gwyē o. **18** Dum ne tep tak e di náá, ebheŋ meken nabe é ààval esok ne ghiya ne see. **19** Moiiiz napokokan sok é elaa metiŋ é mis me bot djas, dāa ye nazodjeaa nye

e. Bhii tak, wō gwak nye zenoo ghiya e ngom etaa ne yii bōn engōmbe, dōo ne medii, myek ye kō mekana me etsi dōo ne é menyel me bot djas. Nye naanoo lee le di edjōoaa Izop e ne mōn pes kaad tiŋal é tak, étep eduu tō ghiya da myek ye. **20** Nye naake náá: «Yak e wak é ghiya di elyaal ebheŋ e Zeeb dje bin náá, bi duwal e.» **21** Moiiiz naabaamyek ghiya kō pet, ne kō esa djas di ebeaa étep esa mesa me Zeeb e. **22** Etsi lee é náá, be dis edhuud e sonok djas ne ghiya. Deenek, ye tok ne mot di ne ghwyil ebela epelak mesyem ye be náá, ghiya ààpasee o. **23** Ye é be náá, embaŋa-mbaŋa esa ee di pe tō gwoo e goka é ne edisaa edhuud e deenek o. É di'enek, esa ee di pe tō gwoo o, ye é ne gwyes buwa di ne boo metaj e. **24** Etee náá, Klisto nabe é ààni tō di na Dee di náá, bot e bōs e nasa ne membō moo e. É di di náá, ye é mbaŋa-mbaŋa tete Di na Dee o. Tin, nye naani tō gwoo, nye é sok bhwoob e Zeeb étep'ena. **25** Membu djas, boo ghaa-Zeeb bot e mbyak eYuda dyebani tō Di na Dee dhaa nyel e sok wat ne ghiya tit. Tin, Klisto nabe é ààni esok ne esok étep keka nyel'e buwa. **26** Ye é pe be náá, ye nasael é deenek o, pe Klisto nazuk é esok ne esok kana bhwak nakusel e. Nenak dāa ye di náá, bhwak moo é pe mesik e, Klisto nazotuula é sok wat étep epel é mesyem. Dum ne tep tak e nye naka nyel emet buwa. (aiōn g165) **27** Bot djas kō eko e bōs goka é ne egwyē sok wat, bhii tak Zeeb epée be. **28** Ye é tyee wat dāa Klisto naka nyel'e buwa étep epel mbula mesyem me bot e bōs e. Tin, nye waabaatuula e tuula sis, é sok yenek ye aanākabaadi étep epel e mesyem. Deenek, ye aakadi é étep edje tsik ne bot e di egwaal etuula e le o.

10 Etsi e Moiiiz nazobe é mbaŋa-mbaŋa di elyaal mena embée esa aasaal djemen e. Tin, ye ààlyaal etseetse etep e tak dāa ye di e. Étep tak e di náá, ye tok ne ghwyil e dis edhuud e bot e di esaj ekunaa ne Zeeb é ekeka mbi buwa wat membu ne membu o. **2** Ye é pe di é di náá, kwaambi yenek edjaala Zeeb epedis bot edhuud ne tseetse o, pe be aanākabaadi ne mesyem. Tin, bot e waakat ebaakeka buwa. **3** Tin, ebuwa binek e di esa náá, mot gheetetaala mesyem me nye nadi esa membu ne membu e. **4** Etee náá, ghiya ngom bhata ne yii ngom ngōmbe tok ne ghwyil edis mesyem me bot. **5** Dum ne tep tak, é sok Klisto nadi ezye kō eko e bōs e, nye naake ne Zeeb náá: «wō nabe é ààbe ne gwyes

buwa, ààbe ne gwyese esa e egwyena, tin, wò naasa náá, me di ne nyel. **6** Wò nabe é ààmyaala ne buwa nadikaa wò kò Mesa buwa ε, neghu ebuwa nakaa wò étepep epel mesyem me bot ε. **7** É di'enek, me naazeke náá, “Zeeb'am, me eezye pe daa ló mam me emet, étepep esa ekwosak ε ló, dáa ye nakwyalaa dum ne nam tó mekana ε.”» **8** Tin, nye nakan eke sok ε náá: «Wò ààpakwyel buwa, neghu esa e egwyena, wò ààpakwyel betit zedikaa kò mesa buwa ε, neghu buwa dikaa étepep epel ε mesyem me bot ε, wò nabe é ààmyaala ne sa wat.» Dhi buwa binek di ekaa dáa etsi di elee ε. **9** Bhii tak, nye eezeke náá: «Bee me, mam me emet eezye zesa ekwosak ε ló.» Deenek, Klisto eedis buwa na mwan, nye eedjila ne buwa ye. **10** Yezu Klisto naasa ekwosak ε Zeeb, deenek, nye naaka nyel'e met buwa sok wat kóm-kóm sii ne kóm. Tin, nye naasa náá, mena dika bot ε edee. **11** Ghaa-Zeeb djas dyeebadi é titel melu djas étepep esa mesa me, étepep eka buwa tak wat melu djas. Bela náá, buwa tak tok ne ghwyil edis mot mesyem. **12** Tin, Klisto nye emet nazokabuwa é sok wat étepep edis ε bot mesyem, bhii tak, nye moo é ndiindel pe mbo egher ε Zeeb. **13** Nenak, ye é tin ε nye di ebwood náá, Zeeb sa náá, bot ε mebhuka me di dáa poba be di ekel meko ε. **14** Deenek, ne buwa tak wat, nye naadis bot edhuud disa wat ekekee étepep bot needi dee. **15** Tin, dōo ne Sisim na Dee epebaalee mena náá, ye etepep e tseetse. Etee náá, nye pooke ε náá: **16** «Gher ke é náá: Beea Ebher ε me aasa ne nōo ε, bhis melu menek, Me aakwyal metinj mam é tō ebhum elyem bōo, Me aasōn ye tō esiiza bōo. **17** Bhii tak, nye eebaazeke náá: Me aanàbaataala edjak ε lōo, neghu mesyem mōo.» **18** Ghuna, é di mesyem di epelaa ε, bot tokape ne ghwyil ebaaka buwa étepep mesyem. **19** É di'enek, bōn nyeeg bam, menaka é ne ebwaalel náá, mena waanika tō di na Dee dhaa nyel kō esu ghiya ε Yezu naso tyee buwa ε. **20** Nye naazedii mena ze na bes di ne tsik, nye nye emet na kan edhaa é ze bōo kaad di ebek Ndjaa-ebuwa, ee kwyl elyaal é nyel'e met. **21** Tin, menaka é ne bōo ghaa-Zeeb, mot di kukuma di edjeed ndjaa Zeeb o. **22** Djhookunaaka ne Zeeb, ne lyem wat, ne edum ε korj ε ne Zeeb zepyet ε, ghiya ε Yezu gwyii embee esiiza di tō bhum elyem bena ε, dōo ne menyel mena gwyiia ne tete medii. **23** Djhoobaalka elyelpē ebwaalel ε mena di goolaka ε, etee náá, Zeeb é sosoob tō ekek be. **24** Djhookwyegelka pak'ena étepep edje

mena meghaaz tō kwyl ne esa enem esa. **25** Sa mena ààkatka etō pe zeege ndjaa mendjaala, dáa bedhiiti bot moo ne mefulu me esa ye mos ε. Tin, mena goka é ne edjeelka meghaaz pak'enaka, etee náá, bi epebee biyo bemet náá, elu ε Gher eezekunaa. **26** Etee náá, bhis bot aazegu etsēetse ε, mena baasyemka ne ekwosak ε lina o, ye tokape ne buwa epelak é mesyem. **27** Ye kalik mena é, egwaal tō menyenyē epēe ε Zeeb ne boo du na goo-goo bot ε mebhuka me aadyak ε. **28** Mot ε di ààlooba ne etsi ε Moiiiz o, nye gōaa ààbe ne ghōj, ye é be náá, betsaases ebá neghu belel eemyaal sa nye sa ε. **29** É di'enek, ye aakadi tin dáa ne mot di ebhina mōn ε Zeeb o, ne mot di ebee ghiya ebher ε nasa náá, egwakel baabula pak bot ne Zeeb é mis toto o, ne mot di elee Sisim di esuk ε enem ne embēe o? Bi pookogek mbi fey yenōk mot di egoka ne ebela ε? **30** Tin, mena ne guka mot nalee náá: «Ye é mam ε di egoka ne ebulal ebiyo ne ebiyo, mam ε di edje efute ebiyo mot ne mot», nye naabaalee náá: «Gher é waapēe bot ε mbyak'ε.» **31** Ye é àànyō náá, mot di ne ndje é mis me Zeeb mot di ne tsik o. **32** Pokotaalaka é gher sok, é sok Zeeb nabee bin mis étepep bin neegu etsēetse ε. Bi naasa meghaaz tō eboo mezuk bi naboma ne ye ε. **33** Bedhiiti bot pak'en naaleeaa, tiigaa é mis me bot, bela náá, bedhiiti bot nabe é ne lyem ekwyee bot ε nadi ezuk ne ettiigaa dáa bōo ε. **34** Bi naazuk loog wat ne bot ε membok. Bi nadi é tō memyaala é sok be nadek mevu men ε. Etee náá, bi ne gu náá, bi é ne tete mevu di kóm-kóm sii ne kóm ε. **35** Sa bi ààbulal lyem bhis dum ne ebwaalel bi di ne ye ε. Etee náá, bi aabela boo efute. **36** Ye goka é náá, bi wa zii étepep bi neesa ekwosak ε Zeeb, étepep bi neebela sa nye nakek bin ε. **37** Tin, ekwyla lee é náá: «Tō mōn ewala, tō ba mōn pes ewala, mot di egoka ne ezye o, nye waazyē, ezye ε le eezekunaa. **38** É di'enek, mot di tō epiki é mis mam tō edum ekorj ε le ne Zeeb o, nye waatsak, tin, nye bula bhis o, me aanàkwaamyaala ne ne.» **39** Mena tokeka bot ε di ebula bhis tō edum ε korj ne Zeeb, da wo ze o. Menaka é, bot ε di tō edum ε korj ne Zeeb, bot ε di tō ze tsik na kóm-kóm o.

11 Edum ε korj ne Zeeb ε, édi ne ebwaalel náá, sa wò di ebun ε wò waabela ye. Ye é emyaal ne lyem wat náá, sa di ààbeeaa ne mis ε ye é tak ne tseetse. **2** Ye é dum ne edum ε korj ne Zeeb ε, Zeeb naamyaal bot ε na mwa. **3** Ye é

dum ne edum e korj ne Zeeb e, bot di egu náá, bhwak nakusaa é ne mekpa e Zeeb. Ye kwyel elee é náá, esa ee di beea e nasael ne esa ee nadi ààbeaa e. (aiōn g165) 4 Ye é dum ne edum e korj ne Zeeb e, Abhel nadje Zeeb esa egwyena dhaa yii mōn e nyeeɛ Kayin. Ye é dum ne edum e korj e le ne Zeeb e, Zeeb nabee nye dāa mot e piki, etee náá, Zeeb nyey nye emet naamyaala ne esa egwyena e le. Ye nakoozodi náá, Abhel naazegwyé, etep nye nasa é dinaa egek. 5 Ye é dum ne edum e korj ne Zeeb e, Enok nabyet tó pe to gwoo étep nye needi ààgwyé. Tin, mot nabe é ààkabaabela nye, etee náá, Zeeb naaben nye pe to gwoo. Ekwyala lee é náá, esok ne nye ne tó to gwoo, Zeeb na myaala ne ne, etee náá, nye naadi e esa Zeeb edjoo emis. 6 Bela náá, Zeeb tok ne ghwyil bela edjoo emis ne mot di àadum korj ne ne oo. Tin, mot di tiila Zeeb o, nye goka emyaal náá, Zeeb e é tak. Nye ne dje efute ne bot di esaa nye o. 7 Ye é dum ne edum korj ne Zeeb e, Noe nagwak sa Zeeb nalee nye dum ne sa nakoosael e. Ye nabe é, bot dinaa ààbee sa tak. Nye naadyeebawa lyem to etep Zeeb nalee nye. Nyey batasa mesuwa me nye natsik nyel emet ne bot e mebyel me e. É sok nye nasa deenek e, ye nabe nye naakwyesal bot ndje sos. E di'enek, dum ne edum e korj e le ne Zeeb, Zeeb naabee nye dāa mot epiki. 8 Dum ne edum e korj ne Zeeb e, Abalaam nalooba ne ndjóoel e Zeeb é sok nye nadjoo nye e. Wō gwak nye zetó pe kyee dik Zeeb naakek náá, nye aadje nye e. Tin, nye naazetó, ààgu pe kyee nye di etó e. 9 Dum ne edum e korj e le ne Zeeb, nye naadi tyee ndjorj kō kyee dik Zeeb nakek nye e. Tin, nye nadidi é pe to pet, tyee wat ne Izak, zenoo Zakōob bot e nabela mbi ekek é tak wat o. 10 Etee náá, Abalaam nadi ebhwood é boo ghaada di ne ghus-zumal na lyel-lyel e. Ghaada di náá, Zeeb nyey emet e di mot di ekoobal dāa ye aasaal, ye é nyey e sum ye. 11 Dum ne edum e korj ne Zeeb, Saala nye emet, ye nakoozodi náá, nye nabe é kwyiid, toa moma. Zeeb naadje nye ghwyil ebela e bedha. Tin, nye nabe é ne boo ebwaalel náá, Zeeb e sosoob ne ekek be. 12 Étep tak e di náá, bhaab'enaka ngot Abalaam, nye nadi é nye moo toa-mot, nye eezekunaa ne esyee. Ye é nyey é nadi esuk e mebyel me bot ebuepe. Bot e mebyel me tak bu é dāa ekwyikwyen to gwoo, neghu dāa besye é eborj e boo dii mesōn mot tok ne ghwyil e laa be. 13 Bot binok djas nagwyé é, bōo é dum e korj ne Zeeb, be nagwyé é ààbela

ekek Zeeb nakek be e. Tin, be nazobee ye ne emyaala ye e ne etseta. Be naagu ye popoopwon náá, be nabe é bendjorj, ekpaa-gorj kō bōs. 14 Bot e di elii deenek o, be lyaal popoopwon e náá, be epesaa kyee dik di náá, ye di yōbo e. 15 Tin, be pe die di etaala kyee dik be nadus pe ezaag o, pe be ezezebela ze esik e penek. 16 Ne tseetse, be kwyel e mbee kyee dik di eedhaa yak e, kyee dik di to gwoo e. Dum ne tep tak e di náá, Zeeb tok ne syen emyaal náá, nye di Zeeb'oo. Tin, nye eezekoobal be tete ghaada. 17 Dum ne edum e korj ne Zeeb, Abalaam naaka Izak buwa, é gherj Zeeb nawa nye to mebhawal e. Nye nadi é nye moo babeega étep eka sejele mōn'e ngot é buwa dhi nye é gu náá, nye naabela ekek. 18 Zeeb naalee ne ne náá: «Ye é dum ne Izak e wō aabela bedha ye me nakek wō e.» 19 Deenek, Abalaam nabe é ne ebwaalel náá, Zeeb e ne ghwyil egomal Izak mōn'e pak myorj. Dum ne tep tak e, Zeeb nabulal nye mōn tak. Tin, ye lyaal é ekee Izak gomelaa é pak be myorj. 20 Dum ne edum e korj ne Zeeb, Izak naasee Zakōob ne Ezau metel etep esa ye di eezye pe sok e. 21 Dum ne edum e korj ne Zeeb, Zakōob nasee mōn e Zozef metel esok ne nye ne gwyé. Nye nadi epyet ne suub étep é eduwal e Zeeb. 22 Dum ne edum e korj ne Zeeb, Zozef, esok ne nye ne gwyé, nye naalee náá, bōn e Yisael e waawyis to dik Ezipte. Nye naabaalee ne nōo náá, be wyis ne egwyes e nyel'e. 23 Dum ne edum e korj ne Zeeb, seeg ne nyeeɛ e Moiz naasyel nye edi bengon el el bhis ebyel e le. É sok be naabee náá, mōn tōlōo tak nabe é nem e, be nabe é ààgwak bwōo ebyen elooba ne metij e Mekoozi. 24 Dum ne edum korj ne Zeeb, esok, Moiz nadi nye moo boo-mot e, nye naabyen edi e mōn e esyes e Falaorj. 25 Moiz, naamyaal náá, nye tiigaa sama wat ne bōn e Zeeb. Nye naabyen edi e to memyaala me etep e mesyem, memyaala me esa ye di ààbōya e. 26 Nye naadi bee e náá, edukaa dāa Klisto nadukaa e, yii dhaa mevū djas di kō kyee dik Ezipte ne boo metarj. Etee náá, mis me nadi edjoak e, efute be ee di ezye e. 27 Dum ne edum e korj ne Zeeb, Moiz naadus kō dik Ezipte ààkaab ebuk e Falaorj. Nye nabe é ghij to edum e korj e le ne Zeeb ekee náá, nye nadi ebee Zeeb mot di ààbeaa e. 28 Dum ne edum korj ne Zeeb, Moiz naakus ebyorj e pak. Tin, nye naazedje elee náá, be loob ghiya é mebe me mendjaa. Etee náá, é sok fofop esyee aadharj e, nye needi ààgō bōn e megwyak me bot e mbyak Yisael.

29 Dum ne edum korj ne Zeeb ε, bon ε Yisalael naseε boo dii meson tobelaα ne meko mao ekee ye nabe ε tete gba bot di eezye ne edharj ε. Tin, ε sok bot ε Ezipte nawaabarjaα be ε, boα djas naasi «bheεε» to boo dii meson. 30 Dum ne edum ε korj ne Zeeb ε, eboo epap e ghaada Yeliko naabik bhis bon ε Yisalael naakii ghaada to melu me eten ne ebα ε. 31 Dum ne edum ε korj ne Zeeb, Laab, moma mezo nabe ε aagwyε sama ne bot nadi aalooba ne Zeeb α. Eteε naα, nye naasyel enyoεpe bon ε Yisalael, bot nazyε zεbee ghaada to so α. 32 Bi kwyel naα, me baake dαα? Me tok ne bete ne ewala εteε ekaada bin etεp ko esu Zedeorj, Bhalak, Samsorj, Zεfte, ne Dhavid, zenαα Samyel dαα ne bedhiiti bengoolε ε mekpa ε Zeeb. 33 Dum ne edum ε korj ne Zeeb ε, be naakwak be meyorj, be naake to epiki, be nabela sa Zeeb nakek be ε, be naadiyal eboo beghee enuub, 34 be naadimal eboo mu, be naadus ε eban mesyee me be nadi ekwyel egα be ne epel ε, be naabaabela ghwyil bhis mebe, be naalyaal ghwyil α, ε sok be nadi elumla dεεb ε, wα gwaa be so esodja ε bedhiiti medhik mesis. 35 Boa naabee dαα bot boα nazegwyε α nagom ε. Bedhiiti botom naabiaα elyelepe, be naabyen mepeka εteε egom, εteε ebela tete tsik. 36 Tin, bedhiiti naadukaa, biyaa ne eghwyεs, bak bedhiiti naakαlaα ne ekel e ghwooz, waaα ε membok. 37 Bedhiiti bot naagαα ne mekok, syakaa ebhil ebα, gαα ne epel, bedhiiti bot nabe ε etα ne etwol edi, Ekaad boα nabe ε eket etaa ne yii bhata, be nabe ε bedjel ε bot, be nadi etiigaa ne ezukaa. 38 Bhwak nabe ε aadi ne gwyεs mbi binok bot. Be nadi eke ghooghorrj ebaabat pe kyee medhik besyε di aabe ne medhii ε, ne pe ko metsok. Be nadi edjedjaasi ε to eghe e mekok dαα ne to bhik di to bos ε. 39 Zeeb naamyaa bot binok djas ko esu ε edum ε korj ε loα ne Zeeb. Bela naα, be nabe ε aabela sa Zeeb nakek ε. 40 Tin, ne tsetse, ye nabe ε, Zeeb naazekobal mena sa di enyoεpe ne nena ε. Eteε tak ε di naα, nye nabεε aakwyel naα, bekum di di eedjala α menabelka di aadi α.

12 Ye kabe menabelka α, menaka ε kuku bete ne betyaases. Djhoodiska esa djas di esa naα, mena nakeka enyoεpe ε, darj-darj ε mesyem me mena di esesa ngwyis ε. Tin, djhoopatka kaab ee be naα, mena kaabka ε kekum pe esik. 2 Mis mena goka ε ne edjoak ε Yezu, nyey ε di esa naα, mena dika ne edum ε korj ne Zeeb.

Nye ε baadi esa naα, edum ε korj ε lena ne Zeeb kum di di edjala α. Nye naamyaa egwyε ko melaaba, aagwak syen, etεε naα, nye nadi ebee memyaala me di ebwood nye bhii tak ε. Nenak, nye ε ndiindel pe mbo egheε boo mekoozi Zeeb. 3 Taalaka ne ne, ne dαα nye nazemaad swaka bot ε mesyem ε. Deenek, bi aanabet naα, bi kwyeselaα, bi aanabula pe bhis to edum ε korj ne Zeeb. 4 Eteε naα, tuub bi di eduu ne syem ε, bi dinaa aapaaduu ye kemyaal naα, bi gwyε. 5 Bi eezedjsa meghaaz me Zeeb di edje bin dαα bon be ε? «Mαn'am sa wα aabyasal ferj Zeeb di ewa wα ε tak ε, ε sok nye di ewa wα ε ferj ε, sa wα aabula bhis. 6 Eteε naα, Gheε dyeebawa ε ferj ε mot nye di ekwyel α, nye dyeebabi ε, mot nye di ebee nye dαα mon'ε α.» 7 Maadka mezuk me Zeeb di ezuk bin ε sok nye di ewa bin ε ferj ε, nye bee bin tin ε dαα bon ε be. Ye ε ne mon di naα, seεg aawa nye ε ferj ε? 8 Ye ε be naα, bi aapawaa ε ferj dαα nye di esa ne bon be α, ε di'enek, ye lyaal ε naα, bi tok betete bon be. Tin, bi tok esεgele bon be. 9 Djhoopokonαka geka bebyael bena ko eko ε bos. Egheε be nadi ewa ferj ε, mena nadi egwak be. «Aah» djoata ne Seεg'enaka mot di pe to gwoo α, mena goka ε ne gwak nye dhaa tye εteε mena needika ne tsik. 10 Deenek, besεεg bena nadyeebawewa mena ε ferj ε, ε ba mα pes ewala dαα elyem boα di ekwyel ε. Tin, Zeeb wa mena ε ferj ε, εteε mevυ mena met, etεε naα, mena neebela di to eDeε be. 11 Egheε mena di eduwaa ε ferj ε, ye ε ne nena ekee ewala ε mot ne ghorrj to lyem ε, aabe yii memyaala. Bhii tak, bot ε nawaa ε kwaambi yenek mbi ferj α, be aakadi ε be moo bot ε epiki, ne bot ε egwyem. 12 Seεbka membα men zetyak ε, lyelka meborj men di epwak ε. 13 Beta naα, meko men du meze me di piki ε. Eteε naα, meko me mot di ne djam α ezekepiiza, tin, ye nyo ε nye tsak. 14 Saka meghaaz me edi ε to egwyem ne bot djas, saka meghaaz me edi ε to tsik edεε ε. Eteε naα, ye di aabe deenek α, ye tok ne mot ngot aabee Gheε. 15 Bi ε koobaka, sa mot aasaa naα, nye su enem ne embεε e Zeeb. Sa mot ngot pak'en aadi dαα le na gwyee-gwyee, etεε naα, nye ε zekepul bete ne bot pak'en ne megwyee me tak. 16 Sa mot ngot to len aasa mezo, sa mot aabyasal esa e Deε, dαα Ezau mot nagwyena etooba be εteε edee α. 17 Biyo bemet ne gu naα, bhii tak, nye nadi ε ne gwyεs naα, seεg seε nye metel. Tin, wα gwaa seεg byen esεε nye metel. E di'enek, nye nabe ε aabela ghwyil eswoola

lyem seeg, ye nakoozodi megwye me. **18** Eghen bi nakunaa ne Zeeb e, bi nabe é ààzye kò etsok e di náá, bot e ne ghwyil emet e: ye nabe é ààbe ne boo du, ààbe ne ghooghom, ààbe ne pum, ààbe-beak ne boo ghuu. **19** Bi nàbe é ààgwak lii tɔɔɔ, ààgwak-gwakak gwood tuud. Eghen bɔn Yisalael nawgwak ye e, be naabyen ebaagwak gwood tak. **20** Deenek, be nabe é ààbe ne ghwyil emaad lwomel'enek: «Mot aazomet etsok elak o, ye nakoozodi tit, nye aagóaa é ne mekok.» **21** Kò esu e esa ee be nadi ebee e, wò gwak Moiz zeke náá: «Me epepwak, me epedyeebagwak bwool!» **22** Tin, bi naakunaa ne etsok e Sion, bi naakunaa ne ghaada Zeeb mot di ne tsik o. Ye é Ghaada Yeluzalem di pe tɔ gwoo o, ye é pe efofop bedhet ne bedhet di tɔ ebyon e. **23** Bi nabe é, bi naazekunaa ne dhiiti zeege bot e nadi tɔ ebyon o. Zeege tak nabe é yii bɔn megwyak e Zeeb, bot e di náá, min mɔɔ moo é ekwyla pe tɔ gwoo o. Bi eezekunaa ne Zeeb, mot di ne ghwyil epée bot e bhwak djas o. Bi eezekunaa ne esisim di náá, ye eezedjala é. **24** Bi nabe é, bi eezekunaa ne Yezu, mot di ebulal kwyl ebhen e na bes o. Nyey mot ghiya ye nasee o, ghiya tak epetuud elyelpé dhaa-dhanak ghiya e Abhel. **25** Dika ndjem, sa bi ààbyen egwak mot di elii ne nen o. Bot e nabyen egwak e mot nadi edul be melo kò bɔs o, be naaboma ne yobo feɔ. Ye kwyl elée é náá, dɔɔ ne menabelka pe, mena aanàdus é feɔ, mena aadi àallooba ne mot di elii ne nena pe tɔ gwoo o. **26** Eghen sok, gwood'e naasa náá, bɔs dheegel, nenak, nye eekék mena náá: «Me waabaadheeg bɔs dheega sis, dɔɔ ne gwoo.» **27** Mekpa me di ekeaa wak náá: «Dheega sis» e, kwyl elée náá, esa ee nakusaa e waadheegel dhaa tye, bhii tak ye e diib étep edje di ne esonok di náá, ye tok ne ghwyil edheegel e. **28** Djhoobulalka bhɔɔ ne Zeeb, etee náá, mena aabelaka eyon e di àadheegel e. Djhoolyaalka bhɔɔ tak tɔ esa me mesa me Zeeb tyee wat di náá, lyem'e waamyala ne ye e. Djhoosaka ye tɔ ekaab ne elooba ne ne. **29** Etee náá, Zeeb'enaka é du di edik esonok djas e.

13 Geekwyekwyllelka pak'en dāa bekel ne bedhem. 2 Sa mot àadjisa edje bedjon e di ezye pe daa len o edi. Etee náá, é esa deenek, bedhiiti bot naadje efofop nazye medjon pe daa lɔɔ edi, bɔɔ ààgu náá, be nabe é efofop. 3 Taalaka ne bot e di tɔ membok ekee náá, biyo pe e membok bi ne be nɔɔ. Taalaka ne bot e di

tɔ metiiga o, etee náá, biyo pe é bot ne menyel ne epuud, di ne ghwyil tiigaa e dāa bɔɔ e. **4** Ye goka é náá, bot djas duwal ebá, tin ye baagoka é náá, moma ne motom ke tɔ esosoob dum ne ebá. Etee náá Zeeb waapée bot e mezo ne bot e membyam. **5** Ye ààgoka náá, gwyes epata djeed bin. Ye goka é náá, bi myaala ne esa bi di ne ye e, etee náá, Zeeb nyey emet ke é náá: «Ààbe, me aanàkwaabyen wɔ, me aanàkwaapek wɔ.» **6** É tep tak e di náá, mena é ne ghwyil eke ne ebwaaalel djas náá: «Ghen e mot di ekyye me o; me tok ne ghwyil e di ne bwɔɔ; Mot aakoosa me ye?» **7** Taalaka ne bot e nadi edjeed bin o, bot e nagoola bin mekpa me Zeeb o. Deenek, taalaka ne dāa be nadi eke e, ne dāa be nagwye e. Bi goka é ne ebaɔa mbi edum e kɔɔ e lɔɔ ne Zeeb be nadi ne ye e. **8** Yezu Klisto é tyee wat koko, mos, kɔm-kɔm sii ne kɔm. (aiōn g165) **9** Sa bi ààbet náá, melyo mbes yii bot e sis sa náá, bi wo ze. Ye nyo é náá, enem ne embée e Zeeb dje mena meghaaz. Ààkabe náá, ye di etsi bot zesa dum ne edee mena di edeka e. **10** Beghaa- Zeeb di esa mesa tɔ pet me bhoma o, be tok ne ghwyil ede esa di ekaa kò mesa ebuwa bena e. **11** Boo ghaa-Zeeb dyeebató pe tɔ di na Dee e ne ghiya betit. Etee náá, nye neeka ye buwa étep epelak mesyem. Tin, epuud betit binek wyisa ne ye tɔ ghaada e, kedikaa pe kel. **12** Dum ne tep tak e, Yezu nadi ààgwye tɔ ghaada, etee náá, nye neegwyii bot ne ghiya ye emet. **13** Djhoowyiska tɔ ghaada, keboma ne ne pe kel, etee náá, mena neekébomaka ne mbi meduka me nye nadukaa e. **14** Etee náá, kò eko e bɔs wak, mena tokeka ne ghaada di ne ghwyil edi kɔm-kɔm sii ne kɔm e. Mena saaka wak e, ghaada di ezye yenek. **15** Kò esu e Yezu, djhoogheekaka melu djas Zeeb ebuwa é mekpa me di dje nye duu e, ye é medjeeb me di lyaal náá, nyey é Ghen e. **16** Sa bi àadjisa esesa enem esa, ne ekyye pak'en. Yenek é buwa Zeeb di emyaala ne ye. **17** Loobaka ne bedjeedel bin, gwakeka be. Etee náá, be epebaal bin melu djas. Guka náá, be waabooketaɔal é mis me Zeeb kò esu e len. Tin, bi goka é ne esa náá, be sa mesa mɔɔ enyɔɔpe ne lyem wat, ààkabe náá, be sa ye ne menwyaad. Etee náá, be sa ye ne menwyaad o, ye aanàkwaanyo ne nen. **18** Djaalaka étep'es! Bis epegu tɔ elyem bis náá, elyem bis é seɔ. Deenek, sa di ne nis e, ye é náá, mewala djas, bis é tɔ eseege edi ne mbee mefulu. **19** Sa me di ewaab ne nen dan-dan é náá, djaalaka ne Zeeb náá, nye

sa náá, me lel ebula pe daa len. **20** Zeeb é esuk e egwyem, nye naagomal Gheh'enaka Yezu pak myon. Yezu moo mos é, boo djeedel ebhata ko esu e ghiya ye, ghiya di ewa mena to ebheh na kom-kom sii ne kom e. (aiōnios g166) **21** Beta náá, Zeeb tak wat dje bin ghwyil esesa enem esa, étep bi neesa ekwosak e le. Tin, Zeeb sa ne nen sa lyem'e di ekwyel e é ze e Yezu Klisto, mot di egoka ne edjeaa duu kom-kom sii ne kom o! Amen. (aiōn g165) **22** Bon nyeg bam, me waab ne nen é náá: Gwakeka ne lyem wat mekpa me di edje meghaaz e. Bela náá, mekana me me kwyal bin é ye àadyebadjaa. **23** Me kwyel é bi gu náá, mon e nyeg'ena Timote naazewyis to membok. Nye lel ekum wak o, me waazy e zebbe bin e bis ne ne. **24** Swoska bedjeedel bin djas, ne bot e Zeeb djas. Bon nyeg'enaka bot e kyee dik Itali eeswos bin. **25** Beta náá, enem ne embes e Zeeb di ne biyo djas.

Zak

1 Mam Zak, kwom e mesa e Zeeb, ne Gheŋ Yezu Klisto, me eeswos membyak kam ne ebá, dii medhik ne medhik kó eko e bós djas o. **2** Bón nyeeŋ bam, bi e dhaa to membi me mebhawal djas o, dika ne boo memyaala. **3** Bi ne gu náá, edum e koŋ e lin ne Zeeb ekwak mebhawal o, ye waadje bin zii. **4** Bi goka é ne edi ne zii, éteŋ bi needi esosoob e bot, tin, sa sonok wat ààwyii to len. **5** É di'enek, mot ngot to len e di ààbe ne etsoŋ o, nye goka é ne ewaab ne Zeeb. Deenek, Zeeb waadje nye ne etsoŋ ne bum lyem wat, to enem ne embée be. **6** Tin, esok nye dii djaala náá, Zeeb dje nye dhiiti sonok e, nye goka é ne edum koŋ ne Zeeb, sa nye ààbem ba. Eteé náá, mot di bem ba o, nye é dhatyee bhuuge dii pup di ghee, keghéeŋ ye e di djas e. **7** Deenek, sa kóko yenok mot ààgek náá, nye aabela sonok pe daa Gheŋ. **8** Eteé náá, nye é ne meso to lyem, nye sa esonok be djas e ne bhum elyem ebá. **9** Ye goka é náá, mōn nyeeŋ dii to edjel o myaala, etee náá, Zeeb eedje nye boo duu. **10** Tin, da mōn nyeeŋ kadi mot ekum e myaala ne dáa Zeeb aasil nye é. Eteé náá, dáa zem me mebhək, di ààbōya e, ye é tyee wat ne mot ekum pe aanàbōya. **11** Gwyes dyeebawyeŋ e ne boo mekas di ses mebhək e. Tin, zem ekwyit o, enem be djas eesi. Ye é tyee wat, ne dáa mot ekum aadiib ne ekum be e. **12** Memyaala ne mot di pyet ghin to mebhawal o. Eteé náá, mot aapyet ghin to mebhawal o, nye aabela efute e tsik na kōm-kōm ee Zeeb nakek ne bot e di ne kwyel ne ne o. **13** Tin, mot di to mebhawal o, sa nye ààke náá: «Ye é Zeeb e di bowal me.» Eteé náá, Zeeb tok ne ghwyil e bela geka ebawal mot, neghu epus e mot to ebiyo. **14** Tin, mbee ekwosak e mot ne mot e di dul mot to mbee etep. **15** É di'enek, wō bet náá ekwosak tak dhaa wō nyel o, ye kadul wō e to esyem. Bhii tak, wō dyeebagyee to esyem o, ye kadul wō e to esyee. **16** Bón nyeeŋ bam, nàkōka menyel min. **17** Embée esonok djas bot di bela e, ne esa ee di enyōpe e dus e to gwoo, pe daa Zeeb Seeg yena, Mekus esa ee mekas djas di to gwoo e. Gwyes ne ngōn e ne ghwyil e swoola. Deenek, pe to le tok ne zwoola, ààbe-beak ne tseŋa náá, ye koo edhim batsa. **18** Nye emet e nakwyel edje bis tsik'e ne mekpa me na tseetse. Eteé náá, bis needi bot esok to esa djas ee nye nakus e. **19** Bón nyeeŋ bam, bi goka é ne emet enyōpe sa me

di lee bin'aak: Mot ne mot kwyee ne egwak. Ye ààgoka náá, mot kwyee elii, ààkwyee ne ebela ebuk. **20** Eteé náá, esok mot di ne ebuk e, nye tok ne ghwyil e ke to epiki emis e Zeeb. **21** Deenek, mwaska mendi ne mbee mesa min djas di zye to ebuk e. Myaalka ne esil e nyel djas, mekpa me Zeeb di be tyee bhek to ebhum elyem bin e. Eteé náá, bi neebela tsik. **22** Nà kōka menyel min, ye goka é náá, esok bi di gwak mekpa me Zeeb e, bi goka é ne eke tyee mekpa me tak di lee e. **23** Eteé náá, mot dii gwak mekpa me Zeeb, da nye kadi é ààke tyee mekpa me tak di lee e, nye é dhatyee mot di bee ebhoobeŋ to enyen. Tin, nye nazabee e dáa nye di e. **24** Bhii tak, dáa nye nabee ebhoobeŋ, e ewala elenek nye eetó, djisa dáa ebhoobeŋ di e. **25** Bela náá, mot e gwak ne esiiza esuk e tete etsi ee Zeeb, dii pek bot o. Mot tak e di é gogwak mekpa me Zeeb o, nye aanàkwaadjisa ye. Tin, nye waake tyee mekpa me tak di lee e. Mbii yenok mot aadi é to memyaala dum ne esa djas nye di sa e. **26** Mot e ke náá, nye mot di djaala Zeeb enyōpe o. Bela náá, nye mot di kwyee nuub o, nye eekō nyel e, mendjaala me e toto. **27** Beeka tete mbi mendjaala yii Zeeb Seeg'ena di emyaala ne ye e: ekwyee bōo nyel ne bekus e boa to mezuk mōo. Baabeeka sa di ne edee emis Zeeb e: ye é náá, sa wō ààbet náá, bot e di lum Zeeb koŋ o, saab mefulu mō.

2 Bón nyeeŋ bam di dum koŋ ne Yezu Klisto o, Gheŋ yes e duu. Bi ààgoka náá, bi wa mbek pak bot. **2** Djhoopokōnōka geka yak: kuma mot eezeni to zēga yen ne ewolo ekaad e nyel o, ne esum e na saaa ne lōod e djin. Tin, dhiiti djel mot eebaazeni ne enyāŋela ekaad e nyel. **3** Bi kaduwal e mot nabot ewolo ekaad o, bi kake ne ne náá: «Bea tete di di egoka ne nō e, dia si.» Bi kake ne djel mot e náá: «Wōy, tyaŋa tetel, neghu dia si e bōs si mēko mam!» **4** Tin, é gheŋ bi di sa deenek e, bi epebee náá, bi epewa mbek pak yen e! É di'enek, bi kadi é mbee betetep, bot e mekoŋ. **5** Bón nyeeŋ bam gwakeka me, Zeeb eezese bedjel e bot emis me bot e bōs'ak. Nye nasē be e éteŋ be needi bekum e bot, kō esu edum e koŋ lōo ne Zeeb. Tin, be waabela eyoŋ e Zeeb nakek ne bot e di kwyel nye o. **6** Ye tok bekum e bot di tiig bin? Ye tok bōo di dul bin ne bhel sok bhoob betetep e? Deenek e, bi di pul dék bedjel e bot. **7** Bekum e bot e di lee ne nyek mbee din e Klisto bi di djōoaa ne ye é.

8 Tin, ekwyla ee Zeeb lee e náá: «Kwyela sō mot dāa wō di kwyel nyel'ō met ε.» Ye é tin e tsi eyonj e Zeeb, deenek, bi e looba ne ye ō, bi eesa enyoepe. 9 Tin, bi e wa mbek pak bot ō, guka náá, bi eesyem emis e Zeeb. É di'enek, tsi yenek eekwyesal bin ndje sōs, etee náá, bi ààpalooba ne ye. 10 Mot di duwal etsi Zeeb djas, bhii tak, nye kadi é ààbaal wat tō sama etsi tak ō, mot tak e ne ndje e etsi djas. 11 Etee náá, Zeeb e nake náá: «Sa mot ààsa mezo», ye nye e nabaazoke náá: «Sa mot ààgō sō mot.» Tin, wō gō sō mot, ye nakoozodi náá, wō duwal tsi mezo ō, gua náá, wō ààpaduwal etsi. 12 Tin, bi goka ne elii, ne eke ε, dāa bot ε di gu náá, be waapéeaa ne etsi ee di neeg bot peka ε. 13 Guka náá, é ghej Zeeb aapée bot ε, nye aanàkwaagek ghoj ne bot e nadi ààgek beso bōo ghoj ō. Tin, mot di gek beso be ghoj ō, aanàdi ne bwoo ne epée ee Zeeb. 14 Bōn nyeeɓ bam, ye étep ye mot aake náá: «Me ne edum e koj ne Zeeb», nye é di ààtel ye tō mesa ō? Kōkō mbi yenek edum e koj ne Zeeb ε, ne ghwyil ε tsik nye? 15 Tin, ye be náá, bōn nyeeɓ bin tō Yezu Klisto tok ne kaad e bot, ààbe ne sa dek melu djas ō. 16 Bi e di ààdje be esa ee di egoka ne tsik ō, étep ye bi di lee ne nōo náá: «Tóka tō egwyem, betka menyel min enyoepe, da bi e de djill!» Ye é yii toto. 17 Ye é tyee wat ne tep edum koj ne Zeeb. Etep binek di ààke loog wat ne edum e koj ne Zeeb ō, yenek djas e toto. 18 Mot e ne ghwyil e ke náá: «Ye é ne bot e di ne edum e koj ne Zeeb, bedhiiti ne mesa me ghwyiikwyee!» Me waabōza ne ne náá: «Wō ne ghwyil e lyaal me edum e koj e lo ne Klisto, dhi woy ààbe ne mesa me ghwyiikwyee? Tin, mam e waalyaal wō edum koj e lam tō mesa me tak.» 19 Wō ne myaal náá Zeeb e ngot e? Deenek, dōo ne melyeeb ne baamyaal ye, bela náá, be ne pwak ne bwoo. 20 Wō e ne egeka tō mesel mō? Wō e epekwyel ebee esa ee di lyaal náá, edum e koj e di àànyen tō mesa ε, ye yii toto? 21 Bhaab yenaka Abalaam nasa dāa, nye needi mot esosoob emis me Zeeb? Ye nabee dum ne mbee mesa me? Ye é esok nye nanō mōn'e Izak ka nye buwa kō mesa ebuwa ε. 22 Wō bee tyee mot di edum e koj ne Zeeb ε, mesa me zobaake e deenek. Ye é mbee mesa me di lyaal náá, nye eedum koj ne Zeeb ε. 23 Tin, sa ekwyla Zeeb di lee eebela esuk: «Abalaam naadum koj ne Zeeb, deenek e Zeeb nabee nye mot epiki.» Tin e Zeeb nadjōo nye sō ye. 24 Bi eebēe biyō be emet náá, Zeeb bee mot sosoob e dum ne mesa

me di eke loog ne edum e koj e le ε. 25 Dhiiti geka e náá, ye nazobaasaal e deenek ne moma mezo nadi djōōaa Laab ε. Nye naabeaa sosoob emis me Zeeb ε. Etee náá, bot e mbyak Yisalael nalwooma sok be kebala del ō, naazesulal e pe ye. Tin, nye naabaazekwyee be ne elyaal e be mbee ze be aasik e tak. 26 Edum e koj ne Zeeb di àànyen tō mesa me ghwyiikwyee ō, ye é gwyēla dāa muu mot di ààkabe ne sisim ε.

3 Bōn nyeeɓ bam, sa biyō djas ààsaa náá, bi needi belyoel. Etee náá, biso belyoel aapéeaa e elyelepe dhaa bot djas. 2 Menabelka djas ne bu edjak. Tin, mot e di ààbe ne edjak tō lii ye ō, nye é piki mot, nye ne ghwyil egu edil e nyel ε. 3 Ye é tyee wat ne é ghej mena di waka mōo gwooz tō nuub eyaaga étep be neelooba ne nena ε, deenek, mena ne ghwyil e djēed menyel mōo. 4 Ye é dhatyee elēed, ye nakoozobok dāa, boo pup e di tiidal nye é. Tin, kadi é ba mōo wul e di djēed ye, ye kadudu e pe kyee mot di be elēed ō di pem ye é. 5 Ye é tyee wat ne djem, mōo kyes nyel mot, ye é ne ghwyil e sa mēbun dum ne eboo etep nye di sa ε. Beeka dāa mōo da di ne ghwyil e tuub du da gel edjala dik ε. 6 Ye é deenek, djem e dāa ngel du. Ye é, kok embee esesee, ye é ba mōo kyes nyel mot, nye ne ghwyil e epul tu nyel mot. Djem mot e ne ghwyil edik tsik mot, kana ebyel e le ne e kekum dwoos esyee e le. Du tak dus e tō du na kōm-kōm di ààdim ε. (Geenna g1067) 7 Mot e ne ghwyil e sa náá, betit e dik djas, besu, enen dōo ne benyō looba ne ne. Tin, nye naazesaa náá, nye di ne ghwyil edjēed be. 8 Ye kabe djem ō, mot tok ne ghwyil e edjēed ye. Etee náá, ye é mbee sonok di ààdi gwyem ε, ye ne nea di go bot dje esyee ε. 9 Mena duwal Ghej Seeg yena e ne edjem bena. Deenek, ye é ne djem tak wat ε, mena baakal bot e Zeeb nasa, di nōjel ne ne ō. 10 Tin, mekpa me duu ne ekelok zodus e tō nuub tak wat. Bōn nyeeɓ bam, ye ààgoka ne edi e deenek. 11 Ye tok ne sōgō wat di dje tete medii ne e baadjē medii me na gwyē-gwyee. 12 Bōn nyeeɓ bam, le fiigh tok ne ghwyil e edje bhum zaboka. Kel sej tok ne ghwyil e edje bhum fiigh. Ye é tyee wat, sōgō di wysal medii me di gwom ε, ye tok ne ghwyil e baawyisal tete medii. 13 Dhiiti mot pak'en epegek náá, nye é ne etsonj ne metselal e? Tin, nye é goka ne etel e ye tō mesa ghwyiikwyee ne lyem epiki ne tō esil e nyel ne etsonj. 14 Tin, bi e di ne bhyen, ààbe ne lyem

ε εgwakel ɔ, betka εghεε mɛnyel. Etεε nάά, bi ààlεε εtsεetse. **15** Kwaambi yenek etsoɲ ààdus pε εko, ye ε εtεp ee bot ε bɔs'ak, yii bot ε epuud, ye ε yii Satan. **16** Edi bhyen nε mbee lyem di ɔ, tin ε waabaabela εzem nε ekoko mbee εtεp djas. **17** Tin, etsoɲ ee di dus pε tɔ gwoo ε pookodi sok ε dεε, bhii tak etela ε lyem. Bhii tak, ka dje ε egwyem nε εgu elii, nye nε gek bɔɔ bε sɔ ghoɲ, nye ε nε bu enem nε mbεε, nye nε bu ε ghoɲ. Nye ààsa mbek pak bot, nye ààgu mεkoɲ. **18** Bot ε di wa egwyem pak'ɔɔ, bε ε dάa bot ε di bε see ɔ. Deenek, bot ε tak ε waabók bhum, bhum tak ε mesa mε bot ε epiki.

4 Mewɔ nε zyaala dus wo pak'en? Ye dus ε tɔ ekwosak mɛnyel men di nε ye ε. **2** Bi ε nε gwyε ε bela dhiiti sonok, tin, bi ààbela yε. Ye kalwoom bin ε nάά, bi go mot. Bi ε di nε gwyε dhiiti sonok ɔ, tin, bi tok nε ghwyil ε bela yε. Ye kalwoom bin ε, bi di tɔ mewɔ nε zyaala pak'en. **3** di'enek, bi di ààbela sa bi di kwyel ewaab, ye ε etεε nάά, bi ààgu ε waab ε ye pε daa Zεeb. **3** E sok bi di waab dhiiti sonok nε Zεeb, da bi kadi ε ààbela ε. Ye ε etεε nάά, bi ε nε mbee megham. Esonok bi di waab nε Zεeb ε, ye ε εtεp ekwosak ε lyem bin. **4** Biyo bot ε mezɔ, bi ààgu nάά, ekwyel ε esa ee bot ε bɔs sa ε nάά, bi di bot ε mebhuka Zεeb e? Tin, guka nάά, mot di kwyel esa ee bɔs'ak ɔ, nye aakadi ε mot mebhuka ε Zεeb. **5** Deenek, sa bi ààgek nάά, ye yii toto sa ekwyla ee Zεeb di lεε nάά: «Zεeb nε kwyel sisim nye nawa tɔ les εbuεpe.» **6** Tin, enem nε embεε ee Zεeb sa nε nis eedhaa εbuεpe. Etεε nάά, ekwyla ee Zεeb nε baalεε nάά: «Zεeb nε byen bot ε εghεε ε nyel, tin, nye sa enem nε embεε bε ε nε bot ε di tela ɔ.» **7** Tin, bi goka ε nε elooba nε Zεeb, da bi ε byen esesεε Satan, nye waakaab εtsetεpe nε nen. **8** Kunaaka nε Zεeb, tin ε, nye aakunaa nε nen. Biyo bot ε mesyem, gwyiika mεmbɔ men, diska εdhuud ε ebhum elyem, bin biyo bot medjhaaz pε εko, bhimis pε si. **9** Dika tɔ ghoɲ, djeka, botka ekaad yii epum. Tin, ego bin waaliigel nε megwyε, mεmyaala min ε waaliigel nε ghoɲ. **10** Dika nε mεsila emis ε Gheɲ, tin ε nye waadjε bin duu. **11** Bɔn nyεεg bam, sa mot ààdjε mɔn nyεεg tεp. Etεε nάά, mot di dje mɔn nyεεg tεp, nεghu εpεε nye ɔ, nye lii ε εbiyoεpe nε etsi ε Zεeb. Deenek, nye pεε ε etsi ee Zεeb. **12** E di'enek, wɔ kasa ε nάά, wɔ di tεtεp etsi ee Zεeb. Ghuna, ye goka ε nάά, wɔ ke tɔ tak. **12** Tin, Zεeb nyεy εmet mot di dje etsi ɔ, di egoka

nε εpεε. Nye εmet ε di go nε εtsik ε bot. Wɔ bee tin nάά, wɔ moo zε, wɔ mot di pεε mɔɔ nyooɔ ɔ? **13** Gwakeka mε, biyo bot ε di ke nάά: «Bot εpetó bedjoɲ mos nεghu djεmɛn pε ghaada ε kεl nε kεl, kesa tu mbu εtεp ekεbɔmsa esa, tin ε bot waabela epata.» **14** Ghuna bi ààgu sa aasa bin djεmɛn ε. Bi ε tin ε dάa ba bɔɔ eguud di wyis, ààbɔya batsa ye ε baazediib ε. **15** Gwakeka εtεp ee bi di egoka nε eke ε: «Gheɲ ε kwyel ɔ, mena aadi nε tsik, tin, mena aasa tεp sis, tεp kεl.» **16** Tin, guka nάά, bi nε kwyel εghεε mɛnyel. Mbii mεfulu menεk ε àànyɔ. **17** Ye bε nάά, mot di gu esa εnyɔ ààpasa ye ɔ, mot yεnɔk ε tɔ mesyem.

5 Gwakeka mε, biyo bot ε mεvu, djeka nε esim. Etεε nάά, mezuk epesul kɔ lin! **2** Mεvu men eezepulel, besεs eezetuu bin ekaad. **3** Elɔɔd bin nε epata bin moo ε nε emaa. Emaa tak ε waagɔɔ bin mɛnyel nε ε baapit ben, ye waadik bin dάa du. Bɔs moo ε pε mesik, biyo bot ε di kwom betε nε mεvu ɔ! **4** Bi eebyen ε dje bot ε mesa mε epyeeb bin εfute bɔɔ. Deenek, bε εpetsim, guka nάά, etsim ε bot ε mesa mε tak eekum pε daa Gheɲ Sabhaɔt. **5** Pε kɔ bɔs, bi die tɔ mεnyɔ nε mεvu, mɛnyel men moo ε nε mεdεl dάa betit di ketsakaa ε. **6** Bi naazekwyεsal bot ε epiki ndje sɔs nε εgɔ ε bε. Bɔɔ ààpakopapla-papla, bε naadjε bin mɛnyel. **7** Bɔn nyεεg bam, dika nε zii ee bhwood kekum dwoo Gheɲ aabula ε. Beeka dάa mbeel mεbhεk di nε bhwood ε, ε gwaal nάά, bεbhi pookonee εtεp bɔs needje nye mbεε mεbhεk. **8** Tin, ye goka ε bi di tɔ zii ee bhwoob, nε meghaaz etεε nάά, εzyε ε Gheɲ eεzekunaa. **9** Bɔn nyεεg bam, nάlekaka pak'en, Zεeb εzekεpεε bin. Tetεp moo aakum, nye moo ε ε bεε ndjaa. **10** Bɔn nyεεg bam, dika tɔ zii ee bhwood. Beeka geka tak, bengooel ε mεkpa nadi ε nε mbεε lyem tɔ zii ee bhwood, nε mezuk tɔ mesa mε Zεeb ε. **11** Mena djóoka bε bot ε mεmyaala ε etεε nάά, bε naadyεebapyet. Bi naagwak sesa Zɔɔb, dάa nye namaad mezuk tɔ zii ee bhwood ε. Bi nε gu dάa Gheɲ nasa nye enem nε embεε bhii tak ε. Tin, Gheɲ nε gek bot di tɔ mezuk ɔ ghoɲ. **12** Bɔn nyεεg bam, guka nάά, sa mot ààtuwal myoɲ nε mesoɲ mε kɔ esa ee di tɔ gwoo, nεghu kɔ bɔs ε. Tin, ààkobaabe dhiiti mbi ε tuwal ε ye. Deenek, bi aazomyaal ε «heε» ye bε nάά ye tsetse, nεghu «ààbε». Ye bε nάά, ye tok deenek ekaab nάά, bi ε bela ndje sɔs emis ε Zεeb ɔ. **13** Ye ε nε mot tɔ len di tɔ mezuk e? Nye ni tɔ mendjaala. Ye ε nε mot tɔ len di nε mεmyaala?

Nye tii mɛɗjeeb mɛ Zɛɛb. **14** Mot ngɔt ɛpebe tɔ lin e? Deenek, nye dʒoo beɓaa zɛɛga mɛndjaala, be djaala etɛp nye neetsak, da be ɛ so nye mul kɔ lo nɛ din ɛ Gheɲ. **15** Tin, mɛndjaala di sael tɔ ɛdum ɛ koɲ nɛ Gheɲ ɛ nɛ ghwyil ɛ tsik mot ɛbé. Ye kabe náá, mot tak saaa mesyem o, Gheɲ ɛ waapel nye. **16** Vaaka mesyem men pak'en, tin da bi ɛ dʒedjaala pak'en, etɛp bi neetsak. Tin, mɛndjaala mɛ mot epiki nɛ dyeebabwala. **17** Ngoolel-mekpa ɛ Zɛɛb Eli, nazobe ɛ mot dáa menabelka. Nye naadjaala ebuepe etɛɛ náá, bhi needi àànee. Mɛndjaala mɛ naazesa náá, bhi di àànee kɔ bɔs membu melɛ nɛ pes. **18** Bhii tak, nye naabaazɛdjaala djaala sis. Tin, gwoo naasil mɛdhii mɛ bhi, bhii tak, bɔs naazɛdʒɛ mɛbhek. **19** Bɔn nyɛɛg bam, mot ngɔt tɔ len ɛ beka nɛ etseɛtse o. Ye goka ɛ náá, mot ngɔt bulal nye e ze. **20** Guka náá: Mot di dis mot mesyem tɔ mbee ze nye naato ɛ, nye eedis nye tɔ esyee. Ɛ di'enek Zɛɛb waapel zukamwaa nɛ mesyem mɛ waapelaa.

Pyɛɛd yii Mɛkɛn

1 Mam Pyɛɛd, mot-lwoma ɛ Yezu Klisto, mɛ kwyal mɛkana mak ɛ ɛtɛp bot ɛ Zɛɛb nasɛɛ ɔ, bot ɛ nazewyɛɛza tɔ mɛdjoŋ ɔ. Bot ɛ di etima pɛ kyee mɛdhik mesis dɔa pɛ Pɔŋ, pɛ kye dik Ghalati, pɛ Kapadɔs, pɛ Azi nɛ pɛ kyee dik Bhitini. **2** Tin, Zɛɛb Sɛɛg naaloosɛɛ bin dɔa nye naaloolɛ ɛ. Ye bɛ nɔ́á, Zɛɛb Sɛɛg ɛ nasɛɛ wɔ ɔ, nye nasɛɛ wɔ dum nɛ mɛsa mɛ Sisim. Ye nabe ɛ etɛɛ nɔ́á, bi neelooba nɛ Yezu Klisto, nɛ nɔ́á, ghiya ɛ Yezu nasee ɛ waasa nɔ́á bi di Dɛɛ. Beta nɔ́á, Zɛɛb sa bin enɛm nɛ embɛɛ nɛ nɔ́á egwyem lwood tɔ len. **3** Bhɔɔ nɛ Zɛɛb, Sɛɛg ɛ Gheŋ'es Yezu Klisto! Tin, tɔ lyem ghoŋ nye di nɛ ye nɛ mena ɛ, nye eesa nɔ́á, mena byel byela na bes dum nɛ egom ɛ Yezu Klisto tɔ esyee. Deenek, mena aaka ɛ bot ɛ di nɛ ɛbwaalel ɛ tsik ɔ. **4** ɛ di'enek, menaka ɛ bot ɛ di egwaal tɔ mɛmyaala embɛɛ esa ɛ Zɛɛb kwom ɛtɛp'enaka ɛ. Nyeŋ nye ɛmet ɛ di ebaal bin ye pɛ tɔ gwoo. Tin, esa binek, tok nɛ ghwyil ɛ saabel, ààpulel, ààsyee. **5** Tin, mena bot ɛ di edum koŋ nɛ Zɛɛb ɔ, Zɛɛb mot mɛbwala ɛ waabaal mena nɛ ghwyil mɛbwala mɛ. Nye baal mena ɛtɛp ɛdɛ mena tsik zekunaa nɛ egunel ɛ. **6** Ye dum nɛ esa ee Zɛɛb nasa bin ɛ, bi goka ɛ nɛ di lwoodla tɔ mɛmyaala, ye nakozoodi nɔ́á, membi mɛ mɛbhowal bi di eboma nɛ ye tɔ bim melu mak ɛ. **7** Mɛbhowal menek ɛ ɛtɛp ɛlyaal mbi edum ɛ koŋ ɛ len nɛ Zɛɛb. Tin, ɛkok ɛ loaad ɛ nɛ ghwyil ɛpulel, ye nakoozodi nɔ́á, ye eewaa tɔ du ɛtɛp ebee enɛm ɛ tak. Ye ɛ dhatyee edum ɛ koŋ ɛ len nɛ Zɛɛb, ye nɛ val dhaa ɛkok ɛ loaad, ye ɛ nɛ ghwyil eni tɔ mɛbhowal. Tin, ɛ gheŋ Yezu Klisto aatuula ɛ, nye waaval bin, bi waabela duu nɛ duma. **8** ɛ di'enek, ye nakozobe nɔ́á, bi dinaa ààpaabee Yezu, bi ɛpekwyel nye. Nenak yak, bi ààbee nye, bela nɔ́á, bi nɛ dum koŋ nɛ nɛ. Dɔa dinaa bi ɛpedum koŋ nɛ nɛ ɛ, bi ɛ tɔ boo mɛmyaala, nɛ duu dinaa bot tok nɛ ghwyil ɛ gek ɛ. **9** Deenek, bi bela mɛmyaala menek ɛ, etɛɛ nɔ́á, bi moo ɛ nɛ tsik. Tsik mɛnyel men ɛ efute ee bi aabela tɔ edum ɛ koŋ nɛ Yezu ɛ. **10** Deenek, bengoolɛ ɛ mɛkpa ɛ Zɛɛb naani tɔ esɛɛga dum nɛ esuk ɛ tsik tak. Bɛ naazeloolɛ mɛkpa dum nɛ enɛm nɛ embɛɛ ee Zɛɛb nakoobal bin ye ɛ. **11** ɛ di'enek, Sisim ɛ Klisto nabe ɛ sama nɛ nɔ́. Ye nadi ɛlyaal bɛ mezuk mɛ Klisto nawaagoka nɛ ebee ɛ, dɔa nɛ duma aabooba ye ɛ. Tin, bengoolɛ ɛ mɛkpa

Zɛɛb naadyeebani tɔ esɛɛga ɛtɛp ɛgu ɛ ewala tak nɛ dɔa esonok binek aasaɛ. **12** Zɛɛb nalyaal bɛ nɔ́á, mɛkpa mɛ nye nɔ́ɛɛ bɛ ɛ, nabe ɛ ààbɛ ɛtɛp'ɔɔ, ye nabe ɛ ɛtɛp biyɔ bɛ ɛmet. Nenak, bot ɛ di goola bin Mbɛɛ Bhaadal ɔɔ, bɛ lɛɛ bin mɛkpa mak ɛ nɛ ghwyil mɛbwala ɛ Sisim na Dɛɛ zedus tɔ gwoo ɛ. Tin, efofop ɛpebaasaa nɔ́á, bɛ gu mɛkpa mak ɛnyɔɛpɛ. **13** Tin, dum nɛ tɛp tak ɛ, dika ɛ bhwood, bi goka ɛ nɛ ɛdi djem. Deenek, waka ɛbwaalel ɛ len djas tɔ enɛm nɛ embɛɛ, ee bi aabela ɛ gheŋ Yezu Klisto waatuula ɛ. **14** Loobaka nɛ Zɛɛb, tin, sa bi ààdu ɛkwosak ee bi nadi nɛ ye sok ɛ sok bi nadi ààgu Klisto ɛ. **15** Tin, Zɛɛb mot djɔo bin ɔɔ, nye ɛ Dɛɛ. Deenek, bi goka ɛ nɛ ebaadi Dɛɛ tɔ mɛfulu men. **16** ɛ di'enek, ɛkwyala Zɛɛb lɛɛ ɛ nɔ́á: «Dika Dɛɛ etɛɛ nɔ́á, mam ɛ Dɛɛ.» **17** Ye bɛ nɔ́á, tɔ mendjaala men, bi nɛ djɔo Zɛɛb «Sɛɛg», mot di ɛpɛɛ ɛtɛp mot nɛ mot naadi esa ɛ, ààwa mbek ɔɔ. Tin, ye goka ɛ bi di nɛ ɛbwaalel tɔ ɛkaab ɛ Zɛɛb, ɛ sok bi dinaa ko ɛko ɛ bɔs ɛ. **18** Deenek, mbee mɛfulu mɛ di ààval sonok, bi nanɔɔ nɛ bebhaab bin ɛ. Mɛfulu mɛ tak ɛ aanàdul bin ɛ dhiiti di. Tin, bi nɛ gu nɔ́á, Zɛɛb naadjɛ boo efute ɛtɛp ɛpek bin tɔ mbee mɛfulu menek. ɛ di'enek, efute tak nabe ɛ ààbɛ sa di ààboya dɔa ɛkok ɛ loaad nɛ pata. **19** Tin, efute tsik'en nabe ɛ ghiya na Dɛɛ ɛ Klisto mot nadi dɔa mɔɔ bhata nakaa ɛ buwa ɛ. Mɔɔ bhata tak nabaagoka nɛ ɛdi ɛ ààbɛ djam, ààbɛ nɛ edhuud. **20** Dɔa dinaa Zɛɛb naatɔ nye ɛ mɛkɛn «tɔɔɔ», nye kazye ɛ mɛwala mɛ mesik mak ɛ ɛtɛp mɛnyɔ men. **21** Deenek, ye ɛ dum nɛ Klisto ɛ bi di edum koŋ nɛ Zɛɛb, mot nagomal nye pak myoŋ ɔ. Nye nadjɛ nye duu ɛ, etɛɛ nɔ́á bi needum koŋ nɛ Zɛɛb, nɛ ɛbwaalel ɛbela sa nye nakek bin ɛ. **22** Tin, bi ɛ di elooba nɛ Mbɛɛ Bhaadal ɔɔ, nenak bi tok ààbɛ si bhel esyem, bi kagyee ɛ tɔ etsetsetɛ. Ko esu ɛ tak ɛ kwyel bɔn nyooŋ mɛgye-mɛgye. Kwyelɛlka pak'en nɛ lyem wat. **23** Deenek, Mbɛɛ Bhaadal eesa nɔ́á, bi baabyel byela na bes. Aàkabe byela bot nabya bin nɛ ghiya nɛ epuud ɛ. Ye ɛ byela dum Zɛɛb mot di ààgwyɛ ɔ, nye nasa deenek ɛ nɛ mɛkpa mɛ di nɛ tsik na kɔm-kɔm ɛ. (aiɔn g165) **24** Tin, ɛkwyala bɛ na Dɛɛ lɛɛ ɛ nɔ́á: «Bot djas ɛ dɔa eka, tin, duu bot di nɛ ye ɛ dɔa mezeɛm. Mɛbhɛk nɛ swɔs, wɔ gwaa lɔwa kwyit, **25** deenek, mɛkpa ɛ Gheŋ nɛ boya kɔm-kɔm.» Tin, mɛkpa menek ɛ Mbɛɛ Bhaadal, ee bɛ nagoola bin ɛ. (aiɔn g165)

2 Mwaska esa djas di àànyo ε, sa wo ààsa mekoŋ, sa wo ààdi ne medhyaaz pe eko bhimis pe si, sa wo ààsa ewu neghu ebyak e mōo sōo. **2** Deenek, dāa bōo etolōo e bōn, be dyeebazosarj ε ne medii me ebel me benyeeg bōo, biyo baagoka ne esa ye é mekpa me Zeeb etee yenek, ye é ààpapuza ne dhiiti sonok. E sok bi di edee ye é, bi ε waabela tsik. **3** E di'enek, Ekwyala be na Dee lee ε nāá: «Be é bi eebee dāa Ghej di enyōepe ε.» **4** Tin, tiilaka pe daa Ghej, etee nāá nyey ε di ekok ε di ne tsik. Nyey ε di ekok ε besumel mendjaa namwas ε. Bela nāá, Zeeb ε natō nyē, nyē naabee nāá, nyē é sa goŋ e mis me. **5** Tin, biyo pe dāa mekok di ne tsik ε, beegelka ngot kō yii, deenek bi neesum ndjaa Zeeb. Bi aadi é zeeɣa begħaa-Zeeb sēea éteŋ mesa ε Zeeb. Tin, bi neekēka ebuwa e Sisim ee nyē aamyala ne ye, kō esu ε Yezu Klisto ε. **6** Gwakeka sa ekwyala di ellee ε: «Me eetō ekok di eval, tin, me eeneeɣ ye tō għaada Siyo dāa ekok dyeebadi e tuma e sok be di esum ndjarj ε, deenek, mot aadum koŋ ne ye o, nyē aanādi ne ndje.» **7** Tin, biyo bot ε di dum koŋ o, ekok elenek dje bin ε duu. Ye kabe bot ε di àādum koŋ ne Zeeb o: «Ekok ee bezumel mwas ε, moo é ekok di epyet ndjarj ε.» **8** Deenek, ye bedhiiti edi be lee ε nāá: «Ye é ekok ε di esa nāá, bot bema ebek ε, ye é ekok di ekwyeesal bot ε.» E di'enek, bot epeduma e tak etee nāá, be epebyen emyaal ne mekpa me Zeeb. Sa be di egoka ne eboma ne ye é, ye é yenek. **9** Ye kabe biyo o, bi ε bot ε mbyak Zeeb natō o, zeeɣa begħaa-Zeeb yii boo mekoozi, dhaad mbyak na Dee. Deenek, bi ε dhaad mbyak ee Zeeb naazesēe éteŋ ellee eboo esa ee nyē nasa ε. Tin, nyē nawyisal bin tō ghooghom, éteŋ edjeed ε bin pe gwyē ye di ε. **10** Deenek, é ghej na mwa, bi nabe é àādi bot be. Nenak yak, bi moo é bot ε mbyak'ε. Egherj na mwa, Zeeb nabe é àāgek bin ghoj. Nenak yak, nyē eegek bin ghoj. **11** Bewen, bot ε wak ε bedjoŋ e medjoŋ kō eko ε bōs. Dum ne tep tak ε, me di ewaab ne nen nāá, sa biyo àābet nāá, mbee mekwosak me menyel men, bela ghwyil kō esisim bin. **12** Tin, pak bot ε di àāgu Zeeb o, dika ne mbēe mefulu. Deenek, be til bin ebete nāá, bi epesa ebiyo o. Be waabee enem esa bi di esa ε. Tin, dwoō Zeeb waazyē é, be waadje nyē duu. **13** Loobaka ne bot djas di edi ekukuma kō bōs o kō esu ε Ghej. Loobaka ne mekoozi etee nāá, nyē é di kukuma bot djas kō eko ε bōs. **14** Loobaka dōo ne ekukuma kyee dik, ee mekoozi di elwom be éteŋ ekewa bot di esa

ebiyo o e feŋ, éteŋ edje ε bot ε di esa enem sa o duu. **15** Etee nāá, Zeeb kwyel ε nāá, bi eesa enem esa éteŋ bi neediyal endjemet e bot di elii mbes o enuub. **16** Keɣa dāa bot di nāá be peka o. Tin, sa mepeka me tak àādi nen tyee mefulu me esyel embee etep'en. Bi goka é ne eke dāa ekwom e mesa ε Zeeb. **17** Duwalka bot djas kō eko ε bōs. Kwyelka bōn nyeeɣ bi ε be nōo di tō edum ε koŋ ne Zeeb o. Djeka duu ne Zeeb, kaabka eboo mekoozi. **18** Deenek, biyo bot ε mesa, loobaka ne ekukuma bin. Tin, àābe nāá ye zoosik ne bot ε di ne mbēe ne yii etela lyem. Tin, loobaka dōo ne bot ε di nāá, be ne mbēe mefulu o. **19** Tin, ye enyōepe nāá, mot maad ezuk etep nyē di ààsa ε. Etee nāá, nyē ne lyem kwyel ne Zeeb. **20** E di'enek, ye é yak mbi efute wo bela ye be nāá, wo zukaa ε kō esu ε tep ee wo di egu ε. Ye be nāá, wo maad mezuk ε etee nāá, wo eesa tete mesa o, ye é sa di enyōepe e mis ε Zeeb. **21** Ye éteŋ ezuk deenek ε Zeeb nasēe bin, etee nāá, Klisto nyey emet nazuk ε etep'en. Nyē naalik bin ndem éteŋ bi needu ye: **22** nyē nabe é àāsa mesyem, be nabe é àābela mekpa me mekoŋ tō nuub ε, **23** Egherj be nalee nyē, nyē nabe é àābulal ε. Egherj nyē nadi tō mezuk ε, nyē nabe é àāsaa nāá, nyē bulal ye. Tin, nyē naawa ebwaalel ε ne Zeeb mot di epēe bot tete pēea o. **24** E nyel emet, nyē naabep mesyem mena kō melaaba tō ne ye: dum ne esyem mena eezegwyeka, deenek éteŋ mena needika ne tsik tō epiki. Tin, ye é dum ne mepyoŋ me ε, mena nabelaka tsik. **25** Deenek, bi nabe é dāa etaa nazewo ze ε. Tin, nenak yak, bi eezebula pe daa mot di nāá, nyē é Mbaalel mesaa di ebaal esisim bin ε.

3 Dōo ne biyo boa, loobaka ne botom bin, etee nāá, ye be ne bedhiiti pak'ōo di àākwyel mekpa me Zeeb o, be dum koŋ ne Zeeb àābe kō esu ε mekpa. Be dum koŋ ne Zeeb éteŋ mbēe mefulu me bel bōo. **2** Etee nāá, be waabee dāa etsik bin moo ke tō edee ε ne dāa bi di elooba ne nōo. **3** E di'enek, nāsaaka nāá, bi komsa menyel éteŋ edi benem ε boa, ne esonok dāa: epyeeda lo, emayaka nalulaa ne lōaad neghu ekaad e goŋ. **4** Tin, ye goka é nāá, enem bin di enem elyem. Ye é esa di elyaal nāá, mot ε ne sisim metela ne yii egwyem ε. Mbi yenek enem ε ne boo metarj e mis ε Zeeb. **5** Egherj na mwa, yenek nabe é enem e boa na dee, boa nadi ewa ebwaalel ε lōo ne Zeeb ε. Be nadi esesa deenek ε

étep elooba ne botom boo. **6** Tin, ye é dáa moma di edjóoaa Saala ε, nye nadi elooba ne ngom'e Abalaam ε. Nye nadi edjedjóo nye é ne din ε «gherj'am». Nenak yak, bi moo é boo Saala. Tin, sa mot àalu bin, bi ε di esa enem esa o. **7** Tin, ye kabe biyo botom o, bi goka é ne edi ne bel bin edi wat àadjisa náá, boa ne tsak dhaa woy. Djeka be duu, etee náá bi ne be nno djas, bi aabela tete tsik Zeeb nakek ε. E di'enek, étep ee needi àadi ne dhiiti sonok di elu mendjaala men. **8** Tin, ye goka é náá, bi di ne esimza ne ekwosak ε wat, dika ne kwyel pak'en dáa bon nyeeg. Dika ne lyem ghorj, ne edjelelka duu pak'en. **9** Sa bi aabulal ebiyo ko ebiyo, sa bi aabulal melee ko melee. Tin, ye goka é bi eyala nye ne esee nye metel náá, ye é esee metel me Zeeb nakek wo e sok nye nadjoo wo ε. **10** Ekwyala be na Dee lee ε náá: «Mot di ekwyel emyaala ne mbee tsik, ne ebaamyaala ne edi to mbee melu o, mot tak àagoka ne elee elerj etsal, sa to nuub mot tak àawysisal elerj e mekorj. **11** Nye goka é ne edi etsetaepe ne ebiyo, nye goka é ne esa enem esa, nye goka é ne ewa Zii to eseege egwyem. **12** Etee náá, mis ε Gherj ε ko bot di eke to epiki o. Tin, Gherj ε djem étep egwak mendjaala moo, deenek, Gherj àakwyel bot ε di esa ebiyo o.» **13** Deenek, eze àasa bin ebiyo? Ye be náá, bi ne sa enem esa ne lyem wat o. **14** Tin, ye be náá dhiiti dwoo bi epezuk étep enem esa bi nadi esa ε, ye é tin ε mevú étep'en. E di'enek, «sa wo biyo àadi ne bwoo neghu edi zem-zem.» **15** Tin, guka to lyem bin náá, Klisto nye emet ε di Dee, nyey edi Gherj yibo. E sok be aadji bin náá, étep yé bi di ne ebwaalet? Dika djem ne edje yebo tarjal. **16** Sa deenek ne esila ε lyem, ne duu djas. Dika ne lyem serj. Deenek, bot ε di ebyak bin ko esu ε mbee mefulu men yii ekeletye o, be waabela syen bhis mebhkel moo. **17** Ye be náá ye é to ekwosak ε Zeeb o, ye nyo ε náá mot zuk étep esa enem esa àabe náá nye zuk étep esa ebiyo. **18** Deenek, Klisto nagwyé é sok wat étep mesyem me bot. Nyey mot nadi mot epiki o, nye nagwyé é étep bot ε di àadi bot ε epiki o. Nye nagwyé é étep ebulal bin to egwakel ne Zeeb. Ye é nyel ε nye naka be neegó. Tin, Sisim na Dee nabe é ye naagomal nye bhis esyee. **19** Tin, nye naató eketuud ne esisim nadi to membok o, nye eezekwak. **20** Ye é esisim tak wat ε nadi àalooba ne Zeeb, é gherj Zeeb nadi emaad ebwood ε, ewala ε mot ne din Noe ε aasa boo mesuwa ε. Ye é ba moo bim bot ε paani to mesuwa me

tak ε. Ye é bot eten ne elél natsak e medii me bhyorj. **21** Tin, medii me bhyorj tak kalyaal mos ε, eduwa Zeeb di etsik bin ε. Ye tok náá, bi dis mendi di e menyel men ε. Mendjaala mena ne Zeeb ε náá, nye dje mena mbee lyem na dee. Ye ko esu ε Yezu Klisto mot naagomelaa pak myorj o, eduwa Zeeb di edje mena tsik. **22** Bhii tak, nye naabyet to gwoo, nye é moo mos ndiindel pe mbo egherj ε Zeeb. Nenak, efofop ne esisim, doo ne ghwyil mebwala di to gwoo ε si ghwyil'ε.

4 Dáa dinaa Klisto naazuk to epuud ε, tyee wat ne biyo. Ye nyo ε bi emaad elyem etee náá, biyo pe bi ε waaboma ne mezuk. Etee náá, mot dinaa nye nazebee mezuk to epuud o, nye eezekat esa esyem. **2** Tin, to ba bim melu me mot tak kalik ne ye ko bos ε, nye goka é ne eke ε to ekwosak ε Zeeb, àakabe to ekwosak ε nyel'ε. **3** Tin, é membu me nadhaa'enek, bi nadi esesa esonok bot di àadum korj ne Zeeb o di ekwyel ε. Bi nadi é to mezo, embee egwyee epuud, to elangi, bot ε edheka elyem, bot ε di ekwyel menyok zenoo eduwal ε benaghise. **4** Nenak, bot binok epedjoka dáa dinaa bi àakasa embee mezo menek di edhaa nyel ε bi ne be nno. Tin, mesa moo moo é elee bin. **5** Deenek, be waaketarjal é étep mefulu mo pe daa Zeeb, mot di djem étep ε epée bot ε di ne tsik ne bot ε nazegwyé o. **6** Dum ne tep tak ε dinaa, Mbee Bhaadal naakegoolaa doo ne pe daa bot di mos be eezegwyé o. Tin, be napéeaa ε ko esu mefulu moo ko bos. Epée tak ε dáa be aapée bot djas di ne tsik ε. Deenek, ko esu Sisim na Dee ε Zeeb, be ne ghwyil edi ne tsik. **7** Deenek, bot moo aakum e mesik me bhwak. Tin, bi goka é ne edi bot ε lyem. Dika djem étep edjaala Zeeb. **8** E di'enek, sa di enyoape dhaa tye é, ye é kwyel pak'en etee náá kwyel ne diyal mbula mesyem. **9** Dika ne ghwyiikwyee pak'en àadi ne mbee lii e sok bi di emyaal náá ndorj sulal pe yebo ε. **10** Tin, saka enem esa ne boo beso bin ne ekee mot ne mot nabela ε. Dika dáa betete bot ε mesa di ebaal ε enyoape membri me mekee me Zeeb ε. **11** E di'enek, mot di ekwyel egoola mekpa me Zeeb o. Nye goola ye dáa mot di ne ekee egoola mekpa ε Zeeb o. Deenek, mot di ne ekee ekwyee bot o, nye sa ye ne tete esimza e Zeeb, etee náá, Zeeb neebela duu to mesa me ko lo ε Yezu Klisto. Mot di egoka ne duu ne mebwala kom-kom sii ne kom. Amen! (aiōn g165) **12** Bewen, sa biyo àadjoka ne du mezuk di pak'en ε. Ye eewa bin to mebhawal étep ebee sa bi di

eval ε. Tin, sa biyo ààdjoka ne ye. **13** E di'enek, bi goka é emyaala etee náá, bi ε tɔ mezuk kɔ esu ε Klisto. Etee náá, e sok bi aabee duma ye ezye é, bi aadi é tɔ boo memyaala dɔɔ ne menyenyee boo memyaala. **14** Deenek, be di elee bin etee náá bi ε bedjekel ε Klisto ɔ, ye é memyaala étep'en, etee náá, Sisim Zeeb ne Sisim duma ε kɔ len. **15** Tin, mot ngot pak'en edi ezuk ɔ, sa ye é di etee náá, nye naagó mot, neghu etee náá, nye naadjii sa mot, ààbe etee náá, nye naasa ebiyo neghu nye naawa nuub tɔ tep di ààdjoak nye é. **16** E di'enek, nye di tɔ mezuk etee náá, nye keletye ɔ. Sa nye ààdi ne syen. Tin, nye goka é ne ε ghaapee ε Zeeb kɔ esu ε din ε Klisto nye di ne ye é. **17** Deenek, mena mooka e ewala dinaa tarjal moo zekan ε. Tarjal aakan sok ε ne bɔɔ Zeeb. Tin, ye é kan ne nis ɔ, ye é kaswala dāa ne bot ε di ààlooba ne Mbée Bhaadal ε Zeeb ɔ? **18** Ekwyala be na Dee lee ε náá: «Ye be náá, elyel ne mot di tɔ epiki ɔ náá be bela tsik'ɔɔ! Ha! Ye aadi dāa dum ne mot di esa ebiyo ne mot esyem?» **19** E di'enek, bot ε di ezuk étep esa enem esa ee Zeeb di ekwyel ɔ, be goka é ne edi ne ebwaalel ne Mekus bot. Tin, be goka é ne esesa enem esa.

5 Nenak, me lii wak ε ne bepaa di pak'en ε. Mam pe ε ngot tɔ bepaa dāa biyo. Tin, me nabe é tsaases mezuk ε Klisto. Me goka é ne enɔɔ yam di tɔ duma di ezye yenek. **2** Baalka be dāa bebaalel mesaa Zeeb zedje bin ε. Sa bi ààsa ye ne bhel, bi goka é ne sa ye é ne lyem wat dāa Zeeb di ekwyel ε. E di'enek, sa bi ε ààsa ye kɔ mesɔ me epata, bi sa ye é ne kwyel djas. **3** Nàdjéedka bot ε Zeeb nadje bin bak ɔ, djéeda bhel. Tin, bi goka é ne edi é mbée bedjéedel ee mesaa di egoka ne edu mefulu mɔɔ ε. **4** Deenek, e sok nakuma bembaalel aazyé é, sa bi aabela tyee efute na kɔm-kɔm ε, kɔtɔ duu. **5** Tin, biyo mengbaaz, loobaka ne bepaa, dika ne mesila pak'en. Ekwyala be na Dee lee ε náá: «Zeeb ààkwyel bot ε eghee nyel, nye é sa enem be ne bot ε di ààghee nyel ɔ.» **6** Dika ε ne mesila si mbo mebwala me Zeeb, étep nye needje bin duu e sok ewala tak aakum ε. **7** Neegka etep bin djas tɔ membo ε Zeeb etee náá, nye waadje bin sa bi di ne gwyes tak ε. **8** Dika djem, bot mebhuka min, dim mot mekɔɔ epebɔɔɔ bin dāa ghee menyan. Étep nye neede bin. **9** Deenek, dika tɔ epiki tɔ edum ε kɔɔ ε len ne Zeeb. Tin, ye goka é bi gu náá, kɔ eko ε bɔs'ak djas, bɔn nyeeg bin epezuk dāa biyo. **10** Tin, Mezuk men ε, yii ba

mɔɔ ewala batsa. Deenek, Zeeb mot di kwyel bin dhaa tyé ɔ, nyey mot naadjóo bin étep bi neenɔɔ di tɔ duma ye ɔ. Ye nabe é etee náá, bi needi sama wat ne Yezu Klisto ɔ. E di'enek, nye waanegg bin besosoob, ne ghwyil epyet, tin, mot aanàkwaakabaakwyesal bin tɔ mebhawal. (aiōnios g166) **11** Tin, mebwala na kɔm-kɔm ne ne. Amen. (aiōn g165) **12** Ye é Silas ε kwyee me, e ekwyal bin ba mɔɔ pes mekana mak. Me bee Silas mɔɔ nyaag'am ε mot esosoob. Me kwyal ε étep edje bin meghaaz ne elee bin náá: Gwakeka tete ekee Zeeb, metka ekee ε tak ne lyem wat. **13** Deenek, bot ε zeeɔa mendjaala di pe ghaada Bhabhilon nazeseeɔa daa biyo ɔ, bi eeswos bin. Tin, Mɔn'am Malak eebaaswos bin. **14** Swoselka pak'en ne mebeedala me kwyel. Tin, ne bot djas zedum kɔɔ ne Klisto ɔ, egwyem di ne nen.

Pyæed yii Bhoõba

1 Ye é mam Simō̃ Pyæed, kwom e mesa ne mot-lwoma e Yezu Klisto. Mē kwyed mekana mak e pē daa bot e di ne kōkō mbeē edum e kor̃ e les ne Zeeb, tō epiki e Zeeb'es Metsik-bot yis Yezu Klisto. **2** Beta náá, enem ne embeē ne egwyem di ne nen etēē náá, bi ne gu Zeeb ne Yezu Klisto Ghẽn'enaka! **3** Ne mebwala mē, Ghẽn nadje mena esa djas mena nadi ne ye gwyes tak e étẽp mena neekēka enyō̃pe tō egwakel ne Zeeb. Tin, ne ghwyil'e met, nye eetel mena mot nadjōo mena tō duma ye ɔ, étẽp mena needika bot e mbyak'e. **4** Tō duma yenek, ne tō mebwala menek, Zeeb naakek mena eboo etete ekek. Deenek, ebela bi aabela ekek binek e, ye aasa náá, embee mekwosak mē bōs'ak di eleeg bot e, dus tō len. Tin bi aakadi é bot e di ne mbeē sisim dāa Zeeb e. **5** Étẽp tak e, saka meghaaz mē ekel kō edum e kor̃ e len ne Zeeb, eke tō tsik epiki. Deenek, bhis eke tō tsik epiki, ye goka é ne ebaadi ne tete egu esa ee Zeeb di ekwyel e. **6** Kō egu esa Zeeb di ekwyel e, da bi e baagu edjæed menyel men. Bhis edjæed menyel men, da bi e baadi lyem bhwood. Kō lyem bhwood, da bi e baadi tō egwakel ne Zeeb. **7** Tin, tō edi tō egwakel ne Zeeb, dika ne tete kwyel ne bōn nyæg bin e zæga mendjaala. Bhis edi ne tete egwakel pak'en, dika tō kwyel. **8** Ye be náá, bi e ne mbeē mefulu menek ɔ, da bi e didi esesa ye ɔ. Ye waadjedje etete bhum tō len, deenek, bi aakatō sok tō egu e Ghẽn'enaka Yezu Klisto. **9** Mot di ààbe ne mbeē mefulu menek ɔ, nye é dāa mot edhim: nye é ne mis mendiila. Mbii yenok mot eedjisa náá, Zeeb naazedis edhuud e mesyem mē na mwa. **10** Bōn nyæg, dum ne tep tak e, saka meghaaz mē elyaal náá, ye é Zeeb e nadjōo bin ne baatō bin. Tin, bi e di esa deenek ɔ, bi aanākabaabema ebek. **11** Deenek e, Zeeb e waabee bin ze eni e tō eyor̃ e na kōm-kōm e Metsik bot'enaka Yezu Klisto, Ghẽn'ena. (aiōnios g166) **12** Étẽp tak e, me aagheetetaala bin etep binek. Mē ne gu náá, bi ne gu ye enyō̃pe, ekwosak e lam e náá, bi pyet elyelepe tō sosoob ne etsetse bi nagwak e. **13** Mē bee e náá, dāa mē dinaa ne tsik e, mē goka é ne egheetetaala bin etep binek étẽp bi needi djem. **14** Tin, mē ne gu náá, dwoō esyee e lam moo kunaa, dāa Ghẽn'enaka Yezu Klisto naazetel mē e. **15** Deenek, mē waasa náá, ye

nakooodi bhis esyee e lam, bi gheetetaala ne etep bak. **16** Egheñ bis naleē bin etep dum ne ezye é Ghẽn'es Yezu Klisto tō boo mebwala mē e, ye nabe é ààbe kō esesa esua-sua. Tin, ye é etēē náá, bis e betyaases nabee mekas mē e. **17** Deenek, nye naabela duu ne duma Zeeb Sæg. E ewala elenek, gwood e Zeeb nagek tō boo mekas e náá: «Mot'ak e mōn'am mē di ekwyel ɔ, ye é nyey e mē natō ne memyaala djas.» **18** Bisō bemet naagwak gwood dāa nagek pē tō gwoo e, e sok bis nadi sama wat ne ne pē kō etsok e na dēe e. **19** Tin, bis ne wa lyem tō mẽpka mē bengoolē e mẽpka Zeeb. Dōo ne biyō pē, bi baagoka e ne kobaka ne ye: ye é tyee wat ne lambi di egoo tō ghooghom e, kekum ewala melem di elem e, da mekas mē dwoō edje gwyē tō elyem bin e. **20** Tin, bi goka é ne gu náá, mot tok ne ghwyil egoola mẽpka e Zeeb dāa lyem e kwyel e. **21** Ye tok ne sa bengoolē e mẽpka e Zeeb naleē náá ye aasael di edus ne ekwosak bōo bemet. Ye é Sisim na Dēe nadi edje be ghwyil elii etep binek.

2 Egheñ na mwa, ye nadi é ne bengoolē e mẽpka e Zeeb yii mẽkō̃ pē tō edhuu mē bōo Yisalaē. Ye aabaadie e ne bambee belyoel tō len. Be waalyo bin mēlyo mē esua-sua di ewa bi tō mbee baka e étẽp bi neewo ze. Tin, be waaswonal tete lyoel, mot natsik be ɔ. Be aadul mbee baka kō lō. **2** Deenek, betē ne bot e waadu mbee mefulu mē mezo mō. Tin, kō esu e lō, mbula bot e waalee mẽpka mē etsetse. **3** Dum ne dōob mēvu, be wasa náá, be wysal bin epata kō esu e mbee mēlyo mē esua-sua. Deenek, ye nabe é fẽn'ɔ eezeguaa, tin, ye kalik e batsa be waabee mezuk mō. **4** Tin, Zeeb nabe é ààpel efopop nasyem ɔ, nye naaka be ne bhel tō boo du, pē kyee be di ekōla ne kel egwooz e mbok tō ghooghom ebwood epēe bō e. (Tartaroō g5020) **5** Tyee wat, Zeeb nabe é ààpel bot e na mwa, e sok nye nadesal bōs ne boo bhyor̃. Egheñ tak bōs nabe é «tōɔɔ» ne bot e di esa etep Zeeb di ààkwyel ɔ. Tin, nye nazootsik e Noe, mot nadi egoola mẽpka mē epiki e, zenōo bedhiiti bot beten ne bebá. **6** Zeeb naawa mbee baka kō eghaada Sodōm ne Ghomōod. Deenek, nye nagó ye é ne du. Tin, ye é dhatyee nye waasa ne bot e di ekaab Zeeb ɔ. **7** Tin, Zeeb naapek Lot mot epiki, mot nadi ekpaa lyem kō esu e embee mefulu mē mezo ee bot e di egó bot ɔ eghaada binek di esa e. **8** Ye kabe Lot, mot epiki yenok

nadidi ε pak bot ε nadi ne mbee tsik'oo. Tin, nye nadi e bee ne egwak ε be melu ne melu. E di'enek, lyem epiki be nadi e zuk e ebee embee mefulu menek. **9** Deenek, ye kwyel elyaal ε náá, Ghej ε ne ghwyil epek bot ε di sosoob ne ne to mezuok o. Tin, nye aanεεg bot ε mbee tsik étep ewa be e ferj dwoo epee. **10** Tin, nye aawa to ferj bot djas ε di ne gwyes edi to edhuu o, bot ε di ke to gwyes epuud da be é dhuugal Ghej o. Be é bembée belyoel binok, be ne Gheεa menyel, be tok ne bwoo enyek ε esisim duma di to gwoo ε. **11** Bela náá, efofop tok ne ghwyil ε kolee-leek esisim e tak sok bhwoob Ghej. Dhi bot di egu náá, be eedhaa belyoel binok ne ghwyil ne mebwala. **12** Tin, bot binok ε dáa betit, ààbe ne etsorj. Be nasaa ε étep be neebel elaab, bhii tak, da be góaa. Mesa mao ε elee sa be di ààgu ε, be aagwye é dáa betit. **13** Be waabela ε mbee tsik dáa efute ko mbee tsik'oo. Be kwyel ε emyaala to mbee etep e mwoos dwoo. Egherj bi di ebol mebyorj ε. Yobo mesa ko mebyorj ε ekoo bin étep be neegheesesa etep syen elyem boo di ekwyel ε. **14** Mis mao ε mis me mezo, be ààdjil to syem. Mesa mao é ekop bot ε di tyak mis o. Be é be na ghaa doob mevuu. Tin, mbee baka é ko loo. **15** Bhii be nadus ko tete ze ε, be eezewo ze. Be kadu ε ze ε Bhalaam mao Bozood, mot nadyeebakwyel efute ko esu ε mbee tsik o. **16** Tin, dáa Zeeb nabyo ne nao ko esu ε edjak ε loo ε, ye nabe é. Tin, Zeeb naalii ne goolel mekpa ε Zeeb Bhalam to nuub yaaga ye náá, nye kat ewo ee nye di esa ε. **17** Be mbee belyoel binok ε dáa esoo go di ààbe ne medii ε, dáa eguud di ewaazel ne pup to gwoo ε. Zeeb naazeekoobal be di pe kyee aabookedi to mbee meghomla ε. **18** Tin, melyo mao é edjoarjepe, ye bu ε boo menyeka. Be epebatakop bot to tsik epuud, ne to mezo mao, bot ε di aaloonedus to bot ε mbee tsik o. **19** E di'enek, be kek be ε mepeka, ghuna boo bemet ε to ekwom e bhel mbee mefulu mao. Etee náá, mot ne mot ε kwom sa di edhaa nye ne ghwyil ε. **20** Deenek, bot ε zegu Ghej Yezu Klisto Metsik'enaka o, be eezebet mbee mefulu me bos. Tin, be baabet náá, be baaduma to etep binek o, e di'enek, ekwom boo aadhaa yii sok. **21** Ye nabe é ààgoka náá, be gu ze epiki. Ààbe náá, be gu da bhii tak, be ezeliig korj metirj me na deε nagoolaa be ε. **22** Tin, sa di esa be mos ε, ye kwyala to: «Bhye epebaade sa nye paago ε, ghwyee zegwyiaa o, nye eebaabula to bhot.»

3 Bewen bam, ye me di ekwyal bin'aak moo é mekana me bhooba. To bemekana menek djas ebá me epekwyel náá, esimza bin edi djem ne egeka bin ε di serj. Ko esu ε etep bak djas me di etetaala bin ε. **2** E di'enek, me kwyel ε náá, bi tetaala ne mekpa ee bengooolel-mekpa Zeeb na deε nagoola ε. Deenek, baataalaka ne metirj ee Ghej Metsik-bot nadjε bot ε lwoma náá, be lyo bin ε. **3** Bi goka é ne egu sok náá, ye melu me mesik me bos, ye aadi é ne bot ε di esuu ε meso, bot ε ebeme di esa etep ekwosak elyem boo. **4** Be waadi eke náá: «Nye nakek ebula, etsal e? “Ha” nenak nye é paa? Etee náá, bebhaab bis eezegwye, etep djas ààpaswola kana meken me bhwak.» **5** Tin, e sok be di eke deenek ε, be epedjisa ne larj náá, ye nadi sok ε ne gwoo, wo gwaa bos zetuula to medii ne mekpa me Zeeb. Deenek, nye naazebek bos ne medii, bos nakusaa ε ne medii. **6** Ye é tyee wat ne medii bhyorj, ye é ne medii me boo bhyorj nadesal bos ε ee bot ε namwa nagwye. **7** Ye kabe gwoo ne bos ee bot dika mos'aak, mekpa me Zeeb naazelee ne nes náá, ye aagóaa ε ne du. E di'enek, du tak ε neega étep dwoo mepeεa, bot ε di ààkaab Zeeb waagóaa to tak. **8** Bewen bam, ye é ne sa wat dinaa sa bi ààdjisa ε. Guka náá: Pe daa Zeeb elu wat ε dhatyee membu mil, membu mil ε dhatyee elu wat pe daa le. **9** Deenek, Ghej aanàbaaboya ne esa sa nye nakek ε. Dáa bedhiiti bot di ebee náá, ye epeboya ε. Deenek, nye epemaad lyem ko esu ε les etee náá, nye ààpakwyel náá, bedhiiti bot gwyε to mesyem. Tin, nye kwyel ε náá, mena bela ze eswoola mefulu mao, da be ebula pe daa Zeeb. **10** Deenek, elu ε Ghej aazyε ye aadi é zaka dáa mot djii di ezye zedjii ε. Dwoo leεg, bhwak djas ε waadiib ne esa be djas, bot waagwak boo ndum. Tin, bos ne esa be djas waadhaa ε mepeεa. **11** Dáa di náá, esonok djas aanàkabaadi ε, guka enyoepe sa bot di egoka ne esa ε. Ye nyo ε náá, mefulu mena ε dika mbee mefulu me e deε. Mefulu tak, goka é ne elyaal egwakel ε lena ne Zeeb. **12** To egwaal elu ε Zeeb, saka meghaaz, etee náá, nye neeleebula. Dwoo leεg, ye aadi é dwoo gwoo neghu esa djas di to gwoo aawyeεza ghwyεε-ghwyεεz ε. **13** Tin, da mena gwal ε ekek gwoo na bes, ne bos ε na bes ee Zeeb nakek mena ε. Pe kyee bot ε di eke to epiki aakedi o. **14** Bewen bam, to egwal elu elenek, saka meghaaz me edi deε etee náá, bi needi ààbe ne mbee etoon e mis ε Ghej, étep edi to egwakel ne ne. **15** Guka

náá, lyem ebhwood e Gheḡ'ena eḡedje mena ze tsik. Tin, mən nyeg'ena Pəl, nakwyal bin e ne etsorj djas sa Zeeb nadjē nyey ε. **16** Nyē zooleε sa wat tō bemekana mē djas ee nyē di elii tēp'ak ε. Tin, ye é ne melajel dinaa bot ε àànyō etiibal ε. Bot ε di ààgu sonok ɔ, ààtō mēdjek ɔ, ne dyeebakwyel elet mēsuk mē tak. Deenek, bē ne mēfulu mē esa ye ne bēdhiiti ekwyaala na dēε. Tin, bē saab ε mēnyel mōɔ. **17** Bēwen bam, ye kabe biyō ɔ, nenak, dika ne ebwaalel ne edum ε korj ε len ne Zeeb. Dika djem, sa bi ààwo ze kō esu ε edjak ε len, étēp biyō bot ε di ààkaab etēp e Zeeb ε. Tin, sa bi ààpul epyet edum ε korj ε len ne Zeeb. **18** Bi goka é ne elóo tō enem ne embēε, ne egu ε Gheḡ'enaka Yezu Klisto, Mētsik bot'enaka. Beta náá, duu di ne ne, kana nenak ketó kōm-kōm sii ne kōm. Amen! (aiṛn g165)

Zan yii Meken

1 Esa ee nadi e meken «təwə» ε, mena naazegwak ye, naabee ye ne mis, mena naabee ne emet ye ne membo menaka. Ye nabe ε mekpa me di esa náá, mot di ne tsik ε. **2** Zeeb naalyaal bot náá, mot tak ε mot di edje tsik ə, bis naabee ye. Bis ε betyaases etep be, etep tak ε bis di egoola bin tsik na kəm-kəm nadi tə Zeeb Seeg ε. Ye ε nyey Zeeb ε natel bis ye ε. (aiōnios g166) **3** Sa bis nabee ne egwak ε, bis epegoola bin ye ε, etee náá, bi needi sama ne nes tə egwakel ee bis di ne ye ne Zeeb Seeg dɔw ne mən'e Yezu Klisto ε. **4** E di'enek, bis kwyal etep bak ε etee náá, memyaala mis needjala. **5** Bhaadal bis nagwak ne Yezu Klisto, da bis egoola bin ε, ye ε náá, Zeeb ε mekas, ye tok ne ghooghom tə le. **6** Mena keka náá, menaka ε ne egwakel ne Zeeb, e di'enek, da mena baadi ekekeka tə ghooghom əw. Tin, menaka ε bot ε etsal, etsəetse tok tə lena. **7** Zeeb ε mekas. Tin, menabelka djas ε di eke tə gwyε ngel dāa Zeeb nyey nyε emet di eke əw, menaka ε tə egwakel pak'enaka. E di'enek, ghiya ε Yezu, mən'e waadis mena edhuud e mesyem djas. **8** Mena keka náá, mena tokeka ne mesyem əw, mena eekəwka menyel mena met. Tin, etsəetse tok tə lena. **9** E di'enek, mena vaa mesyem mena pe daa Zeeb əw, mena ε ne ghwyil edi ne ebwaalel etee náá nyε ε mot epiki ne esosoob. Nyε waapel mesyem mena, ne edis mena edhuud embee etep djas. **10** Mena keka náá, mena àapasyemka əw, guka náá, mena esaka náá, Zeeb di mot etsal. Tin, mekpa me tok tə lena.

2 Bəw bam, me kwyal bin etep bak ε ekaab náá, bi ezekesyem. Tin, mot ε syem əw, menaka ε ne mot ghem engwoob Zeeb Seeg'ena: ye ε Yezu Klisto mot epiki. **2** Nyey ε naka nyel'e buwa etep epelak mesyem mena. Ye tok etep mesyem ne mesyem mena met. Ye ε dɔw ne mesyem me bot ε bəw djas. **3** Mena di eduwalka metinj me Zeeb əw, mena ne ghwyil dika ne ebwaalel náá, mena ne guka Zeeb. **4** Mot ε ke náá: «Me ne gu Zeeb əw», da nyε kadi ε àaduwal metinj me əw, nyε ε mot etsal, etsəetse tok tə le. **5** Ye kabe náá, mot epeduwal mekpa me Zeeb əw. Yenək tak ne kwyel Zeeb ne tsəetse. Ye ε deenek ε mena aaguka náá, menaka ε sama wat ne Zeeb. **6** Mot ε di eke náá, nyε ε tə egwakel ne Zeeb əw, nyε goka ε ne eke dāa Yezu. **7** Bən nyεeg

bam me di ekwyel ə, etinj ε me di ekwyal bin wak'ak tok etsinj ε na bes. Ye ε etsinj ε namwa, bi nazegwak e meken «təwə» ε. Etsinj ε namwa tak ε, mekpa me bi nazegwak ε. **8** Bela náá, yii me kabaadi ekwyal bin kwyala sis'aak ε etinj na bes. Etsəetse e tak nyen ε tə tsik ε Klisto. Etep tak ε epebaanyen tə tsik'en, etee náá, ghooghom epetə ne esi, tete gwyε ngel moo kan enyen. **9** Deenek, mot di ke náá, nyε tə gwyε ngel, da nyε kadi ε ebhina mən nyεeg'əw, nyε dinaa ε tə ghooghom. **10** Mot di ekwyel mən nyεeg'əw, nyε ε tə gwyε ngel, ye tok ne dhiiti sonok aadul nyε tə syem. **11** Tin, mot ε di ebhina mən nyεeg'əw, nyε ε tə ghooghom. E di'enek, nyε epeke tə ghooghom àagu pe kyee nyε di etə ε, etee náá, ghooghom eezeneeg mot edhim. **12** Bəw bam, me kwyal bin mekana mak ε etee náá, mesyem min eezepelaa kə esu ε din ε Yezu Klisto. **13** Biyo bepaa, me kwyal bin mekana mak ε etee náá, bi ne gu mot nadi e meken «təwə» ε. Mengbaaz, me kwyal bin mekana mak ε etee náá, bi nazegwak Mbee Mot. **14** Bəw bam, me kwyal bin mekana mak ε etee náá, bi ne gu Zeeb Seeg. Bepaa, me kwyal bin mekana mak ε, etee náá bi ne gu mot nadi e meken «təwə» ε. Biyo mengbaaz, me kwyal bin mekana mak ε etee náá, bi ε ne ghwyil, mekpa me Zeeb ε tə len, bi eezekwak Mbee Mot. **15** Nəwaka lyem tə mbee tsik e bot ε bəw'ak ne mbee esesee ε bəw'ak. Tin, mot ε di ewa lyem tə mbee esesee ε bəw'ak əw, nyε tok ne ghwyil kwyel Zeeb Seeg. **16** Beeka esa dinaa ye ε yii tsik bəw ε: egwyes esa sa lyem di ekwos ε, neghu gwyes ebela esa djas di beea ne mis ε, zenəw ebet kə esu ε esa ε bəw. Deenek, etep binek djas àadus pe daa Zeeb Seeg, ye dus ε tə mbee esesee ε bəw. **17** Ghuna etep ε bəw epetə pe me mesik, ne embee egwyes be. Tin, mot di esa ekwosak ε Zeeb ə, nyε aadi ε ne tsik na kəm-kəm. (aiōn g165) **18** Bəw bam, bot moo wak ε ε ewala me mesik! Bi naazegwak náá, mot mebhuka ε Klisto epezye. Ghuna, e mewala me bot dika mos'aak, betε ne bot ε mebhuka ε Klisto eezetuula. Ye kwyel elεε ε, bot moo ε e ewala me mesik. **19** Ne tsəetse, bot ε mebhuka ε Klisto tak nabe ε àabe bot bis, etep tak ε be nadul menyel mɔw tə les tə yəwə. Etee náá, be epedi edi bot bina əw, pe be naadi bis ne be nɔw. Ye ε deenek ε ye nasael etep ye neenyen náá, mot ngot tə lɔw nabe ε àabe bis ne be nɔw. **20** Ye kabe biyo əw, bi naazebela Sisim na Deε ee Klisto nadje ε, etee náá, biyo djas neegu etsəetse. **21**

Ye be náá, me eekwyal bin mekana mak o, ye tok etee náá, bi ààgu etseetse. Ye é etee náá, bi ne gu ye. Bi ne gu enyoepe náá, ye tok ne etep etsal di dus to etseetse. **22** E di'enek, eze di mot etsal? Ye é mot di eke náá, Yezu tok Klisto o. Nye é di mot mebhuka e Klisto, nye epebyen Seeg ne Mon e ewala wat. **23** Tin, mot di ebyen Mon o, nye tokape ne egwakel ne Zeeb Seeg. Mot di emyaal Mon o, nye é to egwakel ne Zeeb Seeg. **24** Dum ne tep tak e, bi di egoka ne ebaal mekpa me tak to elyem bin. Ye é mekpa me bi nagwak e meken «tòò» e. Bi ebaal mekpa me tak to elyem bin o, bi aadi é sama wat ne Mon doo ne Zeeb Seeg. **25** Beeka sa Klisto nakek bis e; ye é tsik na kòm-kòm. (aiōnios g166) **26** Me kwyal bin etep bak e, ko esu e bot di esanj ekoo bin o. **27** Ye kabe biyo o, Sisim na Dee ee bi nabela ne Klisto e, ye é to len. Tin, bi tokape ne gwyes náá, dhiiti mot baazelyo bin. Etee náá, Sisim na Dee epelyaal bin esa djas. Tin, sa nye di elyaal bin e, ye é etseetse ye tok etsal. Dum ne tep tak, dika sama wat ne Klisto dáa Sisim na Dee nalyaal bin e. **28** Ne tseetse boo bam, dika sama wat ne Klisto, etep mena needika ne ebwaalel e sok nye aatuula e. Ye é aagoka náá, mena ezekegwyeka ne syen e mis me dwoo nye aazyee é. **29** Tin, bi ne gu náá, Klisto e mot epiki. E di'enek mot di esa etep epiki o, nye é moo Zeeb.

3 Beeka mbi kwyel Zeeb Seeg di ne ye ne nena e, mekwyela me tak e sa náá, mena djóoa boo Zeeb. Tin, ne tseetse menaka é bon be. Deenek, bot e bos'ak nabe é ààgu bis, dum ne tep tak e be di ààgu nye Zeeb. **2** Bewen bam me di ekwyel o, mena mooka mos e boo Zeeb. Tin, Zeeb dinaa àapaalyaalka mena sa mena aadika djemen e. Bela náá, mena ne guka náá, é ghej Klisto aatuula e, mena aadika e tyee wat ne ne. Deenek, etee náá, mena waabeeka nye dáa nye di e. **3** Tin, bot djas di ewa kòko mbi yenek ebwaalel ne Klisto o, tokape si bhel mesyem. Tin, nye moo é Dee, dáa Klisto nye emet di Dee e. **4** Bot djas di esa mesyem o, ne baasa ebiyo. Etee náá, esa mesyem ye é esa ezem. **5** Deenek, bi ne gu enyoepe náá, Yezu Klisto nazetuula etep edis e mesyem, nye tok ne mesyem to le. **6** Tin, mot di kesama wat ne Yezu Klisto o kat esa mesyem. E di'enek, mot e di sa mesyem o, lyaal e náá nye nabe é ààbee nye, ààkogu nye gua. **7** Boo bam, sa bi ààbet náá mot diibal bin. Tin, mot di eke to epiki o, nye é piki mot, dáa

Yezu nye emet di piki e. **8** Tin, mot di eke to esyem o, nye é moo dim mot mekonj, etee náá, nye nasyem e e meken me bhwak. E di'enek, Yezu Mon Zeeb natuula é, etep e eze pul embee mesa me dim mot mekonj. **9** Mot dinaa nye moo é tete moo Zeeb o, nye kat esyem, etee náá, tsik e Zeeb moo é to le. Dáa dinaa Zeeb e Seeg e, ye ààgoka náá, nye baake to mesyem. **10** Beeka sa di ewa mbek popoopwon pak boo Zeeb ne boo dim mot mekonj o: mot di ààkwyel mon nyeeg o neghu ààke to epiki o, nye tok moo Zeeb. **11** Tin, beeka melyo me bi nagwak e meken e: djhookwyelka pak'ena. **12** Sa mena ààdika dáa mot di edjóoa Kayin e, nye nadi é moo dim mot mekonj, nye naagó mon nyeeg. «Ha» etep yé nye nagó nye? Ye nabe é etee náá, nye nabe é ne mbee mesa. Tin, yii mon nyeeg nadi é mesa me epiki. **13** Bon nyeeg bam, sa biyo àadjoka ye be náá bot e bos'ak epebhina bin o. **14** Tin, mena ne guka náá, mena eezedus to esyee, mena moo é to tsik. Mena ne guka ye etee náá, mena ne kwyelka bon nyeeg bena. Deenek, mot di àadi to kwyel o, nye é si ghwyil esyee. **15** Tin, mot di ebhina mon nyeeg o, nye é dáa mot di gó bot o. Deenek, bi ne gu náá, bot e di egó bot o, tok ne ghwyil ebela tsik na kòm-kòm. (aiōnios g166) **16** Beeka dáa mena di egu tyee mena di egoka ne ekwyel boo beso bina e: Yezu Klisto naadje tsik'e ko esu e lena. Deenek, ye goka é náá, menabelka pe baadje tsik'enaka etep bon nyeeg bena. **17** Tin, mot edi ne mevuu me bos'ak, da nye ebee mon nyeeg ezuk, nye ààgek nye ghorj o, nye aake náá, nye ne kwyel Zeeb dáa? **18** Boo bam, sa mekwyela me mena di ekwyelaka e àadi yii lej toto, ye goka é mena lyaal tete mekwyela to esesee benaka. **19** Beeka dáa mena aaguka náá, menaka é bot e etseetse e. Beeka dáa elyem binaka aasila e mis e Zeeb e. **20** Ye nakoozodi náá, elyem bina edje mena mebe, mena ne guka náá, Zeeb eedhaa elyem bina ne mebok, nye ne gu etep djas. **21** Tin, bon nyeeg bam me di ekwyel o, ye be náá elyem bina aapadje mena mebe o, deenek, mena e ne ghwyil e di ne ebwaalel ne Zeeb. **22** E di'enek, nye ne dje mena esa djas ee mena di ewaab ne ne e, etee náá, mena ne looba ne metij me, mena ne sa esa nye di emyaala ne ye é. **23** Beeka etsij e nye nadje mena e, ye é náá: mena goka é ne edum korj ne din e mon'e Yezu Klisto, da mena e kwyelka pak'enaka dáa Klisto nalee ne mena e. **24** Tin, mot di elooba ne metij e Zeeb o, nye ke é sama

wat ne Zeeb ε, tin, Zeeb ε to le. Beea dāa mena di guka nāa Zeeb ε to lena ε: ye é kó esu ε Sisim na Dee ee nye dje mena ε.

4 Bón nyεεg bam mε di ekwyel o, sa mot ààmyaal mbi mekpa mε esisim mbes di ewyis to enuub e bot ε. Tin, ye goka é bi epokosiiza etep e tak enyoepe neghu ye é mekpa mε dus pe daa Zeeb ε. Etee nāá, betε ne embee begoolel ε mekpa ε Zeeb eezelwood kó eko ε bós. **2** Beeka dāa bi aagu nāá, ye é Sisim Zeeb ε: esisim djas di emyaal nāá, Yezu Klisto mot naazyε kó bós dāa bot djas o, sisim tak ε yii Zeeb. **3** Deenek, sisim djas di ààmyaal Yezu o, ye tok Sisim ε Zeeb. Tin, ye é sisim mot swaka ε Klisto ee bi nagwak nāá ye epezye é. Ye moo é kó eko ε bós. **4** Biyo bōo bam, bi ε bot ε mbyak'e Zeeb. Tin, bi naazekwak embee begoolel mekpa ε Zeeb binok, etee nāá, Sisim na Dee di to len ε ne bwala dhaa esisim bot ε bós'ak. **5** Deenek, bembee bengoolel ε mekpa ε Zeeb binok ε bot ε bós'ak. Tin, be zobaalii ε etep e bós'ak. Deenek, bot ε bós'ak ne gwak sa be di elii ε. **6** Tin, ye kabe biso, bis ε bōo Zeeb. Deenek, mot di egu Zeeb o, ne gwak bis. Mot di ààgu Zeeb o, ààgwak bis. Ye é deenek ε bot aawa mbek pak Sisim etseetse ne sisim mekōj. **7** Bewen bam mε di ekwyel o, djhookwyelaka pak'enaka, etee nāá, kwyel dus pe daa Zeeb. Deenek, mot di ekwyel bot djas ε, mōo Zeeb. Deenek, nye ne gu Zeeb. **8** Tin, mot di ààdi to kwyel o, nye ààgu Zeeb. Etee nāá, Zeeb ε kwyel. **9** Beeka dāa Zeeb di elyaal nāá, nye ne kwyel mena ε. Nye naadhis Seεjele mōn'e kó eko ε bós, étep bot neebela tete tsik kó esu ε le. **10** Beeka sa di edjóoaa kwyel ε. Ye tok nāá, menabelka ε nakwyel Zeeb. Ye é nye é nakwyel mena, nye bokadhis mōn'e. Nye nadhis nye é, nye neezeka nyel'e e buwa étep epelak mesyem mena. **11** Bewen bam, dāa dinaa, Zeeb nakwyelka mena deenek ε, mena gokaka ε ne kwyelka pak'enaka. **12** Mot ngot dinaa ààpaabee Zeeb sok. Mena dika ne mekwyela pak'enaka o, Zeeb ε to lena. Tin, mekwyela me epenyen popoopwon to lena. **13** Beea dāa mena di egoka ne egu nāá, Zeeb ε sama wat ne nena ε, ne nāá, nye é to lena ε: nye naadje mena Sisim ye. **14** Bis naabee, ye é bis di ebara nāá: Zeeb Seεg naadhis mōn'e dāa Metsik-bot kó eko ε bós. **15** Deenek, mot ε myaal é mis mε bot nāá, Yezu é Mōn Zeeb o, Zeeb aadi é sama wat ne ne, mot tak aadi é sama ne Zeeb. **16** Ye kabe

biso o, bis ne gu, tin, bis ne myaal nāá, Zeeb ne kwyel bis. Zeeb ε kwyel, mot di eke to kwyel o, mot tak ε sama wat ne Zeeb, deenek, Zeeb ε sama wat ne ne. **17** Kwyel é di to lena enyoepe o, mena naakwaabem ba dwooo epee. Mena di àakabaabem ba ε etee nāá, tsik'ena kó bós'ak nōjεl ε ne ye é Yezu Klisto. **18** Ye tok ne bwoo to kwyel, tete kwyel ne dis bwoo. Etee nāá, mot dyeebadi ne bwoo ε, é ghej nye di to bhwood fej ε. Mot di ne bwoo o, nye ààgu sa di edjóoaa tete kwyel ε. **19** Ye kabe menabelka o, mena kwyelka ε, etee nāá, Zeeb ε naleekan ekwyelka mena sok. **20** Deenek, mot ε di eke nāá: «Mε ne kwyel Zeeb» da nye bhina mōn nyεεg o, nye é mot etsal. Tin, mot ε di ààkwyel so mot o, mot nye di bee o, nye tok ne ghwyil ekwyel Zeeb mot nye di ààbee o. **21** Gwakeka etiε ε Klisto nadje mena ε: mot di ekwyel Zeeb o, goka é ne ebaakwyel mōn nyεεg.

5 Mot di emyaal nāá, Yezu ε Klisto. Mot tak ε mōn Zeeb. Tin, mot di ekwyel Zeeb Seεg o, baakwyel ε dōo ne mōn'e. **2** Beeka dāa mena di egoka ne gu nāá, mena ne kwyel bōo Zeeb ε. Ye é é ghej mena di ekwyel Zeeb ne ebaal metiε mε ε. **3** Etee nāá, ekwyel ε Zeeb ε, elooba ne metiε mε. E di'enek, metiε me tak tok ne mezu, **4** etee nāá, bōo Zeeb djas ε bot ε zekwak esa ε bós'ak o. Tin, sa di esa nāá, bot kwak esa ε bós'ak ε, ye é edum ε kōj ε lena ne Zeeb. **5** Eze aakwak esa ε bós'ak? Ye é mot di ne emyaal nāá, Yezu é Mōn Zeeb o. **6** Yezu Klisto é mot natuula kó bós'ak o, nye naani to medii ε e sok nye nadi eduwa Zeeb ε. Ghiya ye naasee ε esyee ε le. Nye nabe é ààzye ne medii ne medii toto, nye nabaazyε é ne ghiya. Tin, Sisim na Dee epelee nāá, ye é tseetse, etee nāá, Sisim ε etseetse. **7** Ye é ne betyaases elél: **8** Ye é Sisim na Dee, medii zenōo ghiya. Deenek, bōo djas belel ne gwakel. **9** Mena ne myaalka etep ee bot di ekaada mena ε, ghuna yii Zeeb di ebara bot ε, ye é ne boo megam. Ye é sa nye nabaεa bot dum ne Mōn'e ε. **10** Mot di edum kōj ne Mōn Zeeb o, mot tak ε ne gu etseetse etep nakaadaa nye é to lyem. Tin, mot di ààdum kōj ne Zeeb o, bee ε nāá, Zeeb ε mot etsal, etee nāá, nye ààmyaal etep Zeeb nakaada bot dum ne Mōn'e ε. **11** Beea lej nakaadaa mena ε: Zeeb naadje mena tsik na kōm-kōm, tsik tak ε to Mōn'e. (aiōnios g166) **12** Mot di eke sama wat ne Mōn o, nye ne tsik tak. Tin, mot di ààke sama wat ne Mōn Zeeb o, nye tok

ne tsik tak. **13** Me kwyal bin etep bak e etep bi neegu náá, bi e ne tsik na kòm-kòm, biyo bot e di edum korj ne Mòn Zeeb o. (aiōnios g166) **14** Ebwaalel e mena dika ne ye ne ne e, ye é náá: e sok mena di ewaab sonok to ekwosak e le e, nye waagwak mena. **15** Ye goka e, mena guka náá, Zeeb ne gwak mendjaala mena. Mena ne baamyaa ne tseetse náá, mena waabelaka sa mena di ewaab ne ne e. **16** Tin, mot e bee mòn nyeege esa mesyem dinaa, ye aanàkeswala ne ne esyee o, nye goka é nye djaala Zeeb etep mòn nyeege'enok. E di'enek, Zeeb e waadje tsik ne mòn nyeege tak. Yenek e, etep bot e di náá mesyem aanàkeswala ne noo esyee o. Tin, ye é ne syem wat di ekeswala ne esyee, ye tok etep mbi yenek syem me di eke náá, be djaala ne Zeeb. **17** Embee mesa djas e mesyem, tin, to mesyem menek djas, ye é ne mesyem me di náá ye aanàkeswala ne esyee e. **18** Mena ne guka náá, mot di náá, nye é moò Zeeb ne tseetse o, nye tok ne ghwyil e baasesyem. Eteé náá, Mòn Zeeb epebaal nye, e di'enek, dim mot mekorj tok ne ghwyil ko le. **19** Mena ne guka náá, menaka é bòn Zeeb, deenek, bós'ak djas ke é si bhel dim mot mekorj. **20** Tin, mena ne guka náá, Mòn Zeeb eezeyee, deenek nye eedje mena metselal etep mena neeguka tete Zeeb. Deenek menaka é sama wat ne tete Zeeb ko esu e Mòn'e Yezu Klisto. Ye é nyey edi Zeeb ne tseetse, ye é nyey edi tsik na kòm-kòm. (aiōnios g166) **21** Bòò bam, kyeeka bezeeb e naghise!

Zaŋ yii Bhoõba

1 Ye é mam paa, me kwyaal mekana mak e étep moma Zeeb nazesée ɔ, be ne boo be me di ekwyeɔl ne tseetse ɔ. Ye tok mam ne mam di ekwyeɔl bin, ye é dɔɔ ne bot djas di gu etseetse ɔ. **2** Bis kwyel bin e etee náá, etseetse e to lena, ye aadi to lena e kom-kom. (aïōn g165) **3** Beta náá, Zeeb seeg be ne Yezu Klisto mɔɔ Zeeb seeg sa mena enem ne embee, ne boo lyem ghorj, ne egwyem etee náá, mena neekaka to tsik etseetse ne kwyel. **4** Me naadyeebamyaala ne egwak náá, bedhiiti boo bo epeke to etseetse dɔɔ Zeeb Seeg nalwom mena náá, mena sa e. **5** Nenak yak, gwaka sa me di elée ne nɔ e, wɔy moma, dhjookwyeɔlaka pak'enaka. Sa me di ekwyaɔl wɔ wak'ak tok etij e na bes, ye é yii mena nadjeaa e meken e. **6** Deenek, kwyel e e sok bi di ke to elooba ne metij me Zeeb e. Beeka etij e nadjeaa bin e meken e, ye é náá, bi di to kwyel. **7** Tin, me lee bin etep bak e etee náá, bot e mekoŋ moo é ebuepe ko bɔs. Be ààkwyeɔl emyaal náá, Yezu Klisto naabataye ko bɔs'ak ne nyel epuud. Ye é deenek e, mena aaguka bot e mekoŋ ne bot e swaka e Klisto. **8** Bi é kobaka, ekaab náá, bi ezekepul mesa me mena nasaka e étep bi neebela bete ne efute. **9** Mot e di ààke tyee melyo e Klisto di elée ɔ, da nye é ke tyee sis ne yii Klisto nalyo ɔ, mot'enok tok to egwakel be ne Zeeb. Tin, Mot di eke tyee melyo e Klisto di elée e, mot'enok e to egwakel be ne Zeeb seeg ne mɔn'e. **10** Tin, mot ezye zebee bin, ààbe náá nye zye bin ne melyo mak ɔɔ, sa bi ààmyaal nye pe yibo, sa bi ààkoswos nye swosak. **11** E di'enek, mot aaswos nye ɔɔ, be ne ne moo é bot e boob wat to mbee mesa. **12** Me aabaadie ne bete ne etep e elée bin, tin, me ààpakwyeɔl náá me kwyaɔl ye ko ka mekana ne medii me kwos. Tin, ekwosak e lam e náá, me zye pe daa len étep me neezelii ne nen mam emet. Etee náá, memyaala mena needi enyɔepe. **13** Boo mɔɔ nyoog ee Zeeb nazesée ɔ, be eeswos wɔ.

Zaŋ yii Elɛl

1 Ye é mam paa, mɛ kwyal mɛkana mak ɛ nɛ Ghayus mɔɔ nyaag'am mɛ di ekwyɛl nɛ etseɛtse ɔ. **2** Mɔɔ nyaag'am mɛ di ekwyɛl ɔ, mɛ kwyɛl ɛ náá, mɛsa djas ee wɔ di esa ɛ, ye loo. Da wɔ baadi nɛ nyel ɛnyɔɛpe dɔ́a wɔ di ghɪŋ tɔ Sisim ɛ. **3** Tin, mɛ nadyeebamyaala eghɛŋ bɔn nyoog natuula, baya mɛ dɔ́a wɔ di sosoob tɔ etseɛtse ɛ, nɛ dɔ́a wɔ di eke tɔ etseɛtse ɛ. **4** Ye tok nɛ dhiiti sonok di edje mɛ mɛmyaala dhaa e sok mɛ di egwak náá, bɔɔ bam ɛpeke ɛnyɔɛpe tɔ etseɛtse ɛ. **5** Mɔɔ nyaag'am mɛ di ekwyɛl ɔ, esosoob bɔ ɛpenyen tɔ etɛp djas ee wɔ di esa nɛ bɔn nyoog ɛ, ye nakoozodi náá bɛ é bedjɔŋ. **6** Tin, bedhiiti bot tɔ sama bot ɛ wɔ nakwyee ɔ, bɛ naaleɛ kwyɛl wɔ di nɛ ye nɛ nɔɔ ɛ, e mis mɛ zɛɛga bot ɛ mendjaala mena. «Iyee» kwyeeba bɛ, ɛtɛp bɛ neegoola mɛdjɔŋ mɔɔ dɔ́a ye di egoka nɛ esael tɔ ekwosak ɛ Zɛɛb ɛ. **7** Tin, bɛ naatɔ kɛsa mɛsa ɛ Klisto. Bɛ natɔ ɛ, bɔɔ ààmyaal sa wat nɛ bot ɛ di ààdum kɔŋ nɛ Zɛɛb ɔ. **8** Ye goka é náá, mena kwyeeke mbi binɔk bot, etɛɛ náá, mena nɛ bɛ nɔɔ needi lɔɔg wat tɔ esa mɛsa mɛ egoola etseɛtse. **9** Mɛ kwyal ba mɔɔ pes mɛkana mak ɛ ɛtɛp bot ɛ zɛɛga mendjaala men. Tin, Dhyotelef mot di esuu ɛdjeɛd etɛp djas ɔ, nyɛ ààkwyɛl egwak sa mɛ di elɛɛ ɛ. **10** ɛtɛp tak ɛ dinaa, e sok mɛ aazyɛ é mɛ waaleɛ embee etɛp djas ee nyɛ di esa ɛ. Nyɛy mot di elɛɛ elɛŋ ɛtsal nɛ embee etɛp kɔ elo bina ɔ. Nyɛ ààpasik tin, nyɛ nɛ byen náá, bɔn nyɛɛg bot ɛ di ezyɛ mɛdjɔŋ ɔ, sulal pɛ daa lɛ. Nyɛ nɛ lu bedhiiti bɔn nyɛɛg bina náá, bɛ nàmyaal náá bot ɛ di ezyɛ mɛdjɔŋ ɔ sulal pɛ yɔbɔ. Tin, nyɛ nɛ lu bɛ, nyɛ nɛ sɔ bɛ tɔ zɛɛga bot ɛ mendjaala. **11** Deenek, mɔɔ nyaag'am mɛ di ekwyɛl ɔ, nàbaya sa di àànyɔ ɛ, baya sa dinaa, ye é ɛnyɔɛpe ɛ. Tin, mot di esa enɛm esa ɔ, nyɛ é mɔɔ Zɛɛb. Mot di esa embee mɛsa ɔ, nyɛ ààgu Zɛɛb. **12** Ye kabe Dhemetulus ɔ, bot djas ɛpeleɛ enɛm esa ee nyɛ di esa ɛ, nɛ etseɛtse di tɔ ɛ lɛ ɛpɛlyal náá, ye é tseɛtse. Bisɔ pɛ ɛpebaaleɛ enɛm esa bɛ, tin, wɔ nɛ gu náá, sa bis di elɛɛ ɛ ye é tseɛtse. **13** Mɛ aabaadie nɛ betɛ nɛ etɛp e elɛɛ wɔ, tin, mɛ ààkwyɛl náá mɛ kwyal ye nɛ kwos nɛ medii mɛ tak. **14** Mɛ é nɛ ɛbwaalel náá, mena waaboma tɔ melu mak. E di'enek, menabel bebá waamɔ. Beta náá, eghwyem di nɛ nɔ. Besɔ bɔ eeswos wɔ. Swosa bɔɔ besɔ bina sa wɔ ààdjisa mot ngɔt.

Zuud

1 Ye é mam Yude, kwom e mesa e Yezu Klisto, mōn nyēeg e Zak. Mē kwyal e biyo mēkana mak, biyo bot e Zēeb nazedjōo ɔ, biyo bot e Zēeb sēeg di ekwyel ɔ, biyo bot e Yezu Klisto di ebaal ɔ. **2** Beta náá, Zēeb dje bin bete ne lyem ghorj, egwyem ne kwyl. **3** Bōo nyaag'am mē di ekwyel ɔ, mē nabe é ne gwyes ekwyal bin mēkana kō esu e tsik na kōm-kōm Zēeb natsik mena e, deenek, ye goka é náá, mē kwyal bin mēkana mak étep edje bin mēghaaz, bi needuu tuub étep edum e korj ne Zēeb nazedjeaa kōm-kōm ne bot e nadee ɔ. **4** Tin, bedhiiti bot e na mbee mēpek eezeni to len syaab. Bē epeliig sa enēm ne embēe Zēeb'ena di elēe e, étep bē neediyal mēnyel dum ne embee mēfulu mōo. Deenek, bē eelum korj ne Yezu Klisto sim Ghej'enaka, sim lyoel'enaka. Tin, ekwyala naazelolēe mbi fej di ebwood bē e. **5** Bela náá, bi eezegu etep binek djas enyɔɔpe. Deenek, mē kaada bin e dāa Ghej natsik bōo Yisalael pē kyee dik Ezipte e, bhii tak, nyē naazegó bot e nadi ààdum korj ne ne ɔ. **6** Baataalaka dōo ne efofop nadi ààkwyl edi e edi Zēeb nanēeg bē ɔ, bōo e batadus edi bē nadidi ɔ. Wō gwaa, Zēeb zenɔ bē, kōl bē ne ekel eghwooz kōm-kōm. Bhii tak, nyē eezediyal bē to ghooghom kekum e bōo dwoo epēe bōo. (aiōnios g126) **7** Taalaka dōo ne eghaada Sodōm ne Ghomɔd, zenɔ eghaada nadi e mengwoob e: bot e eghaada tak nadi é ne embee mēfulu dāa efofop binok, bē nadi é ne mbee mēzo, ne dhiiti mezel mē edi ebá ee Zēeb di ààkwyl náá, ye sael e. Tin, bē é to fej du na kōm-kōm. Yenēk e, dāa Zēeb dul menabelka djas mēlo e. (aiōnios g166) **8** Bot e nazeni to len syaab ɔ, ye é deenek e bē dyeebasa. Ne mbee esimza bē di ne ye e, bē epesym ne mēnyel mōo, bē epebyasal eghēj Zēeb, bē epenyek duma efofop di to gwoo ɔ. **9** Tin, konyel Mesel kukuma efofop nabe é ààkosa ye. To ewo bē ne satan, e sok bē nadi esuu muu e Moiz e, fofop Mesel nabe é ààkolee nyē, nyē nazoke ne ne e náá: «beta náá, Ghej wa wō e fej!» **10** Bot binok lee e sa bē di ààgu e, sa bē di egu e, bē gu ye é dāa betit, bot e di ààtiibal ɔ, ye é etep binek e di esa náá, bē wo ze. **11** «Ha!» Kpaa-ghorj ne nōo, etēe náá, bē naadu kō e Kayin, bē eewo ze dāa Bhalaam etep epata. Tin, bē nagwyē é etēe náá bē naalyel elo dāa Koole. **12** Bē é bot e di ekus eghuub, e

sok bi di to zēega ebyon e ede edee bi ne bōn nyēeg bin e. E di'enek, bē bōl ebyon e, ààbis mot, ààbē ne syen, bē é dāa eguud di ewo to gwoo ne pup e, tin bhi kadi é àànee. Bē é dāa ele di ààwum e ye nakoozodi e mbu di egoka ne ewum e. Tin, ye guaa ɔ, ye waabaagwyē, gwyēa sis. **13** Deenek, bē é tyee bhuuge boo dii mēsōn di dheegel ebuepe e, bē wyisal embee mēfulu mōo e «pwalerj» e mis mē bot dāa boo dii mēsōn dyeebawiyal eput esonok di emwasaa to tak e. Bē é dhatyee ekwyikwyen di ewo dāa eghwak to medi e. Tin, to di mēghomla, Zēeb naazeekoobal bē di na kōm-kōm. (aiōn g165) **14** Enok, bhaab'enaka yii eten ne ebá bhis Adam, naaloolēe náá: «Beeka, Ghej epezye alu ne alu ne efofop bē nadee, **15** étep ezepeé bot e bōs djas. Tin, nyē waakwyesal bot e mesym ndje sōs, kō esu e embee mesa mōo ee bē nasa ne Zēeb e. Dōo ne embee mēkpa mē bot e mesym di ààkaab bot ɔ nalelōo nyē é.» **16** Bot binok, tok ne memyaala to elyem bōo, mesa mōo e etanjāl, bē ke é dāa elyem bōo di ekwos e. Bē lii ne bot e ne ebet, bē ne sa mēkōj kō elo e bot, étep bē neebela sa bē di esanj e. **17** Ye kabē biyo ɔ, bōo nyaag'am mē di ekwyel ɔ, taalaka mēkpa mē bot e lwoma e Ghej'enaka Yezu Klisto nagoola bin e. **18** Ye nabe é, bē eelēe ne nen náá: «e mesik mē bōs, ye aadi é ne bot aawyii bin, bē aazodi eke e to mbee mēkwosak mē elyem bōo.» **19** Bē é binok, bot e ezem, bot e di ewa mbek ɔ, bē tok ne sisim e Zēeb to lōo, bē ke é ne ekwosak e epuud bōo tyee betit. **20** Ye kabē biyo bōo nyaag'am mē di ekwyel ɔ, saka náá, tsik'en kekō e dēe edum e korj len ne Zēeb, Djaalaka ne mēbwala mē Sisim na Dēe. **21** Waka lyem to kwyl e Zēeb, étep ebwood dwoo Ghej'enaka Yezu Klisto aadje mena tsik na kōm-kōm kō esu e lyem ghorj'e. (aiōnios g166) **22** Dika ne ghorj ne bot e di ekaab edum e korj ɔ. **23** Deenek, ye é ne bedhiiti bot e dinaa, bi e ne ghwyil e tsik bē e ewyisal e bē to du epēe ɔ. Ye kabē bedhiiti bot ɔ, dika ne lyem ghorj ne nōo, dika ne etsoj, eghēj bi ne bē nōo edi edi wat ɔ, ekaab náá, bē ezekeful bin elo ne mbee mēfulu mōo. **24** Dum ne mot di ebaal bin étep bi needi àasyem, mot di ne ghwyil e baadis bin mesym etēe náá, bi needi dēe, ne memyaala to duma ye, **25** ne sim Zēeb'enaka ngot, metsik-bot menaka, kō lo e Yezu Klisto Ghej'enaka. Beta náá, duma, ne mēbwala, ne ngek'e dōo ne ekukuma bē, di ne ne nenak, kōm-kōm sii ne kōm! Ye di deenek! (aiōn g165)

ε Sisim Zarj nabee

1 Mekana mak é ne etep nadi tó sò ee Yezu Klisto nawyisal ye popoopwon ε. Zeeb natel nye etep tak ε, étep nye neelyaal bot ε mesa me sa di ye eezeko ne esael ε. Deenek, Yezu naakyeed fofop'e pe dāa Zarj mot-mesa me, etee náá, nye neetel nye etep binek. **2** Mam tsaa-ses Zarj me lee é náá, etep djas me nabee ε, ye é mekpa me Zeeb ne etsetse ee Yezu Klisto natel me ε. **3** Memyaala ne mot di elaa mekana mak ó, memyaala ne mot di egwak mekpa me di edus pe daa Zeeb, da nye é di elooba enyoepe ne etep di kwyala wak e! Etee náá, ewala di náá, etep binek djas aasaal ε ye eezekunaa. **4** Ye é mam Zarj, me eeswos bot ε zeeга mendjaa mendjaala eten ne ebá di pe kyee dik Azi ε. Beta náá, enem ne embée ne egwyem di ne nen ne din ε Zeeb mot di ó, mot nadi ó, mot di ezye ó. Beta náá, esisim eten ne ebá dyeebadi sok bhwoob bóó mekoozi me ó, dje bin egwyem. **5** Beta náá, Yezu Klisto, mot di tsaa-ses to esosoob ó, mot di mot meken nagomelaa pak myoj ó, mot di mon Mekoozi me bemekoozi me di kó eko ε bós'ak ó, dje bin egwyem. Klisto ne kwyel ε mena, nye naapek mena tó mesyem ne eka nyel emet buwa. **6** Nye eesa náá, mena dika eyoj ε beghaa-Zeeb étep esa mesa me Zeeb Seeg. Beta náá, duma ne mebwala di ne ne kóm-kóm sii ne kóm! Amen. (aiōn g165) **7** Beeka, nye epezye to eguud! Bot djas ε waabee nye ne mis móó, dóó ne bot ε nalum nye ne ekóó ó, membyak djas di kó eko ε bós ε waadje egwyel kó esu ε le. Tsetse! Amen. **8** Ghej Zeeb ke é náá: «Me é Alfa ne Omegha», mot di ó, mot nadi ó, mot di ezye ó, Zeeb Mekaake. **9** Ye é mam Zarj, mon ε nyeg'en, mot di egjee ne nen tó mezuk ó, mot di egjee ne nen tó zii sama ne Yezu ó. Me naakyeedaa ne bhel pe kyee dik ghola Patmos kó esu ε esosoob bam dum ne mekpa ε Zeeb, ne etep me nagoola kó esu ε Yezu ε. **10** Tin, é elu ε Ghej, dhiiti dwoó yenga, Sisim na Dee naazemet me. Me naazegwak dhiiti gwood eelóó bhis koj'am elyelepe tyee tōj. **11** Gwood tak nake ne nam ε náá: «Etep wó di ebee ε, kwyala ye tó mekana da wó kyeed ye pe ezeega mendjaa me mendjaala eten ne ebá bak: zeeга mendjaala ghaada Efeez ne yii Similin, ne yii Paelgham ne yii Tyatiid ne yii Saaldes ne yii Filadhelfi zenóó yii Laodhise.» **12** Tin, me naazeliigel étep edjoak

mot nadi elii ne nam ó, wó gwak me zeebe dhiiti sa di ekela elama eten ne ebá nalulaa ne lóóó. **13** Kuku elama binek, ye nadi é ne dhiiti djema ee nōjel ne Mot. Nye nabot ε dhiiti ndjookuwa na golóóó ne mbaab nasaa ne lóóó ε. **14** Bhoo lo'e nadi é mepum dhaa tyee dāa epyaab, mis me nadi ekas dāa gel du, **15** meko me nadi é tóóbelaa dāa gwooz tó boo du. Gwood'e nadi egek é ekee bhuughe boo dii meson. **16** Tó mbo eghen be, nye namet ε ekwyikwyen eten ne ebá. Nuub'e nadi ewyisal pel na wol-wol. Bhwoob'e nadi ekas elyelepe dāa mekas me gwyee é kuku dwoó. **17** Eghen me nabee nye ε, wó gwaa, me zeghaaga si meko me ekee mot di náá, nye eezegwyee ó. Tin, nye ezekele mbo e ghen be kó lam. É di'enek, nye ezeke ne nam náá: «Nabem ba, mam é di Meken ne Mesik. **18** Mam é di mot di ne tsik ó, me naagwyee, tin, nenak, me moo é ne tsik kóm-kóm sii ne kóm. Deenek, mam ε di ne ghwyil kó esyee. Mam ε di ne ghwyil kó del ε bot ε nazegwyee ó. (aiōn g165, Hadēs g86) **19** Kwyala sa wó bee ε: sa di ε, ne sa aazyee ε. **20** Gwaka esuk mebwala me ekwyikwyen eten ne ebá wó bee tó mbo e ghen bam ε, ne esuk ε mebwala me elama eten ne ebá nasaa ne lóóó ε. Ekwyikwyen eten ne ebá kwyel elyaal ε, efofop yii ezeega mendjaa me mendjaala eten ne bebá. Tin, elama eten ne ebá binek kalyaal ε, ezeega mendjaa me mendjaala eten ne ebá.»

2 «Kwyala fofop ndjaa mendjaala ghaada Efeez mekana náá: «Mot di ne ekwyikwyen eten ne ebá tó mbo e ghen be ó, mot di eke kuku dhiiti sa di kelaa elama eten ne ebá nalulaa ne lóóó ó, lee é náá: **2** Me ne gu mesa mó, me ne gu mezuk mó, me ne gu zii wó di ne ye ε. Me ne gu náá, wó àamaad bot ε di esa ebiyo ó. Wó naasarj egu bot ε di ekóó bot náá, be é bot ε lwoma ó, batakegu náá, be tok bot ε lwoma, be kóó bot ε kóá. **3** Wó é ne zii, wó naazuk étep'am, é di'enek, wó nabe é ne meghaaz. **4** Tin, me epekwyel edul wó meló: wó àakakwyel me dāa wó nadi ekwyel me é meken ε. **5** Taala wój wó emet di wó wó ó! Swoola mefulu mó, da wó é sa mesa me wó nasesa sok é meken ε. Tin, wó byen eswola óó, me aazyee pe daa ló da me é dis lama yó é di di ó. **6** Tin, wó é ne sa wat me di emyaala ne nó kó esu ε tak ε: ye é náá, wó ne bhina mesa me zeeга bot ε di edjóóaa eNikolayit, yii mam emet di ebhina ε. **7** «Beta náá, mot di ne meló ó, nye gwak, sa Sisim di elee ne ezeega mendjaala

el! «Tin, ne bot aakwak o, me aadje be bum le tsik di to Paladi Zeeb e.» 8 «Kwyla fofop ndjaa mendjaala ghaada Similin mekana náá: «Mot di meken ne mesik o, mot nagwye da gom o, lee é náá: 9 Me ne gu mezuk mo ne edjel bo. Gua náá, wo é mot ekum. Me ne gu mebbehel me bot e di eke náá, be é bot e mbyak eYuda e di ebyak wo o. Bela náá, be tok bot e mbyak eYuda: be é bot e zeege Satan. 10 Nabem keŋ ne mezuk ee wo aaboma ne ye e. Gwaka: Dim mot mekoŋ e waawa bin to mebhawal, nye waawa bete ne bot pak'en e membok, bi é waatiigaa edi melu kam. Tin, dia sosoob kekum dwo esyee e lo, é di'enek, me aadje wo koto duu e tsik na kom-kom. 11 «Beta náá, mot di ne melo o, nye gwak, sa Sisim di ele e ne ezege mendjaala el! «Bot aakwak o, be aanakwaakabaagwye ngwye sis.» 12 «Kwyla fofop ndjaa mendjaala ghaada Peelgham mekana náá: «Mot di ne pel na wolwol é mbo o lee é: 13 Me ne gu edi wo di o: di Satan di ndiidel ko bóo mekoozi me o. Wo é sosoob ne nam, wo àapakat edum e koŋ e lo ne nam, ye nakoozobe egher Atipas mot nadi tsaa-ses yam to esosoob nagóaa pe da len, edi Satan di o. 14 Tin, me é ne dhiiti ba bo esonok di náá, me aadul wo melo étep tak e: to zeege mendjaala mo, wo é ne bedhiiti bot e di náá, be epedu melyo me Bhalaam o. Bhalaam é mot nadi ebesal mekoozi Bhalak náá, nye laab bon e Yisael étep be neede betit e nakaa benaghise ye e ebuwa o, ne edjaaz be é mezo. 15 Deenek, ye é pe e ne bedhiiti bot e di náá, be epedu melyo me Nikolayit pe daa lo. 16 Swoola mefulu mo. Ye di àabe deenek o, me aanàboya ne ezye pe daa lo, da me elumla ne bot binok ne pel di ewyis to nuub'am e. 17 «Beta náá, mot di ne melo o, nye gwak, sa Sisim di ele e ne ezege mendjaala el! «Ne bot e aakwak o, me aadje be edee e syela di edjóaa Man e. Me waadje mot ne mot ekok e na puu. Pe ko ekok e tak é ne ekwyla din na bes bot di àagu, ye di àabe mot di ebela ye o.» 18 «Kwyla fofop ndjaa mendjaala ghaada Tyatiid mekana náá: «Món e Zeeb, mot mis me di egel daa boo ngel du o, mot meko me di toobelaa daa gwooz to boo du lee é náá: 19 Me ne gu mesa mo, ne kwyel'o, ne esosoob bo, me ne gu esa e lo, zenoo zii yo. Deenek, me eezegu mos náá, mesa me wo kadi esa mos'aak eedhaa yii meken. 20 Tin, me epekwyel edul wo melo: wo epedjes Jezabel, moma di ekoo bot o, nye di ngoollel-mekpa e Zeeb. Melyo me epeša é

náá, bot e mesa mam wo ze, ye é epedjes be náá, be sa mezo ne ede betit e nakaa benaghise ebuwa e. 21 Me eebet nye ba mo pes ewala etee náá, nye neeswoola mefulu. Tin, nye àakwyel ekat mezo me. 22 Étep tak e di náá, me aadum nye si ko goŋ mezuk. Me waawa bot e di egyee sama ne ne é sa mezo o to boo mezuk. Ye é di náá, be eeswoola mefulu mo da be é bet edu e nye o, mezuk me tak aanàbela be. 23 Me waagó bedjekel be. Tin, ezege mendjaala djas aagu náá, ye é mam e di egu esiiza ne mekwosak me bot e bos. Me waawa mot ne mot efute e mesa me nye nasa e. 24 Ye kabe biyo bot e zeege mendjaala me ghaada Tyatiid o, biyo bot e di àadu embee melyo menek o, biyo bot e di àasaj egu é sa di edjóaa “esa e syela e Satan o” gwakeka sa me di ele e ne nen e: me àapabaadje bin dhiiti eber. 25 Tin, sa bi zebela é, metka ye ghin kekum ewala me aazy e. 26 «É di'enek, mot aakwak o, mot aasa ekwosak e lam kekum dwo mesik o, me waadje nye ghwyil ko membyak djas. 27 Nye aadjeed be é ne sek ghwooz, nye waatwaal be daa mebbe me dyak. 28 Saag'am e nadj e me ekukuma e tak. Me waadje nye doo ne kwyikwyen e melem. 29 «Beta náá, mot di ne melo o, nye gwak, sa Sisim di ele e ne ezege mendjaala el!»

3 «Kwyla fofop ndjaa mendjaala ghaada Saad mekana náá: «Mot di ne eSisim eten ne ebá e Zeeb, ne ekwyikwyen eten ne ebá o lee e: Me ne gu mesa mo, me ne gu náá, wo é ne dék daa mot di ne tsik o, ghuna wo eezegwye. 2 Dia ndjem, djea meghaaz ne sa lik to lo e, sa di ekunaa ne egwye e. Etee náá, me eebée náá, wo tok ne mbee mesa me di enyo é mis me Zeeb'am e. 3 Taala melyo me wo nabezela e, ne tyee wo nazegwak e. Dia sosoob ne ye, da wo é swoola mefulu mo. Tin, wo di àadi ndjem o, wo aaseka me pe daa lo é zaka daa mot djii, wo àanakwaagu ewala ee me aatuula e. 4 É di'enek, ye é ne bedhiiti bon e nyoog pe ghaada Saad di náá, be àapasa náá, ekaad bo ni mendi. É di'enek, be é bot e di egoka ne ebót ekaad na puu, étep be neeke ngon loog sama ne nam. 5 «Tin, mot aakwak o, nye waabót ekaad na puu. Tin, me aanakwaadis din e le to mekana me tsik, me waamyam é mis me Saag'am, ne é mis me efofop náá, nye é ngbam. 6 «Beta náá, mot di ne melo o, nye gwak, sa Sisim di ele e ne ezege mendjaala el!» 7 «Kwyla fofop

ndjaa mendjaala ghaada Filadhelfi mekana náá: «Mot eDée, mot etseetse lee é, nye é mot di ne sap é mekoozi Dhavid ó, é gheri nye di edi é, ye tok ne mot aadiyal, é gheri nye di ediyal é, ye tok ne mot aadii: 8 Me ne gu mesa mó, sok bhwoob'ó me eedii ébe é ndjaa di náá, dhiiti mot tok ne ghwyil ediyal é. Etee náá, wó tok ne ghwyil ébuepe, wó eelooba ne mekpa mam, wó ààpaswonal mé. 9 Beeka sa me aasa ne bot é zeege Satan é, bot é di ekóó bot náá, be é bot é mbyak eYuda ghuna be tok bot é mbyak eYuda ó: me waapus be ne bhel náá, be zekwyit mebori si meko mó étep be neegu náá, me ne kwyel wó. 10 Dáa ye di náá, wó eelooba ne etiri é ewa zii é, mam pe é me waabaa wó é gheri mezuk aazyé ko éko é bos étep ewa bot tó mebhawal é. 11 Me moo aazyé. Baala enyópe sa wó di ne ye é, etee náá, mot needi ààdek koto duu yó. 12 «Mot aakwak ó, me waasa náá, nye di egwyin tó ndjaa Zeeb'am, nye aanàbaawis pe kel. Me waakwyal din é Zeeb'am kó le, dóo ne din é ghaada Zeeb'am, Yeluzalem na bes di edus pe tó gwoo pe daa Zeeb'am é. Me waakwyal dóo ne din é lam na bes pe kó le. 13 «Beta náá, mot di ne meló ó, nye gwak, sa Sisim di elee ne ezeega mendjaala é!» 14 «Kwyla fofop ndjaa mendjaala ghaada Filadhelfi mekana náá: «Mot di edjóoaa Amen ó, sosoob tsaa-sés ó, etseetse ó, mot meken kó esa ee Zeeb nakus kó bhwak ó lee é: 15 Me ne gu mesa mó, me ne gu náá: Wó ààgoo, wó ààtela pe. Ye é pe di é di náá, wó epegoo neghu wó epetela ó!» 16 Tin, dáa ye di náá, wó é pak megoo ne metela é, wó ààgoo, wó ààtela, me waago wó daa dhoo. 17 Wó ke é náá: “Me é mot ekum, me moo é ne bete ne mevú, me tok esaa dhiiti sonok.” É di'enek, wó ààgu mbi mot mezuk, mot mebos, djel mot, mot edhim, mot eduuba wó di é. 18 Dum ne tep tak é me di edje wó melyo náá, wó bom tete lóó di náá, ye eezedisaa mendi ne du é pe daa lam. Deenek é wó aadi tete mot ekum. Da wó ebaabom ekaad e na puu, étep esel ben toto yó, étep wó needi ààbe ne syen edi é ben toto. Wó é bom dóo ne met me egwom é mis mó étep, wó neebaanyaa sok. 19 Me ne biyo ne bot é me di ekwyel ó, me ne wa be é ferj. Tin, wa lyem tó mesa, da wó é swoola mefulu. 20 Gwaka, me eetyaa é ébe é ndjaa, me epediig. Mot é gwak gwood'am da nye é dii ébe é ndjar'e ó, me waani tó ndjar'e. Tin, me waade edee é di wat bis ne ne, nyey ne nam. 21 «É di'enek, mot aakwak ó, me waasa

náá, nye di sama ne nam kó bóó mekoozi mam. Ye é dáa mam, me eekwak bhii tak, me eebe di sama ne Saag'am kó bóó mekoozi mé. 22 «Beta náá, mot di ne meló ó, nye gwak, sa Sisim di elee ne ezeega mendjaala é!»

4 Bhii tak, dhiiti sonok naazetelaa me, wó gwak me zebbe dhiiti ébe ndjaa zokazeberjel pe tó gwoo. Tin, gwood me nagwak elii ne nam sok é, gwood nadi egek dáa tóji é, eezeke ne nam náá: «Byeta pe kak, me lyaal wó sa aatuula bhii tak é.» 2 Kaseka é, Sisim eezemet mé. Ye nabe é ne bóó mekoozi pe tó gwoo, kó bóó tak ye nabe é ne mot ndiindil. 3 Mot nadi ndiindil kó bóó mekoozi tak ó, bhwoob'e nadi é ekasepe dáa mekok me metari di edjóoaa yaspe ne saaldwan é. É di'enek, kó éko é le nadi é ne dhiya na kas-kas dáa ékok é di edjóoaa emelood é naatye kó bóó mekoozi me tak. 4 É mengwoob me bóó mekoozi tak, ye nabe é ne bedhiiti mebhóó mekam-membá ne ená. Tin, kó mebhóó menek, bepaa mekam-membá ne ená nadi é mendiindel kó tak. Be nadi é ne ekaad na puu é menyel, ne ekoto begheri nasaa ne lóó é é elo. 5 Mengwyes, bhyeed ne beghel éko nadi ewis kó bóó mekoozi menek. Sok bhwoob bóó mekoozi, ye nabe é ne elama eten ne ebá nadi egoo élyelepe é, mengel me elama binek é eSisim eten ne ebá é Zeeb. 6 Sok bhwoob bóó mekoozi menek, ye nabe é ne dhiiti sonok ekee boo dii meson é djhaazal dáa ékok é metaadak, dáa ékok na dhyaaz-dhyaaz. Tin, kuku bóó mekoozi ne é mengwoob me tak, ye nabe é ne dhiiti membi me edjema ená di ne tsik ó. É menyel móó, ye nadi é ne ebhum emis pe mebhwoob ne pe ekorj bóó. 7 Djema di ne tsik ó, yii meken pak'ó nadi enojel é ne boo ghee, yii bhóoba nadi enojel é ne mon ngombe, yii elel, bhwoob'e nadi é dáa yii mot, yii ená, nakadi enojel é ne bhyel é pilal. 8 Pak edjema ená di ne tsik binok ó, ngot-ngot nadi é ne mebhap eten ne wat, me nyel móo ne si mebhap móo nadi é «kpeerj» ne mis é tak. Tin, mwos ne pum be nadi edjeeb ààwala náá: «Dée, Dée, Dée, Gheri Zeeb, Zeeb Mekake, nyey é nadi, nyey é di, nyey é di ezye!» 9 É mewala djas, edjema di ne tsik ó binok nadi edjeeb étep edje duma, ne duu, ne eghaapee mot di ndiindil kó bóó mekoozi ó, mot di ne tsik kom-kom sii ne kom ó, (aiōn g165) 10 bepaa mekam-membá ne ená naazeghaaga si, sok bhwoob mot di pe kó bóó mekoozi ó, bhii tak be ezeekwyit mebori móó

si, sok bhwoob mot di ne tsik kòm-kòm sii ne kòm o. Be naadis ekoto begheh baa lóo ye sok bhwoob bóó mekoozi, baa eke náá: (aiōn g165) 11 «Gheh, Zeeb'es, woy é di egoka, ne edjeaa duma, ne duu zenoo mebwala, etee náá, woy é nakus esonok djas, esonok binek nakusaa é, é ekwosak e lo!»

5 Bhii tak me eebee mekana wola daa bum to mbo mot nadi ndiindil ko bóó mekoozi o. Mekana me tak nabe é ne ekwala to tak ne e ekoŋ tak. Ye nabe é tiŋela, ne metuŋa eten ne ebá be nabek luk ko tak e. **2** Bhii tak, me eebaazebee dhiiti fofop na mebwala etuud elyelepe náá: «Eze di egoka ne eko metuŋa nabekaa luk ko tak e, da nye dii mekana?» **3** Tin, ye nabe é ààbe ne mot pe to gwoo, ne pe ko bos, zenoo si bos di ne ghwyil edii mekana da laa ye. **4** É di'enek, me moo tin edge ebuepe etee náá, ye tok ne dhiiti mot nadi egoka ne edii mekana menek da nye é laa ye. **5** Tin, wo gwak paa ngot zeke ne nam náá: «Sa wo ààdje. Beea: Boo ghee bot e mbyak eYuda, ngo nyee mekoozi Dhavid, nye eekwak, nye é di egoka ne edii mekana me tsik ne eko metuŋa meten ne ebá binek.» **6** Bhii tak, me eezebee mon bhata ngot titel kuku ebwak pak bóó mekoozi ne edjema ená di ne tsik o, zenoo bepaa nakaal be o. Mon Bhata tak nadi é tyee tit nagóaa étep buwa o. Mon bhata tak nadi é ne melak meten ne ebá, ne mis meten ne ebá. Mis meten ne ebá binek lyaal e, esisim eten ne ebá Zeeb nazedhis ko eko e bos djas e. **7** Wo gwak Mon Bhata zetiila étep ezenoo mekana nadi to mbo e gheh e mot nadi ndiindil ko bóó mekoozi o. **8** É gheh nye nanoo mekana e, wo gwak edjema ená di ne tsik o, ne bepaa mekam-membá ne ená zokazeghaaga si sok bhwoob e Mon Bhata. Mot ne mot nabe é ne sandjo é mbo ne ebeele nasaa ne lood e «tōō» ne bemananas di edjóaa ooo e. Bemananas menek é mendjaala me bot e edee. **9** Tin, be nadi etii djeeb na bes náá: «Wo goka é ne enoo mekana, da wo é ko metuŋa nabekaa luk ko tak e, etee náá, wo naagóaa tyee buwa, ne ghiya yo, wo eepek bot étep Zeeb, bot e kyee mel djas, bot e membyak djas, bot e elii djas, ne bot e medhik djas. **10** Wo eesa náá, be di eyon, be di beghaa e Zeeb étep Zeeb'enaka, be waakok ko eko e bos djas.» **11** Me nabaadi é me dinaa edjoak, wo gwak me zegwak gwood medhuu me efofop: Ye nabe é efofop medhuu-medhuu ààbe ne daa laa.

Be nadi é é mengwoob me edjema ená di ne tsik o, ne bepaa kii boma. **12** Be nadi ekim elyelepe náá: «Mon Bhata nagóaa étep buwa o, nye é di goka ne ebela, mebwala, ne mevuu, ne etson, ne ghwyil, duu, ne duma ne eseeaa metel!» **13** Me naabaagwak esa djas di pe to gwoo é, ne esa ee di ko bos é, ne esa di si bos é, ne yii di to eboo dii meson e, esa e bhwak djas nadi edjeeb náá: «Ne mot di ndiindil ko bóó mekoozi o, doo ne mon bhata, eseeaa metel, ne duu, duma, ne egheh di kòm-kòm sii ne kóm!» (aiōn g165) **14** Tin, wo gwak edjema ená di ne tsik o, zebóoza: «Amen». É di'enek, bepaa eezeghaaga, da kwiyit mebor si étep eduwal e Mon Bhata.

6 Bhii tak, me eezebee mon bhata e ko etuŋa meken to metuŋa eten ne ebá be nabek luk ko tak e. Me eezegwak djema ngot to edjema ená di ne tsik o é bam elyelepe daa ghel eko náá: «Dha!» **2** Me eezebee dhiiti yaaga na puu. Mot nadi ko tak o, nye nadi é ne bhan é mbo, be naadje nye koto begheh. Tin, nye eezetó daa gheh mot, étep ebaakekwak kwaka sis. **3** É gheh mon bhata nako etuŋa yii bhooba nabekaa luk é tak e, me eezegwak djema e bhooba pak edjema ená di ne tsik o, é ke náá: «Dha!» **4** Tin, dhiiti yaaga eezewyis, nye nadi é toobelaa daa du. Mot nadi ko tak o, nye naadjeaa egheh esaab egwyem nadi ko eko e bos étep bot neegónel pak'oo e. É di'enek, boo pel naadjeaa nye. **5** É gheh mon bhata nako etuŋa yii el el nabekaa luk é tak e, me eezegwak djema yii el el pak edjema di ne tsik o eezek: «Dha!» Bhii tak, me eezebee dhiiti yaaga na dhoo é zye. Mot nadi ko tak o nabe é ne sa be di etsel esonok ne ye é é mbo. **6** Bhii tak, me naagwak tyee dhiiti gwood é gek pak edjema ená di ne tsik o. Gwood tak nadi eke é: «Kilo wat ebhum e ble é ne efute e mesa me dwoo wat. Tin, ekilo el el ebhum be di edjóo ooo é ne efute e mesa me dwoo wat. É di'enek, sa wo ààpul mul ne menyok me vin.» **7** É gheh mon bhata nako etuŋa yii ená nabekaa luk e tak e, me eezegwak djema yii ená di ne tsik o é ke náá: «Dha!» **8** Bhii tak, me eezebee dhiiti yaaga na dhoo ekee eka e koko zesos e. Mot nadi ko yaaga tak o, din e le nabe é «esyee», deenek, zula bot e zegwye o nadi edu nye pe bhis. Tin, ghwyil egó e bot naadjeaa be ko ba mon kyee bos étep be neegó bot ne pel. Be neegó bot ne pwom edee, ne egum zenoo betit be na nyan-nyan di ko eko e bos e. (Hadēs g86) **9** É gheh mon bhata

nako etunja yii eten nabekaa luk ko tak e, me eezabee si mesa ebuwa, esisim e bot e nagóaa e buwa etee be nadi é sosoob to mekpa me Zeeb ne ebaadi etsaa-ses e Zeeb. **10** Be naazetsim elyelepe: «Ghej mot eDee, mot eTseetse, wo aaboopée bot e bos'ak den, étep ewa be é fej etee náá, be naagó bis?» **11** É di'enek, be naadje mot ne mot pak'oo lobo na puu. Wo gwak nye zeke ne náo náá, be pokogwaal ba mao ewala batsa, étep ebwood náá be bil metanj me bon nyeeg ne bot e be ne náo nadi esa mesa o aagóaa dáa baa. **12** Bhii tak, me eezabee mon bhata zeko etunja eten ne wat be nabek luk ko tak e. Tin, wo gwak bos zedeeg elyelepe. É di'enek, gwyes moo é «suut» dáa kaad mot di ne pil e. Tin, ngon moo é toobelaa dáa ghiya. **13** Wo gwak ekwyikwyen di pe to gwoo o, zekwyit pe ko bos ekee ebhum le fiigh di ekwyit e bos ne ghuu ye di náá àawoozal e. **14** Tin, gwoo naazewol nyel dáa be dyebawol bum e. Metsok djas ne eghola djas naadisaa é edi nadidi o. **15** Bemekoozi, eboo ekukuma, ekukuma esodja, bekum e bot, bot e di ne mebwala o, ne ekwom e bot zenoo esenjele e bot, baa djas naakesowa to eboo ghu mekok pak metsok ne si ebat e mekok. **16** Tin, be nadi eke ne metsok ne ebat mekok náá: «Bilaka ko les, syelka bis étep bis needi etsetaape ne mot di pe ko bóo mekoozi o, etsetaape ne ebuk e mon bhata. **17** Etee náá, boo dwoo ebuk e loo eezekum. Tin, eze aakopyet?»

7 Bhii tak, me naazabee efofop ená metetel é etuma ená yii bos. Deenek, be nadi esa náá, epup nadi edus pe edum e bos e di àapupal ko eko e bos, àapupal ko boo dii meson neghu, edeeg-deegak le wat. **2** Bhii tak, me naabee dhiiti fofop é dus pe kyee edjem e dwoo. É mbo'e, nye nadi emet geke Zeeb mot di ne tsik o. Wo gwak, nye zebam elyelepe ne efofop ená binok, bot e Zeeb nadje be ghwyil étep esa ebiyo ko bos ne to boo dii meson o náá: **3** «Sa bi àaleesa sa ebiyo ko eko e bos, ne to boo dii meson, neghu é le wat esok ne mena ne waka geke ko bhata bhwoob bot e mesa e Zeeb'enaka.» **4** Bhii tak me naazegwak metanj me bot e nabela geke Zeeb é bhata bhwoob'o. Ye nabe é bot bemil dhet ne bemil mekam-mená ne ená, to bot e mbyak bon Yisalael djas. **5** Tin, geke yenek nasaa é: to bot bemil kam ne bemil ebá to bil del e Yuda, to bot bemil kam ne bemil ebá to bil del e Luben, to bot bemil kam ne bemil ebá to bil del e Ghaad,

6 to bot bemil kam ne bemil ebá to bidel e Aseed, to bot bemil kam ne bemil ebá to bidel e Neftali, to bot bemil kam ne bemil ebá to bidel e Manase, **7** to bot bemil kam ne bemil ebá to bidel e Simeyón, to bot bemil kam ne bemil ebá to bidel e Levi, to bot bemil kam ne bemil ebá to bidel e Isakaad, **8** to bot bemil kam ne bemil ebá to bidel e Zabulon, to bot bemil kam ne bemil ebá to bidel e Zozef, to bot bemil kam ne bemil ebá to bidel e Beezame. **9** Bhii tak, me naazabee zukamwaa ne mot metanj me wat di náá, mot tok ne ghwyil elanj e. Ye nabe é, bot e medhik djas, bot e membyak djas, bot e bhwak djas, zenoo bot e elii djas. Deenek, be nadi é metetel sok bóo mekoozi, sok bhwoob e Mon bhata. Baa djas nabot e elobo e na puu ne elee mebbi é membó. **10** Be nadi etsim elyelepe náá: «Tsik dus é pe daa Zeeb'enaka, mot di ko bóo mekoozi o, ne mon bhata.» **11** E mengwoob me bóo mekoozi ye nadi é ne edjema ená di ne tsik o, bhii tak bepaa zenoo efofop djas. Baa djas naazekwyit mebon bhwoob si sok bóo mekoozi étep eduwal e Zeeb. **12** Baa eke: «Amen! Beta náá, eduwal, ne duma, ne etson, ne ebulal e bhoo, ne duu, ne mebwala, ne ghwyil, di ne Zeeb'enaka kom-kom sii ne kom! Amen!» (aiōn g165) **13** Ngot to bepaa eezedji me: «Bot e zebot elobo na puu binok é beze? Be dus paa?» **14** Me eezebóza: «Ye é woy é di egu, Ghej'am!» Wo gwak, nye ezeke ne nam: «Ye é bot e naboma ne eboo metiiga o. Be naagwyii elobo baa ne esa náá, ye pum ne ghiya mon bhata.» **15** Dum ne tep tak e, be di metetel sok bóo mekoozi e Zeeb, to eduwal nye mwos ne pum to ndjaa Zeeb. Tin, mot di ndiindel ko bóo mekoozi o, nye nye emet waabaal be to ndjaa Zeeb tak. **16** Deenek, be aanàbaagwak za ne gwyes medii. Be aanàbaagwak mekas me gwyes, àagwak-gwakak belaa. **17** Etee náá, mon bhata di kuku bóo mekoozi o, nye waabaal be dáa mot di ebaal ebhata e. Tin, nye waadjeed be to esoo go di edje tsik e. É di'enek, Zeeb nye emet waasunjal be menjal é mis.

8 É ghej Mon bhata nako etunja yii eten ne ebá nabekaa luk ko tak e, wo gwak bhwak zedi «kup» to gwoo tyee di mao pes ewala. **2** Tin, me eezabee efofop eten ne ebá metetel sok bhwoob e Zeeb. Be naazedje be etanj eten ne ebá. **3** Dhiiti fofop eezetyaa engwoob mesa ebuwa, nye nadi é ne mao buku nasaa ne lood étep edik ooso di ewyisal mbee menuub e. Be eezedje nye bete ne

9 Fofop yii eten eelɔ ye tɔŋ. Mɛ eezɛbɛɛ ɛ kwyikwyen wat edus pɛ tɔ ɛko kwyit ɛ bɔs. Kwyikwyen tak eedjɛaa sap boo guk na dim-dim di ààbɛ nɛ ɛsik ɛ. (**Abyssos g12**) 2 Kwyikwyen tak eezɛdii boo guk na dim-dim di ààbɛ nɛ ɛsik ɛ, wɔ gwak eguluk etim tɔ tak. Eguluk tak

253

ε Sisim Zan nabee

eguluk, ne mesii me na goo-goo, di ewyis to enuub eyaaga é, eboo mezuk melé nagó edhuu wat to medhuu melé me bot é bós. **19** Eteé náá, mebwala me eyaaga é to enuub bós, ne to mekeéz mào. Mekeéz mào é dáa benyo. Mekeéz mào tak é ne elo étép ezuk é bot. **20** Tin, bot é nadi ààgwyé ne mezuk'enek o nabe é ààswoola mefulu mào. Be nadi eduduwal embee esisim, ne benaghise, yii bós bemet nalul ne lóod, ne gwooz di elulaa epata, ne gwooz di edjóoaa bhlóoz neghu le, esa di náá, ye tok ne ghwyil ebee, ààgwak, ààke é. **21** Be nabe é ààkat egó é bot, esa be mesimba, esa mezo ne edjii.

10 Bhii tak me eezébee dhiiti fofop na mebwala dhaa nyel esul to gwoo. Eguud naabutal nye dāa kaad. Tin, dhiya nadii nye é lo. Bhwoob'e nadi ekas dāa gwyes, meko nadi é elyélépe dāa megwyij, ekas dāa ngel du. **2** To mbó'e, nye nadi é ne mào mekana mbek, nye naakel ko eghen be kó boo dii meson, ko é myel é le kó bós. **3** Tin, nye naazekim elyélépe dāa ghee di ekéed é. Bhii nye nakim é, wó gwak bham beghel eko eten ne ebá zokazegek. **4** Bhii bham beghel eko, me nadi ekwyel ekwyal sa bham beghel eko nadi elii é. Me eezégwak dhiiti gwood to gwoo eke: «Syela sa bham beghel eko é ten ne ebá binek lee wó é, sa wó ààkwyal ye.» **5** Wó gwak fofop me nabee tetel kó boo dii meson, ne kó bós é, zeben mbó eghen be pe eko, **6** tin, nye eezetuwal myonj ne mesonj ne din é Zeeb mot di kóm-kóm sii ne kóm o, mot nakus gwoo ne bós, ne boo dii meson, ne esa djas di kó eko é bós é. Fofop eezéke: «Ewala é tak ààkabóyal!» (aion **g165**) **7** Tin, dwoo bot aagwak fofop yii eten ne ebá eló ye tónj é, esa Zeeb nasyel ne bot é bós é waanyen popoopwon. Ye aasael dāa nye nalooléé bot é mesa me, bengoolé é mekpa é. **8** Bhii tak, me eebaagwak gwood me nagwak edus to gwoo é, ye eebaazeli ne nam liia sis: «Tóá, kenó mào mekana di mbek to mba é fofop di tetel kó boo dii meson, ne kó bós é.» **9** Me naazetiila pe daa fofop, me eezéke ne ne náá, nye dje me mào mekana. Nyey ne nam náá: «Nónja ye, da wó é de, ye é waagwyee wó to mào, tin, ye waases wó to nuub dāa ego.» **10** Me eezenó mào mekana nadi to mbó fofop é, de ye. Meses me tak to nuub'am nadi é dāa ego. Tin, dāa me namin ye é, ye nabe é ye moo egwyeepe to mo'am. **11** Bhii tak, nye eebaazéke ne nam: «Ye goka é wó baagoola goola sis dāa ngoolel-mekpa é Zeeb, sa

Zeeb nakek ne beté ne ekýee medhik, membyak, zenó elii ne bemekoozi é.»

11 Bhii tak, wó gwak be zedje me le ghwaazok di egekaa medjaa me esonok ne ye é, enónjel é ne mào bil le. É di'enek, be eezéke ne nam: «Wyela, Tóá kegek medjaa me di e deé é Zeeb, dōo ne mesa ebuwa, da wó é laa metanj me bot é di eduwal Zeeb o. **2** Tin, da wó é bet ébesé meken kok ndjaa Zeeb, ààgek ye, etéé náá, be naazedje ye ne bot é membyak mesis. Bot aasaab dék ghaada na deé bengon mekam-mená ne ebá o. **3** Me waadhis betyaases bam bebá, be waabot é ekaad e pil. Be waagoola bhaadal dus pe daa Zeeb é melu mil ne bedhet ebá ne melu mekam-meten ne kam wat.» **4** Betyaases binók bebá lyaal é, ele é oliv ebá, ne sa di ekélaa elama é ebá sok bhwoob Ghenj na kuma bós é. **5** Mot ekwyel esa be ebiyo o, du é waawyis to enuub bós, ye é dik bot é mebhuka mào. Ye é deenek é bot aakwyel esa be ebiyo o aagwyé. **6** É ghenj be aadi ege-goola bhaadal dus pe daa Zeeb é, betyaases binók é ne ghwyil ebe bhi é melu me be aadi egoola bhaadal Zeeb é. Be é ne ghwyil eliig medii zye ghiya. Be é ne ghwyil esa náá, bhwak djas ni to membi me eboo mezuk djas esok ne esok dāa elyem bós di ekwos é. **7** Tin, é ghenj be aasilal egoola bhaadal yóo é, tit di ewyis to boo guk na dim-dim di ààbe esik o waalumla deé ne náo. Nye waakwak be, nye waagó be. (Abyssos **g12**) **8** Myonj mào waakaa é di bot djas di eséega to boo ghaada o, di Ghenj o nabemaa kó melaaba o. É mis é Zeeb, di yenek lyaal é ghaada «Sodom» ne kyee dik «Ezipte». **9** Bot é bós djas, bot é membyak djas, ne bot é elli djas dāo ne bot é medhik djas é waabee myonj mào melu melé ne pes. Tin, be aanàmyaal náá, myonj mào kéwaa to évit. **10** Bot é di kó eko é bós é waamyaala ne esyee é lóo, be aadi é to ebyonj, be waapekel pak'óo, etéé náá, bengoolé é mekpa é Zeeb bebá binók naadyeebaazuk bot. **11** Tin, bhii melu melé menek ne pes, eswos é tsik eezedus pe daa Zeeb ni to lóo. Wó gwak be zéwyel tyaa metetel, tin, bwoo naazemet bot é nadi ebee be o elyélépe. **12** Bengoolé é mekpa é Zeeb bebá binók naazégwak dhiiti boo gwood ebam pe to gwoo: «Goka wak!», be naabyet tó to gwoo to eguud, é mis me bot é mebhuka mào. **13** É di'enek, wó gwak bós zedheegel elyélépe. Kyee wat to ekýee kam e ghaada zokazebik. Bot bemil eten ne bemil ebá zokagwyé ne kuukuu

bos nadheegel ε. Bwoo naazesa bot ε natsak ο, ε di'enek, be naazedje duu ne Zeeb mot di to gwoo ο. **14** Mezuk me bhooba eedhaa, tin, mezuk me el el moo aakan. **15** Tin, fofop yii eten ne ebá eezeloo ye tɔɔɔ. Eboo bhyeed eezegkek elyelepe to gwoo eke náá: «Eyoɔɔ bos'ak moo ε yii Gheɔɔ'es, ne Mesia me. Nye waakok ko bos kom-kom sii ne kom!» (aiɔn g165) **16** Tin, bepaa mekam-membá ne ená, nadi mendiidel ko mebhóó me ekukuma bɔɔ sok bhwoob ε Zeeb ο, be eezeghaaga bhwoob si, da be ε zekwyit meboɔɔ si éteɔɔ duwal Zeeb, **17** bɔɔ ne ne náá: «Gheɔɔ Zeeb mekake, woy mot di ο, woy mot nadi ο, bis epeghaape wɔ, etee náá, wɔ eesa ne mebwala mɔ náá, wɔ kɔk ko eyoɔɔ'elɔ». **18** Bot ε medhik naapkaa mebuk, nenak, ye ε ebuk ε lo ε kadi enyen. Ewala epée bot ε nazegweyε eezedjala, ye ε ewala ε waadje bot ε mesa mɔ, bengooole ε mekpa ε Zeeb efute ε, ne bot ε di elooba ne nɔ ο zenɔɔ bot ε di bɔ ο, ye nakoozodi bot ε mbyok ne bot ε di ààdi bot ε mbyok ο. Ewala esaab bos éteɔɔ bot di esaab ye ο, ye eedjaala! **19** Wɔ gwak, di e deε e Zeeb zebɔɔɔl to gwoo tin, tot ebheɔɔ zokatuula. Menges, bhyeed, bham ghel εko, bos dheegel zenɔɔ bhi boo metaadak.

12 Boo ndem wat naazetuula to gwoo: dhiiti moma naabot gwyε ε nyel dáa kaad, ngon nabe ε si meko me, nye nadi ε ne koto begheɔɔ na ekwyikwyen kam ne bebá ko lo. **2** Nye nadi ε ne ebum. Tin, eb el nadi esa náá, nye tsim elyelepe. **3** Tin, wɔ gwak dhiiti ndem sis baazetuula to gwoo, ye nabe ε boo dhalagheɔɔ na toobela dáa du. Nye nadi ε ne elo eten ne ebá, ne melak kam. Tin, ko elo eten ne ebá binek, ye nadi ε ne ekoto begheɔɔ eten ne ebá. **4** Deenek, ekεεε ε le nadi ewaabal εdhuu ε ekwyikwyen wat to medhuu melel nadi to gwoo ο, wɔ gwak ye mwas be ko bos. Dhaalagɔɔɔ tak natyɔɔ ε sok bhwoob moma nadi ekwyel ebya ο, éteɔɔ nye neede mɔn tak ε gheɔɔ nye aabyel ε. **5** Tin, moma tak naazebya mɔn motom. Mɔn tak ε waadjeed bot ε membyak djas ne sek ghwooz. Mɔn tak naazebyet tɔ pe daa Zeeb, pe bóó mekoozi me di ε. **6** Ye kabe moma ο, nye naazeakaab tɔ, pe kyee dik besye di ààbe ne medii ε, pe pak Zeeb nazekoobal nye di ε, éteɔɔ nye needjeaa edee melu mil wat ne melu bedhet ebá ne mekam-meten ne kam wat. **7** Bhii tak, tuub naazeduel to gwoo. Kukuma efofop Mesel ne efofop be naadu ne dhaalagɔɔɔ. Tin, dhaalagɔɔɔ

naabaangamela pe ye kyee ne be efofop. **8** Tin, ye nabe ε be naakwak dhaalagɔɔɔ be ne efofop be. Be nabe ε ààkabe ne di edi to gwoo. **9** Tin, boo dhalagheɔɔ naazyee gelaa mwasaa pe si. Ye ε nyey ε di nyo na mwa. Nyey ε di edjooaa dim neghu Satan mot di esa náá bot ε bos wo ze ο. Be naazemwas nye be ne efofop be ko εko ε bos. **10** Bhii tak, me eezegwak gwood wat ekim elyelepe to gwoo, eke náá: «Nenak, ye moo ε ewala ε Zeeb di etsik bot ε! Nenak, Zeeb'enaka eelyaal mebwala me, nye eesa náá, eyoɔɔ ε le di. Nenak, mekoozi me ε to membo ε Mesia. Etee náá, nye naazedis mot di epit bon nyeeɔɔ bina mwos ne pum to gwoo ο, mwas nye pe si. **11** Bon nyeeɔɔ bena eekwak nye dum ne ghiya mɔn bhata ne mekpa me be di egoola ε. Be nabe ε ààkwyeeɔɔ menyel mɔɔ, be naamyam egel menyel mɔɔ. **12** Éteɔɔ tak ε di náá, dika to memyaala, woy gwoo ne biyo bot ε di to gwoo ο! Ye kabe woy bos ne boo dii meson ο, kpaa-ghoɔɔ ne nen! Dim moo ε ko len, ne ebuk dhaa tye, etee náá, nye ne gu náá, melu me ko εko ε bos kalik ε batsa!» **13** Dáa dhalagheɔɔ nabee náá, nye naazyee gelaa, mwasaa ko εko ε bos ε, wɔ gwak nye zedu moma nabya mɔn motom ο. **14** Tin, moma naazedjeaa eboo mebhap membá yii bhyel. Ye nabe ε éteɔɔ nye neepilal, kekum edi be nazekobal nye ye ε pe kyee dik besye di ààbe ne medii ε. É di nye aadjeaa edee membu melel ne pes àakuna ne nyo ο. **15** Wɔ gwak nyo tak zego dhoo medii ne medii ebuepe dáa dii djaa bhii koɔɔ moma yenok éteɔɔ moma neewo to medii me tak. **16** Tin, wɔ gwak, bos zokazyε zetsik moma. Bos eezeebe nuub, min bete ne medii me dhalagheɔɔ nago to nuub'e djas. **17** Tin, dhalagheɔɔ nazeɔɔkaab ebuk ne moma, wɔ gwak, nye zetɔ kelumla deεb ne bedhiiti bon moma di elooba ne metiɔɔ ε Zeeb, ne edi ε sosoob ne etseetse ε bhaadal ε Yezu ο.

13 É di'enek, dhalagheɔɔ nazetɔ ketyaa ε ngwoob besye boo dii meson. Bhii tak, me eezeebe dhiiti tit wat ε wys to boo dii meson. Nye nadi ε ne melak kam, ne elo eten ne ebá. Ko melak kam yenek, ye nabe ε ne ekoto begheɔɔ ko tak. Pe ko elo binek, ye nabaadi ε ne ekwyala ε min di enyek Zeeb ε. **2** Tit me nabee ε nadi enoɔɔɔl ne ghee, meko me nadi ε, dáa meko me tit di edjooaa ulse ε, nuub'e kadi ε dáa yii boo ghee. Dhalagheɔɔ naazedje tit'enok mebwala me, ne bóó mekoozi me zenɔɔ boo egher be. **3** Lo wat to elo ε tit'enok nadi ε ne pyoɔɔ ekεε be naabi

nye dhaa tye, sa ekunaa ne esyee. Tin, pyonj tak naazegel. Deenek, bhwak djas naadyebamyaala ne ne, wo gwaa, be du nye. 4 Tin, bot djas nabe é be moo eduwal dhalaghon, etee náá, nye naadjé eghen ne tit. Bot djas nabaadi eduwal tit, baa náá: «Ye é eze di enogel ne tit, eze di ne ghwyil elumla deeb ne ne?» 5 Tit naabela ghwyil ewyisal mekpa me ebet, ne enyek din Zeeb, nye nazeBELA ghwyil esa deenek e bengon mekam-mená ne eba. 6 Tin, nye moo enyek Zeeb, é lee din e le, ddo ne di nye di o, zenoo sa djas di to gwoo e. 7 Be naabaladjé nye ze elumla deeb, da kwak bot e Zeeb. Be naadjé nye eghen ko membyak djas, ko bot e bos djas, ko elii djas, ko bot e medhik djas. 8 Tin, bot djas ko eko e bos é waaduwal nye, bot e di náá, min mao tok kwyala to mekana me tsik kana bos nakusel e. Mekana me tsik tak é mekana me mon bhata nakaa buwa o. 9 «Mot di ne melo oo, nye gwak enyoepe! 10 Mot e di náá, nye aadi é mot membok oo, nye waani é mbok. Mot e di náá, nye aagwe é ne pel oo, nye aazogwe e ne pel. Etep tak e di náá, bon e Zeeb goka é ne edi ne zii ne edum ekoj ne Zeeb.» 11 Bhii tak, me ezebe dhiiti tit eewyis to bos. Nye nabe é ne melak membá daa yii mao bhata, tin, nye nadi elii é daa dhalagorj. 12 Nye nabe é ne eghen e tit meken djas, nye nadi etel eghen binek e é mis me tit'enok. Nye naabesal bos ne bot e di ko bos o náá, be duwal tit nabaalaa sok boo pyonj nawaagó nye da ye egel o. 13 Deenek, tit nawyis to bos o nadi esa eboo esa e mebwala. Nye naabatasa náá, du dus to gwoo sul é bos é mis me bot djas. 14 Deenek, nye nadi ekoo bot e bos ne endem mebwala me nye nadi esa é mis me tit meken e. Nye ne noo náá, be kpak naghise etep eduwal tit nabaalaa ne pel da nye é tsak o. 15 Tin, tit bhooBa yenok naadjéaa ghwyil esa náá, naghise yenok di ne tsik, ye lii, da ye egó bot djas di aaduwal ye o. 16 É di'enek, tit'enok naazeBESAL bot djas, bot e di ne mbyok ne bot e di aabe ne mbyok o, djel mot ne kum mot, kwom ne mot di peka o, náá, be waa egeka ko membó me eghen baa neghu ko ebhata bhwoob baa. 17 Deenek, mot tok ne ghwyil ebom ne ebomsa dhiiti sonok nye di aadi ne geka yenek o, neghu din e tit, neghu metarj me di enogel ne din e le e. 18 Deenek, ye goka é mot di ne etsorj. Mot e di etselal oo, nye é ne ghwyil egu sa eleega tit'enok di ele e, etee náá, eleega elenek é eleega din e mot. Eleega tak é

bedhet-eten ne wat ne mekam-meten ne wat ne eten ne wat.

14 Me nadi ebaabee: wo gwaa, me zebbe mon bhata titel ko etsok e Siyonj. É di nye nadi o, ye nabe é ne bedhiiti bot bemil dhet ne bemil mekam-mená ne ena, nadi ne din e le ne yii Seeg kwyala ko ebhata bhwoob baa o. 2 Me eezegwak dhiiti gwood to gwoo eke é swak daa eboo mesok, daa boo bham ghel eko. Tin, etap e me nagwak é nadi é daa yii bot e di ebwom ngambi o. 3 Bete ne bot binok nadi etii djeeb na bes sok bhwoob bóó mekoozi, sok bhwoob edjema ená di ne tsik o, zenoo bepaa. Mot nabe é aabe ne ghwyil edjek djeeb tak, ye di aabe bot bemil dhet ne bemil mekam mená ne ená nadi ko bos, mon bhata natsik o. 4 Bot binok nabe é, bot e nadi aasaab me nyel mao ne mezo ko eko e bos o, be naabaal menyel mao to edee. Be epedu mon bhata é edi djas nye di etó e. Be naadjéaa tsik to sama bot e nadi ko eko e bos e, etep be needi bot e meken aadjéaa Zeeb be ne Mon e bhata o. 5 Be aawyisal etep etsal to enuub'oo, be tok ne ghwyil kweselaa ndje sos. 6 Bhii tak, me naazebe dhiiti fofop epilal ewyeegepe pe to gwoo. Nye nabe é ne Mbee Bhaadal na kom-kom ee nye nadi ekwyel egoola ne bot djas di ko eko e bos o, ne bot e medhik djas, ne bot e membyak djas, ddo ne elii djas, bot e bos djas. (aiōnios g166) 7 Nye nadi etuud elyelepe é náá: «Kaabka Zeeb, djeka nye duma! Etee náá, ewala nye di epée bot e bos e ye eezedjala. Duwalka mot nakus gwoo ne bos o, mot nakus boo dii meson ne esoozo djas o!» 8 Fofop bhooBa nadi edu fofop meken o nadi eke náá: «Ye eewyeeza, boo ghaada bhabhilon eewyeeza! Nye eedje bot e medhik djas menyok me vin me mbee mezo!» 9 Tin, fofop yii elél, mot nadi edu bebá binok o, nadi ekim elyelepe náá: «Mot é duwal tit ne naghise ye oo, da nye é bela geka ko bhata bhwoob neghu ko mbo oo, 10 nyey pe aade menyok me vin me boo ebuk e Zeeb. Menyok me vin me tak e aadi é na nyan-nyan, tin, Zeeb é waaso ye to mao buku ebuk e le. Deenek, nye waabee boo mezuk to du ne mesii me na goo-goo di djooaa sufele é é mis me efofop na dee, ddo ne é mis me mon bhata. 11 Eguluk e du mezuk mao epebyet pe eko kom-kom. Bot e di eduwal tit ne naghise ye o, bot e bela geka din e le é bhata-bhwoob o, be epeni to mezuk mwos ne pum, aabe ne ewala.» (aiōn g165) 12 Dum ne tep tak e, bot edee Zeeb goka é

ne elyaal náá, be é ne emaad e lyem, náá, be ne looba ne metij me Zeeb, be é epedum korj ne Yezu. **13** Bhii tak, me eezegwak dhiiti gwood to gwoo eke ne nam: «Kwyla dáak: “Kana mos, memyaala ne bot e di egwye boo to mesa me Ghej o! Deenek, Sisim lee é náá: Memyaala ne nno. Be bela ewala dum ne lyel-lyel mesa me be nasa e, etee náá, be waabela efute menyo me mesa be nazesa el!”» **14** Me nadi ebaadjoak, wo gwaa, me zebbee eguud na puu. Ko eguud tak, me naabee dhiiti mot é nqel ne mon mot. Nye nabot ko lo e kotó beghej na sael ne lood e, é mbo ye namet eghoob wat na wol-wol. **15** Tin, dhiiti fofop eezewyis to edi e dee ndjaa Zeeb, nye eezekim elyelepe ne mot nadi ndiidel to eguud o náá: «Nqja eghoob e lo, disa mebhék, etee náá, ewala tak eezedjala, mebhék me bos eezewozal étep edis!» **16** É di'enek, mot nadi ndiidel ko eguud o naazewus eghoob e le ko bos, tin, mebhék me bos djas naadisaa. **17** Dhiiti fofop sis naazewyis to di na dee Zeeb di to gwoo e, nyey pe nabe é ne ye eghoob na wol-wol é mbo. **18** Dhiiti fofop sis, mot di ne ekukuma ko du o naazedus pe kyee mesa ebuwa. Wo gwaa, nye zekim elyelepe ne mot nadi ne eghoob na wol-wol o náá: «Nqja eghoob e lo na wol-wol, tsaala meghej me vin di ko bos e, étep náá, ebhum tak eezewozal.» **19** Fofop tak naazedhaa ne ekparj é meghej me ebhum e vin nadi ko eko e bos e ne eghoob e le. Wo gwaa, nye zeso ye djas to syaala di elyaal ebuk e Zeeb e. **20** Ebhum vin natwaalaa é to syaala di etsetaepe ne ghaada e. Wo gwaa, ghiya nadi eswol to syaala. É di'enek, ye eezewo kekum ekilometele bedhet elél. Tin, ghiya nadi ebyet, medim me tak ekee ye aasik yaaga é tsurj.

15 Bhii tak, me eezebbee dhiiti boo ndem sis to gwoo, me naadjoka. Ye nabe é efofop eten ne ebá e, nazye ne eboo mezuk eten ne ebá. Ye é eboo mezuk me mesik. Etee náá, ye é ne mezuk menek e, ebuk e Zeeb aadjala. **2** Bhii tak, me eebaabee kwaambi dhiiti boo dii meson edjhaazal dáa ekok e metaadak, boo dii tak é puuza ne du. Tin, bot djas e nakwak tit ne naghise, ne eleega e di elyaal din e le o, nadi é metitel engwoob boo dii meson menek. Be nadi é ne engombi ee Zeeb nadje be é membo e. **3** Be nadi etii djeeb e Moiz mot-mesa Zeeb, ne djeeb e Mon Bhata: «Ghej Zeeb Mekaake, mesa mo ne bok, ye ne nyo! Wo é Mekoozi me

membyak djas, etep bo é epiki ne etsetse! **4** Eze aakodi àakaab wo Ghej? Eze aakopee edje wo duma? Etee náá, ye é woy wo emet edi Dee, bot e membyak djas é aazye zeduwal wo, etee náá, mesa mo epiki naazelyaalaa be popoopwon.» **5** Bhis tak, me eezebbee di edee ndjaa Zeeb di ne pet tot ebhej to tak e, bejel pe to gwoo. **6** Deenek, efofop eten ne bebá nadi emet eboo mezuk é membo o naazewyis to ndjaa Zeeb di pe to gwoo e. Be naabot ekaad di edjooaa len e na puu ekas dhaa tye. Be naabot ekaad e gon na puu na nakas-kas ne ebaab elood epeta e ebhet. **7** Ngot to edjema ená di ne tsik binok naazedje efofop eten ne bebá mo buku nasael ne lood nadi «táá» ne ebuk e Zeeb, nyey mot di ne tsik kom-kom sii ne kom o. (aiñ g165) **8** Eguluk naalwood to di edee Ndjaa-ebuwa. Eguluk binek lyaal é mebwala ne duma e Zeeb. Ye nabe é ààbe ne mot nadi ne ghwyil eni to di edee Ndjaa-ebuwa, kekum dwoo eboo mezuk eten ne ebá ee efofop nazye ne ye e aadjala e.

16 Bhii tak, me naagwak boo gwood pe to Ndjaa-ebuwa eeke ne efofop eten ne ebá binok náá: «Tóka, kesoka ebuku e ebuk e Zeeb ko eko e bos!» **2** Deenek, fofop meken naazetó keso sa nadi to mo buku ye e ko eko e bos. Wo gwaa, embee mepyorj nakpaa-kpaa zeseé é menyel me bot e nadi ne geka tit o na «kpeeerj», ne bot e nadi eduwal naghise ye o. **3** Tin, fofop yii bhooba naakeso sa nadi to mo buku ye e to boo dii meson. É di'enek, boo dii meson moo tin «zooorj» dáa ghiya mot zegwye o. Tin, edjema djas nadi ne tsik to boo dii meson o naazesi «bheee». **4** Fofop yii elél naazeso sa nadi to ye mo buku e to eboo medhii ne to esoojo. É di'enek, eboo medhii eezeliiza ghiya. **5** Tin, me eezegwak fofop nadi ne ghwyil ekok ko medhii o, eke náá: «Woy Mot edee, woy Mot di o, woy Mot nadi o, deenek, wo eelyaal náá, wo é Mot epiki. **6** Dáa di náá, bot binok naaso ghiya bot edee, ne yii bengoolle e mekpa e Zeeb e. Nenak, wo eedje be ghiya náá be de, boo bemet é saa ye!» **7** Bhii tak, me eezegwak dhiiti gwood edus pe kyee mesa ebuwa, eke náá: «Ghej, Zeeb Mekaake, me ne gu náá, epée bo é epée e tsetse, ye é yii epiki!» **8** Deenek, fofop yii ená naaso sa nadi to ye mo buku e, ko gwyes. É di'enek, gwyes naabela ze egó e bot e bos ne du'e. **9** Bot e bos naadikaa ne mbee megoo me du. Be nabe é be moo saab din e

Zeeb, mot di ne ghwyil kō eboo mezuk menek o. Tin, be naabyen eswoola mefulu mōo. Be nabe é ààkwyel edje duma ne Zeeb. **10** Fofop yii eten naaso sa nadi tō ye mōo buku e kō bóó mekoozi tit. Wō gwaa, mbee megghomla zeni tō eyonj e le. Bot nadi ekwaal metsok etee náá, be nadi ezuk. **11** É di'enek, be moo saab din e Zeeb mot di pe tō gwoo o, kō esu e mezuk ne mepyonj mōo. Tin, be nabe é ààkat esa embee mesa mōo. **12** Fofop yii eten ne ngot naaso sa nadi tō ye mōo buku e, tō boo dii di edjōōaa Efaalat e. Wō gwaa, boo dii tak zegel djas, étep edje ze ne bemekoozi nadus pe kyee edjem e dwoō e. **13** Bhii tak, me eezebee embee esisim elél enonj ne benagbha. Tō embee esisim tak, ngot nawyis é tō nuub dhalaghonj, dhiiti tō nuub tit, zenōo nwyak ngok tō nuub mbee ngooel-mekpa e Zeeb. **14** Embee esisim tak nabe é esisim e dim mot mekōnj nadi esa mevyekele ne ye e. Embee esisim binok belel naazetō keseeeg bemekoozi me di kō éko e bōs djas, étep ekēduu boo dēeb é dwoō Zeeb Mekaake. **15** «Ghej eezeke, gwaka: Me aazy e dāa mot djii! Memyaala ne mot aadi ndjem o, mot aadi ne ekaad é nyel ekaab náá, nye ezeketō “syeee” da nye é gwak syen etee náá, nye é “syeee” ààbe ne ekaad o.» **16** Esisim binek naaseeg bemekoozi é mōo di wat di edjōōaa tō lii ebhele «Almaghedonj» e. **17** Fofop yii eten ne ebá naaso ye sa nadi tō mōo buku e tō pup. Wō gwaa, dhiiti gwood zegel elyelepe tō edi e dēe Ndjaa-ebuwa, edus pe kyee bóó mekoozi Zeeb, eke náá: «Nenak, esa djas eezedjala!» **18** Wō gwaa, mengwyes zegwyes, boo ebhyeed zegel, bham beghele eko zebam, bōs naadheegel elyelepe. Tin, ye naadyeebadheegel elyelepe, dheegela wat di náá, kana mot nakusaa kō éko e bōs e, nye dinaa ààpabee kwaambi yenek dheegela. **19** Boo ghaada naazetyek é esum elél. Tin, eghaada ekyee medhik djas naazebik. É di'enek, Zeeb naazetaala boo ghaada Bhabhilōn, étep nye needje nye menyok me vin boo ebuk e le nye dē. **20** Eghola djas di tō boo di meson naades. Bot nabe é ààkabee metsok. **21** Eboo mekok me metaadak me na dil-dil naazēdus pe tō gwoo bila bot kō menyel. Tin, bot naazesaab din e Zeeb kō esu e mezuk me bhi eboo metaadak menek. Etee náá, ye nabe é mezuk me nadi ne mbee ghulal e.

17 Fofop ngot tō efofop eten ne ebá nadi ne mōo buku e membo o, naazyē zēlēē me náá:

«Dha, me tel wō ferj moma na ghaa mezo aabela e, me tel wō boo ghaada di suma engwoob bete ne boo medhii e. **2** Bemekoozi me bōs'ak naaso menyel tō mezo be ne moma tak, bot e bōs nabe é be moo tō elangi menyok me vin me mezo me.» **3** Tin, sisim naazemet me, wō gwaa, fofop zenōo me tō ne nam pe kyee dik besye di ààbe ne medii e. É di'enek, me naazebee dhiiti moma ndiidel kō tit na «zooonj». Nyel'e nadi é «kpeeej» ne mekpa me di enyek Zeeb e. Tit tak nadi é elo eten ne ebá, zenōo melak kam. **4** Moma tak nabōt é ekaad e ghonj na «zooonj», nye nadi é ne mevunga, ne mesum me nasaaa ne lōd e, ne mekok e metanj zenōo bemeyaka. É mbo'e, nye namet é mōo buku nasaaa ne lōd e «tōōo» ne embee esesee, ne edhuud ee mezo me di edje e. **5** Tin, bhata-bhwoob'e nabe é ne ekwyla din. Etep e syela bhii din e tak nabe é: «Boo ghaada Bhabhilōn, nyeeeg boa mezo ne embee esesee e di eesee kō bōs e djas.» **6** Me naabee náá, moma mezo tak nadi é, tō elangi e ghiya bot e Zeeb, ne ghiya bot e nazegōaa kō esu e esosoob'ōo ne Yezu e. Bea me nabee nye e, me naadyeebadjoka ebuepe. **7** Tin, fofop eezeke ne nam náá: «Étep yé wō di edjoka? Me waatel wō etep di syela dum ne moma yak, ne tit di ebep nye yenok, mot di ne elo eten ne ebá, ne melak kam yenok. **8** Tit wō di ebee yenok nadi é ne tsik, nenak yak, nye tokape ne tsik. Nye goka é ne ewyis tō boo guk na dim-dim di ààbe ne esik o, tin, nye waagōaa, bot e di kō bōs di náá min mōo dinaa ààpaakwyla kō mekana me tsik kana bhwak ne ekusel o, be waadjoka beea be aabee tit e. Etee náá, nye nadi sok é ne tsik, nenak nye eezegwye, tin, nye waabaatuula.» (Abyssos g12) **9** «Wak, ye goka é mot di ne metselal ne etonj. Elo eten ne ebá binek e metsok meten ne ebá ee moma yenok di ndiidel kō tak e. Ye baalyaal é bemekoozi meten ne ebá. **10** Pe tō bemekoozi me tak, beten naazegwye. Nenak ngot e kalik kō bóó mekoozi. Mot aadi mekoozi me yii eten ne ebá o, dinaa ààpazyē. É sok nye aazyē e, nye aanàkwaadyeebabōya. **11** Tit nabe é ghej sok, kadi mos náá, nye tokape e, nyey nye emet e di mekoozi me eten ne elél. Nye é pe e ngot tō sama bemekoozi meten ne ebá, tin, nye moo aagwye. **12** «Melak kam wō bee yenek, ye é bemekoozi kam, bemekoozi me tak dinaa ààpadilaa kō mebhóó me mekoozi mōo. Tin, be waabela eghenj ekok é ewala wat ne tit yenok. **13** Bōo djas é ne esimza wat, be epedje

ghwyil ne mebwala mōō ne tit. **14** Be waaduu ne mon bhata, tin, mon bhata é waakwak be. Etee náá, nye é Gheṇ e begheṇ, nye é Mekoozi me bemekoozi. Deenek, nye waakwak be ne bot be djas nye nazedjóo ne eṣé ɔ, bot ε di sosoob ne ne ɔ.» **15** É di'enek, fofop eebaake ne nam náá: Medhii me wo bee yenek, é di moma mezo di yenek, ye é bot ε bōs, ye é medhuu me bot ε medhik djas zenō elii. **16** Melak kam, ne tit ee wo bee é, be waabhina moma mezo. Be waadjii nye ekum djas, tin be waaneeg nye «syee» ààbe ne ekaad, be waade epuud be, epuud aabwak ε, be waamwas ye to du. **17** Etee náá, Zeeb naawa to ebhum lyem bōo, egwyes esa ekwosak ε le. Tin, bōo djas é waagwakel náá be nōo ghwyil ne ekukuma bōo da be é sa mesa ε tit ne ye. Kekum ewala dinaa esa di kwyala to mekana ε Zeeb aasaal ε. **18** «É di'enek, moma ee wo bee'aak, ye é boo ghaada di ekok kō bemekoozi me bōs ɔ.»

18 Bhii tak, me eezebee dhiiti fofop edus to gwoo sul si. Nye nabe é ne boo ghwyil, tin, duma ye nadi edje mekas kō éko ε bōs djas. **2** Nye naazekim ne meghaaz djas: «Ye eewyeeza, ye eewyeeza, boo Bhabhilōn eewyeeza! Nenak, ye moo é di embee sisim di ɔ. Ye moo é mōo di embee sisim djas di kesowa ɔ. Ye moo é pe kyee enen ne betit di ne edhuud di ààdje gwyes ebee ɔ, di ɔ. **3** Membyak djas di kō éko ε bōs ɔ naade menyok me vin me membee mezo. Bemekoozi me bōs'ak naazesō nyel to mezo be ne ne. Tin, bot ε di ebōmsa esonok kō éko bōs'ak naazevu kō esu é kwyel nye nadi ne ye ne esa e ghorṇ dhaa nyel ε.» **4** Bhii tak, me eebaagwak dhiiti gwood nadi edus pe to gwoo, eke náá: «Wyiska to le, bot ε mbyak'am, bi ezekebeea dāa bot ε di sama ne ne to mesyem me ɔ, etee náá, bi needi ààbee eboo mezuk me nye aaboma ne ye ε. **5** Etee náá, mesyem me beega yak kō yii eekum pe to gwoo. Deenek, Zeeb àapadjisa embee mesa me. **6** Saka ne ne tyee wat ne dāa nye nasa ne bedhiiti bot ε, nye goka é ne eboma ne ye tyee é sok ebá ne dāa nye nasa bot ε. Lwoodalka mōo buku ye ne menyok me di enyan dhaa yii nye nadi ne bedhiiti bot ε. **7** Zukeka nye, boo mezuk ne esa náá, nye é di to boo ghorṇ aadjala ne duma ne ghorṇ nye nadi ne ye ε. Tin, nye nadi eke nye emet náá: “Me é wak ε dāa moma mekoozi, me tok kus moma, me aanàkwaabōt epum.” **8** Dum ne tep tak ε, eboo mezuk djas nazenegaa étép'ε, ye waasōa nye é nyel e

dwoo wat: Ébé di gó bot ε, epum ne pwom edee. Nye waagōa é ne du etee náá, Gheṇ Zeeb mot mebwala é pée nye.» **9** Bemekoozi me bōs'ak bot ε naseega gorṇ ne ne, ne emyaala ne esa e ghōṇ be ɔ, be waadje megwyε, be waakel membo kō elo é sok be waabee eguluk ebyet pe éko ghaada be dik ε. **10** Be waatyaa etsetape étép bwoo boo mezuk ghaada aaboma ne ye ε. Tin, be waadi eke náá: «Mezuk! Ha mezuk! Ho Bhabhilōn, boo ghaada ne mebwala! Ewala wat edjala etee náá, wo neeboma ne yo feṇ!» **11** Bot ε mebom nadi kō éko ε bōs ɔ, nabaadje ne éleka kō esu ε le. Etee náá, ye tokape ne mot ààkabaabom esa e mebom mōo: **12** Lōod, ekok é be di esa epata ye ε, mekok me metarṇ, meyaka, ne ekaad di edjóōa len, mbée ekaad na tōobelaa zenō ekaad di djóōa swa ε, membi me ele di àabelaa mbes ε, membi me esa djas nasael ne medje ε zok ε ne ele e metarṇ, esa nasael ne gwooz na tōobelaa di djóōa blōz ε, ne eghwooz neghu ne mbée mekok, **13** Nadjebe, ne bedhiiti esa di ekobelaa edee ne ye ε, ne bemananas, ne mbi menanas di edjóōa Miid, zenō ne ɔɔɔ ε, bemenyok me vin, mul, faalin, kōkō bhisa di edjóōa ble ε, engombe ne etaa, eyaaga ne embem yaaga, ekwom ne bot ε membok. **14** «Bot dyeebake ε náá, membi esa djas wo nadi ne ye gwyes ε, moo ààkabe pe daa lō, mevu djas ne esa bō e ghōṇ djas tokape, tin, bot ε aanàbaabee ε ye!» **15** Bot ε mebom me nazevo kō esu esa e mebom ee be nadi ebomsa pe to ghaada tak ε, be waatyaa é etsetape ekaab feṇ di náá, ye é ye ε. Be waadje ne éleka. **16** Tin, be waadi eke: «Ha mezuk! Ha mezuk ne boo ghaada! Nye nabebōt é ekaad di edjóōa len ε, ne mbée ekaad na tōobelaa, nyel'e nadi é dipela ne mevunga me lōod, mekok me metarṇ zenō bemayaka. **17** Tin, to mōo ewala wat mevu menek djas tokape!» Komanda mesuwa, ne bot di etō medjor to tak ɔ, ne bot ε di esa mesa pe to boo dii mesōn ɔ, zenō bot djas di ebela efute to mesa e boo dii mesōn ɔ, bōo djas nadi é etsetape. **18** Be nadi edjoka é sok be nabee eguluk e ghaada be nadik ε: «Yaa kwaabi ghaada nadi egekaa ne ghaada yak!» **19** Be nadi eso besye kō lō, edji, éleka, ekim náá: «Ha mezuk, Ha mezuk ne boo ghaada! Ye é dum ne ekuma be é bot djas nadi ne bemesuwa kō boo dii mesōn ɔ navu. Tin, e ewala wat mevu menek djas tokape!» **20** Gwoo myaala dum ne esi ghaada! Bōn ε Zeeb, bot ε lwoma ne bengool-le-mekpa Zeeb myaalaka. Etee

náá, Zeeb eepée nye dum ne mesa ee nye nasa e! **21** Wó gwaa, dhiiti fofop mebwala zenoo boo ekok dáa ekok e be di esii ble ne ye, mwas to boo dii meson eke náá: «Ye deenek e boo ghaada e bhabhilon aamwasaa ne ghwyil djas, tin, bot e aanabaabee e ye! **22** Bot e aanabaagwak pe daa lo, ebwoma e bot e di ebwom ngombi o, eloó torj, etii medjeeb. Tin, bot e aanabaabela membi me bot djas di esa mesa e membó e, bot e aanabaagwak etap ekok e di esiaa ble ne ye e. **23** Mekas me elama aanabaadi pe yo, bot aanabaagwak bhyeed e bot aaloo ne ebá o. Étep tak e di náá, bot e nadi ebomsa esa boo nadi é beghej ko bos, mesimba mo nakoo bot e bos djas.» **24** Ye é ko ghaada bhabhilon é ghiya bengoolet-mekpa Zeeb ne yii bon Zeeb nasee, ghiya bot djas nagóaa ko eko e bos o, naasee.

19 Bhii tak, me eezegwak dhiiti gwood elii pe to gwoo tyee bhyeed edhuu e bot, gwood tak nadi eke e: «Aleluya! Duwalka Ghej, tsik, duma ne mebwala é ne Zeeb'enaka. **2** Epée be é tseetse ne piki! Etee náá, nye eekwyesal moma na ghaa mezo dje sos, moma nadi epul bos ne mezo me o. Nye nawa nye é fej é étep nye naagó bot e mesa me.» **3** Be naabaazeke náá: «Aleluya! Duwalka Ghej! Eguluk boo ghaada nadi edyak é ye epebyet kom-kom!» (aiōn g165) **4** Tin, Bepaa mekam membá ne ená zenoo edjema ená di ne tsik o, naazeghaaga bhwoob si, da kwyit mebon étep eduwal Zeeb, mot di ko bóo mekoozi o, be ezeke: «Amen! Aleluya! Duwalka Ghej!» **5** Wó gwaa, dhiiti gwood zegek pe kyee bóo mekoozi nadi yenek: «Duwalka Zeeb'enaka, biyo bot e mesa me djas, biyo bot e di elooba ne ne o, bot e mbyok ne bot e di àadi bot e mbyok o.» **6** Bhii tak, me eezegwak dhiiti gwood ebam tyee bhyeed bot e ebuepe, bhyeed tak nadi eswak e dáa eboo mesok, dáa eboo beghele eko. Ye nadi eke e: «Aleluya! Duwalka Ghej! Etee náá, Ghej, Zeeb Mekake yenaka ezeekoobal eyon e le o! **7** Dhjoomyaalaka, dhjoodika ne memyaala, dhjooduwalka nye! Etee náá, ewala ebyon ebá e Mon bhata eezedjala. Deenek, myel moo é nye ezeekomsa. **8** Be eedje nye mbee kaad len na kas-kas àapuuzaa ne dhiiti sonok.» Kaad len tak laal é mesa me epiki e bon Zeeb. **9** Fofop ezeke ne nam: «Kwyla: memyaala ne bot e nadjóoaa étep ebela di e ebyon ebá e Mon bhata o.» Bhii tak, nye eebaazeke ne nam náá: «Ye é tin e etete mekpa me Zeeb.» **10** Me naazeghaaga sok

bhwoob'e kwyit mebon si étep eduwal nye, tin, nye ezeke ne nam: «Nása deenek! Me é mot-mesa dáa woy, ne bon nyoog di eke to esosooob ne etseetse Yezu natel e. Ye é Zeeb e wó di egoka ne eduwal.» Etseetse Yezu natel e, ye é sisim di edje mbee esiaa etep be bengoolet-mekpa Zeeb di egoola e. **11** Bhii tak, me eezebee gwoo begel, wó gwaa, yaaga na puu zetuula. Tin, mot nadi ko yaaga tak o, din e le nabe é Sosooob ne Tseetse, nye ne pee bot, nye lumla deeb'e to epiki. **12** Mis me nadi ekas é dáa ngel du, nye nadi é bete ne ekoto beghej ko lo. É nyel'e nadi é ne ekwyla din dinaa bot àagu esuk e tak, ye di àadi nyey emet o. **13** Ye nabe é, nye naabot ndjookuwa «nyololo» ne ghiya e tak. Din e le é: «Mekpa e Zeeb». **14** Medhuu me esodja djas di pe gwoo o nadi edu nye pe bhis, bon djas ko eyaaga na puu, be nabe é be eebot mbee ekaad na puu nasael ne Len e, àabe ne edhuud. **15** Pel na zoo-zoo nadi ewyis to nuub'e, étep egó bot e medhik. Nye waadjeed bot e medhik ne moo sek ghwooz. Nye waatwaal ebhum leze to moo syaala menyok me vin ebuk e Zeeb Mekake e. **16** Tin, ko ndjookuwa ye, ne ko do'e nabe é ne ekwyla din: «Mekoozi bemekoozi, Ghej e beghej.» **17** Bhii tak, me eezebee fofop ngot titel pe to gwyes. Nye naazekim elyelepe ne enen djas nadi edhaa etsetaape pe to gwoo o náá: «Dhaka, seegaka étep boo ebyon e Zeeb! **18** Dha deka epuud e bemekoozi, ne yii eboo ekukuma esodja, ne yii beghej, ne epuud eyaaga ne yii bot e di ebep ye o, epuud e bot djas, bot e di peka o neghu e ekwom, bot e di ne mbyok neghu bot e di àabe ne mbyok o.» **19** Bhii tak, me eezebee tit, bemekoozi me bos'ak ne medhuu me esodja, seega étep elumela deeb ne mot nadi ko yaaga, ne edhuu esodja be o. **20** Tin, tit naazemetaa, doo ne embee bengoolet-mekpa Zeeb nadi esa mesimba é mis me étep esa náá, bot e nadi be eezewaa geka tit o, bot e nadi eduwal ekpaka naghise ye o wo ze. Tit ne embee bengoolet-mekpa Zeeb yenok, naamwasaa boo ekuu to tok boo du mesii na goo-goo. (Limnē Pyr g3041 g4442) **21** Bot e nabwak o djas naagóaa ne pel nadi ewyis to nuub mot nadi ko yaaga yenok. É di'enek, enen djas naazede epuud boo.

20 Bhii tak, me eezebee fofop ngot edus pe to gwoo, nye nadi é ne sap guk na dim-dim di àabe ne esik e ne boo kel ghwooz e mbó. (Abyssos g12) **2** Nye eezemet dhalaghon, nyo na mwa,

ye kwyel elee dim mot mekorj neghu Satan. Wo gwaa, nye zekol nye, lo nye é mbok pe nye aakedi membu mil wat e. **3** Bhis fofop nalóo nye to guk na dim-dim di ààbe ne esik e, nye eezekool ye ne sap, nye eezetigal boo eturja pe eko tak, kel luk etee náá, dhalaghonj needi àabaasuu esa náá, bot e medhik wo ze, kekum é gherj membu mil menek aadjaala e. Bhii tak, nye waawisela e éter ba mō ewala. (Abyssos g12)

4 Bhii tak, me eezebee mebhóó beghej, bot e nadi mendiidel kō tak o naabela ghwyil epée e bot. Me naabaabee esisim e bot e natsaakaa kō esu e esosoo bōo dum ne etseetse Yezu natel ne bengoolle e mekpa e Zeeb ne mekpa e Zeeb. Bot binok nabe é àaduwal tit ne naghise ye, be nabe é àabela geka tit kō ebhata-bhwoob, àakobe-beak é mbo. Be naabela tsik, ne ekok sama ne Klisto membu mil wat. **5** Bedhiiti bot e nagwyé o, nabe é àabula e tsik esok ne membu mil wat yenek ne si. Ye é egom e bot goma meken. **6** Memyaala ne bot e Zeeb nagom é egom e meken o. Tin, esyee e bhōoba tokape ne ghwyil kō lō. Deenek, be kadi é beghaa-Zeeb e Zeeb ne yii e Klisto, be aakok sama ne Klisto membu mil wat. **7** É gherj membu mil wat yenek aadjala e, Satan aawisela e mbok, **8** nye waatō kekōo bot e medhik djas di kō etuma ená e bōs o, ye kwyel elee Ghoog ne Maghoogh. Nye aaseeg be éter eduu tuub. Be aadi é ebupe dāa besye engwoob boo dii meson. **9** Be eezewyeza kō eko e bōs djas e. Be eezekii sum di bot e mbyak Zeeb boma, ghaada Zeeb di ekwyel e. Tin, du ezedus pe to gwoo, bhis tak ye eezedik be. **10** Wo gwaa, dim mot mekorj, mot nadi ekōo be o, eezemwasaa to tok du mesii na goo-goo pe kyee tit ne embee bengoolle e mekpa e Zeeb be di o. Deenek, be aadi zukaa mwos ne pum kōm-kōm. (aiōn g165, Limnē Pyr g3041 g4442) **11** Bhii tak, me eezebee boo bōó beghej na puu, ne mot ndiidel kō tak. Gwoo ne bōs naazediib sok bhwoob'e, mot nabe é àakabaabee be. **12** Bhii tak, me eezebee bot e nazegwyé o, bot di ne mbyok ne bot e àadi ne mbyok nabe é titel sok bōó beghej. Tin, bemekana naazediiaa, wō gwaa, dhiiti mekana zebaadiiaa, yenek nabe é mekana me tsik. Bot nazegwyé o, napééaa e dum ne sa be nasa e, dāa ye nazekwyalaa to bemekana e. **13** Boo dii meson naazebulal bot e nagwyé to tak o, wō gwaa, esyee ne zula bot e nazegwyé o, zebulal yōo pe. Deenek, mot ne mot naapééaa dum ne sa nye nasa e. (Hadēs g86) **14** Tin, esyee ne zula bot

e zegwyé o, zokazemwasaa to tok du. Tok du tak é esyee bhōoba. (Hadēs g86, Limnē Pyr g3041 g4442) **15** Deenek, mot djas nadi ààbe ne din kwyala to mekana me tsik o, naamwasaa to tok du. (Limnē Pyr g3041 g4442)

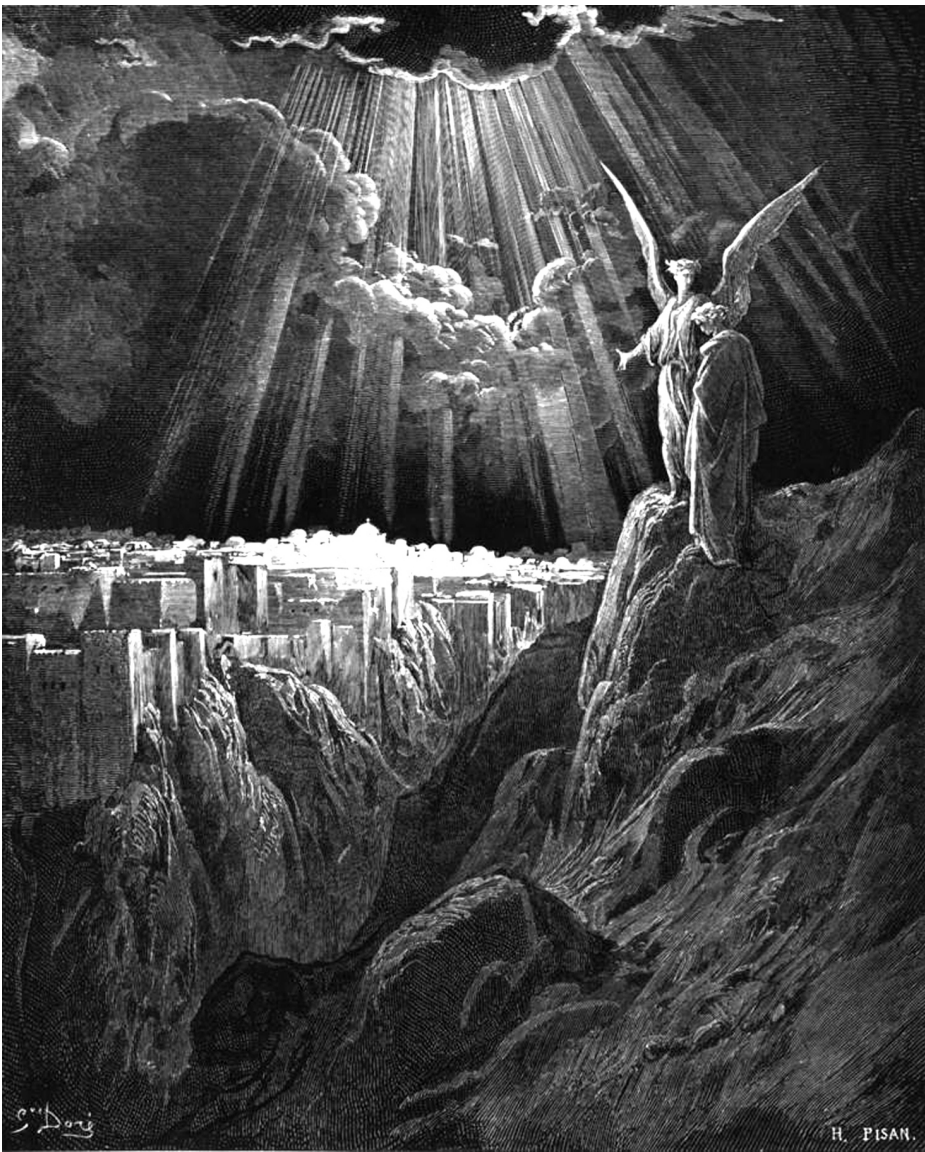
21 Tin, me eezebee gwoo na bes ne bōs na bes. É di'enek, gwoo nadi é meken ne bōs nadi é meken é naadiib, boo dii meson nabe é àakabaadi tak. **2** Bhii tak, me eezebee ghaada na deé, Yeluzalem na bes Zeeb nadhis é edus pe to gwoo. Ye nabe é ye moo babeega dāa moma zekomsa éter nye neekaboma ne ngom'e e. **3** Me naagwak dhiiti lyel-lyel gwood eedus pe kyee bōó mekoozi eke: «Nenak, di Zeeb di o moo é, é di wat ne bot! Nye aakadidi é sama wat ne nōo, deenek, be aakadi é bot be. Tin, Zeeb nyey emet aadi é sama ne nōo. Nye aadi é Zeeb'ōo. **4** Nye waasunjal minjal me mis mōo. Esyee aanākabaadi tak, pil aanākabaadi, ààbe ne eleka, ààbe ne mezuk. Deenek, esa é namwa djas aanābaadi tak.» **5** É di'enek, mot di ndiidel kō bōó mekoozi o naake: «Nenak yak, me epekus esa na bes.» Bhii tak, nye eezeke: «Kwyala dāa, etee náá, mekpa mak é etseetse, ye goka e ne ewaa ebwaale e tak.» **6** Nye eebaazeke: «Ye eezesaal! Me é Alfa ne Omegha, meken ne mesik. Mot é di ne gwyes medii o, me aadje nye medii di edus to sōogō di edje tsik e, àabwaal dhiiti sonok ne ne. **7** Mot aakwak o, me waadje nye esa e lyak binek. Me aadi é Zeeb'e, nyey kadi é mon'am. **8** Ye kabe betsabel o, bot e di ààke to esosoo o, bot e di egō bot o, bot e di ekus ezem o, bot e mezo, bot e melyeeb, bot e di eduwal benaghise o, ne bot etsal djas, be waamwasaa to boo tok du di ne mesii me na goo-goo, ye é di esyee yii bhōoba.» (Limnē Pyr g3041 g4442) **9** Fofop ngot to efofop eten ne bebá, nadi ne ebuku eten ne ebá lwoodela ne eboo mezuk me mesik o, eezeke ne nam: «Dha, me aalyaal wō dhēega, mwaa Mon bhata.» **10** Sisim naazemet me. Wō gwaa, fofop zetō ne nam kō dwol dhiiti boo etsok na vyeeg-vyeeg. Nye naatel me ghaada e deé, Yeluzalem nadi edus pe to gwoo, ee Zeeb nadhis e, **11** ye nadi é ne duma e Zeeb, ekas e le nadi enōgel é ekok me metarj di edjōoaa yaspe e, djhaaz-djhaaz dāa ekok e metaadak. **12** Ghaada tak nabe é to boo peeb, ne meniel kam ne ebá, eniel ne eniel nadi é ne fofop ngot ebaal ye. Deenek, kō meniel me tak, ye naakwyalaa min me membyak kam ne ebá bot e kyee dik

Yisalael. **13** Deenek, é epap tak, ye nabe é ne meniel melel-elél. Pɛ edjem ɛ dwoo elél, pɛ esila dwoo elél, pɛ eko ɛ bɔs elél, pɛ kye bɔs elél. **14** Epap e peeb ghaada tak, nasumaa é pɛ kɔ mekok kam ne ebá, kɔ mekok me tak, ye nadi é ne ekwyla min me bot ɛ lwoma kam ne bebá ɛ Mɔn bhata. **15** Fofop nadi elii ne nam ɔ, nabe é ne moo le ghwaazok nasael ne lood ɛ é mbɔ, mesa me moo le tak nabe é, éteɓ egek medjaa me ghaada, epap ne meniel me tak. **16** Medjaa me epap e ghaada tak djas nadi é djala. Tin, fofop nagek ghaada é ne le ghwaazok'e: medjaa me tak nabe é, esitade bemil kam ne bemil ebá, mebok me tak nabe é esitade bemil kam ne bemil ebá, mevyeeɓ me tak nabe é esitade bemil kam ne bemil ebá. **17** Fofop naazegek meɓip me pap, ye nabe é ekude dhet ne mekam mená ne ená. Nye nagek ye ɛ, ne sa bot di ezye ne egek sok ɛ. **18** Tin, peeb nasumaa é ne mekok me metarj di edjóoaa yaspe ɛ. Ghaada nyey emet nasumaa é ne tete lood di ààpuuza ne dhiiti sonok ɛ, edjhaazepe dǎa metaadak. **19** Ghus zumal epap ghaada tak nasɔnaa é ne membi me mekok me metarj djas. Yii ghush zumal meken nabe é ne mekok me metarj di edjóoaa yaspe ɛ, yii bɔɔba nabe é ne mekok me metarj di edjóoaa safiid ɛ, yii elél nabe é ne mekok me metarj di edjóoaa aghat ɛ, yii ená nabe é ne mekok me metarj di edjóoaa emelood ɛ. **20** Yii eten ne mekok me metarj di edjóoaa oniks ɛ, yii eten ne wat ne mekok me metarj di edjóoaa Saaldwan ɛ, yii eten ne ebá ne mekok me metarj di edjóoaa Kiilzolit, yii eten ne elél ne mekok me metarj di edjóoaa Beelil ɛ, yii eten ne ená ne mekok me metarj di edjóoaa topaaz ɛ, yii kam ne mekok me metarj di edjóoaa Kiilzopaalas ɛ, yii kam wat ne mekok me metarj di edjóoaa Tulkwaaz ɛ, yii kam ne ebá ne mekok me metarj di edjóoaa ametist ɛ. **21** Meniel kam ne ebá binek nabe é bemeyaka kam ne ebá. Eniel ne eniel nasael ne mayaka wat. É di bot djas di eseeɓa tɔ boo ghaada ɔ, ye nasael é ne tete lood di ààpuuza ne dhiiti sonok ɛ, edjhaazepe dǎa metaadak. **22** Me nabe é ààbee ndjaa Zeeb tɔ ghaada tak, etee náá, di edee Zeeb e ghaada tak é Gheɓ, Zeeb Mekaake dɔɔ ne Mɔn ɛ bhata. **23** Ghaada tak tok ne gwyes mekas me gwyes neghu mekas me ngon, etee náá, duma Zeeb nadi ekas, Mɔn bhata é di lama ye. **24** Ekyee medhik é waake si mekas me, bemekoozi me bɔs é waazyɛ ne ekum bɔɔ. **25** Tin, meniel me ghaada aadi é mbek tu

dwoo. Deenek, ye aanákabaadiyala etee náá, egwyitok aanàbaagwyiidela. **26** Be waazyɛ ne duma ne duu ekyee medhik. **27** Deenek, ye tok ne sa wat edhuud aani tɔ ghaada tak, ààkobe bot ɛ di ne embee mesa ɔ neghu bot ɛ etsal. É di'enek, bot aani tɔ ghaada tak ɔ, ye é aadi é bot ɛ min moo di kwyla tɔ mekana me tsik me Mɔn bhata ɔ.

22 Bhii tak, fofop naazelyaal me dii tsik nadi edjhaazal dǎa ekok ɛ metaadak ɛ, ye nadi ewyis é tɔ bóó mekoozi Zeeb ne Mɔn Bhata. **2** Dii tak nadi edhaa kuku ghaada. Le tsik nabe é pak membɔ me medhii membá. Le tak nadi edje bhum esok kam ne ebá tɔ mbu wat, deenek, sok wat tɔ ngon wat. Tin, eka ɛ tak ɛ di edje tsik ne ekyee medhik. **3** Ye aanákabaadi ne dhiiti sonok di náá, ye waabela mbee baka Zeeb ɛ. Bóó mekoozi ɛ Zeeb ne Mɔn bhata aadi é tɔ ghaada tak. Tin, bot ɛ mesa ɛ Zeeb ɛ waaduwal nye. **4** É di'enek, be waabee ebhwoob ɛ le, din ɛ le aadi é kwyla kɔ ebata-bhwoob bɔɔ. **5** Pum aanákabaadi tak, bot ɛ aanákabaadi ne gwyes ngel lama, neghu mekas me gwyes. Etee náá, Gheɓ Zeeb aasa náá, mekas me di kɔ bot ɛ mesa me, é di'enek, be aakok kɔm-kɔm. (aiɔn g165) **6** Bhii tak, fofop eezeke ne nam: «Mekpa mak é mekpa me etseetse di egoka ne ewaa ebwaael ɛ. Tin, Gheɓ Zeeb, mot di edje etsoɓ ne bengooel ɛ mekpa ɛ Zeeb ɔ nadhis fofop'e éteɓ elyaal ne bot ɛ mesa me, sa di náá ye aanàbɔya ne esael ɛ.» **7** «Yezu eezeke: Gwaka, me moo aazyɛ! Memyaala ne bot ɛ di elooba ne mekpa natelaa di tɔ mekana mak ɛ!» **8** Mam Zarj, me naagwak, me naabee etep bak. Bhis me nagwak ne ebee ɛ, me naazeɓhaaga si sok bhwoob fofop mot natel me esonok binek éteɓ me needuwal nye. **9** Tin, nye eezeke nam: «Nàsa deenek! Me é mot-mesa dǎa wɔy, dǎa bɔn nyoog, bengooel ɛ mekpa ɛ Zeeb, dǎa bot djas di elooba ne mekpa di tɔ mekana mak ɛ. Ye é Zeeb ɛ wɔ di egoka ne eduwal!» **10** Bhii tak, nye eebaake: «Sa wɔ ààsyel mekpa natelaa di mekana mak ɛ. Etee náá, ewala nabe náá, esa bak aasael ɛ, moo kunaa. **11** Mot di esa ebiyo ɔ, gheesa ebiyo, mot di ne edhuud ɔ, di tɔ ye edhuud. Tin, mot di esa enem esa ɔ, gheesa enem esa, mot di tɔ e deɛ ɔ, gheedi tɔ edee be.» **12** «Gwaka: Me moo aazyɛ! Me aazyɛ ne efute éteɓ edje mot ne mot dum ne mesa me nye nasa ɛ. **13** Me é Alfa ne Omega, mot meken ne mot mesik, eken ne

esik.» **14** Memyaala ne bot e di egwyii ekaad boo
 o, etee naa, be waabela ze ede bum le tsik, da be
 e eni to meniel me ghaada. **15** Tin, pe kel, ye e
 ne bot e di ne mefulu daa be bebbye o, bot e
 melyeeb, bot e mezo, bot e di ego bot o, bot e di
 eduwal benaghise o, zenoo bot djas di ekwyel
 mekoj ne elee elej etsal o! **16** «Mam Yezu, me
 naadhis fofop'am etep ekelyaal bin etep bak
 djas dum ne ezeega mendjaala. Me e mon dha e
 Dhavid, me e kwyikwyen di ekas to melem e.»
17 Tin, Sisim ne moma ebá epelee: «Dha!» Mot
 di egwak ye o, baake e: «Dha!» Mot di ne gwyes
 medii o zye, mot di ekwyel medii me di edje tsik
 o, nye aabela ye yii toto! **18** Me lee e tseetse ne
 mot ne mot di egwak mekpa natelaa to mekana
 mak e naa: Mot e bil dhiiti sonok oo, Zeeb e
 waakel eboo mezuk zekwyalaa to mekana mak
 e ko le. **19** E di'enek, mot edis dhiiti sonok to
 mekpa natelaa di ekwyla to mekana mak oo,
 Zeeb e waadis ye ekee bhum le di edje tsik o,
 doo ne to ghaada na dee di kwyla to mekana
 mak e. **20** Mot di elyaal tseetse etep bak o, lee
 e: «Iyoo», «Me moo aazyee!» Amen! Dha, Ghej
 Yezu! **21** Betka naa, enem ne embee e Ghej Yezu
 di ne biyo djas.

Bhii tak, me eezebee ghaada na dee, Yeluzalem na bes Zeeb nadhis é edus pe to gwoo. Ye nabe é ye moo babeega dáa moma zekomsa étep nye neekeboma ne ngom'e ε. Me naagwak dhiiti lyel-lyel gwood eedus pe kyee bóó mekoozi eke: «Nenak, di Zeeb di ɔ moo é, é di wat ne bot!

Nye aakadidi é sama wat ne nɔɔ, deenek, be aakadi é bot be.

Tin, Zeeb nyey emet aadi é sama ne nɔɔ. Nye aadi é Zeeb'ɔɔ.

ε Sisim Zaŋ nabee 21:2-3

Reader's Guide

Bekwil at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Bekwil at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Bekwel---Bekwel-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luk 8:31
eLom 10:7
ε Sisim Zarj nabee 9:1
ε Sisim Zarj nabee 9:2
ε Sisim Zarj nabee 9:11
ε Sisim Zarj nabee 11:7
ε Sisim Zarj nabee 17:8
ε Sisim Zarj nabee 20:1
ε Sisim Zarj nabee 20:3

aidios

eLom 1:20
Zuud 1:6

aiōn

Matye 12:32
Matye 13:22
Matye 13:39
Matye 13:40
Matye 13:49
Matye 21:19
Matye 24:3
Matye 28:20
Malak 3:29
Malak 4:19
Malak 10:30
Malak 11:14
Luk 1:33
Luk 1:55
Luk 1:70
Luk 16:8
Luk 18:30
Luk 20:34
Luk 20:35
Zarj 4:14
Zarj 6:51
Zarj 6:58
Zarj 8:35
Zarj 8:51
Zarj 8:52
Zarj 9:32
Zarj 10:28
Zarj 11:26
Zarj 12:34
Zarj 13:8
Zarj 14:16

Mesa 3:21
Mesa 15:18
eLom 1:25
eLom 9:5
eLom 11:36
eLom 12:2
eLom 16:27
Koolet yii Meken 1:20
Koolet yii Meken 2:6
Koolet yii Meken 2:7
Koolet yii Meken 2:8
Koolet yii Meken 3:18
Koolet yii Meken 8:13
Koolet yii Meken 10:11
Koolet yii Bōōba 4:4
Koolet yii Bōōba 9:9
Koolet yii Bōōba 11:31
Ghalat 1:4
Ghalat 1:5
Efεεz 1:21
Efεεz 2:2
Efεεz 2:7
Efεεz 3:9
Efεεz 3:11
Efεεz 3:21
Efεεz 6:12
Filip 4:20
Kolōs 1:26
Timote yii Meken 1:17
Timote yii Meken 6:17
Timote yii Bōōba 4:10
Timote yii Bōōba 4:18
Tit 2:12
Ebele 1:2
Ebele 1:8
Ebele 5:6
Ebele 6:5
Ebele 6:20
Ebele 7:17
Ebele 7:21
Ebele 7:24
Ebele 7:28
Ebele 9:26
Ebele 11:3
Ebele 13:8
Ebele 13:21
Pyεed yii Meken 1:23

Pyεed yii Meken 1:25
Pyεed yii Meken 4:11
Pyεed yii Meken 5:11
Pyεed yii Bhoōba 3:18
Zarj yii Meken 2:17
Zarj yii Bhoōba 1:2
Zuud 1:13
Zuud 1:25
ε Sisim Zarj nabee 1:6
ε Sisim Zarj nabee 1:18
ε Sisim Zarj nabee 4:9
ε Sisim Zarj nabee 4:10
ε Sisim Zarj nabee 5:13
ε Sisim Zarj nabee 7:12
ε Sisim Zarj nabee 10:6
ε Sisim Zarj nabee 11:15
ε Sisim Zarj nabee 14:11
ε Sisim Zarj nabee 15:7
ε Sisim Zarj nabee 19:3
ε Sisim Zarj nabee 20:10
ε Sisim Zarj nabee 22:5

aiōnios

Matye 18:8
Matye 19:16
Matye 19:29
Matye 25:41
Matye 25:46
Malak 3:29
Malak 10:17
Malak 10:30
Luk 10:25
Luk 16:9
Luk 18:18
Luk 18:30
Zarj 3:15
Zarj 3:16
Zarj 3:36
Zarj 4:14
Zarj 4:36
Zarj 5:24
Zarj 5:39
Zarj 6:27
Zarj 6:40
Zarj 6:47
Zarj 6:54
Zarj 6:68

Zaŋ 10:28
Zaŋ 12:25
Zaŋ 12:50
Zaŋ 17:2
Zaŋ 17:3
Meŋa 13:46
Meŋa 13:48
eLom 2:7
eLom 5:21
eLom 6:22
eLom 6:23
eLom 16:25
eLom 16:26
Koolet yii Bɔɔba 4:17
Koolet yii Bɔɔba 4:18
Koolet yii Bɔɔba 5:1
Ghalat 6:8
Teŋsalonik yii Bɔɔba 1:9
Teŋsalonik yii Bɔɔba 2:16
Timote yii Meken 1:16
Timote yii Meken 6:12
Timote yii Meken 6:16
Timote yii Bɔɔba 1:9
Timote yii Bɔɔba 2:10
Tit 1:2
Tit 3:7
Filemɔŋ 1:15
Ebele 5:9
Ebele 6:2
Ebele 9:12
Ebele 9:14
Ebele 9:15
Ebele 13:20
Pyɛɛd yii Meken 5:10
Pyɛɛd yii Bħɔɔba 1:11
Zaŋ yii Meken 1:2
Zaŋ yii Meken 2:25
Zaŋ yii Meken 3:15
Zaŋ yii Meken 5:11
Zaŋ yii Meken 5:13
Zaŋ yii Meken 5:20
Zuud 1:7
Zuud 1:21
ɛ Sisim Zaŋ nabee 14:6

eleēse

eLom 11:32

Geenna

Matye 5:22
Matye 5:29
Matye 5:30
Matye 10:28
Matye 18:9
Matye 23:15
Matye 23:33
Malak 9:43

Malak 9:45
Malak 9:47
Luk 12:5
Zak 3:6

Hadēs

Matye 11:23
Matye 16:18
Luk 10:15
Luk 16:23
Meŋa 2:27
Meŋa 2:31
Koolet yii Meken 15:55
ɛ Sisim Zaŋ nabee 1:18
ɛ Sisim Zaŋ nabee 6:8
ɛ Sisim Zaŋ nabee 20:13
ɛ Sisim Zaŋ nabee 20:14

Limnē Pyr

ɛ Sisim Zaŋ nabee 19:20
ɛ Sisim Zaŋ nabee 20:10
ɛ Sisim Zaŋ nabee 20:14
ɛ Sisim Zaŋ nabee 20:15
ɛ Sisim Zaŋ nabee 21:8

Sheol

Genesis 37:35
Genesis 42:38
Genesis 44:29
Genesis 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6

Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

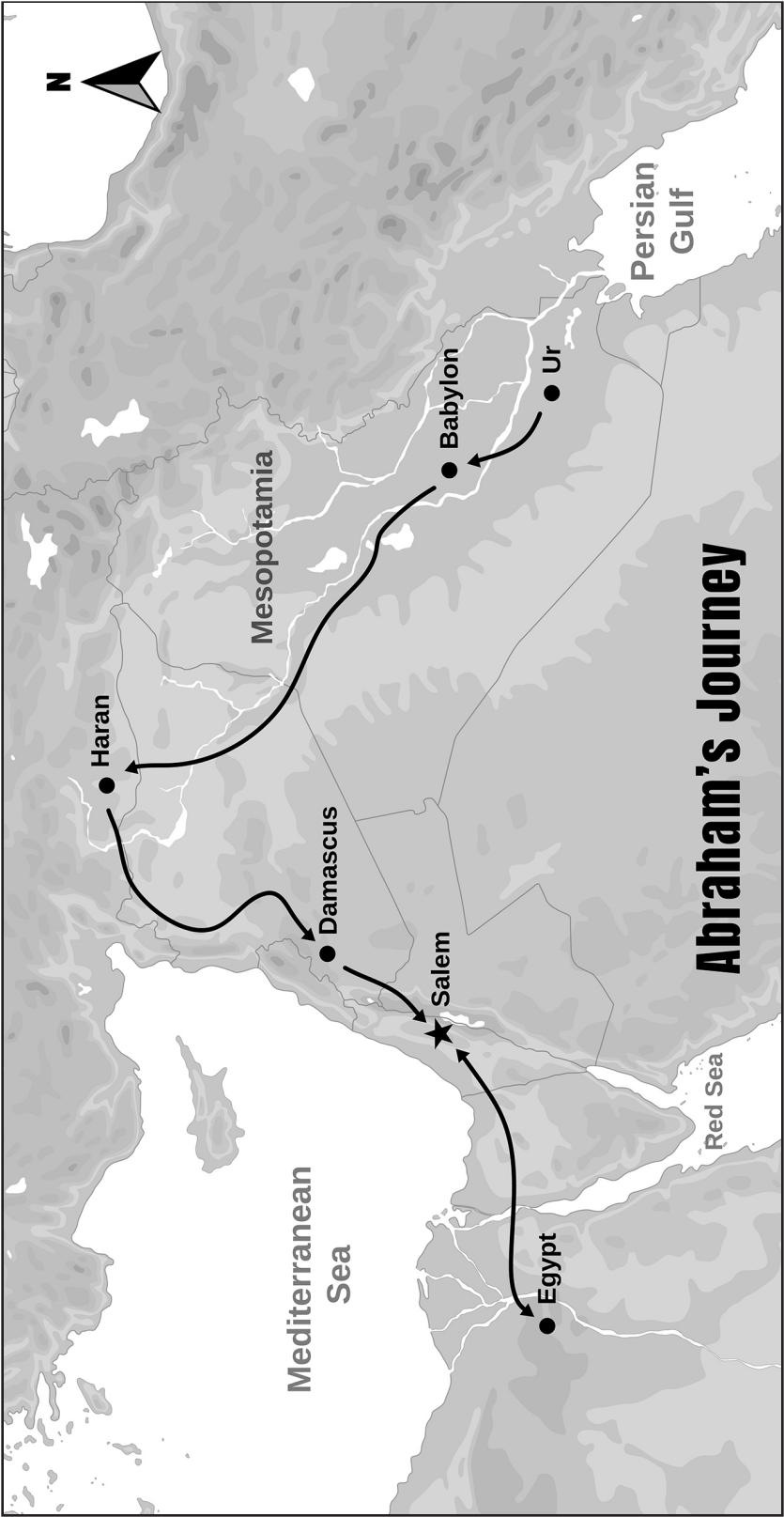
Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Jonah 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

Pyɛɛd yii Bħɔɔba 2:4

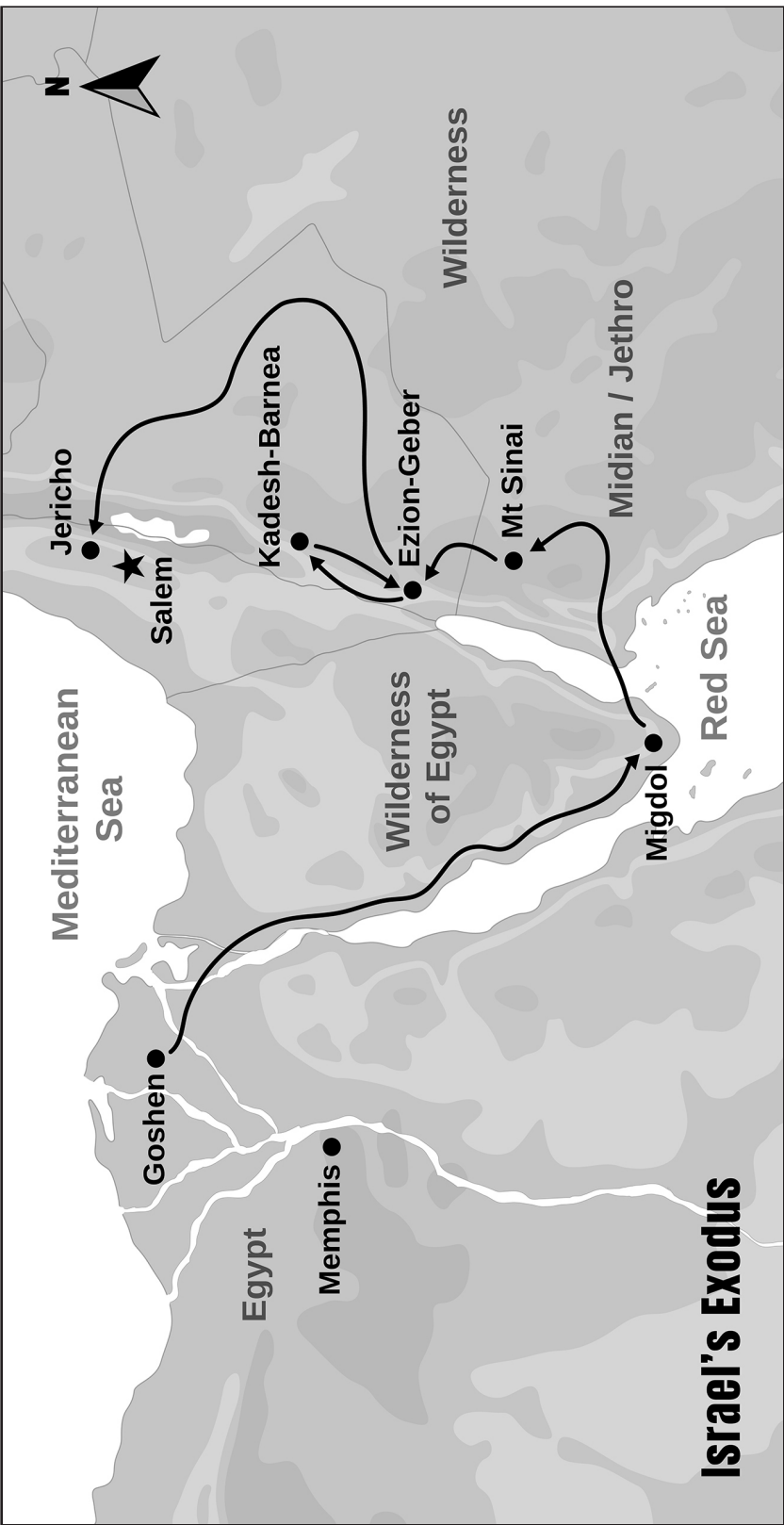
Questioned

None yet noted

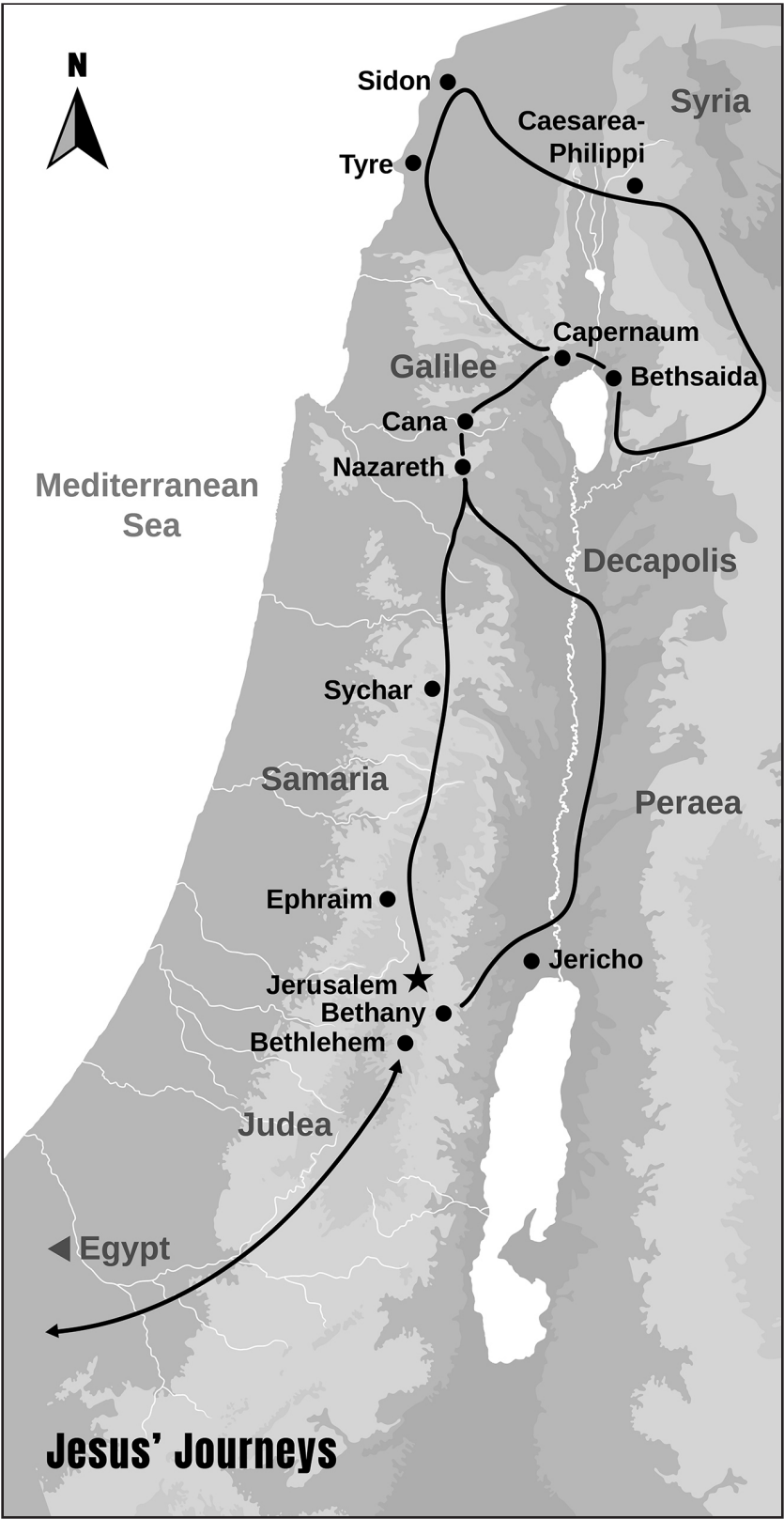

Dum ne edum e koj ne Zeeb e, Abalaam nalooba ne ndjooel e Zeeb e sok nye nadjoo nye e. Wo gwak nye zetɔ pe kyee dik Zeeb naakek ndá, nye aadje nye e.

Tin, nye naazetɔ, áágu pe kyee nye di etɔ e. - Ebele 11:8

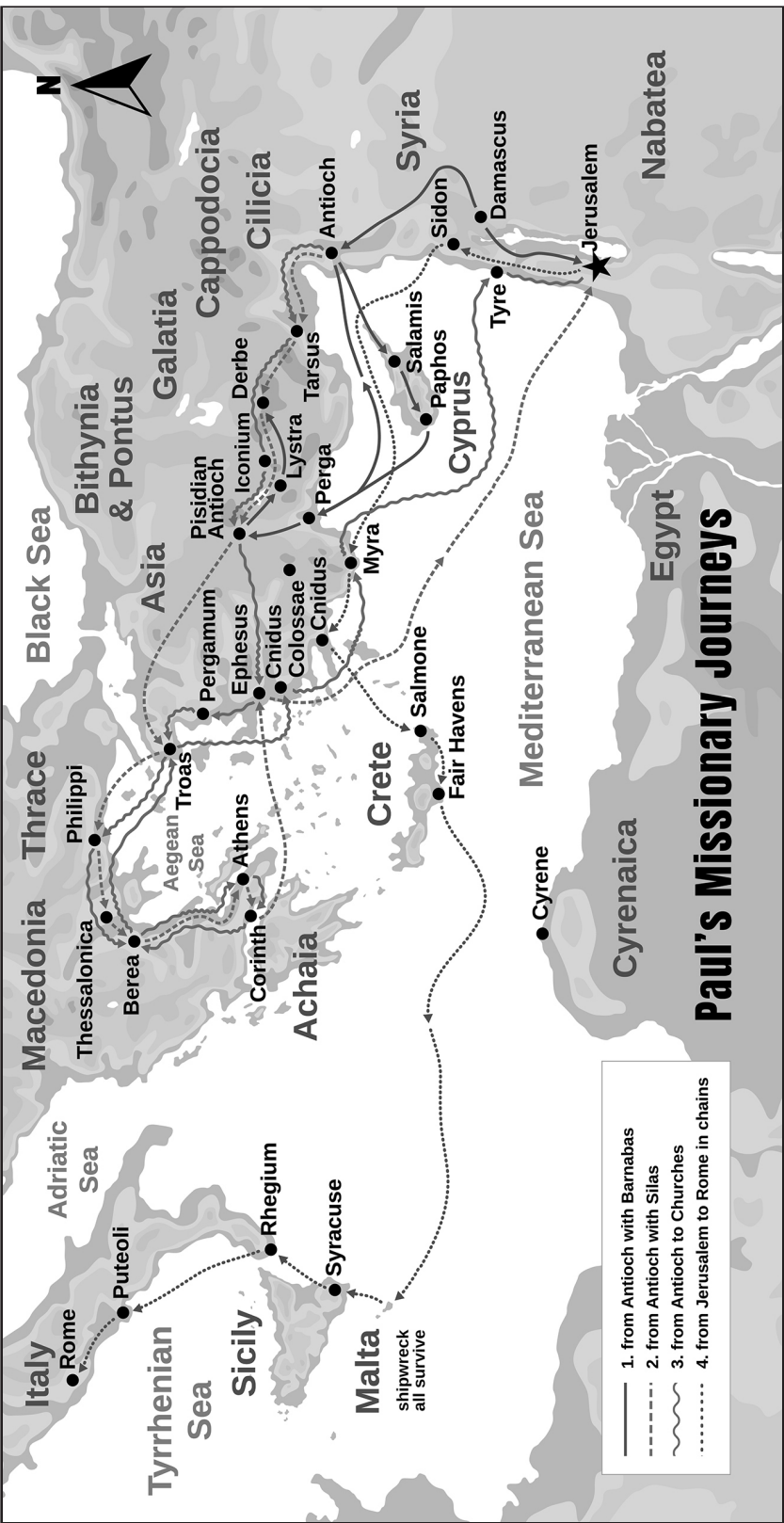

"When Pharaoh had let the people go, God didn't lead them by the way of the land of the Philistines, although that was near; for God said, 'Lest perhaps the people change their minds when they see war, and they return to Egypt'" Exodus 13:17

- Malak 10:45

Étép tak é di náá, Seetjele Møn Mot nyey nye emet nabe dàzye, etee náá, bot neezedi bot e mesa me. Nye nazye é, zesa bot mesa, ne ezdje tsik e tyee etuud étép bot ebuepe.

Ye é mam Pól, mot-mesa e Yezu Klisto. Zeeb é nadjóo me, nye é nasée me étep me needi mot-lwoma, me neegoola bin Mbee Bhaadal ye. - eLom 1.1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Usher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

- Christ returns for his people**
- 1956** Jim Elliot martyrd in Ecuador
 - 1830** John Williams reaches Polynesia
 - 1731** Zinzendorf leads Moravian mission
 - 1614** Japanese kill 40,000 Christians
 - 1572** Jesuits reach Mexico
 - 1517** Martin Luther leads Reformation
 - 1455** Gutenberg prints first Bible
 - 1323** Franciscans reach Sumatra
 - 1276** Ramon Llull trains missionaries
 - 1100** Crusades tarnish the church
 - 1054** The Great Schism
 - 997** Adalbert martyrd in Prussia
 - 864** Bulgarian Prince Boris converts
 - 716** Boniface reaches Germany
 - 635** Alopen reaches China
 - 569** Longinus reaches Alodia / Sudan
 - 432** Saint Patrick reaches Ireland
 - 397** Carthage ratifies Bible Canon
 - 341** Ulfilas reaches Goth / Romania
 - 325** Niceae proclaims God is Trinity
 - 250** Denis reaches Paris, France
 - 197** Tertullian writes Christian literature
 - 70** Titus destroys the Jewish Temple
 - 61** Paul imprisoned in Rome, Italy
 - 52** Thomas reaches Malabar, India
 - 39** Peter reaches Gentile Cornelius
 - 33** Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we?			▶		Genesis 1:26 - 2:3		
How are we sinful?			▶		Romans 5:12-19		
Where are we?			▶				
					Innocence		
			Eternity Past		Creation 4004 B.C.		
▶ Who are we?	God	Father		John 10:30	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden		
		Son					
		Holy Spirit					
	Mankind	Living		Genesis 1:1 No Creation No people			
		Deceased believing					
		Deceased unbelieving					
	Angels	Holy			Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels		
		Imprisoned					
		Fugitive					
		First Beast					
		False Prophet					
		Satan					
Why are we?			▶		Romans 11:25-36, Ephesian 2:7		

Mankind is created in God’s image, male and female He created us

Sin entered the world through Adam and then death through sin

When are we?				
Fallen				Glory
Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth
1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light				Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3 God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City
John 8:58 Pre-incarnate		John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise	
Psalm 139:7 Everywhere		John 14:17 Living in believers		
Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth				
Luke 16:22 Blessed in Paradise				
Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment				
Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command				
2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus				Matthew 25:41 Revelation 20:10 Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels
			Revelation 20:13 Thalaasa	
1 Peter 5:8, Revelation 12:10 Rebelling against Christ Accusing mankind			Revelation 19:20 Lake of Fire	
			Revelation 20:2 Abyss	

For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all

Destiny

Bekwil at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, *"the gates of Hades will not prevail,"* Matthew 16:18. Paul asks, *"Hades where is your victory?"* 1 Corinthians 15:55. John wrote, *"Hades gives up,"* Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, *"Do not be afraid,"* because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to *"be afraid"* because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, *"out of the frying pan, into the fire?"* Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, *"Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. *"If the first fruit is holy, so is the lump,"* Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Disciple All Nations

Deenek, tólka pe daa bot e membyak djas di kó eko e bos e, da bi é kesa náá, boo djas liigel, da be é di bedjekel bam. Duuka be Zeeb ne din e Seeg, ne Mon, ne Sisim na Dee.

- Matye 28:19

